

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi, sayı: 9

Demokratik Modernite
Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi
Yaygın Süreli Yayın / Sayı: 9
Mart-Nisan-Mayıs 2014
ISSN: 2147- 1703
Roza Yayınları Adına Sahibi
Burcu Özkaya

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Şah Güneş

Yayın Kurulu
Eşber Yağmurdereli, Nasrullah Kuran, Cengiz Çiçek, Mahmut Şakar

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.
demokratikmodernite@gmail.com

Grafik Tasarım
Sinan Balık

Basım Yeri:
Gün Matbaacılık Reklam Film Bas Yay. San. Tic. Ltd. Şti
Beşyol Mahallesi Akasya Sok. No:23/A Küçükçekmece – İstanbul
Tel: 0212 580 63 81

Abonelik Koşulları
Yıllık Abonelik Bedeli: 40 TL
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 55 Euro
Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi
Burcu Özkaya
Hesap No: 10220918635
IBAN: TR 56 0006 4000 0011 0220 9186 35

Roza Yayınları
Hüseyin Ağa Mah. Tarlabaşı Bulvarı No:61/7 Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 256 57 69
www.demokratikmodernite.com

İÇİNDEKİLER

Editör

Özgürlük Zamanı

Beş bin yıllık devletçi sistemin en çok irdelendiği, tartışıldığı bir zamanda yaşamaktayız. Devletçi düzen, özü itibariyle gasp ve sömürüye dayanan onu gerçekleştirmek için de her türlü hile, kurnazlık ve saptırmayı esas alarak ahlaki ve politik toplumu bütün tarihsel birikimlerinden koparan bir yapıyı ifade etmektedir. Devletçi uygarlık temel yöntem olarak yabancılaştırma tarzında baskılamayı esas alarak ve devlet denen ceberut yapıyı militarize ederek şiddeti hem askeri anlamda hem de sosyo-psikolojik bağlamda zirveye taşımıştır.

Günümüzde kapitalizm, aşırı kâr hırsı ve yönetme güdülerini en üst boyuta taşıyarak adeta toplum ve birey gerçekliğini tüketme noktasına taşımaktadır. Sadece tüketilen insan hakikati değildir. Aynı zamanda gezegenimiz de bütün canlılarıyla birlikte bitirilmek istenmektedir. Gidişat adeta yok oluşa doğrudur. Finans-kapital, üretim yapmadan tüketiciliği her sahada kışkırtarak bireycilik adı altında oburlaştırılan insan tipolojilerini üretmektedir. Tüketicilik temelinde bireycileştirilen insan ise kendi gerçekliğine yabancılaşıyor. Toplumsal değerlere ve doğaya saldıracak aşamaya doğru ilerliyor. O anlamda devlet sorun çözen değil, tam tersi devasa sorunlar üreten, insanlığı ve en genel anlamda doğada bulunan tüm canlıları tehdit eden sonuçlar yaratıyor. İnsanlık tüm zamanların en tehlikeli dönemini günümüzde yaşamaktadır. O yüzdendir ki devletten kurtulmak, insanlık için yeni ve tehlikesiz yaşam alanlarını oluşturabilmek için tartışmalar ve arayışlar yoğunlaşarak devam etmektedir.

Ortadoğu ise bütün zamanların en kaotik kriz dönemi içinden geçiyor. Çatışmalar ve savaş, gündelik hayatın bir parçasına dönüşmüş, çözümsüzlük çeşitli sapmalar şeklinde bir boğazlaşmaya dönüşmüştür. Her gün insanlar vahşice boğazlanmaktadır. O halde çözüm nedir? Çözüm var mıdır, yoksa devletli sistemin yaşadığı tarihin en derin bunalımının yansıması olan bu durumdan çıkış yakalanabilir mi?

Dergimizin bu dosyasında yürütülen tartışmalara katkı sağlamak amacıyla paradigmasal bir yaklaşımı açıyoruz. Paradigmada çözüm vardır. Sanıldığı gibi devlet sistemi sorun çözmemekte, aksine insanlığın yaşadığı bunalımların, krizlerin tam merkezinde devlet bulunmaktadır. Çözüm ise toplumsal tarihin derinliklerinde aranmalıdır.

Devlet denen olgunun insanlık tarihinde yer aldığı zaman yüzde iki kadardır. Geriye kalan bütün zamanlarda toplum ve birey ahlaki ve politik temelde yaşamını idame ettirmiştir. Devletten kurtuluşun çözüm referansları da insanlık tarihinin yüzde doksan sekizinde bulunmaktadır. İnsanlığın kökü oradadır. Her canlı kendi kökleri üzerinde yükselir. Devletçi uygarlık insanlığı toplumsal köklerinden koparmayı yani insansızlaştırmayı esas aldığından, çözüm öze dönüşle ve kökle buluşmayla mümkün olabilecektir. O da ahlaki ve politik toplumdur ve katılımcılık esaslarında radikal demokrasidir. Ahlaki-politik toplumlar en demokratik toplumlardır. Zaman, kendi işini kendi görme, devletten beklemeden ahlaki ve politik toplumu inşa etme zamanı olmaktadır. İnsanlık o aşamaya gelmiştir. Devlet çok denenmiştir ve çözüm olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla devlete rağmen ve devletleşmeyi reddeden özerk ve yerinden yönetimler, toplumsal kimlikleri kendilerini tanımladıkları gibi kabul eden, her yurttaşın doğrudan karar süreçlerinde yer aldığı ve onun pratik örgütlenmesini üretimini ve paylaşımını gerçekleştirecek esaslara göre yapılandırılmasıdır. Buna “Demokratik Özerklik ve Yerinden Yönetim” diyoruz. Yine ahlaki ve politik toplumların başat gücü kadındır. Demokratik Özerklik, kadının her aşamada karar süreçleri dahil olmak üzere etkin ve aktif katıldığı o temelde pratikleştiği bir sistemdir. Eşbaşkanlık sistemiyle inşa edilecek toplumsal yapının kadın zekâsı ve duygusuyla buluşarak bir hakikate dönüşmesini ifade etmektedir. Özyönetim sistemi, toplulukların ekonomik birimlerinin örgütlendirildiği, öz savunmasını geliştirdiği boyutlara da sahiptir.

Devletin otoritesini göstermek için toplum ve bireye doğrulttuğu katılaşmış karanlık parmağına, ipini atarak salıncağını kuran küçük kızın coşkuyla devleti ti’ye alarak salınması gibi, toplumsal hayatı yeniden coşkuyla kurma, devletten hiçbir şey beklemeden kendini bilerek ve kendi yaparak coşkulu bir yaşam kurmak mümkündür. Ve bu özgürleşmedir.

Bir Bütün Parçaları Olarak Komün ve Meclisler

Abdullah Öcalan

Büyük ütopyalar olmadan büyük yaşam pratikleri gerçekleştirilemez. Ortadoğu kültürü, insanlığa cennet ve cehennem ütopyasını armağan etmiş, ilk yazılı destan olan Gılgameş Destanı'yla binlerce yıl öncesinden beri ölümsüzlük otunu hep aramış bir kültürdür. Anlıyorum ki, özgür kadınla gerçekleşebilecek yaşamı iktidar hastalığıyla kaybetmiş olan Gılgameş nesli, hep peşinde olduğu bu yaşamı sadece ölümsüzlük biçiminde değil, gerçek yaşam süreci içinde de bulamayacaktır. Bir şey ancak kaybedildiği yerde bulunabilir. İnsan türünde büyük yaşam volkanı Toros-Zagros eteklerinde, Dicle-Fırat vadilerinde patladı. Büyüleyici yaşam burada doğdu; Kürdistan'da Jin û Jiyan (kadın ve yaşam) olarak gerçekleşti. Bin yıllar içinde yaşam bu sefer hiyerarşi ve devlet iktidarlarında Jin û Jiyan somutunda aynı mekânlarda kaybedildi.

Toplumsallığın mümkün kıldığı hakikat için yaşayacaksın. Hakikati buldukça yaşayacaksın. Hakikati yaydıkça ahlâkî ve politik toplumu kuracaksın

Bütün destanların Gılgameş Destanı'nın kopyaları oldukları kanıtlanmıştır. Cennet ve cehennemler hep bu yaşanmış ve kaybedilmiş yaşamlarla ilgilidir. İktidar hastalığı gerçekten yaşamı öldürür. Bunu çok iyi bilerek, Demokratik Ortadoğu Çağı'nın projesi, aynı zamanda yaşamın iktidar hastalığıyla kaybedildiği yerde, iktidar olmayan özgür kadın yaşamının ekolojik ve ekonomik toplumlu olarak keşfedildiği, bulunduğu gerçekliğin projesidir. Her proje aynı zamanda gelecek ütopyasıdır. Demokratik toplum ve Demokratik Modernite geleceğin gerçekleşmiş –farklılıklar içinde eşitlik ve özgürlük- ütopyasıdır.

Büyük özgür yaşam ütopyası olanlar için, arandığında bölgede örneği çok olan bir yaşam tarzı şartı vardır. O da şudur: Toplumsallığın mümkün kıldığı hakikat için yaşayacaksın. Hakikati buldukça yaşayacaksın. Hakikati yaydıkça ahlâkî ve politik toplumu kuracaksın. Bunun için karşına çıkan iç ve dış engellerle doğru mücadele edeceksin. Ortadoğu'da Bilgelik Akademisi hep böyle söyler. Bu söylemle özgürleşen yaşam iradesi hep böyle yapar!

Kürdistan'ın jeokültürü ve jeopolitikası (Araplar, Türkler ve Farsların ortasında yer alması, tüm kültürlerin kesişme noktası olması) bu tür bir siyasal bütünlüğü âdeta zorunlu kılmaktadır. Kapitalist modernite döneminde Britanya'nın Hindistan ve Ortadoğu üzerinde yürüttüğü hegemonik politikaları açısından Kürdistan sürekli çözümsüz bir ülke konumunda tutularak bölgesel denetim aracı kılınmak istenmiştir. Böylelikle Arap, Türk ve Fars iktidar otoritelerinin denetim altına alınmasında çok elverişli bir kontrol aracına indirgenmiştir. Günümüzde ABD ile birlikte Kuzey Irak denilen Güney Kürdistan'ın küçük bir parçası üzerinde gecikmiş bir ulus-devletçik inşa edilerek (Ermenistan, Yunanistan gibi) aynı rol sürdürülmek istenmektedir.

Tarih Kürdistan ve Kürt sorununu âdeta ikinci bir Yahudi sorununa dönüştürmüştür. En azından bugün böylesi bir süreci yaşamaktadır. Şüphesiz bunda bölgedeki kapitalist modernitenin eşitsiz ulus-devlet yaratma politikası belirleyici rol oynamaktadır. Arap, Türk ve Fars ulus-devletçiliği Kürdistan'ın silinmesini ve Kürtlerin kurban edilmesini dayatmaktadır. Böylesi üçlü bir imha kıskacına minimal bir Kürt ulus-devletçiliğiyle karşılık verilemez. Verilse bile halen yoğunca yaşandığı gibi hep katliam ve soykırımlarla sonuçlanır. Bu tarihsel paradokstan çıkarılması gereken tarihsel ders, ulus-dev-

let olmayan demokratik siyasi oluşumlarla, ekolojik ve ekonomik komünlerle başta komşu uluslar olmak üzere tüm bölge halklarını demokratik modernite çözümüne ortak etmektir.

Tarihe kulak kabartıldığında Dicle-Fırat vadilerinde, Verimli Hilal'de on beş bin yıllık neolitik çağın, beş bin yıllık merkezî uygarlığın ve son iki yüz yıllık modernite kültürünün çağrıştırdığı şey hep bütünlüklü siyasal oluşumlardır. Sümer, Akad, Babil, Guti, Asur, Hurri, Mitanni, Urartu, Hitit, Med, Pers, Helen, Sasani, Bizans, Emevi, Abbasi, Selçuklu, Moğol, Osmanlı adlarındaki merkezî siyasi otoritelerle karşıtları olarak her zaman var olan, aynı veya farklı adlarla oluşan demokratik otoriteler hep bütünlüklü siyasi oluşumlardır. Zaten neolitik çağın anaerkil otoritesi ayrılık bilmez, kölelik tanımaz, eşit, doğal ahlâkî ve politik oluşumların hasıydı. Son iki yüz yılın Avrupa merkezli parçalı ve çatışmalı ulus-devlet provokasyonları bu uzun tarihsel süreç içinde küçük bir ayrıntıdır. Tarihin tekrar ana mecrasında jeokültürel ve jeopolitik gerçeğine göre akması, demokratik uygarlık mirası üzerinde geliştirilecek demokratik moderniteyle mümkündür.

Zengin tarihsel mirasın yığdığı sorunlarla güncel kriz, çatışma, katliam ve soykırımlara karşı somutlaştırılması gereken çözümün ilk ortaklaşa adımı, Dicle-Fırat Demokratik Konfederasyonu düşüncesi veya projesi olabilir. Böylesi bir düşünce Arap, Türk, Kürt ve Fars çoğul uluslarıyla azınlık ulus ve kültürleri arasındaki çatışmalı, asimilasyonist süreci tersine çevirip dayanışmacı, komünal demokratik siyasi oluşumlarla barışa, ulus-devlet ötesi ortaklıklara yol açabilir. Dicle-Fırat Demokratik Konfederasyonu projesi bu tarihin mecrası doğrultusunda atılacak en anlamlı ilk adım olacaktır. Hiç kuşku duymuyorum ki, bu proje üzerinde adım adım ve çok yönlü yükseltilecek ekolojik, ekonomik ve demokratik toplum komünleri tarihine ve kültürüne yaraşır Demokratik Ortadoğu Çağı'nın altın değerinde başlangıcını oluşturacaklardır. Demokratik Ortadoğu Çağı hem eski tarihin uyanışı, hem de yeni tarihin özgür yaşamının haykırışı ve sevinci olacaktır.

Ortadoğu gerçekliğine bu ana proje kapsamında bakıldığında, ikinci dereceden bazı projelerden bahsetmek mümkün olacaktır. Tıpkı neolitik ve uygarlık çağında hep oluşageldiği gibi, Verimli Hilal'in Mısır ve Kuzey Afrika'ya uzanan batı ucunda, Mısır veya Libya merkezli (Nil Vadisi merkezli) Kuzey Afrika Demokratik Konfederasyonu Projesi geliştirilebilir. Verimli Hilal'in doğu ucunda Pencab merkezli Doğu İran, Afganistan, Pakistan (Bu ulus-devlet adları tarihsel jeokültür ve jeopolitiğe uygun değildir) Demokratik Konfederasyonu Projesi daha da aciliyet kazanmaktadır. Ortadoğu Demokratik Modernitesinde düşünülmesi gereken doğu ucundaki ikinci bir anlamlı proje, bugünkü Özbekistan merkezli Seyhun ve Ceyhun Vadilerinde geliştirilecek Orta Asya Demokratik Konfederasyonu olacaktır. Güney Arabistan'da halen çok güçlü ve canlı yaşanan kabile ve mezhep cemaatleri nedeniyle geliştirilmesi gereken Güney Arabistan Demokratik Konfederasyonu diğer anlamlı bir proje olarak düşünülebilir.

Tüm bu projelerden çıkarılacak büyük bir Ortadoğu Demokratik Modernite Projesi bir ütopya olarak düşünülebilir. Şüphesiz bu proje ABD hegemonyasının çizdiği BOP'tan (Büyük Ortadoğu Projesi) daha gerçekçidir. Bir projenin gerçekliğini belirleyen, tarihsel arka planı ve kültürel temelidir. Neolitik ve uygarlık çağının ana akış istikametine bakıldığında, böylesi bir tarih ve ortak kültürel temelin oluştuğu teslim edilecektir. Ortadoğu kültüründe AB türünde birlikler bir ütopya, proje olmanın berisinde kriz ve çatışmaların, parçalanmışlıkların ve yabancılaşmanın arayışa zorladığı her alanda adım adım inşa edilmesi gereken evrensel-tikel yaşam gerçekleridir.

Ortadoğu'da Kent, Orta Sınıf ve Köy-Tarım Toplumunda Çöküş Sorunları ve Çözümü

Kapitalist modernitenin asıl tahribatı kentin çöküşü, orta sınıfın kanserolojik büyümesi ve tarım-köy toplumunun tasfiyesinde kendini gösterir. 19. yüzyılla birlikte hızlanan endüstriyel devrimin kent adına kentin yıkımına yol açan nüfus patlamasını orta sınıfın anormal şişkinleşmesiyle bütünleştirmesi, binlerce yıllık tarım-köy toplumunun çözülmesiyle iç içe yürüdü. Tarım-köy toplumu esas olarak sınırlı bir kent nüfusuna, çevreye ölümcül tehdit oluşturmayan bir yapıya müsait koşullara sahiptir. Tüm ilk ve ortaçağ kentleri tarım toplumuyla dengeli ve işlevselliği olan kentlerdi. Binlerce yıllık kent-köy dengesi fazla bozulmadan ve çevreyi tahrip etmeden varlığını sürdürebildi. Ortaya çıkan sorunlar kenti ve tarım toplumunu tehdit edecek boyutlara varmadı. Endüstriyalizm öncesi kentin tarihi toplumsallaşmada büyük bir role sahipti. Uruk sitesinden (M.Ö. 3500) Venedik kent (1000-1800) yönetimine kadar görkemli bir geçmişe sahip olan birçok kent toplumuna tanık olunmuştur. Kentlerin bilim, sanat, felsefe ve endüstrinin gelişmesindeki rolleri tartışılamaz. Kent devleti bile tam devlet sayılmaz; yarı demokrasi demektir.

Tarih bir anlamda kent etrafında oluşan uygarlık öyküsü olarak anlatılmıştır. Endüstriyalizm öncesi kent yaşamı köy-tarım yaşamıyla denge içinde olmayı hep gözetmiştir. Aralarında çelişki oluşsa da, toplumsal bütünlüğü tehlikeye düşürecek boyutta keskinleşmemiştir. Bu çelişki hiçbir zaman tarım-köy toplumunu çökertecek boyutlara varmamıştır. Karşılıklı bağımlılık ve birbirini besleme esas olmuştur. Endüstriyalizmin bünyesel, azami kâr amaçlı patlaması bu dengeyi bozmakla kalmadı; son iki yüzyılda yol açtığı anormal büyümeyle

kent adına gerçekten kentsizliği ve anlamı olmayan bir kentliliği de peydahladı. Tarım-köy toplumunu yıkmakla sözde 'kent-sanayi toplumu' adı altında bir kanserolojik vakaya yol açtı. Orta sınıf patlaması denilen bu olguda hiçbir işlevsellik yoktur. Sadece sayılar vardır.

Orta sınıf işsizliği diye acayip bir kavram ortaya çıkarıldı. Bu sınıfsal ucubeyi meşrulaştırmak için, bazı ideologlar onu demokratik toplumun sağlam maddi temeli diye bir reçete olarak sunmaya çalıştılar. Milyonluk bir yana, on milyonluk kentler ve o denli büyümüş sözde orta sınıflar oluştu. 'Sözde' dememin sebebi maddi olgu olmaması değildir; kendine özgü bir varlığı ve anlamının bulunmamasıdır. Orta sınıf adlı olguda temsil edilen gerçeklik, toplumun alt ve üst sınıf olarak ayrışmasının bütünleştirilmesidir. Alt ve üst sınıfların 'efendi-köle' diyalektiği özellikle Hegel felsefesinde mükemmel bir biçimde çözümlenmiş ve anlamı ortaya serilmiştir. Fakat aynı Hegel'in ulus-devlet olarak orta sınıfı özgürlüğün gerçekleşimi olarak sunması, büyük felsefesinin en çürük sonucudur.

Devlet eliyle ulusçuluk ne kadar yerelin, bölgeselin ve bireyin demokratikleşmesinin inkârıysa, demokratik ulusçuluk da tersine o denli yerelin, bölgeselin ve bireyin demokratikleşmesidir

Endüstriyalizm öncesi kent devletinin alternatifi veya devamı imparatorluk sistemleriydi. Esas olarak tarım-köy toplumuna dayanan imparatorluklar, sağladıkları güvenlik karşılığında kendilerini toplumsal fazlalıkların (artı-ürün ve değerler) sahibi saymışlardır. Sanayi devrimiyle birlikte süreklilik kazanan sermaye birikiminin önünde gerek kent devleti, gerek imparatorluk sistemi bir engel olarak dikilmiştir. Ulus-devlet özünde sermayenin önündeki bu çağdışı kalmış devlet geleneğini aşma ihtiyacından kaynaklanmıştır. Ulus-devlet kapitalist sermaye birikiminin önündeki bu engeller ve tehditleri aştıkça hâkim devlet biçimi haline gelebilmiştir. Dolayısıyla kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devletçilik kentsiz kentleşme, orta sınıf ve bürokrasinin patlamasıyla tarım-köy toplumunun tasfiyesi iç içe geçen olgulardır. Milyonluk değil, yüz binlik kentler ve o denli büyümüş orta sınıf olgusallığı sadece kapitalist modernitenin en büyük hastalığı, krizi ve kaotik sonucu olarak kalmaz; gezegeni ve çevreyi de yaşanmaz kılar. Postmodernite çok utangaç bir tarzda sınırlı da olsa bu gerçekliğin farkına varmakla aşama sağlamıştır. Modernitenin ağır etkisini taşımaktadır; fakat yine de mahşerin üç atlısını işaret etmekle olumlu bir rol oynamaktadır.

Modernitenin merkezinde böylesi bir olgusallık kazanan kent ve orta sınıfın Ortadoğu'daki yansımaları daha da çürütücüdür. Bunlar anlamı olmayan olgulardır. Kent ve orta sınıfı sadece kendini işsiz bırakmıyor; köy-tarım toplumunu da hızla çözerek olumsuzluğunu kanıtlıyor. Batı'daki endüstriyalizm ve bürokratizmi sağlamaktan çok uzak olan Ortadoğu kentleri ve orta sınıfı, kendi olgusallıklarında tüm toplumu lümpen, deklase olmuş, avare bir konuma itmektedir. Bu sınıfın tarihsel gerçekliğinden kopmuş ve kapitalist hegemonyacılığın acenteliğine indirgenmiş konumu, toplumsal hakikatin en zayıflamış halini doğurmaktadır. Hakikatini geliştirememe olgusallığı daha da olumsuzlaştırmaktadır. Ne Avrupa uygarlığını tam benimseyebiliyor, ne de eski merkezî uygarlığını canlandırabiliyor. Çöküş ve çürüme bu arada kalmış olgusallığı betimliyor. Petrol gibi konjonktürel bir kaynak üzerinde günü kurtaran Ortadoğu kent ve orta sınıfının çok ağırlıklı bir bölümünün konumu daha da vahimdir. Petrol sonrası çöküş herhalde çok daha yıkıcı ve acılı olacaktır.

Bölge toplumuna asıl anlamını veren, yaklaşık on beş bin yıllık tarım-köy toplumsal yaşamıdır. Yaklaşık beş bin yıllık merkezî bir uygarlığa da olanak sunan bu toplumsal yaşamın tasfiyesi sanıldığından çok daha yıkıcı sonuçlar doğuracaktır. Şimdiki gecikmiş kapitalist modernite unsurlarıyla kısa süreli bir idare etme imkânı olsa da, her geçen gün kentin ve orta sınıfın taşınmaz yük olma durumu gerginlik, çatışma ve savaşları sürekli besleyecektir. Güncel olarak yaşanan bu süreç gün geçtikçe temposunu ve yoğunluğunu arttırarak devam edecektir.

Dolayısıyla kentsiz kentleşme, orta sınıf kanserleşmesi ve tarım-köy toplumunun yıkılışı sadece en ağır toplumsal sorunlar olarak belirmezler; toplumun sürdürülemezlik sınırına dayanmasını da ifade ederler. Demokratik modernite unsurları bu sorunların varlığı ve sürdürülemezliği karşısında sadece sorun çözücü olarak rol oynamazlar; tıkanan ve kaotik durumda kalan toplumun çıkış yapmasını da sağlarlar. Öncelikle ekonomik-ekolojik topluma sahip çıkarak, kapitalizm ve endüstriyalizmin çökerttiği tarım-köy toplumunu komünal temelde yeniden inşaya yönelirler. Ekolojik tarım toplumun gıda güvenliğini sağlayarak sorunların en önemli bir boyutunu çözer. Buna 'İkinci Tarım-Köy Devrimi' demek uygun düşebilir. Gerçekten 21. yüzyılla birlikte ikinci bir tarım-köy devrimine ihtiyaç vardır. Bu devrim sadece kenti kurtarmaz, toplumu da orta sınıf kanserleşmesinden korur. Kent ve orta sınıf üzerine inşa edilmiş ulus-devlet faşizmi bu temel üzerinde zayıfladıkça, demokratik toplumun gelişme şansı artar. İkinci bir tarım-köy devrimi olmadan toplumun sürdürülebilmesi gerçekten çok zordur. Bu devrim teknolojiye de hak ettiği yeri vererek endüstriyalizmin tahribatından

koruyabilecektir. Kentler yeniden ve daha gelişmiş teknik koşullar üzerinde eski görkemli yaşantılarına kavuşabilirler. Sadece aşırı büyümüş nüfustan kurtulmakla kalmazlar; bunun yanı sıra anlamlı bir işlevsellik kazanmış tarım-köy toplumuyla dengeyi yeniden tutturabilirler. Demokratik modernitenin yeniden yapılanmış kent ve köyü, demokratik toplumun iki dengeli ve sağlam ayağı, beyni olacaklardır. Zenginlik ve çeşitlilik olarak birbirlerini tamamlayarak, ulus-devletin homojen toplum faşizmini aşmada asıl zemini oluşturacaklardır.

Ortadoğu'nun hem şansı hem de kaderi yeniden ikinci bir tarım-köy devrimini gerçekleştirmesine bağlıdır. Kapitalist modernitenin son iki yüzyıllık tahribatları krizden de öte vahşet boyutlarındadır. Modernite her üç ayağı üzerinden sadece hükmedip sömürmüyor, toplumsallığı da yıkıyor. Bu yıkımı aynı moderniteyle durdurmak olanaksızdır. Ateşin ateşle söndürülememesi gibi. Demokratik modernitenin bir ikinci tarım ve köy devrimi olarak gelişim sağlaması kaçınılmazdır. Daha şimdiden su-enerji-toprak savaşları önlenemez boyutlara tırmanmaktadır. Sümer toplumu su-toprak kolektivizmi üzerinden gelişebildi; insanlık tarihini başlatabildi. Mısır ve Harappa toplumu da öyledir. Bugünkü İsrail bile gücünün önemli bir kısmını modern teknolojik temel üzerine kurulu Kibbutz adlı komünlerden almaktadır.

Dicle-Fırat başta olmak üzere su-enerji-toprak havzalarında geliştirilecek ekolojik ve ekonomik toplum birimleri ikinci devrimin temeli olacaklardır. Bu temelde birbirleriyle dengeli ve tamamlayıcı olarak geliştirilecek köy-kent yapılanmaları demokratik modernitenin yeni mimari yapısını oluşturacaklardır. Ekonomik, ekolojik ve demokratik toplum birimleri bu yeni mimari üzerinden geliştikçe, endüstriyalizm ve ulus-devletçiliğin kent uygarlığı demokratik özerk yapılar olarak yeniden yükselecektir. Buna karşılık köyler yeni teknik koşullarla uyum içinde eko-köyler olarak ikinci devrimini yaşayacaklardır. Ortadoğu kültüründe ikinci tarım-köy ve kent devrimi bu sefer devletli-sınıflı uygarlığın aşılmasında ve demokratik uygarlık çağına geçişte tarihsel rolünü oynayacaktır. Ucu açık, esnek kimlik anlayışıyla demokratik uluslar konfederasyonunda her türlü kültürel kimlik barış içinde eşit, özgür ve demokratik toplumun birer üyesi olarak yaşayacaktır. Kapitalist modernitenin bireycilik kültürünün öldürttüğü birey, demokratik modernitenin ahlâkî ve politik bireyi olarak yeniden canlanacak ve özgürce yaşayacaktır.

Yerel ve Bölgesel Sorunlar ve Demokratik Ulus Çözümü

Tarihin hiçbir döneminde ulus-devlet kadar yerelin ve bölgelerin kültürüne yıkım getiren başka bir devlet rejimi yaşanmamıştır. Ulus-devlet sadece kent devleti ve demokrasiyle imparatorluk sisteminin aleyhinde, onların zıddı olarak gelişmemiştir. Belki de bu iki olgudan daha fazla yerel ve bölgesel olan tüm kimliksel özellikleri yasaklayarak, yıkarak, özümseyerek tarihsel-toplumdan silmeye çalışmıştır. Hâlbuki en merkezî imparatorluklar bile her zaman yerelin ve bölgeselin hukukuna dikkat etmişlerdir. Yerel ve bölgesel olanın zenginlik olduğunu bilerek, toplumların bundan mahrum edilmemesine özen göstermişlerdir. Kaldı ki yönetimlerin en merkezî olanları bile, kendi otoritelerini reddetmedikçe, yerel ve bölgesel yönetimlerin en geniş özerk yönetimler olmalarına karşı olmamışlardır. Uygarlık tarihi kapitalist modernite dönemine kadar bir anlamda yerel ve bölgesel kimliklerin esas alındığı tarihtir. Her imparatorluk ve uygarlık, sahip olduğu yerel ve bölgesel alanların gücüyle belirlenmiştir.

Tarih bu kimliklerin toplamı olduğu halde, ulus-devletin bunları inkâra kalkıp kendini homojen, tek otorite olarak inşa etmeye çalışması elbette hizmet ettiği sömürü sistemiyle bağlantılıdır. Azami kâr ve sermayenin sürekli birikim eğilimi, yerelin ve bölgeselin kimliğini ne kadar tasfiye ederse o kadar güvenceye kavuşacağının bilincindedir. Homojen ulus-devlet yerel ve bölgesel gücü kırmak ve kültürünü tasfiye etmekle ulusu güçlendirdiği ve ulusal kültürün birliğini sağladığı ideasındadır. Gerçekleşen ise, bir avuç oligarkın güç ve sömürü tekelidir. Hukuk ve kültür birliği bu güç ve sömürü tekelinin meşruiyet aracı olarak işlev gördüğü halde, devletin ve ulusun temel nitelikleri arasında sayılır. Daha da vahim olanı, demokrasi için böylesi bir homojenliğin ideal koşul olduğuna ilişkin ideadır. Köleliğin genel koşulu olarak buna anlam vermek mümkündür. Eğer demokrasi yerel ve bölgesel olanın özgür ifadesi ve kendini yönetmesi değilse, başka türlü nasıl tanımlanabilir? Açık ki, homojen ulus koşulları esas alınarak demokrasi inşa edilemez. Birey, yerel ve bölgesel olan kendini ifade etmedikçe, kültürel çıkarlarını savunmadıkça demokrasi gerçekleşemez. Devlet eliyle ulusçuluk ne kadar yerelin, bölgeselin ve bireyin demokratikleşmesinin inkârıysa, demokratik ulusçuluk da tersine o denli yerelin, bölgeselin ve bireyin demokratikleşmesidir.

Ortadoğu kültüründe yerel ve bölgesel olan, tarihin her döneminde kendi kimliğini ve hukukunu güçlü savunmuştur. Tüm uygarlık sistemlerinde yerel ve bölgesel kimliklere saygılı olunmuş ve hukuklarına yer verilmiştir. Tasfiye etme ve yok sayma en despotik yönetimlerde bile sonuna kadar yürütülen bir siyaset olmamıştır. Bu yönlü uygulamalar bireysel ve ailesel tasfiye düzeyini fazla aşmamıştır. Yerel ve bölgesel olanı sistematik biçimde tasfiye etmekle ulus-devletin faşist niteliğinin bir kez daha kendini kanıtladığını görüyoruz. Bölgenin son iki yüz yıllık tarihinde ulus-devlet güçlendikçe yerel ve bölgesel olanın tasfiyesinin iç içe gelişmesi

bu gerçeği gösterir. Sadece Irak ulus-devlet oluşumu uğruna yürütülen savaşlar ve karşı savaşlar sistemin acımasızlığını ve yok ediciliğini göstermek için yeterli bir kanıttır. Hâlbuki yerelin ve bölgelerin kendilerini demokratik biçimde ifade etmeleri sağlansaydı, belki de İsviçre'yi aşmış bir maddi ve manevi kültürel zenginlik sağlanırdı. Irak'ın halen yaşadığı savaş, kapitalist modernitenin çözümsüzlüğü, tahribatları ve yok edicilikleri konusunda son derece öğreticidir.

Demokratik modernite unsurları en çok yerel ve bölgesel olanın önem kazandığı bir sistematikliği esas alır. Ahlâkî ve politik toplum unsuru, yerel yaşanan bir olgudur. Ekonomik toplum unsuru, ağırlıklı olarak yerel ve bölgeseldir. Ulusallık ve uluslararasılık içindeki konumu olsa bile, kendini güçlendirme temelindedir. Ekolojik toplum zaten her zaman ve her yerde yerel alanda anlam bulan ve uygulanan bir unsurdur. Demokratik toplum yerel birimler üzerinde gerçekleşen unsurların başında gelmektedir. Yerel ve bölgeselden kopuk birey unsuru, kimlik bakımından zayıf olduğu oranda hakikatten de yoksundur. Tersine, ne kadar bölgesel ve yerel kültür temsiline sahipse, hakikat değeri o denli yüksektir. Demokratik ulus ancak yerel, bölgesel ve bireysel olanın kimliğinin özgürce ifadesini gerçekleştirmesiyle oluşur.

Farklı, çoğul kültürel kimliklere sahip uluslar demokratik olmak kadar, zengin ve barışçıl olmaya daha yatkındır. Ortadoğu toplumunda yerel ve bölgesel olana demokratik ifade şansı tanınırsa, açık ki sorunlarının büyük kısmı daha kolayca aşılacaktır. Tarihsel gelenek de bu gerçeği hep vurguladığı halde, ulus-devlet afeti tarihe kulak tıkar. Kendi homojenik at gözlükleriyle tarihe baktıkça büyük zenginliği tek renk olarak görür veya gördürür ki, bunun sonucu toplumsal gerçekliğin inkârı ve faşizmdir.

Yerel ve bölgesel kültür unsurlarının yoğun ve iç içe yaşandığı Ortadoğu toplumunun bu gerçekliğine demokratik modernite kuram ve uygulama olarak kalıcı çözüm sunar. Gerçekliklerini ifade özgürlükleriyle hakikate dönüştürdükçe, birey ve toplum olarak barış içinde özgür ve eşit yaşam şansına daha çok kavuşurlar.

Ortadoğu'da Kadın, Hanedanlık, Aile, Nüfus Sorunu ve Kadın Devrimi

Tarihin şafak vaktinde görkemli toplumsal kimliğiyle ana tanrıça rolünü kendine yakıştıran kadın, ne yazık ki günümüz Ortadoğu'sunda en değersiz meta konumuna indirgenmiştir. Başlı başına trajik bir öyküsü olması gereken bu tarihi fazla açma imkânından yoksunuz. Ama sonuçlarını eleştirebiliriz. İnsan eliyle sağlanmış kadın etrafındaki sis bulutlarını dağıtarak gerçeğini keşfetmek ivedi toplumsal görevlerin başında gelmektedir.

Ortadoğu toplumsal kültüründe güçlü yaşandığı çeşitli kanıtlarla desteklenen anaerkil düzenden sonra gerçekleştirilen ataerkil düzen (M.Ö. 5000'li yıllardan beri yükselişe geçtiği gözlemlenmektedir), ilk toplumsal baskı ve istismarın denendiği sistemi ifade eder. Çocukların ve malların egemenliğinin erkeğe, babalık kurumuna geçtiği köklü kadın karşıtı bir devrimdir. Tutucu, baskıcı ve istismarcı düzene yol açmasından ötürü daha çok bir karşıdevrimdir. Çok çocuk sahibi olmak ilk mal düzeni olsa gerek. Çocuklar ne kadar çoğalırsa güç ve mal, mülkiyet sahibi olmak o denli artar. Ataerkillik ve hanedanlık ile mülkiyet arasındaki ilişki açıktır. Hanedanlık klandan daha büyük, bilincine varılmış, mülkiyeti tanımış ilk geniş aile kurumudur. Ataerkilliğin ilk biçimidir. Kadının çocuklar ve mallar üzerindeki sahipliğinin gerilemesi, düşüşüyle el ele gider. Ana tanrıça kültürü yerini erkek tanrı-krallar kültürüne bırakır. Sümer kültüründe bu gelişmeler çarpıcı gözlemlenmektedir. Evlilik, aile kurumu uygarlık tarihi boyunca hanedanlık modelinin etkisi altında gelişir. Erkek ile kadın arasındaki güç dengesine dayalı evlilik daha sınırlı yaşanır. Hanedanlık bir erkek egemen ideoloji ve iktidar tekeli olarak kabul gördüğünden veya kabul ettirildiğinden, baskın çıkan evlilikler baba otoritesini tanımak zorundadır. Kısacası doğal değil inşa edilmiş, otoriter ve istismarcı mikro düzenlerdir.

Kapitalist modernite bu düzeni daha da geliştirmiştir. Hukuk alanında kadın lehine yapılan düzenlemeler fiili eşitliği sağlamaktan uzaktır. Evliliği uygarlığın damgası altında geliştirilmiş erkek egemenliğinin, toplumsal cinsiyetçiliğin meşrulaştırıldığı bir kurum olarak tanımlamak mümkündür. Hiyerarşi, iktidar ve devlet tekelinin en yaygın ve toplumun hücresi niteliğindeki birimine yansımış halidir. Özüyle görünüşü, meşrulaştırılması arasında örtük bir çelişki vardır. Kadın şahsında toplumun genel köleliğini en iyi kamufle eden kurum niteliğindedir. Kadının karılaştırılmasıyla (düşürülme, alçaltılma, erkeğin uzantısı haline getirilme) başlayan süreç esas alınarak, toplum da adım adım karılaştırılır. Erkek köleliği kadının karılaştırılmasından sonra ve onunla hep iç içe yürütülmüştür. Kadında uygulanan ve sonuç alınan kölelik, karılık daha sonra erkeklere ve ezilen sınıflara benimsetilecektir. Uygarlıkla gelişen bu süreç kapitalist modernite ile zirve yapar. Faşizm toplumun karılaştırılma sürecinde özel bir anlama sahiptir. Teslim alınmış toplumu ifade eder. Modernite iğdiş edilmiş, savunma yeteneğini yitirmiş, herkesin birbirinin karısı ve kocası kılındığı genel karı toplumunu ifade eder. Süreklileşen sermaye birikimi başka türlü topluma fırsat tanımayacak kadar saldırganlığı, barbarlığı gerektirir. Köleliğin ve tecavüzün namus adı altında hem meşrulaştırıldığı hem de derinliğine uygulandığı alandır.

Toplumsal cinsiyetçilik kadın-erkek ilişkilerindeki iktidarla sınırlı bir kavram değildir. Toplumun her dü-

zeyine yayılmış bir iktidarcılığı ifade eder. Moderniteyle azamileşmiş devlet iktidarını gösterir. Hiçbir nesne kadın kadar tahrik ettirme ve iktidara konu arz etme durumunda değildir. Kadın nesneleştirilmiş bir varlık olarak iktidarı azami kılma özelliklerine sahiptir. Sürekli tahrik ettirme ve iktidarı çoğaltma konumunda tutulur. Kadının iktidarla ilişkisini bu kapsam üzerinde çözümlemek, hakikatini açığa çıkartmak açısından önemlidir. Her erkek iktidar hırsını kadında gerçekleştirme zihniyetine fazlasıyla sahiptir. Aynı zihniyet kadın cinsinin birbirleri ve çocuklar üzerindeki iktidar hırsı olarak daha da çoğalır ve uygulanır. Bu sefer kadın kadının kurdu olur. Zincirleme reaksiyon denilen olay budur. Kadının kapitalist sömürü sistemindeki rolü çok daha açık ve elverişli durumdadır. Sistem için ücretsiz çocuk doğurma ve büyütmekle yetinmez, en az ücretle her işe koşturulur. İşsizler ordusunun baskı ve ücret sistemini sürekli düşürme pozisyonunda tutulur. Ne acıdır ki, en kahırlı emeğin sahibi olduğu halde, Marksistler de dahil, hiçbir öğreti kadının haklarından ve emeğinden bahsetme gereği duymaz. Bunun için gerekli çözümleme ve politik tutumu geliştirmez. Erkek egemenliğinin toplumsal cinsiyetçiliğinin yaygınlığını kanıtlayan bir gösterge de kadın emeğiyle ilgilidir.

Demografya, nüfus sorunu dünyayı ve toplumu sınıf sorunundan giderek daha fazla tehdit etmektedir. Nüfus çoğalması cinsiyetçi toplum ve kapitalist moderniteyle yakından bağlantılıdır. Günün yirmi dört saatinde dinmeyen cinsel iştah, hanedanlık ve aile kültürü ile kapitalizmin, ulus-devletin kâr ve güç için artan nüfus politikası çığ gibi nüfus patlamasını beraberinde getirir. Tekniğin ve tıbbın katkıları buna eklendiğinde ortaya çıkan gerçeklik, toplumun ve çevrenin sürdürülebilirliği açısından en büyük tehlike konumunu ifade eder. Demografik kaos bu gerçeklikle bağlantılıdır. Gezegenimiz ve çevre çoktan mevcut hacmi (6,5 milyarlık nüfus artarak devam ederse) kaldıramaz sınıra dayanmıştır. Sistemin iflasını bu yönüyle de değerlendirmek önemlidir.

Çok iyi bilmek gerekir ki, çok çocuk doğurma araçsallığı olarak kadın, korkunç ve dayanılması güç bir yük altına sokulmuştur. Sorun çocuk sahibi olmanın çok ötesinde oldukça ağırlaştırılmış bir angarya sisteminden kaynaklanmaktadır. Ayrıca çocuk doğurmanın biyolojik değil, sistemsel ve kültürel bir olgu olduğunu iyi bilmek gerekir. Her çocuk mevcut kültür açısından bir değil, defalarca kadının ölümü demektir. Çok azla yetinen, tüm sağlık tedbirleri alınmış, her şeyden önce zihnen hazırlanmış bir çocuk doğurma kültürü gereklidir. Sonsuzluk ve güç fikrini çocuk üzerinden değil, mutlak bilgiye ve güzelliğe, ahlâkî ve politik toplumun gelişimine dayandırmak, çocuk yetiştirilmesini bu önceliklerle bütünlük içinde çözümlemek daha anlamlı ve iyi olacaktır. Özcesi çocuk yetiştirilmesini ekonomik ve ekolojik toplumun ihtiyaçları ve özgürlük felsefesi temelinde çözümlemek ve çözmek gerekir.

Sistem reformla düzelme şansını çoktan yitirmiştir. Gerekli olan tüm toplumsal alanlarda yürütülecek bir 'kadın devrimi'dir. Nasıl ki kadın köleliği en derin kölelikse, kadın devrimi de en derin özgürlük ve eşitlik devrimi olmak durumundadır. Kadın devrimi hem kuramda hem de eylemde en köklü çıkışları gerektirir. Öncelikle cinsiyetçi ideolojiye karşı ardıcıl, sürekli bir savaş gereklidir. Kadın devrimi günün yirmi dört saatinde yürürlükteki tecavüzcü zihniyete karşı ahlâkî ve politik olarak da savaşın derinleştirilmesini gerektirir. İktidar ve sömürü amaçlı çocuk doğurma olgusunun mahkûm edilmesini, reddini gerektirir. Çocuk doğurma iradesini tamamen özgürleşmiş kadına bırakmayı gerektirir. Hanedanlık ve aile ideolojisinde devrim gerektirir. Herhalde en önemlisi de kadınla mevcut yaşam felsefesinin, daha doğrusu felsefesizliğinin aşılmasını gerektirir.

Demokratik toplum kadın zihnini ve özgür iradesini gerektiren toplumdur. Demokratik modernite açıkçası kadın devrimi ve uygarlığı çağıdır

Şüphesiz kadınla yaşamın eşit ve özgürce paylaşımı, toplumsal hakikatin mutlaka doğru seyreden karşılıklı bilgeliğini gerektirir. Gerçek aşk ancak karşılıklı olarak toplumsal hakikatin güç dengesinde yaşanabilir. Köleliğe, tecavüze ve iktidara bulanmış kişiliklerde aşk asla gerçekleşmez. Yoğun ve sürekli yaşanan başarısız deneyimler ve aile iflasları bu gerçeği doğrulamaktadır. En az erkek kadar kadının da toplumsal güce ve bilgeliğe sahip olması durumunda sevginin ve güzelliğin, iktidarsız, barış içinde eşitçe ve özgürce üretilerek ve paylaştırılarak yaşanması sağlanabilir. Günümüz, 21. yüzyıl kadın devrimine öncelik vermeyi şart kılıyor. "Ya yaşam ya barbarlık" sloganı bu devrimi dayatıyor.

Köklü bir kadın devrimi, dolayısıyla erkeğin zihniyet ve yaşam değişikliği yaşanmadan yaşamın kurtuluşu olanaksızdır. Çünkü yaşamın başat kendisi olan kadın kurtulmadan, yaşam hep bir serap olarak yaşanacaktır. Erkeğin yaşamla ve yaşamın kadınla barışması sağlanmadıkça, mutluluk da boş bir hayal olacaktır. Kadın ve özgür yaşam için toplumsal gerçekler sınırsızdır. Ortadoğu toplumu ve kadını yaşadığı uygarlık ve fethine uğradığı moderniteyle düşürüleceği kadar düşürülmüş, kendisi olmaktan çıkarılmış, nesne konumuna getirilmiştir. Toplumsal sorunun kadın üzerinde çözümlen-

mesi ve çözümüne aynı olgu üzerinden gidilmesi doğru bir yöntemdir. Sorunların anasına ancak çözümlerin anası olan kadın devrimi dayatılarak hakikate doğru adımlarla varılabilir.

Demokratik modernite çözümü kadın sorunu ve devrimi konusunda idealli ve eylemlidir. Demokratik modernite ulusları kadınsız projelenip uygulanacak projeler değildir. Tersine, her adımında kadınla bilgeliğin ve eylemliliğin paylaşılmasıyla gerçekleştirilecek devrimlerdir. Ekonomik toplumun inşası kadın öncülüğünde gerçekleştiği gibi, yeniden inşası da kadının komünal gücünü gerektirir. Ekonomi kadının öz toplumsal mesleğidir, eylemidir. Ekoloji ancak kadın duyarlılığıyla toplumla buluşturulacak bir bilimdir. Kadın kimlik olarak çevreseldir. Demokratik toplum kadın zihnini ve özgür iradesini gerektiren toplumdur. Demokratik modernite açıkçası kadın devrimi ve uygarlığı çağıdır.

Komünü Olmayanın, Komünsel Yaşamayanın Bireyselliği de Gerçekleşemez

Demokratik ulusal yaşamı boyutlandırırken bir yanlışa düşmemek için peşinen bir uyarıda bulunmak gerekir. O da demokratik ulusun veya başka tür bir ulus yaşamının daima zihinsel ve kurumsal bütünlük taşıdığına ilişkindir. Genelde toplumlar, özelde demokratik ulusal toplumlar çözümlemelerde kolaylık olsun diye çeşitli alanlara ve boyutlara ayrılır. Fakat bu ayrımların her biri kendi başına, bütünlükten kopuk şekilde var olmaz. Toplumları, özellikle çağımızdaki demokratik ulusları canlı bir organizmaya benzetirsek, tüm alanlar ve boyutları itibariyle birbirlerine bağlı bir canlı organizma bütünlüğü içinde yaşarlar. Dolayısıyla boyutların her biri tek tek ele alınsa da, bir bütünün parçaları olduğu daima göz önünde tutulmalıdır.

Demokratik ulus birey-yurttaşı özgür olduğu kadar komünal olmak durumundadır. Kapitalist bireyciliğin topluma karşı kışkırtılmış sahte özgür bireyi özünde en derinleştirilmiş köleliği yaşar. Fakat liberal ideoloji öyle bir imaj oluşturur ki, birey sanki toplumda sonsuz özgürlüklere sahiptir. Gerçekte ise, tarihin hiçbir döneminde gerçekleştirilemeyen azami kâr eğilimini gerçekleştirip hegemonik sisteme dönüştüren ücretli emek kölesi birey, köleliğin en geliştirilmiş biçimini temsil eder. Bu tür birey ulus-devletçiliğin acımasız eğitim ve yaşam pratiğinde üretilir. Yaşaması paranın egemenliğine bağlandığı için, ücret sistemi bir köpeğin boynuna takılan tasma gibi kendisini bağlayıp istenilen yöne çevrilmesini sağlar. Çünkü yaşamak için başka çaresi yoktur. Kaçsa yani işsizliği tercih etse, bu da bir nevi ayakta can çekişmek demektir. Ayrıca kapitalist bireycilik toplumu inkâr temelinde şekillenmiştir. Her türlü tarihsel toplum kültürünü ve geleneğini yadsıdığı oranda kendini gerçekleştireceğini sanır. Liberal ideolojinin en büyük çarpıtması budur. Başlıca sloganı "Toplum yoktur, birey vardır" biçiminde dile getirilir. Kapitalizm esas olarak toplumu tüketme temeline dayalı hastalıklı bir sistemdir.

Buna karşılık demokratik ulusun bireyi kendi özgürlüğünü toplumun komünalitesinde, yani daha işlevsel küçük topluluklar halindeki yaşamında bulur. Özgür ve demokratik komün veya topluluk, demokratik ulus bireyinin gerçekleştiği temel okuldur. Komünü olmayanın, komünsel yaşamayanın bireyselliği de gerçekleşemez. Komünler son derece çeşitlidir ve toplumsal yaşamın her alanında geçerlidir. Farklılıklarına uygun olarak, birey birden çok komünde, toplulukta yaşamını gerçekleştirebilir. Önemli olan bireyin yeteneklerine, emeğine ve farklılıklarına uygun olarak komünal topluluk içinde yaşamayı bilmesidir. Birey komüne veya bağlı olduğu toplumsal birimlere karşı sorumluluğunu ahlaki olmanın temel ilkesi sayar. Ahlâk topluluğa, komünal yaşama saygı ve bağlılık demektir. Komün veya topluluk da bireylerine sonuna kadar sahip çıkarak onları korur ve yaşatır. Zaten insan toplumunun temel kuruluş ilkesi bu ahlaki sorumluluk ilkesidir. Komünün veya toplulukların demokratik karakteri kolektif özgürlüğü, diğer bir deyişle politik komün veya topluluğu gerçekleştirir. Demokratik olmayan komün veya topluluk politik olamaz. Politik olmayan topluluk veya komün ise özgür olamaz. Komünün demokratikliği, politikliği ve özgürlüğü arasında sıkı bir özdeşlik vardır.

Demokratik Ulus Olmanın İlk Koşulu Komünlerdir

O halde demokratik ulusun ilk temel boyutu, esas aldığı birey ve komünü bağlamında böyle tanımlanmak durumundadır. Demokratik ulus olmanın ilk koşulu bireyin özgür olması ve bu özgürlüğünü bağlı olduğu komün veya toplulukla birlikte demokratik politika temelinde gerçekleştirmesidir. Demokratik ulusun birey-yurttaşı ulus-devletle aynı siyasi çatı altında yaşadığında tanımı biraz daha genişler. Bu durumda 'anayasal vatandaşlık' çerçevesinde kendi demokratik ulusunun olduğu kadar ulus-devletin de birey-yurttaşıdır. Burada önem kazanan husus demokratik ulus statüsünün tanınması, yani demokratik özerkliğin ulusal anayasada bir hukuki statü olarak belirlenmesidir. Demokratik ulusal statü iki yönlüdür: Birincisi, kendi içinde demokratik özerklik statüsü, yasası veya anayasasının gerçekleştirilmesini ifade eder. İkincisi, özerklik statüsünün ulusal anayasal statünün bir alt bölümü olarak düzenlenmesidir. Birçok AB ülkesinin, hatta dünya ülkelerinin anayasasında bu yönlerde statü düzenlemeleri mevcuttur.

KCK'nin tek taraflı, özgür birey-yurttaş ve komün birlikteliğine dayalı demokratik ulus inşası esas olmakla

birlikte, egemen ulus-devletlerle demokratik özerklik statüsünü kabul eden ulusal demokratik anayasal statü altında çözüme gitmesi de mümkündür. KCK yapılanması her iki özgür birey-yurttaş ve topluluk yaşamına, bu yaşamın yasal ve anayasal statüye bağlanmasına açık bir yapılanmadır.

KCK üyeliğini demokratik ulusun özgür birey-yurttaşı olarak tanımlamak da mümkündür. Fakat bu üyeliği, yurttaşlığı ulus-devlet yurttaşlığıyla karıştırmamak gerekir. Ulus-devlet yurttaşlığı kapitalizmin modern kölelik statüsünü belirler. Kapitalist bireycilik ulus-devlet tanrısına mutlak kulluğu, demokratik ulus yurttaşlığı ise gerçek anlamıyla özgür birey haline gelişi ifade eder. Kürtlerin kendi demokratik ulus yurttaşlığı KCK statüsü altında gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla KCK üyeliğine demokratik ulus yurttaşlığı kimliğini atfetmek daha uygun bir tanımlama olacaktır. Kürtlerin kendi demokratik uluslarının yurttaşı olmaları hem vazgeçilmez hakları hem de görevleridir. Kendi ulusunun yurttaşı olamamak büyük bir yabancılaşmayı ifade eder ve hiç bir gerekçe ile savunulamaz. Burada karşımıza çıkan sorun, egemen ulus-devlet yurttaşlığının ne olacağına ilişkindir. Aslında her iki tür yurttaşlığı iç içe temsil etmek mümkündür. Eğer Kürt sorunu ilgili ülkede demokratik anayasal vatandaşlık statüsü altında bir çözüme kavuşturulursa, iki yurttaşlığı da birlikte taşımak toplumsal gerçekliğe daha uygundur. Hatta eğer Türkiye AB üyesi olsaydı, üçlü yurttaşlık tarifi de mümkün olurdu. Nasıl İspanya'da Katalonya-İspanya-AB yurttaşlığı üçlü bir anlama sahipse, Kürdistan-Türkiye-AB yurttaşlığı da aynı anlama sahip olurdu ve mümkündü. KCK döneminde ilgili her ulus-devlette her Kürt bireyi kendini iki yurttaşlık çerçevesinde tanımlamaya özen göstermeli, özen göstermekten çok iki yurttaş kimliğini gerçekleştirmelidir. KCK kendi demokratik ulus bireylerine özgü ikili veya uzlaşmayla bu gerçekleştirilemezse tekli yurttaş kimliğini gerçekleştirmelidir. Bunun için egemen ulus-devletlerin baskıcı durumlarını göz önünde bulundurarak, her bireyine uygun ebatta ve amblemli yazılı yurttaş kimliğini kazandırma görevini yerine getirmelidir.

Her KCK üyesi-yurttaşı, kapitalizmin bireycilikle bir hiç durumuna indirgediği bireyini aşmak ve komün üyesi olarak yaşamak durumundadır. Komünal yaşamı olmayanın bireyselliğinin de mümkün olmayacağını temel ahlaki bir ilke olarak bilmek ve benimsemek durumundayız. Komün veya topluluk üyesi olmanın aynı zamanda demokratik bir yönü olduğunu daimi olarak göz önünde bulundurmak gerekir. Komün veya topluluk ancak demokratik işleyişle politik, dolayısıyla özgür olabilir. Böylece her komünün veya topluluğun aynı zamanda ahlaki ve politik bir toplum birimi olduğu kavranmış olur. KCK'nin her komünü ve topluluğu aynı zamanda ahlaki ve politik bir birim konumundadır. Birey-yurttaşları da ahlaki ve politik birey-yurttaşlardır. Komün veya topluluklardan söz ederken, toplumun her alanında işlevsel olan insan gruplarını kastediyoruz. Örneğin komün şartlarını taşıyan bir köy bir komün veya topluluk olduğu gibi, bu tanımı mahalle ve kent düzeyine kadar taşırabiliriz. Bir kooperatif, fabrika, vakıf, dernek ve sivil örgütlenme de komün olabilir. Aynı zamanda demokratik olmaları gerektiği için bunlara demokratik komünal düzen de diyebiliriz. Komünü yaşamın tüm alanlarına, eğitsel, kültürel, sanatsal ve bilimsel alanlara taşımak mümkün olduğu gibi, sosyal ve politik yaşamı da hem komünleştirmek hem de demokratikleştirmek mümkündür. Özgür birey-yurttaş ancak bu demokratik komünal yaşam içinde gerçekleşebilir. Genelde demokratik ulus birey-yurttaşlığı, özelde ve daha somutlaşmış biçimi olarak KCK birey-yurttaşlığı sorumlu, ahlaki ve politik yaşamın bir gereğidir. Bu gereklilik aynı zamanda temel hak ve görevimiz olarak da anlaşılmalıdır. Ulus-devletler bu temel hak ve görevlerimizi kabul ettiklerinde, Kürtler de o devletlerin temel yurttaşlık hak ve görevlerini kabul edebilirler.

Komünal Ekonominin Örgütlendirilmesi;

Demokratik komün ekonomisi kapitalizmin azami kâr eğiliminin işçi ve işsiz köleler haline getirdiği toplumun yeniden insanca yaşamını mümkün kılmanın çözüm yoludur. Tarih boyunca ekonomi her zaman komün ile gerçekleştirilen bir olgudur. Komünsüz ekonomi düşünülemez. Ekonomi kelimesinin kök anlamı bile 'aile komünü yasası' demektir. Yani bir komün olarak ailenin geçimlik işleridir. Toplumun varoluş tarzı hepten komün biçimindedir. Tarih bireyle başlayan bir ekonomiye tanıklık etmez. Özel ekonomi tarihin ve toplumun tanımadığı, en az ulus-devlet kadar kapitalizmin ürettiği bir canavardır. Özel ekonomi tarih boyunca hep 'hırsızlıkla' eş tutulmuş ve marjinal bırakılmıştır. Kapitalist modernitenin yükselişe geçişiyle birlikte yeni bir kategori olarak piyasaya çıkmıştır. Bir nevi sürekli yer altında kalmış bir farenin kedileşerek piyasalara dalmasına benzer. Tarihte özel ekonomi veya sermaye peşinde olanlar hep hırsız olarak yargılandıklarından kendilerini görünmez kılmışlardı. Yükselen kapitalist hegemonyayla birlikte piyasa üzerinde egemenlik kuran bu kedi-fareler insan toplumu için gerçekten felaket oldular.

Tarihçi Braudel'in çok yerinde bir tespitiyle, ekonomi olmayan kapitalizm piyasa üzerinde kâr amacıyla egemenlik kuran tekelciliktir. İster özel kişilerin ister devletin tekelleri olsun, ekonomi üzerinde tahakküm kuranlar, insanların yaşamsal ihtiyaçlarını temin etmek için belki de başvurdukları ilk örgütlenme olan komünü

yıktıkları oranda hırsızlıklarını gerçekleştirdiklerinin bilincindeydiler. Özel veya devlet tekelciliği, komünal ekonomi üzerinde soygunculuk demektir. Kapitalist modernitenin kendini bin bir kılıkla maskeleyerek gerçekleştirdiği bu soygunculuk, komünün ve dolayısıyla toplumun temelinin çökertilmesi demektir. Tüm ekonomik krizler ve hastalıklar toplumun temeli olan komün ekonomisinin çözdürülmesi ve yıkılmasıyla başlar. Kapitalizmin tarihi komün ekonomisini yıkım tarihidir. Sonuç, tarihin en büyük toplumsal felaketlerinin yaşanmasıdır. Ekonomideki çözülüş ve yıkım tüm toplumsal alanın, ahlâkın ve siyasetin çözülüşü ve yıkılışının gerçek nedenidir. Ekonomik çözülüş toplumsal çözülüşün kendisidir. Bu durumda geriye işsiz, ahlâksız ve politikasız toplum artıkları kalır. Kapitalizmin özel ve devlet tekelciliği budur.

Tüm dünyada son dört yüz yılda, özellikle günümüz finans kapital çağında yaşanan ve zirve yapan yapısal bunalımın bir yılda dört yüz milyon işsiz doğurması bu nedenledir. Ortadoğu toplumundaki çözülüş daha da çarpıcıdır. Komünal yaşamın son elli yıldaki çözülüşü toplumun topyekûn işsizleşmesine yol açmıştır. Ortadoğu toplumu tarihin hiçbir döneminde bu denli çözülmedi. Kaldı ki, Ortadoğu toplumu komünal ekonomiyi hem ilk gerçekleştiren, hem de kapitalist hegemonik aşamaya kadar dünya çapında öncülük eden toplumdur. Günümüzde yaşadığı bunalım üç yüz bin yılı aşkın bir süreden beri aklıyla inşa ettiği komün yaşamının kaybıyla eşanlamlıdır. Topyekûn bir felaketi yaşaması bu tarihsel nedenledir. Yaşanan bunalımın sonuçları tarihte yaşanan hiçbir barbarlık felaketiyle karşılaştırılamaz. Çünkü barbar saldırılarında bile komünal yaşam hep esastı. Kimse ona dokunmayı aklına bile getirmezdi. Kapitalist barbarlık ilk defa en iblis mantığıyla komünü çözmeyi akıl etti ve başardı. Sonuç, son dört yüz yılın savaşları, sömürge talanları, toplumun klasik kölecilikten beter modern ücret köleliğine tabi tutulması ve daha da acımasız olanı işsizleştirilmesidir; ahlaki ve politik bütünlüğünü yitirmesidir; çevreyi tahrip etmesi ve biyolojik dünyanın dengesini yıkmasıdır; yerin altını boşaltması, üstünü kirletmesidir; iklim felaketleridir.

Açık ki, demokratik modernitenin komünal ekonomisi dışında herhangi bir yolla kapitalist modernitenin liberal ve devletçi ekonomik tahakkümünün sonuçları olan bu yıkımlarla baş etmek oldukça zordur. Komün ekonomisini yeni bir icat veya doktrin olarak düşünmemek gerekir. Komün ekonomisi yeni bir plan veya proje de değildir. İnsan toplumunun onsuz yaşayamayacağı bir varoluş tarzı olarak düşünmek veya hakikat olarak kavramak gerekir. Eğer toplum ayakta durmak ve varlığını sürdürmek istiyorsa, komün ekonomisini esas almak zorundadır. Zorundadır demek belki katı bir yasallığı içermektedir. Ama ekonomisiz yaşanamayacağına ve bu ekonomi de komünsüz gerçekleşemeyeceğine göre, buradaki zorunda olmak fiili yerindedir. Sadece Ortadoğu'da değil, tüm dünyada toplumsal yaşamı sürdürmek istiyorsak, komün ekonomisini başat kılmak zorundayız. Başat diyorum, zira özel kapitalizmi ve devlet kapitalizmini bıçakla keser gibi bir tarafa atamayız. Eskiden olduğu gibi onu marjinal kılarak yaşatırken, komünü de başat kılmak durumundayız.

Ortadoğu'da Komünal Kökenler Güçlüdür

Ortadoğu toplumu Avrupa ve dünyanın diğer bölgelerinde olduğu kadar kapitalizmle barışık değildir. Onu özümsemiş olmaktan uzaktır. Dolayısıyla komünal kökenleri güçlüdür. Çağın bilim ve teknolojisiyle desteklenmiş demokratik modernitenin komünal ekonomik unsuru sadece kapitalizmin çürütücü, çözücü ve yıkıcı etkileriyle baş etmekle kalmaz; tüm toplumsal alanların yeniden inşasına güçlü bir temel sağlar. Fakat kapitalizm son yüzyılda insan bireylerini o denli aylak, işsiz ve anti-toplumsal yapmıştır ki, onları yeniden komünal ekonomik düzene kazandırmak gerçek bir sosyal devrim ister. Liberal bireycilik kanser kadar tehlikeli bir hastalıktır. Onu ancak özenle tedavi ettikçe komünal yaşama katabiliriz. Bunda zihniyet ve ahlaki eğitim büyük rol oynar. Fakat komünal ekonomiye giderken, bunun demokratik siyasetsiz inşa edilemeyeceğini bütün önemiyle kavramalı ve gereğini yerine getirmeliyiz. Ayrıca ahlaki boyut ihmale gelmez. Kısacası, komün ekonomisini yeniden inşa etmek sıkı bir ideolojik, politik ve ahlaki eğitim ister.

Özellikle yenilenmiş komün zihniyeti ve örgütlenmesi temelinde tarıma ve köye dönüş en değerli DEVRİMCİ FAALİYETTİR

Komün ekonomisi derken, onu salt birkaç alanla ilgili olarak değil, tarımdan sanayiye, hizmetlerden bilime ve zanaatların her alanına ilişkin olarak düşünmeliyiz. Komün ekonomisi köyde olduğu kadar kentte de geliştirilmesi gereken bir sistemdir. Hatta kapitalist modernitenin yok ettiği köylü-tarım ekonomisiyle kanserleştirdiği kent ekonomisinin alternatifi olarak geliştirilmesi gereken köy-kent ekonomisi, esas olarak ancak komün ekonomisi etrafında inşa edilebilir. Çağdaş komün ekonomisi ağırlıklı olarak bir köy-kent ekonomisidir. Köy-kent ekonomisini yanlış kavramamak gerekir. Bu ne köyün şehirleştirilmesi ne de kentten köye dönüşüm demektir.

Köy-kent ekonomisi komünal toplumun çağdaş ünitesi olarak kavranmak durumundadır. Tarihte hâkim eğilim elbette köy-kent karakterindedir. Köy ve kentin çarpık ayrışması kapitalist moderniteyle bağlantılıdır. Tarih boyunca başta Fırat, Dicle, Nil, İndus ve Pencab olmak üzere, nehir kıyılarında gerçekleştirilen ekonomilerin hepsi komünaldir. Zaten uygarlığı mümkün kılan da bu komünal ekonomilerdir. Kapitalizmin azami kâr eğilimiyle inşa ettiği barajlar politikası sadece bu nehirlere bağlı olarak kurulan köy ekonomilerini yıkmakla kalmadı; en verimli arazileri, bitki örtüsünü, hayvan türlerini, arkeolojik dünyanın en güzel eserlerini de yuttu. Toplumsal imhalar kadar ekolojik ve arkeolojik imhaları da gerçekleştirdi. Tüm bu yıkımların üstesinden ancak demokratik siyaset bağlantılı komün ekonomisi gelebilir.

Komün ekonomisine devrimci ideoloji ve politikalar tarafından çok az değinilmiştir. Özellikle reel sosyalizmin devlet kapitalizmini sosyalizmle özdeşleştirmesi büyük felaketlere yol açmış, sosyalizmi yozlaştırmak kadar komünal ekonomiyi de gerçek işlevinden yoksun bırakmıştır. Kolektivizm adına kapitalizme en büyük desteği devlet kapitalizmiyle sağlamıştır. Komün ekonomisinin özel ekonomi kadar devlet eliyle ekonomiyi, daha doğrusu ekonomik tahakkümü de reddetmesi gerekir. Özellikle devlet tekelciliğini komün kolektivizminin yozlaşması olarak değerlendirip her koşulda mücadele etmesi gerekir. Ayrıca şu hususları da iyi bilmek gerekir: Kapitalizm de günümüze doğru kendini aile şirketlerinden oluşan ve profesyonel CEO'larla yönetilen bir nevi kapitalist komünlere dönüştürme sürecindedir. Bu süreci her alanda yaşatmaya çalışmaktadır. Bunu liberal kapitalizmin önemli bir tuzağı olarak görmek gerekir. Kendini holding sistemi olarak komün tarzı kalıplara uyduran kapitalizm, en çok da bu biçimiyle komünal ekonominin ve toplumun düşmanıdır. Kapitalizm her ne kadar görünürde eski toplumsal biçimlenişleri aştığını iddia etse de, kendini bir kabile toplumu gibi örgütlemekten de geri kalmaz. Bir nevi modern kabilecilik ve klancılık yapar. Çünkü toplum esas olarak klan ve kabilenin, yani komünal toplum birimlerinin oluşturduğu temel üzerinde yükselir. Fakat kapitalist modernite kendini özünde temel toplumsal biçimlenişlerin inkârı üzerinde kurgulayıp gerçekleştirir. Gerçekleştirirken de eski kalıpları kendine uyarlamaktan geri kalmaz.

Ulus-devletçilik kapitalist tekellere göre şekillendiğinden, komün ekonomisini tanımak istemez. Daha doğrusu, o da tekelcilik gibi üzerinde egemenlik kurmak ister. Ulus-devletçilik Ortadoğu komünal yaşamını dağıtarak homojen toplumu gerçekleştirme ideasındadır. Komünal yaşamı, cemaat toplumunu kendi önünde engel olarak görür. Ulus-devletçiliğin ideal toplumu tüm tarihsel komün ve cemaat kimliğini yitirmiş, kimliksiz, kişiliksiz, karınca türü çalışan köle insan yığınıdır. Aslında toplum bu yığınlaşma temelinde bitirilmiştir. Nietzsche ve Foucault gibi filozoflar "Toplum veya insan modernite tarafından öldürüldü" derken bu gerçeği anlatmak isterler. Kişilikli, kimlikli ve komünlü toplumun çökertilmesiyle kişiliksiz ve kimliksiz bireylerden oluşan yığın toplumu kapitalist moderniteye özgüdür ve ulus-devletçiliğin yurttaş tipini oluşturur.

Demokratik modernitenin temelinde yer alan ve tarihsel nitelik taşıyan tüm gelenekler değerlidir. Bunların en başında gelen dayanışma komün ekonomileri temel birim rolünü oynar. Komün ekonomisi demokratik ulusun da temel birimidir. Nasıl ki ekonomik tahakküm tekelleri ulus-devletin temel ekonomik sömürü birimleriyse, komün ekonomik birimleri de demokratik ulusun temel ekonomik yaşam birimleridir. Demokratik ulus ve demokratik modernite komün ekonomisi üzerinde yükselir. Komün ekonomisinin içeriğini fazla açma gereği duymuyoruz. Bir aile komününden tutalım bir demokratik ulusa kadar, ihtiyaca göre nicelik olarak büyük ve nitelik olarak sayısız birim inşa edilebilir. İdeal tarım ve fabrika komünleri en başta gelenleridir. Ayrıca çok amaçlı kooperatif, ulaşım, sağlık ve eğitim komünleri de önde gelen komün tipleridir. Mühim olan önceden komünleri belirlemek değil, ihtiyaca ve işlevine göre komünal birimlerin her çeşidini uygun sayıda ve nitelikte inşa etmek, komünsüz hiçbir birey bırakmamaktır. Demokratik ulus tüm üyelerini komünlerde örgütleyen ve görevlendiren ulustur. Bu sistemde komünsüz birey mümkün olmadığı gibi, olduğunda da hastalanmış ve yozlaşmaya yatmış demektir. Demokratik ulus bireylerinin, özellikle onun inşacı kadrolarının temel görevi, tüm bireyleri mutlaka bir veya birkaç komünün aktif çalışanı yapmaktır.

Komünsüz Çıkış Olmaz!

Günümüz Ortadoğu toplumları yaşadıkları ağır bunalımdan ancak başta ekonomik komünler olmak üzere her alanda komünleşmeyi gerçekleştirdikleri oranda çıkış yapabilirler. Komünsüz çıkış olamaz. Tarihsel ve kültürel gelenekler ancak komünal yaşamla güncellikte yer tutup varlıklarını devam ettirebilirler. Gelenek taklit edilemez ama geleneğe dayanmadan da yaşanamaz. Ancak gelenek geleneğin inkârına ve taklidine dayanmayan güncel yaratıcı değerlerle beslendiğinde tarihsel-toplumsal yaşam hakiki anlamına kavuşur. Bunda ekonomik komünal gelenek başrolü oynar. Ekonomik komünler tüm ülkeler için gereklidir. İşsizliği ve toplumsal çözülüşü önlemenin yolu komünal çalışma dönemine geçiştir. Özellikle yenilenmiş komün zihniyeti ve örgütlenmesi temelinde tarıma ve köye dönüş en değerli DEVRİMCİ FAALİYETTİR. Gerçek devrimcilik, tarihsel varoluşumuzu gerçekleştiren komünal yaşamı,

başta ekonomik alan olmak üzere tüm toplumsal alanlarda gerçekleştirmektir. Nasıl ki demokratik federalizm ve demokratik özerklik demokratik ulusun politik yaşam örgütlenmesi ve kurumlaşması ise, komünal ekonomik birlikler federasyonu da ekonomik yaşamın örgütlenmesi ve kurumsallaşmasıdır.

Komünal Ekonomik Birlikler Federasyonu yerel, ulusal ve bölgesel çapta Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği'nin ekonomik temelini ifade eder. Hegemonik güç çekirdeği İsrail'in Kibbutz adlı ekonomik birimlerinin komünal ekonomiye oldukça benzeyen birimler olması, komünal ekonominin üstünlüğünü kanıtlar. İsrail'in ulus-devlet hegemonyacılığı aşılmak isteniyorsa, ekonomik alanda komünal ekonomiye geçişin dışında başka yol yoktur. Ayrıca dünya kapitalist hegemonyasından ve onun her türlü tekelci sömürüsünden kurtuluşun yolu da eşitliğin, özgürlüğün ve demokrasinin maddi temeli olan yeni komünal ekonomiyi gerçekleştirmekten geçer.

Özlemlerin ve umutların sınırı olmadığı gibi, gerçekleştirilmesi için bireyin kendisinden başka önünde ciddi bir engel de yoktur. Yeter ki biraz toplumsal namus, biraz da aşk ve akıl olsun!

Kürdistan'da halen zorbela da olsa ayakta durmaya çalışan komünal ekonomik gelenekler, ulus-devletin toplumu çökertmesiyle oluşan işsiz yığınlar, düşük ücret köleliğinden ve ırgatçılıktan ötürü yaşamın anlamını ve onurunu yitirenler için yenilenmiş komünal ekonomik yaşam tek kurtuluş yoludur. Tarihin ve toplumun komünle oluştuğu topraklar günümüzde kapitalist moderniteye, onun ulus-devletçiliğine, endüstriyalist talanına ve azami kâr peşindeki yıkım faaliyetlerine karşı ancak demokratik modernitenin ve demokratik ulusun komünal ekonomisi ve ekolojik endüstrisiyle en büyük devrimlerini gerçekleştirebilir. Böylece eşit, özgür ve demokratik bir toplumda barış içinde, güvenlikli, onurlu ve güzel yaşanacak alanlar haline gelebilir.

Demokratik modernitenin üçüncü başta gelen çözüm unsuru, kapitalist endüstriyalizme karşı ekolojik endüstridir. Endüstriyalizm kapitalizmin azami kârı gerçekleştirmek için tekniği sınırsız kullanımı biçiminde tanımlanabilir. Azami kâr eğilimi nasıl devleti azami iktidar aracı olarak ulus-devlet biçiminde yeniden örgütlediyse, teknik donanımı da azami kâr amaçlı kullanmayı ifade eden endüstriyalizm biçiminde örgütledi. Endüstriyalizmin asıl tehlikesi, canlı ve duygulu bir dünyası olan toplumu mekanik aletler mezarlığına çevirmesi, toplumu robotlaştırmasıdır. Endüstriyalizme sınır konulmadan hiçbir toplum sağlıklı duygular dünyası halinde yaşamını sürdüremez. Toplumun makineleştirilmesi belli bir eşikten sonra toplumun yıkımına dönüşür. Kapitalizmin belki de savaştan daha tehlikeli olan yönü endüstriyalizmi azamileştirme eğiliminde olmasıdır. Daha şimdiden dünya doğal çevresinden kopuk kentlerin ve sanal aletlerin tutsağı haline gelmiş bulunmaktadır. Kentlerin kanser tarzı büyümesini mümkün kılan endüstriyalizmdir. Kentler canlı gezegenimizi yutan canavarlara dönüşmüşlerdir. Milyonluk, on milyonluk kentlerin hiçbir sosyal anlamı olmadığı ve bu tür kentlerin varlığı hiçbir ihtiyaçtan kaynaklanmadığı halde halen kanser tarzı büyümeleri hastalıktan başka anlam taşımaz.

Buna bağlı olarak sadece yol açtıkları kazalarla ulaşım araçlarının ortaya çıkardığı ölüm olayları savaş bilançolarını çoktan aşmıştır. Yol açtıkları gürültü, hava kirliliği ve insan fiziğini dumura uğratmaları itibariyle ulaşımda kolaylık sağlayan araçlar olmaktan çoktan çıkmışlardır. Endüstriyalizmin diğer başta gelen alanlarından biri olarak sanal, görsel ve yazınsal iletişim araçları, hakikatle bağlarını kopardıkları insanlığı sanal bir dünyanın bağımlısı yapmışlardır. Toplumla hakikat temelinde bağlarını yitiren birey yığınları toplumun atomize olmasını ifade eder. Çözülmüş ve toplum olmaktan çıkmış yığınlar ve savaş araçları endüstrisi insanlığı tüm çevresiyle yutacak boyutları çoktan aşmıştır. Ancak çevresiyle var olabilen bir canlı olarak insan, diğer çok sayıda çevresel canlıyla birlikte -Bitkiler ve ormanlar da buna dahildir- endüstriyalizm tarafından ekolojik anlamda da yutulmaktadır. Şüphesiz bütün dünya için yıkım araçlarına dönüşen endüstriyalizm tekniklerine ve onu mümkün kılan kapitalist moderniteye karşı demokratik modernitenin endüstriye yaklaşımı tamamen ekolojiktir. Ekolojik olmayan endüstri en az kapitalizm ve ulus-devlet kadar toplumu yıkım aracıdır. Demokratik modernitenin demokratik ulus ve komünal ekonomi unsurları pratikleşmek için elbette teknikten ve endüstriden yoksun kalamazlar. Tersine, bu modernite ve unsurları bilimin ve teknolojinin gelişimini ve endüstride kullanılmasını gerekli kılar. Endüstrinin toplum açısından asıl anlamı da burada ortaya çıkar. Endüstri bütünlük halinde toplumun varlığına, onun ahlaki ve politik yetkinliğine, demokratik ve ekonomik gelişimine katkıda bulunduğu oranda değerlidir. Şüphesiz katkı eşiğini belirlemek, ahlaki ve politik yönetimin başta gelen görevidir.

Ortadoğu toplumları kapitalizmin endüstriyalizmi tarafından henüz metropol ülkelerde olduğu kadar bir yıkımı yaşamıyorlarsa da, merkezî uygarlık sisteminin binlerce yıllık çevreyi tahrip etme özellikleri ve ondan önceki neolitik toplumun yol açtığı bazı olumsuzluklar nedeniyle bu yönde uzun süreli bir yıkıma maruz kalmışlardır. Beş bin yılı aşan süre merkezî uygarlığa beşik-

lik etmesi yıkımın ileri boyutlarda gerçekleşmesine yol açmıştır. Ormansızlaşma çoktan ve çok ileri boyutlarda gerçekleşmiştir. Bir dönem bitkilerin ve hayvanların cenneti olan bölge şimdi cehennemine dönüşmektedir. Bölge ekolojik yaşama en çok ihtiyaç duyulan bir konumdadır. Tümüyle ekolojik bir endüstri bölgeyi yeniden eski verimliliğine kavuşturabilir.

Toplumsal sorunların şöyle bir özelliği vardır: Nerede sorunlar ağırlaşmışsa, orada çözüm yolları da o kadar olgunlaşmış demektir. Çözümsüz sorun düşünülemez. Sorunların geliştiği mekân ve zaman koşulları çözüm koşullarını da beraberinde taşır. Dünya genelinde olduğu gibi Ortadoğu'da da ekolojik çözüm ilkesi, en az siyasi devrimler kadar çözümleyici önem taşıyan bir konuma erişmiş bulunmaktadır. İsrail bu konuda da başarılı örnekler sunmaktadır. Bilim ve teknolojideki üstünlüğünü ekolojik endüstride kullanarak, çöllerde bile cennetimsi yaşam çevresini mümkün kılmaktadır. Tüm bölge ülkelerinde komün ekonomisiyle birlikte kullanılacak ekolojik endüstriler, toplumun en çok ihtiyaç duyduğu özgür, eşit, demokratik ve sürdürülebilir inşasını yeniden mümkün kılacaktır. Endüstriyalizm yerine ekolojik kalkınma gerçek ve öncelikli ihtiyaçtır. Gelişmiş Avrupa ülkeleri ekolojik olmayan endüstrilerini ekolojik endüstriyle ikame ederken, onların otomobil, tekstil ve turizm tedarikçisi olmak toplumsal sorunları ancak ağırlaştırabilir. Kapitalizm bu yolla da insanlığı yıkım unsurlarını küreselleştirmektedir. Demokratik modernitenin teknik altyapısı ekolojik olmak durumundadır. Endüstriyalizme ve endüstri inkârcılığına kaçmadan geliştirilecek bir komünal ekolojik ekonomi, demokratik modernitenin ve demokratik ulusal yaşamın bütünleyici ve sağlam gerçekleştirici gücü olacaktır.

Kapitalizmin, ulus-devletçiliğin ve endüstriyalizmin en az geliştiği bir ülke olarak Kürdistan, bu konumunu ekolojik ve komünal ekonomik inşa için en iyi şekilde değerlendirebilecek durumdadır. Bu yöndeki geri konumunu avantaja dönüştürebilir. Tüm insan yığınlarını, işsizlerini ekolojik ve komünal ekonomide örgütleyerek, eskinin cennet ülkesini demokratik uygarlık yolunda demokratik ulus olarak yeniden inşa edebilir. Bunun için yeter ki özgür ülkede ve demokratik toplumda yaşamanın onuru ve aşkı olsun!

Ben Olsaydım...

Duyulan derin tarihsel ve toplumsal ihtiyaç nedeniyle şimdiye kadar Kürtler için kolektif ve özgür bir kimlik, demokratik ulus kimliği için çalıştım. Bir an için bile olsa bireysel yaşamaya fırsat bulamadım. Bundan sonra fırsatım doğar mı, bilemiyorum. Ama görüyorum ki, halkımızdan ve dostlarımızdan milyonlarca insan sanki yapılacak bir iş yokmuş gibi avare avare dolaşıyor. Bu yaşam tarzı bende büyük öfke yaratır. Buna en aşağılık ve sorumsuz yaşam tarzı da demeyeceğim, yaşamın inkârı diyeceğim. Bu anti-yaşam her birey ve toplulukta mutlaka aşılmalıdır.

Gerilla yaşamında da bu tür avareliklerin yoğunca yaşandığını ve bu durumun bende büyük öfke yarattığını hep belirtmiştim. Silahlı militan eğer sınırsız özgür yaşam yaratıcısıysa, bu yaşamın aşk derecesinde tutkulusuysa, bir karış yerde-dağ parçasında destanlar yazacak denli bilgili, akıllı ve idealliyse dağa çıkış yapmalıdır. Sıradan dağ yürüyüşçüleri ve turistler kadar bile bir heyecan ve iradeden yoksun kişilerin dağların, ormanların ve çöllerin gerillası olamayacağı açıktır. Bu avare işsiz insanlar nasıl böyle yaşama kıyarlar diyordum hep. Kendini işsiz avare durumuna düşüren insan her kimse en büyük namussuzluğu yapmış, onursuzluğa ve alçaklığa düşmüştür derdim. Şunu da söylemiştim: İşsiz karınca ve arı var mıdır? Karıncalar ve arılar işsiz oldular mı hemen ölürler. Onlar bile işsizliği onursuzluk sayarak buna ölümleriyle yanıt verirler. Demokratik ulusun inşası koşullarında her insanımız için, yedi yaşındaki çocuğundan yetmiş yedi yaşındaki yaşlısına, kadınından erkeğine kadar, eğitim seviyesi ne olursa olsun herkes için bir iş mümkündür. Herkes için hem de ibadet edercesine uğraşacağı, kendini hem koruyarak, hem besleyerek, hem de çoğaltarak yerine getirebileceği ve onunla özgürleşebileceği bir veya birçok iş vardır. Yeter ki demokratik ulus bilincinden ve iradesinden azıcık da olsa nasibini almış olsun!

Mesela ben olsaydım, kendi köyüme, Cudi Dağına, Cilo Dağı eteklerine, Van Gölü çevresine, Ağrı, Munzur ve Bingöl dağlarına, Fırat, Dicle ve Zap kıyılarına, Urfa, Muş ve Iğdır ovalarına kadar yolum nereye düşerse düşsün, her yerde sanki korkunç tufandan çıkan Nuh'un gemisinden inmiş gibi davranır, İbrahim'in Nemrutlardan, Musa'nın Firavunlardan, İsa'nın Roma İmparatorlarından, Muhammed'in cehaletten kaçması misali kapitalist moderniteden kaçar, Zerdüşt'ün ziraat tutkusuna ve hayvan dostluğuna (ilk vejetaryen) dayanır, bu tarihsel kişiliklerden ve toplum gerçeklerinden ilham alarak İŞLERİME koyulurdum. İşlerimin sayısı düşünülemeyecek kadar çok olurdu. Hemen köy komüncülüğünden işe başlayabilirdim. İdeale yakın bir köy veya köyler komünü oluşturmak ne kadar coşkulu, özgürleştirici ve sağlıklı bir iş olurdu! Bir mahalle veya kent komünü, konseyi oluşturmak ve çalıştırmak ne kadar yaratıcı ve özgürleştirici olurdu! Kentte bir akademi, bir kooperatif, bir fabrika komünü oluşturmak nelere yol açmazdı ki! Halkın genel demokrasi kongrelerini, meclislerini oluşturmak, bu kurumlarda söz söylemek, iş yürütmek ne kadar kıvanç ve onur verici olurdu! Görülüyor ki, özlemlerin ve umutların sınırı olmadığı gibi, gerçekleştirilmesi için bireyin kendisinden başka önünde ciddi bir engel de yoktur. Yeter ki biraz toplumsal namus, biraz da aşk ve akıl olsun!

Yerel Yönetimler Deneyimi ve Yeniden Yapılanma

Şiyar Amed

Yeni Başlangıçlara Açık Bir Alan

Türkiye'de yerel yönetim denilince genellikle ilk akla gelen alanın belediyeler olması doğaldır. Fakat tek başına, yalıtık halde belediyeler halkın öz yönetimini oluşturamaz. Bununla birlikte nasıl bir belediyecilik sorusuna da sadece yaşanan pratikten hareketle cevap verilemez. Nasıl bir belediyecilik yapılacağı, hangi araçlar ve yöntemlerle politika oluşturulacağı ve karar süreçlerinin nasıl işleyeceği gibi konulara teknik ve taktik cevaplar vermek ortaya hiçbir fark çıkarmaz. Esasen hangi paradigmayla yaklaşıldığı belirleyici olmaktadır.

Öz yönetim olgusu toplumcu paradigmayla, köyden kente tüm yaşam alanlarında ve toplumun tüm kesimlerinde karşılık bulacak kadar yaygın örgütlenmeyi gerektirir

Dünya genelinde yerel yönetim anlayışları en genel düzeyde, ulus-devlet sınırları içinde veya dışında olmak üzere iki temel kategoriye ayrılır. Ulus-devlet sınırları içindeki yerel yönetim anlayışları merkeze katı bağlı olanından özerk olanına dek birçok çeşitlilik gösterir. Ulus-devlet dışındaki yerel yönetim anlayışlarında da ekolojist, feminist, Marksist, anarşist birçok farklı yaklaşım vardır. Her birinin tarihsel, toplumsal, politik, ekonomik yaklaşımlarında ve terminolojilerinde farklılıklar olduğu gibi her birinin kendi içinde de farklı ekolleri bulunmaktadır. Bu denli farklılıklar söz konusuyken "kendi modelini oluşturmak" bir hayli iddialı bir söylem durumundadır. İddia düzeyini Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın demokratik ulus perspektifi karşılamaktadır:

"Ulusu pazar etrafında örgütlenen bir birlik ve toplumsal form olarak görmek yanılgıdır. Bu tanımlama burjuvazinin kendini ve ulus devleti meşrulaştırmasıdır. Ne yazık ki sosyalistler de bu tezi esas almışlardır. Hâlbuki etnisite tarihin en özgür ve canlı birimleridir.

Eğer uluslaşma etnisitenin, halkların, bireylerin birbirleriyle sıkı ilişki ve ortak çıkarlar etrafında örgütlenmesiyse, toplumun konfederal biçimde genişliğine ve derinliğine tümüyle örgütlenmesi o toplumu demokratik ulus haline getirir. Uluslaşma bu biçimiyle daha kapsamlı ve yoğun hale gelmiş olur. Demokrasiyi, eşitliği, adalet ve imkânlarını paylaşan demokratik ulus haline gelinir." Sorun, bu perspektife dayalı yerel yönetim anlayışı ve modelinin ortaya çıkarılmasıdır.

Demokratik ulus, toplumun ve bireyin devlete değil kendi öz örgütlenmelerine bağlanmasını esas almaktadır. Buna göre toplumun ortaklaşmacı bir yaşam anlayışıyla, demokratik bir zihniyetle ve kendi ihtiyaçları temelinde en yerelden başlamak üzere binlerce örgütsel birime ve konfedere birliklere kavuşturulması gerekir.

Yaşanan deneyim için ilk öne çıkan gözlem, yerel yönetim kapsamında belediyelerin konfedere mantıkla ele alınmadığı ve devlet sınırlarında kaldığıdır. Toplumsal örgütlenmenin temelini oluşturan komün ve meclisler ya aynı önemde ele alınmamış ya da belediyelerle bağları doğru temelde kurulmamıştır. Bu nedenle devletçi zihniyet ve uygulamalar kendisini yaşatarak gerçek anlamda bir öz yönetim gücü haline gelinmesini önlemiştir.

Bu aşamadan sonra, salt teorik tespitler yapmak veya eleştirmek sorumluluk anlayışıyla bağdaşmadığı gibi gelinen aşamada keşmekeş halini alan sorunların aşılmasına da hizmet etmez. Pratiğin dar sorunları etrafında dolanmak yerine düşünsel, kurumsal ve kavramsal çerçevede bir tartışma yürütmek yerel yönetimlerde yeni bir başlangıç için zemin oluşturabilir.

Yerel yönetimler demokrasiye yatkınlıkları nedeniyle

merkezi idare gibi değişim karşısında katı bir tutuculuk sergilemezler. Bu nedenle yeni başlangıçlara açık bir alandır. Yerel kapanmacılık tarzında bir bozulmaya uğramamış her yerel yönetim canlıdır, hareketlidir ve sürekli olarak demokratik dönüşüm kabiliyetindedir.

Yapısal olarak sunduğu avantajlara rağmen tam demokratikleşmenin sağlanamadığı yerel yönetimler tekrarı yaşama ve devletçi sisteme entegre olma riskiyle karşı karşıyadır. Oysa yerel yönetimler yapısal olarak devletin girmekte en çok zorlanacağı, devlet dışında temel örgütlenmenin inşa edilebileceği radikal demokrasi alanlardır. Devlete benzetilmeye başlanmışsa burada yerel yönetim sorgulamasının kapsamlı ele alınması gerekir. Bu nedenle mevcut durum tespiti ve değerlendirmesiyle birlikte köklü bir değişimi gündemleştirecek yeniden yapılanma zaruri hale gelmiştir.

Özyönetim Sistemi Olarak Yerel Yönetimler

Öz yönetimin mantığı devlete muhtaç olmadan her türlü ihtiyacını karşılama temelinde doğrudan halkın kendi yönetim gücünü tesis etmesine dayanır. Ulus-devlet sisteminde buna yer yoktur. Demokrasi güçlerinin mücadelelerini sistem içine çekmeye dönük olarak küreselleşmeyle paralel, postmodernizmin ürünü olarak ortaya çıkan devleti minimize etme ve yereli güçlendirme temelindeki desantralizasyon hareketi de özyönetim sistemini karşılamaz. Aksine küresel sömürünün en yerele dek yayılmasının etkin bir aracı olarak kullanılır. Demokrasi güçlerinin bundan yararlanması mümkündür. Fakat bu yeni bir toplumsal sistem değildir. Dolayısıyla sadece bunu esas alarak yerel yönetimler sorununun çözüleceğini iddia etmek küresel sermaye sistemine eklemlenmeyle sonuçlanacak bir yola girmek demektir.

Alternatif olarak demokratik uluslaşma ve onun yerel yönetim sistemi, tamamen devlet alanı dışında halkın kendini yönetmesine dayanır. Öz yönetim olgusu toplumcu paradigmayla, köyden kente tüm yaşam alanlarında ve toplumun tüm kesimlerinde karşılık bulacak kadar yaygın örgütlenmeyi gerektirir. Bu örgütlenmelerin başında halk meclisleri ve komünler gelmektedir. Bu perspektif temelinde geliştirilmesi gereken deneyime bakıldığında, küresel kapitalizm ve onun ulus-devletçi sistemine alternatif olma iddiasını karşılayamamıştır. Bunun zihniyet sorunlarından örgütsel sisteme kadar birçok sebebi bulunmaktadır.

Halk meclislerinin örgütlendirilmesinde yaşanan temel sorun, demokratik özerkliğin belirleyici prensibinden hareketle özetlenecek olursa: "Asıl karar yetkisi köy, mahalle, şehir meclis ve delegelerinindir, dolayısıyla halkın ve tabanındır." Bu temel prensip çok açık olduğu halde pratikte halkın karar gücü olmasını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmadığı gibi benmerkezci öncü anlayışı aşılmamıştır. Kurulan halk meclisleri ise dernek düzeyine indirgenmiş; milyonlarca halkın kendi yerelinde örgütlenmesine dayanan özgür yurttaş anlayışından çok devletle toplum arasında bir ara kademe olan ve sistemi köklüce aşma sorunu bulunmayan sivil toplumculuğa tekabül etmiştir. Hiçbir sivil toplum kuruluşu, halkın ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm oluşturabilecek kapasitede olamaz; halkın öz örgütlenmelerine dayalı kendi çözüm kabiliyeti ise demokratik ulusu oluşturan tüm unsurların bütünselliğiyle sağlanabilir.

Demokratik ulusun tüm boyutlarının bütünlüklü ele alınması ve birlikte inşası gerçekleştirilmeden sadece yönetsel boyutta bir inşa gerçekleştirilemez. Pratikte yaşanan temel sorun inşayı salt yönetim eksenli ele almak olmuş; bununla da temsili demokrasi anlayışının ötesine geçilememiştir. Yani devletçi-iktidarcı zihniyet aşılmadan toplum yönetilmek istenmiştir. Bu nedenle toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik örgütlülüğü için gösterilmeyen çaba iktidar alanları için yoğunca gösterilmiştir.

Yerel yönetimler bir saygınlık ve iktidar alanından ziyade zihniyet sorunlarının, mülkiyet ilişkilerinin, cinsler arası ilişkilerin, etik, politik ve ekonomik sorunların çözümleneceği alanlardır

Toplumsal alan boş bırakılınca doğal olarak siyasi parti ve parlamenter sistem öne çıkmıştır. Özellikle yerel iktidar alanı olarak görülen belediyeler etrafında gelişen tartışmalar, yaşanan pratikler, bu alanın düzeltilmeden ve diğer alanlarla bağı kurulmadan ilerlemenin sağlanamayacağını açığa çıkarmıştır. Ulus-devlet sistemine endekslenmiş bir yerel yönetim anlayışı ile toplumsal inşanın gerçekleştirilemeyeceği teorik ve pratik olarak yeterince kanıtlanmıştır

İktidar alanlarına meyil göstermek demek kapitalizmin peşinden koşmak demektir. Kapitalizmin azami kâr amacıyla oluşturduğu en tehlikeli mekanizma olan ulus-devlet sisteminde iktidar alanları, evde kadın ve çocuklardan başlayıp iş yerlerinde, okullarda, hastanelerde, hapishanelerde, film setlerinde, gazetelerde, TV kanallarında, kışlalarda imal edilir; küreselleşme olgusuyla birlikte paradoks gibi görünse de topluma tanınan yerel haklarla aslında egemenlik içselleştirilecek tarzda tüm topluma yayılır. Bu aşamada iktidar parçalanıp küçültülerek, her bireyde ve toplulukta içselleşecek hale getirilir. Neo liberalizm, demokratik ve yatay toplum görüntüsü altında hükümranlığı görünmez kılıp tahakküm ve hiyerarşilerin normalleşmesini sağlar. Sistemin

tüm toplumu kendine bağlamasındaki sır, Sümer devlet sisteminden günümüze uygulanan zihniyet çalışmasındadır. Sosyalizmin öncülerini etkisine alacak kadar düşünce dünyasını şaşırtıcı labirentlerle inşa eden bu sistem, varlığını olgucu-pozitivist akla borçludur.

Çağın en kurumuş zihniyetini temsil eden pozitivizm aşılmadıkça demokratik uluslaşma anlaşılamaz. Yaşanan pratik, demokratik uluslaşmanın anlaşılmadığını göstermiştir. Göstergelerden biri parlamenter sisteme biçilen önem, diğeri de yerel yönetimlere yaklaşım olmuştur.

Parlamenter Sisteme Yaklaşım

Parlamenter sistem bugün tüm dünyada kapitalist moderniteyi beslemektedir. Diğer yandan günümüz dünyasında ekolojik toplum anlayışında prensip olarak merkezin parlamento seçimlerine katılmanın ret edilip edilmeyeceği temel bir tartışma konusudur. Dünya genelinde birçok sistem karşıtı hareket genel seçimlere katılmayı ret ederken yerel seçimleri mücadelesinin odağına almaktadır. Sistem içinden sisteme karşı mücadele eden sistem karşıtı hareketlerin parlamentarizmi esas alması, yaygın olarak kapitalizme yenik düşmesi anlamında değerlendirilmektedir.

Parlamenter sistemden yararlanmak ise ancak halkın demokratik komünal örgütlenmesine dayanmakla mümkündür. Türkiye koşullarında demokrasi güçlerinin parlamentoda kürsü veya gurup sahibi olması büyük bir halk mücadelesiyle gerçekleşmiştir. Fakat öte yandan parlamento zemini tüm demokratik halk gücünün eritilerek radikalliğin söndürülmek istendiği bir entegrasyon alanıdır. Siyasal sonuçları itibariyle çeşitli kazanımlar sağlasa da toplumsal açıdan derin çelişkilere kaynaklık etme potansiyelindedir.

Siyaseten dışlandığı kadar dışlanan fakat mücadele sonucunda bir kazanım olarak meclis zeminini kullanır duruma gelen demokrasi güçleri, bu kez bir tuzağa çekilmek istenmiştir. Parlamento tek meşru siyaset zemini olarak sunulup gerçek halk örgütlenmeleri sürekli kriminalize edilerek halkın temsilcileri şahsında topluma entegrasyon dayatılmıştır. Yani sorun sistemseldir ve toplumsal alternatifin oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu konuda gerekli zihniyet ve yapısallık inşa edilemediğinden siyasi parti ve parlamenterlik popüler hale gelmiştir.

Yerel Yönetimler Halk Okulu ve Çözüm Adresidir

Demokratik toplum anlayışında popüler bir alan tanımlanacaksa bu da ancak komün ve halk meclislerine dayalı yerel yönetimler olabilir. Yerel yönetimler bir saygınlık ve iktidar alanından ziyade zihniyet sorunlarının, mülkiyet ilişkilerinin, cinsler arası ilişkilerin, etik, politik ve ekonomik sorunların çözümleneceği alanlardır. Bu yönüyle yerel yönetimler soykırım rejiminin yok etmek istediği toplumsal bilincin, etiğin, estetiğin ve öz yönetimin çözüm adresi durumundadır. Bundan daha kapsamlı bir halk eğitim okulu düşünülemez.

Fakat yerel yönetimler pratiğine bakıldığında kendini belediyeler şahsında gösteren siyaset, parlamenter sistemin yerel uzantısı olmayı aşamamıştır. Tüm halkçı ve özgürlükçü söylemlere rağmen temsili demokrasi anlayışı bu alanda hâkim olmuştur. Belediyelerde yolsuzluğun, hırsızlığın olmaması bir fark oluşturabilir fakat bunun köklü bir fark olmadığı hatta bu dar görüşlülük nedeniyle belediyelerin siyasi-ekonomik rant alanları gibi düşünülmesinin önlenemediği görülmelidir. Devlet ve küresel sistem tarafından adeta açlıkla terbiye edilmek istenen milyonlarca halkın belediyelere yönlendirilmesi de sistemin bir oyunudur. Bu sayede, çözüm gücü olamayan belediyeler şahsında tüm tepkiler demokrasi güçlerine yönlendirilmektedir.

> **Demokrasi sistemi en örgütlü toplum sistemidir. Devletli sistem karşısında kendiliğinden bir demokrasi olgusundan bahsedilemez. Toplum ancak örgütlü olduğunda demokrasi kendisini bir sistem olarak var edebilir**

Öte yandan devletin tüm engellemelerine rağmen seçimlerde sağlanan başarıyla yerel yönetimler 2009 yılındaki siyasi soykırım operasyonlarının ilk hedefi olmuştur. Onlarca belediye ve il genel meclisi başkanı, yüzlerce mahalle, kent ve belediye meclis üyesi tutuklanmıştır. Ardından tüm sahada boşalan yerleri paralel devlet güçleri kendi kadrolarıyla doldurmak veya bunu yapamadığı yerlerde de yönlendirmek istemiştir. Sistemle iç içe mücadelenin böylesi dezavantajları olsa da esasen alternatif sistemin kurulamaması, bağrında her türlü sızmaya açıklık bıraktığı gibi bundan daha tehlikeli sonuçları da doğurmuştur. Burada sorgulanması gereken devletin ve devlet içindeki paralel yapıların saldırısı değil esasen içyapıdaki yetmezliklerdir; çünkü diğerinin amacı bellidir, yıkmak, bozmak, çökertmek ister. Bu nettir. Önemli olan demokrasi güçlerinin kendini ne kadar sağlam inşa ettiğidir. Buradan bakınca yerel yönetimlerin demokratik uluslaşma perspektifiyle, demokratik özerklik ve konfederalizm ilkeleriyle ele alınarak radikal bir eleştiri sürecine tabi tutulması kaçınılmazdır.

Genelde demokrasi sorunları, özelde de yerel yönetimler yüzeysel yaklaşımlarla, idari tedbirlerle veya restorasyonla çözüm oluşturulamayacak kadar kapsamlı sorunlara ve derin bir niteliğe sahiptir. Yaşanan pratiğin devletçi zihniyetin ve sistemin iz düşümü olduğu ve

bunun da tam sonuç almayı engellediği kabul edilmeden köklü çözümler üretilemez. Bunun anlamı verilen emeklerin ve mücadeleci duruşun inkâr edilmesi değildir. İnkârcılık nihilizmi, inançsızlığı ve tümden savrulmayı doğurur. Değişim-dönüşüm veya yeniden yapılanma ilkeli olmak zorundadır. Ne inkâr ne de savunmacı bir konum, değişim için bir doğrultu yaratmaz. Yeniden yapılanmada, devlet sistemi dışında örgütlenme ve demokratik olma ilkesi esas doğrultuyu tayin edecektir.

Yeniden Yapılanma İçin Bir Çerçeve

Liberalizm, demokrasi kavramının içini boşaltarak seçme-seçilme, katılımcılık ve hoşgörü derekesine düşürmüştür. Yerel yönetim anlayışı ise, devletin küçültülmesi, yetki ve kaynakların daha fazla yerele aktarılmasının ötesine geçmez. Yaşanan deneyimler de bunun böyle olduğunu göstermiştir. O nedenle yerel yönetimlerin kendi alanını, anlayışını, kavramlarını ve örgütlenme modelini yeniden tanımlaması şarttır.

Erkek egemenliğinin ve endüstriyalizmin elinde can vermiştir mimari. Doğa ve toplumla birlikte mimari de katledilmiştir. Kent katile dönüşmüş, köyü, doğayı ve toplumu öldürmüştür; onunla mücadele edecek bir mimari kalmamıştır

Halkın kendi kendini yönetmesinin sistemi olan demokrasinin hayat bulması için halkın örgütlü olması gerekir. Örgütsüz olan bir kitle gücünün demokrasi anlayışı, kendisine hizmet sunulmasını talep etmenin ötesine geçmez. Bu hizmet kurumunun devlet veya halk temsilcisi olması da fark etmez. Sonuçta beklentili ve bağımlı halde kalır. Toplumun doğal hali bu değildir. Toplum özünde ahlaki-politik bir olgudur; bu nitelikleri geriletildiği veya baskılandığı içindir ki toplumun ahlaki-politik özelliklerini yeniden kazanması devlet dışında örgütlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Özgürlükçü yerel yönetimler anlayışı, toplumun doğrudan kendi yönetsel, sosyal ve ekonomik sistemini kurmasını savunur. Devletin bir kısım yetkileri ve kaynakları yerele aktarması ve katılımcı demokrasi çerçevesinde karar süreçlerine halkın katılımını sağlamak, alternatif sistem anlamına gelmez. Bu uygulamaların küresel kapitalizm eliyle yeterince teşvik edildiği ve bu sınırlarda dolaşmanın yeniden yapılanma açısından bir yenilik oluşturmayacağı önemle belirtilmelidir. Zihniyet, mülkiyet, tahakküm, cins ilişki ve sorunlarını ele almak, farklılığı yaratmak açısından kilit önemdedir. Diğer her şey sistem içidir; adaletsizliğe, yıkımlara sebep olan sistemi sorgulamayan, sadece yumuşatılmasını isteyen yaklaşımlardır.

Belediyeler açısından devlet sınırlarında kalmak, verili belediyecilik geleneğini sürdürmek en temel sorun durumundadır. Bu anlayış, belediyelerin komünal tarzda örgütlenmesini sorun yapmamış, gündemine almamıştır. Merkeziyetçi devlet yasallığı ve sınırlarına hapsolan pratik, iktidarcı zihniyetten kaynaklanmaktadır. Bu zihniyet, devleti ne denli eleştirirse eleştirsin, sınırları devlet dışına taşmaz; devlete en çok karşı durduğu durumda bile hiçbir alternatif örgütlenmeye sahip olmadığı için kapitalist şirketlere hizmet etmekten kurtulmaz. Çünkü mevcut yasalarla halka götürülecek hizmetler ihalelere bağlanmış; ihalelerin de ancak kapitalist şirketlerce alınabilmesine olanak tanınmıştır. Mülklerin alım-satımından, imar uygulamasına, mimari yapıdan personel politikasına her şey kapitalizmin hizmetindedir. Demokratik gibi görünen mekanizmalar bile sistemin basit göz boyama oyunlarından başka bir şey değildir. Ulus-devlet anlayışıyla yerel yönetimlerin demokratikleşmesi imkânsızdır.

Bunun için yerel yönetimlerde demokratikleşme devletten beklenemez. Demokratikleşme halkın örgütlenmesi ve yerel yönetimlerde tek karar, yetki, inisiyatif sahibi haline gelmesiyle mümkündür. Köy, mahalle ve kent ahalisinin devletin çizdiği yasal sınırlarda kendi sistemini oluşturması düşünülemez. Demokrasi ve devlet doğaları gereği her zaman bir birlerini sınırlarlar. Devasa bir örgütlenme ağı olan devlet gücü karşısında örgütlü olmayan bir toplum savunmasız kalmaya mahkûmdur. Demokrasi sistemi en örgütlü toplum sistemidir. Devletli sistem karşısında kendiliğinden bir demokrasi olgusundan bahsedilemez. Toplum ancak örgütlü olduğunda demokrasi kendisini bir sistem olarak var edebilir.

Toplumsal örgütlenmede izlenecek yöntem demokratik olma düzeyini belirler. Üstten alta doğru bir örgütlenme toplum içinde hiyerarşi doğurduğu gibi varacağı son durak devlet olacaktır. Tabana ve en yerele dayalı örgütlenme ise demokrasiye geçit verme özelliğindedir. Bunun için binlerce komün ve meclis kurulması ve tümünün de bir birleriyle bağlantısını sağlanması esas olandır. Bu özellikler de ancak konfederal örgütlenmede bulunabilir.

Konfederal örgütlenme bir devlet örgütlenmesi değildir. Bu yönüyle federalizmden ayrılır. Federalizm yerelin devlet şeklinde örgütlenmesini ve küçük devletlerin merkezi devlet karşısındaki hukukunu tarif eder. Verimli, yaratıcılığa açık, esnek ve demokratik ulusla bağını kurma yeteneğinde olan bir örgütlenme tarzı konfedere sistemde bulunabilir. Demokratik ulusla bağını kuramayan bir yerelin kendini savunma gücü olamayacağı gibi kapalı-dar yerelcilik anlayışıyla yozlaşma, çürüme, bozulma potansiyeli de yüksek derecededir. Demokratik ulus ise yereli esas aldığından demokratik niteliktedir. Burada karşıla-

şılan sorun, genel ile yerelin bağlarının kurulamaması ve ayrıca yerel halk meclisleriyle konfedere meclislerinin görev ve rol tanımlarının karıştırılmasıdır.

Üstte kurulan kongre ya da koordinasyon türü örgütlenmelerin belirleyici olan yanı yerellerle olan bağıdır. Bu tür demokratik kurumların yerel delegelere sahip olması yerelle bağını kurduğu anlamına gelmez. Yerelin iradesi üste ne kadar yansıyor ve yerelleri kim örgütlüyor? Aralarındaki ilişki neyle, nasıl sağlanıyor? Bölge meclislerinin yaygın olarak örgütlenmesinin önündeki engellerle bu tür çatıların arasındaki bağ nedir? Toplum siyasete hangi vasıtalarla katılıyor? Genel halk meclisi olan Kongre türü demokratik kurumların sadece diplomatik bir misyonla kendisini sınırlandırmasının öncelikli sebebi, yerel halk meclisleriyle bağının bir tanıma kavuşturulmamış olmasıdır. Aynı örnek mahalle, kasaba, kent meclislerinin bir birleriyle ve belediyelerle ilişki tanımsızlığında ve muğlâklığında mevcuttur. Dolayısıyla yeniden yapılanmanın temel konularından biri konfedere örgütlenme sistemini yeniden tanımlamak ve toplumsal örgütlenmeyi konfedere sisteme çekmek olmalıdır.

Belediyelerin Halk Komünlerine Dönüştürülmesi

Kavram ve anlayış karmaşasına son verecek tek geçerli yöntem, toplumun varoluş tarzı olan komünalitede bulunabilir. Komünal tarzda örgütlenmeyen hiçbir yerel yönetim sistemi tam demokratik olamaz. "Halk için demokrasi, birey için özgür yurttaşlık" prensibi komün ruhunun özüdür. Yerel yönetimlerin başında gelen belediyelerin tarihine bakıldığında özünde birer komün hareketi olarak geliştikleri görülecektir. Türkiye koşullarında belediyelerin birer halk komünü halinde yeniden örgütlenmesi ancak devlet yasalarını engel yapmadan meşruluk kaidesiyle hareket etmekle mümkündür. Burada bahsettiğimiz komün elbette klan-kabile döneminin veya ortaçağın komünü değil; ortaklaşmacı, moral güç ve ruh anlamında kökenlerini oradan alsa da çağımız koşullarında alabildiğine çeşitlenmiş, binlerce farklılığı olan toplumsallığa, ulaşılan bilgi ve teknoloji düzeyine uygun komünlerden bahsediyoruz.

Bir belediyenin komün olarak dönüştürülmesi öncelikle zihniyet çalışmasını gerektirir. Bununla birlikte model düzeyinde siyasi, idari, ekonomik ve sosyal tedbirler geliştirilmelidir. Tartışmaya ön ayak olması için bazı önermeler yapılacak olursa:

a-Siyasi ve İdari Düzeyde:

1-Belediye yönetiminin sadece yasal seçilmiş meclis üyelerinden ve başkan ve yardımcılarından oluşmaması; yasallığı değil meşruiyeti olan, halk meclislerinden seçilmiş delegelerin belediye meclisinin doğal üyeleri kapsamında değerlendirilmesi,

2-Bürokratik ve egemenlikçi yapılanmayı önleyecek şekilde dikey hiyerarşi yerine karşılıklı demokratik bağlılık, sorumluluk ve verimliliği esas alan yatay-eşitlikçi ilişkilerin ikame edilmesi,

3-Belediyelerin yerleşim alanına, coğrafya ve nüfusuna göre alt kademelere bölünmesi; bir veya birkaç mahalleye bir belediye düşecek şekilde yeni belediyelerin oluşturulması,

4-Tüm belediye birimlerinin yerel düzeyde kurulacak belediye (komün) birliklerine üye olması, bu temelde olanak ve hizmetlerin eşitlenmesi,

5-Belediyelerin halk meclislerinin denetiminde olması; belediye meclisinde alınan kararların halk meclisinin onayından geçmesi, halk meclislerinde belediyeye dair alınan kararların ise belediye meclisinde onaylanması ve uygulamaya geçirilmesi,

6-Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kültürel, etnik, dinsel, mezhepsel tüm farklı toplumsal kesimlerin kendilerini ilgilendiren her plan ve projede belirleyici olmaları,

7-İl genel meclislerinin aynı anlayışla örgütlenmesi, köy birlikleri ve köy-kent birliklerinin kurulması

b-Ekonomik-Sosyal Düzeyde:

1-Kapitalist ilişki ağlarını önleyecek komünal yaşam ve mülkiyet anlayışının geliştirilmesi; yapısal olarak kurum ve kurallarının tanımlanması,

2-Özel mülkiyet, rekabet, dış kaynak, yönetişim, kent planlaması, kaliteli yaşam, personel yönetimi, insan kaynakları, halkla ilişkiler gibi kaynağını kapitalizmden alan kavramların eleştirel süzgeçten geçirilerek demokratik-komünal kavram ve anlayışların geliştirilmesi,

3-Belediye mülklerinin (Arazi, bina, araç, atölye, park vb.) toplumun ortak yararına sunulması, özel şirket ve şahıslara satış, kiralama gibi uygulamalara son verilmesi,

4-Parçalı arazilerin birleştirilerek verimli kılınması ve toplum hizmetine sunulması,

5-Belirli hizmetlerin komün ve meclislere devredilmesi, şirket ve taşeron uygulamasına son verilmesi, belediyeye kaynak olarak dönecek fon oranı belirlenerek halk kooperatiflerinin önünün açılması,

6-Maaş politikası yerine "yeteneğine ve ihtiyacına göre" prensibinin esas alınması; ya da maaş düzeylerine göre belirlenecek oranlarla adil dağılım fonlarının oluşturulması,

7-Sağlık, temizlik, kültür, eğitim, konut, yol, gıda, tekstil, tarım, hayvancılık, enerji, komünikasyon, sanayi gibi temel alanlarda politikaların ilgili STÖ'lerinin onayıyla belirlenmesi ve ortak projelere dönüştürülerek toplum yararına sunulmasının kesin kurala

bağlanması ve ekonomik boyutunun halk meclislerine devredilmesi,

8- Her halk meclisi için bir veya birkaç iş ve beceri eğitim hizmetinin verilmesi,

9- Belediye (komün) iç eğitiminin yıllık müfredatlar halinde zorunlu yapılması,

Günümüzdeki yasalara ve yaygın algıya göre belediyelerden beklenen görev yol, su, temizlik, ulaşım, çevre düzenlemesi vb. kapsamında halka hizmet etmesidir. Belediyeye bu tarzda bir rol biçildikten sonra halkın öz yönetim organı olarak yerel yönetim vasfını peşinen kaybeder. Bu anlayış devletin bir takım işleri merkezden yürütmek yerine yerelde yürütmesi anlamına gelmektedir. Bunun için gerekli yetkiyi ve kaynakları sunmaktan da geri durmaz. Klasik belediyecilik anlayışının bir yönü bu şekilde devletin yetki ve kaynaklarını bölüşmek ise bir yönü de temsili veya katılımcılıkla sınırlı demokrasi anlayışıdır. Sonuçta klasik belediyecilik devlete ve esas olarak da kapitalist şirketlere hizmet eder. Bu anlayışta halkın gücünü kullanmak ve demokrasi görüntüsü altında şirketlerin hizmetine sunmak vardır; halkın kendisinin karar gücü olması ve yeni bir toplumsal yaşam anlayışına hizmet yoktur.

Öte yandan belediyelerin tek başına tüm toplumsal sorunları çözemeyeceği hesaba katılarak bu rolü belediyelerle birlikte halk meclislerinin, komünlerin ve sivil toplum örgütlenmelerinin birlikte üstlenmesi sağlanmalı, yeniden yapılanmada her kurumun kendi özgün rolü ve ortak görevi ele alınmalıdır. Yeniden yapılanmaya yön verecek olan asıl güç halkın kendisi olmalıdır.

Yeniden yapılanma ve demokratik-komünal yerel yönetimler için yürütülecek tartışmalar için halk meclisleri esas tartışma alanları olmalıdır. Tartışmalar belli bir olgunluğa ulaşınca yerel konferanslar ve genel konferansla son kararlaşmaya gidilebilir. Buralardan çıkacak metinler toplumsal sözleşme metinleri olarak düşünülebilir. Her kentin bir "kent sözleşmesi" ve tüm yerel yönetimlerin de ortak bir yerel yönetimler sözleşmesi olabilir.

Demokratik Özerklikteki Yeri

Yeniden yapılanma bir süreç işidir. Fakat temel paradigmasal dönüşüm için kararlılık ve irade kadar bilinçli bir mücadele gerekir. Tarihsel, sosyolojik, düşünsel alt yapısını oluşturmadan pratikte oluşturulmak isten her yanıt kısa sürede sistem araçlarıyla kuşatılıp tıkanmayla yüz yüze kalacaktır. Sistem araçlarının kolayca uzanamayacağı alanlar oluşturmak büyük bir özgürlük kavgasına girmeyi gerektirir.

Sistem karşısında alternatif sistem kurulmaya çalışılırken karşıtının bilgi, zihniyet ve kurumsal yapısıyla hareket edilemez. Bunun iki yönlü sakıncası vardır: Birincisi karşıtına benzeşmedir, ikincisi ise dogmatik, tutucu ve kalıpçı hale gelmedir. Yapısallıklar ve bunlar arasındaki ilişkilerle sistem kurulur fakat bir kez kurulan sistem artık sınırlar belirlemeye, alışkanlıklar oluşturmaya başlar ve sistem kurmanın kendisi bir tuzağa dönüşür. Dolayısıyla her şeyi yapısallıklara ve sisteme bağlamak kesin çözümü doğurmayacağı gibi tutuculaşmaya ve egemenlik ilişkilerini yeniden üretmeye de yol açabilir. Özgür, akışkan bir zihniyetle ve anlam, anlayış, morale dayanan maneviyatın gücüyle demokrasi ve özgürlük ideali karşılığını bulabilir. Bu konuda yerel yönetimlere rolünü oynatmak ilerletici olabilir.

Yerel yönetimler toplumun maddiyatçılıkla esir alınan aklını özgür kılma ve maneviyatı yüceltme alanları olarak yeniden yapılanmaya ne ütopik yaklaşılmalı ne de ideallerden kopuk, olgucu yaklaşılmalıdır. Yerel yönetimler toplumun yüz yüze tartışarak karar verme alanları olduğu için, ahlaki-politik toplumun yeniden inşasında ve demokratik özerklikteki yeri başta gelmektedir. Çünkü demokratik özerkliğin felsefesi devlet karşısında toplumu özne olarak görmekte ve yereli esas almaktadır. Bu anlamda demokratik yerel yönetimler demokratik özerkliğin temeli ve vazgeçilmezidir.

Türkiye somutunda demokratik özerkliği sadece devletin siyasi-idari yapısında değişiklik yapmaya bağlamak yerine kendi yerel sistemini kurmak toplumun özgürlüğü için en köklü ve kalıcı güvenceyi oluşturmak anlamına gelir.

Kadın Kentleri, Köyleri, Mahalleleri: Özgür Yaşam Alanları

Yeniden yapılanmanın ilk işaret fişeği eşbaşkanlık sistemi olmuştur. Erkek egemen kültür ve baskısına karşı kadının siyasal iradesini esas alan bir sistem olarak eşbaşkanlık, demokratik-komünal anlayışın bir gereği olarak gündemleşmiştir. Kapitalist mantıkta yeri olan iktidar ve yetki paylaşımı eşbaşkanlık sisteminde toplumsal-kollektif koordinasyona dönüşür. Yönetimde kadın-erkek eşitliğini sağlamak yanında kolektif yönetim anlayışının da bu şekilde bir kültüre dönüşmesi hedeflenmiştir.

Özgür kadın kültürü en fazla demokratik yerel yönetimlerde vücut bulabilir. Küresel kapitalizm aynı zamanda erkek egemen zihniyetin de küreselleşmesi demektir. Buna karşı kadın mücadelesi de küresel düzeyde gelişim göstermek zorundadır. Bunun için dünya çapında sistem karşıtı hareketlerle bağını kurması, sadece kadın kuruluşlarıyla sınırlı kalmaması, iki cinsi de demokratikleştirme temelinde içine alarak hareket etmesi; yerel yönetimler boyutuyla da uluslararası yapılanmalarda etkin düzeyde temsilini sağlaması gerekir.

Küresel mücadele yerelden başlar. Radikal demokrasi yerelin kendisini evrenselleştirmesi, yani yerelde sağlanacak başarıyla evrenselin bağının kurulması demektir.

Kapitalizmin küreselleşmesiyle aslında en yerel alanların bile sömürüye açılması sağlanmıştır. Dolayısıyla kapitalizme -erkek egemenliğine- karşı mücadele hem küreseldir hem yereldir; demokratik ulus ile yerelin bağlantısı, kadının yerel ve küresel mücadelesi için de aynı şekilde geçerlidir. Yerelde başarı sağladığı ölçüde küresel düzeyde başarının önünü açabilecektir. Evrensel kadın mücadelesiyle bağını kurabildiği ölçüde de yerelde başarısını koruma ve sürdürme imkânı oluşacaktır.

Yerelde başarı sağlamak öncelikle bir yerleşim alanını hedeflemek demektir. Yerleşim alanı hem yerel yönetimler için hem de kadın mücadelesi için kilit kavramlardan biridir. Bunun anlamı kadın mücadelesini bir yerle sınırlandırmak değildir, fakat bir yer tanımı yapılmadan da mücadele genel kalacak, hatta toplumsal bağlamından uzaklaşacaktır.

Özcesi şiddete, tecavüz kültürüne, ötekileştirmeye karşı örgütlü bir toplum için öncelikle yerelin örgütlendirilmesi ve buna uygun yaşam alanlarının oluşturulması gerekir.

Kapitalizmde kent bir sömürü alanı olduğu gibi toplumsal açıdan kendi farkını ve bireyselliğini vurgulamak için ötekinin imal edildiği yerdir. Kadın kentleri denildiğinde ötekilerin olduğu bir sistem değil, farklılıkların özgürlüğüne dayalı birlik akla gelir

Tarihte ilk yerleşim birimi olan köylerin kuruluşuna damgasını vuran kadındır. Kadın etrafında gelişen ev düzeni yerleşim alanında da kendisini göstermiş, birbirinin içinden geçilebilen toplu evler düzeniyle köy yerleşimi binlerce yıllık yaşam kültürü olan komünaliteye uygun düzenlenmiştir. Toplumsal kültüre uygun bir yaşam alanı kurulmuştur. Bu ev düzenine karşı erkek şaman komptoya-darbeye dayalı ideolojik-politik bir hamle geliştirirken köy düzeninin toplu evlerini ret etmiş; şifacılık, büyücülük, yoğunlaşma bahanesiyle köyden ayrı kulübesinin inşasını gerçekleştirmiştir. Bu kulübe kadına ve topluma karşı ilk komplo üssüdür. Artan nüfus, üretim ve toplumsal ihtiyaçlar temelinde gelişen kent kuruluşlarına yine kadının ürettiği toplumsal değerler damgasını vurmuştur.

Fakat erkek egemen akla dayanan sınıflaşma olgusuna bağlı olarak üst tabaka kentte egemenliğini kurduğunda kentin kadın aleyhine gelişim gösterdiği bilinmektedir. Kapitalizmin ulus-devlet ve endüstriyalizm hamlesiyle azami karın sağlandığı alanlar olarak kentleşme ve kentlileşme neredeyse insan için olmazsa olmaz kabilinde fetişleştirilmiştir. Bu aşamadan sonra kent kadın için yaşamı anlamlı ve estetik kılan tüm değerlerin ve doğanın yıkımı pahasına devasa boyutlarda gelişmeye başlamıştır.

İnsan ve yaşadığı mesken arasındaki bağ sosyolojiden felsefeye, psikolojiden tıpa kadar çeşitli disiplinlerin araştırma sahasına girmiştir. İnsanlar yaşadıkları coğrafyaya benzerler. Dağ, çöl, nehir, deniz insanları için genelleme yapılabilecek kadar farklı karakteristik özellikler tarif edilmiştir. İklime göre tarifler sıcak, soğuk, ılıman, kurak ya da yağışlı bölgelere göre yapılmıştır. "Kulübede yaşayan insanla sarayda yaşayanın aynı şekilde düşünemeyeceği" sınıf tahlilleri ve felsefik tartışmaların konusu olmuştur. Köy, kent, metropol yaşamının insan ve toplum üzerindeki etkileri geçmişten güncele süregelen bir tartışmadır. Ev içindeki eşyaların düzeni bile hiç farkında olmadan esaret düzenine dönüşebiliyor. İç mimari tartışmaları devreye giriyor.

Öz-biçim, işlevsellik-biçimsellik ya da tarihsellik-sanatsallık tartışmaları karmaşıklaşan kent yaşamında mimarinin çoktan aştığı sorular olmuş; mimari anlayışı konfora endekslenen endüstri ve kar amacına bağlı hale getirilmiştir. Mimaride hakim anlayış artık ne geçmişe özenen nostaljik ya da sanatsal kaygılar, ne ekolojik kaygılar, ne fikirler ne de hayallerdir. Varsa yoksa tüketimi özendiren konfor ve ondan nemalanmaktır.

Tarihte yaşanan bazı örnekler bugünün tüm metropollerinin toplamından daha önemli estetik değerler sunmuşlardır. Zenubya'nın kenti böyle bir anlam taşımıştır. Palmira'yı o kadar güzel inşa etmişti ki Romalılarca yakılıp yıkılınca, kraliçe Zenubya, kendi elleriyle yarattığı "Palmira gibi bir güzellik olmadıktan sonra yaşamanın anlamı kalmamıştır" diyerek Roma yollarında canına kıymıştır. Zenubya'dan sonra mimari ölmüştür.

Ortaçağın şatoları zigguratlarla gökdelen plazalar arasında bir ara kademedir. Görkemli camilere karşılık görkemli kiliseler yapılmıştır. Görkemli saraylar görkemli tiyatro-balo-konser salonlarıyla tamamlanmıştır. Görkemli parlamento binalarına karşılık görkemli askeri karargâhlar inşa edilmiştir. Egemenlik yarışlarında kentsel dönüşüm projeleriyle bugün mimari gerçekten öldürülmüştür. Heybetli devasa binalar-salonlar karşısında minicik kalan insanlar! Binalar yüceltilmiş insanlar böcekleştirilmek istenmiştir! Erkek egemenliğinin ve endüstriyalizmin elinde can vermiştir mimari. Doğa ve toplumla birlikte mimari de katledilmiştir. Kent katile dönüşmüş, köyü, doğayı ve toplumu öldürmüştür; onunla mücadele edecek bir mimari kalmamıştır.

Milyonlarca nüfusun yığıldığı kentlerde bitirilmiştir yaşam. Ne doğanın ne de toplumun nefes alabilecek hali kalmamıştır. Kent planlamacısı bunun kaynağına inerse işini kaybedecektir. Bu nedenle kentin sorunları kapitalizmde ve egemenlik sisteminde aranmaz; egemenliğin yıkılıp toplumsal inşanın gerçekleştirilmesi önerilmez. Gözler toplumsal yaşamın değil kentin nasıl güzelleşti-

rileceğine çevrilerek kenti katile dönüştüren sistemin sorgulanması önlenir. İmardan nemalanan, ölmüş bir mimariyle işi kurtarmaya çalışan anlayış kapitalizmin sularında yüzmek dışında bir iş yapmamış olur.

Ekolojik bir toplumsal yaşam anlayışı ekolojik bir mimari anlayışı, ekolojik olmayan kent yaşamında uygulama alanı bulamaz. Fakat ekolojik mimariye dayanmayan bir kent yapılaşması da toplumsal dönüşümün üstünü betonlarla örter. Mimari örneği kent yaşamında sadece bir örnektir; mimari örneğindeki amaç, sorunları toplumsal düzeyde ele almanın gerekliliğidir.

Özcesi kent yapılaşması toplumsal kültürle uyumlu hale getirilmelidir. Bunun için öncelikle kentlerin daha küçük ölçekli birimlere ayrılarak belediyeleştirilmeleri gerekir. Kadın kentleri, "kentsel dönüşüm" gibi toplum kırım sistemlerine tavırla, toplumsal dönüşümü esas almakla kurulabilir. Toplumsal dönüşümde en küçük yerleşim birimleri başlangıç noktasını teşkil etmektedir. İktidar alanını genişletmek isteyen egemenler merkezileşmeyi ve her yerel birimin bu merkezin bir uzantısı olmasını savunur. Bundan dolayı kadın belediyeciliği iktidar ve tahakküm mekanizmalarını parçalamayı, her toplumsal birimin kendi yerelinde iradeleşmesini, söz ve karar sahibi olmasını savunur.

Demokratik belediyeciliğin ölçütü ve koşulu kadın özgürlüğünde sağlanan düzeydir. Ayrıca kadın kimliğinin kendine has karakteristik özellikleri vardır; dayanışmacı, paylaşımcı, barışçı, eşitlikçi, adil, etik ve estetik yönleriyle özgür yaşam kültürünün temel taşıyıcı gücüdür. Bu temelde bir yerleşim ve yaşam alanı tarifi yapıldığında ezen-ezilen ilişkisinden, ötekileştirmeden, baskıdan, sömürüden, ranttan, şiddetten, yıkıcılıktan bahsedilemez. Kapitalizmde kent bir sömürü alanı olduğu gibi toplumsal açıdan kendi farkını ve bireyselliğini vurgulamak için ötekinin imal edildiği yerdir. Kadın kentleri denildiğinde ötekilerin olduğu bir sistem değil, farklılıkların özgürlüğüne dayalı birlik akla gelir.

Kadının toplumsal kültürdeki yerini en iyi tanımlayan kavram demokratik ulustur. Demokratik ulus bir kadın kimliğidir. Bu kimlikte demokrasi, ekoloji ve ekonomi bir birinden ayrılmaz üç temel bileşendir.

Kadın kentleri anlayışı, yerel yönetimlerde yeniden yapılanmanın temel modeli, motivasyon, moral ve ivme gücü olarak yaklaşmak kadar tarihin şafak vaktinde tüm insanlığa ışık olmuş fakat egemenlik saldırılarıyla yitirilmiş tüm temel toplumsal değerlerin canlanması ve yeniden kazanılması şeklinde bakılabilir. Bu anlamda kadın kentleri iddiası tarihsel temele dayandığı gibi büyük bir mücadeleyle inşa edilebilecek toplumsal fikir olmaktadır.

Yeniden yapılanma tartışmalarını böylesi bir ideal, coşku ve mücadele ruhuyla ele almak; bilinç ve anlam derinliğiyle birlikte yapısallıklarını inşa etmek gerçek bir özgürlük çalışması olacaktır.

Yararlanılan Kaynaklar

1-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (A. Öcalan)
2-Ekolojik Bir Topluma Doğru (M. Boockhin)

Demokratik Özerk Kürdistan Demokratik Türkiye

Akif Ali

Demokratik özerk Kürdistan, demokratik Türkiye değerlendirmesini yaparken demokratik özerklik ve demokratik Türkiye olgularının başındaki demokrasi kavramının tarihsel ve güncel anlamının değerlendirilmesi gerekiyor. Çünkü demokrasinin geçmişteki ve günümüzdeki anlamını doğru ortaya koymadan demokratik özerklik de, demokratik Türkiye de doğru anlaşılamaz.

İnsanlık devleti tanımadan önce her yerde doğal demokrasiyle yönetiliyordu. İktidarın, devletin, sömürünün olmadığı toplum düzeni doğal bir demokrasiydi. Hatta ilkel haliyle gerçek anlamda demokrasi o dönemde vardı

Demokrasi, bilindiği gibi Yunancada halk anlamına gelen demos ve idare-yönetim anlamına gelen kratos kelimelerinden oluşan bir kavram ya da terimdir. Kuşkusuz demokrasinin tarihini Yunanistan'la başlatmak yanlıştır. Ama kavram olarak ilk kez Perikles'in Atinalılara yaptığı bir konuşmada kullanılmıştır. Bu konuşmasında Perikles, demokrasiyi şöyle anlatmıştır; "Bizde devlet, bir azınlığın değil, çoğunluğun yararına göre idare edildiği için, bu idare şekli demokrasi adını almıştır. Özel farklılıklara gelince; eşitlik kanunlar tarafından herkese temin edilmiştir. Fakat umumi hayata katılmaya gelince, kendi değerine göre her fert saygı görür ve ait olduğu sınıf, şahsî değerinden daha az önemlidir. Nihayet hiç kimse, fakirlik ve sosyal durumun karanlığıyla engellenmez; eğer siteye hizmet edebilirse…" Burada görüldüğü gibi demokrasi sanki bir devlet biçimi olarak ele alınmış ve sınıflara bölünmüş bir toplumda çoğunluğun iradesinin temsili gibi değerlendirilmiştir. Bu çoğunluk içinde doğal olarak da köleler yoktur. Çünkü onlar vatandaş değildir. Sadece konuşan hayvandır.

Biz elbette Periklesin bu yorumunu ve Liberalizmin demokrasiyi bugün buna uygun ele alışını kabul etmiyoruz. Diğer yandan bu tanıma uygun olarak uygulanan demokrasinin ilk merkezleri de Atina ve bazı şehir devletlerinde olmuştur. Bu site devletleri yurttaş olarak tabir edilen halkın bütün erkekleri, şehrin yönetimine katılmıştır. Dikkat edilirse burada sadece köleler değil kadınlar da yer almamaktadır.

Dolayısıyla halkın yönetimi diye ele aldığımız ve toplumun hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın yönetime doğrudan katılımı olarak tarif ettiğimiz demokrasi ile eski Grek demokrasisi arasında ciddi farklılıklar vardır. Bu nedenle de toplumsal doğanın temel ilişki ve yaşam biçimi olan demokrasi Greklerle başlatılamaz. Zaten böyle başlatıldığı andan itibaren de demokrasi kavramı çarpıtılmaya müsait olur, doğru anlaşılmayan bir derekeye düşer. Kuşkusuz bu gelişmenin en önemli yanını toplumun yönetime katılımını ifade etmektedir. Yunan site devletlerinde bu şekilde tanımlanarak ortaya çıkan demokrasi farklı sitelerde ya da aynı sitelerde farklı zamanlarda farklı biçimlerde uygulanmıştır. Hem doğrudan demokrasi yöntemleri vardır, hem de temsili yöntemler vardır. Farklı rolleri olan meclisler yanında aynı zamanda gerektiğinde bazı kararların doğrudan halkın görüşüne başvurularak alındığı bir yönetim biçimi söz konusudur.

Demokrasi, buradaki köleleri ve kadınları dışında tutarsak, Atina vatandaşı olanların yönetimde aktif yer almasını ifade ediyor. İyi bir yurttaş yönetim erkine, karar süreçlerine aktif katılmasıyla tanımlanıyor. Bu, önemli bir yaklaşımdır. Yurttaşların silik olmadığı, aktif olduğu, kendilerinin de yönetimde doğrudan rol aldıklarını düşündükleri bir sistemdir bu. En azından

önemli deneyler, dersler çıkarılabilecek bir modeldir. Burada belirli aşiretler vardır. Bu aşiretlerin bulundukları coğrafyada önemli güçleri vardır, kendi özyönetimleri vardır. Hatta Atina'daki demokrasinin en önemli kurumlarından olan beş yüzler meclisi bütün aşiretlerin gönderdikleri temsilcilerden oluşmaktadır. Böylelikle belirli alanlarda yoğunlaşmış aşiretlerin iradesinin dışlandığı, iradesinin dikkate alınmadığı bir kararlaşma söz konusu değildir. Bu yönüyle aşiretler özerkliklerini yaşamaktadırlar, kendi bulundukları alanlardaki kararlaşmaları kendilerine aittir. Onların da Atina'ya beş yüzler meclisine gönderdikleri temsilciler dışında kendi aşiret meclisleri de bulunmaktadır.

Kuşkusuz demokrasiyi Atina'yla başlatmak tarihi saptırma olur. İnsanlık devleti tanımadan önce her yerde doğal demokrasiyle yönetiliyordu. İktidarın, devletin, sömürünün olmadığı toplum düzeni doğal bir demokrasiydi. Hatta ilkel haliyle gerçek anlamda demokrasi o dönemde vardı. Böyle değerlendirmek gerekiyor. Kuşkusuz toplum bu kadar karmaşıklaşmamıştı, nüfus bu kadar artmamıştı, bu kadar deney, bilgi, birikim, bilim, kültür gelişimi yoktu. Bu bakımdan tabii ki bu doğal demokrasinin özüne bağlı kalınarak doğru bir şekilde uygulanırsa bugünkü demokrasi daha gelişmiş, daha derin, daha kapsamlı olacaktır; olur da.

Devletleşmeden ve iktidarlaşmadan önceki hiyerarşik dönemde de hiyerarşi eğer toplumun yararına bir biçimde değerlendiriliyorsa o da doğal bir demokrasidir. Hiyerarşinin devlet ve iktidarlaşmaya yakın olmayan önemli bir dönemi iktidarın ve sömürünün olmadığı, hiyerarşinin sadece toplumsal yarar biçiminde şekillendiği dönemde de doğal demokrasiden söz etmeliyiz. Tabii ki doğal demokrasilerde toplumlar kendi kendini yönetiyor. O toplumlarda sömürü yoktur, baskıyı tanımayan toplumlardır. Aşiret toplulukları kendi içlerinde belli bir demokrasi uyguluyorlar. Aslında o dönemde belirli aşiretler arasında olan savaşlar bile yaşamlarını devam ettirmeyle ilgili bir durumdur. Yoksa birinin diğerini egemenlik altına alma ya da onun kültürünü ve inancını yok etme gibi bir yaklaşım kesinlikle söz konusu değildir. Bu dönemin savaşları bir emperyalist, sömürgeci, hegemonik yaklaşımdan kaynaklanmayan savaşlardır

Tarihte devlet ve iktidar dışı kalma toplumlarda esastır. İktidarın gerçek anlamda toplumsal dokulara nüfuz etmesi tarihin eski dönemlerinde coğrafyanın az bir kesimini kapsamaktadır. Zaten insanlık kapitalizmle tanışmadan önce çoğunlukla kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Özellikle de kapitalist modernitenin hakim olmasına kadar toplulukların kendi iç demokrasileri fazlasıyla vardır. Prenslerin, beylerin toplum üzerinde bir hegemonyası olsa da, toplulukların kendi içinde belli bir doğal demokratik yaşam vardır. İmparatorluklar ne kadar geniş topraklar üzerinde hâkimiyet kursalar bile toplulukların her şeyine müdahale eden, nüfuz eden bir devlet ve iktidar yapısı yoktur. İmparatorluklar genelde bulundukları alandaki toprakların kendi kendilerini yönetmelerine, kendi işlerini kendi yapmalarına karışmazlardı. Kapitalizme kadar bu kural geçerlidir. Köleci dönemde, feodal dönemde vergileri verdikleri zaman imparatorlukların belirlediği kurallara belirli düzeyde uydukları takdirde her güç kendi bölgesinde özerk yaşamaktadır, otonom yaşamaktadır. Kendi iç yönetimlerini kendileri düzenlemektedir. Aşiretler ve topluluklar kendi içinde demokratik yöntem diyeceğimiz yöntemlerle kendi yaşamlarını sürdürmektedirler.

Devlet olmayan topluluklar demokrasiye daha yakındır. Devletleşenler, iktidarlaşanlar daha fazla hegemonik oluyor, merkeziyetçi oluyor, hiyerarşik oluyor, tam hâkim olmaya çalışıyor. Ama devlet dışı toplulukların imparatorluk karşısında belirli bir özerklikleri olduğu gibi, kendi içlerinde de belirli bir demokratik yaşam sürdürüyorlar. Bu topluluklar aslında güçlerini de buradan alıyorlar. Tarih içindeki aşiret toplulukları, ya da imparatorluklar içinde belirli özerk yaşayan etnik topluluklar, dinsel topluluklar gücünü belirli düzeyde demokratik olma karakterlerinden alıyorlar. Topluluklar ancak öyle ayakta tutuluyor. Topluluklar ya zorla ya da demokrasiyle ayakta tutulur. Zorla ayakta tutma daha çok sömürücülere, baskıcılara, egemenlere hastır. Ama toplumlar genel olarak kendi varlığını sürdürmede demokratik yöntemi, usulü kullanır. Tarihsel toplum araştırıldığında bu gerçeklik görülür. Prensliklerin ve beyliklerin olduğu alanlarda da bu kurumların otoriteleri olsa da toplulukların kendi içinde doğal bir demokratik yaşama sahip olduklarını söylemek gerçekliği ifade etmek olur.

Kapitalizme kadar devlet dışı kılmış toplumlarda genel olarak demokratik kültür, demokratik öğeler vardır. Rönesans ve Reform önemli oranda kırsal manastırlar, kırsal toplulukların demokratik karakterinin egemenlikçi zihniyetlere, kralların istediği gibi karar almalarına karşı çıkan demokratik toplumcu eğilimlere dayanmaktadır. Diğer yandan da şehirlerde üniversiteler ve sanata yakın çevrelerde demokratik eğilimler oluşmakta, bu da toplumu mayalamaktadır. Rönesans öncesi kapitalizm yoktur; toplum hala feodal denen düzen içindedir. Doğal toplumun, doğal demokrasinin etkileriyle şehirdeki egemenler dışındaki toplulukların, farklılıkların mevcut krallıklara, otokrasiye karşı tepkileri Rönesans'ı doğurmaktadır. Bu yönüyle Rönesans'taki düşünce esas olarak toplumcu ve demokratiktir. Toplumcu ve demokratik karakteriyle kralları sınırlamak istemektedir. Eğilim bu yönlüdür.

Rönesans'ın ortaya çıkmasından sonra Avrupa'da

halk hareketleri gelişmiştir. Bunlar da demokratik halk hareketleridir. Bazılarının tanımladığı gibi burjuva devrimler değildir. Burjuva demokratik devrimler olarak da tanımlamak gerçeği yansıtmaz. Bu devrimlerin amacı kapitalizm değildir, daha özgürlükçü ve daha demokratik bir düzen öngörmüşlerdir. Ama bilim teknikten aldığı gücü sömürünün olduğu bir yeni düzeni kurmaya yönelen yeni sınıf, şehirli burjuva sınıfı toplumun örgütsüzlüğünden yararlanarak ve toplumu yönetmede belirli bir tecrübesi olan aristokrasiyle de belirli düzeyde uzlaşarak halk devrimlerini kapitalizmin giderek hâkim olduğu bir sisteme dönüştürmüştür. Bunlar halk devrimidir. Burjuva devrimleri denilmesini sonradan ortaya çıkan durum çerçevesinde tanımlanmış bir kavram olarak değerlendirmek daha doğrudur. Kapitalizm hâkim olunca o zaman bu devrimler kapitalizme yol açtığına göre burjuva devrimlerdir, biçiminde bir değerlendirmede bulunulmuştur. Ama dediğimiz gibi esasında halkın daha demokratik, daha toplumcu, özgür yaşamak istediği halk hareketleridir. Burjuvazi örgütlü olduğu için bundan yararlanmıştır. Böyle değerlendirmek daha doğru olabilir.

Eğer demokrasi toplumun kendi kendini yönetmesiyse, yönetime aktif katılmasıysa Avrupa'daki demokrasinin böyle olduğunu söylemek mümkün değildir

Kuşkusuz bu devrimlerin demokratik karakteri yeni yetişen sınıf burjuvaziyi ilk dönemlerde toplumun gücünü dikkate almaya götürmüştür. Özellikle de eski egemenleri saf dışı edip kendilerinin egemen olması sürecinde toplumun gücünden yararlanmak için belirli demokratik yaklaşıma girmek zorunda kalmıştır.

Batı'daki demokrasi tarihi açısından 1215'teki Magna Carta (Büyük Belge) örnek verilir. Yani kralla belirli feodal beyler ve prensler arasında yapılan bir sözleşmeyi ifade eder. Magna Carta belgesinin oluştuğu süreçte burjuvazi yeni yeni gelişmektedir. Bu açıdan belgenin oluşmasında etkileri sınırlı kalmıştır. Yine krallarla prensler ve yeni yetişen burjuvazi arasında başka yerlerde de benzer sözleşmeler olmuştur. Fransız devriminden önce yükselen yeni sınıf burjuvazinin ve yerel otoritelerin de içinde olduğu bir meclis vardır. Belirli dönemlerde toplanan, karar alan Etats generaux denen meclisin kral tarafından keyfi olarak toplamaması sonucu 1789'da Fransa'da krala karşı isyan gerçekleşir. Burada da bir halk devrimi söz konusudur. Esas olarak halkın yoksul kesimleri, yani baldırı çıplaklar hâkimdir. Devrimde Jirondenler, Jakobenler ve montagnarlar (dağlılar) vardır. İlk başta etkili olanlar montagnarlardır. Jakobenlerin bir kısmı da bunlardan etkilenmiştir. Mahallenin, sokağın, kırın gücü etkilidir. İlk dönemlerde Jakobenler sokağın ve tabanın sesi olan Dağlıları dikkate almak zorunda kalmışlardır. Hatta Jirondenler bile dağlıları dikkate almak zorundadır. Çünkü taban, devrimi gerçekleştiren esas güç bunların etkisindedir. Dolayısıyla Fransız devrimi de özünde bir halk devrimidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi daha sonra burjuvalar hâkim olduğu için bu devrimlere burjuva devrimi, burjuva demokratik devrimi denilmiştir. Bugün doğru değerlendirildiğinde, daha iyi analiz edildiğinde bunların da esas olarak halk devrimleri tanımlamasına girdiği gerçeği rahatlıkla görülebilir.

İlk devrimler sırasında meclisler güçlüdür. Zaten halk esas olarak iktidarın birilerinin elinde merkezileşmesine karşı ayağa kalkmıştır. Bu nedenle devrimler yürütmeleri zayıf tutmaya özen göstermişlerdir. Bunu rahatlıkla söylemek gerekir. Devletin de bazı kuralları olan bir yargısı olsa da, bu yargı esas olarak iktidarı koruyan bir yargıdır. Ama her yerde toplumların kendi toplumsal adalet sistemi de vardır. Tamamen devlet tekelinde bir yargı sistemi yoktur. Devletin yargı kurumları belirli merkezlerde ya da belirli konularda vardır. Kapitalizmin ulus-devlet zihniyet ve yapılanmasına kadar yaşamın tüm alanlarına girmiş bir devlet yargısından, bu yönlü devlet otoritesinden söz etmek mümkün değildir.

İlk başlardaki bu devrimlerde meclisler güçlüdür, çok merkeziyetçi bir yaklaşım hâkim değildir. Halk devrimlerinin oluştuğu dönemlerde yerel toplulukların özerklikleri belirli düzeyde korunmaktadır. Zaten İngiltere'de toprak sahibi ve yerel otorite olan prensler, feodal denen bu kesimler de devrimin içinde yer almışlardır. Bunlar tabii ki yerel otoritelerini korumayı hedeflemişlerdir. Avrupa'da da krallıklar devrilirken halkın, çeşitli toplumsal güçlerin temsilini bulduğu meclisler gelişip güçlenirken, diğer taraftan da tabanda, yerelde, çevrede toplulukların kendi kendini yönettiği, tümden merkezileşmemiş bir siyasal ve sosyal yapı söz konusudur.

Kapitalizm ve kapitalizm için en iyi sömürü çerçevesi olan ulus-devlet gerçeğinin gelişmesiyle birlikte meclislerin rolü adım adım sınırlanmıştır. Ulus-devlet bütün topluluklara hâkim olmak ister. Ulus-devlet burjuvazinin devlet anlayışıdır. O günkü ulusal burjuvazi denen burjuvazi bir nevi belirli toprak alanlarını kendisinin sömürü alanı yapmak ister. Bir fabrikada nasıl sömürüyorsa, belirli sınırlar içinde insanları sömürmek, sistemin içine almak için bir ulus-devlete ihtiyacı vardır. Ulus-devletin kendini tüm kurumlarıyla oluşturmasıyla birlikte merkeziyetçi-tekçi sistem hâkim

olur; bu giderek meclislerin yetkilerinin sınırlanması, yürütmenin gücünün artması anlamına gelir. Tabii ki kapitalizmin feodal sistem gibi, daha önceki sistemler gibi sadece belirli bir vergi alan, otoritesinin kabul edilmesini istemekle yetinen bir ekonomik, sosyal, siyasal sisteme sahip olmadığı ve tüm alanlara hâkim olma ihtiyacı duyduğu için yerel özerkliklere de tahammülü yoktur. Bu devlet anlayışı yargı sistemini de bütünüyle kontrol altına almak ister. Kapitalist modernitenin, kapitalizmin doğası bunu gerektirir.

Ulus-devlet zihniyeti yasama, yürütme, yargı ayrılığı denen, ama esas olarak yürütme giderek hem yasamayı kontrol eder, yasamanın üzerinde yer aldığı bir noktaya gelir hem de yargıyı yönlendiren bir şekillenme kazanır. Kuşkusuz meclisler de kapitalist modernitenin meşruiyetini korumak açısından korunur. Dört ya da beş yılda genel ve eşit oya dayalı seçilen parlamenterlerden oluşan bir sistem kurulur. Dört-beş yılda bir seçim olur, meclis seçilir, onun içinden bir hükümet çıkar. Bu hükümetler esas olarak yürürlükteki yasa ve anayasalar çerçevesinde –bu anayasa ve yasaları da mecliste çoğunluğu olan parti ya da ittifak oluşturan gruplar yapar- sistemi istediği biçimde şekillendirirler. Demokrasi denilince de dört yılda bir seçim, çoğunluğun hâkim olması olarak anlaşılır.

Kapitalist sistem sömürünün gereği olarak ülkenin en ücra köşelerine hâkim olacak biçimde merkeziyetçi bir zihniyetle tüm köylere kadar otoriter bir rejim kurar. Bu süreç aynı zamanda burjuvazinin kendini güçlendirdiği, sistemi kendi sömürüsü ve iktidarına uygun bir sistem haline getirdiği bir süreçtir. Buradaki demokrasi de aslında bir üst toplum demokrasisidir. Nasıl ki Atina'daki demokrasi, köleler ve tabii ki kadınlar dışındaki yurttaşların kendileri için gerçekleştirdikleri bir demokrasisiyse, Avrupa'da gelişen demokrasi de -bütün toplum genel ve eşit oy kullansa da- burjuvazinin ya da burjuvaziyle ittifak halinde olan güçlerin, yani üst toplumun iktidarını, sömürüsünü güvenceye alan bir karakterdedir.

Eğer demokrasi toplumun kendi kendini yönetmesiyse, yönetime aktif katılmasıysa Avrupa'daki demokrasinin böyle olduğunu söylemek mümkün değildir. Kuşkusuz bir ailenin, hanedanın, kralın babadan oğula geçen yönetim sistemiyle kıyaslandığında buna göre bir gelişme olarak görülebilir. En azından biçimsel olarak böyledir. Ancak burjuvazi elindeki imkânlarla yönlendirme yaparak, kendini örgütleyerek, onun araç ve yöntemlerini kullanarak mecliste hâkimiyetini koruduğu gibi yürütmeyi de eline alıp kendi sömürü düzenini kurmuştur. Bu, gerçek bir demokrasi değildir. Burjuvazinin kendi iktidarının sürekliliğini sağlayan bir sistemdir. Demokrasi, halkın yönetime katılımıysa, halkını büyük çoğunluğu bu sistemin dışındadır. Bu sistemden sadece azınlık olan burjuvazi ve ittifak içinde olan güçler yararlanmaktadır. Bu bakımdan onlar etkindir. Onların etkin olduğu sisteme halkın yönetimi denebilir mi? Halkın yönetimi demek, toplumun çoğunluğunun çıkarına bir yönetimdir. Burada toplumun çoğunluğunun çıkarına bir yönetim yoktur. Bir üst toplumun çıkarına yönetim vardır. Dört yılda bir seçim oluyor, halk gidip oy veriyor ve buna demokrasi deniyor. Bu sisteme bir örtü, aldatma sistemi demek daha doğrudur.

Zaten merkezileşme demokrasi demek değildir. Demokrasi, merkezin sadece koordinasyon rolünü oynadığı yönetim düzenidir. Bu sistem II. Dünya Savaşında iflas etmiştir. II. Dünya Savaşı, dünya tarihinin en acılı dönemidir. Parlamenter demokrasi denen temsili sistem bunu engelleyememiştir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan sürekli kapitalizmle birlikte her türlü kötülüklerin ve çirkinliklerin en üst düzeye çıktığını söylemektedir. Bunlar da milyonlarca insanın öldüğü savaşlardır, çevre felaketleridir, kültürel yozlaşmadır, işsizliktir, şehirlerin yaşanamaz hale gelmesidir. Bu sonuçların halk yönetimi altında gerçekleşmesi mümkün müdür? Bunun halkın çıkarına karar veren, halkı mutlu yaşatan bir düzen olduğu söylenebilir mi? Diğer etkenler bir kenara bırakılsa bile II. Dünya Savaşının en fazla da kendilerine demokrasi diyen Avrupa'da yaşanması, bu savaşta insanlık tarihindeki, insanlık dışı, vahşi uygulamaların olması ve en ağır sonuçların çıkması bile bu sistemin ne kadar çürümüş, kötü bir sistem olduğunu gösterir. Kapitalizmin bu gerçeğine rağmen geçmiş dönemleri geri, kendisini ileri gösterir. Kapitalizmin kendisini ileri göstermesi bir illüzyondan, bir ideolojik hakimiyetten başka bir şey değildir.

II. Dünya Savaşı ve sonuçlarının Avrupa'da aydınlar üzerinde yarattığı travma sonucunda, bir sorgulama ortaya çıkmıştır. Yaşadıkları sistemin gerçek demokrasi olmadığını anlamışlardır. Sadece dört yılda bir oy vermeye dayanan sistem yerine baskı grupları denen çeşitli örgütlenmelerle bu dört yıl arasında da siyaset üzerinde baskı kuran bir yeni siyasal sistem oluşturulmaya ihtiyaç duymuşlardır. Buna da çoğulcu, katılımcı demokrasi denmiştir. Eskinin felaket getiren demokrasi anlayışını iyileştirme, zararlarını aza indirme amaçlı böyle bir yaklaşım ve uygulama geliştirilmeye çalışılmıştır. Ama bunun da sorunları çözemediği giderek anlaşılmıştır.

Bu açıdan demokrasi kavramının gerçek anlamıyla tartışılmasıyla ve mevcudun da yetersiz olmasıyla birlikte giderek yerel yönetimlerin güçlendirilmesi biçiminde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Merkeziyetçi sistemin zararları gömülmüştür. Bu açıdan Avrupa'da yerel yönetimler güçlendirilmiştir. Yerel yönetimler şartı denen bir şart kabul edilmiştir. Bunun tüm Avrupa ülkelerinde uygulanması esas alınmıştır. Bugün sadece Avrupa'da değil,

dünyanın birçok yerinde demokratik anlayışın gereği yerinden yönetimler gelişmektedir. Hatta yerel yönetimler demokrasinin ve demokratik kültürün beşiği olarak ele alınmaktadır. Bu, giderek dünyada genel bir eğilim haline gelmektedir. Kuşkusuz gerçek anlamda bir demokrasi ve radikal demokrasiyi ifade etmemektedir. Ancak demokrasinin yerelden gelişmesi gerektiği biçimindeki bir eğilimin sonucu olduğundan gerçek demokratik zihniyetin gelişmesi açısından bir düşünce ve pratik gelişimi olarakg örmek mümkündür.

Öte yandan farklı etnik ve dinsel toplulukların giderek kendi kendini yönettiği, özerk oldukları, ya da var olan özerkliklerini daha da geliştirdikleri bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim ulus-devlet anlayışının ve merkeziyetçi yönetimin toplumun ihtiyacı ve beklentilerine cevap vermemesi sonucu geliştirilmiştir. Bunun da demokratik bir zihniyet ve uygulamaların gelişmesinde önemli olduğu açıktır.

Özgür birey demokratik özerk toplumun temeli ya da kopmaz bir parçasıdır. Bu nedenle demokratik toplum olmadan özgür birey, özgür birey olmadan demokratik toplum geçekleşemez

Artık demokrasinin gelinen aşamada dört-beş yılda bir oy verilerek bir parlamentonun seçilmesi olmadığı daha fazla ortaya çıkmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrası gelişen sistemi iyileştirmeyi hedefleyen çeşitli sivil toplum örgütlerinin taleplerini ortaya koyması, siyaset üzerinde bu yönlü etkide bulunması da gerçek bir halk yönetimini karşılayamadığı görülmüştür. Bu nedenle demokrasinin toplumun tabandan örgütlenmesi, yerelde kendi kendini yönetmesi olarak anlaşılması eğilimi gelişmiştir. Bu, Avrupa'yı da etkilemiş ve bu yönlü bazı değişimlere gitme zorunda bırakmıştır. Yetersiz de olsa, egemen sınıfların siyaset üzerindeki belirleyiciliği hala devam etse de; giderek kısmen kavramın gerçek içeriğine biraz daha uygun hale geldiği görülmektedir. Toplumun tabandan örgütlenerek kendisiyle ilgili kararları kendisinin verme gücünü göstermesiyle birlikte yerel yönetimlerin güçlendiği bir yönetim anlayışı gelişmektedir. Kuşkusuz Avrupa'da devlet tümden aşılamadığı için merkezden karar verme ve yönetme anlayışı önemli oranda sürmektedir. Çünkü devletçi zihniyet ve yönetim gerçeği devam ediyor. Ulus-devlet zihniyeti belli düzeyde aşılsa da tümden bırakılmış değildir. Bu bakımdan Avrupa'da yerellerin güçlendirilmesi de gerçek demokrasiye karşılık gelmemektedir.

Avrupa'da devlet bırakılmasa da, devletten söz edilse de yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, farklılıkların özgünlüğünün kendini yönetmesi belli düzeyde kabul görmektedir. Çünkü dünyada demokrasi eğiliminin daha da gelişerek kendisini pratikleştirme çabasının artması temelinde farklılıkların özgünlüğü ve özerkliğinin kabul edilmesi de artık demokrasinin bir gereği olarak görülmektedir. Bu yönüyle demokrasi anlayışı da değişmektedir. Hatta bugün gerçek demokratlar açısından toplumun tabandan örgütlenmesi, güç olması, köyün, kasabanın, şehrin kendisiyle ilgili kararları kendisi vermesi, yine bu çerçevede bu zihniyetin gereği olarak farklı etnik ve dinsel topluluklar varsa onların kendi kendilerini yönetmesi ve kendi kültürel özerkliklerini yaşaması demokrasinin gereği olarak görülmektedir. Demokrasi toplumun güç olmasıysa, o zaman merkezin değil, tabanın güç olmasını sağlayan yaklaşım, yol ve yöntemler, örgütlenme tarzı yeni, halkçı, toplumcu demokrasiyi ifade etmenin gereğidir.

Kuşkusuz burjuvazi Avrupa'da ve başka yerlerde kapitalizmin ihtiyacı gereği bireysel haklar temelinde bireyi esas alarak bir demokratik anlayış geliştirmeye çalışıyor. Bu, onun iktidarcı sömürücü düzeninin bir gereğidir. Bireyciliği geliştirmesi hem tüketim toplumu açısından, hem de toplumu daha iyi yönetmek için gereklidir. Çünkü toplumun örgütlü olduğu, kendini güç kıldığı, tabandan kendi kendini güçlü biçimde yönettiği bir yerde egemenlerin hem sömürü hem de hegemonya kurma imkânı daralır. Bu açıdan egemenler, burjuvazi doğrudan demokrasi dediğimiz toplumun örgütlenmesine dayanan demokratik toplumun yerelde kendi kendine karar verdiği demokratik toplumcu demokrasi anlayışına sıcak bakmamaktadır.

Demokratik özerklik, demokratik Türkiye kavramlarını da mevcut toplumsal demokrasi, gerçek demokrasi, halkın örgütlülüğüne bağlı olarak kendisiyle ilgili kararlarda söz sahibi olduğu bir demokrasi anlayışı çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Bu açıdan Sayın Öcalan'ın demokratik özerklik ve demokratik Türkiye konusundaki perspektifleri gerçekten çözümleyicidir, çarpıcıdır. Zaten Kürtler de esas olarak Abdullah Öcalan'ın felsefi, ideolojik, teorik, siyasal yaklaşımları çerçevesinde demokratik özerklik ve demokratik Türkiye demektedirler. Kürt Özgürlük Hareketi'nin ifade ettiği Demokratik Türkiye'yi, Kürt sorununun çözümünü nasıl ele aldıklarına bakarak anlamak mümkündür. Zaten Kürt sorununun çözümü gerçekleşmeden demokratik Türkiye'nin gerçekleşmesi ve Türkiye'de diğer toplulukların, etnik ve dinsel toplulukların sorunlarının da gerçek anlamda demokratik temelde çözülmesi mümkün değildir. Bu açıdan da Kürt Halk Önderi, Kürt sorunu Türkiye'nin demokratikleşmesinin kilit sorunudur, değerlendirmesinde bulunurken, demokratik özerkliği de Türkiye'nin demokratikleşmesinin temeli ola-

rak görmektedir.

Sayın Öcalan, demokratik özerkliği değerlendirirken iki biçimde ele almaktadır. Birincisi, Türkiye ile yapılacak bir siyasal çözüm çerçevesinde gerçekleşecek demokratik özerkliktir. Bu dar anlamda demokratik özerklik olarak tanımlanmaktadır. Yani Türkiye ile siyasal anlamda bir uzlaşmayı ifade etmektedir. Türkiye'deki anayasa ve yasaların Kürdistan'da Kürt toplumunun kendi kendini yönetmesini kabul etmesini ifade etmektedir. Bu, siyasal özerklik ya da dar anlamda demokratik özerkliğe denk düşmektedir. Bir de Sayın Öcalan'ın belirttiği geniş anlamda demokratik özerklik tanımı vardır. Buna göre devletle yapılan bir uzlaşma olan dar anlamda özerklik yerine -kuşkusuz bir devlet içinde kalındığında bunun siyasal, hukuki çerçevesinin olması gerekmektedir- gerçek anlamda demokratik özerkliği daha derin, daha kapsamlı bir ifadeye kavuşturmuştur. Geniş anlamda özerklik demesi de bunu ifade etmektedir. Bu da demokratik toplumun örgütlü gücüne dayalı demokratik özerkliktir. Demokrasi halkın kendi kendini yönetimiyse, öz yönetimiyse, toplumun tabandan örgütlenip kendisiyle ilgili kararlarda söz ve karar sahibi olmasıysa demokratik özerklik örgütlü toplum gerçeği demektir. Örgütlü toplum demokratik özerk toplumdur. Örgütlü toplum, güçlenerek kendi işlerini kendisi yapan ve kendi kendini yöneten toplumdur. Bu da zaten doğal olarak devletten özerk olmayı ifade etmektedir. Örgütlü toplum, esasında demokratik özerkliği yaşayan toplumdur. İlk başta böyle bir perspektife, böyle bir ufka, böyle bir yaklaşıma sahip olmak gerekiyor.

Özcesi, dünyada kendi kendini yönetme gücüne ulaşmış en önemli topluluklardan biri Kürtlerdir. Kürtler kadar uzun süreli demokrasi ve özgürlük mücadelesi veren bir halk yoktur

Demokratik özerkliği bu çerçevede ele aldığımızda şöyle anlaşılmalıdır: Kürt toplumu tabandan başlayarak her yerde örgütlenecektir. Köyde örgütlenecektir, sokakta örgütlenecektir, mahallede ve şehirde örgütlenecektir. Bu örgütlenme çok boyutlu olacaktır. Kadın örgütlenmeleri, gençlik örgütlenmeleri, emek örgütlenmeleri, çevre örgütlenmeleri, sağlık ve eğitim kurumları için örgütlenmeler olacaktır. Çeşitli konularda duyarlı olan sivil toplum örgütleri olacaktır. Bütün toplumsal kesimler de farklı sorunları olan kesimler de kendilerini örgütlü hale getireceklerdir. Bir kişi sadece bir yerde örgütlenecek diye bir kural da yoktur. Bir kişi birçok örgütlenme içinde yer alabilir. Hem çevrecidir, çevre örgütlenmesi içinde yer alabilir, hem kadın örgütlenmesi içinde yer alır, hem gençlik örgütlenmesi içinde yer alır. Hem emekçidir, köylüdür, köy örgütlenmesi içinde yer alır, hem de çevre örgütlenmesinde yer alır. Emekçidir, emek örgütlenmeleri içinde yer alır, ama aynı zamanda bir inanç örgütlenmesi içinde de yer alabilir. Bunun yanında ekonomik alanda komünler kurulur, komün ve kooperatif örgütlenmesi içinde yer alır. Herhangi bir topluluk ekonomisi içinde yer alır. Toplumun birçok konuda bilinçlenmesini ifade eden akademilerde yer alır. Bu akademiler tarımla, çevreyle, sağlıkla, basınla, kültürle ya da başka alanla ilgili olabilir. Toplumsal örgütlemenin, demokratik örgütlenmenin nasıl olacağı, demokrasinin nasıl derinleşeceğini ortaya koyan demokratik siyaset akademileri olabilir. Bu yönlü toplumun örgütlenmesine öncülük edecek, toplumun bilinçlenmesini sağlayacak akademiler de her yerde yaygın kurulur. Bunlar da örgütlü toplum olma gereğidir. Yani hem ekonomik alanda, hem düşünce alanında, hem sosyal alanda, hem kültürel alanda, hem inançsal alanda toplum örgütlenecektir.

Tüm bu örgütlenmeler tabandan başlatılarak gerçekleşecektir. İlçe ve il örgütlenmeleri tabanın söz ve karar sahibi olmasını dışlamayacak biçimde şekillenecektir. Tabanın ve alt örgütlenmelerin söz ve karar gücü korunarak üste doğru bir örgütlenme modeli olacaktır. Merkeziyetçi bir karaktere sahip olmayacaktır. Bu örgütlenmelerin daha özgün, daha demokratik olması açısından da örgütlenmeler tabanın söz ve karar sahibi olduğu demokratik konfederal modelde geliştirilecektir. Her mahalle, her kasaba, her ilçe ve her şehirde örgütlenmeler demokratik konfederal esaslara göre yapılacaktır. Hem özgün (gençlik, kadın, çevre ve diğer) hem de genel (mahalle, kasaba, şehir) örgütlenmeler kendi aralarında demokratik konfederal bir kurumlaşmaya gidecektir. Kuşkusuz Kürdistan genelinde de bir demokratik sistem geliştirilmek durumundadır. Bunun için Kürdistan beş altı bölge ya da eyalet biçiminde örgütlenir. Kuşkusuz bu eyalet kurumlaşmaları da demokratik konfederal temelde olur. Botan ayrı bir örgütlenme olabilir, Serhat ayrı bir örgütlenme olabilir, Amed ve çevresi ayrı bir örgütlenme olabilir, Dersim ve çevresi ayrı bir örgütlenme, Urfa ve Mardin çevresi de ayrı bir örgütlenme olur. Çünkü bölgelerin de kendine göre özgünlükleri vardır. Kültürel özgünlükleri vardır, inanç özgünlükleri vardır, ekonomik ve sosyal bütünlük açısından farklı özgünlükleri vardır. Bunlar da eyalet ya da başka bir adla örgütlenirler. Ama bu eyalet örgütlenmelerinin hepsi de kendi demokratik konfederal sistemlerini tabandan örgütlenen demokratik kurumlara dayandırır. Yani örgütlü ve demokratik topluma dayanan örgütlenmeler ilk önce köyde, kasabada, şehirde ör-

gütlenecektir. Tabandan seçimle gelen köy komünleri olacaktır, kasaba meclisleri olacaktır, şehir meclisleri olacaktır. Bunların temsilcileri ve belirli periyotlarla genel ve eşit oyla seçilen halk temsilcileriyle bir eyalet meclisi ve yönetim oluşturulur.

Bu meclisler ve yönetimler yerellerin söz ve kararını ortadan kaldırmayan demokratik konfederal ilkelere bağlı çalışacaktır. Kuşkusuz bu eyaletler de demokratik konfederal temelde merkeziyetçi olmayan bir biçimde Kürdistan geneli açısından üst meclisi ve üst yönetim organlarını oluşturacaktır. Bunlar demokrasi ilkelerine, demokratik konfederal yönetim ilkelerine, yerelin kendi kendini yönetmesi ilkelerine dayalı olacaktır. İşte bu Kürdistan geneli açısından örgütlü toplumun kendi kendini yönetmesini ifade eden demokratik özerklik olmaktadır. Kürdistan'ı yöneten bu özerklik modeli de merkeziyetçi olmayacaktır. Ama Kürdistan genelinde bir koordinasyonu, dayanışmayı, ortak yapılması gereken işleri birbirlerini güçlendiren biçimde, yani tamamlayan ve paylaşan bir biçimde bir demokratik özerklik yönetimi olarak gerçekleştirecektir.

Böyle bir demokratik özerklik sisteminde bütün toplum örgütlü oluyor. Zaten bütün toplumun örgütlenmesi demokratik özerkliğin temeli ve pratikleşmesi anlamına gelmektedir. Bütün Kürt toplumu örgütlü demokratik toplum gerçeğine ulaşarak köyünde, kasabasında, şehrinde kendi kendisini yönetiyor. Hem ekonomik, hem sosyal, hem kültürel ihtiyaçlarını kendi örgütlenmesiyle, kendi yerel yönetim gücüyle gerçekleştiriyor. Bu kadar örgütlü topluma demokratik toplum diyoruz. Toplumun demokratikliği onun örgütlenme düzeyiyle ölçülüyor. Ya da örgütlü toplum söz ve kararın kendinde olduğu toplum, kendisiyle ilgili sorunları çözen toplum demokratik toplum, politik toplum oluyor. Kürt Halk Önderi buna aynı zamanda ahlaki-politik toplum dedi. Ahlak bir yönüyle bu demokratik toplumun kural ve kaidelerinin içeriğini oluştururken, politik toplum ise bunun yol ve yöntemlerini ya da ahlaki toplumun yeni değerlerinin nasıl şekilleneceğinin belirleneceği sistemi ifade etmektedir. Abdullah Öcalan, Özgürlüğün Sosyolojisi kitabında toplum için ahlak ve politikanın işlevini şöyle tanımlamıştır: *"Ahlakın temel rolü, toplumun varlığını sürdürme ve ayakta kalma kurallarına sahip olması ve bunları uygulama gücüdür. Varlık kurallarını ve uygulama gücünü yitiren toplum hayvan topluluğuna dönüşmüş demektir ki, bu halde istenildiği kadar kullanılıp sömürülebilir. Politikanın rolü ise, özünde toplum için gerekli ahlaki kuralları sağlamak ve bununla birlikte temel maddi ve zihni ihtiyaçları gidermenin yol ve yöntemlerini sürekli tartışarak kararlaştırmaktır. Toplumsal politika bu gerekçeler temelinde sürekli tartışma ve karar gücünü geliştirerek toplumu zinde ve açık görüşlü kılar; kendisini yönetebilme ve işlerini çözme yeteneğine kavuşturduğu toplumun en temel varlık alanını oluşturur. Politikasız toplum, başı koparılmış tavuk gibi, daha can vermeden sağa sola savrulan toplumdur. Bir toplumu işlevsiz ve güçsüz bırakmanın en etkili yolu, kendi öz varlığı, temel maddi ve manevi ihtiyaçları için zorunlu tartışma ve karar organı olan politika'dan yoksun (siyasetsiz, İslami deyimle şeriatsız) bırakmaktır. Hiçbir yol bu denli sakıncalı olamaz.*

Demokrasi, toplumun kendi kendini yönetmesi ve bu çerçevede farklılıklarının özgünlüğünün özerkliğinin gerçekleşmesi anlamına da gelmektedir. Ancak böylesi demokratik zihniyete dayalı örgütlenmelerle demokratik toplum ortaya çıkabilir. Bu demokratik toplum, tabandan örgütlenip köyde bir sistem, kasabada bir sistem, şehirde bir sistem, eyalette bir demokratik yönetim sistemi olabiliyorsa; yine ülke genelinde demokratik konfederal bir model temelinde bir sistem kurabiliyorsa ve bütün işlerini kendini yürütebilecek düzeye kavuşturuyorsa, burada toplum kendi kendini yönettiği için mevcut devlet içinde ya da mevcut sistem içinde bir özerkliği var demektir. Ya da demokratik topluma dayalı demokratik kurumlaşma hangi sistem içinde olursa olsun bu demokratik özerk bir yaşam demektir. Bu açıdan demokratik özerkliği, demokratik toplumun yaşam biçimi olarak ya da demokrasinin olduğu yerdeki toplumun yönetime katılma biçimi olarak görmek gerekiyor.

Demokrasi kendi kendini yönetme biçimi olarak bireyin katılımında bir kişilik-kimlik sahibi olmasını gerektirir. Özgür birey demokratik özerk toplumun temeli ya da kopmaz bir parçasıdır. Bu nedenle demokratik toplum olmadan özgür birey, özgür birey olmadan demokratik toplum geçekleşemez. Bu açıdan toplumun kendini demokratik olarak örgütlediği bir yerde yerellerin ya da farklı kimliklerin mutlaka özerkliği vardır. Tersi durumda demokrasi sadece bir demagoji olur.

Kürdistan toplumu, Kürt insanı bu geniş anlamda demokratik özerkliği kırk yıllık büyük demokrasi ve Özgürlük Mücadelesine dayandırmaktadır. Kürdistan'daki siyasal mücadele, Özgürlük Mücadelesi sadece Kürt'ün bir ulusal kurtuluş mücadelesi değildir. Ya da klasik 19 ve 20. yüzyıldaki ulusal kurtuluş mücadelesi değildir. Bir toplumsal olgu olan ulusun özgürlüğü ancak toplumsal özgürlükle, demokrasiyle gerçek özgürlüğüne kavuşacağı yeni bir özgürlük anlayışı, yeni bir ulusal özgürlük anlayışı ortaya çıkmıştır. Demokratik zihniyetin gelişimi, yani iktidarcı devletçi zihniyetten kopuş yeni bir ulusal özgürlük anlayışı ortaya çıkarmıştır. Her ulusa bir devlet anlayışının doğru olmadığı, esas olarak ulusun özgür ve demokratik yaşamının önemli olduğu bir ulusal demokratik çözüm modelinin de mümkün olduğu ortaya konulmuştur.

Kürt halkının özgürlük mücadelesi bu modelin pratikleşmesi açısından çok önemli bir düzey kazanmıştır. Devlet olmadan da toplumun demokratik karakter kazanarak demokratik toplum gerçeğiyle kendini her alanda örgütleyerek özyönetim ile özgür ve demokratik yaşamını sağlaması mümkündür. Kürt Halk Önderi bu çözüm modeline demokratik özerklik demektedir.

20.yüzyıldaki ulusal özgürlük anlayışı esas olarak da farklı etnik topluluğun, farklı bir ulusal topluluğun içinde egemenlerin bir iktidar tekeli ve devlet olarak kendilerini hâkim kılma mücadelesi olarak ortaya çıkmıştır. Gerçek bir ulusal özgürlükten çok, ezilen ulus içindeki bir kesimin egemenliğini sağlayan ulus-devlet yaratmayı ifade etmektedir. Kuşkusuz bir kimlik, kültür yok edilmek istenirken bu kimlik içindeki egemenlerin, farklı kimliğin kendini var etmesi adına, kültürel değerleri adına bir mücadele bayrağı açması da belirli bir demokratik karakter taşır. Ama böyle bir ulusal mücadele ulusun tümüyle özgür ve demokratik yaşamını sağlar mı denirse, kuşkusuz olumlu cevap verilemez. 20. yüzyılda ezilen ulus içindeki yoksulların ya da küçük burjuva önderliklerin yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadelesi de gelişmiş, birçoğu da ulus-devlet haline gelmişlerdir. Ancak bunların tümünün sonradan toplumun özgürlüğünü sağlamayan otoriter ulus-devlet haline geldikleri görülmüştür.

Türkiye kadınları Kürt kadın devriminden çok etkilenmektedir. Özellikle de hep kendini ileri gösteren, Kürt'ü de geri gösteren Türkiye gerçeğinde Kürt'ün, Kürt kadınının bu düzeyde devrimci karaktere ulaşması Türkiye için sarsıcı olmaktadır

Kürt halkı demokratik özerkliğe kırk yıllık mücadelesiyle ulaşma imkânına kavuşmuştur. Kürdistan'da büyük bir toplumsal devrim gerçekleşmiştir. Zihniyet devrimi, ulusal devrim, demokratik devrim, sosyal devrim, kültür devrimi gerçekleşmiştir. Tarihin hiçbir devriminde gerçekleşmeyecek düzeyde derinlikli ve kapsamlı bir demokratik özgürlükçü devrimin gerçekleştiği kesindir. Bugün Kürt toplumundaki değişim ve demokratik ve özgür yaşamdaki gelişme gerçeği dünyadaki topluluklar içinde en önde bulunmaktadır. Kuşkusuz önemli düzeyde demokratik kültüre sahip farklı topluluklar vardır. İskandinavya ülkelerinde demokratik kültürün varlığından söz edilir. Ancak orada da egemenler hâkimdir. Egemenlerin hâkim olduğu bir siyasal sistem vardır. Kimse toplumsal tabanın hâkimiyetinden söz edemez. Ama yine de demokratik toplumun o toplumun egemenleriyle yaptığı uzlaşma daha kapsamlıdır, daha demokratik yaşama imkân veren karaktere sahiptir.

Kürdistan'da demokratik zihniyet çok boyutlu devrimlerle daha da gelişerek derinleşmiştir. Toplumumuzun eğitim düzeyinin yükseltilerek bu demokrasi anlayışının bütün topluma derinliğine benimsetilmesine ihtiyaç vardır. Bu konuda yetersizlikler bulunmaktadır. Ama yaşanan devrimler çok büyüktür. Dünyada diğer devrimlerle karşılaştırıldığında Kürdistan'daki demokratik kültür devrimi büyüktür, ulusal devrim büyüktür, sosyal devrim büyüktür. Bu açıdan Kürt toplumu bu devrimlerle demokratik toplum karakterine önemli düzeyde ulaşmıştır. Demokratik topluma dayalı demokratik siyasal kültür ve demokratik siyaset anlayışı ve pratiğinde gelişme yaşanmıştır. Özellikle Kuzey Kürdistan'da bu fazlasıyla gelişmiştir. Kuşkusuz Türk devletinin bu devrimler sonucu ortaya çıkan örgütlü demokratik topluma yönelik yoğun baskısı vardır. Demokratik toplum üzerinde terör estirmektedir. Siyasi soykırım operasyonları bunu ifade etmektedir. Dünyada bu düzeyde bir siyasi soykırım operasyonu olmamıştır. Bu düzeyde siyasetçi ya da siyasal bilinci olan insanlar tutuklanmamıştır. Bu tektir. Kimse dünyanın başka yerinde bu kadar yaygın bir siyasi tutuklama olduğunu söyleyemez. Bu siyasi soykırım operasyonlarıyla tasfiyesi hedeflenen demokratik toplumdur, Kürt toplumunun demokratikleşme gerçeğidir. Türk devleti, "siz kendi kendinizi yönetme anlayışında olamazsınız, kendi kendinizi yönetmezseniz, kendi işlerinizi kendiniz çözemezsiniz. Böyle bir demokrasi anlayışını kabul etmeyiz" diyerek demokratik siyasetçilere, demokratik siyasal bilinci olanlara saldırmıştır.

Kürtler örgütlü demokratik topluma dayanarak demokratik özerkliğini yaşamak, onu kurmak istemektedir. KCK sistemi aslında demokratik topluma dayalı demokratik ulus gerçeğini ifade etmektedir. Demokratik toplumsal örgütlenmelerin demokratik konfederal temelde demokratik sisteme kavuşturulması KCK olmaktadır. Zaten KCK'nin anlamı topluluklar topluluğudur. Bu aynı zamanda demokratik ulusun bedene kavuşması anlamına da gelmektedir. KCK, aynı zamanda toplumun kendi kendini yönetmesi anlamına geldiğinden demokratik özerkliği de ifade etmektedir.

Demokratik özerklik, demokratik ulusun bedene kavuşmasıdır. Kürt Halk Önderi demokratik özerklik için: " *Demokratik özerkliği geniş ve dar anlamda tanımlamak mümkündür. Geniş anlamda demokratik özerklik demokratik ulusu ifade eder. Demokratik ulusun daha geniş yelpazeye ayrılmış boyutları vardır. Kültürel, ekonomik, sosyal, hukuki, diplomatik ve diğer boyutlarıyla genişçe tanımlanabilir. Dar anlamda demokratik özerklik siyasi boyutu ifade eder, diğer bir deyişle demokratik otorite veya yönetim anlamına gelir. Demokratik*

ulus olmanın demokratik özerklik boyutu egemen ulus-devletlerle çok daha problemlidir. Egemen ulus-devletler genel olarak demokratik özerkliği yadsırlar. Zorunlu olmadıkça hak olarak tanımak istemezler. Kürtler açısından ulus-devletlerle uzlaşmanın temelinde demokratik özerkliğin kabulü yatar. Demokratik özerklik, hâkim etnisiteli ulus-devletlerle ortak bir siyasi çatı altında yaşamanın asgari koşuludur. Bunun altında bir tercih sorunun çözümü değil, çözümsüzlüğün derinleşmesi ve çatışmanın artmasıdır. Özellikle son dönemde geliştirilen ve İngiliz kapitalizminin işçi sınıfını ve sömürgelerini daha kolay yönetmek için geliştirdiği 'liberal bireysel ve kültürel haklar' projesi, TC'de de AKP eliyle uygulanmak istenmektedir. Ortadoğu kültürüne yabancı olan bu proje sadece çatışmayı büyütmeye hizmet eder. Demokratik özerklik, ulus-devlet lehine olabilecek en elverişli çözüm projesidir. Bunun altındaki her düşünce ve deneyim, büyüyen çatışma ortamına ve savaşa hizmettir." demektedir.

Sayın Öcalan demokratik özerkliği 8 boyutta pratikleşme olarak tanımladı. Bunun için de Türk devletine 8 komisyon üzerinden tartışma ve bir projeye bağlama önerisi yaptı. Bu komisyonlar:

1- Demokratik siyaset ve hukuksal çerçeve komisyonu,
2- Sosyo-ekonomik komisyonu,
3- Kadın özgürlüğü komisyonu,
4- Sivil toplum komisyonu,
5- Ekoloji komisyonu,
6- Misak-ı Milli komisyonu,
7- Güvenlik komisyonu,
8- Hakikatleri araştırma ve inceleme komisyonu.

Bu sekiz boyut çerçevesinde demokratik Türkiye içinde Kürt toplumunun kendi kendini yöneteceği bir demokratik özerklik hedeflenmektedir.

Kürt toplumu bugün tamamen demokrasinin gereğini yapmaktadır. Devlete dayanmadan, devletten beklemeden kendi işlerini kendisi yapmaya çalışmaktadır. Günümüz dünyasında demokrasi her şeyden önce düşünce ve örgütlenme özgürlüğüdür. Dolayısıyla demokratikleşmenin olduğu yerde toplumun kendi kendisini örgütlemesi önünde engel olamaz. Avrupa'daki eleştirdiğimiz ve eksik gördüğümüz üst toplum demokrasisi de artık hukuki olarak bu yönlü örgütlenmelere engel değildir. Eğer toplum kendini örgütlüyorsa, bir işi "ben kendi örgütlenmelerimle yapacağım" diyorsa buna hiç kimse engel olamaz. Sadece ve sadece başka bireylerin, toplulukların zararına olmadığı takdirde bireyler ve toplumlar kendilerini örgütleyip kendi işlerini kendileri yapabilirler. Örneğin, toplumsal adalet sistemi! Toplum çeşitli yöntemlerle kendi adalet sistemini örgütleyip ortaya çıkan sorunları çözecek bir sistemi kendisi kurabilir. Şimdi Batı'da bile bu yönlü kurumlar var. Türkiye bile geleneksel topluma, kültüre, ahlaka dayanan kurumlarla toplumsal sorunları çözecek adımlar atmıştır. Demokratik toplum da Mahkemeye gitmeden kendi sorunlarını çözebilir. Bu, toplumun en doğal hakkıdır. Toplum illa da mahkemeye gidecek diye bir kural yoktur. Birçok sorunu demokratik toplum gerçeği içinde oluşturduğu toplumsal adalet sistemiyle çözebilir. Kuşkusuz bir devlet içindeyse o zaman bazı sorunlar konusunda devletle uzlaşılan bazı genel ilkelere uymak durumunda kalır. Örneğin bir insan öldürüldüğünde genel ilkeler çerçevesinde bir yargılamada bulunulur. Eğer devletle bir uzlaşma içine girilirse, genel devlet hukuk sistemiyle çelişmeyen bir çözüm modeli bulunulabilir. Kuşkusuz demokrasiye duyarlı bir devlet için bunları söylüyoruz. Yoksa bu tüm durumlarda da kendi çözümünü kendisi bulabilir. Kendi yasaları çerçevesinde böyle bir öldürme suçu işleyene evrensel kurallar çerçevesinde bir karar, bir cezalandırmaya gidebilir. Ama bunu yaparken demokratik toplum gereği farklı yol ve yöntemler deneyebilir. Esas olarak cezalandırmayı hedefleyen değil de, yaptığı eylemin nedenlerini araştırıp onu giderme esasına dayanan bir cezalandırma sistemi kurabilir. Bu karmaşık bir konudur, daha da tartışılabilir, derinleştirilebilir.

Toplum ekonomik alanda kendi sistemini örgütleyebilir. Gençlik sorunları, kadın sorunları, kültür sorunları, eğitim ve sağlık sorunları, doğa sorunları gibi birçok toplum sorununda kendi yaşamını nasıl örgütleyeceği, kendi koyduğu kurallar çerçevesinde gerçekleştirebilir. Bunlar devletle karşı karşıya gelmeden yapılabilir. Anadilde eğitimi kendisi yapar. Çocuk ilkokuldan üniversiteye kadar anadiliyle eğitim yapar, bu yönlü okullar sistemini kurabilir. Mevcut Türkiye'deki okul sisteminden daha gelişkin bir toplumsal eğitim sistemi, bir bilimsel eğitim sistemini kurabilir. Kürt toplumunun bu kendi kendini yönetme biçimine demokratik özerklik diyoruz. Bunu da Kürtler rahatlıkla gerçekleştirebilir. Eğer devlet gerçekten de demokrasiye duyarlıysa Kürt toplumunun örgütlü demokratik toplum gerçeğiyle kendi işlerini kendisinin yönetmesine engel olmaz.

Özcesi, dünyada kendi kendini yönetme gücüne ulaşmış en önemli topluluklardan biri Kürtlerdir. Kürtler kadar uzun süreli demokrasi ve Özgürlük Mücadelesi veren bir halk yoktur. Öcalan mevcut ideolojik-felsefi görüşleri ise tamamen bilimsel ve demokratiktir. Evrensel ilkeleri içerdiği gibi, mevcut dünyada benimsenen evrensel ilkelerden çok öte bir evrenselliği kapsayan bir demokrasi ve özgürlük anlayışına sahiptir. Bu açıdan örgütlü demokratik topluma dayalı demokratik özerkliği Kürdistan'da rahatlıkla kurabilir. Kürt Halk Önderi devlete dayanmadan kendi özerk sistemini kurmaktan söz

ederken esas olarak bunları ifade etmektedir. Böyle bir sistemde kimseye zorla dayatılan bir şey yoktur. İktidar ve devletçi sistemlerde olduğu gibi bir zor sistemi kesinlikle yoktur. Toplumun çıkarlarının da demokratik temelde şekillenmesi vardır. Toplumun kesinlikle kendi kendine karar vermesiyle şekillenen demokratik özgürlükçü bir yaşam modelidir. Demokratik toplum bulunduğu her yerde kendi iradesine göre kararlar alıp kuralları değiştirebilir. Nasıl yaşayacağına kendisi karar verebilir.

Demokratik özerklik bir devlet ya da iktidar olma değildir. Geçen yıllarda Demokratik Toplum Kongresinin bu yönlü yaptığı bir konferanstan sonra yanlış yaklaşımlar ve değerlendirmelere gidilmiştir. PKK kendisine bir iktidar alanı, hegemonya kurmak istiyor diyenler oldu. Bu Kürt halkının kendi kendini yönetmesini kabul etmeyenlerin bir saptırmasıdır. Kuşkusuz Kürtler kendi kendini yönetmek istiyorlar. Ulus-devlet hegemonyasının etkisinin üzerlerinden kalkmasını istiyorlar. Bu açıdan merkeziyetçi, ulus-devletçi anlayışa karşı kendi haklarını savunuyorlar. Demokrasi içinde ve demokrasinin gereği kendi kendini yönetme iradesini ortaya koyuyorlar. Kuşkusuz bu, Türkiye'nin inkarcı, hegemonik, kültürel soykırımcı zihniyeti ortamında çok köklü bir değişikliği ifade edecektir. Ancak PKK'nin devlet ve iktidar arayışı değildir. Toplumun kendi kendini yönetmesinden başka bir anlam ifade etmemektedir.

PKK devlete de iktidara da uzak durmaktadır. Devletin ve iktidarın demokrasi ve özgürlük karşıtı olduğunu söylemektedir. Kuşkusuz devletlerle bir uzlaşma içinde yaşayabilir. Sayın Öcalan, Türkiye devletiyle de, İran devletiyle de, Suriye ve Irak devletleriyle de böyle bir uzlaşma içinde yaşanabilir demiştir. Ama bu uzlaşmanın demokratik ilkelere dayanması gerekiyor. Demokratik bir uzlaşma, toplumun her alanda kendisini örgütlemesine, demokratik toplum olmasına, demokratik toplum temelinde kendi kendini yönetmesine engel olmayan bir uzlaşmayı ifade edecektir. Kürt Halk Önderi bu uzlaşmanın aynı zamanda Kürt devletçiğiyle de olabileceğini vurgulamıştır. Güney Kürdistan devletçiği içinde onun yanında demokratik toplum belirli bir demokratik uzlaşma içinde yaşayabilir, biçiminde değerlendirmelerde bulunmuştur.

Demokratik özerkliği bir iktidar paylaşımı ya da bir devlet kurma olarak görmemek gerekiyor. Ama devletin ya da iktidarın toplumların elinden aldığı hakların iadesi olarak değerlendirmek doğrudur. Devletler ve iktidarlar toplumların öz yönetimi, kendi işlerini kendileri yapma, kendi işleri hakkında kendileri karar verme hakkını gasp etmişlerdir, ellerinden zorla almışlardır. Bu açıdan Kürtler bir devlet kurma ya da iktidar paylaşmayı değil, ellerinden alınan kendi kendini yönetme hakkını istemektedirler. Onun için Öcalan, "Devlet de iktidar da onların olsun, ama demokratik toplumun kendi kendini yönetme hakkının tanınması gerekiyor; eğer demokrasiden söz edilecekse demokrasi böyle bir tanımı ifade etmektedir" demektedir. Özcesi demokratik özerklik demokratik toplum, demokratik toplum da demokratik özerklik demektir. Böyle bir perspektifle bakıldığında demokratik özerklik gerçeği doğru anlaşılacaktır.

Kuşkusuz Kürt ve Kürdistan söz konusu olduğunda demokratik özerklik kendi kültürüyle, kendi kimliği ve diliyle kendi işlerini yürütme demektir. Kürtler bütün işlerini Kürtçeyle yapacaktır. İşlerini yaparken Kürt kültürünün özgünlüğü ve karakteri demokratik toplumun işlerine rengini verecektir. Bu da demokrasinin gereğidir. Demokrasi hem yerelden toplumun kendi kendisini yönetmesini esas almaktır hem de her dilin, her kültürün, her kimliğin yaşamasını kabul etmektir. Bunu kabul etmeyenler artık dünyada demokrat ve demokratik olarak görülmemektedir. Bu ilke demokrasinin temel boyutlarından biri haline gelmiştir. Bu açıdan Kürtler demokratik özerk yaşam derken bir demokrasinin gerektirdiği hakları istemektedirler. Daha doğrusu Kürtler, kendi dili, kimliği ve kültürüyle kendilerini demokratik zihniyetle örgütleyerek demokratik toplum haline gelip kendi kendilerini yöneteceklerdir. Bu, farklılığı ve özgünlüğü olan bir toplumun en doğal hakkıdır. Hiç kimse buna itiraz edemez, karşı çıkamaz. Karşı çıktığı zaman haksız olur, bu haksızlığa karşı direnmek de meşrudur.

Onun için Kürtler demokratik özerklikten söz ederken "biz kendi kendimizi yöneteceğiz, bu bizim meşru hakkımızdır" diyorlar. Kurumlaştırdıkları özerk yönetimlerine müdahale edildiğinde bunu savunmayı da meşru evrensel hak olarak görüyorlar. Böyle doğal, demokratik, evrensel bir hakkı yani saldırıya karşı meşru savunmayı kabul etmemek gayri meşrudur, evrensel hukuku tanımamaktır. Saldırılar karşısında bu meşru direniş hakkı günümüzdeki demokrasi anlayışı ve evrensel hukuk ilkeleriyle uyumludur. Kuşkusuz Kürtlerin kendilerini demokratik kurumlaşmaya kavuşturup demokratik özerk yaşama geçildiğinde, demokratik zihniyete kavuşmamış ve Kürtleri bir toplum olarak kabul etmeyen mevcut devletle bir gerilim ortaya çıkacaktır. Mevcut Türkiye gerçeğinin ulus-devletçi merkeziyetçi hegemonik anlayışı –ki bu anlayış kültürel soykırımcıdır- Kürtlerin demokrasi gereği demokratik topluma dayalı özyönetimini kabul etmeyecektir. Her demokratik özerklikten söz edildiğinde hemen şovenist tepkiler ortaya çıkmakta ya da bazı güçler tarafından bu tür tepkiler örgütlendirilmektedir. Zaten ulus-devletçi zihniyet iktidarcı-devletçi olduğu için, daha da ötesi kültürel soykırımcı olduğu için Kürtlerin kendi kimliğiyle, kültürüyle kendi kendini yönetme istemini

düşmanca görmektedir, ona saldırmaktadır. Nitekim KCK operasyonları denen operasyonlar Kürt'ün kendi kendini yönetme iradesinin ortaya çıkmasına yönelik bir saldırı olarak gerçekleşmiştir. Yoksa zindanlara atılan binlerce demokratik siyasetçiyi cezalandırmak için anayasa ve yasalara dayalı tek bir gerekçe bulunamaz. Türkiye'nin bugünkü yasaları içinde bile suçlanabilecek hiçbir eylemleri yoktur.

Gerçekleşen siyasal soykırım operasyonlarıyla esas olarak Kürtlerde gelişen demokratik zihniyete saldırılmıştır, demokratik toplum gücüne ulaşmalarına saldırılmıştır. Bu temelde kendi kendini yönetme iradesine hem de daha böyle bir yönetim ortaya çıkmadan Kürtlerde gelişen zihniyet ve demokratik toplum tehlikeli görülerek saldırılmıştır. Nitekim yeni ortaya çıkan ses kayıtlarında görüldüğü gibi polis ve savcılar "Biz doğru yaptık, tutuklamasaydık kendi kendilerini yöneten bir toplum gerçeği ortaya çıkacaktı" demektedirler. Açıkça Kürtlerin özyönetimlerini ve kendi kendini yönetme gerçeğini engellemek için binlerce insanı zindanlara atmışlardır. Tek başına bu durum bile gösteriyor ki, Kürtler gerçekleştirdikleri zihniyet devrimi temelinde demokratik toplum inşası için her yerde kendilerini örgütlediğinde karşısında zor ve şiddeti buluyor. Çünkü demokratik toplum demek toplumun güç olması ve kendi kendini yönetmesi demektir. Bu nedenle siyasi soykırım operasyonlarıyla Kürtlerin büyük devrimlerle gerçekleştirdiği demokratik toplum gerçeği dağıtılıp ezilmek istenmiştir. Demokratik toplum iradeli toplumdur, demokratik toplum bireyi özgürdür. Özcesi, özgür birey ve iradeli toplum gerçeği ezilmek istenmiştir. Bunun da demokrasiye karşı yapılan en büyük düşmanlık olduğu açıktır.

Kürt'ün demokratik toplum gerçeği, eşittir toplumun kendi kendini yönetme gerçeğidir, özyönetim gerçeğidir. Bu da iradeli toplum ve özgür birey gerçeği olarak Kürdistan'da büyük bir demokratikleşme hamlesini ifade etmektedir. Bu sadece Kürdistan toplumunun demokratikleşmesini, demokratik değişimini sağlamayacak; aynı zamanda Türkiye devletini, Suriye devletini doğrudan etkileyecek ve onları demokratikleşmeye zorlayacaktır. Demokratik zihniyetin gelişmesi ve demokratik zihniyet temelinde devletin demokrasiye duyarlı, demokratik toplumu kabul eden, farklılıkların özgünlüğünün özerkliğini kabul eden bir karaktere kavuşmasını beraberinde getirecektir. Çünkü böyle bir toplumla barış içinde yaşamak demokrasi içinde farklılıkları tanıyarak yaşamaktır. Demokratik özerkliğin bu biçimi Türkiye'nin demokratikleşmesinde daha etkin rol oynayacaktır. Dar anlamda demokratik özerklik de Türkiye'nin demokratikleşmesinde bir rol oynayabilir, ama bu sınırlı bir rol olabilir. Ama demokratik topluma dayalı geniş anlamda toplumun kendisini her alanda örgütleyerek kendi kendisini yönetme gerçeği Türkiye'ye demokratikleşme konusunda daha büyük adımlar attıracaktır. Türkiye'deki demokratik devrimi derinleştirecek ve kapsamlılaştıracaktır. Bu açıdan Kürdistan'da demokratik devrime dayalı demokratik özerklik sistemi bir yönüyle de Türkiye'de demokratik devrimi geliştirme ve gerçekleştirme modelidir, sistemidir. Nitekim bugün Kürtler, Kürt Özgürlük Hareketi, PKK Önderi Kürdistan'da gelişen bu demokratik devrimi, demokratik toplum gerçeğini, buna dayalı demokratik özerklik yapılanmasını ve bunun Kürdistan'da yarattığı demokratik toplum gerçeğini ve bu değerleri Türkiye'ye taşırmaya çalışmaktadır. Kürdistan'daki demokratik toplumun Türkiye'de demokrasinin derinleşmesi ve kapsamlılaşması için temel olacak bir değer haline getirecek bir sisteme kavuşturulması bunu ifade etmektedir.

Demokratik özerklik ulus-devletçi zihniyete karşı olan, ama derinleşmiş demokrasiye duyarlı bir toplum modeli olmaktadır. Demokratik devrimler sınırlanamazlar, dört duvar da örülse aşarlar. O bakımdan Kürdistan'daki demokratik devrim, demokratik toplum gerçeği Kürdistan'a dalga dalga yayılacak bir karaktere sahiptir. Nitekim etkisi gelişmektedir. Bu devrimin demokratikleşmede derinleşmesi ve özgürlükçü hale gelmesinde kadın devriminin rolü de çok önemlidir. Kürdistan'da bir kadın devrimi de yaşanmaktadır. Kürdistan'daki demokratik özerkliğe rengini bu kadın devrimi vermektedir. Bu kadın devrimi demokratik toplum gerçeğini, demokratik ve özgürlükçü zihniyeti derinleştirmektedir. Bu açıdan kadın özgürlüğü geliştikçe toplum gerçeği daha demokratik hale gelmekte, özgürlük bilinci daha da derinleşmektedir. Bu çok önemli bir etkidir. Daha doğrusu her türlü gericiliği çözecek demokratik devrimin en temel boyutudur. Bu açıdan kadın devrimi demokratik devrimin, demokratik toplumun kapsamının derinleşmesi ve boyutlarının zenginleşmesi olarak ifade edilmelidir. Kadın devrimi Kürt devriminin en görünür hali olarak ortaya çıkmıştır. Bu da Türkiye toplumunu derinden etkilemektedir. Türkiye'de bugün kadına yönelik politikalarda farklı bir yaklaşım varsa, bütün partiler de bu konuda bir şeyler yapma ihtiyacı duyuyorsa bunda Kürdistan'da gelişen demokratik kadın devriminin ve kadın özgürlük çizgisinin etkisi belirleyicidir.

Türkiye kadınları Kürt kadın devriminden çok etkilenmektedir. Özellikle de hep kendini ileri gösteren, Kürt'ü de geri gösteren Türkiye gerçeğinde Kürt'ün, Kürt kadınının bu düzeyde devrimci karaktere ulaşması Türkiye için sarsıcı olmaktadır. Böyle bir karşılaştırma Türk egemenleri için, Türk egemen zihniyeti için bir travmadır. Bu nedenle egemen sistem, Kürdistan'da yaşanan kadın devriminin boyutunu gösterme-

mede ısrarlıdırlar. Bu etkiden olacak ki, Türkiye'deki aydınlar, yazarlar, basın kadın devrimine gereken değeri vermemektedir. Zaman zaman Kürt kadınının geldiği düzey önemlidir, gelişme vardır denilmekte, ama bu gerçeklik hala Türkiye toplumuna anlatılmamaktadır. Hatta Türkiye'deki akademisyenler, profesörler ve birçok çevre bu kadın devriminin görülmemesi ve Türkiye'ye yansımaması için özel bir çaba sarf etmektedirler. Ama bunu engelleyememektedirler. Bu açıdan kadın özgürlüğüne, kadın devrimine dayalı bir demokratik özerklik kuşkusuz Türkiye'nin demokratikleşmesinde daha büyük ve temel bir rol oynayacaktır.

Demokratik Türkiye gerçeği Kürdistan'da gelişen devrimden etkilenmektedir. Kürdistan'da gelişecek geniş anlamda demokratik özerklik, Kürdistan'ın özgürleşmesi ve Türkiye'nin demokratikleşmesinde önemli rol oynayacaktır. Ancak Türkiye'nin demokratik birikimini sadece bununla da sınırlı görmek doğru değildir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan beri bir demokratikleşme, bir Özgürlük Mücadelesi vardır. Özgürlük Mücadelesi demokrasiyi, demokrasi Özgürlük Mücadelesini gerektirir. Demokrasiyle özgürlükler iç içedir. Bunları birbirinden koparmak mümkün değildir. Demokrasi olmadan özgürlük olamaz. Özgürlüğün olmadığı bir sisteme de demokrasi denilemez. Bu açıdan Türkiye'de eksikliğiyle, yetersizliğiyle cumhuriyetten bu yana özellikle de sosyalistlerin, tüm sol demokratların içinde bulunduğu bir demokrasi ve Özgürlük Mücadelesi verilmiştir. Kuşkusuz Türkiye tarihinde demokrasi ve özgürlük mücadelesinde Kürtlerin mücadelesi çok önemli yer tutmaktadır. Ama Türkiye geneliyle ilgili bir değerlendirme yapılırken Türkiye halkının da, emekçilerinin de, gençliğinin de, köylüsünün de önemli bir demokrasi mücadelesi verdiğini görmek gerekir.

Türkiye'deki demokrasi mücadelesini küçümsememek gerekir. Türkiye'de önemli bir demokrasi ve Özgürlük Mücadelesi verilmiştir. Türk devleti özellikle Kürtler yararlanmasın diye bu demokrasi ve özgürlük Mücadelesine büyük bir düşmanlık beslemiştir, bastırmaya çalışmıştır. Bunu yaparken özellikle de demokrasi ve özgürlük derken Kürt'ün bunun dışında tutulması için bir ideolojik çalışma yürütmüştür. Bu devlet Kürtlerin demokrasiyle, özgürlükle, solla, sosyalizmle ilişkisi olmasın; Kürtsüz demokrasi, Kürtsüz özgürlük, Kürtsüz sol, Kürtsüz sosyalizm anlayışı olsun diye özel bir gayret göstermiştir. Nerede Kürtlere yakın bir eğilim ortaya çıkmışsa onu kesinlikle sabote etmeye, provoke ve manipüle etmeye çalışmıştır. Son zamanlarda HDP'ye yönelik saldırılar bu gerçeğin ifadesidir. Eğer ileride bu devletin kozmik odaları açılırsa, bu devletin derinliklerinde yapılan tartışmalar gün yüzüne çıkarsa Türkiye'deki bütün yapılanmanın, bütün sistemin Kürt karşıtlığı üzerine kurulu bir özel savaş sistemi olduğu daha iyi görülecektir.

Türkiye'de eğitim de, ekonomi de, spor da her türlü politika da Kürtleri inkâr etme ve soykırıma uğratma üzerine kuruludur. Bu açıdan Türkiye'deki solu da, demokrasi ve özgürlükçü güçlerini de zehirlemeye çalışmışlardır. Kürtsüz bir demokrasi, Kürtsüz bir özgürlük, Kürtsüz bir aydınlanma yaratmaya çalışmışlardır. Bu da Türkiye'deki özgürlük ve demokrasi mücadelesini olumsuz etkilemiştir. Ama bütün bu yönlendirmelere, manipüle etmelere, ideolojik olarak etkileme çalışmalarına rağmen Türkiye'de gerçekten büyük bir demokrasi ve Özgürlük Mücadelesi verilmiştir, verilmektedir. Dolayısıyla küçümsenmemelidir.

Türkiye'de on binlerce insan özgürlük ve demokrasi mücadelesinde zindanlarda yatmıştır, binlercesi şehit düşmüştür. Türkiye'de yürütülen özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde büyük acılar çekilmiştir. Bu yönüyle Türkiye'de güçlü bir demokrasi ve özgürleşme mücadelesi tarihi vardır. Güçlü bir sosyalist ve sol damar vardır. Türkiye'nin demokratikleşmesinde bu damar çok çok önemlidir. O nedenle Kürt Özgürlük Hareketi hep bu damarla buluşmaya çalışmaktadır. Bu damarla birlikte Türkiye'nin demokratikleşmesini istemektedir. Kürt Özgürlük Hareketi'nin demokratik özerklik çizgisi bunu daha da gerekli hale getirmiştir. Devlet ve iktidar peşinde koşmadığından Türkiye'nin demokratikleşmesiyle demokratik özerklik arasında doğrudan bir bağ vardır. Demokratik özerklik demokratik Türkiye'yi gerçekleştirecek, Türkiye'deki demokratik gelişme demokratik özerkliğin gelişmesini ve gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu yönüyle bu diyalektik ilişkiyi Kürt Özgürlük Hareketi önemsemekte ve bu açıdan da Türkiye'nin demokratikleşmesi için de rolünü oynamaktadır. Türkiye'nin demokratikleşmesinden 'bize ne' dememektedir. Mevcut sınırları parçalar, kendi devletimizi kurarız biçiminde bir yaklaşım içinde değildir. Türkiye'nin demokratikleşmesini sadece kendi haklarını ve hukukunu kazanması açısından bir uygun zemin olarak görmemektedir. Türkiye'nin demokratikleşmesini daha kapsamlı bir stratejik yaklaşımla ele almaktadır. Türkiye'nin demokratikleşmesini ve demokratik özerkliği iç içe bir durum olarak, bir bütünün parçaları olarak değerlendirmektedir.

Kürt sorununun çözümünü yaşamsal, varlık-yokluk nedeni olarak görmektedir. Çünkü Kürtler üzerinde bir inkâr, imha ve kültürel soykırım sistemi kurulmuştur. Kürt Özgürlük Hareketi bunun ortadan kaldırılmasını öncelikli ele almaktadır. Ancak soykırım sisteminin Türkiye'nin demokratikleşmesiyle ortadan kalkacağını da iyi bilmektedir. Bu nedenle demokratik Türkiye Kürt sorununu çözmüş Türkiye'dir. Zaten Kürt sorununu çözmeyen bir Türkiye'ye demokratik denemez.

Bu açıdan Kürt sorununda demokratik çözüm istemek, bu konuda hassas olmak, bazılarının dediği gibi Türkiye geneli açısından siyaset üretmemek ve dar yaklaşım içine düşmek değildir. Aksine Türkiye'nin en temel sorununu gündeme getirmektir. Kürt sorununu önemsemeyen her yaklaşım ve yasal-illegal örgütün, Türkiye için siyaset üretme ve sorunları çözme kapasitesi yoktur. PKK ve Kürt Özgürlük Hareketi Kürt sorununu Türkiye'nin gündemine koyarak Türkiye'nin demokratikleşmesi ve özgürlüğü açısından tarihsel bir görev yerine getirmektedir.

Alevi sorunlarının çözülmesini isteyen Kürt sorununun çözümüne de sahiplenmek durumundadır. Demokrasi isteyen kadın sorununu; farklı etnik ve dinsel toplulukların demokratik ve özgür yaşamlarına sahiplenmek durumundadır

Tabii ki Türkiye'nin temel diğer sorunlarının da görülmesi ve çözüm yaklaşımının ortaya konulması gerekir. Başta Alevilerin sorunu var, diğer etnik ve dinsel toplulukların sorunu var, kadın sorunu var, emekçilerin sorunu var, çevre sorunları var. Bunlar da Türkiye'nin demokratikleşmesinin temel sorunlarıdır. Demokratikleşme bir bütündür, parçalı olamaz. Kürt sorunu çözülecek, diğer sorunlar çözülmeyecek! Alevi sorunu çözülecek diğerleri çözülmeyecek! Böyle yaklaşılamaz. Kürt sorununun çözülmesini isteyen Alevi sorunlarının da çözülmesini istemek zorundadır. Alevi sorunlarının çözülmesini isteyen Kürt sorununun çözümüne de sahiplenmek durumundadır. Demokrasi isteyen kadın sorununu; farklı etnik ve dinsel toplulukların demokratik ve özgür yaşamlarına sahiplenmek durumundadır.

Demokratikleşme derken şu gerçeği de vurgulamak gerekiyor: Demokrasi birilerine hak vermek değildir. Demokrasi, hakların tanınması ve söz konusu toplulukların demokratik hakların kullanmasını ifade etmektedir. Kürtler söz konusu olduğunda haklarını tanımak esastır. Demokrasi, Kürtlere ve Alevilere bir şey vermek değildir. Kürtler kendi kendilerini örgütlemeli ve kendi kendini yönetmelidir. Aleviler kendilerini örgütlemeli, kendi sorunlarını kendileri çözebilmeli ve ibadetlerini istedikleri gibi yapmalıdır. Tabii ki demokrasiye duyarlı bir ülkede hükümetler başta olmak üzere tüm siyasi güçler Türkiye genelindeki sorumluluklarını yerine getireceklerdir. Bu da demokratik anayasa ilkeleri içinde olacaktır. Alevilerin sorunlarının çözümünden söz ediyorsak Aleviler kendilerini örgütleyecek, kendi kendini yönetecek, kendi kendine karar alacak ve bu temelde sorunlarını çözeceklerdir. Yoksa onlara hak verilmeyecektir. Demokrasi, esas olarak toplulukların örgütlenmesini, demokratik bir toplum haline gelerek kendi kendini yönetmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin demokratikleşmesi derken de birilerine bir şeyler verilecek değildir. Demokrasi, bütün toplulukların kendi kendisini yönetmesini tanımak, bireyin özgürleşmesinin önündeki engelleri kaldırmaktır. Bunlar birbirini tamamlayacak demokratik ilkelerdir.

Özcesi, demokratik Türkiye, Türkiye'de emekçiler, sol ve sosyalistler tarafından onlarca yıldır yürütülen demokrasi ve Özgürlük Mücadelesine dayandığı gibi, Kürtlerin ve farklı etnik ve dinsel toplulukların özgürlük ve demokrasi mücadelesine de dayanacaktır. Kadınların ve çevrecilerin özgürlük mücadelesine dayanacaktır. İnançlar üzerindeki baskılara karşı direnen toplulukların verdiği mücadeleye dayanacaktır. Türkiye tüm bu demokratikleşme kaynaklarından beslenerek demokratikleşecektir. Ama bütün bunların somut hale gelmesi ise, özellikle Türkiye gibi farklı etnik ve dinsel toplulukların bulunduğu bir ülkede, bir coğrafyada farklı etnik ve dinsel toplulukların farklılıklarından, özgünlüklerinden kaynaklanan –demokratik- özerkliklerinin kabul edilmesiyle sağlanacaktır.

Demokratik Türkiye, herhangi bir topluluğun, herhangi bir siyasal gücün hegemonya olmayacağı bir ülke olmak anlamına gelmektedir. Türkiye'de 1920'lerde hegemonik bir anlayış ortaya çıktı. İttihatçı denen bir anlayış her şeye egemen oldu. İktidarlar, hükümetler değişti, ama bu zihniyetin hegemonyası değişmedi. Bu hegemonya 1980 darbesiyle yeni bir biçime kavuşturulmaya çalışıldı. Bu yeni biçimin içine İslamiyet de sokularak sol ve Kürtler üzerinde yeni bir hegemonya kurulmaya çalışıldı. 2000'den sonra AKP iktidarında bu yeni hegemonik sistem kurma çabası daha somut hale geldi. AKP ile Fetullahçılar birlikte Türkiye'de yeni bir hegemonya kurmak istediler. Aslında 12 Eylül iktidar İslam'ını, devletçi İslam'ı, yani devletin parçası olacak ve bu devletin arkasındaki NATO'ya hizmet edecek İslam'ı içine alarak yeni bir Türkiye oluşturmak istiyordu. Kürt Özgürlük Hareketi'nin mücadelesi yükselince bu yönlü değişim sekteye uğradı. Ancak 1998 ve 99'da Kürt Özgürlük Hareketi'nin tek yanlı ateşkesiyle savaş durunca 2000'lerden sonra bu yeni hegemonya şekillendirilmesine devam edildi. Çünkü eski hegemonik zihniyet ve yarattığı sistem Türkiye'nin iç ve dış ihtiyaçlarına cevap vermiyordu. AKP ve Fetullahçıların ABD ve Avrupa'yı da arkasına alarak eski hegemon güçlere karşı mücadelesi bir demokrasi ve Özgürlük Mücadelesi değil, yeni bir hegemonya kurma mücadelesiydi. Eski hegemonyanın yerine egemen sınıfların yeni bir hegemon devlet yapılanması yaratma çabasıydı.

Ancak bu hegemonya mücadelesi çatladı. Fetullahçılarla AKP kendi aralarında çatışmaya başladı. Bu, aslında Fetullahçılarla AKP'nin birbiriyle çatışmasından öte bir olaydır. Bugün bunların çatışmasına dayalı olarak gelişen devlet krizi, kurmak istenilen hegemonyanın başta Kürt halkı olmak üzere demokrasi güçleri tarafından kabul edilmemesi sonucu ortaya çıkmıştır. Yeni hegemonyayı Kürt toplumu da, Türkiye toplumu da kabul etmedi. Kürtler özellikle son 30-40 yıldır üzerlerindeki hegemonyayı ortadan kaldırmak için direndiler. Türkiye'nin geneli açısından da Gezi Direnişi yeni hegemonyanın kabul edilmemesini ifade etmektedir. Gezi Direnişini en iyi anlamlandıracak olan da her türden egemenliğin reddi olmaktadır. Bu nedenle Gezi Direnişini başka bir hegemonyanın aracı yapmak isteyenler Gezi Direnişinden ve Türkiye gerçeğinden bir şey anlayamayanlardır. Gezi'yi kendine göre kullanmak isteyenlerdir. Gezi'de esas ifadesini bulan gerçeklik AKP hükümetinin yarattığı yeni hegemonyanın kabul edilmemesidir. Bu, aynı zamanda Türkiye toplumunun artık hiçbir hegemonik zihniyeti ve sistemi kabul etmediğinin ifadesidir. Bu açıdan demokratik Türkiye, hegemonya peşinde koşulmayan bir Türkiye olacaktır. Zaten herhangi bir siyasal gücün, partinin, siyasal eğilimin, akımın hegemonya peşinde koşmadığı bir ülke demokratik olabilir.

Demokratik bir ülkede AKP de, Cemaatler de, herhangi bir parti de siyasal ve sosyal yaşamda yer alabilir. Demokratik kurallar içinde yönetime talip olabilir. Ama hegemonya peşinde koşarlar ve "Türkiye'yi biz şekillendireceğiz" derlerse bu kabul edilmez. Demokratik sistemin parçası olmayı kabul ettikleri ve demokratik oldukları düzeyde de Türkiye siyasetinin bir parçası olabilirler. Böyle olursa her siyasi güç demokratik Türkiye'nin siyasetinde etkili olabilecekleri gibi demokratikleşmenin bir parçası ve zenginliği haline gelerek Türkiye'nin demokratikleşmesinde rol oynayabilirler. Ama hegemonya peşinde koşarlarsa bu demokrasi olmaz, yeni bir hegemonik sistem kurmak olur. Bu da demokrasi ve özgürlüğe karşıtlık demektir. İşte bugün ortaya çıkan çatlak, demokrasi güçlerinin yeni hegemonyaya izin vermemesidir. Özcesi devletçi hegemonik sistemin krizi yaşanmaktadır. Bu krizden yeni ittifaklarla yeni hegemonyalar mı, yoksa demokratikleşme mi çıkacaktır? Bunu demokrasi güçleriyle hegemonya peşinde koşan taraflar arasındaki mücadele belirleyecektir.

Demokratik Türkiye'de Kürtler üzerinde de, Aleviler üzerinde de hegemonya olmayacaktır. Kürtler üzerinde Türklük hegemonyası, farklı etnik ve dinsel topluluklar üzerinde ulus-devlet anlayışının hegemonyası, farklı inançlar üzerinde Sünniliğin hegemonyası, kadınlar üzerinde erkek egemen hegemonyası, doğa üzerinde kapitalist endüstriyalizm hegemonyası olmayacaktır. Hegemonyanın peşinde koşulmadığı bir düzen demokratik düzendir, demokratik Türkiye'dir. Bu açıdan demokratik Türkiye olacaksa o zaman Kürtler, Aleviler üzerindeki hegemonyadan da vazgeçilecektir, farklı etnik ve dinsel topluluklar üzerindeki hegemonyadan ve her türlü "mahalle baskısı" kurmaktan vazgeçilecektir. Doğa üzerinde "istediğim gibi tasarruf yaparım" biçimindeki pozitivist kapitalist modernist zihniyet ve uygulamalardan vazgeçilecektir.

"Egemenlik hakkım" deyip bütün toplumlar üzerinde hegemonya kurmayacak biçimde devlet varlığını sürdürebilir. Devletle demokrasi zaten bir gerilimi ifade eder. Bu gerilim her zaman olabilir. Bugünden yarına hemen devlet ortadan kalkmayabilir, devlet sönmeyebilir. Devletsiz tam demokrasiye geçiş zaman alabilir. Dolayısıyla devletle demokrasi arasında her zaman bir gerilim olabilir. Zaten günümüz koşullarında demokrasi, devletle toplum arasında bir gerilimin olduğu sistemdir. Saf demokrasi olmadığı durumlarda yaşanan budur. Saf demokrasi, ancak devletin ve iktidarın tümden ortadan kalktığı yerde olur. Günümüzde saf demokrasiyi bugünden yarına yaratmak mümkün olmayabilir, ama demokrasiyi geliştirmek, demokratik toplumu yaratmak, devletleri demokrasiye duyarlı hale getirmek mümkündür. O açıdan demokratik Türkiye derken böyle bir Türkiye'den söz ediyoruz. Kuşkusuz bir kaostan söz etmiyoruz. Devletle demokrasi arasında her zaman bir gerilimin olduğu bir düzen kaotik değildir. Aksine şiddetli çatışmaları önleyen bir barış diyalektiğidir. Dolayısıyla barışı da devletle demokrasi güçleri arasındaki mücadelenin demokratik kurallar içinde yürütülmesi biçiminde ifade edebiliriz. Demokrasi koşullarında toplum daha avantajlı hale geldiğinden böyle bir mücadele zemini ve koşulu tabii ki demokrasi güçlerinin tercihi olmak durumundadır. Çünkü merkezi ve hegemonik karakterin zayıfladığı, tabana dayalı demokratik gelişmenin yaşandığı yerlerde egemenler de zayıf duruma düşerler.

Eğer hegemonya peşinde koşmazsa AKP de bir demokratik toplum gücü olabilir, Fetullahçılar da olabilir. Hatta İslami duyarlılığı olan güçlü bir demokratik eğilim haline de gelebilirler. Bu yanlış da olmaz. Ortadoğu İslami kültürün hakim olduğu bir coğrafyadır. O nedenle bu coğrafyada eğer demokratik bir karakter taşınırsa, farklı etnik ve dinsel topluluklara gerçek bir demokratik yaklaşım içinde olunursa, İslami duyarlılığı olan kültürel İslam'a hassas partiler siyaset üzerinde etkili olabilirler. Yönetim olurlar, ama bir hegemonya peşinde koşmadan bütün toplumsal kesimlerin üzerinde uzlaştığı bir toplumsal sözleşme içinde yönetim gerçeğini pratikleştirirler. Özcesi demokratik karakte-

riyle yönetim olabilirler. Ama hala Türkiye'de biri gidiyor, diğeri geliyor, "ben egemen olacağım" diyor. Türkiye'deki kriz budur. Dünyadaki kriz de böyledir. Ortadoğu'da nasıl ki devletçi sistemin krizi varsa, klasik devlet anlayışı toplumları bir türlü kontrol edemiyorsa, bu da kaos yaratıyorsa, Türkiye'de de hegemonik sistemin yarattığı bir kriz ve kaos vardır. Artık Ortadoğu'da da Türkiye'de de barış ve istikrarın olması için hegemonya peşinde koşmayan siyasi bir anlayışın yerleşmesi gerekir. Bu açıdan hegemonya peşinde koşmayan demokrasi güçlerinin Türkiye ve Ortadoğu'da gelişme ve siyaset üzerinde etkili olma şansları her zamankinden fazla artmış bulunmaktadır. Hegemonya peşinde koşmayan bütün farklılıkların özgürlüğünü ve özerkliğini kabul eden siyasal eğilimler gelişebilir, Ortadoğu ve Türkiye böyle bir zihniyet ve yapılanmaya kavuşursa istikrar ve barışa da kavuşur.

İşte hegemonya peşinde koşulmayan demokratik Türkiye aynı zamanda demokratik özerkliğin olduğu özerk Kürdistan gerçeğini de ifade eder. Çeşitli kesimler tarafından dillendirildiği gibi bu kesinlikle bir bölünmeyi değil, bütünleşmeyi ifade eder. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, bunu çözümlemelerinde kapsamlıca ortaya koymuştur. Özellikle Anadolu ve Mezopotamya coğrafyasının siyasi olarak hep bir bütünlük içinde olduğunu vurgulamaktadır. Anadolu ve Mezopotamya'nın siyasal diyalektiği birlikte var olmayı gerekli kılmıştır. Bu açıdan bugünkü Türkiye gerçeği sürdürülmek isteniyorsa o zaman demokratik Türkiye içinde Kürdistan da demokratik özerk yönetime sahip olacaktır. Tarih içinde hep böyle olmuştur. Tarih içindeki bu siyasal diyalektik birinin diğerini yok sayması ve ezmesi biçiminde olmamıştır. Tarihte Kürtler hep belirli bir otonomiyi yaşamışlardır. Birlik öyle gerçekleşmiştir. Bugün de demokratik Türkiye içinde demokratik özgür Kürdistan gerçeği birlikte yaşam diyalektiğinin pratikleşmesi olacaktır. Birlikte yaşamın formülü budur. Geçmişe, geleneğe ve tarihe bağlılık esas olarak bunu gerektirmektedir. Bunun dışındaki her türlü yaklaşım birliği değil, kesinlikle parçalanmayı, çatışmayı ve kavgayı getirir.

1919 Sivas kongresinde kabul dilen Misak-ı Milli esas olarak Kürtlerin ve Türklerin ortak vatanının sınırlarını çizmektedir. Zaten Güney ve Rojava Misak-ı Milli sınırları dışında tutulduğunda buna en fazla tepki gösterenler Kürt milletvekilleri olmuştur. Rojava ve Güney Kürdistan Misak-ı Milli dışında tutulduğunda bunu Kürdistan'ın parçalanması, hatta Kürtlere verilen sözün tutulmaması olarak görmüşlerdir. Bugün Kürtlerin ağır sorunlar yaşamasının başında Kürtlerin bu parçalanmışlığı gelmektedir. Hatta Türkiye'nin yaşadığı ağır sorunların nedeni de 1919 yılında ortak kararlaştırılan Misak-ı Milli'nin bir tarafa bırakılmasıdır. Türk devleti Misak-ı Milli'den vazgeçme karşılığında ulus-devlet içinde Kürtleri yok etme hakkını almıştır. Halbuki Misak-ı Milli Kürtlerin ve Türklerin ortak vatanı olacak, Kürtler de bu ortak vatanda kendi kimliği ve kültürüyle özerk yaşayacaklardı. Zaten Misak-ı Milli'nin kabul edildiği yıllarda Kürtlerin özerkliği bulunmaktaydı. Osmanlı döneminden kalma kendi kendini yönetme gerçeği hala geçerliydi. Aslında bugün Kürtlerin talep ettiği demokratik özerklik Misak-ı Milli'nin pratikleştirilmesidir. Kürtlerin sınırlar sorun yapılmadan diğer parçalardaki Kürtlerle ilişkilenme isteği ve buna engel olunmaması da Misak-ı Milli'nin güncellenmesi talebidir. Misak-ı Milli de dar anlamda Kürtlerin Türkiye içinde özerklik yaşamasını içermektedir.

Dar anlamda kültürel özerklik Türkiye ile bir siyasal sözleşme ve bir siyasal ilişkiyi içerir. Bunun da olması gerekir. Ama Kürtler demokratik Türkiye'nin gerçek anlamda oluşması açısından geniş anlamda özerkliği de önemli görmektedir. Kürtler bugün geniş anlamda özerkliği yaşamak istemektedirler. Kürt Özgürlük Hareketi'nin yaklaşımı herhangi bir yerdeki bir federasyon, konfederasyon gibi bir iktidar paylaşmak değildir. Aksine tam demokrasiyi, doğrudan demokrasiyi yaşamak istemektedir. O nedenle de tabandan-yerelden örgütlenmeye dayalı demokrasi içindeki bir demokratik özerklikten söz edilmektedir. Buradaki demokratik özerklikteki ısrar demokrasideki ısrarıdır. Kuşkusuz Türkiye ile Kürt sorununun çözümü açısından dar anlamda bir özerklik olabilir, o da asgari bir ilişkilenme biçimidir. Ama Kürtler bu dar anlamda özerklik gerçekleşirken Türkiye'nin demokrasiye duyarlı olması, Kürtlerin kendi kendini örgütleyerek geniş anlamda demokratik özerkliğe dayalı olarak kendi kendisini yönetmesine engel olunmaması gerekir. Buna engel olanlar, yani demokratik karakterde olmayanlar zaten dar anlamda özerkliği de kabul etmezler. Bunu kabul etmeyenler de hala Kürtleri kültürel soykırıma uğratmaktan vazgeçmemişler demektir. Ancak Kürtleri kültürel soykırıma uğratmaktan vazgeçen bir Türkiye, demokratik zihniyete kavuşmuş bir Türkiye'dir. Demokratik zihniyete kavuşmuş bir Türkiye de hem Türkiye genelinde hem de Kürdistan'da demokratik ilke ve ölçüleri kabul edecek Türkiye'dir. Böyle bir Türkiye'de de demokratikleşme derinleşir ve sadece Türkiye sınırları içinde halkların ve toplulukların ihtiyaçlarına cevap vermez, Ortadoğu halkları açısından da örnek teşkil eden bir demokratik etki ve çekicilik oluşur.

Özgür Kent Yönetimi

Halil Dağ

Hem demokratik özerkliğin kurumsallaştırılması açısından hem de toplumsal psikoloji ve politik sonuçları açısından önemli sonuçları olacak yerel seçim sürecine yaklaştığımız bugünlerde özgür kent, özgür kent yönetimi konusu her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Bu süreç demokratik özerkliğin ve onun bir parçası olarak yerellerde özyönetimin aktif ve istikrarlı biçimde hayata geçirileceği, kurumsallaştırılacağı bir sürecin startı anlamına gelmektedir. Tabiri caizse "tartışma", "deneme-yanılma" döneminin sonuna gelinmiştir artık. Bu çerçeveden bakıldığında özgür kent yönetimlerinin hayati öneme haiz olduğu görülecektir. Önümüzdeki dönemin karakterini ve ana hedefini ifade eden "demokratik kurtuluş ve özgür yaşam" söylemi sadece konjonktürel bir slogan değil önümüzdeki yılları şekillendirecek bir projenin başlangıcıdır. Kurtuluş ve özgür yaşam arasındaki ilişkinin pratik politikada toplumsal yaşam alanlarında bir karşılığı olmak durumundadır. Son sekiz-on yıldır söz konusu projenin fikirsel ve kurumsal altyapısını oluşturma ve güçlendirme, bunu çeşitli uygulamalarla deneyime dönüştürme süreci olarak ele aldığımızda, yeni dönemde var olan eksikliklerin aşılarak kararlı ve istikrarlı bir uygulamaya geçişin temel bir gündem ve görev olacağı açıktır. Özgür kent yönetimi bu görevin bel kemiğini oluşturmaktadır.

Önümüzdeki dönemin karakterini ve ana hedefini ifade eden "demokratik kurtuluş ve özgür yaşam" söylemi sadece konjonktürel bir slogan değil önümüzdeki yılları şekillendirecek bir projenin başlangıcıdır

Özgür kent yönetimi kavramı ve ona yüklenen kavram temel olarak tarihsel bir problemin varlığından dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu tarihsel problem tekil olarak kentin, daha genel sebeplerden bağımsız olarak özgür düzeyde yaşadığı sorunları da içermekle birlikte esas olarak tarihsel anlamda iktidara devletçi uygarlıkla ve onun yarattığı sonuçlarla ilgilidir. Dolayısıyla kavramı tartışırken bundan sadece kent planlamacılığını, iradeciliğini ve bunlarla ilgili ihtiyaç ve pratikleri anlamamak gerekiyor. Şüphesiz bunları da kapsar ama daha genel bir duruma tekabül etmektedir. Özyönetim ihtiyacı tarihsel olarak devletçi uygarlığın yol açtığı yönetilemezlik krizinden dolayı ortaya şıksa da ona yüklenen anlamın çeşitlilik arz ettiğini belirtmek gerekiyor. Kent yönetimi çoğunlukla onu elinde bulunduran otoritelerin ya da siyasal-ideolojik anlayışın yaklaşımına göre değişiklik gösterir. Bugün genel olarak ele aldığımızda daha çok liberalizmin "gelişme, ilerleme, organize etme, pazar ağını yaratma" projeksiyonuna uygun bir nitelik taşıdığını belirtmek gerekiyor. Otoritenin konjonktürel duruma bağlı olarak bu yönetim biçiminin esnek mi yoksa katı mı olacağına karar verilir. Ancak her halükarda söz konusu olan özgür kent yönetimi değil, modernist planlamacılıkla tepeden belirlenmiş politikaların uygulanmasıdır. Görüntüdeki kimi temsil mekanizmalarının (seçimler vb.) rolü bu anlayışa göre anlam kazanır. Bu gerçeklik özgür kent yönetimini toplumsal demokrasi ve devrimin öncelikli görevlerinden biri haline getirmektedir. Çünkü kentler kapitalist modernitenin güçlü kaleleri gibi görünmekle birlikte sistemin krizinin en fazla mevzilendiği alanlardır. Bu potansiyelin toplumsal devrim açısından nasıl değerlendirileceği, araç ve yöntemlerin doğru belirlenip doğru kullanılmasıyla bağlantılıdır. Gerçekten de kapitalist sistemin dizayn ettiği modern kent olgusu iddia edildiği gibi

gelişmenin, ilerlemenin, zenginliğin, rahat yaşamın mekânları olarak değerlendirilebilir mi? Böyleyse eğer, o zaman bu gelişme, ilerleme, zenginlik ne pahasına gerçekleşmekte ya da varlığını neyin yok edilmesi üzerinden kurgulamamaktadır. Bu soruların cevabı kapitalizmin kente biçtiği rol ve modern kent kavramının dayandığı ideolojik arka planı doğru sorgulamakla ortaya çıkarılabilir.

Kentçilik;
"Uygarlığınız hastalığınızdır!" (P.Gauguin)

Gauguin'in modern uygarlığa dönük isyanını anlatan bu sözü, özü itibariyle kentizm olarak kavramlaştırılan anlayışın yarattığı yıkımla ilgilidir aslında. Modernist akıl "rasyonal yaşam ve toplum" sloganıyla kendisini vücuda kavuştururken muhtemelen bu sloganın sahipleri de "rasyonal yaşam ve toplum" inancının muhteşem bir gelecek ve cennet vadettiğine inanıyorlardı. Ancak öyle olmadı. Çünkü bu sloganı ortaya atanların dayandığı sistemsel süreç iddia edildiği ya da tasarladığı gibi geleceğin muhteşem olmasını değil yıkım ve felaketle külliyatı olmasını garanti ediyorlardı. Zira azami kâr hırsıyla "ilerlemecilik" sloganına sarılan kapitalizmin tersini gerçekleştirmesi onun tabiatına aykırıydı. Kentizm tam da bu paradigmanın sonucu olarak ortaya çıkan bir anlayış oldu.

Kürt Halk Önder Abdullah Öcalan tarafından dile getirilen kentizm kavramı, içerdiği anlam ve tarihsel olarak yol açtığı olumsuz sonuçları sebebiyle üzerinde tartışılmasını hak eden bir kavramdır. Kentleşmenin aslında bir ideoloji halini aldığını anlatır. Bir ideoloji sadece kapitalizm ile sınırlı değil, iktidarcı devletçi uygarlığın doğuşundan bugüne gelen ve giderek karmaşık bir hal almış bir ideolojidir. Kapitalizmin bu ideolojiye sağladığı katkı, onu daha sofistike hale getirmesi ve neredeyse insanca yaşamanın tek ölçüsünün bu olduğuna geniş yığınları inandırmayı başarmasıdır. Gerçekten de modern kent bir ideolojidir. Ritüelleri bir merkezden planlanmış, sembolleri olan bir ideolojidir. Nasıl bir toplum, nasıl bir yaşam, nasıl yönetim, nasıl bir mimari sorularının yanıtı bu ideolojiye göre oluşturulmaktadır. A. Öcalan kentizm terimini esas olarak kentin toplumsal kanserleşmenin temel dokusu haline gelmesi; bir sınıflaşma olgusu ve devletleşme karargahı konumu taşıması, özellikle sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan modern kent kavramının, kentleri yaşam alanı olarak değil kâr ihtiyacının merkezleri olarak ele alınmasından kaynaklı sorunları ve yine toplumun dizayn edildiği merkezler olarak kullanılmasının yol açtığı problemlere dikkat çekmek amacıyla kullanılmaktadır. Büyüyen kentlerin sosyal ve ekolojik açıdan yarattığı bunalımlar, köy ve tarımın onu var edenlerle birlikte yok edilmesi vb. gibi sorunları da bunun içinde görmek gerekiyor.

Oluşum dönemlerinde kentler toplumsal açıdan ortaya çıkan ihtiyaçları karşılıyordu. Kentler ilk kurulduklarında devletçi uygarlığın merkezleri olarak gelişme göstermişlerdir. Daha da önemlisi köy ve tarım toplumlarının bir uzantısı gibidir. Kentin devletli uygarlığın merkezi olarak işlev kazanmasıyla birlikte büyük toplumsal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönüşüm kent olgusunun problemli bir olguya dönüşmesinde dönüm noktasıdır. Devletleşmenin, sömürünün, iktidarlaşmanın karargahları halini almalarıyla birlikte başlangıçtaki rol ve özelliklerini yitirmişlerdir. Geldiğimiz noktada kent, onu kendi otoritelerinin ihtişamlı merkezleri haline getirenler açısından bile kriz üreten bir olgu haline gelmiştir. Bu kaçınılmaz bir sonuçtu çünkü iktidar ve devlet temelli kent büyüdükçe hegemonik merkezler artmış ve çevre ortaya çıkmıştır. Sömürülen, dışlanan iktidar ve devletin adaletsizliklerinden muzdarip olan tüm toplumsal kesimler bu çevreyi oluşturmaktadırlar. Kentizm kutsanıp yaygınlaştıkça kent nüfusunu oluşturan geniş yığınlar kar ve iktidar sisteminin basit nesneleri haline getirilmişlerdir. Ötekileştirme ve karar süreçlerinin dışında tutma temel bir politika olarak uygulanmıştır.

Kentin devletli uygarlığın merkezi olarak işlev kazanmasıyla birlikte büyük toplumsal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır

Özgür kent yönetimi konusunu ele alırken bunun hangi tarihsel ve toplumsal ihtiyacın ürünü olduğunu anlamak için kentin tarihsel oluşum öyküsünden çok kapitalizmle birlikte ortaya çıkan kent pratiğinin ne olduğuna ve ne tür sonuçlar yarattığına bakmak güncellik açıdan daha çözümleyici olabilir. Çünkü kapitalizm, kent temelli bütün tarihsel bunalımların kümülatif birikimini ifade etmekle birlikte özellikle sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan modern kent pratiği ve bunun yol açtığı sonuçlar tarih boyunca kentlerin yaşadığı ya da yol açtığı bütün toplumsal sorunların toplamından yüzlerce kat daha fazla sorun ortaya çıkartmıştır. Tarihte ilk kez (ilk kez diyoruz çünkü en ihtişamlı kentler Sümer, Babil ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde kurulmuş olmasına rağmen bunlarının hiçbirisinin nüfusu birkaç yüz bini aşmaz) milyonluk kentler ortaya çıkmıştır. Bu kent sistemleri toplumu yönetme noktasında çok detaylı planlamalarla dizayn edilmişlerdir. Bu açıdan modern kentleri geniş bir mekân

içinde geniş bir nüfusa dayatılan temerküzler olarak adlandırmak abartılı bir değerlendirme olmayacaktır. Adeta toplama kampları oluşturulmuştur. Ancak bu toplama kamplarının bir farkı vardır, o da oluşturulan ekonomik, sosyal ve hukuksal düzenlemeler sayesinde geniş yığınlar bu kamplara yönelik "doğal" gibi görünen bir bağımlılığa sürüklenmişlerdir. Bilindiği üzere temerküzler sadece fiziksel yok etme alanları değildiler. Bu özellikleri de olmakla esas olarak bir ideolojinin; faşizmin toplumdaki farklılıklara vahşice dayatılması ve faşizmin ekonomik büyümesi için iş gücünün zor yoluyla oluşturulup yönetildiği mekânlardır. Modern kent pratiği, adına ister liberal devlet densin isterse de başka bir şey temel olarak aynı mantık düzeneğinin kadife eldivenle yürürlüğe konmasını ifade etmektedir. Gaz odaları ve toplu öldürme ayinleri olmasa da (aslında bunlardan da zaman zaman geri durulmadığını biliyoruz) amaçlanan şey aynıdır. Kentizm bu zihniyetin bir ürünü olarak ortaya çıkmakta ve en çokta modern kent tapınmacılığıyla vücuda kavuşmaktadır.

Zaten kentlerin (özellikle modern kentlerin) mimarisine bile bakıldığında söz konusu otoriter-düzenleyici aklın somut yansımasını görebiliriz

Kentizm, kentler için bir kriz ideolojisidir. Bugün kent krizinden yoğunca söz ediliyor olmasının bir sebebi de bu kriz ideolojisidir. Bununla ilişkili diğer kriz ise devlet ve iktidarların kent pratiğinin toplumsal alanda yol açtığı derin problemlerdir. Bu anlamıyla kentin krizini iki yönlü ele almak mümkündür. Birincisi, kentlerin sosyal, ekonomik, kültürel, ekolojik açıdan sahip oldukları anti demokratik anlayışın yol açtığı demokrasi krizi ve bununla ilintili yönetilemezlik krizidir. Özgür kent yönetimi ile ilgili tartışmanın özünde esasen yaşanan bu krize çözüm bulma arayışı oluşturmaktadır. Kentin bu iki krizini tüm boyutlarıyla çözümlemek hem kentizm'in aşılmasını hem de alternatif arayışının neyi hedeflemesi gerektiğini netleştirecektir.

Modernist Planlamacılık ve Kent Krizi

Modern kent paradigmasının ortaya çıkmasıyla birlikte kentlerin artan biçimde kriz yaşayan ve kriz üreten mekânlara dönüştüğünü görüyoruz. Modern kent planlamacılığı kenti sadece ekonomik bir getiri alanı ve sistemin ekonomik olarak kendisini yeniden ürettiği bir alan olarak ele almanın da ötesinde bir muhtevaya sahiptir. Liberalizm, toplumsal yaşamı söz konusu paradigma yörüngesinde oluşturmaya yöneldiğinde yukarıda ifade ettiğimiz birinci krizi tetikleyen bir sonuç yarattı. Bu noktada özellikte neo-liberal politikaların kapsamlı biçimde analiz edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte söz konusu planlamacılık anlayışının sorgulanması da hayati önem taşımaktadır.

Modernist akla göre toplumun belli mekânlar içerisinde deyim yerindeyse bir saat gibi işleyen-en azından öyle tasarlanan-standart kurallar ve kurumlarla yönetilmesi, organize edilmesi, kapitalizmin önceliklerine hizmet eder hale getirilmesi bir amaçtır. Rasyonel örgütlenme de denilen bu süreç toplumun her bakımdan inşa edilmesini öngörür ve bu "ulvi" amaç için her yol mubah sayılır. Evet, modern kentler sanayi devrimi sonrası kapitalizmin amaçsal ihtiyaçlarının temini ve bu sürecin organize edilmesi için oluşturul ama bu amaçsal açgözlülüğün yol açtığı yığılma zamanla çok vahim yıkımlara yol açtı. Kültürel açıdan tektipleştirme, ekonomik açıdan vahşi bir sömürü, sosyal açıdan bunalımlı, ekolojik açından ise yıkım tablosu ortaya çıktı. Kentler tabiri caizse makine kentler ya da J.C.Scott'un deyimiyle "fabrika kentlere" dönüştürüldü. Bu dönüşüm sürecinin arkasındaki akıl denetleyici ve geometrik bir akıldı. Ve sanayi devriminin teknolojik açıdan yarattığı gelişmeler ve buradan edinilen deneyimlere dayanarak kentleri kurgulamaya dayanan bir akıldı. İlk kez Descartes tarafından dile getiren ve görüşlerini paylaşan ardılı mühendislerce de benimsenen "kenti tek bir rasyonel planın yansıması olarak oluşturma" anlayışı aslında modern kent kurgulamasının özünü oluşturmaktadır. Rasyonel planlama denilen şey sadece kentin mimari olarak düzenlenişi değildir. Onu da kapsayan daha genel bir duruma tekabül etmektedir. Mimariye uygun olarak toplumunda söz konusu rasyonel planlama ekseninde yeniden kurgulanması planıdır bu! "düzen, intizam, dakiklik, hukuk ve paternalizm"(1) bu rasyonel planlamacılığın asıl hedefidir. J.C.Scott "Devlet Gibi Görmek" adlı eserinde kentin rasyonel olarak planlamasını, "bilimsel şehir, planlamacı için kentin tasarımı ve inşası için ne ifade ediyorsa girişimci mühendis de fabrikanın tasarımı ve inşası için aynı şeyi ifade eder. Tıpkı kenti ve fabrikayı bir tek beynin planlaması gibi, kenti faaliyeti de fabrikanın ofisinden ve kentin merkezinden bir tek beyin tarafından yönetilir. Hiyerarşi bununla kalmaz. Kent tüm toplumun beynidir. Büyükşehir her şeye komuta eder, barışa, savaşmaya, çalışmaya! Söz konusu olan giyim, felsefe, teknoloji ya da zevk meselesi olsun, büyükşehir taşraya hükmeder ve onu kolonileştirir; etki ve komuta hattı ancak ve ancak merkezden periferiye doğrudur"(2)

biçiminde yorumlayarak yukarıdaki duruma göndermede bulunur. Sadece buradan hareket edildiğinde bile modern kentin hangi saiklerle kurgulandığını anlayabiliriz. Bu akıl, tarihte garnizon kentler yaratan aklın daha gelişmiş ve yeni koşullara uyarlanmış biçimidir. Her ikisinde de kent, iktidarın komuta merkezine göre tasarlanmaktadır. Zaten kentlerin (özellikle modern kentlerin) mimarisine bile bakıldığın da söz konusu otoriter-düzenleyici aklın somut yansımasını görebiliriz. Devleti ve iktidarı temsil eden kurumlar, zenginler, üst tabakalar, bürokratlar kent içinde her zaman hakkim ve ayrıcalıklı alanlarda mevzilendirmektedirler. Otoritenin gücü bu şekilde bedensel bir temsile kavuşturularak hissettirilir. Daha da önemlisi kentin merkez-çevre ilişkisi yaratması ve çevrenin, merkezin sömürgesi haline getirilmesi söz konusudur. Örneğin tarın-köy toplumu bu merkezin dıştaladığı en önemli toplumsal ve ekonomik yapıdır. Hakeza kentin ana merkezinden çevreye uzanıldığında da aynı sömürü ve eşitsizlik düzeni söz konusudur. Her kentin varoşu onun çevresini oluşturmaktadır.

Gerçekten de modern kentler; sözü edilen rasyonel planlama ekseninde oluşturulan kentler çağımızın zigguratları gibidirler. Yukarıda sözünü ettiğimiz konumlanma biçiminden bunu rahatlıkla görebiliriz. Katmanlar vardır. Merkezde her zaman iktidar-devlet varken bir alt katta zengin ve ayrıcalıklı tabakalar, onun bir kat ilerisinde güvenlik bürokrasisi ve hukuksal kurumlar halkayı oluşturur ve merkezden çevreyi kontrol altında tutan bir mekanizma olarak yer alır. Bu üç ana katmanın dışında orta sınıflar vardır. Zigguratın en alt katına yaklaştıkça, yani çevreye doğru ise yoksul halk yığınları, varoluşlar, ötekileştirilmiş gruplar yerleşmiştir. Çevrenin de çevresi haline getirenler ise tarım-köy topluluklarıdır.

Modern kent planlamacıları kenti bir makina gibi dizayn ettiklerinden, makinayı kontrol eden beyin (devlet-iktidar) tüm parçalar (yoksul, ötekileştirilmiş olanlar) üzerinde her koşulda belirleyici bir güç olarak kabul edilir. Diğerlerinin varlığı ancak beynin komutlarına itirazsız itaat ettikleri oranda anlamlı kabul edilir. Bu durum derin bir demokrasi krizine yol açar. Çünkü söz konusu kent tüm liberal safsatalara rağmen olsa demokrasinin işlediği bir kent ya da mekân değildir. Bu sebeple görüntüdeki seçim sistemi, yerel yönetimler, meclisler demokrasinin doğrudan işlemesini sağlayan mekanizmalar değildirler. Daha makinanın beyni üzerinde oluşabilecek basıncın azaltılması, toplumsal tepkilerin sağaltılmasını sağlamaya dönük bir rol oynarlar. Herşey merkezden çevreye doğru yayılır. Yerel yönetimler, belediyeler tüm ideallerin aksine asıl merkezin çevresi olmaktan başka bir role sahip değildirler. Hatta çoğunlukla yönetenlerin karakterine ve dayandıkları yasal, ideolojik arka plana bağlı olarak bizzat iktidarı büyüten birer organ rolünü oynarlar. Hiç uzağa gitmeye gerek yok, Türkiye'deki atanmışların seçilmişlerin üstünde tutan sisteme bakmak yeterlidir.

Yukarıda merkez ve çevre ilişkisi bağlamında izah etmeye çalıştığımız kriz hali temel olarak kent ve demokrasi ilişkisinin ortadan kaldırılmasını ifade eder. Bu tablo kentin, kentin asıl sahibi olan halk tarafından yönetilemediği bir durum oluşturur. En liberal geçinen devletlerde bile bu durum değişmez. Demokrasi krizi bu sistemlerin özünü oluşturur. Bu koşullarda özgür kent yönetimi öncelikle devletin kent üzerindeki merkeziyetçi ve sömürücü politikalarına karşı durularak sağlanabilir. Tabi burada kullanılacak araçların ve yöntemlerin doğru belirlenmesi hayati önemdedir. Özgür kent yönetimleri her halükarda sistemle yan yana olacaklarından araç ve yöntemler önem taşır. Mikro düzeyde başlayarak kenti özgürlük ve demokrasinin uygulanmasıdır. Radikal demokrasi dediğimiz şeyde tam olarak bununla ilgilidir. Sadece yerel seçimleri kazanmak politik açıdan bir analm ifade etse de tek başına yetmemektedir.

Modern kent anlayışı yada kentizm doğayı kendi çıkarına uyacak şekilde ıslah etmenin insan oğlunun kaderi olduğu inancına dayanan rasyonel aklın bir ürünü olarak ortaya çıktığından uygarlık tarihinin en büyük ekolojik yıkımına yol açmıştır. Tabiri caizse sadist bir bilimcilik ve planlamacı ideolojiyle karşı karşıyayız. Herşeyin kara tahvil edildiği kapitalist ilerlemecilik anlayışı modern kentleri kurgularken bunun yarattığı yıkımı görünmez kılmaya çalışarak söz konusu kurgulamanın insanlığı ileriye taşıdığı, yaşamını kolaylaştırdığı demagojisine sarılmıştır. Günümüzde yaşanan büyük ekolojik yıkımın altında yatan anlayış işte bu anlayıştır. Modernite kendini kurumlaştırırken iki temel alanda dönüşümü planladı. Bunlardan birincisi, sosyal alışkanlıklarıyla bizzat insanın doğasının yeniden biçimlendirmesi, diğeri de doğanın kapitalist sistemin amaçlarına uygun olarak değiştirilmesiydi. Bu iki konuda sınırsız bir açgözlülükle hareket edildi kent planlamacılığı modernist anlayışa uygun olarak tepeden belirlenip otoriter ve devletçi politikalarla da desteklenerek toplumsal yaşamın karmaşık ve kendi doğasında ilerleyen özellikleri budandı ve kontrol altına alındı. İnsanlığın hafızası bir çırpıda yok sayılarak açgözlü bir büyüme arzusuyla doğa talan edildi. Sadece doğada değil, onu da aşan bir yıkım söz konusudur. Sosyal yaşam, kültür, toplumsal ilişkiler bakımından da büyük bir çözülüş ve yabancılaşma yaratıldı.

Patriyarkal devlet anlayışı bu alanlarda en yalın haliyle yansımıştır. Her zaman "baba"nın uygun gördüğü tarzda kentin ekolojik, kültürel, sosyal, ekonomik yaşamı belirlenmiştir. Her tarafa gökdelenlerin dikilmesi,

kentin AVM çöplüğüne dönüştürülmesi nerenin yeşil nerenin beton olacağını "baba"nın zevkine göre düzenlenmesi ve onun etrafındaki rantçı, çapulcu yapıya göre organize edilmesi doğal bir durum haline gelmiştir.

Krizin en yoğun yaşandığı alanlardan birisi de sosyal alandır. Ciddi bir değer bunalımı ortaya çıkmıştır. Toplum, dizayn edilmiş bu kentin karmaşık ortamına hapsedilerek modernist öğretilerin ve değer yargılarının da yönlendirilmesiyle hücrelerine kadar parçalanmış, toplumsal hafıza, insani ilişkiler, paylaşım kültürü neredeyse ortadan kaldırılmıştır. Toplumsal ve bireysel davranış biçimleri otoritenin belirlediği normlar çerçevesinde oluşturulmaktadır. Bu normculuk öğle boyutlara vardırılmıştır ki buna gelmeyen birey ve gruplar kent için tehdit olarak kabul edilmektedir. Artan nüfus, göç, yoksulluk, eşitsizlikler sosyal bunalımı tetikleyen unsurlar olmaktadır. Bunalım alanlarını daha somut ele almaktadır.

Kimlik Bunalımı;

Kapitalist modernite ve onun tasarımı olan modern kent ortamının birey ve toplum açısından yarattığı başlıca bunalımlardan bir tanesi kimlik bunalımıdır. Aidiyet duygusunun kırılmaya uğraması, bireycilik ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan kültürel yabancılaşma, toplumdan uzaklaşma, değersizlik duygusu, statü endişesi ve daha da sıralanabilecek pek çok travmatik durum ortaya çıkmaktadır.

Aynı şey etnik, homojenleştirmeye çalıştıkça toplumdaki bu çoğulluk baskı altına alınır ve bunun sonucunda kriz hali ortaya çıkar. Homojenleştirme süreci aslında parçalama amaçlıdır. Çünkü homojenleştirme tek bir kimlik yaratmaya çalışırken farklılıkların kendilerini kendini ifade edememekten kaynaklı sorunlarını büyütür. Bu bilinçli bir tercihtir devlet açısından, çünkü homojenleştirmenin yerin farklılıkların demokratik birliği alırsa bunun kimlik bilincini, toplum bilincini geliştireceğinin farkındadır. Bunun gelişmesinin kendi varlığını tehdit edeceğini bildiğinden kentlerin tarihsel, toplumsal, etnik kimliğini ve hafızasını tahrip eder, geleneklerini tok ederek kendi tasavvurlarına uygun yeni gelenekler, davranış biçimleri oluşturur. Tüketim kültürünü hakim kılarak toplumsal değerleri dumura uğratır. Kenti oluşturan toplumsal öznenin kentin yönetilmesi sürecinde aktif bir pozisyon elde etmesine izin vermez.

Yönetim ve Demokrasi Krizi;

Verili kent olgusu bu iki alandaki krizin en fazla yaşandığı bir yerdir. Devletin yerel düzeydeki otoritenin mekânlarıdırlar. Devlet doğası gereği bir iktidar aracı olmasından dolayı düzenleyici, standartlaştırıcı bir role sahiptir, bu rolünü pekiştirmeye çalışır. Kentlerde özerk, özgür yönetimlerin oluşmasını kendisi için tehdit olarak görür. Bu yüzden gücü merkezde toplamaya çalışır. Güç merkezde topladıkça da kriz ortaya çıkar. Bu krizi bloke etmek için devletin hukuk ve güvenlik mekanizmaları devrede tutulur. Toplumsal demokrasi talepleri, kentin asıl sahibi olan kent halkının kentle ilgili talepleri dikkate alınmaz. Çünkü otoritenin herkes adına zaten en doğru kararı verdiğine inanılır. Devlet dışı örgütler, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, kadın örgütleri, çevreci hareketler, kültür sanat grupları sürekli baskı altında tutularak büyümeleri engellenmeye çalışılır. Belediyelerin yetkileri sınırlandırılarak özerk ve yerel demokrasinin işlediği kurumlar olmasının önüne geçilir.

Yönetim ve demokrasi krizini pek çok açıdan yorumlamak mümkündür. Devletin söz konusu mekanizmaları ve otoriter düzenlemeleri sonucunda kenti oluşturan toplumsal güçlerin kamusal yaşama, demokratik işleyiş süreçlerine katılım olanağı ortadan kaldırılmıştır. Aynı durum verili siyasi partiler açısından da geçerlidir. Siyasal partiler oligarşik bir klik oluşturan liderlere kayıtsız şartsız bağlı kitleler oluşturma dışında neredeyse herhangi bir işleve sahip değildirler. Siyasal partiler daha çok rant, zenginleşme, iktidarın nimetlerinden faydalanma aracı olarak görülmektedirler. Toplumun demokrasi sorunu, özgürlükler, kentlerin özgür yönetimi, ekoloji, eşitlik hiçbir koşulda temel bir amaç olarak görülmezler. Bu kavramlar daha çok sistem partilerinin programlarındaki tumturaklı söylemlerdir. Aynı şekilde politika kent düzleminde de yukarıdaki amaçlarla bağlantılı olarak grupsal çıkarların gerçekleştirilmesi için kullanılan bir araç olmaktan öte bir anlam taşımaz. Belediyeler açısından da aynı şey geçerlidir. Yerel demokrasinin önemli bir mevzisi olan belediyeler siyasal partilerin partizan çıkarlara öncelik verdiği, rantın ve yolsuzlukların meclisleri haline getirildiği mevzilere dönüştürülmüştür. Halkın yerel yönetimlerle ilgili olarak oy kullanma dışında hiçbir fonksiyonu bırakılmamıştır. Havanın, derenin, denizlerin, ırmakların, ormanların kirletildiği, tarihi dokuların kentsel dönüşüm adı altında ahlaksızca talan edildiği; kentlerin birer beton mezarlığına çevrildiği, kent halkının demokratik katılım mekanizmalarına, denetim sürecine, doğrudan yönetime katılamadığı bir yerel yönetim anlayışı hakim kılınmıştır.

Ekonomik Bunalım;

Devlet ve iktidar güçleri açısından ekonomik bunalım daha çok spekülatif ekonominin dalgalanmalarından kaynaklı problemler olarak ele alınır. Oysa kent ölçeğinde (ki genelde de böyledir) ekonomik bulanım dediğimiz şey daha farklı bir duruma tekabül etmektedir. Kapitalist sistem kentleşmeyi baştan itibaren ser-

maye birikiminin temel bir dinamiği olarak kurguladı. Bunun yol açtığı tekelleşme, sömürü, eşitsizlikler, kaynakların bu amaçlar doğrultusunda talan edilmesi, ekonomik yaşamın hiçbir aşamasında toplumun söz ve karar sahibi olmadığı bir düzenin oluşturulması, tarım ve köyün yok edilmesi, spekülatif ekonominin tek değer haline gelmesi, işsizlik, yoksulluğun tavan yapması ve daha da sıralanabilecek pek çok sorun bunalımın asıl nedenidir. Kentler tüm bu sorunların en fazla yaşandığı alanlardırlar.

Özgür Kent İnşası

Özgür kent yönetimiyle ilgili tartışma yürütürken tasavvur edilen modelin hangi parametrelerle geliştirileceği önem taşır. Sistemin içinde, onun yanı başında inşa edilecek bir modelden söz ediyoruz çünkü. Demokratik özerklik projesi açısından "nasıl bir kent?" sorusu temel bir sorudur. Modern kent mi yoksa demokrasi açısından model kent mi yaratılacak? Bu, hayati önemde bir konudur. Çünkü şu ana kadar ki yerel yönetim pratiklerinde birincisine doğru kayan uygulamalar ortaya çıkmıştır. Modern kent olgusunu nedenli problemli olduğu ve kentizm'i ifade ettiği ortadadır. Dolayısıyla özgürlük ve demokrasi mücadelesi yürütenler açısından modern kent tasavvuru ve pratiğinin köklü biçimde sorgulanıp reddedilmesi gerekmektedir. Bir kentin görkemi ve güzelliği onun ne kadar fazla sayıda gökdelene, AVM'ye, lüks yapılara ve bunlara yol açan kurumsal ve maddi olanaklara sahip olduğuyla değil, kentin, demokratik ve özgür yaşamın merkezi olup olamamasıyla ölçülmelidir. Şüphesiz altyapı, ulaşım, mimari, ekonomik gelişmişlik, sağlık, barınma, kültürel ve sanatsal zenginlik ve bunları sağlayacak kurum ve olanakların halkın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde güçlendirilmesi ve yaşamı kolaylaştıracak niteliklere sahip kılınması önemlidir. Ancak tek başına bunlar da yeterli değildir. Toplumsal yaşam temel demokratik, kültürel, sosyal dinamikler ve oluşumlarla güçlendirilmedikçe bir kentin çok modern bir fiziki yapıya sahip olması yetmemektedir. Çok iyi biliniyor ki, çok ihtişamlı ve güzel görünen kentlerin kabuğu kaldırıldığında o kabuğun altında yoksulluk, eşitsizlik, sosyal problemler ortaya saçılmaktadır.

Modernite kendini kurumlaştırırken iki temel alanda dönüşümü planladı. Bunlardan birincisi, sosyal alışkanlıklarıyla bizzat insanın doğasının yeniden biçimlendirmesi, diğeri de doğanın kapitalist sistemin amaçlarına uygun olarak değiştirilmesiydi

Modern kent planlamacılığı anlayışı hiçbir zaman kentin içinde yaşayanların özerkliklerine, öznelliğine saygı göstermedi, onun tepeden belirledi, "yönetme", "dizayn etme" perspektifiyle hareket etti. Tek biçimlilik, simetrizasyon, renksizlik bu anlayışın özünü oluşturuyordu. Bu açıdan özgür kent ve onun yönetimi ile ilgili tüm arayışların kendisini bu anlayışa ve onun yaratımlarına karşın konumlandırması gerekmektedir. Bugün "modern kentlere" değil demokrasi ve özgürlük açısından "model kentlere" ihtiyaç vardır. Bunu için bazı temel şartlara ve bu şartların uygulanmasına ihtiyaç vardır. Bu şartların kabaca şöyle sıralamak mümkün:

1- Doğru bir kent bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Kent bilincinden kasıt, devletin iyi yurttaşlığı ölçüsü olarak ortaya koyduğu otoriter kurallara riayet etme bilincini bir benzerini oluşturmak değildir. Kent bilinci, kenti oluşturan halkın kentin tarihsel, toplumsal, kültürel önemini idrak etmesi ve kentin asıl sahibinin kendisi olduğunun farkındalığına ulaşmasıdır. Bununla birlikte adaletsizliğe, anti demokratik uygulamalara karşı refleks sahibi olmasıdır. Kentin kendisine ait olduğunu ve onla ilgili yapılacak her şeyin kendi yaşamı üzerinde doğrudan etkide bulunacağını bilinciyle örgütlenmesidir. Ekolojiye, farklı kimlik ve inançlara, toplumsal dayanışmaya, cinsiyet özgürlüğüne, demokrasiye duyarlılıktır. Devletin ve iktidarın otoritesi olmadan da kendi öz yönetimini gerçekleştirebileceğini, toplumsal yaşamını sürdürebileceğinin bilincinde olmaktır. Bunu için her zeminde eğitsel ve örgütsel çalışmaların yoğunlaştırılması gerekir.

2- Kentte, demokratik kurumlaşmaların ve mekanizmaların doğrudan katılımı sağlayacak tarzda oluşturulması ve yaygınlaştırılması gerekir. Sadece kurumları oluşturmakta yetmez, bunların içinin de doldurulmasını sağlayacak yaygın ve kararlı bir örgütlenme ağının geliştirilmesi zaruridir. Ev ev, mahalle mahalle, semt semt, köy köy örgütlemenin geliştirilmesi hiçbir yerin örgütsüz bırakılmaması ve tüm bu örgütlemenin çeşitli mekanizmalar vasıtasıyla kentin yönetiminde belirleyici irade haline getirilmesi şarttır. Bu örgütlenme ve mekanizmaların yasal bir temele ve meşruiyete sahip olması gerekmez. De facto bir süreçtir bu. Burada ilke "meşru olan yasal olmayabilir" ilkesidir.

3- Kentteki farklı kimlik ve inançların doğrudan kentin yönetimine katıldığı ve kendilerini özerk olarak her yönüyle (dil, kültür, ibadet vb.) ifade edebildikleri kurumlaşmaların ve mekanizmaların yaratılması özgür kent yaratma sürecinde belirleyici bir adımdır.

4- Kapitalist modernitenin kentleri sadece ekonomi-

nin merkezi olarak gören anlayışına karşı kentlerin kültürün, felsefenin, edebiyatın, sanatın, sosyal aktivitelerin, demokratik siyasetin, entelektüel faaliyetlerin merkezi haline getirilmesi gerekmektedir. Tarihte sadece felsefeyle, sanatla, bilimle anılan yığınca kent vardır. Günümüzde kentler bu özelliklerini neredeyse yitirmiş durumdadırlar. Bir kentin düşünsel yoğunluğu, zenginliği bir toplumun ve hatta insanlığın düşünsel zenginliğine, gelişimine katkı sağlar. Bunu devletin eğitim merkezlerinin ve güdümündeki oluşumların dışına taşırmak, mahallelere, köylere kadar yaymak, atölyeler, akademiler, eğitim ve performans evleri yaratmak, bilgiyi, sanatı, kültürü, felsefeyi, edebiyatı topluma yaymak kentin özgürleşmesine giden yolu açacaktır. Bu noktada başarının ölçüsü şudur; eğer o kentte yaşayan toplum veya bireyler kentlerini AVM'leriyle, gökdelenleriyle, lüksleriyle değil de "bu kent benim, burada söz sahibiyim, burada yaşamaktan mutluyum" diyerek edebiyatla, sanatıyla, kültürel ortamıyla, demokrasiyle, paylaşımcılığıyla övünüyorsa orada başarı var demektir.

Bir kentin düşünsel yoğunluğu, zenginliği bir toplumun ve hatta insanlığın düşünsel zenginliğine, gelişimine katkı sağlar

5- Kent planlamacılığında ekolojinin, tarihsel dokunun, sosyal kültürel ihtiyaçların, cinsiyet kültürünün esas alınması, kent ve tarım-köy toplulukları arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, kentsel dönüşümde yerinde dönüşüm esas alınarak modern kent oluşturma algısıyla değil, yaşanabilirlik mekânların toplumsal ve insansal ihtiyaçlara uygunluğunun gözetilmesi diğer önemli bir konudur. Planlamalarda otoriter merkez-çevre ilişkisinin oluşmasına yol açacak; kenti merkez ilçe ve köyleri, varoşları çevre ve tali olan durumuna düşüren uygulamalara düşülmemesi, her zaman öncelliğin ve hizmetin dezavantajlı olan toplumsal gruplara tanınması elzemdir. Çünkü kent düzeni sadece merkezinde yaşayanları değil, etrafında yaşayanları da ilgilendirir. Bunula birlikte diğer kentlerle eş güdüm, paylaşım önemlidir. Aksi durumda olanakları görece gelişkin olan ile daha az olanağa sahip kentler, ilçeler arasında büyük uçurumlar, eşitsizlikler ortaya çıkar. Kent planlamalarına gidilirken, yerel düzeyde bu eş güdüm ve dengenin gözetilmesi önemlidir. Planlamalar merkezi kararlarla değil halkın doğrudan katılımı ve ortak iradeyle geliştirilmelidir.

Bununla birlikte yukarıda da vurgulamaya çalıştığımız gibi özgür kent planlamacılığında ve pratiğinde her zaman gözetilmesi ve öncelikle ele alınması gerekenler dezavantajlı kesimler olmak durumundadır. Çünkü verili durumda kentler iktidar gücünü ve olanaklarını elinde bulunduran veya o güce yamanmış ayrıcalıklı kesimlerin her zaman avantajlı pozisyonda olduğu ve kenti kendi öncelliklerine göre düzenledikleri bir özellik taşımaktadır. Bunu aşmak için söz konusu eşitsizliği giderecek bir yaklaşım gerekmektedir. Yapılacak işler birilerinin avantajına diğerlerinin dezavantajına olamamalıdır. Rasyonel planlamacılık toplumu gözetmeden, dikkate almadan dizayn etmeyi içerir. Özgür kent planlamacılığı ise doğrudan kent halkının katılımını sağlayarak planlamalara gider. Burada kentin karmaşık yapısını gözeterek hassas yaklaşmak gerekmektedir. "Kent toplumsal bir organizma olarak sürekli değişen ve sürprizlerle dolu canlı bir yapıdır. Karşılıklı bağlantıları o kadar karmaşık ve o kadar belirsiz bir biçimde anlaşılır ki planlama her zaman onun canlı dokusunu bilmeden kesme, bu suretle hayati toplumsal süreçlere zarar verme ve bunları öldürme riski taşır."(3) Bu riski bertaraf etmenin yolu o canlı dokuyu gözetmek, hayati toplumsal süreçleri göz ardı etmemek ve karmaşıklığa uygun, gerçekçi planlamalar yapmaktan geçmektedir.

6- Yine cinsiyet özgürlükçülüğü ekseninde kentsel mekânların ve yaşamın inşa edilmesi, düzenlemelerin bu durum gözetilerek yapılması gerekmektedir. Unutmamak gerekiyor ki tarih boyunca ortaya çıkan kentlerin tümü eril aklın cisimleşmiş halidir. Bu yanıyla kentler erkektir aslında. Oradaki görkemden tutalım otoriter düzenlemelere ve mimariye kadar hemen her şey eril aklın tasarımlarıdır ve patriarkal düzenin tezahürüdür. Erkeğin otorite ve güç simgeleri en çok kent yapılarında kendini gösterir her mekânın ve fiziki yapının bu anlamda bir mesaj içerdiğini belirtmek mümkün. Mekân ve hiyerarşi arasındaki dolaysız ilişki bu eril aklın yansımasıdır. Bu açıdan mekânların da bir ideoloji olduğunu belirtmek abartılı bir değerlendirme olmayacaktır. Yaşam erkeğe ve onun ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Bu açıdan özgür kent yönetimi temelde "kadın aklı" ve "kadın gücüne" dayanmalıdır. Mekânların düzenlenmesinden tutalım, kadının her aşamada aktif bir özne olmasına kadar tüm uygulamalar bu tarihsel gerçek gözetilerek yapılmalıdır. Sadece kadın sığınma evleri, kadın parkları yaratmak önemli ama palyatif çö-

zümlerdir. Eve kapatılmış kadına "arada bir balkona, avluya çıkabilirsin" demeye benzer bir yaklaşımdır. Daha temel değişimler bu anlamda şarttır ve özgür kentler yaratmanın olmazsa olmaz bir kuralıdır. En son hayata geçirilen eşbaşkanlık sistemi tamda bu noktada devrimsel bir nitelik taşımaktadır. Hakeza BDP'nin beyannamesinde deklere ettiği, "toplumsal cinsiyet etki değerlendirme raporu" uygulaması da benzer bir öneme sahiptir. Bu yöntemle kentin toplumsal yaşamı, planlaması sürecinde yapılan uygulamaların cinsiyet özgürlüğünü geliştirip geliştirmediği daha güçlü ve aktif olarak denetlenip müdahalede bulunma imkanı yaratılmış olacaktır.

7- Kapitalist modernitenin ve onun tasarımı olan modern kent pratiğinin ekonomik açıdan yarattığı krizi görmüştük. Neo-liberal politikalara uygun olarak ve işlevlendirilen kentler bu sistemin en büyük sömürü mekânlarından biri olduğundan basitten karmaşığa doğru alternatif bir ekonomik sistem oluşturmak gerekir. Basitten karmaşığa bir sistemin örgütlendirilmesi başarıyı getirecek bir yöntemdir. Çünkü sistemin ekonomik olarak güçlü olduğu ve kontrol mekanizmalarını elinde bulundurduğu bir gerçektir. Bu vesileyle komünal ekonominin adım adım örülmesi en doğru yöntemdir. Unutulmamalıdır ki en güçlü sistemler bile küçük adımlarla ve insan eliyle yaratılmıştır. Komünal ekonomi sistemin en güçlü olduğu mekânlarda bile gerçekleştirilebilir. Bu ekonomik sistemin özneleri çoğunluğu oluşturan yoksullar, köy-tarım toplulukları, kadın ve gençliktir. Bunun aynı zamanda ekonominin demokratikleşmesi süreci olduğunu belirtmek gerekiyor. Kooperatifler, komünler ekonominin demokratikleşmesinde önemli role sahiptirler. Bu konuda modelin nasıl olacağı, nasıl daha verimli işleyebileceği yine tarihsel-toplumsal açıdan bunun ne anlama geldiğiyle ilgili yığınca örnek ve çözümleme yapılmıştır. Bunların kararlılıkla ve istikrarlı bir biçimde uygulanması gerekmektedir. Problemlerin ağırlıklı olarak burada ortaya çıktığını görebiliriz. Bu konuda kimi yetersiz yaklaşımlarda yok değil.

Komünal ekonomiyi, kooperatifleşmeyi mevcut sistemin olanaklarına, etki gücüne hukuksal düzenlemelerine bakarak ütopya gibi gören ve ekonomiyi demokratikleşmeyi kararlılıkla uygulama yerine "biraz ondan biraz bundan" yaklaşımıyla neo-liberal ekonominin dümen suyuna giden ve ortayı bulmaya çalışan bakış açıları söz konusu olabiliyor. Bu yaklaşımların daha baştan yenilgiyi kabul etmek olduğu açık. Evet, kapitalist sistem, devlet pek çok açıdan güçlü gibi görünebilir ama yarattığı eşitsizliklerle aynı zamanda kendi düşmanlarını da çoğaltmıştır. Buradan bakıldığında gerçekten de kentler, sahip oldukları bu büyük hoşnutsuzlar cephesi nedeniyle kapitalist modernitenin asil topuğudurlar. Önemli olan bu topuğu hangi araç ve yöntemlerle vuracağını bilmektir. Burada da yasal olan değil meşru olanın fiili uygulaması geçerlidir.

Özyönetim ya da Kentin Özerk Yönetimi

Özyönetim esasen devletin iktidarın yönetemezlik krizinden dolayı merkezin dışında kalan çevrenin kalan çevrenin kendi kendini demokratik mekanizmalar yoluyla yönetmesidir. Bu durum kent açısından da geçerlidir. Zaten özgür kent yönetimi dediğimiz şey kentlerde özyönetim oluşturulmasından başka bir şey değildir. Tarih boyunca merkezi uygarlıkların yönetim anlayışlarına karşı toplumsal güçlerin özgürlük ve özyönetim hedefi ekseninde mücadele yürüttüklerini görüyoruz. Bu kimi zaman dinsel, kimi zaman etnik, kimi zaman ekonomik ve idari sebeplerle dayansa da kesintisiz süren bir mücadele olmuştur. Çoğunlukla merkezi uygarlıkların dışında bu tarz yönetim pratikleri gelişmiştir. Bu mücadele kapitalist moderniteyle birlikte daha fazla keskinlik kazanmıştır. Kapitalizmin iktidarcı, tekelci, ulus-devletçi politika ve kurumlaşmaları her alanda derin bir demokrasi krizine yol açmaktadır. Özyönetim problemi çözülmediği sürece de bu krizin devam edeceği ortadadır. İktidarcı, ulus devletçi yapılar, adına ne denirse denilsin doğrudan demokrasiye karşı duran yapılardır. Doğrudan demokrasiyi varlık gerekçelerini ortadan kaldıracak bir süreç olarak görürüler. Demokrasinin sınırı, iktidarın, sermayenin, ulus devlet otoritesinin sınırında bitmektedir. Bu gerçekliğe karşı özyönetim, toplumun kendi varoluşuna anlam biçme, onu gerçekleştirme ve özne haline gelmesinin biricik yoludur. Bununla birlikte özyönetim ahlaki-politik toplumun somutluk kazanması anlamını taşır. Özgür kent yönetimi bu açıdan toplumun yerelde politik bir özne haline gelmesini ifade eder. Politikanın ahlak ve özgürleşmeyle olan dolaysız bağı ancak kendisini katılım mekanizmalarıyla somutlaştırıldığında uygulama gücüne kavuşur. Kenti oluşturan tüm toplumsal kesimler kendileri ve kentleriyle ilgili karar gücü olmaya başladıklarında ve bunun pratik süreciyle bütünleştiklerinde özgürleşme yolunda büyük ilerleme kaydedilebilir.

Özyönetim ile ilgili farklı bakış açılarının bulunduğunu belirtmek gerekiyor. Genelde iki yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Bunlardan biri öz yönetimi daha çok ulus devletin yükünü hafifletme ve neo-liberal politikaların daha etkin uygulanmasını sağlamayı amaçlayan işlevsel özyönetim anlayışıdır. Ki bugün Avrupa'da ve bazı devletlerde uygulanmaktadır. İkinci yaklaşım ise öz yönetimi ulus devletin yükünü azaltmak için değil, onun

toplumsal özgürlük ve doğrudan demokrasiyle ilgili temel bir ihtiyaç olarak gördüğünden savunur. M. Boockhin birinci yaklaşıma eleştirel yaklaşır ve öz yönetim kavramına bu şekilde bir anlam yüklemenin ekonomik nedenlere dayandığını, bu tutumun endüstriyalizmle bağlantılı olduğunu söyleyerek özyönetim bu şekilde teknik bir meseleye indirgediğini anlatır. Gerçekten de bu yaklaşımın liberalizmin çeşitli ekonomik ve idari kurumların sistemi daha etkin kılacak şekilde işlevselletirilmesiyle ilişkisi vardır. "Bana bağımlı olduğun ve politikalarıma engel olmadığın sürece teknik olarak bazı aktiviteleri gerçekleştirebilirsin" denmektedir.

İkinci yaklaşım da gücün doğrudan halka dağıtılmasına dayanan özgürlükçü-demokratik öz yönetim anlayışı geçerlidir. Demokratik Konfederalizm, Demokratik Özerklik, özgür kent yönetimleri esasen bu sürecin birbiriyle ilişkili parçalarıdırlar. Kent bu anlamda özyönetimin, gücün halka dağıtıldığı ana merkezlerden biri olarak ele alınmaktadır. Ulus devletten ve onun "işlevsel" özyönetimin anlayışından farklı olarak bir projeksiyona sahiptir. Ulus devlet merkezileştirir, öz yönetim ise merkezin gücünü kırmayı, onu daraltmayı, demokrasiye duyarlı hale getirmeyi amaçlar. Bookchin'in sözünü ettiği şey de budur. Yani yerel yönetimlerin (belediye, halk meclisleri, kent konseyleri, kooperatifler vb.) güçlü biçimde yapılandırılması bu mekanizmalar vasıtasıyla gücün halka yaydırılması, doğrudan demokrasinin uygulanmasıyla tahakkümü, merkeziyetçi ulus devlet ve iktidar anlayışının bertaraf edilmesi…

Ulus devlet merkezileştirir, öz yönetim ise merkezin gücünü kırmayı, onu daraltmayı, demokrasiye duyarlı hale getirmeyi amaçlar

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir husus belediyelerin, meclislerin, komünlerin, kent konseylerinin içinin doldurulmasıdır. Sadece bunları oluşturmak yetmemektedir. Dikkat edilirse günümüzdeki meclis kavramı oldukça yozlaştırılmış ve anlamından uzaklaştırılmıştır. Demokrasinin, demokratik siyasetin, halkın doğrudan katılımın sağlandığı kurum olma işlevini nerdeyse kaybetmiştir. Hem genel hem yerel meclisler iktidarcı devletçi siyasetin arenasına dönüştürülmüştür. Tepeden politika oluşturma, anti demokratik yaklaşımlar verili meclislerin özünü oluşturuyor. Bu açıdan özgür kent yönetiminin olmazsa olmazı olan bu kurumların çok etkin ve özüne uygun olarak yapılandırılması, işletilmesi hayati önemdedir. Bu noktada devletin demokrasiye duyarlı hale getirilmesi sağlanır ve öz yönetime, demokratik özerkliğe yasal-anayasal bir meşruiyet sağlanırsa elbette ki bu olanaktan yararlanılır ve bunun mücadelesi de her koşulda verilmelidir ancak söz konusu oluşumlar icazet zorunluluğuyla oluşan kurumlar değildirler. Devlet doğası gereği demokrasiye duyarlı bir olgu değildir. Bu anlamda "yasal engeller var" deyip demokrasinin doğrudan hayata geçirilmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması ertelenemez. Fiili olarak hayata geçirilir. Zaten demokrasi ve özgürlük mücadelesi de bunu gerektirir. Devletten beklemek doğru olmaz. Meşruluk ve ihtiyaç uygulamak için yeterli bir sebeptir. Bugün itibariyle bir olanaksızlıktan da söz edilemez. Yıllara dayanan yerel yönetim deneyimi, oluşturulan kent konseyleri, meclisler mevcuttur ancak içi yeterince doldurulamadığından çok etkili olamamışlardır. Bu aşamada önemli olan bunları daha yaygınlaştırmak ve etkin kılmaktır.

Özgür kent yönetimi kenti oluşturan bileşimin karmaşık yapısından dolayı hassasiyetle yaklaşılması gereken bir süreçtir. Kullanılan aracalar ve yöntemler, daraltan değil büyüten, genişleten, yaygınlaştırılan, kapsayıcı olan ve farklı kesimlere ulaşmayı, onları dâhil etmeyi hedefleyen bir nitelikte olmak zorundadır. Kentlerin kapitalist modernitenin, devletin zayıf karnı olduğu doğruysa -ki bu potansiyeli güçlüdür- o zaman hoşnutsuzluklar cephesini dâhil edecek etkili mekanizmalara ve örgütsel aksiyona ulaşmak gerekir. Şematik, dogmatik, dar grupçu, tepeden inmeci yöntemler özyönetimi sakatlar. Kentteki her bireyin hatta her canlının uygulamalarından doğrudan etkileneceğinin bilinciyle hareket etmek ve kentin içinde yaşayan herkese ait olduğu duygusunu, aidiyet bilincini güçlendirecek bir yaklaşımın sergilenmesi gerekir. "Çoğunluk bizde o zaman biz belirleriz" tutumu hangi etiketle yapılırsa yapılsın devletçi, iktidarcı bir tutum olur ve savrulacağı yer "modern kent" anlayışıdır." Her yerde örgütlülük, her kararda demokratik katılım ve söz hakkı" temel bir slogan hakkı durumundadır. Tersi yaklaşımlar modernitenin rasyonel toplum ve kent yaratma anlayışına götürür ki bunu da nasıl başarısız olduğu, toplumsal ve kentsel dokuyu nasıl tahrip ettiği, tarihsel ve demokratik hafızayı nasıl yok ettiği bilinmektedir.

Son olarak üzerinde önemle durulması gereken bir hususun da özyönetim bağlamında oluşan kurumlarda temsiliyet görevini üstelenen kadroların niteliği olduğunu belirtmek gerekiyor. Toplumsal devrim ve radikal demokrasi ancak onu içselleştirilmiş, onun gerektirdiği entelektüel, teknik ve ahlaki donanıma sahip kararlı öznelerle sağlanabilir. Bugüne kadar ki yerel yönetim pratikleri açısından ele alındığı da genel olmamakla birlikte bu vasıflardan uzak ve temsiliyet krizi yaşayan kadrola-

rın mevzilendirilmesinden kaynaklı yığınca problem yaşanmıştır. Ya aileci, aşiretçi, grupçu yaklaşımlar ya da özgür kent ve yönetim pratiğini içselleştirmeyen, daha çok liberal-modernist anlayışla olguyu ele alan tutumlar ön plana çıkmıştır. Söz gelimi kentin demokrasisi toplumsal-sosyal sorunların giderilmesi, halkın doğrudan katılını sağlayacak emek ve çabadan yoksunluk; var olan kurumsal ve toplumsal altyapıdan tüketme, bürokratizm, elitizim, seçimden seçime halka giden klasik siyasetçilik bu sorunlardan sadece birkaç tanesidir. Yine daha çok orta sınıfa yakın duran, oraya dayanan, devletten bekleyen, olmayınca da şikayet edip yerine getirmekle yükümlü olduğu görevleri yerine getirmemenin gerekçesi yapan; hepsinden önemlisi demokratik özerkliğin, özyönetimin, ekoloji ve cinsiyet özgürlüğünün ne olduğu, bunların pratik politikada ve toplumsal alanda karşılığının nasıl oluşturulacağı hakkında kafa netliğine, teorik ve pratik kapasiteye sahip olmayan ve sırf bu nedenle yapılması gerekenleri kendi yönetim tarzında sekteye uğratan, işlemez kılan, yanlış bireylerin ve anlayışların kurumlar içinde mevzilenmesine yol açan tutum ve anlayışları da eklemek gerekiyor.

Tasarlanan toplumsal projenin gerçekleşebileceğine inanmak ve pratikleşme sürecinde karşılaşması olası problemlere hazırlıklı olmak, tüm engellere rağmen kararlılıkla uygulamaya yönelmek başarının olmazsa olmaz koşuludur. Bir toplumsal projeye içten inanç duyulmadığında kerhen yapma ya da verili sistemi taklit ederek onun uygulamalarını söz konusu toplumsal projeyle montajlayarak bulanıklaştırma, özünden boşaltma kaçınılmaz hale gelir. Özgür kent yönetimi bu açıdan ona inanç duyan, kendi için varoluş sebebi sayan kadrolarla gerçekleştirilebilir. Şüphesiz çok değerli çabalara da sergilenmiştir, tüm yetersizliklere rağmen Türkiye geneli açısından değerlendirildiğinde örnek yerel yönetim pratikleri de sergilenmiştir ancak yeni dönemin öncelikleri ve hedefleri gözetildiğinde bunu daha iyi bir noktaya taşımak gerekiyor. Rojava gibi imkânsızlıktan imkân yaratan bir örnek ortadayken daha fazla olanağın ve birikimin olduğu bir zeminde çok daha devrimsel nitelikte işler başarmak imkân dâhilindedir.

Yararlanılan Kaynaklar

1-J.C.Scott(Devlet Gibi Görmek)

2-J.C.Scott(Devlet Gibi Görmek)

3-Jane Jacobs (aktaran: J.C.Scott: Devlet Gibi Görmek)

Demokratik Özerklik

Cengiz Baysoy* Otonom Yayıncılık Editörü

Kavram. Kavram üzerine düşünmek..! Kavram, yaşamın akışında "fark"lanmayı, "farklılaşma"yı ve "başka"laştırmadan "başkalaşım" yakalamaktır. Kavram, tekillik ve farktır; tekilliklerin zenginliğinde oluşan kurucu elbirliğidir. Kavram aşkınlık, temsil ve evrensellik değil; içkinlik, olay ve ifadedir. Kavram yaşamı anlama ve anlamlandırmadır, kurulan ve kurucu olandır ve bir öznellik pratiğidir.

Bir öznelliğin kurucu, yaşamın akışında bir hayat, bir gelecek olup olmadığına bakmak istiyorsanız bu öznelliğin ürettiği kavram zenginliğine bakınız. Kavram üretmek varlığın zenginliği, canlılığı ve devrimciliğidir. Politik bir öznelliğin kavram üretimi durmuş ise o öznellik devrimciliğini yitiriyor demektir.

Demokratik özerklik, Kürt özgürlük hareketinin dinamizminin bir ürünü, devrimci politik pratiğinin bir üretimi ve aynı zamanda muhafazakâr politik düzlemin toplumsallığında bugünden gelecek olan bir öznellik üretimidir

Sol kavram üretemiyor. Modernist solun kavram üretimi durmuş ve donmuştur. Modernist solun kullandığı kavram seti 1789 ve 1917'de kalmış, hatta kalmakla da kalmamış, 1917 kavram setine tek bir kavram ekleme üretkenliğini gösteremediği için solun varlık düzlemini de dondurmuş görünüyor. Bu bağlamda Modernist sol kendini yenileme, reforme etme, kendinde devrim yapma zenginliğini ve esnekliğini yitirmiş, yaşamın akışını kesen bir muhafazakârlığa dönüşmüştür.

İçinden geçtiğimiz süreçte sol ve sağ olarak tam bir muhafazakârlık düzlemi içindeyiz. Böylesi bir muhafazakârlık düzleminde kavram üretimi risktir çünkü kavram üretimi devrimcidir ve genel zekâda devrimdir. Böylesi bir ortamda dirençler her yerden gelir. Söylemler iktidarı ve ezberler mahkemelerini çalıştırmaya başlar; yargıçlar sorgular, yargılar ve cezalandırır. Bundan dolayı kavram, her zaman cesur fakat yalnızdır.

"Demokratik özerklik" kavramı cesur ve yalnızdır. Demokratik özerklik, Kürt özgürlük hareketinin dinamizminin bir ürünü, devrimci politik pratiğinin bir üretimi ve aynı zamanda muhafazakâr politik düzlemin toplumsallığında bugünden gelecek olan bir öznellik üretimidir. Demokratik özerklik kavramı, coğrafyamızın modernist solunun genel zekâsını aşan kurucu bir virtüelliktir. Gezi ile birlikte sol ve devrimci öznellik, bu virtüelliğin akışında edimleşecek ve bir olay olarak oluşacaktır.

Demokratik Özerklik Kavramı Dünyalıdır

1960'larla birlikte dünya çapında bir tıkanıklığın ve krizin varlığı fark edildi. Post yapısalcılık bu krize bir müdahaledir. Bu kriz ne bir örgütlenme ne de bir mücadele biçimi kriziydi. Bu kriz, 1789 Fransız Devrimi'nin ve buna bağlı olarak modernizmin uygarlık kriziydi. Biraz daha ilerlersek emperyalizm, modernizmin ulus devlet egemenlik biçiminin ürünüdür ve I. ve II. Dünya Savaşı modernizmin uygarlık krizinin bir sonucudur; ne yazık ki emperyalizm eleştirisi modernizm eleştirisi içinden düşünülemedi. Türkiye solunun krizi budur. Sol, modernizmin içinden bir emperyalizm eleştirisiyle emperyalizm ve ulus devlet diyalektiğine gömüldü ve kilitlendi. Bu bağlamda Sovyetlerin yıkılışı, modernizm içinden düşünülen bir sosyalizmin çözülüşü ve çöküşüdür.

Uygarlık bir düzlemdir. Bütün kavramlar ve toplumsal tarihsel dinamikler, içinde yaşadıkları uygarlığın

düzlemi içinden kurulur, işler ve çalışırlar. 1960'lara kadar sol ve devrimler modernizmin uygarlığı içinden kurulmuşlardır. 1917 Ekim Devrimi modernizmin krizine modernizmin içinden müdahaledir. Modernizm düzleminin krize girmesiyle birlikte bu düzlemin bütün kavramları ve dinamikleri de krizi girmiştir. 1960'lardan bu yana sol kriz içindedir ve bir kimlik bunalımı içinden geçmektedir. Modernizm bitti; kapitalizm modernizmin kalelerini terk etti. Yeni bir egemenliğin kuruluşu içindeyiz. Kapitalizm artık postmoderndir; gerçek tahakkümden bio-politik tahakküme geçmiş, bu tahakküm içinde işlemekte ve çalışmaktadır. Fakat sol, kapitalizmin terk ettiği modernizmin içinden çıkamamaktadır. Modernizmin ve post-modernizmin eleştirisi üzerinden yeni bir sol kuruluş kaçınılmazdır.

Mücadele içinden yeni bir düzlem kuruluyor; demokratik özerklik bu düzlemin kurucu kavramlarından biridir. Demokratik özerklik yeni düzlemin oluşumu içinden solun krizine Mezopotamya'dan çıkan bir devrimci müdahaledir.

Rönesans ön modernitedir ve aşkınlık düzleminden içkinlik düzlemine bir geçiş ve bir kuruluştur. Rönesans, bizim belirlemediğimiz fakat bizi belirleyen "ahlak"ın evrensel iyilik ve kötülüklerinin belirlediği aşkınlıktan çıkıştır. Rönesans, "Bizim öznelliğimiz dışında aşkın evrensel bir iyilik ve kötülük yoktur," çığlığını attı. "Akıl"ı bedenin tanrıya en yakın yeteneğinden ve beden üzerinde kurduğu hiyerarşiden çıkardı. Aklı, bedenin insana en yakın yeteneği emeğe içkinleştirdi. Rönesans ikili modernliğin içkinlik düzlemidir.

Aşkın modernite içkin modernitenin kap(at)ılması ve tahakküm altına alınmasıdır. Aşkın modernite, aklın özne üzerinden, beden ve hayat üzerinde yeniden tahakkümünün ve hiyerarşisinin kurulmasıdır. Aşkın modernite, metafiziğin içinden metafiziğe müdahaledir. Modernite dinsel metafiziği bilimselleştirerek sekülerleştirmektir. Descartes metafiziğin merkezine "Ben"i, Kant "Özne"yi, Hegel ise "Devlet"i koydu. İçkinlik düzleminin felsefi olarak kap(at)ılması, egemenlik teorisi ile paralel devam etti. Bodin, Locke, Hobbes ve Rousseau, doğal hak egemenliğini sözleşme ile "Bir"e devretti. Siyasal alan ve toplumsal alan ikiliği günümüze kadar bizi yönetti. Aşkın modernizmin felsefesi ve egemenlik teorisi çöktü. Oysa içkinlik mücadele içinde devam ediyor. Demokratik özerklik Rönesans'tan gelen içkinlik düzleminin günümüzde devam eden mücadelesidir.

Solda modernizm eleştirisi geleneği yoktur. Sol, burjuva egemenlik teorisinin içinden çıkamamıştır ve krizi budur. Bir modernizm ve postmodernizm eleştirisi olarak demokratik özerklik, burjuva egemenlik teorisinden devrimci bir çıkıştır.

Modernizm, emeğin dünyalılığının ve dünyalı olma kudretinin ulus devlet altında siyasal mülkiyet altına alınmasıdır. Dünyalı olan emek ulus devlet altında burjuvazinin ulusal gücüne dönüşmüştür. Ulus devletin kuruluşu, yalnızca feodaliteye karşı verilen bir mücadelenin zaferi sonucunda kurulan bir egemenlik biçimi değildir. Burjuvazi iki cepheye karşı savaştı: feodalite ve işçi sınıfı. Ulus devlet feodaliteye karşı savaşımın değil işçi sınıfına karşı savaşımın ürünüdür. Ulus devlet, işçi sınıfının 1848 Devrimi'ne karşı kurulan burjuva egemenlik biçimidir ve bir karşı devrimdir. 1848 Devrimi, ulus devlet ile yenildi. Ulus devlet emeğin siyasal ve ekonomik sınırlar içinde çitlenmesi, emeğin ücretli emek altında sınıflaştırılması ve siyasi mülk altına alınması ve uluslaştırılmasıdır. Sol hiçbir zaman bunu göremedi.

1960 sonrası başta 1968 Devrimi olmak üzere bütün teorik ve pratik arayışlar modernizmin krizine bir müdahale ve ulus devlet eleştirisiyle Rönesans'tan gelen 1848 Devrimi'yle devam eden içkinlik düzleminin yeniden keşfidir.

1960'larla birlikte Devrim kavramı devrimciliğini yitirdi. Devrim kavramı yeniden devrimciliğine kavuşturulmalıdır. Hayallerimiz devam ediyor. Devrim kavramını devrimcileştirmek, yaşanılan uygarlık krizine müdahale etmek ve bugünden geleceğin politik gramerini kuracak söylemsel kopuşları yakalamak ve üretmekle mümkündür.

Modernitenin "ulus devlet" altında uluslaştırdığı "birey", "vatandaş", "halk", "mülkiyet", "cumhuriyet", "toplumsal sözleşme", "hukuksal eşitlik", "temsil", "özne", "demokrasi", "parti", "sendika" ve "parlamentarizm" gibi tüm kavramları artık kriz içindedir. Modernizmin dili kekelemektedir. Bu kavramları uluslaştırmaktan kurtarmak ve ulussuzlaştırmak 21. yüzyılın devrimciliğidir.

"Demokratik özerklik" devrim kavramını devrimcileştiren söylemsel bir kopuştur ve modernizmin uygarlık krizine Mezopotamya'dan çıkan bir devrimci müdahaledir. Ne 1789 devriminin ne de Ekim Devrimi'nin grameriyle anlaşılabilecek bir dille konuşmaktadır. "Demokratik özerklik", herkesin anlamakta zorlanacağı, fakat 21. yüzyılın düzlemini belirleyecek politik bir devrimci anadildir.

Kürt özgürlük hareketi dünyanın yerlisidir. Demokratik özerklik dünyanın yerlilerinin ana dilidir. 1848 sonrası kurucu söylem, "Dünyayı Uluslaştırın", "Demokrasiyi Uluslaştırın" söylemiydi. 21. yüzyılın kurucu söylemi ise " Dünyayı Ulussuzlaştırın", " Demokrasiyi Ulussuzlaştırın" söylemidir. Demokratik Özerklik "Demokrasiyi Ulussuzlaştırma"nın politik pratiğidir. Demokratik özerklik yalnızca Kürt özgürlük hareketinin yerel bir ihtiyacı değil, Türkiye'nin ve günümüz Orta-

doğu'sunun en acil kurucu politik söylemidir. Demokratik özerklik dünyalıdır ve Mezopotamya'dan dünyaya sunulmuş bir enternasyonalizmdir.

Modernist sol, post-modernist kapitalizme karşı I. Cumhuriyet'in ulus devletine sahip çıkarak direndiğini sanmaktadır. Oysa Kürt özgürlük hareketine karşı I. Cumhuriyet'in ulus devletini korumak ve kollamak sosyal şovenizmdir. Kürt özgürlük hareketi ulusal bir özgürlük hareketi olarak "Demokrasiyi Ulussuzlaştırın" çağrısıyla devrimci bir cesaret gösterirken, modernist sol ulus devlete sahip çıkarak şovenizmin içinden çıkamamaktadır. Demokratik özerklik bırakın ulus devleti düşünmeyi, demokrasiyi de devletsiz düşünebilmenin pratiği ve politikliğidir.

Demokratik Özerklik Komünalist Demokrasidir

Tahakküm ve özgürlük… Tahakkümün olumlama pratiği ve ontolojisi diyalektiktir. Özgürlüğün olumlama pratiği ve ontolojisi ise diyalektik değildir. Özgürlük, tahakkümün diyalektiği karşısında antagonist bir kurucu güçtür. Diyalektikte "Ben" kavramının olumlanması ancak "Ben olmayanın" üretilmesi ile mümkündür. "Ben" başkalaşarak ve kendini olumsuzlayarak varlık haline gelir. Diyalektik, ikilik üretmek ve bu ikiliğin hiyerarşisi içinde çelişki ve çatışma ile varlığını devindirmektir. Diyalektik içinde politik olan olumsuzlamadır. Sermaye, emeği ücretli-emek altında sınıflaştırıp kendisini olumsuzlayarak olumlar. Ücretli-emek, sermayenin başkalaşmış biçimidir. Bu bağlamda emek mücadelesini ücretli-emek ile sermaye arasındaki mücadeleye indirgemek ve diğer mücadele biçimleri üzerinde hiyerarşi kurarak onları yedeklemek reformizmdir; ücretli-emeğin mücadelesi sermayeyi, sermayenin mücadelesi ücretli-emeği üretir. Asıl sorun, emeği, sınıflaştırılmış ücretli-emek biçiminden çıkarmaktır. Diyalektik, bir sınıf üretme ilişkisidir. Emek mücadelesi, toplumsal, siyasal, kültürel ve ulusal düzlemde bütün sınıflaştırma pratiklerine karşı sınıfsızlaşmayı politik pratik olarak düşünmektir. Modernist sol, özgürlük kavramını diyalektiğin içine gömmüştür. Bu bakış, komünizmi, diyalektiğin içine gömülen ekonomist bir determinizmin ereği olarak düşünür. Bu bir krizdir ve Sovyetler bu krizin içinden çözülüp çökmüştür.

1960 sonrası arayışlar, politik olanı yalnızca bir tahakküm ilişkisi olarak görmenin dışında bir özgürleşme pratiği olarak yeniden düşünmektir. Politik olanı, olumsuzlamanın diyalektiğinden çıkartıp olumlamanın düzleminde yeniden kurmaktır. 21. yüzyıl devrimciliği antagonizma teorisini diyalektiğin reformizmi dışına çıkarmak ve antagonizmayı olumsuzlamanın dışında olumlamanın politik pratiği içinden düşünmektir.

Direniş yoksunluğun içinde çıkmaz. Direniş zenginliğin bir ifadesidir. Emeğin zenginliği, sermayenin zenginliği değildir. Sermaye için zenginlik para ve metadır. Emeğin zenginliği ise para ve metada emekten çalınan değerdir. Emeğin zenginliği elbirliği, kolektivizm ve bir arzu üretimi olan komünalist demokrasidir. Zenginliği, kendi emeğimizi değerli kılmayı, elbirliğimizi ve kolektif pratiğimizi tahakkümün diyalektiğinden çıkarmak ve kendimizi komünalist demokraside olumlamak, yeni düzlemin devrimciliğidir. Demokratik özerklik tahakkümün diyalektiğinden çıkmanın ve kendimizi değerli kılmanın demokrasisidir. Demokratik özerklik, diyalektiğin krizi içinde hak talep ederek gücümüzü fark etmekten çıkıp, kendi emeğimizi olumlayarak, hakkı doğrudan kullanarak kudretimizin ve zenginliğimizin farkındalığı üzerinden tahakkümü krize sokmaktır. Demokratik özerklik komünalist demokrasidir ve bir arzu makinesidir. Komünizm, bugünün politik pratiğine içkin oluştur ve komünalist demokrasi komünizmin aktüelliğidir. Demokratik özerklik demokrasinin politik pratiğine içkin komünizmi yeniden düşünmektir.

Politik Olan Üzerinden Komünizmi Yeniden Düşünmek

İktidar kavramı üzerine düşünmek aynı zamanda egemenlik kavramı üzerine düşünmektir. "İktidar" ve "egemenlik teorisi" kavramlarından bir adım geri gidersek, "politik olan" nedir sorusuyla karşılaşırız. Genel olarak sol düşünce politik olanı bir tahakküm ilişkisi olarak okur ve bir üst yapı sorunu olarak görür. Bu düşünceye göre demokrasi kavramı bir devlet biçimi olarak üst yapı kavramıdır. Böylece "politik olan," sınıf, iktidar ve egemenlik kavramlarına indirgenerek sınırlanır. Sınıflar ortadan kaldırıldığında politik olan da ortadan kalkacaktır. Bu bakış açısı alt yapı ve üst yapı ayrımından kaynaklanmaktadır. Oysa demokrasi bir üst yapı sorunu değil alt yapı sorunu olarak düşünülmelidir. Demokrasi sorununu bir üst yapı sorunu olarak gören bu bakış açısı, demokrasi kavramını burjuva egemenlik teorisi içinden düşünür ve demokrasiyi burjuva demokrasisi ile sınırlar. Böylece bu yaklaşım sınıflaşmaya karşı sınıfsızlaşmayı ve komünizmi politik olanın içinden bir demokrasi pratiği olarak okuyamaz. Bu sınırlama içinde politik olan, sınıfsal ilişkiler ve devlettir. Sol düşüncenin kadim krizi, politik olanı bu sınırlama içine hapsetmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bakış açısı sınıfların ortadan kaldırıldığı bir toplumsallık olarak komünizmi bugünün politik olanı dışına çıkartır ve politik olanın içinden düşünülmesini engeller.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyanın kuramsal birikiminde "komünizm" kavramını politik olanın üzerinden düşünmenin ya da komünizme içkin politik olan nedir sorusu üzerinden düşünmenin pek yeri yoktur. Bu durumun en önemli nedeni komünist bir toplumu etik-

politik bir oluş ve toplum olarak düşünememektir.

Diyalektiğin içine gömülmüş bir erek olarak komünizm, emeğin iktisadi kurtuluşuna bağlıdır. Politik olan, emeğin iktisadi kurtuluşu için yalnızca bir olanaktır. Komünizm ancak, emeğin bir geçim aracı olmaktan çıktığı, toplumsal zenginliğin gürül gürül aktığı, herkesin gereksinmesine ve ihtiyacına göre yaşadığı ekonomik bir cennette mümkündür. Demokrasi ve politik olan üst yapı sorunu iken, komünizm bir alt yapı sorunu olarak toplumsal zenginlik ve ekonomik bir birikim sorunudur. Bu durumda sınıfsız bir toplum olan komünizme gidiş ancak iktidarın olumlanmasının diyalektiği içinden düşünülebilir. Komünizm, devletli bir sosyalizmin diyalektiği içinden bir erek olarak kurulacaktır. Sosyalist devlet, emeğin verimliliğine dayalı toplumsal birikimin disiplin altına alınmasının ihtiyacı olarak vardır. Bu düzlemde kapitalizmde sınıflar mücadelesi tarihi, komünizmde üretici güçlerin geliştirilmesinin tarihi olarak okunacaktır. Böylece devrim kavramı devlet ve iktidar kavramı üzerinden düşünülebilir. Emek bir geçim aracı olmaya devam ettiği sürece burjuvasız burjuva hukuku devam edecektir. Devlet ve politik olan, üretici güçlerin gelişmesine ve emeğin iktisadi kurtuluşuna göre sönümlenecektir. Bundan dolayı sol, burjuva ekonomi politiğinin içinde kalmış ve burjuva egemenlik teorisinden çıkamamıştır. Oysa komünizm ekonomik bir erek değil sınıfsızlaşmaya içkin komünalist demokrasiye, kolektivizme ve ortak olana içkin etik-politik bir toplumsal ilişkidir. Komünalizm, demokrasiye içkin komünizmin etik-politiğidir ve devrim kavramını iktidar olmadan ve devletsiz düşünebilmektir. Marx'ın Alman İdeolojisi kitabındaki "Komünizm bize göre ne yaratılması gereken bir durum, ne de gerçeğin ona uydurulmak zorunda olacağı bir ideadır. Biz bugünkü duruma son verecek gerçek harekete komünizm diyoruz," (1) ifadesi üzerine düşünmek gerekiyor. Komünizm, ne yaratılması gereken bir erek, ne de bir "idea"dır. Komünizm bugüne içkin anti-kapitalizmin etik-politiğinde komünalist bir politik oluştur. Demokratik özerklik, politik pratik içinden ve bugünden demokrasiyi bir komünalizm olarak devletsiz düşünebilmektir.

Sol, proletarya diktatörlüğü kavramını devlet kavramıyla özdeşleştirmiştir. Bu durum önemli bir politik tıkanmaya neden olmaktadır. Proletarya diktatörlüğü kavramı devlet kavramına değil, devrim ve komün kavramına yakındır. Bu krizi gören Engels'in çok önemli bir düzeltme yapmasına karşın, ne yazık ki Marksistler bu değerlendirmeyi dikkate almamışlardır. Engels, 1875'te Bebel'e yazmış olduğu mektupta "Biz devlet sözcüğünün yerine, her yerde topluluk (gemeinwesen) gibi, Fransızca komünün karşılığı olan mükemmel eski bir Almanca sözcüğün kullanılmasını önermekteyiz,"(2) diye yazar. Ne yazık ki Marksistlerimiz bu uyarıyı dikkate almayarak, proletarya diktatörlüğünü komün ve devrim ilişkisi ile değil, devlet kavramıyla ilişkili kurmaya devam etmişlerdir. Bu bir krizdir! Bu krizden çıkmak komünizmi "devlet"in diyalektiği içinde değil komün, komünalizm ve devrim kavramlarının içkinliğinde politik bir oluş olarak düşünmekle mümkün görünmektedir. Demokratik özerklik, ruhumuzda devleti kişilikleştiren burjuva egemenlik teorisinin içinden çıkmak ve özgürlüğü etik bir kişiliğe dönüştürmektir.

Komünizmin Politiği: Sınıflaşmaya Karşı Sınıfsızlaşma

Egemenlik teorisinde politik olan, sınıfsal hükmetme ilişkisidir. Önemli olan iktidarın hangi sınıfın elinde olduğudur. Kötü olan burjuvazinin sınıfsal devleti, iyi olansa proletaryanın sınıfsal devletidir. Devlet ve iktidar kavramları ise nötrdür. Oysa Marx, 18. Brumaire'de "Bütün siyasal devrimler, bu makineyi kıracakları yerde, yetkinleştirmekten başka bir şey yapmadılar. Ardı ardına iktidar uğruna savaşan partiler bu muazzam devlet yapısını ele geçirmeyi, kazananın en birinci ganimeti saydılar,"(3) demiştir. Bu bağlamda emeğin iktidar kavramıyla politik ontoloji ilkesi iktidarı yetkinleştirmek değil, devlet makinesini kırmaktır.

İktidar kavramı her zaman bir "şey", bir "nesne" olarak düşünülmüştür. Oysa "iktidar" kavramı "nesne" değil tam tersi kurucu bir toplumsal ilişki ve bir sınıflaştırma üretimidir; iktidar canlı bir organizmadır ve tek taraflı çalışmaz; sınıfların çelişkili çatışmasının ürettiği ilişkisel bir toplumsal güçtür. Bu bağlamda toplumsal bir ilişki olarak iktidar diyalektiktir ve yukardan üretildiği gibi aşağıdan da üretilen toplumsal bir fabrikadır.

Dolayısıyla politik olanı iktidar diyalektiğinin içinden kurmak, doğal olarak politik olanı, yani "iktidar"ı ele geçirmek, iktidar olmak, iktidarı korumak ve sürdürmek olarak düşünülecektir. Bu ilişkisellik içersinde, işçi sınıfı iktidarı ele geçirdiğinde emek, ücretli-emek altında sınıf olarak kendisini üretmeye devam edecektir. Oysa devrim, komün ve komünist demokrasi, sınıflaşmaya karşı sınıfsızlaşmanın politik pratiğidir.

Emeğin bir sınıf üretme ilişkisi olan iktidar üretiminden çıkartılması politiktir ve emeğin olumlanmasında politik olan, emeği ücretli emek biçimi altında sınıflaştırmaktan çıkarmaktır. Politik olarak emeğin sınıflaşmaktan çıkması, bir sınıf üretme ilişkisi olarak

1-Marx, K. ve Engels, F., Alman İdeolojisi, Sol Yayınları, 2004, s. 62.
2- Marx, K. ve Engels, F., Seçme Yapıtlar III, Sol Yayınları, 1979, s. 42.
3-Marx, K. ve Engels, F., Seçme Yapıtlar I, Sol Yayınları, 1976, s. 575.

aşkınlıktan ve "iktidar" kavramından çıkmak anlamına gelir. Emeğin olumlanmasında politik olan, bir sınıf üretme ilişkisi olarak aşkınlığın ve "iktidar"ın parçalanması, yıkılması ve "iktidar" olmayan etik-politik bir düzlemin toplumsal olarak kurulmasıdır. Sermayenin politik olanı ile emeğin politik olanı arasındaki fark antagonisttir. Antagonizma, sınıflaştırmaya karşı sınıfsızlaşmadır. Kapitalizm politik toplum, komünizm ise etik-politik toplumdur. Temsilin, öznenin ve iktidarın devrimcileştirilmesinden, demokratikleştirilmesinden hayatın devrimcileştirilmesi ve demokratikleştirilmesine geçiştir. Özgürlük ve komünizm ütopik bir cennet değil, sürekli bir etik-politik oluştur. Bu durum yarınların sorunu değil bugüne içkin politik bir pratiktir. Sınıfsızlaşmayı politik olanın içinden düşünmek özgürlüğün politik ontolojisidir.

Marx için sınıf kavramının tarihsel önemi, sınıfın yoksulluğundan ve yoksunluğundan değil, tersine emeğin sınıf olarak kendini reddetme gücüne sahip tek sınıf olmasından kaynaklanır. Sınıfın kendi çıkarını toplum çıkarı olarak örgütlemesi, sınıflaştırmaya dayalı bütün toplumsal ilişkilerin ortadan kaldırmasına içkindir. Sömürgecilik, ilhak, asimilasyon, şovenizm ve patriyarkal bir sınıflaştırma ilişkisidir ve demokratik özerklik yalnızca fabrikada kurulan sınıflaştırmaya karşı değil, toplumsal ilişkilerin bütün boyutlarında üretilen sınıflaştırma ilişkilerine karşı kurucu bir itirazdır.

Politik Olanı Özgürlük Pratiği Olarak Yeniden Düşünmek

Genel olarak düşünürler için Antik Yunan bir nostaljidir. Bu nostaljinin altında yatan, felsefenin önemidir. Felsefe neden Antik Yunan coğrafyasından doğdu? Yaygın kanı felsefenin mitolojiye karşı aklın ve bilimin bir itirazı sonucu oluştuğu üzerinedir. Mitsel, imgesel düşünmeden soyut, kavramsal düşünmeye geçiş Antik Yunan coğrafyasında oluşmuştur. Koca koca kitaplarda ilk bilim insanı olarak Thales gösterilir. Oysa Thales, tanrılar her yerdedir diyen bir düşünürdür. İnsan biçimli çok tanrılı düşünceden tek tanrılı düşünmeye geçişi kuran soyut kavramsal düşünüştür. Teoloji kavramını ilk kullanan Platon'dur. Tek tanrı soyutlamasını kuran Platon ve Aristoteles'tir. Metafizik, aynı zamanda dinsel felsefenin de düzlemidir.

Antik Yunan'da felsefenin, dinsel düzlemin dışında olduğunu ifade etmek doğru değildir. Antik Yunan felsefesi "aklın" beden üzerine hiyerarşisini kurdu. Hegel'de "kavram" sözcüğü tanrının kendisidir. Aşkınlık "akıl"ın tahakkümüdür. "Akıl" mefhumu modernizmin bir kavramı değildir. Akıl, Batı düşünme geleneğinin kadim mefhumudur ve modernizm Batı düşünme geleneğinin içinden bir arayıştır. Bundan dolayı, modernizm "akıl"ın hiyerarşisini "özne" üzerinden sekülerleştirmektir.

Bu durumda sorumuzu yeniden sormalıyız: "Felsefe neden Antik Yunan coğrafyasından çıktı?" Yanıtımızı felsefe ve din ilişkisi üzerinden değil, felsefe ve politik olan üzerine düşünerek aramamızın doğru olacağını düşünüyorum.

Aristo'nun pratik etkinlik alanını üç başlık altında düşündüğünü söylemek yanlış olmayacaktır: Ahlak, politika ve teknoloji. Ve yine Aristo, etkin pratiği erdem ve özgürlük üzerinden şöyle tanımlar: Amacı etkinliğine içkin pratik. Ahlak ve politika "amacı etkinliğine içkin pratik" alanıdır. Teknoloji alanı ise tartışmalıdır; alet, amacı etkinliğine içkin olmayan pratiktir. Köleler, insan olmayan konuşan aletlerdir ve amacı dışarıdan gelir. Bu bağlamda Aristo'ya göre yaşam, özgürlük alanı ve zorunluluk alanı olarak ikiye ayrılır. Ahlak ve politik olan, amacı etkinliğine içkin pratik özgürlük alanı, amacı dışarıdan gelen köle alanı ise zorunluluk alanıdır. Boş zamanı ve kültürü yaratan bu özgür olmayan zorunluluk alanıdır. Politik olan özgürlük alanı, politik olmayan ise zorunluluk alanıdır.

Antik Yunan site devletleri olan "polis", özgür ve eşit yurttaşlardan oluşan özgür, erdemli toplumdur. Antik Yunan'da politik olan, eşit yurttaşlar ile kurulu özgür bir toplum olan politik toplum üzerine düşünmektir. İnsan politik varlıktır ifadesinin kökü buralardan gelir. Antik Yunan'da felsefenin doğuşu eşit yurttaşlar ilişkisine dayalı özgür bir toplum üzerine düşünülmesinden kaynaklanmıştır.

Antik site cumhuriyetlerinin dağılması ve coğrafyaya Roma İmparatorluğu'nun hâkim olmasıyla birlikte yurttaş ilişkisi ortadan kalkmış, yerine tebaa ilişkisi geçmiştir. Bundan sonra politik olan, zorunluluk alanı içinden bir tahakküm ilişkisi olarak okunacaktır. Bu kırılma ile birlikte politik olan, bir özgürlük pratiği olarak değil bir tahakküm, sömürü ve iktidar sorunu olarak ele alınacaktır. Demokratik özerklik, politik olanı özgürlük alanı olarak coğrafyamızda yeniden düşünmektir.

Türkler "Devlet", Kürtler "Toplum" Üzerine Düşünür

Doğu Roma..! Yedi tepeli şehir, İstanbul! Osmanlı üçüncü Roma'dır, farkında bile değiliz. Üçüncü dünyacılık gözlükleriyle Osmanlı'yı yarı sömürge mazlum bir imparatorluk olarak okumak kaba ve yanlış bir okumadır. Tarihin başlangıcı olan yazı ve "icat edenin Allah belasını versin!" dediğimiz para, bu coğrafyada, Mezopotamya'da bulunmuştur. Firavun'un ülkesi Mısır buradadır. Üç semavi din Tevrat, İncil, Kuran bu coğrafyada vahiy edildi. Üç dinin hac yeri burada. Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammed ve yüzlerce peygamber bu coğrafyada doğdu, yaşadı. Bilineni ve bilinmeyeniyle kabirleri bu coğrafyadadır. Antik Yunan site devletleri kültürünün ve felsefe tarihinin

oluştuğu topraklar İyonya, yani bizim Ege kıyılarımızdır. Ege kıyılarımız İyonya site devletleri ile doludur. Bu kadar zengin bir mirasın üzerinde oturmakta ve yaşamaktayız. Bu mirası üstlenmek, kaldırmak ve taşımak kolay bir iş değil. Bu coğrafya bir "ulus"a veya "ulus devlet"lere ait olamayacak kadar insanlığa ait bir mirastır. Bu miras toplum üzerinden değil devlet üzerinden düşünülerek yönetilmiştir. Demokratik özerklik, bu coğrafyanın insanlık mirasını üstlenen bir demokrasidir.

Üçüncü Roma Osmanlı'nın kamusal alanı yurttaş temelli değildir. Yurttaş kavramı üzerinden politik olanı düşünmek hayal bile edilemez. Osmanlı'da politik olan tamamen tahakküm ilişkisi üzerine kurulmuştur. Osmanlı siyasal düşünme kültüründe kamusal alanın dayandığı dinamik yurttaş değil "kul"dur ve kamusal alan devşirme bürokrasi üzerine kurulu Enderun'dur. Osmanlıda toplum; tebaa ve ümmet demektir. Bizim siyasal kültürümüzde kapı kulu ve Enderun'dan gelme devşirme geleneği, Osmanlı'da politik olanın köküdür ve bundan dolayı politik olan bürokrasidir. Talep etmek değil "arz" etmek bu coğrafyanın politik kültürüdür. Sadakat altında kullaştırma, Türkleştirme, Müslümanlaştırma ve asimilasyon kamusal alanın siyasal kültürüdür. Yurttaş kavramında politik olarak üretilen eşitlik ve özgürlük iken, sadakate dayalı kullukta politik olarak üretilen bürokrasidir. Bu kültür ruhumuza işlemiş olarak günümüzde devam etmektedir. Demokratik özerklik, bu kültürün kırılması, tebaa ve ümmete karşı yurttaşlık, "arz"a karşı "talep" demektir.

Türkler "devlet", Kürtler "toplum" üzerine düşünme geleneğinden gelmiştir. Kürtler için "devlet" bir özgürlük değil, tahakküm, asimilasyon ve şovenizmdir. Bu bağlamda Kürtler için demokrasi "devlet" kavramına karşı "toplum" kavramı üzerine düşünmektir

Her toplumsal-siyasal coğrafya, siyasal tarihinde kendine özgü demokrasi dinamikleri taşır. Roma İmparatorluğu'nda patricilere karşı plebler bir demokrasi dinamiğidir. 18. ve 19. yüzyıl demokrasi dinamiği ise proletarya ve proletaryayı siyasal alanda güç yapan 8 saatlik iş günü ve genel oy hakkı talebi bağlamında vatandaşlık hakkıdır. Anadolu coğrafyamızın en önemli demokrasi dinamiklerinden biri ise çok kültürlülüktür. Bu çok kültürlülük özgürleşmeden, bu çok kültürlülüğün eşit ve özgür yurttaşlığı kabul görmeden bu coğrafyaya demokrasi memokrasi gelmez. "İç dinamiklerle gelişen bir kapitalizmin olmamasından ve emperyalizmin varlığından dolayı uluslaşmamızı, demokrasimizi gerçekleştiremedik, demokrasimizi geliştiremedik" söylemi kaba bir oryantalist sol söylemdir. Tam tersine, bu coğrafyada uluslaşma ve demokrasi çok kültürlülüğe dayanmadığı için demokrasi gelişememektedir. 1923, çok kültürlük temelinde bir uluslaşma değil, bu coğrafyayı Türkleştirme stratejisine dayanan şoven bir uluslaşmadır. I. Cumhuriyet, başından itibaren bu coğrafyanın demokrasi dinamiklerine karşı anti-demokratik ve şovendir. Modernist sol, oryantalist ezberlerden kurtulup bu gerçeği görmek zorundadır. Demokratik özerklik 1923 şovenizmine karşı demokrasi ve özgürlüktür.

Türkler "devlet", Kürtler "toplum" üzerine düşünme geleneğinden gelmiştir. Kürtler için "devlet" bir özgürlük değil, tahakküm, asimilasyon ve şovenizmdir. Bu bağlamda Kürtler için demokrasi "devlet" kavramına karşı "toplum" kavramı üzerine düşünmektir. Kürt siyasal hareketi yalnızca Kürt halkının değil, bu coğrafyanın demokrasi ve özgürlük kudretidir. Demokratik özerklik söyleminin ulus devlet ve siyasal demokrasi eleştirisi, bu coğrafyanın tarihsel vicdanı ve içkin gücüdür. Sınıf üretme ilişkisini reddeden toplumsal demokrasi üzerinden kamusal alanı politik olarak tartışma zamanı gelmiştir. Sınıflaşmanın reddi üzerinden yeni bir yurttaşlık tanımı, demokratik özerkliğin politik zeminidir.

Komünalist demokrasi için toplumsal olan, elbirliği ve ortak olandır. Sermaye içinse toplumsal olan, özel ve mülktür. Bu bağlamda toplumsal olanın özel mülkleştirilmesi kamusal alanı üst yapı ve siyasal demokrasiyle sınırlar. Toplumsal olanın ortak olanlaştırılması, bir başka deyişle elbirliği ile toplumsallaşması, politik olanı toplumsal demokrasiyle sınırsızlaştırır. Siyasal demokrasi politik olanı darlaştırır ve aşkınlaştırır. Siyasal demokraside ücretli emek üretim sürecinde ve fabrikada eşit ve özgür bir birey olmadığından ücretli emekçi fabrika demokrasisin bir yurttaşı ve benzer şekilde üniversitelerde müşteri olan öğrenci, ticarileşmiş üniversite A.Ş.'lerin üniversite demokrasisinde bir "yurttaş" değildir. Siyasal demokraside hukuksal olarak yurttaş olan ücretli emekçi, fabrikada ücretli köledir. Siyasal demokraside kamusal alanın üyesi yurttaş, sınıf üretme ilişkisinin yeniden üretiminin güvencesidir. Oysa toplumsal demokrasinin üyesi yurttaş, ücretli emeğin reddi ve toplumsal bireydir. Toplumsal yaşamın her alanında söz, yetki ve karar hakkına sahiptir. Bu bağlamda sınıfsal bakmak, sınıflaştırmaya karşı sınıfsızlaşmayı ve siyasal demokrasiye karşı toplumsal demokrasinin elbirliğine dayanan ortak olanı etik-politik bir toplumsal ilişki olarak kurmaktır. Siyasal demokraside yurttaş, toplumsal demokraside çokluktur. Bundan dolayı sınıfsallık, ücretli-emeğe dayalı burjuva yurttaş tanımını, ücretli-emeğin reddi üzerinden yıkmak ve toplumsal demokrasinin komünalizmine dayalı yeni bir çokluk'un

egemenlik teorisini kurmaktır. Bu bağlamda ulus devlet, siyasal demokrasi ve temsili demokrasi kavramlarının eleştirisi üzerinden doğrudan demokrasiyi, çokluk'un demokrasisini komünalist demokrasi ve demokratik özerklik olarak savunmak 21. yüzyılın devrimciliğidir.

Kürt özgürlük hareketi egemenliğini kullanma hakkını dolayımdan, talepten ve temsilden çıkarmıştır. Demokratik özerklik, hak ve güç diyalektiği içinde hak talep ederek güç hegemonyası siyaseti yerine, gücünü doğrudan hak olarak kullanma siyasetini koyma düzlemidir. Demokratik özerkliğin komünalist demokrasisinde temsili özneler değil, doğrudan toplumsal özneler konuşmaktadır. Demokratik özerklik halk adına konuşan değil, halkı konuşturan etik-politik bir paradigmadır ve politik paradigma olarak "iktidar" ve "devlet"e ihtiyaç duymamaktadır. Dolayısıyla Kürt siyasal hareketi temsiliyet ve devlet üzerinden siyasal bağımsızlık, siyasal demokrasi ve siyasal özgürlük hattı değil, toplumsal bağımsızlık, toplumsal demokrasi, toplumsal özgürlük üzerinden bir politik hat izlemektedir. Demokratik özerklik, çokluğun farkları özgürleştiren politik gücüdür.

Modernist sol açısından politik mücadelenin anlamı, sistemin yaratacağı krizi beklemek ve kriz anında müdahil olmaktır. Bu paradigma bitmiştir. Asıl olan devrimci hareketin kendini olumlarken sistemi krize sokmasıdır. Demokratik özerklik siyaseti, krizi bekleyen değil sistemi sürekli krize sokan ve politik mücadele alanını kendisi belirleyen devrim siyasetidir. Mücadele sonucu bedeller ile elde edilen 100 Belediye'ye sahibiz. Dünyayı yerinden oynatabiliriz! Başka bir dünyanın umudu olabiliriz. Demokratik özerklik başka bir dünyanın umududur!

Xwebûn* Yolunda Komün ve Meclisler

Zeynel Günaydın

Demokratik-komünal değerleri temsil etme, bunu bedenleştirme iddiasında olup da hiyerarşik devletçi sistemin içinde eriyen, hatta yer yer onun değirmenine su taşıyan o kadar çok örnek var ki! Acaba öncüllerimizin ve çağdaşlarımızın çok yoğunca yaşadığı bu trajik duruma düşmemek için almamız gereken tedbir ne? En az bizim kadar özgürlük ve eşitlik değerlerine bağlı olan ve bunlar için mücadele eden pek çok toplumsal gücün yaşadıklarını nasıl yaşamayacağız? Özce belirtirsek, sistem içileşmekten nasıl kurtulacağız?

Özü demokratik olan pek çok ruh kendisiyle uyumlu bir bedene kavuşamadığından devlet gibi bir ucubeye varmıştı, devletleşmişti. Sonuç ise hüsran olmuştu. O nedenledir ki Kürt Halk Önderi hep 'özgürlük amacı kadar araçlarının da temiz olması gerekir' demiştir

Çok yoğun arayışlar sonucunda şu tespit yapıldı: Toplum da tüm varlıklar gibi farklılıkların birliğiydi. Yine tüm oluşlar gibi toplum da ruh-beden, enerji-madde, anlam-yapı ikiliğinden oluşuyordu. Yani oluş hem ruhtu hem de beden. Toplumun ruhu da birbirini tamamlama, birlikte yaşam ve komünallikti. Bunun adı günümüzde demokratik ulus idi, yani toplumun ruhunu demokratik ulus kavramıyla tanımlıyorduk. Bu demokratik ulus ortak zihniyeti paylaşanların birlikteliği anlamına geliyordu. Zihni bir oluşumdu. Buna göre esas olan ne sınıf, ne cins, ne etnisite, ne din, ne de coğrafyaydı. Esas olan toplumun doğasına göre olmaktı. Eş deyişle komünal zihniyetin paylaşımı idi. Özgürlük arayışının götürdüğü nokta ruhsallığı böyle kuruyordu.

Şimdi sıra bu ruha uygun bir bedenleşmenin inşasına gelmişti. Çünkü ruhun şeyleşmesi, cisimleşmesi gerekiyordu. Yani ruh bedenine, enerji maddesine, anlam da yapısına kavuşmalıydı. Aksi halde hiçlikten kurtuluş mümkün olmayacaktı. Bu bedenleşme yolunda pek çok benzerimizde yaşandığı gibi doku uyuşmazlığı yaşanmamalıydı. Yani beden ruha, madde enerjiye, yapı da anlama uygun olmalıydı. Aksi halde ortaya bir ucube de çıkabilirdi. Nitekim özü demokratik olan pek çok ruh kendisiyle uyumlu bir bedene kavuşamadığından devlet gibi bir ucubeye varmıştı, devletleşmişti. Sonuç ise hüsran olmuştu. O nedenledir ki Kürt Halk Önderi hep 'özgürlük amacı kadar araçlarının da temiz olması gerekir' demiştir. Yani ruh ile beden birbirine uygun olmalıdır.

Şu kavranmıştı: egemenlerin yol ve yöntemleriyle toplumun amaçlarına ulaşmak mümkün değildi. Bu tarih boyunca olmamıştı, güncelde de mümkün olmuyordu. Toplumsallığı, komünalliği, birbirini tamamlamayı, paylaşmayı, geliştirmeyi, özü bencillik, eşitsizlik olan iktidarcı ve devletçi yöntemlerle inşa edemiyordu insanlık. Pek çok deneme ne yazık ki kötü sonuçlanmış, egemenlere benzeşme, ruhsal yozlaşma gerçekleşmişti. Onların ruhu öze uygun bir bedenleşmeyi oluşturamamıştı. Aynı amaçları gerçekleştirmeyi isteyen bizler, öncüllerimizden gerekli dersleri çıkararak, kendimize ruhumuza en uygun beden hangisi diye sormuştuk. Bulduğumuz cevap alışılagelmişin dışındaydı, şaşırtıcıydı ve bu yanıt bizi devlet dışılığa davet ediyordu. Yolumuzu değiştirmemiz gerektiği kaçınılmaz hale geliyordu. Artık biz devlete götüren yolda ilerleyemezdik, ilerlememeliydik, onun tersi yolda gitmeliydik. Mademki toplum ve egemenler birbirinden farklıydı, o halde onların organizasyonları da farklı olmalıydı. Tarih boyunca egemenlerin kendi özlerine uygun geliştirdikleri organizasyon devlet idi, peki toplumun özüne uygun organizasyonu ne olmalıydı?

Madem ki devlet ontolojik olarak herkesin değildi, sadece birilerinindi, halk (toplum) tümden devletleşmiyordu, o halde toplumun özüne uygun örgütlülük ne olmalıydı? Bu nedenle eski ama günümüz için yeni yolda ilerlemeye karar verdik ve ilerledik. İşte bu yol demokratik konfederalizm yoluydu. Demokratik ulus olan ruhumuz demokratik konfederalizm olan bedenini belirlemişti. Bu sadece Kürtler için değil tüm toplumlar için bir model anlamına geliyordu ve ontolojik olarak zaten devlet dışı olan toplumun devlet dışı organizasyonu oluyordu. Artık toplumsal örgütlenmeye dair arayışlar sonuçlanmış ve toplumsal doğaya uygun, onunla doku uyuşmazlığı yaşamayacak bir bedenleşmeye ulaşılmıştı.

Beden Olarak Komün-Meclis

İnsan ve toplum doğasının sistemi olan demokratik konfederalizm, bu doğanın kendisini gerçekleştirmesine olanak sunan olmak durumundadır. İnsan varoluşsal olarak politiktir. Bu canlılık, aktiflik, toplumun güzelleşmesi için katılım anlamına gelir. Devletçi sistemde bunun olanağını bulamayan insan, demokratik konfederal sistemde söz söyleyeceği, karar alacağı, katılım sergileyeceği mekanizmalarla buluşturulmak durumundadır. Bu, Önderliğimizin deyimiyle örgütsüz tek bir kişiyi bırakmamak anlamına gelir. Bunun için yapılması gereken kurumlaşmaların sayısını arttırmaktır. İnsanların olduğu yerde onların ortaklaşacakları, paylaşacakları kurumları da olmalıdır. İşte toplumsal doğanın organizasyonu olan demokratik konfederalizm en küçük kurumlaşmalar olan komünden tutalım en üst organ olan halk meclisine kadar bir meclisler sistemidir. Devletler böyle değildir. Devletlerde en fazla birkaç meclis vardır ve meclisi birkaç yılda bir seçilen temsilciler oluşturur. Bu çerçevede hem niceliksel hem de niteliksel olarak devletçi sistemdeki meclislerle, demokratik konfederal sistemdeki komün ve meclisler farklıdır.

Demokratik konfederal örgütlenmede doğrudan demokrasinin temel birimi komündür. Toplum açısından en küçük yerleşim alanı olarak köy ve sokak örgütlenmesi komün olduğundan doğrudan demokrasinin dolayısıyla da demokratik konfederalizmin en küçük birimi oluyor. Burada kastedilen komün aynı zamanda bir meclistir. Yani en küçük meclisimize komün demekteyiz. Herkesin kendisini ifade edebileceği bir mekanizmanın, örgütlenmenin olmasını komünler kurarak karşılamış oluyoruz. Köylerde ve şehirlerde de sokakta komünler kurarak insanların meclissiz kalmaması sağlanmış oluyor böylelikle.

Komün demokratik ulusun örgütlenmesi olduğundan bu zihniyete bağlı tüm insanların katılımıyla oluşur. Burada delege usulü katılım yoktur, doğrudan herkesin üye olduğu bir meclisten bahsediyoruz. Komün, oluşturulduğu yerleşim yeri hakkında alınması gereken tüm kararları kendisi alabilecek bir konumdadır. Burada söz konusu yerleşim yerindeki yaşam hakkında söz söylemek, tartışmak ve kararlar almak komünün tüm üyelerinin bizzat işidir. Bu nedenledir ki doğrudan demokrasinin yapıldığı kurumdur. Böylelikle komün köyün ve sokağın en üst organı olmuş oluyor.

Komün toplantılarını seçilmiş eşbaşkanlar ve yardımcılarından oluşan komün başkanlık divanı örgütler. Gerekli hallerde komünü toplamak, gerekli tartışmaları yaparak, alınması gereken kararların alınmasını sağlamakla görevlidir. Toplumsal adaleti sağlamakla görevli adalet divanlarının oluşumu da yine komün bünyesinde oluşturulması gereken temel bir kurumdur. Bu kurum bir mahkeme değildir, yaşanan sorunları toplumsal adalet çerçevesinde ve en uygun yol-yöntemlerin kullanılması suretiyle çözmekle yükümlüdür.

Komünün yerleşim yeri hakkında aldığı kararları uygulamak ve pratikleşmesini koordine etmekle yükümlü olan bir yönetim oluşturulur. Komün yönetim üyeleri komünün üzerinde değildir, komünün memurlarıdır, çalışanlarıdır. Öyle sınırsız ve kendine göre bir inisiyatif kullanma hakları yoktur. Komünün tartışmaları, çizdiği çerçeve ve aldığı kararlar, komün yönetiminin içinde hareket etmek durumunda olduğu sınırlar oluyor. Bu konuda herhangi bir keyfiyetten bahsedilemez. Böylesi bir durumda yapılacak olan komün yönetiminin komün tarafından direkt görevden alınmasıdır. Bu anlamda otorite toplumun kendisidir, yani komündür. Komün yönetimi komüne yani topluma karşı sorumlu olduğundan faaliyetleri hakkında düzenli olarak komünü bilgilendirmek, ona rapor sunmak durumundadır.

Genel komüne bağlı olarak ihtiyaç kadar özgün komünlere de gidilebilir. Kadının, gençliğin, çiftçinin, çobanın özgün komünleşmeleri de olabilir. Yine kültür, ekonomi, öz savunma, eğitim gibi toplumsal yaşamın her alanına dair alt komünler de kurulabilir. Bunlar genel komünü güçlendiren, yaşamı daha da kolaylaştıran ve özüne uygun gerçekleşmesini sağlayan kurumlaşmalar olur.

Demokratik konfederal sistemde hiçbir meclis ve komün tek başına değildir. Örneğin 'Bir köy veya sokak komünü kendi kararlarını alsın, yaşamını örgütlesin ama diğer komün ve meclislerle de hiçbir alakası olmasın.' diyemeyiz: Çünkü yaşam öyle değildir. Oluş birbirine bağlıdır, salt bağımsız olan herhangi bir şey yoktur. Örneğin bir köyü ilçeden, bir ilçeyi bölgeden, bölgeyi ülkeden, ülkeyi çevre ülkelerden, onu da dünyadan ayrı ele alamazsın. Her şey birbirine son de-

rece bağlı halde ve her yönüyle etki etmektedir. Sorunlar ortak olduğu gibi, çözüm yolları da ortak olmak durumundadır. Deyim yerindeyse her şey birbirine dolanık olduğundan bu sınırsız sayıdaki meclisi birbirine dolanık kılmak bir gerekliliktir. Bu, toplumun bir bütün olduğu şeklindeki algının, toplumsal kurtuluşun ancak birlikte olabileceği görüşünün götürdüğü kaçınılmaz sonuçtur. O nedenle de köy ve sokak komünlerini hem birbirleriyle hem de diğer büyük yerleşim yerlerindeki meclislerle bağlamak, dahası oraları da aynı köy ve sokak gibi örgütlü kılmak gereklidir. Ancak bu genel bağlantılılığın dışında her köy veya sokak komünü, bulunduğu yerin tüm sorunlarını çözmek, yaşamını daha da güzelleştirmek için var gücüyle çalışır. Komün şeklinde meclisin devleti sistemin meclisinden farkı da zaten budur. Bu tip meclisleşmede herkes aktiftir, herkes yaşamın öznesidir. Başkasından bekleme yoktur. Nasıl bir yaşamı kurmak istediğini kendisi kararlaştırmaktadır, yaşamını bizzat kurarak, politik insan tanımına uygun davranarak, özgürleşmektedir. Politikanın özgürleştiriciliği bu tarz örgütlenme ve katılımda kendini açığa vurur, gösterir.

Özgür Toplum Meclisleri

Mahalle, kasaba ve şehir meclislerine özgür toplum meclisleri demekteyiz. Doğrudan demokrasiyi esas aldığımızdan ve meclissiz tek kişinin bile kalmaması amaçlandığından köy ve sokağın dışındaki daha kalabalık yerleşim yerlerindeki meclisleşmeler oluyor bunlar. Yerleşim yerlerinin kalabalık oluşu doğrudan demokrasiden vazgeçerek temsili demokrasiye geçmemizi gerektirmez. Burada da en önemli husus yine doğrudan demokrasiyi inşa etmek oluyor.

Bir fabrikada, bir akademide, bir birlikte, bir ailede; kültürel, ekonomik, siyasi, sosyal çalışmalarda komünal demokratik yaşamın inşası, her şeyin bu temelde yürütülmesi, komün ve meclisleri tamamlayacak asıl unsur olacaktır

Önceki bölümde köy ve sokak örgütlenmelerine değinmiş ve bu örgütlenmelerle bu yerleşim yerindeki herkesin en az bir komüne dâhil olduğunu belirtmiştik. Tüm köylerin komününün olması demek herkesin doğrudan demokrasinin aktif bireyi haline gelmesi demektir. Aynı şeyi kasaba ve şehirlerde sokaklara uyguladığımızda kasaba ve şehirlerde de herkes en az bir komüne üye olmuş, dolayısıyla da doğrudan demokrasiyle kendisini yönetmiş olur. Dolayısıyla bir kasabayı, mahalleyi veya şehri örgütlerken elimizde zaten tüm köyleri ve sokakları komünlerine kavuşmuş halde örgütlü bir toplum bulunuyor demektir. Bu en küçük komünlerin üstünde oluşturulacak ikinci tür meclis ise kasaba, mahalle ve şehir meclisleri oluyor.

Bir mahalle meclisi, mahalleye bağlı tüm sokakların komün temsilcileri ve mahallede varsa sivil toplum örgütü, onun temsilcilerinden oluşur. Bu mahalle meclisi mahalle hakkında her türden karar alma inisiyatifindedir.

Bir kasaba meclisi, kendisine bağlı köylerin komün temsilcilerinden, kasabada yaşayan halkın öz yönetim kurumları olan komün-meclis temsilcilerinden ve kasabadaki sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşur. Aynı perspektif temelinde bu meclis de kasabanın öz yönetim kurumu olmuş oluyor.

Bir şehir meclisi de kendisine bağlı kasaba komünlerinin temsilcilerinden, mahalle komünlerinin temsilcilerinden, şehirdeki sivil toplum örgütü temsilcilerinden ve mevcut devletli koşullarda demokrat olan yerel yöneticiden oluşur. Bu meclis de söz konusu kent hakkında her türden kararı alma, sorunları çözme inisiyatifinde olup, kentin kendi kendisini yönetmesini sağlar.

Tıpkı köy ve sokak komünlerinde olduğu gibi özgür toplum meclislerinde de alınan kararları uygulamakla görevli bir yürütme kurulu, toplumsal adaleti sağlamakla yükümlü bir adalet divanı oluşturulur. Tüm bu kurumlaşmalar meclise karşı sorumludur.

Özgür toplum meclisinin görevlendirdiği yürütme kurulları sistemin ilgili organlarının genelgelerini pratikleştirir, çalışmaları hakkında da eyalet-bölge yürütmelerine düzenli bilgilendirmelerde bulunur. Eğer yerleşim yerinin yerel yöneticisi bu sistemin içinde yer alabilecek demokrat biriyse misyonundan dolayı bu kişi de yürütme kurulunda yer alır.

Eyalet-Bölge Meclisleri

Bir bölge veya eyaletteki tüm kentlerin belirtilen çerçevede oluşturduğu özgür toplum meclislerinin ardından onların bir üst meclisi olarak eyalet-bölge meclisleri gelir. Burada da önemli olan herkesin komün ve meclisler temelinde örgütlü kılınmasıdır. Meclislerin isimlerinin ve yerleşim yeri bölümlemelerinin bu şekilde belirlenmesi bir zorunluluk olmayıp, her yörenin özgünlüklerine göre farklılıklar gösterebilir. Ancak belirttiğimiz gibi önemli ve taviz verilmeyecek olan herkesin aktif kılınmasını sağlamaktır.

Söz konusu eyalet-bölgede meclis eyalette yaşayan halkın bizzat belirlediği delegelerden, sivil toplum örgütü temsilcilerinden ve eyalete bağlı kentlerin özgür toplum meclisi temsilcilerinden oluşur. Oluşan meclis eyaletin tüm sorunlarını çözme, alınması gereken kararları alma ve bunları uygulamakla yükümlüdür. Eyalet meclisi de halk meclisinin aldığı kararlarla uyumlu bir şekilde hareket eder, kararlarını bu çerçevede alır.

Bu meclislerin aldığı kararları uygulamakla yükümlü eyalet-bölge yönetimi oluşturulur. Bu yönetim meclise karşı sorumlu olduğu gibi bir üst meclis olan halk meclisi yürütmesine karşı da sorumludur. Her icra organı önündeki işleri daha iyi yapabilmek, kararları etkili bir şekilde yaşamsallaştırabilmek için ihtiyaç duyduğu kadar işlevsel kurumlaşmaya gidebilir. Benzer şekilde yine adalet divanlarının oluşumu da yerine getirilmesi gereken bir görev olmaktadır.

Halk Meclisi

Bir halkın en üst temsil organı halk meclisidir. Halk meclisi köy-sokak komünlerinden başlamak üzere tüm yerleşim yerlerindeki meclislerin örgütlülüklerine dayanarak bir halk için alınması gereken kararların alındığı en üst organdır. Yeter sayıda seçilmiş temsilciden oluşur. Meclisler sisteminde sürekli çalışır ve toplantı halinde olan köy ve sokak komünleri olduğundan üst meclislerin toplanma periyotları da farklılaşır. Halk meclisi daha çok yıllık toplanır, yine ara dönem toplantıları yaparak halk adına yıllık yapılması gerekenleri belirler, kararlar alır. Yaşamın her alanına dair gerekli kararların alınmasını sağlamak için komisyonlar halinde çalışmalar yürütür.

Burada 'halk' kavramıyla kastedilen etnik bir unsur değildir. Buradaki 'halk' tabirini 'toplum' şeklinde okumak gerekir. Halk meclisinin örgütlü olduğu yerleşim yerinde etnisitesine, dinine bakılmaksızın bu meclisleşmeyi kabul eden tartışan, karar alan herkestir. Özellikle farklı etnik, dini ve kültürel unsurların kendi öz yönetimlerini oluşturmaları, kendileri olmaları önemlidir. Bir yandan kendi öz yönetimlerini oluştururlar, diğer yandan birlikte yaşadıkları farklılıklarla ortaklaşmak için halk meclisinde yeterli düzeyde kendilerini temsil ederler. Bu farklılıklar misafir, dayanışmacı, korunması kollanması gerekenler değildir, bizzat toplumun kendisidirler. Toplum ve halk algımız demokratik ulus olduğundan, bu da 'tek'e dayanmadığından herkes demokratik ulusun örgütlenmesinden aynı düzeyde sorumludur.

Halk meclisinin çalışmaları seçilmiş eşbaşkanlar ve yardımcılarından oluşan başkanlık divanı tarafından yürütülür. Halk meclisinin toplantı halinde olmadığı dönemlerde komisyonlarla birlikte halk meclisini temsil eder. Halkı temsilen siyasi, diplomatik faaliyetlerde bulunur.

Halk meclisi toplumsal adalet çalışmalarını ahlaki-politik toplum anlayışına uygun olarak örgütleyip yürütmekle görevli yüksek adalet divanını seçer.

Halk meclisi icra görevlerini yürütmesi için yeter sayıda üyeden oluşan demokratik ekolojik toplum yürütmesini seçer. İhtiyaç ölçüsünde komiteleşmelere ve örgütlenmelere gider.

Buraya kadar belirttiğimiz hususlar, toplumun politika yapmasını nasıl mümkün kılabiliriz hususuna verilen cevaplar oluyor. Yani toplum nasıl kendi kendini yönetecek, öz yönetimini hangi mekanizmalarla gerçekleştirecek? Bir yerleşim yerindeki tüm insanların kendilerini nasıl yöneteceklerine komün ve meclisle cevap verirken, aynı şeyi yaşamın her alanında yapmak da gerekir. Yani yaşamın her alanı ve her zamanı aktiflik, katılım, politik olma gerçeğine uygun olmalıdır. Bir fabrikada, bir akademide, bir birlikte, bir ailede; kültürel, ekonomik, siyasi, sosyal çalışmalarda komünal demokratik yaşamın inşası, her şeyin bu temelde yürütülmesi, komün ve meclisleri tamamlayacak asıl unsur olacaktır. Komünaliteye, toplumsallaşmaya, aktif bir katılıma, demokratik bir yaşama dayanmayan, sadece karar alma süreçlerinde herkesin katılımını sağlayan bir sistemin toplumun doğasına uygun olması mümkün değildir. O nedenle oluşturulan onca komün ve meclisin gerçekten de işlevine uygun olabilmesi için yaşamın kendisinin kom/komün halinde olması gerekir. Bu bağlamda komün ve meclislerin inşa çalışmalarında sadece yerleşim yerindeki insanların bir araya getirilmesi yetmez, insanları yaşamda bir araya getirmek gerekir. Yaşam ortaklaşa, özüne ve doğasına uygun yaşanmalı. Bu da toplumsallık, birliktelik, birbirini tamamlama oluyor.

Dikkat Edilmesi Gereken Kimi Hususlar

- Toplumun örgütlü kılınması, öz yönetim gücü haline gelmesi için oluşturulan bu sistemde meclisleşmenin işlevsel olabilmesi için meclisin komünlere, köy-sokak meclisi anlamında komün de dahil olmak üzere yaşamın her alanında kurulacak olan komünlere dayanması gerekir. Komünlere dayanmayan meclislerin öngörülen işlevde olması mümkün değildir. Köy ve sokak komünlerinin de tamamlayıcı, demokrasiyi yaşamın detaylarına yayıcı alt komünlere dayanması gerekir. Aksi halde karar alma süreçlerinde demokratik, ama yaşamda demokrasiyi kurumsallaştıramamış, özümseyememiş bir gerçeklik ortaya çıkar.
- Meclisler değişik dönemlerde çalışmalarımızda yer alan insanların bir araya getirilmesiyle oluşturulacak bir yapı değildir. Yani salt geçmişin komite, komisyon üyelerinden oluşan bir meclisleşme olamaz. Örgütsüz insan bırakmama perspektifi esastır. Toplumun özü olan politik olma gerçeğini açığa çıkarmaktır. Herkesin katılımını gerektirir.
- Meclis ve komün, danışma organı veya birilerinin bizzat yöneteceği bir kurum değildir. Bu meclisler bir yerleşim yerinin tüm üyelerinin bizzat katıldığı, tartışmalarını birlikte yaptıkları, alınması gereken

kararları birlikte aldıkları ve alınan kararları uygulamakla görevli yönetimi belirlediği bir bedendir.

• Komün ve meclisler yaşamı devletin dışında örgütlemeyi öngören bir sistemi esas aldığından yaşamın sadece siyasi alanına dair değil öz savunma, ekonomi, eğitim, kültür-sanat, sağlık, spor, dil, diplomasi … gibi yaşamın bütünlüğünü oluşturan alanlarda da örgütlendirilmek durumundadır.

• Komün ve meclisler içinde bulunduğumuz devletli çağda sadece devlete karşı toplumun siyasi çıkarlarını savunmak, toplumun iradesini değişik eylemselliklerle göstermek amaçlı değildir. Özellikle devletin görünür baskısını yaşayan, kendi olma yolunda hakları önemli ölçüde elinden alınmış toplumların eylemsellik yönü elbette ki çok önemlidir ve devlete toplumun özerkliğini kabul ettirinceye kadar bu eylemsellik sürmelidir. Yanı sıra halkın her türden edimini demokratik eylem yani demosu (halkı) güçlendiren eylemler olarak gördüğümüzden meclisleşme, komünleşme temelinde atılacak her inşa çalışması beraberinde devlete karşı toplumun özerkliğini getirecektir. Devlete karşı toplumsallığı geliştirmenin yolu yine devlet dışı örgütlenmeyi geliştirmekle olur. Devletin yaşamda işlevsizleştirilmesi ancak toplumun kendisini yönetir ve kendine yeter hale gelmesiyle mümkündür.

Ortak İlkeler

• Komün ve meclisler demokratik ulusun bedeni olduğundan demokratik ve komünal değerlere bağlı olan herkese açıktır. Özsel bakımdan (kastedilen toplumsallığı ve düzeyi farklılaşsa da demokratik komünal değerleri esas almadır) aynı, fakat biçimi farklı ideolojilerden tutalım, kültürel, etnik farklılıklara açıktır. Kurumlaşmada yerleşim yerinin bu özellikleri gözetilir. Etnik veya dinsel bir oluşum olmayıp, demokratik ulusun çapı oranında herkesindir.

• İdeolojik hegemonyaya dayanmadığından herkese açıktır. Toplumsal doğaya bağlı olmak kaydıyla herkes kendini burada ifade edebilir, etmelidir.

• Meclis üyeleri yasama faaliyeti dışında demokratik toplum örgütlenme çalışmalarında yer alır.

• Meclis eyalet-bölge, eyalet-bölge özgür toplum meclisleri, özgür toplum meclisleri köy ve sokak komünleri hakkında karar aldıklarında söz konusu yerel meclisin görüş ve önerilerini dikkate alarak karar alır.

• 'Alt' meclislerin aldığı kararlar 'üst' meclislerin kararlarıyla çelişmemelidir. Buradaki 'üst-alt' durumu hiyerarşik bir kategori olmayıp, temsil edilen çerçeveyi ve sınırı belirtmek için kullanılmıştır. Bir köyün dolayısıyla köy komününün sorumluluk alanı ve çözmesi gereken sorunlarla ile bir şehir veya eyalet meclisinin sorumluluk alanı ve çözmesi gereken sorunları farklıdır. Bu kapsamda daha kalabalık yerleşim yerlerinin meclisleri için 'üst', daha küçük yerleşim yerlerindeki meclisler için de 'alt' tabiri kullanılmıştır. Amaç karşısında mücadele yürüttüğümüz merkezi uygarlık sisteminin bir hastalığı ve doğurucusu olan hiyerarşiye kendi sistemimiz içinde yer vermek değildir.

• Bütün meclisler ve komünler öz yeterlilik ve karşılıklı bağımlılık temelinde çalışır. Halk meclisi, eyalet-bölge meclisleriyle, eyalet-bölge meclisleri özgür toplum meclisleriyle, özgür toplum meclisleri köy ve sokak komünleriyle düzenli bir ilişki içinde olurlar. Tüm üst meclisler bir alt meclisin aynı işle uğraşan kurumuyla ilişki içinde olur, birbirini tamamlamayı, örgütlenmeyi sağlar.

Bu temelde oluşturulacak komün ve meclisler demokratik uluslaşmanın bedenleşmesini sağlayarak xwebûn olmanın temel örgüsünü oluşturacaktır.

***Xwebûn: Kendi olmak**

Özgür Kent Yönetimleri ve Özgür Yurttaş(lık)

Şahap Elbasan

"…Etkin politik bir organın, toplumsal kaygılar taşıyan bir yurttaşlığın ortadan kaybolması, bizzat kentin ölümüdür."(Murray Boockhin)

Toplumsallık kır-köy yerleşimlerinde doğdu, uygarlıksa kentte… Kentler başlangıçtan bugüne bazen kent devletinin özerkliğine sahip oldular, bazen gücün ve görkemin anıtı olarak yükseldiler bazen de kendileriyle birlikte koca imparatorlukların hazin sonunu sembolize ettiler. Günümüzde ise gökdelenlerde göğü yarıyorlar; diplerindeyse çürümenin kokusu yayılıyor dört bir tarafa. Kent sakini olarak var olan yurttaş ise kentte bulduğu özünü yine orada kaybederek, bugün kent diplerinde hala kendini aramakta… Neden özgür kent yönetimleri ve özgür yurttaşlık sorusu, tam da bu çürüme ve kaybolma düğümünün içinde saklıdır. Bu yüzden konu, kentlerin doğuşu, dönüşümü ve kendi toplumsallığını yaratıp bozması üzerinden ele alınabilir.

Kent-sınıf-devlet üzerinden yükselir resmi uygarlık. Tıpkı çiçekleri göz alıcı ve zehirli olan zakkum ağacı gibi uygarlık da, ne yazık ki göz kamaştırıp cezbederek, zehirlemiştir bağrındakileri

İnsan toplumsallaştıkça kendi özünü bulur, değerini yaratır ve kendi anlam gücüne kavuşur. Göçebe topluluklar dahil her toplumsallık coğrafi mekânla bir bağ kurar. Tarım ve köy devrimiyle bu bağ pekişir, kimliğin, yani aidiyetin bir bileşeni olur. Topluluklar, bu mekân üzerinden kutsallık atfettikleri değerlerle kendi aidiyetlerini oluştururlar. İlk toplumsal birimler kan bağı ve soy üzerinden gerçekleşir. Bu birimler binlerce yıl, ağırlıklı olarak da kadın eksenli eşitlikçi topluluklar olarak varlığını sürdürürler.

Kentlerle birlikte toplumsallık her açıdan dönüşüme uğrar. Kentlerin doğuşuna G.Childe "Kentsel Devrim" der. Toplumsallık, kentlerle birlikte daha büyük bir coğrafi mekân edinir. Kan-soy bağlarını zayıflatıp farklı bir toplumsallığı mümkün kılar. Kan bağının benzerliği yerine farklılaşmış toplumsal birimleri ve 'bireyleri' koyar. Çoğullaşmanın, farklılaşmanın imkanını sunar kentler. Artan nüfus ve farklılaşan toplum örgüsü analitik zekayı koşullar. Kentler böylece soyut düşünce gücünün gelişim yuvaları olurlar. Öte yandan insanlar, burada daha güvenli olduklarını hissederler. Maddi anlamda da, üretimde artış, teknikte gelişim, iş bölümünde çeşitlilik gelişir. Zanaatın çeşitli dalları ortaya çıkarak, kır-kent arası ticareti geliştirirler. İşte bu yeni yerleşimlerde farklılığın birlikteliğinde bir toplum dokusu ortaya çıkar ve bir aidiyete dönüşür. Tapınaklar da bu kimliğin hem manevi hem de düşünsel anlam gücü olarak vücut bulurlar.

Ne var ki, toplumsal dokusu böyle olan kentlerin bir de öteki yüzü vardır; resmi uygarlıkla özdeşleşen iktidarcı yüzü… Kent-sınıf-devlet üzerinden yükselir resmi uygarlık. Tıpkı çiçekleri göz alıcı ve zehirli olan zakkum ağacı gibi uygarlık da, ne yazık ki göz kamaştırıp cezbederek, zehirlemiştir bağrındakileri. Kenti topyekün olumsuzlamak ne kadar sorunluysa, onun uygarlığın ana rahmi olduğunu göz ardı etmek de o denli sorunludur. Kaldı ki bu ilişki etimolojik olarak da tespitli ve tescillidir. Civitas, Latince kent demektir. İngilizce bu kök üzerinden ilişkiyi şu kavramlarla ortaya koyar; city (kent), civic (yurttaşlıkla ilgili), civil (sivil), civilization (uygarlık) gibi… Arapçada da medeniyet, kent, kentli yaşam demektir. Kent-uygarlık bağı öyle sıkı dokunur ki, zamanla kendi içine kapanır kabuk

bağlar, çevresinden kopar ve iktidarla bağlantılı tüm ötekileştirici kavramların imalatçısı olur. Kentler uygarlık merkezi haline dönüştükçe, kır-köy kabalığın, cahilliğin sıfatlarıyla anılmaya başlanır. Tarihin bu tekerleğini de, maalesef esasta kentler çevirir. Ama bu, kentleri yadsımaya yol açmaz. Tarihsel olarak belli başlı dönüşümlerini anlamamızı ve bugün nasıl bir kent istiyoruz sorularına cevap aramamızı koşullar. Ki o da bizi kent yönetimlerine ve sakinlerine götürür.

Ayin Merkezi (Tapınak) Kent

M. Boockhin kentleri tarihsel olarak şöyle sınıflandırır: Ayin merkezi (tapınak) kent, yönetim merkezi (Saray kent), yurttaş kardeşliği (polis), lonca kenti (ortaçağ komünü)… Görüldüğü gibi, ulus-devlet dönemine dair bir kent sınıflaması yapmıyor. Elbette megapolis gibi tanımlamalar var. Ama bunun toplumsal bir bağlamı olmadığı için, Bookchin, haklı olarak günümüz için "kentsiz kentleşme" kavramını kullanıyor ki kentin ölümüdür.

Urfa-Göbeklitepe'de görüldüğü gibi tapınak kültürü çok eskilere dayanır. Ama ayin merkezi kentlerin ilk modeli, uygarlığın da beşiği olan Sümer kentleridir. Kentler tapınak etrafında şekillenirler. O zamanki insanların doğayı, toplumu algılama ve açıklama biçimi kutsallıklar üzerineydi. Tapınak bu kutsallığında toprağında boy verir. Rahipler bu kutsiyeti toplumdan atıp, tapınağa, kendilerini de tapınağın orta ve üst katına koyarlar. Kat kat yapılan zigguratların (tapınak) en alt katında emekçiler, orta katında rahipler, üst katında başrahip bulunur. Bu hiyerarşik tapınak kentin merkezi, rahiplerde yönetim gücü olur. Mısır'daki piramitler de bunun başka uyarlamasıdır. Zigguratttaki hiyerarşi, büründüğü kutsiyetle kentteki sınıflaşmayı meşru kılar. Tapınak merkezli inşa edilen kent, böylece devletin de proto- modeli olur. Rahip-kral, rahip-devlet gerçeği buradan doğar.

Olasılıkla ilk kent-devlet olan Uruk(Sümer), aslında neolitik değerlerle uygarlık çıkışı arasında bir geçişin ve düşüşünde adıdır. Uruk, Tanrıça İnanna'nın kentidir. İnsanların birikim değerleri olan ME'lerin (yasalar da denilebilir) sahibidir. Erilliğin simgesi Tanrı Enki, kurnazlık ve hileyle bu değerleri İnanna'dan çalar. Bu aynı zamanda kentin bağrında ataerkilliğin doğumudur. Bu doğum, nice yeni doğumların başlangıcıdır.

Saray Kent

Tapınak-Rahip-Krallık sürece kolonileşme ve karmaşıklaşan sorunlarla bağlantılı gücünü yitirmese de öncülüğünü yitirir. Ur hanedanlıklarında görüldüğü gibi artık hanedanlık sürece başlar. Güçlenen bir aile etrafında varlık bulan hanedanlık ataerkilliği kurumlaştırır. Askeri ve politik güç olarak saray, tapınakları aşan bir güç merkezi olur. Tapınağın öncü rolünü Saray, Rahip-Kralın yerini Tanrı-Kral almaya başlar. Kentler toplumun görünür varlığıyla değil, tapınak ve sarayların ihtişamıyla tanınırlar.

Kent-devletleri ilkin tapınak etrafında şekillense de, tapınak aynı zamanda toplumun maneviyatı ve kimliğidir. İlk çağda neredeyse her kentin bir tapınağı, tanrısı ve tanrıçası vardır: Uruk-İnanna, Nippur-Enlil, Atina-Athena gibi… Orta çağda da kent-tapınak ilişkisi sürer: Mekke-Kabe gibi… Yine manastırlar etrafında yükselen-canlanan kentler de öyledir.

Tapınakların ikili karakterleri vardır. Toplumsal yanı kimliktir, devletçi yanı iktidardır. Hanedanlık süreci özellikle Akadlı Sargon'la imparatorluğa dönüşünce tapınakların toplumsal karakterleri darbe alır. "Agade'nin lanetlenmesi" bedduasının özü budur. Sargon'un ardılları Nippur'u yağmalayıp, tapınağa zarar verdiklerinde, aynı şeyin Akad'ın başkenti Agade'nin de başına gelmesi için Agade lanetlenir.

İmparatorluk öncesi kent krallıklarında mutlak yönetimi anlayışı yoktu. Mesela Uruk'ta Gılgamış gücün sahibiyken bile, savaş ve barış gibi temel konularda etkili olan danışma meclisleri vardı. Senato niteliğinde olan ihtiyarlar meclisiyle, eli silah tutan yurttaşlardan oluşan bir meclis söz konusuydu. Görülüyor ki bu gibi kurumlar aracılığıyla, sınırlı da olsa belli bir kesim yurttaş olarak yönetime etkide bulunuyordu. Ancak, kentler arası savaş, hanedanlık ve nihayet imparatorluğa geçiş bu kurumları zayıflatır, işlevsizleştirir. Akad, Babil, Asur, Pers ve sonraları Roma, bu gerçekliğin ifadesidirler. İmparatorluklar kentlerle değil, çoğu kez bir kentte özdeşleşirler. Babil, Pers (başkent Persopolis), Roma bariz örneklerdir. Bu başkentler, merkez-çevre ilişkisinde çevreyi kendine tabi kılarak yükselir, görkem ve lüksüyle öne çıkarlar. Saray, bu görkemin sembolü olarak Tanrı-Krallarda temsilini bulur. Saray ne kadar görkemli, güç ne kadar krallık merkezli olursa, toplum da o oranda köleleşir, görünmez olur. Mesela Hammurabi'yle özdeşleşen Babil'in başkenti Babil, günümüzün metropol kenti gibidir. Herkesi kendine çekecek denli bilimin, kültürün yuvasıdır. Öte yandan Babil kenti 72 milletten insanın Babil kulesinde buluşup, konuştuğu ama, birbirini anlamadığı bir kent adıdır. Yani bir anlamda bir kimlik yitiminin de şehridir. İhtişam toplumun gücüne değil, Tanrı-Krallığın gücüne delalettir. Asur'da farklı değil hatta daha sorunludur. Asur kenti etrafında doğar, Ninova'yla Nemrutlaşır, toplumun celladı olur. İmparatorluklar bir anlamda üzerinde yükseldikleri toplum ve çevrenin hem midesi hem de beyni olurlar. Yani zenginlik başkentlere akar. Yönetim gücü de yine bu merkezlerdedir. Perslerde öyledir. Ama şu farkla ki bir eyalet mirası bırakırlar. Özetle, imparatorluklarla özdeşleşen kentlere rağmen -Saray Kent- ,

kent kimliği zayıflar, toplum ve bireyler yönetim gücünden uzaklaşırlar.

Yurttaş Kardeşliği: Polis ve Roma

Şüphesiz kentlere dair anlatılacak her konuda Grek-Atina önemli bir duraktır. Batılıların ele aldığı gibi her şeyin temeli orada değil ama, göz ardı edilemeyecek denli önemli bir duraktır. Bookchin'in yurttaş kardeşliği dediği polis, Atina merkezli Grekleri işaret eder. Fakat öncesi var. Mezopotamya'nın birikimleri Anadolu üzerinden Ege'nin batı kıyılarına taşınır. Bu kıyılarda kent yerleşimleri M.Ö. 700'lerde hızla çoğalır. Bilim, felsefe buralarda yoğrulur. Ancak Perslerin imparatorluk hakimiyeti uygarlığın burada gelişip, serpilmesini engeller. O nedenle, bu kıyılardaki birikim hızla Grek adalarına kayar ve asıl hasadını Atina'da verir. Atina bir kent üzerinden bir uygarlık hamlesi olarak güçlü bir kent-devleti haline gelir. İmparatorluktan uzaktır. Ege'nin İonya uygarlığında gelişen doğa felsefesi, Grek toprağında toplum felsefesine dönüşür. Düşünsel-felsefi tartışmalar, ağırlıklı olarak kent devletlerinden beslenir ve yine polisi besler. Aristo, Platon gibi filozofların siyaset felsefesi, site devletinin sorunlarına çözüm arayışlarıdır. Platon, çözümü filozofların yönettiği elit bir modelde görür. Aristo ise demokrasi ile oligarşinin karışımı olan bir cumhuriyeti benimser. Köleliğin meşru olduğu, yurttaşlığın herkesi kapsamadığı bir çağdı. Atina da zamanın bu ruhundan beslendi. Yine de Atina kurumsal düzeyde insanlığa bir demokrasi (demos+krates: halkın yönetimi) kültürü mirası bıraktı. Bunu da site-kent üzerinden gerçekleştirdi. Grekler kentin bağımsızlığı konusunda hassastılar. Ayrıca kent onlar için toplumsal ve politik yaşam alanıydı. Aristo da polisi "…yaşam amaçlarına uygun sayıda insan mekân olabileceği ve bir bakışta tamamının görüleceği" bir yer olarak tanımlar. Greklerdeki site, tapınak ve sarayla değil, Agora'daki (meydan) toplumsal canlılıkla varlık kazanır. Agora, toplumsallığın, yurttaşlığın ve politik tartışmaların merkezi olur. Atina'da yönetim organları, yurttaş sayılanların tümüne açıktı. Ne var ki, kadınlar, köleler, yabancılar yurttaş değildi. Bu da o demokrasinin çıkması ve çelişkisi olarak kaldı. Yurttaş olanlarsa seçimlerle iş başına gelir, yönetici olurdu. Yönetim birimlerinin uzmanlığına izin verilmezdi. Sorunlar Agora'da pazarda tartışılır Ecclesia denilen meclislerde karara bağlanırdı. İkili meclis vardı. Soyluların yer aldığı ihtiyarlar meclisi ile yurttaşların yer aldığı halk meclisi… Sparta'da ilki etkindi; Atina'da ise Solon reformlarıyla birlikte ikincisi etkin oldu. Atina demokrasisi Perikles'le kendi zirvesine ulaşır. Böylece sınırlı sayıda yurttaşın doğrudan demokrasiyi uyguladıkları bir kent olur. Kent yurttaş bağı sıkı dokunur. Büyük bir kentte doğmuş olmakla övünen bir adama Aristo: "Önemli olan büyük kentte doğmuş olmak değil, büyük kente yaraşır olmaktır" diyerek bu bağı ortaya koyar. Ancak zamanın ruhu imparatorluklardan yanaydı. Atina'nın demokrasi ve felsefi çıkışına Sparta'nın askeri gücüne rağmen kent-devleti geleneği imparatorluklar karşısında uzun süre dayanamaz. 300 Spartalı hikayesi özünde kent-devletinde kalma ısrarıdır. Perslerin yıkamadığı bu gelenek İskender'le gücünü yitirir. Greklerden beslenen İskender, bu kültürü imparatorluğa dönüştürür. Sayısız kentinde kurucu gücü olur. Ancak kent yönetimleri ve yurttaşlık konusunda diğer imparatorlukların akıbetini yaşar.

Greklerin düşünsel gücüyle İskender'in imparatorluk hamlesini birleştiren varis Roma imparatorluğudur. Bu imparatorluk Atina'nın demokrasi binasına cumhuriyet çatısını yerleştirir. Roma tarihi bir anlamda dışta merkezle çevre, içte soylularla imparatorlar arasındaki çekişme ve çatışmaların tarihidir. Yönetimi belirleyen kurumsal yapıyı yaratan bu gerçekliktir. Cumhuriyet imparatorlara karşı soyluların sığınağıdır. Hukuk ve siyasetin gelişkenliği bununla ilintilidir. Yurttaşlık hatta dünya vatandaşlığı kavramı, bu dönemin hem felsefi hem de kurumsal özelliğidir. Cumhuriyet zamanla gücünü kaybeder, imparatorluğa dönüşür. Yönetim gücü Patrisyenler (kalıtsal olan seçkinler) ve plebyenlerdi (küçük köy temsilcileri). Ancak Pleblerin ciddi bir etkisi yoktu. Asıl yönetim organları olan senato konsürlük Patrisyenlerin elindeydi. Kölelik ise, en çıplak vahşi haliyle Roma'da yaşandı, kurumsallaştı. Günümüz Avrupa'sı -kusurlu ve elit niteliğine rağmen-, övündüğü birçok kurumu, işte bu Roma'dan aldı: cumhuriyet, hukuk, vatandaşlık gibi…

Lonca Kenti-Ortaçağ Komünü Kentler

Tarihin uygarlığa yön veren seyrine bağlı kalırsak ulus-devlete giden kent duraklarını yine Avrupa üzerinden almak bir gereklilik oluyor. Ortaçağ Avrupa'sında Roma'dan sonra kentler gücünü kaybetti. Uzun süre sonra ticaret ve zanaatla alakalı şato, kilise, manastırlar etrafında şehirler yeniden kuruldu, canlandı. Tüccar ve zanaatçıların yerel otoritelerden (senyör, lord, kont, baron gibi…) belli oranda kurtulduğu bir süreçti (1000'li yıllar). Şehrin sakinleri olarak özgür yurttaştılar. "Şehrin havası sizi özgür kılar." Alman atasözü bu sürece atıf gibidir. Krallarda senyörlere karşı kentten yana tavır aldılar. Şehirler yine de yerel güçlere, manastır ve kiliselere bağımlıydılar. Ancak, yerel güçlerin lüks tüketime duydukları ihtiyaç ve kiliselerin şatafat içinde toplumla zayıflayan bağları rüzgarı kentlerden yana estirdi. Kırsaldan kente akış hızlandı. Tüccar-zanaat öncülüğünde kentler büyüyüp, güçlenince Lonca-kent denilen yapı vücut bulur. Ekonomik temelli olmaları, Lonca içinde hem sınırlara hem de haklara sahip ol-

maları bu kentlerin komün kentleri diye adlandırılmalarına da yol açar. Gittikçe laikleşip, özerk kentlere dönüşürler. Kent bilinci yeniden canlanır, kurumlaşmaya dönüşür. Yerel meclislerini, kurumlarını, öz savunma gücünü ve kendi vergi sistemini oluştururlar. Floransa, Venedik, Cenova gibi İtalyan kentleri ve hatta Amsterdam bu sürecin başat kentleridirler. Rönesans bu İtalyan kentlerinde doğar ve bu süreci besler. Dinlerin kulluk, imparatorlukların soyut kimlik arayışlarına karşı kent toplumu, bilinci, komünü yeniden canlanır. Yerel ve dinsel otoriterlerden kurtulur, özerklik olanağını yaratır. Bir anlamda Atina dönemi gibi bir kentlilik ruhu doğar. Günümüz Avrupa'sının yerel özerklik yapılara gitmesi çeşitli koşulların sonucu olduğu gibi, ortaçağ kent özerkliği gibi bir kaynağa da dayanıyor.

Ulus-Devlet Fabrika-Kent/1848 Devrimleri ve Paris Komünü

Her ne kadar Lonca kentler Atina'yı çağrıştırsa da ciddi ayrımlar söz konusudur. Mesela Atina'da Agora ve onun etkin yurttaşı kente ruhunu verirken, İtalyan kent-devletlerinde Pazar ve ticaret kentlerin yaşam kaynağıdır. Başaktör ticaret ve tüccarlardır. Yönetim de tüccar aileleri elindedir: Floransa'da mediciler ailesi gibi… Evet, ticaret kentleri özerkleştirdi ama, kendi iç mekanizmasını da yarattı. Ticaretin tekele, orta sınıfın burjuvaziye dönüşümü bu zeminden beslenir ama burada değil.

İtalyan kentleri özerklik üzerine kuruldular. Biriken sermayenin tekele dönüşmesi için ulusal pazara ihtiyaç vardı. Bu kentler buna kapalıydılar. Kendi aralarında rekabet halindeydiler. Ayrıca Habsburg hanedanlığının etkin olduğu imparatorluklarca (Fransa, ispanya gibi) kuşatılmışlık içindeydiler. Ancak, bu birikimden beslenen Amsterdam, imparatorlukların etkisinden görece uzaktı. Ayrıca, Kalvinist Protestancılığın etkisindeydi. Birde deniz kenti olarak, öncesinde bulunan keşif yollarından yararlanma koşuluna sahipti. Zaten 16.yy'a gelindiğinde Avrupa'da iki dinamik vardı: ilki, binlerce yıl süren imparatorluk geleneğiydi, ötekisi ise, Rönesans'la başak veren ama kırılgan olan kent-devletçikleriydi, işte Amsterdam, biri geçmişe, diğeri geleceğe bakan bu iki gücün bıraktığı boşluktan doğar, gelişir, güçlenir. İmparatorlukların hegemonik karakterini, kent-devletçiklerinin ise sermaye birikimini alır ve kendi Leviathan'ını yaratır. Hollanda'nın ulus-devlet olarak doğuşu böyle gerçekleşir. Ada ülkesi olmanın avantajına sahip Londra-İngiltere'de benzeri bir yol izler. Fark şudur: Amsterdam ticaret, para, finans üzeri sermaye birikimiyle, Londra ise sermayeyi sanayileştirerek ulus-devleti yaratıp Leviathana dönüştürür. Ulus-devleti yaratan Amsterdam ve Londra, kent kimliklerini kaybetmenin bedelini başşehir olarak alırlar. Hollanda ve İngiltere ulus-devletin öncüleri olsalar da, onun yıkıcılığını dizginsiz bırakmadılar kendi topraklarında. Batı demokrasisi ve hukukuyla sınırladılar. Ama ulus-devleti ihraç ettikleri tüm ülkelerde onu dizginsiz bıraktılar.

Ulus-devlete kadar ticaret dizginsiz bırakılmadı. Pazarlar ise, o güne değin malların buluştuğu, değiştiği, hatta toplumsal kültürlerin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal yaşam alanıydılar. Ancak ulus- devletle birlikte ticaret-pazar-kâr üçlüsü ve mekanizması her şeyin çarkı haline geldi. Sermaye birikti, kent sınırlarını aştı. Tekelleşerek ulus-devlete dayalı iktidarını yarattı. Merkeziyetçilik, tekelciliğin siyasal iktidardaki karşılığı olarak gelişti. Kentlerin özerk ve toplumsal dokusu bu dönüşüm içinde kaybolmaya başladı.

Sanayileşmeyle kentin dokusu her yönüyle değişir, bozulmaya uğrar. Fabrika, eski tapınakların yerini alan yeni bir tapınç kültü olur. Ama her türlü anlam ve aidiyetten yoksun olarak… Yoksul kitleler için fabrika ekonomik yaşam kaynağı haline gelir. Fabrikayla, toplum, işçi ve işsiz olarak ayrışıp ekonomiye indirgenir. Tek aidiyet olarak sınıf bilinci gelişir. Marksizm, bu zeminin sonucudur. Sanayileşmenin tapıncı olan fabrika sadece kenti değil, çevresini de yıkıma uğratır. Kır-köy insanının önemli bir kesimini kente çeker. Kentler, köyle bağının koparan ama kent kimliğiyle ilgisi olmayan yığınlarla dolar. Tarım sekteye uğrar, bugüne kadar belli düzeyde korunan köy-kent ilişkisi darbe alır. Yanı sıra, endüstriyalizm biçiminde tamamen kâr hırsına odaklanan bu süreç, ekolojinin temellerini de dinamitler. Murray Bookchin in "kentsiz kentleşme" dediği şeyin temelleri böylece atılır. Bu, özerkliği ve yurttaşları olan kentlerden, aidiyeti kaybolan ve yığınlara dönüşen kent enkazıdır. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan bunu, "kentlerin kanser tarzı büyümesini mümkün kılan endüstriyalizmdir. Kentler gezegenimizi yutan canavarlara dönüşmüşlerdir" diye belirtir. Özetle ulus-devlet ekonomide tekelcilik, siyasette merkeziyetçilik, sosyal dokuda ise yığınlaştıran bir homojenlik üzerine inşa edildi. Toplumsal mühendislik imalathaneleriyle (fabrika, okul, kışla, vs.) toplumun tüm dokularına müdahale edildi. Ulus-devlet tüm gıdasını tekelle 'tek'in birleşiminden alır, varlığı bunlara borçludur. O yüzden farklılığı, özerk olanı, kimliği, kişiliği, ortadan kaldırmayı varlık koşulu sayar.

Her ne kadar ulus-devlet ve endüstriyalizm şaha kalkıp dizginsiz yol almak istediyse de, hızını sekteye uğratan mücadelelerle karşı karşıya kaldı.1848 devrimleri bunun ifadesidir. Orta kesimin öncülüğünde başlayan mücadele, hızla ezilen emekçi kesimin bütününe yayılır, devrimci, halkçı bir karakter kazanır. Ama gerek ulus-devletin her şeyi, herkesi ezme pahasına iktidara

sarılması gerekse de orta sınıfın tutarsız ve iktidarcı tutumu, bu mücadeleleri başarısızlığa uğrattı. Yine de emekçiler açısından bir mücadele ve hak talep etme kültürü yarattı. Ki, Paris komünü bu kültürden doğar. 2-3 aylık gibi kısa süreli bir ömre sahip olsa da sonraki emekçi Marksist hareketlerin referansı olacak bir miras bıraktı. Daha da önemlisi, kentlerin komüne dayalı özerk yönetimi için bir model sunarak ulus¬-devletin tek model olamayacağını gösterdi. Kentin kendini yönetme girişimidir. Genel oy hakkı gibi o günün koşullarında radikal olan birçok hakkın mücadelesini verdi. Ne var ki, o da zamanın ruhundan müzdaripti. Mücadele'de etkin rol oynayan kadınlara yönetimde yer verilmedi. Egemenlerin tüm bu mücadelelere karşı çözümü, hızla militarizme ve milliyetçiliğe sarılma oldu. Dünya savaşları bu sürecin sonucudur.

Öte yandan kaynağını aydınlanmadan alan bir başka seçenekte sürekli diri tutulur. J.J. Rousseau'nın "toplum sözleşmesi"yle bireyler eşit ve özgür olarak tanımlanır. Yurttaşlık bilincinin düşünsel dayanağı oluşturulur. Fransız devrimiyle "yurttaşlık bildirgesi" yayımlanır. Tüm bunlar devlet odaklı batı demokrasisine hukuki bir zemin sunar. Anayasal vatandaşlık buradan doğar ve liberalizmin esneyen karakteri olarak ulus-devlet ve milliyetçilikle iç içe gelişir. Tabii liberalizmi hukuk devleti ve anayasal vatandaşlık noktasına getiren önemli bir etkende, yukarı da belirtilen mücadele geleneğidir. Ki, bu mücadele geleneği, 20. yy.'ın ikinci yarısında batı demokrasisini bir başka boyuta taşır.

Kentlerin Ölümü

Tarih boyunca yerel, kentsel, bölgesel kimlik ve yönetimler her zaman varola geldi. Çünkü kültür ve kimlik genelde yerelde asıl özüne kavuşur. Ulus-devlete kadar etkinliğini koruyan imparatorluklar, genelde yerel-bölgesel kimliklere pek karışmadılar, kendilerine bağlı olmalarını yeterli gördüler. Yereli, kenti öldüren ulus-devlet homojenliğidir oysa toplumun doğasında farklılık ve çoğulluluk vardır. Bu yüzden ulus-devletin tekçiliğiyle toplumsal doğanın çoğulluğu hep çatışma halinde oldu. Bu çatışma ikinci dünya savaşından sonra krize dönüştü. Liberalizm, anayasal vatandaşlık konusunda esneyen karakterini burada da göstermek durumunda kaldı. Yerel, bölgesel özerk yönetim modelleri böyle bir ihtiyaç ve zorunluluktan doğdu. Çünkü anayasal vatandaşlık hala batı demokrasisinin temeli olsa da toplumsal değişimleri ve mücadeleleri karşılamaktan uzaktır. Anayasal vatandaşlık toplumsal aidiyetler yerine bireye odaklanır. Batının sürekli toplumu parçalayıp bireye indirgemesi bu gerçeklikten kaynaklıdır. Ancak, anayasal vatandaşlık tek başına toplumsal sorunları çözemediğinden, ispanya, İtalya, İngiltere, Almanya, hatta merkezi yanı önde olan Fransa gibi ülkelerde bile yerel, bölgesel özerk yapılar (batı tipi) mevcut sorunları, A. Öcalan'ın deyimiyle kanserleşen kent sorunlarını çözmeye yetmiyor. Kentler bugün can çekişiyor. Fabrikanın dokuduğu endüstriyalizm, bugün teknoloji ve bilgiyle kol kola girerek, kentleri toplumsallıktan yığına, oradan gösteri dünyasına dönüştürdü. İnsanları kendine çektiği gibi mutsuz da kılıyor. İnsanları kalabalıkla buluşturuyor ama, kalabalığın içinde de yalnızlaştırıyor. Eskiden kentler yeni toplumsal bağların dokusuyken, bugün tüm toplumsal bağların tek tek kemirilir, kesilir. Artık aidiyetin, kimliğin yitirildiği yerlerdir. Toplumsallık çözüldükçe yalnızlaşılır, yalnızlığa battıkça da yabancılaşma gelişir. Ve tüm bu sürece ne yazık ki birey olma algısıyla bakılır. Oysa birey olmanın temelinde benliğini gerçekleştirme vardır. Yani kendi özüne sahip çıkmayı gerektirir. Buy da kendini gerçekleştirmenin olanaklarına ve kararlarına sahip olmakla sağlanır. Eskilerin " Kendi kurallarını koy" dediği şey budur. Yani politik insan denilen şeyin ta kendisidir. Bugün hangi insan kendisi ve yaşadığı kenti üzerinde söz sahibidir? Kentler insanla dolmuştur, ama insan kentte kaybolmuştur. Kentin yığını olmakla zaten kentin nesnesine dönüşmüştür. Kentteki sıfatı alt tabakalar için işçi, işsiz, avare, varoş insanıdır; orta kesim için memur, esnaftır. İktidarın kaymağından yararlananlar için bürokratlardır. Ama geniş halk kesimi için kent yurttaşlığının gerçek karşılığı vergi mükellefliğidir. Yani yurttaşın kent üzerinde hakları yoktur ama yükümlülükleri vardır. Elbette tüm ülkeler için aynı şey söz konusu değildir. Ama asayiş adına, yönetim adına kentlerin güvenlik güçlerine ve bürokrasiye boğdurulması, hakların varlığı değil, yükümlülüklerin sayısız halini gösterir. İşte bu kadar yalnızlaşan, yabancılaşan ve yükümlülüklere boğdurulan yurttaş için liberalizm elbette kendi gösteri dünyasını sunuyor. Sanal dünya! Ve tabii bir de çılgınlık düzeyine getirilen tüketim arzusu… Çözülen sosyal bağlar sanal aleme ikame edilir. Böylece teknolojinin yaratıcısı insan onun kurbanı olur. Tv, internet, telefon üzeri sanal aleme çekilen ve gömülen insan böylece yalnızlığını giderdiğini sanır. Oysa daha da yalnızlaşır, içindeki boşlukla birlikte öte yandan ayağının altı başının üstü beton yığınlarına dönüşüp onu nefessiz bırakırken sanal alemin tüm yaşamı dolduran niteliği bunu da görünmez kılar. Çünkü gerçek ve canlı yaşam çoktan sanal alemin içinde kaybolmuştur. O yüzden insanlar toplumun doğanın, tahrip olan niteliğine değil, sanal alemin dizilerine, filmlerine dedikodularına ve magazine odaklanırlar.

Görüldüğü gibi sanal dünya yalnızlığa karşı kendi görselliğini sunar. Yaşamın canlılığına karşı da kendini ikame eder ki, toplumsal, ekolojik tüm sorunlar görünmez olsun. Bununla da sınırlı kalmaz, egemenlerin dizayn ettiği bu alem aidiyetlerin boşluğuna kadar da kendi çözümünü bulur. Moda, marka, kadın üzeris, bir tüketim kültürü geliştirir. Bireyi tüketicilere dönüştü-

rerek modaya markaya bağımlı kılar. Spordan sanata kadar her alanda modeller, referanslar yaratır. Kimliği bunlara bağımlılık üzerinden yeniden kurar. Kadın, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın deyimiyle metaların kraliçesi olarak tüm alanların reklam ve tüketim metası olur. Özetle öze dair kimliklerin yerini biçime ve gösteriye dair aidiyetler alır. Futbol fanatikliği, marka bağımlılığı moda, model sunumu, film ve ses sanatçılarına tapınç bu gerçekliğin ifadesidir. Aidiyetler öze değil, göze göre şekillenir. İşte kentlerdeki ahlaki çöküntü, toplumsallıktan kopan bu gerçeklikle ilgilidir. Her şeyin metalaştığı bir yerde zaten ahlak söz konusu olamaz. Özetle devlet Leviathan iken bugün artık her kent Leviathan'a dönüşmüş durumdadır.

Ölü Kentten Özerk Özgür Kente

İşte özgür kent yönetimleri ve özgür yurttaşlık, ulus-devlet modelinin lağım çukuruna dönüşmüş kentlerini dönüştürme ve yeniden inşa etme arayışı ve modelidir. Bu da öncelikle bir yönetim sorunudur. Çünkü kentlerin köy, kırla bağını koparan doğanın enkazı yapan toplumsal bağları çözen, bireyleri yığınlara dönüştüren, kâr hırsı için kadın başta olmak üzere insanları metalaştıran bizzat ulus-devlet iktidarlarıdır. Bu canlı enkazı canlı bir yaşama dönüştürecek olan da doğru bir yönetim modelidir. İktidar toplum adına düşünüp ona hükmetme gücüdür. Yönetim ise kendi adına düşünüp kendi kararlarını alma iradesidir. İktidar toplum inkarıdır, yönetimse toplumsal olanı var eder. Bu da politikayla gerçekleşir. Zaten politika Grekçe kent yönetimi demektir. O zaman politika kentin kendini toplumsal düzeyde gerçekleştirme eylemi oluyor ki bu da katılımı gerektirir. O da demokrasidir. Ahlak zaten toplumsal bağın vazgeçilmez unsurudur. Bu da demektir ki özgür kent yönetimleri esasta dört kavram üzerinde şekillenir. Yönetim, politika, demokrasi ve ahlak. Tabi tüm bunlar insan eliyle gerçekleşeceğinden asıl özne etkin ve özgür yurttaştır.

İktidarlar daima merkezleşme eğilimindedirler. Temsilidirler. Yönetim ve politika ise bizzat aktif katılımı gerektirdiğinden yerelle ve doğrudan demokrasiyle ilişkilidir. Ulus-devletler tekçi homojen ve merkeziyetçi olarak tarihteki tüm kent devletlerine ve yarı konfederal nitelikteki imparatorluklara rahmet okuturlar. Farklılığa dair ne varsa yok ettiler ya da tahrip ettiler. Oysa toplumun doğası çoğulluk ve farklılıktır. Özgürlük de, kendi "özünü" gerçekleştirme eylemi olarak bu çoğulluğa ve farklılığa yaşam imkanı yaratmaktır. Dolayısıyla yeni model ulus-devlete dair ne varsa, onun reddiyle ve alternatifiyle inşa edilebilir. İktidara karşı yönetim ve politika, merkeziyetçiliğe karşı yerellik, tekçiliğe karşı çoğunluk, bireyciliğe karşı toplumsallık, sanallığa karşı canlı yaşam, kent-kır karşıtlığı yerine ilişki ve bütünlük gibi temel hususlar yeni modelin özünü oluşturur. Böyle bir model de, genelden özele doğru bir perspektife sahip olup, onu yerelde tabanda inşa etmekle hayat bulur.

Resmi uygarlık kent-sınıf-devlet üzerinden şekillendi. Demokratik uygarlık ise, kentleri iktidar kıskacından, köy karşıtlığından, endüstriyalizmin kimyevi ve toplumsal artıklarından (bireycilik, ahlaki çöküntü, vs.) arındırma perspektifine sahiptir. Resmi uygarlığın son formu ulus-devlete karşı demokratik uygarlık, kendi alternatifini demokratik ulusla gerçekleştirir. Demokratik ulus veya ulusların siyasal yönetim biçimi, yeni çatısı da demokratik konfederalizmdir. Ki o da devlet dışı bir yönetim anlayışını gerektirir. Yerellik ve farklılık da ancak böyle bir yönetimde yaşam bulabilir. Bu da kendisini yerele özerklik olarak uyarlar. Özerklik, konfederalizmin bedenleşmesi, yani kurumlaşmasıdır. Özerklik, kentlerin özgür olmasının temelidir. Her kent kendi içinde özerk bir birim olarak konfederal çatıyla da demokratik ulusun bir bileşeni olur. Aynı şey kentin içinde de geçerlidir. Eğitimden sağlığa, spora, sanata, kadına, gençliğe kadar tüm yaşam alanları özerk yapılara dönüştürülür, hatta mahalle mahalle özerk kurumlar oluşturulur. Ama hepsi kent kimliğine bağlanır, kentli olur. Bugün devleşen ekosu, dokusu bozulan kentler, yığılmış nüfustan ibarettir. Merkezin valisi, kentin Tanrı'sı gibidir. Yığınlar adına, adeta kentin tek söz sahibidir. Tüm etkili kurumlar valilerin denetimindedir. Hepsi de iktidar olgusunun kurumlarıdır. Bürokrasiden güvenliğe kadar… Belediyelerin vali karşısındaki etkisi çok azdır, Kürtler söz konusu olduğunda ise devre dışıdır. Bu yüzden kentin ve tüm yaşam alanlarının özerk yapıların hücre birimi ve yaşam kaynağıdırlar. Boockhin'in Martin Buber'e atfen "hücre-doku" dediği şey, toplumun birimler bazında örgütlenmesidir. Ki komün bunu ifade ediyor. Boockhin'in eko-toplulukları bu komünlerde yaşam bulur. Kooperatifler de aynı işleve sahiptir. Bu kurumlar ekonomiye indirgenmeyecek düzeyde hayatidirler. Kadından ekolojiye, ekonomiye… yani her alana dair toplumsallığın yeniden inşa hücreleridirler. O nedenle A. Öcalan, komünsüz tek bir kişi kalmamalı diyor. Hiçliğe, yalnızlığa, bencilliğe batmış atomize bireyin kendini yeniden bulacağı, öz bilincini, dolayısıyla özgürlüğünü gerçekleştireceği yer bu komünlerdir. Öz bilincin öz yönetimi de bu komünler üzerinden mahalle türü yerel meclislerden kent meclislerine kadar yaygınlaştırılacak kurumlarla sağlanır. Konseyler, senato, vs. bunun yürütücü gücü olurlar. Doğrudan demokrasi doğrudan katılımı gerektirdiği için, bu kurumlar bu işlevi yerine getirir. Tabi tüm bunları da, öz bilince ve iradeye sahip yurttaşlar gerçekleştirebilir. Demokrasi kendi kendini yönetme biçimiyse, kent insanının da kendisini ve kentini yönetecek düzeyde olması gerekir. Kentler bu bilincin de edinildiği ve kurumsallaştığı yerlerdir. Nasıl ki

iktidarlar "bilgi güçtür" deyip üniversiteleri, zihni bulanıklığın ve pozitivizmin yuvaları yaptılarsa, bunun alternatifini oluşturmak da o denli hayatidir. Siyaset akademileri tam da bunun için gereklidir. Başka türlü ulus-devletin binlerce zihin kalıbı ve tabusundan kurtulmak olanaksız görünüyor. Özgür bilinç olmadan özgür kent inşa edilemez.

Biliniyor, batı demokrasisi, özünde temsilidir. Bireyi yurttaş yapar ama, aktif özneler haline getirmez. O nedenle temsili demokrasi seçime indirgenir. Apolitik insanlar yaratılır. Özerkliğin katılıma imkan sunduğu doğrudan demokraside ise politik yurttaşlar yetişir. Özerklikte özgür kentlerin güç kaynağı da, kullanımı da tabanda gerçekleşir. Politik yurttaş bu gücün doğru kullanımının teminatıdır. Komün ve meclislerle sürekli yaşamın içinde olacağından kent sorunlarına karşı sorumlu ve karar sahibidir. İktidar bürokrasi üretir, komünse toplumsallık… Dolayısıyla kentlerdeki yığınsallık, komün üzerin toplumsal aidiyete, sosyal ilişkiye ve dayanışmaya dönüşür. Aslında Gezi olaylarının doğal mücadele ortamı, bunun canlı örneğini sundu. O kısa sürede elbette bir model yaratılamazdı ama, neye ihtiyaç duyulduğunun ipuçlarını verdi. En başta, kentin dokusu üzerinde kent sakinlerinin söz hakkı olmadığını gösterdi. Ama politik bir duruş sergilendiğinde -politik duruştaki sorunlara rağmen- bunun hızla toplumsal bir ilişki ve dayanışmayı, farklılığın birlikteliğini sağladığını da gösterdi. Kentlerin özerkliğinin, yurttaşlarınsa politik olmasının ne kadar önemli olduğunun canlı bir örneği ve tanığıydı. O nedenle yerellik ve özerklikte ısrar, özgür kent yönetimlerinin temelidir. Ulus-devlet yakın zamanda hemen yok olup gitmeyeceğine göre, birey olarak kendini bulmanın, politik olmanın ve kentini yönetmenin dayanağı ve ortamı özerkliktir. Bizlerin Türkiye'de, Rojava'nın Suriye'de özerklik arayışı ve inşası bu gerçeklikten kaynaklıdır. Kimliğimizle kendimizi yönetme imkanına ancak özerklikte kavuşabiliriz. Rojava, bugün bunun tüm kurumlarını inşa etme sürecini yaşıyor. Kentleri odağına alan kantonlarda özerkliğini ilan edip sözleşmesini yarattı. Öz savunmasıyla, farklılıkların bir aradalığıyla, yerel meclisler-konseyler aracılığıyla doğrudan demokrasisiyle, kadına tanıdığı eşbaşkanlık ve temsil gücüyle, özgün kadın kurumlaşmalarıyla, savaşa, kıtlığa rağmen ekonomik yaratımlarıyla kendi modelimizin aynasıdır, yaşam bulan halidir.

İçinde bulunduğumuz Türkiye koşullarında özgür kent yönetimlerinin geleceği de, özerliğin mücadelesi ve inşasıyla mümkündür. Ki o da devletin kurumlarının bittiği anda değil, o kurumların varlığına rağmen inşa edilecek bir süreçtir. İktidarın temsili olan Valilik ve kurumlarına karşı, halkı temsil edecek belediyelerin yaygınlığını ve etkinliğini sağlamak çok önemlidir. Ancak, toplumun asıl örgütlenme hücreleri komünlerdir. Kent yönetimi komün tabanından başlar, meclis, konsey ve belediyelere kadar yaygınlaştırılır. Devlet kurumlarını gereksiz kılacak şey, yaşamın her alanına dair örgütlendirilecek komünler ve onun aktif bireyleridir. Devlet kurumları kenti pazara, ekonomiyi tekele, çevreyi kar hırsıyla betona ve yıkıma, yönetimi hiyerarşiye ve valiye, toplumsal dokuyu ahlaki çöküntüye, kadını metaya, insanları apolitikliğe, kenti kır-köy karşıtlığına dönüştürmeye devam edecektir. Kısaca, bir Kızılderili Şefi'nin dediği gibi: "Beyaz adam annesi olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzüne alıp satılacak, işlenecek, yağmalanacak bir şey gözüyle bakar. Onun bu ihtirasıdır ki, toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitirecektir. Beyaz adamın kurduğu kentleri de anlamayız. Bu kentlerde huzur ve barış yoktur. Bir çiçeğin taç yapraklarının açarken çıkardığı tatlı sesler, bir kelebeğin kanat çırpışları duyulmaz." Kızılderililerin 'Beyaz adamı' bizim için iktidardır. Ki o da kentleri betona ve yığına dönüştürmüştür.

A. Öcalan, "Toplumun oluşum tarzı veya doğası demokratik komünal, kadın eksenli ve ekolojiktir." diyor. Özgür kent yönetimleri bu perspektiften kentleri inşa ederler. Kentleri pazar olmaktan çıkarıp, toplumsal yaşam alanına dönüştürürler. Tekeli sınırlar, hatta engelleyerek kendi kendine yeten bir ekonomiyi, üretimi hedeflerler. Betonlaşmaya karşı ekolojiyi, bireyciliğe ve apolitikliğe karşı komün ve meclisleri, sınıflaşmaya karşı hukuki eşitliği ve mesleki iş bölümlerini, yozlaşmaya ve bürokrasiye karşı ahlakı ve örgütlülüğü, merkezileşmeye karşı yerinden yönetimi, erilliğe ve her tür metalaşmaya karşı kadının özgürlüğünü ve öncülüğünü esas alırlar. Kadın eski kentlerde düşürüldü, köleleştirildi, ulus-devlette ise metalaştırıldı. O zaman özgür kent yönetimleri, en büyük farkını kadın özgürlüğü ve öncülüğüyle gösterebilir.

A. Öcalan'ın deyimiyle: "Kente evet, sınıf-devlet-sermaye tekelleşmesine hayır!" diyen bir kent modeline ihtiyaç vardır. Özgür kent yönetimleri tam da bunun için vardır: Kentsiz kentleşmenin ölü toprağını atıp, toplumun canlı dokusunu ortaya çıkarmak ve kendini yönetmek için…

Yararlanılan Kaynaklar

1- Savunmalar, Abdullah Öcalan
2-Ekolojik Bir Topluma Doğru, Murray Boockhin
3-Halkların Tarihi, Chris Harman

Katılımcı Ekonomi Hakkında Bireysel Yorumlar

Michael Albert

İnsanların yeni sosyal sistemlerin öznesi olmalarındaki esas neden, kurulan bu sistemin insanların hayatlarındaki olumlu etkisidir. Örneğin, ekonomiyi tartışırken aslından insanların birbirleriyle kurdukları bir tür ilişkiden bahsediyoruz. Bu ilişkide insanların kendi hayatlarının üzerinde ne kadar söz sahibi olduğundan, insanların üstlendiği temel görevlerden ve insanların ürettiği sosyal-ürünlerin ne kadar faydalı olduğundan bahsediyoruz.

Yani, temelde ekonomik ilişkilerden bahsettiğimizde, günlük ilişkilerden, maddi refahtan, sosyal ilişkilerden bahsediyoruz. Bir ekonominin çok geniş ölçekli kavramlarını düşündükten sonra biraz daha ayrıntılı somut durumlarla ilgilenmeliyiz. Bu somut ayrıntılı durumlardan insanların ne öğreneceğine bakmalıyız.

Katılımcı ekonomiyi kısaca özetleyelim

İlk olarak, temel ilkeler ne olmalı? Bu temel ilkelerin insanların, bireylerin sosyal ilişkilerindeki karşılığı nedir? En son olarak, biz bütün bu ilişkiler ve ilkeler çerçevesinde en fazla ne olabiliriz?

Kısaca Katılımcı Ekonomi

Katılımcı Ekonomi'nin bir kaç tanımlayıcı kurumu vardır. Temel olarak, katılımcı ekonomide üretim araçlarının ve işyerlerinin özel mülkiyeti yerine bunların kolektif mülkiyeti esas alınır. Mülk sahipleri, şirket yöneticileri ve menajerler yerine halkın ekonomi üzerinde kolektif kontrolünden bahsediyoruz. İktidar, mülkiyet ve kâr yerine, herkesin çalışma zamanına, yoğunluğuna ve zahmetine göre kazanması çok önemlidir. Bu da çok yönlü-eşit iş kompleksleriyle mümkündür. Bu komplekslerde herkes göreli olarak bir ölçüye kadar yetkilendirilir ve diğerleri bir ölçüye kadar yetkisizleştirilir. Çok yetkili olan varsa yetkisi zamanla azaltılır, yetkisizlere ise sorumluluk verilir. Yani burada kapitalist sistemdeki gibi %20'lik bir yönetici kemsin diğer kesim üzerinde kontrol sahibi olması gibi bir durum söz konusu değildir. Ve katılımcı ekonomide katılımcı planlama vardır. Üretimin girdilerini ve çıktıları müzakere etmek için üretim ve tüketim meclisleri arasında yapılan planlamadır bu. Yani bildiğimiz serbest piyasa pazarındaki gibi tekelleşme veya reel sosyalist örneklerdeki gibi merkezi aygıtın mutlak ekonomi planlaması yoktur. Yukarıda bahsettiğimiz genel çerçeve birkaç başlık altında düzenlenebilir.

İşyerleri üretim yapanların ve üretim yapanların ürünlerini tüketenlerin ortak kontrolündedir.

1. Karar verme mekanizması işçileri ve tüketicileri kapsar. Fakat bu karar verme kimin daha fazla toplumsal olarak etkilendiğiyle ilgilidir. Yani kim daha fazla ekonomi sürecinden etkileniyorsa, o daha fazla karar almada etkilidir. Öz-yönetim her Zaman bireyin "tek" kullanımlık oyuna bağlı olan "çoğunluk demokrasisi" ne tabii değildir. Bunun yerine karar alma ve demokrasi yerine ve zamanına, daha doğrusu şartlara/koşullara göre şekillenir. Karar almada en etkin olanlar genelde bu kararın sonucundan en fazla etkilenendir.

2. Üretilen toplumsal ürün, çalışacak durumda olmayan insanlara da eşit olarak dağıtılır. Yani eşit paylaşım, sağlık sigortası ve kamu hizmetlerinden faydalanır. Bu yolla, çalışma gücü olan ve aktif olarak çalışan her insan yaptığı çalışmanın yoğunluğuna, süresine ve zahmetine göre üretilen sosyal üründen eşit olarak faydalanır. Dolayısıyla katılımcı ekonomide, daha yetenekli olduğumuz için ya da daha farklı özelliklere sahip olduğumuz için, ya da daha fazla özel

mülkiyete sahip olduğumuz için daha fazla kazanmayız, fakat daha fazla, ürettiğimiz ürünler tüketicilere hitap ettiği müddetçe sıkı ve kötü koşullarda çalıştığımız için daha fazla kazanırız. Bu tarz hakkaniyetli yaklaşım eşitlikçi olarak addedilir ve özgün bilgelik içeren katılımın ve kaliteli sonuçların önünü açar.

3. İşyerlerinde insanlar kendi yetenekleriyle uyumlu olan işlerde bir dizi görev alırlar böylece hem ekonomiye daha fazla katılım sağlamak hem de kendileri üzerinde daha fazla söz sahibi olmaları mümkün olur. Burada her bireyin eşit ölçüde sorumluluk alması için, dengeli bir ekonomiye sahip olmamız için yetkisi olmayan insanlar çalışma yaşamında daha fazla güçlendirilir ve güçlü insanların güçleri azaltılır. Buna dengeli iş kompleksi demek mümkündür. Yani burada çalışanlar arasında denge gözetilerek, üretimin daha sağlam temeller üzerinde ilerlemesi sağlanır. Burada bütün çalışanların yetenekleri ölçüsünde iş yaşamına maksimum katılımı gözetilir, yani tepede duran birkaç yetenekli insanın diğer çalışanları yeteneksizleştirerek ezmesi söz konusu olamaz. Kapitalist iş bölümünün kuralları burada geçerli değildir.

Katılımcı ekonominin özü tüketim ve üretim meclislerinde birlikte karar almadan geçer, insanlar kendi aktivitelerini kendileri belirlerler. Öz-eleştiri yaparlar ve bütüncül bir planlama yapıldıktan sonra iş pratiğe gelir

4. Böyle iş komplekslerinin var olmasının sebebi esasında kapitalist sınıf ilişkilerinin üzerinde hüküm sürdüğü iş bölümünü değiştirip, dönüştürmektir. Katılımcı ekonomi mülk sahiplerini de koordinatör sınıfı da benzer şekilde tahayyül eder. Bunlardan birincisi klasik kapitaliste denk gelir, diğer ise bizim 20.yy'da gördüğümüz koordinatörlerin işçi sınıfının üzerine olduğu klasik reel sosyalizmdir. Katılımcı ekonomi gerçekten uygulandığında bu iki türlü sınıf farkı kaybolur.

5. Bütün ekonomilerde farklı iş yerleri/sektörleri farklı ürünler üretir. Bazı insanlar da, tüketici olarak farklı farklı ürünler ve hizmetler alır, diğer grup tüketiciler de daha farklı ürünler talep edebilir. Bölüştürme bir ekonominin bir şeyin ne kadar üretileceği ve ne kadarının nerede tüketileceğini araştırır. Benzer bölüştürme yöntemleri aşina olduğumuz gibi kapitalist market ve merkezi planlamalı ekonomiler tarafından da öne sürüldü. Fakat bunlar son derece hatalıydı. Katılımcı ekonomi ise üreticilerin ve tüketicilerin kendi meclislerde müzakere ederek daha katılımcı bir şekilde ekonomiye ve bölüşüme yön vermelerini ister. Ayrıca, hizmete hakkaniyet, eşitlikçi iş kompleksleri ve yetenekler doğrultusunda öz yönetim güçleri ile garanti altına alınır. Katılımcı ekonominin özü tüketim ve üretim meclislerinde birlikte karar almadan geçer, insanlar kendi aktivitelerini kendileri belirlerler. Öz-eleştiri yaparlar ve bütüncül bir planlama yapıldıktan sonra iş pratiğe gelir.

Temel Toplumsal Yansımalar

Yukarıda saydığımız katılımcı ekonominin temel kural ve ilkelerinin çok ciddi toplumsal etkisi vardır. Daha farklı platformlarda bu toplumsal etki sık sık tartışıldı ama biz gene de basit olarak üstünden geçelim.

1. Katılımcı Ekonomide eşitlik vardır çünkü herkes toplumsal üründen bir pay alır. Bir kişi ancak ve ancak daha fazla emek harcarsa, daha yoğun çalışırsa daha fazla kazanma şansına sahip olur. Bu toplum için çalışmanın bir tür mükâfatlandırılmasıdır.

2. Katılımcı Ekonomide öz-yönetim vardır. – çünkü üretim ve tüketimden etkilenen bütün insanlar ortak karar alırlar. Burada yukarıdan aşağıya doğru giden bir politika yoktur, dışlama yoktur. Yani herkes üretim sürecinden etkilendiği ölçüde karar almada yer alır.

3.Katılımcı ekonomide dayanışma vardır. Çünkü insanlar başkalarının zararından kar etmezler, aynı şekilde başkalarının kazancından zarar etmezler. Böylece işçiler ve tüketiciler kolektif olarak bir bütün oluşturmaya çalışırlar. Bir kesim diğer kemsin zararına iş yapamaz. Benim refahım senin refahınla birbirlerine sıkıca bağlanmışlardır. Sen refah içerisinde değilsen, ben de değilim.

Herkes üretim sürecinde kendi istediği tarzda yeteneklerini kullanır. Bazılarının yetenekleri kullanıp yüksek maaş aldığı, diğerlerinin ise sevmediği işlerde çalışıp düşük maaş aldığı sistem artık kabul edilemezdir.

Ekolojiye mutlak saygı gösterilmek zorundayız. Çünkü işçilerin ve tüketicilerin en temel ilişkisi doğa ile olan ilişkidir. Doğaya karşı yapılan her sorumsuzluğun bedelini yine katılımcı ekonominin özneleri öderler.

İnsanların temel ihtiyaçlarının ötesinde birikim yapma ve bu birikim için doğaya hükmetmeye çalışmak son derece sıkıntılıdır.

Bazı Kişisel Yorumlar

Şu an dünyada katılımcı ekonomiye sahip olan hiçbir yer yoktur. Aslında bazı lokal yerlerden, fabrikalardan, çalışma yerlerinden bahsetmek mümkün. Genel olarak bunların katılımcı ekonomi ilkelerine uyduklarını söyleyebiliriz. Fakat başka bir taraftan, bölgesel ve

büyük ölçekte uygulanan bir katılımcı ekonomi henüz mevcut değildir. Bunun sonucu olarak, şu anda maalesef pratik bir çabadan feyz almak mümkün değil. Maalesef katılımcı ekonomiyi örnekleyebileceğimiz bir zemin ortada yoktur. Fakat buna rağmen Katılımcı Ekonomiyi anlamlandırmak çok zor değil. Aşağıda, en azından gelecek için kuramın nasıl gerçekleşeceğine dair öngörülerde bulunabiliriz.

Örneğin, biz diyoruz ki Katılımcı Ekonomide herkesin sorumluluk aldığı bir ekonomik yaşam olacaktır. Bu durum, insanların kendileriyle ve diğerleriyle olan ilişkilerini kökünden değiştirecektir. Bunu görmek zor değildir. Mesela, okullarda kişisel zenginlik için çalışamazsınız. Daha ortaklaşa olana yönelik bir eğitim vardır. Ya da okullarda yoksullaşmak için de eğitim verilmez. Ayrıca böyle bir sistemde, geçmişe oranla, kendi yeteneklerimizi daha fazla keşfedeceğiniz ve bunları daha iyi kullanacağız. Diyelim ki, benim bir bilgisayara ya da bir bisiklete ihtiyacım var. Bunlara ulaşmak için ne kadar çalışacağıma ben kendim karar veririm. Ve bu ölçüde karar mekanizmalarına katılırım. Fakat şu anda böyle bir durum yoktur. Şu anda çoğu insan işsiz kalmamak için çalışmaktadır.

Benzer olarak, katılımcı ekonomide öz-yönetim olduğundan, katılımcı ekonomiye katılan insanların hiç konuşmadığı, ya da çok az konuştuğu bir toplum tahayyül etmiyoruz. Tam tersine, her insan belirtmek istediği her şeyi, katkı yapmak istediği her şeyi söyleme hakkına sahiptir ve söylemelidir. Şu anda karşılaştığımız asosyal ekonomik süreçleri, katılımcı ekonomide görmemiz mümkün değildir. Çünkü katılımcı ekonomide asosyal olmak saçmadır. Farklı görüşlerin çarpışması, esasında katılımcı ekonomiyi güçlendirdiği gibi, kendimize ve kendi gücümüze olan güvenimizi de geri getirecektir. Bu yolla, otoriter refleksler -her ne kadar yok edilmesi zor olsa da- katılımcı ekonomide kendisine yer bulamaz. Tam tersine insanlar birbirlerinin gücüne güç katarak toplumsallaşırlar ve otoriter tehlike ortadan kalkar.

Dayanışma ise karışık bir kavramdır. Fakat dayanışma kavramındaki en temel mantık başkalarının hayatlarıyla ilgili olmaktır. Kendinden başka, diğerlerine de yardım etmektir. Karşılıklı radikal sınıfların olduğu toplumlarda, marketteki alıcılar ve satıcılar asla dayanışamazlar. Çünkü bu tarz Pazar mekanizmaları birinin çıkarına ve diğerinin zararına işler. Fakat katılımcı ekonomi gibi bir sistemde süreç tam tersinden işler. Bir sınıfı başka bir sınıfın karşısına geçirmek yerine, toplumdaki bütün kesimlerin çıkarı ortaklaşacaktır. Katılımcı ekonomideki iş kompleksleri ne kadar kalifiye hale gelirse, ben ve benim gibi diğer çalışanlar ve tüketiciler daha iyi duruma gelir. Yani, ben faydalanıyorsam herkes faydalanır.

Hiyerarşik olarak bölünmüş bütün toplumlarda sosyal roller belirlidir ve bu yolla bazı kesimler aşağılanır, bazı kesimler güçlendirilir. Nesilden nesile bu farklılık ve adaletsizlik devam eder. Fakat katılımcı ekonomide buna karşıt bir çözüm geçerlidir. Çünkü orada, eşitlikçi çalışma komplekslerinde yeteneğimin olduğu alanda çalışırım, kimse beni zorlamaz. Burada tek dikkat etmemiz gereken şey hangi konuya yeteneğimizin olduğudur. Ev yaşamı, okul ve diğer alanlar artık kapitalist ekonomide gördüğümüz gibi değildir. Böylece katılımcı ekonomide insanların çıkarı da kapitalist ekonomideki gibi olmayacaktır. Ayrıca, kadınların üzerindeki cinsel baskının azaltılması, kadınların yeteneklerinin serpilmesinde çok daha faydalı olacaktır. Cinsel işbölümünün ve kapitalist anlamda işbölümünün kaldırılması, nüfusun yüzde seksenlik bir kısmının yaşamını kökünden değiştirecektir. Aynı zamanda, tekeller vasıtasıyla dünyayı yöneten yüzde 20'lik kısım ise yine kendi istekleri ölçüsünde katılımcı ekonominin faili olabilirler.

Genel olarak şunu söyleyebiliriz ki, katılımcı ekonomide kendini ekonomisini kendisi örgütleyen sınıfsız bir toplum arzusu vardır. Bu ekonomide dengeli iş kompleksleri ve toplumsal ürünlerin adil bir dağıtımı için yapılan hakkaniyetli dağıtım temeldir. Bu demektir ki, katılımcı ekonomi şimdi içinde yaşadığımız sistemden çok farklı olacak. Yani eğitimimiz, kendimize güvenimiz ve seçtiğimiz hayatlar bambaşka olacak. Zihinlerimiz ve değerlerimizin farklılığında aynı havuza alınterimizi akıtacağız. Katılımcı ekonominin katılımcıları olacağız.

Tabi bu dönüşümün bütün safhalarını şimdiden bilemeyiz. Fakat şurası kesindir ki, insanlar özgürdür, insan katılım gösterir ve katkı yapar. İnsan sempati duyar, paylaşır, karşılıklı yardımlaşır. Katılımcı Ekonomi'de insanın gündelik yaşamından, genel iş yaşamına kadar her şey değişir ve herkes bu dönüşümü kendi penceresinden yaşar. Önemli olanda zaten ilk olarak böyle bir değişimin gerçekleşmesidir.

Çeviri: Nuhat Muğurtay

Kürdistan'da Toplum ve Birey Olarak Sömürgecilikten Kopuş

Haydar Ergül

Kürdistan ve Kürt toplumu yeni bir aşamaya gelmiştir. İnkârı büyük oranda aşmış, imha çemberinden çıkmaya başlamıştır. Artık direnme ve varlığını kanıtlama aşaması geride kalmamakla birlikte inşayı gerçekleştirmek daha fazla öne çıkmakta, kendisi için halk olma, kurumsal yapılarıyla var olma mücadelesinin her geçen gün daha fazla öne çıktığı bir aşama yaşanmaktadır. Gerek dünya gerek de Ortadoğu'da, "Önce Kürdistanı kurtar, sonra inşayı gerçekleştir" retoriğinin aşıldığı, direnişle inşanın iç içe geçtiği bir zamanda bulunulmaktadır. Zamanımız ulus-devlet paradigmasının çürüdüğü, sorunları çözmeden de öte çözümsüzlüğü derinleştiren, engelleyen bir hal aldığı açıktır. Dolayısıyla özgürlük paradigmasının demokratik ulus ekseninde ortaya koyduğu çözüm seçeneğinin tüm toplumsal sorunları çözme yeteneğinde olması, mücadele perspektifindeki direniş ve inşanın eş zamanlı geliştirilmesi için uygun bir seçenek oluşturuyor. İnşa, birden gerçekleşmeyen, zamana dayalı yerelden örgütlenerek genele ulaşmayı esas alan yönelime sahip bir olgudur. Bu bağlam içinde bakıldığında Demokratik Özerkliği inşa sürecinin geliştirildiği bu koşullarda inşayı zorlaştıran, onun işlevselliğini sınırlayan, kendisi olamama halinin sömürgecilikle ilişki ve çelişki bağlamlarının açımlaması için, sömürgeciliğin Kürt toplumu-bireyi üzerinde yarattığı öldürücü hamlelerin anlaşılması, bağımlı toplum ve birey gerçeğinin ise tanımlanması gerekmektedir. Sömürgecilik, esas anlamda salt ekonomik bir yönelim ve artık-ürün sömürüsüne dayalı bir yaklaşım değildir. Kürdistan'ı diğer klasik sömürgelerden ayıran temel unsur, Kürdistan'ın dört parçalı statüsüzlüğü içinde stratejik ulusal yayılma hedefinin olması ve Kürt toplumunu tümden kendi gerçekliğine yabancılaştıran, özümseme yoluyla Türkleştirme, Araplaştırma ve Farslaştırma amacının güdülüyor olmasıdır.

Kürdistan'ı diğer klasik sömürgelerden ayıran temel unsur, Kürdistan'ın dört parçalı statüsüzlüğü içinde stratejik ulusal yayılma hedefinin olması ve Kürt toplumunu tümden kendi gerçekliğine yabancılaştıran, özümseme yoluyla Türkleştirme, Araplaştırma ve Farslaştırma amacının güdülüyor olmasıdır

Kürdistan'da Kürt halkı dışında yaşayan ve yerleşik bulunan halk topluluklarıyla birlikte demokratik ulusu demokratik Özerklik bağlamında kurumlaştırma ve buna paralel kurumsal inşaların geliştirilebilmesi için, yeni bir zihniyete ve yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Paradigmanın oturduğu eksen, anti-kapitalist, anti-devletçi ve kadın özgürlükçü demokratik modernitenin yaşam normlarını esas alan bir inşa olacaktır. Hal böyle olunca bu yaşamı gerçekleştirecek olan insanın (ister kadın ister erkek olsun) genelde beş bin yıllık devlet düzeni, özelde binlerce yıllık bir geçmişi olan Kürdistan'ın işgal, istila ve sömürgeci uygulamalarının kendisindeki yansımalarını güçlüce çözümlemesi gerekir. Çünkü sömürge uygulamaları, Kürdistan'daki tüm toplumları ciddi anlamda yabancılaşmaya doğru erozyona uğratmış, başkalaşıma uğratmış, sömürgecilik dışsal bir olgudan öte içsel karakterler kazanmış, birey ve toplumdaki davranış kalıpları çeşitli yabancı güçlerin davranış kalıplarıyla iç içe geçen bir hal almıştır. Böyle bir durumda seyreden insandan gerçekliğini kendi özüne uygun, kendini bilme bağlamları içinde demokratik bir inşa gerçekleştirme ve bu kurumlaşmalar temelinde onun iradi gücü

olarak özneleşmesini beklemek, gerçekçi olmayacaktır. O kurumlar, olsa olsa yabancı güçlerin kazandırdığı kültürel kodların vücut bulacağı ve yönelim eksenini ağırlıkla yabancının, yani sömürgecinin belirlediği kodlardan alarak gelişeceğinden, paradigmanın hakikat boyutlarıyla gerçekleşme olasılığını oldukça zayıflatacaktır. O kurumlarla -daha çok da Kürdistan'daki toplumların eliyle yabancılaşmanın pratikleşmesi anlamında- fazla öteye gidilemeyecektir. Kurumda yer alanın insan olarak yerli, ancak yaşam ve pratikleşmesi yabancı olan gerçekliğiyle karşı karşıya kalınacağından, gerçek bir özgürleşme ve kadının özgürlüğünü güvenceye alan bir sonuç ortaya çok fazla çıkamayacaktır. Bu durumun aşılabilmesi için, bağımlı toplum ve bireyin kendi olma hakikatinin tarihsel geçmiş içinde nasıl erozyona uğratıldığının ve bağımlılaşmanın tarihsel ve toplumsal özelliklerinin doğrudan açığa çıkarılması, anlaşılır kılınması, ona karşı öfke ve tepkinin tetiklenmesi, kendi hakikati ve kökleri üzerinde zamanımıza uygun yeniden bir inşanın oluşturulması ve nihayet ona tarihsel bir doğrultu kazandırılması gerekmektedir. Yazımız bu tarihsel gerçekliği ele alan bir analiz geliştirmeyi hedeflemektedir.

Tarihsel Perspektif

Toplumsallaşma tarihin ürünüdür. Hemen her topluluk çeşitli tarihsel süreçlerden geçerek günümüze ulaşmıştır. Yani toplumsallaşma, ani sıçramalar ya da ani inşalar sonucu gerçekleşmemiştir. Her toplumun tarihsel serüveninde zaman zaman sert sıçramalar veya dönüşümler görülse de, onlar göreceli değişimi ifade edebilirler. Esasta köklü sonuçlar üretemezler. Gerçi toplumsal hayatın oluşumunda o ani dönüşümlerin hiç payının olmadığını söylemek gerçeği tam ifade etmez, katkısı vardır ancak o katkı genel uzun tarihsel süreç dikkate alındığında etki düzeyinin sınırlılığı da anlaşılabilir. Tarih bir birikimler meselesidir özünde. O yüzden tarihin başlangıcıyla yaşadığımız an birbirinden koparılamaz. O organik bileşimler oluşturmaktadır. Tarih günümüzde, günümüz ise tarihte gizlidir. Yani an tarihtir, tarih de andır. Dolayısıyla günümüzü anlamak, anlamlandırabilmek için tarihe bakmak, tarihi de anlamak için günümüzü işlemek tarihe yaklaşımın en doğru yöntemi olmaktadır. Perspektifi bu olması gereken tarihi yaklaşım toplumsallaşma başlangıcı kadar eskidir, toplumlar bugün yaşadıklarıyla da yenidirler. Yeni ve eski, toplumsal hakikatte birbirinden ayrılamazlar, dolayısıyla her toplum toplumsallaşma anına uzadığı oranda eskidir, kadimdir ve günceli günümüz kadar da yenidir. Birey-toplum ilişkisinde birey ait olduğu toplumun toplumsal özelliklerine göre karakter kazandığından, toplumu kadar eskidir. Yani bireyin sosyolojik yaşı, toplumun yaşının başlangıcına kadar uzanmaktadır. Bu bağlam içerisinde her bireyin toplumsal karakteri, kişilik özellikleri milyonlarca yıl eskidir; yani yaşlıdır. Fakat aynı zamanda da toplumu gibi yenidir ve anı yaşamaktadır. Yani birey hem çok yaşlıdır hem de çok gençtir.

Toplumsallaşmanın başlangıcında, insanların gruplar halinde yaşadığı, toprağa dayalı olmaktan ziyade, doğal ihtiyaçlarını karşılamak için göçebe bir yaşam sürdürdükleri göz önünde bulundurulduğunda, doğa koşullarının zorlukları, başka canlılar tarafından avlanma riskleri ve barınma gibi zorunlu ihtiyaçlar, toplulukta dayanışmayı, birlik olunduğunda sorunları çözme yeteneklerinin gelişkinliğini kavramalarına yol açmıştır. Yaşadığı şartlar içinde gerek coğrafyayı tanıma, gerekse atmosfer özelliklerini ve semadaki gök cisimlerinin hareketlerini zamanla anlama ve kavraması da bitki ve hayvan evcilleştirilmesine yol açmıştır. Bitki ve hayvan evcilleştirilmesi yaşamı daha kolaylaştırdığı için, topluluk insanlarını basit örgütlenmelere götürmüş, giderek coğrafyaya dayalı yaşamın alt yapısını oluşturmaya başlamıştır. Özellikle bitki evcilleştirilmesi ve toprağa dayalı yerleşim, yerleşik hayata geçişi olgunlaştırmıştır. Toprağa yerleşme, onu yurt edinmenin de başlangıcı olmaktadır. Artık yurtlaşma, kavimleşme ve halklaşma yurda dayalı gelişme gösterecektir. Her ne kadar tarihin başlangıcı olarak veri alınıyor olsa da, aslında tarihselleşme serüveni; ilk düşünme, tasarlayarak eyleme geçme ve bu esaslar temelinde grubun veya insan kümesinin dayanışma ve paylaşma bilincinin oluşumuna kadar insanlaşma tarihine kadar uzatılabilir. Yani tarihselleşmenin tohumları o halde ağır ağır ve oldukça kahırlı ve zorlu süreçler içerisinde atılmış oluyor. O bilgi birikimleri ve tecrübelerin yoğunluğu, peyderpey insan kümesine ve bireylerine -rüşeym halinde de olsa- kişilik kazandırmaya başlıyor ve yerleşik hayatın gerçekleşmesinin şartlarını hazırlamış oluyor. Toplum, bu seyir içinde ve ayrıntılardan başlayarak inşa oluyor. Bu inşa öncelikle esaslar ve o esaslar dâhilinde gerçekleşen bir inşa olmuyor. O tamamen deneme-yanılma, el yordamıyla gerçekleşmektedir. Bu zamanda kadının toplumsal hayatın düzenlenişinde başat rol oynaması, doğal önderlik yapma yeteneklerini kazanması, onun doğa karşısındaki büyük güçsüzlüğünün -erkeğe nazaran- hareket kabiliyetinin ve kas gücünün yetersizliği gibi etmenlerle sabite yakın bir duruşa sahip olması, kendi ve çocuklarının beslenme ve bakım ihtiyaçları onu erkenden doğayı tanımaya götürmüştür. Erkek hareketli olduğundan gözlem yapma ve öğrenme durumu, kadına nazaran

yetersiz kalmasına yol açarken, kadın yerleşikliğe hep yakın durduğundan, gözleme dayalı öğrenme ve pratikleşme pozisyonunda kalmıştır. O da erkenden kadının hayvan ve bitki evcilleştirmeye yönelimini sağlamış, kendi ve çocuğunun beslenme, barınma sorunlarını çözebilme gücünü açığa çıkarmıştır. Bu zamanda, kadın en zayıf durumdayken zayıflığından güç üretmiş, kendi ekseni etrafında toplumsal hayatı başlatmış ve esas güce ve yaratıcılığa dönüşmüştür. Kadın hemen her tür icadın doğurtanıdır. Kadın doğurganlığı sadece çocuk doğurmayla sınırlı değil, her tür duygusal ve teknik bilginin yaratımında doğurtandır ve başlatıcıdır. O yönüyle kadın, bütün zamanların en büyük devrimsel nitelikleri çok olan hem toplumsal hem de doğal teknolojinin yaratımcısı, icatçısıdır. Bu özellik, kadının toplumsal hayatı yaratmasında en küçük ayrıntılardan başlayarak ve kahırlı bir çabanın sonucu olarak toplumu şekillendirmiştir. Tabandan, ayrıntılardan genele giden yolu döşemiştir. Onun doğal önderliği böyle gelişmiş, böylece toplumun kök oluşumunu gerçekleştirmiştir. O yüzdendir ki, kadın ayrıntıcıdır, küçük ayrıntılardan başlar ve geliştirir (erkekse genellemecidir, yani toptancıdır). Günümüzde kadın, ayrıntılar üzerinde fazlaca yoğunlaşmakta, ayrıntıları birleştirerek bütünü geliştirmektedir ve bu eylemini gerçekleştirirken ruhunu ve duygusunu esirgemeden tümünü katarak üretmektedir. O yüzden kadının sabrı büyüktür.

Toplum, daha sonraki gelişimini bu temeller üzerinde gerçekleştirecektir. Toplumun özüyse devlet öncesi oluşan toplumsal hakikattir. Dolayısıyla topluma, toplumsal duyguya, onun heyecanına ve mükemmelliğine damgasını vuran kadındır ve günümüzde de devlet hoyratlığı toplumla ne kadar oynamış olursa olsun, onun özü kadın duygusudur ve toplum son tahlilde kadıncadır.

Toprağa yerleşim, aynı zamanda yurtlaşma ve halklaşma hareketinin göreceli olarak statikleştiği dönemin de açılmasıdır. Toplum ve toprak ilişkisi, birbirini etkileyerek adeta bir ağaç tohumunun toprağa düştükten sonra büyümesi gibi büyüyen, açılıp saçılan, çeşitli tatlarda ve besin değeri yüksek meyva vermesi gibidir. Aslında toprağa yerleşim, insanlığın meyveye duruşudur. Yurt kavramı, on binlerce yıllık kadının doğal öncülüğünde, insanlığın yoğun bir emek ve kahırlı bir bedel karşılığı ve büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdiği çok tarihsel bir durumdur. İnsanlık yurdu üzerinde toplumsal maneviyatın şekillenmesi öz ve biçim kazanmasını sağlarken, yurda tutunarak onun üzerinde birikimlerini çoğaltarak büyümesini sürdürmüş, yer küre üzerinde varlığını devam ettirmesinin temel esaslarını oluşturmuş oluyor. O yüzdendir ki bir toplum ve birey, kendi vatanında gerçek toplum ve bireydir. O toprakla iç içe geçmiş, ondan beslenerek duygusunu, kültürünü bilgi ve becerisini büyütebilmiştir. Topraktan kopuş ise kökünden kopuş, köksüzleşme, bitkilerin toprağın derinliklerine saldığı ince kılcal dallarıyla beslendiği, susuzluğunu giderdiği, o dallardan kopuş olacağından; kuruyan bir bitki gibi, duygusuyla, kültürüyle ve bilgisiyle kurumaya başlayacaktır. Yok olacaktır yani. O yüzdendir ki, Kürdistan'da Kürtsüzlüğü geliştirmek, özellikle de 20. yy.'la birlikte yabancı ulus-devlet potasında eritmenin gerçekleşebilmesi için uygulanan kırımlar ve ekonomik yaptırımların hemen tümü, Kürdistanı Kürt nüfusundan arındırma yoluyla Türkleştirme, Farslaştırma ve Araplaştırma stratejisi olarak ele alınmış, uygulanmış ve on milyonlarca Kürt ülkesinden göçertilerek kurutulmuştur. Kültürel, duygusal ve yaşamsal asimilasyona uğratılarak yabancı kökler üzerinde yeşertilmeye çalışılmıştır. Ancak bu durum, bunu yapanları da çürütüp çelimsiz bırakmıştır. Aslında kendi ulusunu büyütmeyi tasarlayanlara, insanlığın işleyebileceği en büyük soy tüketme hareketi bir şey kazandırmadığı gibi, aksine onları güçsüzleştirmiş ve zayıf bırakmıştır. 'Köleleştireyim' derken, kendileri de başkalarının kölesi olmaktan kurtulamamışlardır. Özgürlüklerini de kaybetmişlerdir. Endişeli, korkak, her an işledikleri suçların açığa çıkabileceği korkusuyla, şiddet toplumuna dönüşmüş, kültürel alan da dahil olmak üzere, militarize olmanın ötesine gidememişlerdir. İnsanlığa aykırı eylemlerini meşrulaştırmak için her tür demagojik, çarpıtıcı, deforme edici düşünceyi üretmek, üzerinde yoğunlaşmak durumunda kalmışlardır. Bu anlamda Kürtlerin özgürlüğünün gerçekleşmesi en çok da Kürtleri kendi potasında eritmeyi amaç edinenleri korkularından arındıracağı için, onlar da özgürleşeceklerdir. Korku en büyük anti-özgürlüktür. Korkuyu yenmek bu anlamda özgürleşmektir.

Tarihin başlangıcı, daha doğrusu yerleşik hayata geçiş, yerküre üzerinde en uygun coğrafi ve iklim koşullarında gerçekleşmiştir. O, "Altın Hilal" diye tanımlanan coğrafyada, dağ ve derin ovalıklarda vücut bulmuştur. Mezopotamya'nın bu coğrafyanın odağında yer aldığı bilinmektedir. Bura halkları tarihin en kadim halklarıdırlar. İnsanlaşma serüveninin dalgalar biçiminde, yer küre üzerine buradan yayılma gerçekliği oldukça açıktır. Tarihte bu coğrafyanın çok sık işgal ve istilaya uğraması, coğrafyanın zenginliği ve burada yerleşikliğin eski oluşuyla bağlantılıdır. İnsanlığın yarattığı maddi ve manevi değerlerin büyüklüğü, dış saldırıların nedenlerinin başında gelmektedir. Dolayısıyla yerleşik halkların yaratımları ve yayılması,

büyük emek harcanmasına ve ağır bedellerin ödenmesine neden olmuştur.

Hal böyle olunca, tarihin oluşum diyalektiği, insanın var oluşu, zihin dünyası, irdeleme deneme-yanılma ikilemlerinin oluşumları, bura halklarının bir yaratımı ve esasta dışa doğru yayılımını ifade etmektedir. İnsanlık tarihini anlamak, anlamlandırmak kadim toprakları ve üzerinde yaşayan halkların anlaşılmasıyla doğrudan ilişkilidir. O ilişkinin anlaşılması, insanlığın anlaşılmasını düşünce ve duygu dünyasının, hissiyatının anlaşılmasını ve doğruya yakın tanımlanmasını kolaylaştıracaktır.

Tarih günümüzde, günümüz ise tarihte gizlidir. Yani an tarihtir, tarih de andır. Dolayısıyla günümüzü anlamak, anlamlandırabilmek için tarihe bakmak, tarihi de anlamak için günümüzü işlemek tarihe yaklaşımın en doğru yöntemi olmaktadır

Devlet tarihçiliği, toplum ve bireyin hakikat arayıcılığında tarihin başlangıcından başlayarak yanlış metodlar uygulamaktadır. Tarihin başlangıcını Sümer devletçi düzeniyle ele almak, esas sapmaya neden olmakta ve doğru sonuçlara ulaşmayı adeta imkânsız kılmaktadır. Devlet tarihçiliği, bunu yaparak insanlığın oluşum serüvenini, devlet öncesi dönemini yok sayarak, onu sıfırlayarak hatta "barbarlık çağı" diye tanımlayarak insanlığa olan yönelimlerine en büyük darbeyi vurmuş oluyor ve böylece sistemli savaş zamanı da başlatılmış oluyor. O, devlet öncesi dönemi yok sayarak, o yüz binlerce yıllık insanlığın soylu bir mücadeleyle insanlık tarihinin en büyük kahramanlık zamanı olan dönemi yok sayarak, küçümseyerek, insan hakikatini ve toplumsallaşmanın yaratıcılığını yok ederek, inkârcılığı başlatmış oluyor. Devletçi eylemi meşru, toplumsal eylemi gayri meşru ilan etmiş oluyor ve insanlık tarihinin en büyük gaspçı- sömürücü çağını da açmış oluyor. Tarihin devindirici gücünü ya bireylerin yaratıcılığına ya da sınıflar çatışmasına indirgeyen tarih anlayışının şekillenişi, toplumların ya büyük şahları–kralları varsayar olabileceği, ya da sınıflar mücadelesiyle yaşamaya hak kazanacakları, aksi halde yaşama haklarını yitiren beceriksizler olarak yok edilmeye mahkum edilecekleri düşüncesi bir dogma gibi zihinleri şekillenmeye götürmüştür. Bu anlayış ve yaklaşım ise toplumsallaşmaya değil devletleşmeye, özgürlüğe değil köleleşmeye götürür. Kendini, tehlikeli devlet ipine ve onun insafına bırakan bir dönemin de önü açılmış oluyor. Bu aynı zamanda otantik toplumun ya da kurucu toplum ile onu gasp eden tarihin henüz çözülemeyen temel, antagonist çelişkisini oluşturur. Artık tarih, devlet öncesi toplum ile devlet arasında süren ve hala çözümünü bulmamış, yığınla sömürü, gasp, sayısı tespit edilemeyecek kadar savaşların ve yıkımların önünü de açmış oluyor. Toplumlar özgürlük arayışını sürdürürken ve bunun için çeşitli mücadeleler geliştirirken, devlet denen ceberrut yapı, toplumsal özgürlük mücadelelerini saptırma, yıkıma uğratarak sömürüye açmanın mücadelesini vermiştir, vermeye devam etmektedir. Bu antagonist çelişki çözülmeden, ne toplum gerçeğini bulup rahatlayacak, ne de devlete "rahat" verecektir. Çünkü toplumsal özgürlük sevdası insanlığın en kadim sevdasıdır, yok edilemez ve sonuçta da başaracaktır. Belki de tarihin en gerçek mutlak hakikati de o oluyor. Diğer bir ifadeyle devletin bozmaya çalıştığı gerçek toplum ve bireyin kendini bulma ve kendine ait olma sevdasıdır.

Devlet tarihçiliği devleti meşrulaştırmayı esas aldığından, tarihsel gelişmeyi kılık değiştirerek "devletin gelişimi" olarak ele almaktadır. O açıdan ilerlemeci tarih anlayışına sahiptir. Toplumu ve toplumsal hayatı kendi iç dinamikleriyle ve birikimler sonucu evrimleşmeye değil de; devletin yönettiği, onu geliştirdiği ve güçlendirdiği varsayımına dayandırmaktadır. Kabul devlettir. Ona tartışmasız doğru kabul edilen temel hakikat olarak bakıldığında; o, kutsanmış ve toplum üzerinde oturtulmuş her tür gelişmeyi sağlayan olgu olarak görülmektedir. Hal böyle olunca, toplumu hiçleştiren yani nesneleştiren, dönüştürücü olarak devlet kabul edildiğinde; her sonraki devlet yapısı, bir öncekinden daha uygar ve ilerletici olarak zihinlerde yer edinecektir. Bu bağlam içerisinde devlet, topluma yabancılaşmayı içermekte, "tüm gelişmelerin yaratıcısı devlet" görüldüğünden, değerleri elinde toplayan devleti ele geçirmek her şeyi ele geçirme anlamına geleceği için, bütün kavgalar devleti gasp etmeye dönüktür. Aslında şöyle bir döngü oluşmuştur; devlet değer gaspçısıdır, gaspçılık kültürünün üreticisidir ve bu gaspçı kültür, "gasp edeni de gasp ederler" kısır döngüsünü yaratmaktadır. Devletin sürekli kriz ve bunalımlar üretmesi, devlet içerisinde yeni devletçiklerin oluşumu, bu kısır döngünün sonucu olmaktadır. Dolayısıyla devlet sorun çözen değil, sorun üreten konumdadır.

Devletçi tarih anlayışı indirgemecidir. Kendi modelini bir kalıp şeklinde her gasp ettiği toplumsal gerçekliğe olduğu gibi uygulamayı esas almaktadır. Hal böyle olunca, toplumsal dokuya uymayan bu yabancı madde, toplum tarafında reddedilir ancak, gücü elinde yoğunlaştıran devlet, şiddeti esas alarak çeşitli

hile ve entrikalarla toplumu egemenlik altına alıp sömürüsüne açmaya çalışır.

Aslında devletin yarattığı fazla bir şey söz konusu değildir. Özünde devlet öncesi kadim toplumların yaratımı olan toplumsal değerlerin gaspına dayalı, o değerleri devleti kutsayan biçimde yeniden yeniden yorumlayarak kendisini meşru kılmaya çalışır. Devlet olmanın diyalektiğidir bu. Devlet ve onun tarihçiliğini, sosyal bilimciliğini yapanların özünde ciddi katkıları söz konusu değildir. Özünde onlar, gaspa dayalı değerler üzerinde gerçekleşen bir güç yoğunlaşmasıdırlar. Devlet hakimiyeti altında -başta üniversiteler olmak üzere-oluşturdukları çeşitli eğitim kurumlarında geliştirilen bilgiler ve öğretme yöntemleri, çarpıtılan neolitik değerlerin yorumuna dayandırıldığı için, doğru bir bilimsel faaliyetten de söz etmek mümkün değildir. Söz konusu eğitim kurumları, devletin basit birer propagandisti olmanın ötesine fazla gidemezler. İçlerinde gerçek bilimsel arayışı olanlar da bu zırhı delebilecek düzeyde bilgi yoğunluğuna, hem nitelik, hem de nicelik olarak ulaşmakta yetersiz kalmaktadırlar.

Kürdistan'da Yabancı Egemenlik

Kürtler eldeki tarihsel verilerin de gösterdiği gibi, Mezopotamya'nın en kadim halklarından biridir. Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal özelliklerini açığa çıkarmak ve onların anlaşılabilmesi için üzerinde yaşadıkları coğrafi özellikleri ve iklim koşullarını değerlendirmek gerekiyor. Çünkü toplumsallaşma, söz konusu olguların varlığıyla anlam bulur. Kürdistan coğrafyası en başta bir geçiş coğrafyasıdır. İnsanlığın üzerinde yaşadığı dünya topraklarının neredeyse beşte üçünden daha fazlasının yer aldığı Asya, Avrupa ve Afrika kara parçalarının merkezinde yer alan bir sahadır Kürdistan. Tarihin başlangıcından itibaren hemen tüm insanlığın göç hareketleri Kürdistan coğrafyasında kesişir, orada dağılır. Göçler bir girdap gibidir, iç içe geçen, buluşan, zaman zaman çatışan ve kuzey, güney, doğu ve batı eksenlerinde seyreden insan topluluğunun yönelimi olduğu görülmektedir. Kürt toplumsal yapısının şekillenmesi bir yönüyle hatta çok stratejik boyutlarıyla üzerinde yerleşik hayata geçtiği ve insan akışkanlığını dalgalar halinde sürekli vurduğu, dalgalar gibi dövdüğü zorlu koşullardan birini oluşturmaktadır. Tarihin her döneminde de, bu göç hareketleri kimi değişiklikler, amaç ve hedeflerdeki farklılaşmalar oluşsa da, şiddetini artırarak sürdürmektedirler. Kürdistan, Kürtlerin hem en büyük zenginliği, hem de en büyük düşmanlığının fonksiyonlarını oynayan kadim bir coğrafyadır. Var olmanın ve yaşam bulmanın zenginliklerini ve aynı zamanda da yok olmanın tehlikelerini de yoğunca yaşadığı bir coğrafyadır. Kürtlerin kaderi, geleceği ve ölümü bu coğrafyaya sıkı sıkıya bağımlıdır. Günümüzde sözü edilen büyük kara parçaları Asya, Avrupa ve Afrika üzerinde altı milyara yakın insan yaşamaktadır. Bir de buna deniz aşırı karaları da eklediğimizde, bu sahaya yönelimlerin şiddeti kendiliğinden anlaşılmış olacaktır.

Kürdistan coğrafyası sadece bir geçişin, dolayısıyla nüfusun yoğunlaşıp dağılım yaşadığı bir coğrafyası değildir. Coğrafi özellikleri yüksek dağlar, derin vadiler ve büyük deştlerden (ovalardan) oluşurken, ılıman iklim koşullarıyla zengin bir hayvan ve bitki çeşitliliği bulunmaktadır. Dolayısıyla yerleşime en eski zamanlarda açılan, yerleşik hayata en erken girilen coğrafya oluyor. Bu durum Kürt toplumsal hayatının ve kültürel yaşamının da değişik toplulukların dil ve kültürleriyle ilişki kurmasına ve onlardan etkilenerek şekillenmesine götürmüştür. Bununla birlikte, çelişki ve çatışmaların da yoğunlaşmasına, toplumsal olarak derin paradoksların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yine coğrafi zenginlik ve o temelde üretken ve verimli hale gelen insan emeğinin yarattığı değerlerin büyüklüğü, yabancı güçlerin iştahlarını hep tahrik etmiş ve özellikle devletçi aşamayla birlikte Kürdistan'a dönük yoğun bir istila ve işgal sürecini de başlatmıştır. Neredeyse güç kazanan işgal ve istilacı her gücün işgal ve ilhak ettiği ülke oluyor Kürdistan. Hatta ilk devlet olarak kabul edilen Sümer devletinin inşası ve varlık göstermesi, büyük oranda Kürdistan'da gerçekleştirdiği maddi ve manevi değer gaspına dayanır. Bu onun yoğunlaşmış ifadesi oluyor. Tarihi destanlar bu koşulları mitolojik bir dille çok iyi anlatmaktadırlar. İlk devletçi ideoloji olan Sümer köleci devletinin ideolojik, düşünsel ve kültürel yoğunlaşması, Kürdistan coğrafyasında çok yoğun bir düzeyde yaşanan düşünsel, kültürel ve diğer tüm manevi değerlerin gasp edilmesi ve onu devletçi düşünce tarzı biçiminde yorumlamasından başka bir şey değildir. Nitekim günümüzdeki tüm düşünsel faaliyetlerin kaynağının da, o döneme kadar uzandığı basit analizlerle bile rahatlıkla anlaşılabilir. Dinlerden tutalım felsefik yorumlara kadar hemen tüm düşünce akımlarının dayandığı kök, neolitik düşünce ve kültür olmaktadır.

Sümer devletinin oluşum ve gelişiminde Mezopotamya'nın maddi değer gaspının da büyük bir rol oynadığı gerçektir. Bir yandan insanın köleleştirilmesi, köle emeğinin sömürü amaçlı değerlendirilmesi sağlanmış, diğer yandan mal ve hizmet gaspına dayanan bir sömürü çarkı oluşturulmuştur. Sümerler, bu oluşum üzerinde güç yoğunlaşmasını gerçekleştirir. Şiddet unsurlarını örgütler ve halk topluluklarını

sömürüye açarak, devlet oluşumunun önünü açar. Devletçi süreç böyle başladığı için Sümer devletinin ilk sömürgeci devlet olarak tanımlanması da yanlış olmayacaktır. Sömürgecilik sanıldığının aksine kapitalist dönemde değil, devletleşmeyle birlikte başlatılan bir dönemdir. Sonraki devletçi süreçler, sömürgeciliğin derinleştirilmesi, yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesinden başka fazlaca bir anlam taşımamaktadır.

Tarihte ilk sömürgeleştirilen, dolayısıyla ilk köleleştirilen kadın oluyor. Devletçi düzen bir yönüyle de, Kadınca olan toplumsal hayata, erkek bir karakter kazandırılarak sistemleştirilen devlete dönüştürme hikayesidir. İlerleyen süreçlerde erkek daha çok "sistemleşmiş erkeğe" dönüşmeye başlar. Kadın hücrelerine kadar sömürgeleştirilir. Kadının sömürgeleştirilmesi ve onun ruh-duygu dünyasına müdahale, özünde topluma müdahaledir. Toplumu temel değerlerinden koparma, sürüleştirilerek devletin paryaları haline getirme durumudur. Dolayısıyla sömürgecilik devlet tarihi kadar eskidir. Kapitalizmde hemen her şey çok daha fazla çığırından çıkarılmış; insan olmanın toplumsal karakteri, birey olma adı altında iğdiş edilerek ve insanın kök değerlerinden kopartılarak toplum dışılaştırılmasına ve insanlığı tüketen bir aşamaya doğru yol alınmaktadır. Dolayısıyla devletleşmenin soy kütüğü, sonra oluşan devletin bir öncekinden köklü kopuşu değil, biçim değiştirmiş hali oluyor.

Devlet değer gaspçısıdır, gaspçılık kültürünün üreticisidir ve bu gaspçı kültür, "gasp edeni de gasp ederler" kısır döngüsünü yaratmaktadır. Devletin sürekli kriz ve bunalımlar üretmesi, devlet içerisinde yeni devletçiklerin oluşumu, bu kısır döngünün sonucu olmaktadır

Devleti en çok tahrik eden Kürdistan coğrafyası ve toplulukları olmaktadır. Çünkü tarihte sömürgeleştirilmenin en uzun ve kesintisizlik arz eden mekân oluyor Kürdistan. Kürt toplumsal gerçekliği bu olgular altında bir yandan toplumsal özelliklerini koruma, onlardan vazgeçmeme direnişini sürdürürken, diğer yandan işgal ve istilalar altında çözülmeleri yaşayan, dökülen ve yabancı egemenlikler içinde eriyerek, onların uzantıları haline gelen işbirlikçi ve sosyal ajan tabakaların oluşmasının da zeminini sunmaktadır. Kürdistan'ın direneni çoktur. Ancak bir o kadar işbirlikçisi ve ihanetçisi de vardır. Direnişçisi ilham kaynağını köklerinden, onun kültüründen alırken, işbirlikçisiyse ilhamını işgalciden almaktadır. Ona dayanarak ve kaderini onunla birleştirerek varlık gösterir. İhanet ve direnişin en derin yaşandığı coğrafya oluyor Kürdistan. Dolayısıyla neolitiğin çok kapsamlı ve derinlikli yaşandığı bir coğrafyadır Mezopotamya.

Kürdistan işgal-istila coğrafyasıdır. Sümer'le başlayan istila günümüze kadar devam edip gelmektedir. Sayısız istila hareketi vardır. Doğuda, Batıda, Kuzeyde, Güneyde gelişen hemen her güç Kürdistan'ı işgale yönelmiştir. Asur istilaları Fars, Büyük İskender, Roma köleci imparatorluğunun istilaları, Arap, Moğol, Türk işgalleri belli başlı olanlarıdır. Örneğin köleci Roma-nın sömürgecilik hareketi 600 yıl kadar sürmüştür. Adeta Kürt toplumunu nefessiz bırakmış ve boğmuştur. Nitekim Roma egemenliğinin uyguladığı baskı, şiddet ve katliamlar toplum bilincinde öylesine yer etmiş ki, hala halk arasında yabancı güçlere "Romi" ve askerlerine de " Eskerê Romê " denilir. Bu da sömürgeciliğin derinleşmiş halini göstermektedir. Arap istilalarının Kürdistan'da nispeten rahat gelişmesi, Roma sömürgeciliğinden kurtulma umudu, Arap yayılmacılığını kolaylaştırmıştır. Başlangıçta Arap yayılmacılığının ilerlemesi kolay olmuş; ancak bir işgal harekâtına dönüşmesi ve sömürgeciliği derinleştirmesiyle, toplumda gelişen tepkiler ve isyanlar daha sonra katliamlara yol açmıştır. Roma işbirlikçisi kesimler, hızla Arap işbirlikçiliğine dönüşecektir. Dolayısıyla Arap egemenliğinin gerçekleşmesi kolaylaşmış oluyor. Bu egemenlik İslamlaştırma ve Araplaştırma, özellikle dil bazında Arap dili kapsamında geliştiğinden, Kürt toplumsal yaşamında bölünme, parçalanma, yabancı düşünce ve ideolojiler altında gerçekleşme süreci de başlamış oluyor. Toplumun bir kesimi İslamlaşırken, diğer kesimler kendi geleneksel ideolojisiyle direnmeyi esas alır. Ancak toplumsal yapının özellikleri ve içinde bulunulan şartlardan ötürü çıkış yaptırabilecek ideolojik bir yenilenme gerçekleştirilemez ve parçalanma derinleşerek güçsüzleşen toplumsal bir durumun oluşmasına yol açar. Yabancı ideolojiler ve yaşam biçimleri toplumsal bünyeye sirayet edecek, bu temelde yabancı kurumlaşmalar geliştirilecek ve adım adım Kürt toplumunun kendi gerçekliğinden uzaklaşma ve köklerinden kopuşunun başlaması, esas olarak Arap egemenliği altında ortaya çıkacaktır. Kürdistan tarihinde önceden yabancı egemenlik altında yabancılaşma koşulları oluşuyor olsa da, Arap egemenliği döneminde pratikte gerçekleşen bir durum oluyor. Toplum kendisi olma, kendisine ait olma durumundan, başkasına ait olma, hatta başkasının askeri olma aşamasına ulaşıyor. Buna Kürt tarihinde baş aşağıya gidiş de diyebiliriz. Bu olgu sonraki süreçlerde derinleşerek gelişimini sürdürecektir. Zihindeki toplumsal parçalanma, en genel anlamda İslamcılık, Alevilik ve Êzîdîlik biçiminde bölünmenin

başladığı görülmektedir. İslamcılık, Kürt egemen tabakaları eliyle Araplarda olduğu gibi benimsenirken, bu kesimler Arap egemenlerinin Kürdistan'daki uzantıları haline gelecektir. Arap gibi düşünen, onun gibi yaşayan, Arap baskı sistemini Kürt toplumuna hissettiren, uygulayan konuma geleceklerdir. Bu durum, Kürt egemen tabakalarda yabancıya öykünme, onu yüceltme, kendisini hor görme, Kürt toplumsal değerlerini küçümseme zihniyeti oluşması anlamına da gelmektedir. Tarihin ilerleyen süreçlerinde İslam düşüncesindeki farklılaşmalar, olduğu gibi Kürdistan'a da yansıtılarak, bir de bu alanda parçalanmalar ortaya çıkacaktır. İslam'ın dört mezhebi, sonraki süreçlerde de tarikatlar biçimindeki parçalılık olduğu gibi Kürdistan'a yansıyacak, günümüzde had safhaya ulaşacak ve toplum içi karşıtlıklara dönüşecektir.

Alevilik, kaynağını neolitik düşünce ve toplumdan alan değerler ve onun kültürel yaşamına dayalı bir yorumla çıkış yapmak ister. Ancak yine içinde bulunulan şartlardan ötürü, yeterli bir yetkinliğe ulaştırılamayıp, kurumsal önderlik geliştirilemediğinden ötürü, katliamlar altında yerelliği aşamayacaktır. Ancak hal böyle olsa da; neolitik değerler, onun zihin ve düşünce dünyasını günümüze kadar taşıyan tarihsel bir direniştir. Direnişi ortaya koyacaktır. Günümüzde Alevilikte de bozulmalar ortaya çıkıyor, bazı katmanlar kent ortamında bir ayrışmaya uğruyor, oluşan egemen tabaka devletleşiyor

Êzidîlik, İslam düşün ve yaşamına karşı milli inançlarını ve yaşam biçimlerini Ortodoksça savunmaktadır. O yüzden gerek Arap egemenliği altında, gerekse sonraki dönemlerde en yoğun katliamlara muhatap olacaklardır. Gerek fiziksel imha, gerek din değiştirme gerekse göçertmeler yoluyla Kürdistan'da sayıları neredeyse tükenmiş durumdadır. Asıl nüfus yoğunlukları diasporada bulunmaktadır. En çok da özgürleşen Kürdistan'da Êzidîlerin iskan edilmesi, Kürt toplumunun kökleriyle buluşmasında, yani öze dönüşü gerçekleştirmesinde en büyük katkıyı sunacaktır

Osmanlı egemenlik dönemi, Kürdistan'da İslamlaşmanın geliştirildiği zemin üzerinde yükseldi. Kürdistan'ı egemenlik altına almaya çalışan Doğu'da İran imparatorluğu, Batı'da ise Osmanlı İmparatorluğu'nun ilişkisi egemenlik kurma mücadelesi şeklinde gelişir. Hal böyle olunca, her iki gücün de Kürt ileri gelenlerine çeşitli haklar tanıyarak, yanına çekme çabalarından ötürü, Kürdistan savaş alanına dönüşse de, sömürgecilik derinliğine işleme olanağı bulamaz. Gerçi 9.yüzyılda Arap egemenliğinin zayıflaması, Kürdistan'ı egemenlik altına alabilecek başka bir gücün olmaması, Kürdistan'da nispi bir rahatlamanın yaşandığı ve kendi iç dinamikleriyle toplumsal yapının gelişme olanağı bulduğu dönemdir. Bu dönem Kürt dil, kültür ve sosyal yapısında ve kısmen de kurumsallaşmada gelişmeler ortaya çıkaracaktır. Ancak bu durum, özgürlüğe götürecek doğrultuda düşünsel ve ideolojik gelişmeye yol açacak düzeyde olgunluk gösteremez. Kürdistan'ın Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında hakimiyet kurma savaşında ise giderek parçalanmaya giden süreç sonucunda 1639 yılında Kürdistan ikiye bölünecektir. Hem Osmanlı, hem de İran imparatorlukları birbirilerini dengelemek için egemenlikleri altına aldıkları Kürdistan parçasında çeşitli otonom yapıların varlığını kabul ederken bu durum, iki hasım gücün savaşmasını fiilen ortadan kaldırır. Kürtler de sınırlı bir özgürlük alanında yaşamaya olanak bulurlar. Osmanlı imparatorluğu Kürtler eliyle doğu sınırını güvenceye aldığından, yönünü Batı'ya çevirecek ve Orta Avrupa'ya kadar ilerleyebilecektir. Ancak 19. Yüzyılla birlikte durum yeniden Kürtlerin aleyhine değişime uğrayacaktır. Batı Avrupa'da gelişen kapitalizm Osmanlının ilerlemesini önce durdururken, ardında da çöküp dağılmasının koşullarını hazırladı. Batı'da kaybetmeye başlayan Osmanlı, yine Batı'da gelişen ulus-devlet ideolojisi ve kurumlaşmalarının da etkisiyle merkezileşmeye başlar. Osmanlının merkezileşmeye yönelmesinin nedeni Batı ilerlemesinden dolayı gasp ettiği değerlerin tükenmesi, (hem maddi hem de insan kaynakları açısından), onları yeniden ele geçirmek ve varlığını idame ettirebilmek için, merkezileşerek doğuya yönelme zorunluluğu hissetmesindendir. Doğu'ya bu yönelim Kürdistan'ın adeta yeniden işgal ve istila edilmesi anlamına gelmektedir. 19. yüzyılın başından sonlarına kadar Kürdistan Osmanlı saldırısı altına girer ve buna karşın Otonom statülerini kaybetmeyle karşı karşıya gelen Kürt egemenlerinin karşıt isyanlarına yol açar. Büyük kıyımlar yaşanır. Bunun sonucunda, Kürdistan halkı adeta çökertilme aşamasına gelip dayanacaktır.

Bu süreç, aynı zamanda Osmanlı imparatorluğunun da dağılmaya başladığı süreçtir. Her ne kadar Osmanlı çeşitli manevralar yapıyor olsa da, özellikle de ideolojik ve kurumsal anlamda çeşitli arayışlara girilse de, onların hemen tümü paliyatif özellikler arz ettiklerinden ötürü ayakta kalması zor bir yapıdır. Daha çok da İngiliz, Fransız, Alman ve Çarlık Rusya'sının çıkarları gereği kurdukları denge ortamında yüz yıl kadar imparatorluğun dağılmasını geciktirmiştir. I. Paylaşım savaşında iktidar yönetimini elinde tutan İttihat-Terakkiciler, Turan hayaliyle Alman yayılmacılığıyla ittifaka girerler ve savaşa dahil olurlar. I. Dünya savaşının başını Almanya'nın çektiği kamp yenilir ve imparatorluk dağılır. Savaş öncesi imparatorluğu egemenlik al-

tında tuttuğu topraklarda İngiliz ve Fransız eksenli çıkar pazarlıkları sonucu, çizilen haritalar üzerinde onlarca devlet kurulur. Bu devletler esasta batı kapitalist modelini esas alan ulus-devletçikler şeklinde yapılandırılmaya çalışılacaktır. Özündeyse böl, farklı birimlere ayır, onları birbiriyle çatıştır ve yönet mantığının ürünü olarak yapılandırılırlar.

Dörde Parçalanan Kürdistan'da Durum

I. Dünya savaşından sonra gerçekleştirilen Lozan Antlaşması'yla, Osmanlı egemenliği altındaki Kürdistan üçe bölünür, iki parça yeni kurdurulan Irak ve Suriye'ye bırakılır. En büyük parça da yeni kurulan T.C. egemenliğine terk edilir. Bu terk ediliş klasik anlamda sömürgeleştirmenin de ötesinde Araplaştırma, Farslaştırma ve Türkleştirme yönüyle, Kürdistan gerçeğini ret ve inkâr eden bir düzenin kurulmasının önünü açmış oluyor. Böylece Kürdistan'a dört parçalı bir statüsüzlük kazandırılıyor ve her parçanın üzerinde Kürt toplumsal yapısına tamamen yabancı ve özümsetmeyi esas alan dört devlete terkedilmiş oluyor. Kürdistan 20. Yüzyılın başından itibaren varlığına köklü kastedilen ve tarihten tümden silinmesi amaçlanan bir zamana da girmiş oluyor.

Lozan antlaşması sonucu Kürdistan Bakûr (Kuzey), Başûr (Güney), Rojhilat (Doğu) ve Rojava (Batı) şeklinde dört parçaya bölünmüş ve bu parçalanma Kürt halkının en küçük temsili olmadan gerçekleştirilmiş oluyor. Kürdistan ismi başta olmak üzere, onu temsil eden her simge ve isimlendirme yasak kapsamına alınacaktır. Zira Kürdistan diye bir ülke ve Kürtler diye bir halk yoktur, yok sayılmıştır. Dönem bölgede ulus- devletlerin inşa dönemidir. Burjuva ideolojisi olan ulus milliyetçiliğiyle şablon şeklinde bölgede inşa gerçekleştirmek amaç edinilmiştir. İnşa yukarıdan ve devletlerin belirlediği esaslar dâhilinde zorla gerçekleştirilecektir. Karşı çıkışlar ise askeri operasyonlarla yok edilecektir. Kürtlere düşen ise halk ya da ulus olarak görülmeyip Türk, Arap ve Fars uzantıları olarak yaşamayı kabul etme ve bu yeni ulus projeleri içinde erimedir. Bu strateji dahilinde Kürdistan'a "klasik sömürge" tanımlamasında bulunmak, eksik ve yetersiz kalacaktır. Çünkü klasik sömürgelerin geri de olsa bir statüleri söz konusudur. Kürtler inkâr edilip yok sayıldıklarından, her hangi bir statüden bahsetmek mümkün değildir.

Ekonomik Yapı

Sömürgeleştirmenin temel dürtüsü ekonomiktir. Sömürge, zenginlikleri gasp etmek için gerçekleştirilen istilalar ve onların kalıcılaşmış halidir. Askeri işgalden amaç sömürünün gerçekleşebilmesi için engellerin ortadan kaldırılmasına dönüktür. Daha fazlası değildir. Bu hedef hâsıl olduktan sonra, yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile insan emeğinin sömürülmesi gerçekleşiyor. Kürdistan'da da gerçekleşen sömürgecilikte bu ekonomik dürtü vardır. Hem de daha fazla vardır. Fakat burada ekonomik sömürüden önce hedeflenen, ekonominin yapılandırılmasındaki öncelik, Kürdistan'ı Kürtsüzleştirmeyi gaye edinme ve ekonomik zor altında Kürdistan'ın dışında daha çok da içinde eritilmek istenen yabancı kültürel yoğunluğun daha yüksek olduğu yerlere göçü sağlamaktır. Çünkü oralara göçertilen Kürtleri dil ve kültür olarak eritmek ve egemen dil ve kültürü içine çekip, Türkleşme, Farslaşma ve Araplaşmanın daha kolay gerçekleştirileceğine inanılmaktadır. Kürdistan'da ekonomik örgütlenmenin sömürü amacından çok daha fazla böyle bir hedefi bulunmaktadır. O yüzdendir ki, Kürdistan'da kapitalist de olsa üretim birimlerinin kurulması ve gelişmesi fiilen engellenmiştir. Tarımda kullanılacak üretim aletleri, traktör, biçer-döver gibi araçların tarım işletmeciliğinde kullanılması, köylülükte büyük bir iş gücünü açığa çıkaracaktır. İşsiz kalan köylü, yönünü önce Kürdistan'daki şehirlere, fakat orada istihdam olanağı bulamayınca İstanbul, İzmir gibi Türk kültürünün baskın olduğu kentlere çevirmek zorunda kalıyor. Orada da hangi işi bulursa çalışmak zorunda kalacağından, zamanla yerleşik yaşama geçiş yapacak ve ulusal değerlerinden arınarak Türkleşecektir.

Biz, daha çok Kuzey Kürdistan'ı esas alarak analizimizi geliştirmeye çalışacağız. Yine Kürt halkına dönük en kapsamlı asimilasyon Kuzey'de uygulama zemini bulduğundan, bu parça ele alınmaya çalışılacak, diğer parçalarda ise durum aşağı yukarı benzeri süreçler içerdiğinden onlara fazlaca değinilmeyecektir.

Sömürgeci ekonomi, üreterek toplumsal refahı artıran değil, yoksullaştıran, işsiz bırakan ve metropollere göçe zorlayan bir işleve sahiptir. Yine Kürdistan'daki yer altı ve yer üstü zenginlik kaynaklarını sömürebilmek için kısmi müteahhitlik alanlarındaki serbest müteşebbislik dışında, diğer tüm alanlarda devlet işletmeciliği geliştirilmiş ve zenginlikleri Türkiye metropollerine taşıma ve artı ürüne dönüştürme rolü oynattırılmıştır. Dolayısıyla Kürdistan'da bir burjuvalaşma ve işçileşmeye de fırsat tanınmamıştır. Nitekim hem gasp edilen zenginliklerin Türkiye'ye taşınması, hem de göçertmeyi daha rahat gerçekleştirebilmek için yol gibi alt yapı unsurları, nüfusu Türk metropollerine bağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Yani Kürdistan'daki yerleşim birimlerini birbirine bağlayan yol şebekesi bundan on veya on

beş yıl öncesinde görülemezdi. Örneğin araçla Kars'tan Diyarbakır'a gitmek için yol bulunamazdı. Kars'tan aracına bineceksin, Sivas'ı geçtikten sonra Kayseri yoluna sapıp oradan ancak Diyarbakır'a gideceksin. Kürdistan'daki bütün yollar Ankara'dan geçer ve İstanbul' a açılır ilkesine dayalı geliştirilmiştir.

Yollar bir toplumu birbirine bağlayan kılcal damarlar gibidirler. Bir toplumun yerleşim birimlerine kolaylıkla ulaşmada dil, kültür, düşünce akışını da gerçekleştirmenin kanallarıdırlar. Fakat Kürdistan'da hemen her şey Türkleştirmeye dönük tasarlandığı için, Kürt yerleşim birimleri arasındaki her türlü ilişkilenme, iletişim kurma kanalları ve o bağları koparmak için hemen her tür önlem alınmaya çalışılmıştır. İlişki kurmada yollar önemlidir. Son yıllarda böyle bir yol yapımı gerçekleştirilmiştir. Ancak bu yapılan yolların tümü de askeri amaçlıdır. Kürdistan'da yürüyen savaşla ilgilidir yol yapımları. Hal böyle olunca Kürdistan'da sadece kapitalist mal ve hizmetlerin satışı gerçekleştirilir. Onun ötesinde bir ekonomik gelişime mümkün mertebe olanak tanınmamıştır. Kapitalist de olsa üretime dayalı bir yatırımdan söz edilemezdi. Yani Kürdistan'ın kapitalistleşmesine bile fırsat verilmek istenmemiştir. Servet birikimine ve kapitalist işletmecilik oluşumuna fırsat verilmiş olsaydı, burjuva anlamda da olsa bir sınıflaşma ve burjuva düşüncesinin gelişmesi olanaklı olabilirdi. Burjuvazi, Kürdistan pazarını egemenlik altına almak için bir mücadele yürütebileceği varsayıldığından, ona olanak tanınmak istenmemiştir. Yani iddia edildiği gibi Kürdistan'daki ekonomik durumun, kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasıyla bir ilişkisi yoktur, bu tamamen Türk ulusal yayılma alanı olarak değerlendirildiği için, bu stratejik hedefin gerçekleştirilmesi, olası engel oluşturabilecek her tür gelişmenin ta başından öngörülerek kesilmek istenmesiyle ilgilidir.

İlk devlet olarak kabul edilen Sümer devletinin inşası ve varlık göstermesi, büyük oranda Kürdistan'da gerçekleştirdiği maddi ve manevi değer gaspına dayanır

Kürdistan ulusal yayılma alanı olarak değerlendirildiği için, idari yapılanma da tamamen Türkiye'deki idari yapılanmanın benzeri bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. İl, ilçe, belde ve köy türü idari yapılar söz konusudur. Ancak bu idari bölünmeler ayrıntıda Kürt toplumu içinde birbirine yakın veya sosyolojik birimleri parçalayıp ayrı idari birimler altına alarak, olası ilişkilerini koparma ve olası anti sömürgeci kalkışmaları güçsüz kılma amaçlı bir idari yapılanma sistemi olarak geliştirilmiştir. Yine Kürdistan askeri bir saha olarak ele alınmış; Türk idari yapılanmasına göre asker gücü belirlendiği için ona uygun daha küçük yerleşim birimlerine belde, ilçe ve il statüleri kazandırılarak asker ve polis sayısı artırılmıştır. Böylece biçimde yoksa da fiili olarak Kürdistan'a yönelik ayrı bir hukuk nizamı, bir düşman hukuku hep yürürlükte olmuştur.

İsyanlar Meselesi ve Yarattığı Sonuçlar

Türk egemenlik sistemi Kürdistan'ı ulusal yayılma alanı olarak gördüğünden, öncelikle Kürt toplumsal yapısı bünyesinde diri olan yapıları tasfiye etme amacı gütmüştür. Zira o, etkisizleştirmeyi gerçekleştiremezse amacına ulaşamayacağını bilmektedir. Her ne kadar 19. yy. boyunca Kürdistan'da var olan çeşitli milli ve geleneksel kurumlaşmalar, otonom yapılar tasfiye edilmiş olsa da; tümüyle tüketilememiş ve dolayısıyla tam bir hakimiyet sağlanamamıştır. Bu son etap, tasfiyeyi tamamlama ve Kürdistan'da hiçbir direnç noktasını bırakmayarak Türkleştirmeyi stratejik bir plan dahilinde gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Türk egemen sınıfının bu yönelimine ilk tepki 1921 Koçgiri isyanıdır. Ardı sıra 1925 Genç, Palu, Hani isyanının fiziksel imhası gelecektir. Peyderpey I. ve II. Ağrı isyanı ve en son da 1938 Dersim soykırımı gelmektedir. Bu belli başlı imha hareketleri dışında çeşitli başkaldırılar da olmuştur.

Hemen bütün isyanların (19. yy isyanları da dahil), ortak özellikleri yerel özgünlüklerini koruma ve yabancı egemenliğe karşı koyuştur. Özünde de Kürt toplumunun esasını oluşturan neolitik değerlerin direnmesi oluyor. Dolayısıyla devlet karşıtlığı isyanların esas yönlerinden birini oluşturuyor. Karşı koyuşların gerici olarak değerlendirilmesi, devletçi zihniyetin tam bir saptırması olmaktadır. Demagojidir. Toplumun özgürlüğünü koruma, mümkün mertebe ahlaki ve politik toplumun değerlerini savunmayı da içermektedir. Devrimcilikten bahsedilecekse bu tür bir devrimcilikten söz etmek gerekiyor. Bu karşı koyuşların içinde Ağrı başkaldırılarının sınırlı da olsa bir özgünlüğü vardır. O da önceden bir hazırlığa dayanmasıdır. Kısmen bilinç öğesi söz konusudur. Diğerlerinde iç hafızadaki toplumsal refleks daha ön plandadır. Yani kendisine ait olan üretim, paylaşım, yaşam ve yönetim kültürünün devam ettirilme istemine dışarıdan yapılan imha amaçlı müdahalelere karşı koyuştur.

38 Dersim'in özgünlüğü ise, neredeyse tarihin hiçbir zamanında yabancı egemenliği tanımamış olmasıdır. Coğrafyanın dağlık oluşu, öz savunmaya avantaj sağlaması, yabancı güçlerin saldırılarının püskürtülmesine olanak tanımıştır. Ve bir tür bağımsız yaşama halini oluşturmuştur. Ancak Dersim'deki toplumsal yapının düşmanlarıyla temasını sınırlamış, yabancı toplumsal etkilenmelere kapalı olmasını getirmiş, yabancı değerlerin etkisine girmemiş, toplumsal özgünlüklerini korumuştur. Fakat aynı zamanda da genel Kürt toplumuyla da ilişkilerini sürdürme olanağını fazlaca bulamadığından, adeta dışa kapalı bir ada içi yaşamı yaşamasına götürmüştür. Bu durumda, Kürdistan'da olmazsa olmaz temel stratejik bir hedef olarak Türkleştirmeyi önüne koyan Cumhuriyet imha planlamasını buna göre yapmış, mutlaka sonuç alacak şekilde bir planlamaya gitmiş ve o planlamanın askeri harekâtını başlatmıştır.

1934 yılında çıkarılan "Tunceli kanunu" yla ayrıntılı bir planlamaya gidilmiş, önce isimler yerleşim birimleri ve coğrafi isimleri Türkleştirmekle işe koyulmuştur. Fiilen 1934'de başlayan hazırlıklar 1937'de askeri harekât düzeyine ulaştırılmış, 1938'de tam bir soykırım gerçekleştirilmiştir. Türk devlet yetkililerinin ifadesiyle" çıbanın", kökü kazınarak yok edilmiştir. Nuri Dersimi'nin tahminine göre 70 bin, yine diğer bazı tahminlere göre 90 bin Dersimli ana karnındaki bebekten tutalım, artık iki ayağıyla mezara gitmeye hazırlanan en yaşlıya kadar, hemen hemen her kes katledilmiştir. Dönemin en gelişkin savaş tekniği de kullanılarak; kimyasal gazlar dâhil, uçaklarla bombalayarak, süngülerle paramparça edilerek, gebe kadınların karınları süngüyle delinerek, ceninler süngü uçlarına takılarak meydanlarda dolaştırılmıştır. Tahminlere göre Dersimlilerin üçte ikisinden fazlası, fiziksel olarak yok edilmiştir. Geriye kalanlar da yapılan bir plan dâhilinde ve nüfusun yüzde beşini geçmeyecek şekilde, Türk kültürünün yoğun olduğu bölgelere sürgün edilmişleridir. Tam bir tertele harekâtı yapılmıştır.

Dersim'in büyük bir bölümü insansızlaştırılmış ve askeri bölge olarak ilan edilmiştir. Hala bazı yörelerde sivillere yasak bölgeler bulunmaktadır. Muhtemeldir ki bu bölgelerde toplu mezarlar bulunmaktadır. Laç deresi gibi derin vadilerde çok sayıda insan kemiklerine rastlanmaktadır.

Kürdistan'da Militarizm ve Bilinç Altında Oluşturulan Korku

Kürdistan'da militarizmin oluşturduğu büyük sindirme ve korkutma altındaki toplumsal yapı, Türk ulus yapısı içinde erimekten başka seçenek bırakmayacak şekilde tasarlanmış ve pratikleştirilmiştir. Militarizmin yedirilmediği hemen hemen hiçbir toplumsal olgu bırakılmamıştır. Korkutma had safhadadır. Anneler çocuklarını jandarma geliyor korkusuyla uyutacak dereceye ulaştırılmıştır. Ağlayan bir çocuğa önce 'çocuğum ağlama, ağlamayı bırak', yalvarmaları yapılır, kar etmiyorsa 'sus bak jandarma geliyor' denerek çocuğun ağlamasını kesmesi istenmekte ve çocuk susmaktadır. Bu örnek Kürdistan'da militarist korkunun beşiğe kadar uzandığını ortaya koymakta, çocuğun zihinsel dünyasına jandarma korkusu yerleşerek; çocuk bu kimlikle büyüyecektir. Anneler ya da büyükler neden çocuğu jandarma korkusuyla büyütüyor? Çünkü katliamlar sürecinde uygulanan zulmün yarattığı imgeler ve daha sonraki süreçlerde aralıksız uygulanan jandarma baskısı, korkuyu daima diri tutuyor, devamlılık kazandırıyor ve her Kürt bireyi için en korkutucu şey jandarma oluyor. Jandarma ise devlet demektir. Kürdistan'da devlet hizmet eden değil, korku ve dehşet yayandır. İki jandarmanın herhangi basit bir nedenden ötürü yüzlerce hanelik bir köyde halkı köy meydanına toplayarak, erkekleri kadınlardan ayırıp sıraya dizerek, işkence yaptığı çok yaygın bir uygulama olarak görülmektedir. İşkence esnasında çok aşağılık küfürler savrularak Kürt'ün kişiliğinde tam bir çökertme pratiği uygulanmaktadır. Psikolojik olarak önce düşürülmüş, kişiliksizleştirilmiş kimliği şekillendirme ve orada Türk egemen sınıf yapısına uyduruk bir tarzda bağlanması hedeflenmekte ve büyük oranda da başarılmaktadır. Böylece devleti temsil eden herhangi nişan, üniforma Kürdün bilincinde korkuyu uyandıran ve karşı koyma direncini sıfırlayan bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Uydu-köle kişilikler için yaşayabilmek istiyorsa tek seçenek, ortaya konulan Kürt dil ve kültüründen hızla uzaklaşma, Türk dil ve kültürüyle bütünleşmedir.

Çoğunlukla Türkçe zorla öğretildiği için ve yine Kürt insanı Kürtçe gırtlağa sahip olduğundan Türkçe kelimeleri qırıx tarzda ancak telaffuz edebilirken, o telaffuz şekliyle de alay edilerek bir de böyle aşağılanır. Yani Türkçe öğrenmesi de tek başına yeteli olmamaktadır. Türkçeyi öğrense de kelime telaffuzlarında qırıx bir tarzın hakim olması(ki bu doğaldır) alay konusu yapılmakta, bir de onun için aşağılanarak köle kişiliğin şekillenmesi derinleştirilmektedir. Militarizmin Kürt toplumuna yönelik uygulamaları sadece Kürdistan'la sınırlı kalmamakta, zorunlu askerlik gereği askere alınan Kürt gençleri bir de orada militarist terbiyeden geçirilmekte, onlara "ali okulu" altındaki eğitimlerle Türkçe okuma-yazma öğretilmekte, asimile edilmekte; hakaret, küfür aşağılanma, tek tek ve toplu dayak çekmelerle kişilik iyice iğdiş edilmektedir.

Dozajı o kadar yüksektir ki, bir Kürt erkeği için askerlik anıları ölünceye kadar hafızasında diriliğini koruyacak, hemen her gördüğüne askerlik anılarını anlatacaktır. Çoğu Kürt erkeğinin son nefesinde kullandığı cümleler de askerlik anılarıyla ilgili olacaktır.

Kürt erkeğinin askerdeki militarist terbiyede vardığı düzey nedeniyle, onda yarattığı kişilik yapılanmasıyla evine döndüğünde, kendisine uygulanan yöntemleri neredeyse birebir eşine ve çocuklarına uygulayacaktır. Yani Kürdistan'da askerlik yapmak, sadece askerlikle sınırlı değildir, devamı Kürt toplumunu düşürmenin çok temel bir mekanizmasına dönüşecektir.

Êzidîlik, İslam düşün ve yaşamına karşı milli inançlarını ve yaşam biçimlerini Ortodoksça savunmaktadır. O yüzden gerek Arap egemenliği altında, gerekse sonraki dönemlerde en yoğun katliamlara muhatap olacaklardır

Kürdistan'daki jandarmanın rolü sadece köylüler üzerinde dehşet uyandırmakla sınırlı değildi. Aynı zamanda hemen her köyde yarattığı birkaç ispiyoncuyla köyde olup biten her şeyi en ince ayrıntısına kadar öğrenen jandarma karakol komutanı, köylüleri karşı karşıya getirmek için dedikodu, fitne-fesat veya bir de Kürdü Kürde çatıştırarak düşmanlaştırma, böylece olası devlete yönelecek öfke ve şiddeti Kürt toplumunun içine yönlendirme politikası uygulamıştır. Yani hedef şaşırtarak bir toplum bölünüp parçalanmış, birbiriyle çatışan duruma getirilmiştir. Kürdistan'da en küçük olayda bile silahlar çekilmekte, Kürtler birbirini öldürmektedir. Onlarca yıl süren kan davaları, namus adı altında kadın cinayetlerinin neredeyse hemen tümü sömürgeci pratiklerin somutlaşmış hali olmaktadır. Kürtler kendi ulusal ve toplumsal özellikleri için mücadele eden değil, kurtuluşu Türkleşmekte arayan, birbirileriyle çatışarak güçsüzleşen duyguda, düşüncede ve yaşam biçiminde gerçekliğinden yabancılaşan, ondan uzaklaşan ve enerjisini birbirilerine karşı kullanarak tükenen aşamaya ulaştırılmıştır.

Kürt toplumu içerisinde birbirini sevene neredeyse rastlanmamaktadır. Neredeyse birbirine düşman olmayana da rastlanmamaktadır. Sevgisizlik, nefret ileri düzeye varmıştır. Özünde aynı topluma mensup olmasına rağmen kendi insanından nefret etmek, ondan tiksinmek, giderek kendi milli değerlerinden nefret eden, "ben neden Kürt doğdum" diyebilen bir toplumsal yapı söz konusudur ki şayet buna toplum denebilirse! İnsandan nefret, kendi dil ve kültürel değerlerine de hatta ülkesine de nefret duyabilecek duygusal bir çöküş üretecektir. Ülkesinden ve insanından nefret, özünde kendisine nefreti içerir. Aslında 1970'ler Kürdistan'ında kendisinden nefret eden Kürt hayli fazladır. Oluşturulan bu duygusal ve psikolojik ortamla her Kürdün önüne "kurtulmak istiyorsan hızla Türkiye'nin batısına göç edeceksin ve Türk olacaksın" seçeneği konulmuş oluyor.

Toplumsal Çökertmede Eğitimin İşlevi

Kürdistan'da uygulanmaya konulan Türk eğitim sistemi, bilimi öğretme amacı gütmemektedir. Önce sınırlı oranda da olsa var olan medrese eğitimiyle Kürt dili, edebiyatı, tarihi ve coğrafyası öğretilmekteydi. Cumhuriyetle birlikte bütün medreseler kapatıldı ve yasaklandı. Onların yerine çok yaygın Türk eğitim sistemi ikame edildi ki adı da "milli eğitim"dir. İsimdeki "millilik " kelimesi Kürt milli eğitimi değil, Türk milli eğitimidir. Yani Kürt'ün Türklük temelinde milli değerlere ulaştırılması hedeflenmiştir. Öğretilen dil Türkçedir. Türkçe Kürt için bir yabancı dildir, ancak Türkiye'de öğretilen İngilizce gibi bir yabancı dil değildir. Bugün Türkiye'de okullarda dördüncü sınıftan itibaren İngilizce ve Almanca gibi yabancı diller öğretilmektedir; ancak Kürt çocuğu, okula adımını atar atmaz Türkçeyle tanışmıştır. Ondan Kürtçeyi hemen terk etmesi istenir. Ancak Kürt çocuğu Türkçeyle ilk defa karşılaşmıştır. Her şey Türkçedir ve hiç anlamamaktadır. Kürtçe diye bildiği dili yoktur. Adeta buhar olmuştur. Bu çocuğun yaşayacağı ikilemin zorluğu ve küçücük dimağında oluşacak fırtınaları tahmin etmek güç değildir. Dil alanında başlayan ikilik, çelişki ve çatışma çocuğun ruh dünyasında ilk ve köklü bir kırılmayı yaratacak; kişiliksizleşme sürecinin başlamasını birlikte getirecektir. Türk dili etrafında Türk büyükleri, Türk simgeleri işlenmeye başlanır. Kürt çocuğu onların tümünü hiç tanımamakta ve buna tamamen yabancıdır. Onlarda kendisine ait hiçbir şey bulamamaktadır. Kürt büyükleri yoktur, Kürt sanatı yoktur, Kürt tarihi, edebiyatı, coğrafyası yoktur. Annesi babası ve kendisi artık Türk'tür. Orta Asya'dan gelmişlerdir. Medeniyeti dünyaya Türkler taşımıştır. Uygarlıkların öncüsüdürler. Alpaslanları, Fatih Sultan Mehmetleri, Barbarosları vb. uzayıp giden bir kahramanlıklar listesi vardır. Kürt çocuk bunların hepsini öğrenecektir, ama kendisine ait hiçbir şey yoktur. Keyakser' den, Melayê Cizîrî'den, Ehmedê Xanî' den söz edilmek bir yana, bunlar yasaktırlar. Kürdistan coğrafyası Türk coğrafyası olmuştur.

Herkes Türk'tür. Her sabah andımız okutulmakta-

dır: “Türküm, doğruyum çalışkanım, varlığım Türk varlığına armağan olsun” dedirtilmiş, okullarda ve şehir merkezlerinde Türk ‘kahramanlarına’ ait heykeller yükseltilmiştir. Anne babası çocuğuna hayatı Kürtçe öğretmiş, Kürtçe klamlarla büyümüştür çocuk. Kürt masallarını dinlemiştir. Ama okula başlamasıyla birlikte artık onlar yoktur. Her şeyin yerine Türk'e ait olanlar ikame edilmiştir. Kürt çocuğu zamanının tümünde -okul dışı zamanı da dahil- öğretmene bağımlı hale getirilir. Hemen her sınıfta öğretmen, ispiyonculuk yapabilecek birkaç öğrenci tespit eder, onlara görevler verir, hangi çocuğun okul içinde ve dışında Kürtçe konuştuğunu tespit edip öğretmene bildireceklerdir ispiyoncular. Öğretmene bildirilen öğrencileri öğretmen tahtanın önüne dizer, hem dayak atar, küfreder ve onları aşağılar Kürtçe konuştukları için. Böyle eğitilen çocuğun kişilik yapılanmasının ileride nasıl bir hal alacağını tahmin etmek güç değildir. Bazıları iyice sinerek Türkleşmeye koşar adım gideceklerdir. Özünden, kökünden kopup Türklük içerisinde erimek için ellerinden ne gelirse yapacaklardır. Bazıları yalpalayacak, Kürtlükle Türkleşme arasında gidip gelecek, yer yer isyancı duyguları parlayacak ve çoğunlukla pasif-edilgen bir ruh haline bürüneceklerdir. Kürdistan'da reformist düşüncenin Türk devlet yapısından yalvar yakar hak talep eden toplumsal kişilikleri böyle şekillenmiştir. Diğer bazıları tam bir isyan haline girecek, köklerine, ulusal değerlerine ulaşmak ve kurtuluşu orada görmek isteyeceklerdir. 1970'lerde onlar, Kürdistan'da isyan bayrağını açacak ve öze dönüş hareketini başlatacaklardır.

Köksüzleşme ve Bellek Kaybı

Kürdistan'da sömürgeciliğin uygulamaya koyduğu pratik Kürdistan'ın insan ve coğrafyasını Türk yurdu haline getirme amaçlıdır. Burada nedenlerine girilmeyecektir. O neden buna yöneldi, bu ayrı bir tartışma konusu olup, yazı kapsamını aşmaktadır. Yazıda, 1970'ler dönemine gelindiğinde Kürdistan'daki sömürgeci pratikler, bazı yönleriyle çözümlenmeye ve anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır. Daha da açımlanması gereken yığınla yan bulunmaktadır. Ancak yazıda güdülen gaye, ulusal yayılma ve Türk ulus potasında eritmeyi hedefleyen ve Kürdü Türkleştirmeye yönelen, yönelmekle kalmayıp onu pratikleştiren stratejiye dönüktür. Kürt toplumuna kazandırılan özellikler sonuçta sömürgeciliği dışsal bir olgu olmaktan çıkarmış; içsel, duygu ve düşüncede tarihi köklerinden kopan, ideolojik, kavramsal ve kurumsal olarak etkisizleşen yapıdan, Türk egemen sınıfının devletçi ideolojik kavramları ve kurumlarına eklemlenen bir yapı şekillenmeye başlamıştır. Kürdistan'daki toplumsal altyapıdaki sosyolojik bünye esas anlamda tasfiye edilmiş ve neredeyse Kürtlere ait tek bir kurum bırakılmayacak düzeyde yıkıma uğratılmıştır.

Kürt toplumu öz savunma güçleri tümden dağıtılarak savunmasız bırakılmış ve düşünce üretimi ortadan kaldırılarak Türk düşüncesi, yaşamı, kavramlaşması ve kurumlaşması yerine ikame edilmiştir. Varılan düzey sadece egemen devletin inkârıyla sınırlı kalmamış; Kürt'ün de kendi kendisini inkâr ettiği, Kürt olmadığı, Türk olduğu hatta özbeöz Türk olduğu düşüncesi yaygınlaşmıştır.

Kürde “mağarada yaşayan, ilkel, kuyruklu, uygarlık dışı ve barbar” olarak tanımlanan medeniyetten anlamayan, hayvanlaşma derecesine indirgenmiştir. Hatta okullarda Kürt çocuğuna verilen düşünce doğrultusunda Türkün yüceltilmesi, Kürdün aşağılanması temelinde büyüklerinden de utanır hale getirilmiştir. Annesinin babasının giyim-kuşam, kültüründen ve yaşamından utanan, onların okullarına gelip kendilerini ziyaret etmelerini istemeyen, gelmeleri halinde ‘evlerinde çalışan hizmetçi’ ya da başka biri şeklinde arkadaşlarına tanıtan ve akrabalık bağını inkar eden pratikler yaygınca yaşanmıştır. Yani kendi gerçeğinden, kendi büyüklerinden, anne-babasından utanır düzeye getirilen bireyin düşürülmesinin ne kadar derin olduğunu ortaya koymaktadır

Kürt toplumu ve bireyi toplumsal gerçekliğinden grup grup, tek tek koparılarak yalnızlaşmış, güçsüzleşmiş ve çaresizleştirilmiştir. Çaresizleştirilen Kürdün bu durumda koşar adım Türkleşmeye gitmesinde anlaşılmayacak bir yan yoktur. Bir de günümüzde eli kalem tutan Türk ekabirleri, ‘Kürtler neden Kürtçe konuşmuyor, yazmıyor, Kürtçe bilmiyorlar’ deyip Kürt diline Kürtlerin dahi ilgi göstermediğini, onun yerine “bilimin dili olan Türkçeye” ilgi gösterdiklerini ima ediyor ve diğer yandan da kendi asimilasyoncu pratiklerini gizleme ve suçlarından kurtulmaya çabalıyorlar. Ancak bilinmelidir ki utançlarından da kurtulamayacaklardır. Her halk onurlu olduğu kadar Kürtler de onurludur. Kürtleri düşürenler özünde kendilerini düşürdüler. Vicdanlarını körelttiler. Vicdan olmayınca insanlık da olmaz. İnsanlığın ölümü vicdanın ölümüdür. Kürt Kültürünün soykırıma tabi tutulması vicdansızlıktır. Onu yapanların vicdanlı olduklarını kimse iddia edemez. Onlar vicdanlarıyla baş başadır. Kürtlerse er geç gerçek insan olmaya ve kaybettirilen vicdanlarını bulmaya başladılar ve mutlaka da başaracaklardır. O yüzden onurları için mücadele ediyorlar. Öze dönüş onuru kazanma mücadelesidir.

Kürtlerde hala tam aşılamamış yabancıya öykünme, kendisi olma yerine yabancı gibi olma, onun gibi düşünme, onun gibi zevk alma, onun gibi eğlenme ve onun gibi yaşama gibi pratikler yoğunca yaşanmaktadır. Yoğunca yaşanmakta idi. Bütün onlardan uzaklaşma ve kendisi olma durumları gelişmeye başlasa da tümden aşılmış değildir. Hala bir Kürdün söylediği doğru bir söze ne kadar Kürt toplumunun lehine olursa olsun itibar gösterme gelişmiş olsa da adeta benzeri bir sözü bir yabancıdan bekleme, onun sözüne daha fazla itibar etme, onu "onay merkezi" gibi algılama zayıflamış olsa da yaygınca gözlemlenebilmektedir. Bütün onların ortaya çıkmasının nedenlerinin başında özünden uzaklaşma ve köksüzleşme gelmektedir. Bellek ve hafıza kaybıdır. Kendi değerini küçümsemedir, hor görmedir, yabancı değeri yüceltmedir, bu ona öykünmeden kaynaklanmaktadır. En başta Kürt düşüncesiz kılınmıştır. Duygu ve düşünce üretemez duruma getirilerek dumura uğratılmıştır. O önemli oranda geçmişinden koparılmıştır, geçmişini bilmemektedir. Geçmişinin toplumsal değerleri, hatta coğrafyası, tarihi unutturulmuş; arşivleri yok edilmiş, basit arşiv tutma olanağı bırakılmamış, birikimsiz bırakılmıştır. Yeniyi yaratma, eskiler üzerinde yeniyi biriktirme ve bu temelde büyümesi imkânsızlaştırılmıştır. Suç sayılmıştır. Basit bir Kürt kelimesi dahi suç kapsamındadır. Yargılama konusu yapılarak yargılanmış, cezalandırılmıştır. Hal böyle olunca tarihsiz bırakılan, tarih yapamayan bir halk 'tarihi yabancılar yapar' gerçeğiyle karşı karşıya gelecektir. Böyle bir toplum var olmaya değil, yok oluşa giderken; tarihini biriktiren, yoğunlaştıran ve büyüyen halk gerçeğinden; tarihe yön değiştirilip tüketilen, avareleştirilen, küçülen, daralan, büzülüp küçük aile içerisine hapsolan ve giderek tamamen tükenecek olan Kürt kişilik realitesi gerçekleşecektir. Özcesi Kürdün hikayesi budur.

Sömürgecilikten Kopuş ve Öze Dönüş Hareketi

1970'li yıllara gelindiğinde Kürt toplumunda umut kesilmiş durumdadır. Varlığı-yokluğu tartışmalıdır. Kürt diye toplumsal bir realite söz konusu mudur, tarihin bir döneminde yaşamış mı, silinip ortadan kalkmış mıdır, uğruna bir mücadele verilebilir mi?… Bu tür soruların yaygınca sorulduğu ve tartışmaların yapıldığı zamanlardır. Bu tartışmalar bile gizlice yürütülmektedir. Türk devlet yapısı açısından Kürt sorunu halledilmiş, başlangıçta fiziksel katliamlar ve sürgünlerle direnç noktalarının tümü kırılmış; devletin ideolojik yaşamsal olgularının Kürt toplumuna yedirildiği, devlet idari yapılanmasının Kürdistan'da ikame edilip dört başı mürekkep bir hakimiyetin sağlandığı ve Kürdistan'ın esasta Türk yurduna dönüştürülüp meselenin halledildiği, sağda-solda tek tük "ben Kürdüm" diyene rastlansa da onların da dermanının tükendiği, mücadele yürütebilecek güç ve takatin kalmadığı düşüncesi hâkimdir. Artık derinlerde sınırlı Kürt vardır, sesleri duyulsa da devletin verdiği cevap hazırdır: Kürt diye bir toplumun hiç olmadığı, onların dağlık bölgelerde yaşayan Türkler olduğu, karda yürürken çıkan kart-kurt seslerinden ötürü onlara Kürt dendiği, devlette ve üniversitelerinde baskın düşüncedir. Aslında o "Kürt" ifadesi de daha çok "Türk düşmanlarının ürettiği" bir kavramdır, Kürtçe denen bir dilin kelime hazinesinin birkaç yüz kelimeyi geçmeyeceği, onların da bozulmuş Türkçe olduğu tarzı inkârcı tezler ortaya atılmaktadır.

Kürdistan'da 1970'lerin ortalarına doğru tablo kabaca şöyledir. 12 Mart 1971 askeri darbesiyle biz Kürt'üz diye ses çıkaranlar zindanlara doldurulmuş, susturulmuşlardır. Yine 1974 Güney Kürdistan'daki ağır yenilgi, Kürtlerde artık bu iş başarılamaz duygu ve düşüncesini pekiştirmiş, yaprak kıpırdayamaz düzeye gelinmiştir. Kürtlük adına söylenen söz neredeyse kalmamıştır. Bir ölüm hali egemendir. Ben Kürdüm demek utanılası bir durumdur. Fakat içten içe de sınırlı da olsa bir öfkenin, tepkinin ve cüretin de biriktiği belirtilebilir. Eski usullerle, adeta yalvarmalarla "doğuya yol, su, elektrik" talepleriyle sonuç alınamayacağı açığa çıkmış, anlaşılır olmuştur.

'Yeryüzünün Lanetlileri' için yazdığı 2002 tarihli baskıya yazdığı önsözde Muhammet Harbi, "Hakikat ve sahicilik delilik tarafındadır; bu hakikat ve sahiciliği özgür bırakmak gerekir."(Frantz Fanon, Yeryüzünün Lanetlileri, s.314) der. 1970'ler Kürdistan'ında da artık 'delilik' zamanı gelmiştir. Şartlar olağanüstüdür. Olağan üstü şartlarda olağan çözümler bulmak ham hayalden öteye gidemez. Nitekim olan da budur. Hakikatler yok edilme noktasına getirilmiş, onları arama, bulma, tekrar olmaları gereken düzeye çıkarmak için olağanüstü, normal görülmeyen ve kabul edilmeyen ölçülerin çok ötesinde bir düşünce, onun pratikleşmesi ve davranış biçimlerini sergilemek bir zorunluluktur. O yüzdendir ki, o ilk öfke yoğunluklu çıkışın halleri Kürtler içinde bile delilik olarak görülmüş, öyle değerlendirilmiş, büyük bir kuşku ve endişeyle karşılanmıştır.

Üniversitede okuyan yoksul Kürt çocuklarının gerek büyüklerinden parça parça öğrendikleri zulüm ve yok ediş hikâyeleri, gerekse öğrencilik süreçlerinde okul Kürt oldukları için yaşadıkları derin aşağılanma, yaralarını derinleştirmiş ve öfkelerini büyütmüştür. Bu öfke zamanla söz söylemeye cüret etmelerine yol

açmıştır. Ağır ağır konuşmaya başlamışlardır. Araştırmalar yapmışlardır. Bölük pörçük de olsa ilk sözlerini söylemeye başlayacaklardır. İlk söz "Kürdistan Sömürgedir", iki kelimelik bir cümledir; ancak 1970'lerin ortamında bunu söylemek büyük cüret ister, büyük cesaret gerektirir. O cesaret gösterilmiştir. Çünkü o güne kadar Kürdistan'dan söz edenler sömürge demeleri bir yana, Kürt kelimesini bile kullanamamakta "doğu" tabirini tercih etmektedirler. Korku, dehşet verici ve derindir. "Devletle uğraşılamaz, devlete devlet gereklidir, devletin tankı topu, uçağı var"dır. Kürdistan'ın her tarafına jandarma karakolları ve askeri güçler konumlandırılmıştır. Adeta Kürdün nefesini dahi hissedecek durumdadırlar. Nefes almak neredeyse izne tabi hale getirilmiştir. 'Devletle baş edilemez' düşüncesi, devletin acımasızlığı ve korkutuculuğu beşiğe kadar uzanmıştır. Dolayısıyla "Kürdistan" hele bir de "sömürgedir" demek büyük bir cesaret isteyecektir. Bunu bir de haykırmak ne cürettir! Acımasızca hesap sorulur.

Nuri Dersimi'nin tahminine göre 70 bin, yine diğer bazı tahminlere göre 90 bin Dersimli ana karnındaki bebekten tutalım, artık iki ayağıyla mezara gitmeye hazırlanan en yaşlıya kadar, hemen hemen herkes katledilmiştir

Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, "Kürdistan sömürgedir" sonucuna vardığında tir tir titrediğini ve baygınlık geçirdiğini söylemektedir. Neden öyledir, çünkü mevcut durumu derinden hissetmektedir. Kürdistan sömürgedir dedikten sonra onun sorumluluğu altında adeta ezilmekte, gereğini yapmanın güçlüklerinin farkında, karşılaşacağı mezalimi bilmekte; tedbirlerini, mücadele araç ve yöntemlerini nasıl geliştirebilir, nasıl ortaya koyabilir, bu konuda hiçbir olanak da yoktur. Sıfır olanaklarla yapma zorunluluğu, sorumluluğun büyüklüğünü açığa vermektedir. Tir tir titreyerek baygınlık geçirmesi onlarla bağlantılıdır. Cesaretle haykırması gerekecektir, korkmayacaktır. Sömürgeciliğin farkındadır, derin korkuyu yenmek zorundadır. Onu nasıl başaracaktır, onlar derin sorulardır. Tamamen güçsüzlük ortamında başarması gereken büyük tarihsel görevlerdir. O tarihsel görevlerin gereğini yapamama, yeni bir katliamlar dönemini açabilecek ve bu adeta Kürt halkının son çırpınışı olduğundan toplum tamamen tarihe gömülme risklerini de içinde barındıracaktır. Öcalan, hissettiği tarihsel sorumluluk gereği her türlü riski göze alarak, 'Kürdistan sömürgedir' tezini ortaya atmaktan başka seçenek bulamamıştır. Bulamazdı da. O tek seçenekti. Ya tam özgürlüğe doğru yol alınacaktı ya da halk olarak tarihte son darbeleri alarak silinip yok olunacaktı. Her iki seçeneği de mevcut yaşama tercih etmiştir. Çünkü mevcut yaşam çok onursuzca bir yaşamdır. Onursuz yaşamaktansa onurluca yok oluş, insanlığın olmazsa olmaz hakikatidir. Bir de zayıf da olsa özgürleşme seçeneği de vardır. Onun yaptığı zorunlulukların belirlediği koşullarda, sözü cesaretlice ve korkmadan, bütün bilinç, duygu, düşünce ve yaşam pratiğini böylesine ağırlaşmış bir insanlık mücadelesine adamaktan çekinmeden gereklerini hücrelerine kadar hissetmek, yerine getirmek ve başarmaktan başka seçenek tanımadan haykırmak olmuştur. Kürdistan sömürgedir sözü haykırılmıştır. Başlangıçta o sözün etrafında yaralı Kürt gençliği ya ölüm ya onurlu yaşam isteyen Kürt gençliği toparlanmaya başlayacaktır. Her yan yana geliş ve korkularından arınma, başarma arzusunun yükselmesine yol açmıştır.

Çıkış tamamen hazırlıksızdır. Öyle bir planlamadan söz etmek de güçtür. Yürüyüş el yordamıyla olacaktır. Dayanılabilecek hiçbir olanak yoktur. Bellek-hafıza darmadağınıktır, hafızada bilgi kırıntıları da söz konusu değildir. Kürt toplumunun direnen yanları hangisidir, onlar da bilinmemektedir. Kürt nasıl bir şeydir, ona ilişkin hiçbir bilgi yoktur. Sıfır bilgi, sıfır olanak içinde yürüyüş başlayacaktır. Kuşkusuz bu yürüyüş yalpalayarak devam eden bir yürüyüştür. Sağa sola çarpan, düşen-kalkan bir yürüyüştür. O yüzden tanımlaması da güç bir yürüyüştür. Pek bilinen insan yürüyüşlerinin normlarına benzemiyor. Tümüne aykırıdır. En dost olması gerekenler dahi, başlangıçta bu yürüyüşçülere saldırmışlardır, 'böyle yürüyüş mü olur böyle devrimcilik mi olur' diyerek hayretlerle karşılamışlardır. O "yürüyüşçülerin" derin öfke ve korkularını, yaralı hallerini hissedecek durumda değillerdir. Çünkü onların alışkanlık edindikleri ve öğrendikleri devrimcilik türleriyle hiçbir benzerliği yoktur. Çok farklı bir tarzdır, hiç normal değil, tamamen anormaldir. Neden anormal? Kürt toplumu anormalleştirilmiştir de ondan! Anormal toplum anormal yürüyüşçüler çıkaracaktır.

Albert Memmi "Sömürgeciliğin Portresi ve Sömürgeleştirilenin Portresi" adlı eserinde anti-sömürgeci yürüyüşçülere ilişkin sömürgecilerin yaptığı değerlendirmelere karşı cevabında "Ne var ki yazar, ne bilinçsizdir ne nankör ne de küstahtır. Konuşmaya cüret eder etmez, bu insanlara isyanlarından ve huzursuzluklarından başka ne anlatabilirler? Bu kadar uzun sürmüş anlaşmazlıkların acısını çeken insandan barış sözcükleri mi bekleniyor? Bu kadar çok faiz ge-

rektiren bir borç yükü altındaki insandan minnet beklenebilir mi?"(sf. 117-118) der.

Kürdistan özgürlüğü için yürüyüşe başlayanlara hemen her tür sağ-sol sosyalist ayrımı yapmadan-çevreler saldırı oklarını yöneltmişlerdir. "Ne kadar da nankördürler! Onlara medeniyet götürdük, feodalizmden kurtardık, uygarlaştırdık, insan yaptık, bilimi taşıdık, ortaçağ karanlığından çıkardık, kuyrukluydular, mağarada yaşıyorlardı. Uygarlık merkezi kentlerde yaşamalarına olanak tanıdık, okumaları için önlerini açtık, aydınlandılar, en önemlisi de onları uygarlığın taşıyıcısı olan Türklüğe kabul ettik. Nankörlük yapıyorlar, kadir kıymet, hak değer tanımamaktadırlar" deyip, saldırıyorlardı, hala da saldırılar çok fazladır. Çünkü bu da bir tür Türk Oryantalizmidir, her şeyi Türk bilir, doğruyu Türk yapar, Kürt ne anlar uygarlıktan, o ancak fırt fırt ayran içer! Kürdün de bir hafızası oluştu, belleği gelişti, düşünce gücü yoğunlaştı. Kürdün kendisi hakkında karar verebilecek, yaşamını düzenleyebilecek toplumsal bir sağlığa kavuştuğunu hala günümüzde kabul etmeyen bir türlü anlamayan, hatta anlamak istemeyen epeyce çevre mevcuttur. Tabii ki bunun en temel nedeni de hazımsızlıktır. Kürdü Kürt olarak hazmedememedir. Kürde biçtiği rol sadece kendi amaçlarını gerçekleştirirken onu vurucu güç olarak kullanma ve böylece kültür, alışkanlık ve konforunu kaybetmek istememesidir. Zaten birlikte yaşamayı güçleştiren esas nedenlerin başında da bu gelmektedir. Kürt, Kürt adına söz söyleyemez, söylememesi gerekir, söylemesi halinde haddini aşmış oluyor. Bugün medyaya kaba bir göz atılırsa bile hep Kürde had bildirilir, Kürdün hep yanlış yaptığı "doğru" mücadele vermediği düşünülüyor. O yüzden de çeşitli siyasal partiler, eğilimler, Kürdün kendi çıkarlarına göre düşünmesi, öyle davranması, pratikleşmesini istemekte ve beklemektedirler. Ancak Kürt'de doğru bildiğini okuyunca çılgına dönüp saldırıya geçmektedirler. Ancak artık ok yaydan çıktı. Kürdistan toplumu normalleşme sürecine girdi. Kırk yıldır dişe diş, acısı bol, bedeli ağır ve kahırlı bir mücadele sonucu, Kürt kendi öz kaynaklarını harekete geçirerek, öz gücünü açığa çıkarıp pratikleştirmeye başlayarak, özüne dönüyor. Kendi gerçek tarihine yönelmiştir. O tarihte direnen değerlerin özgürlük hareketi içinde birikmiş, yoğunlaşmış, insanlığın çağdaş düşün ve eylem pratikleriyle de sentezlenerek tarih sahnesine çıkış gerçekleştirmiş oluyor. O yüzden Kürt normalleşiyor.

Normalleşme toplumsal tarihi kökleri üzerinde ayağa kalkma, yürümeye başlamadır. Başkası değil, kendisi olmasıdır. Kendini bilmedir. Kırk yıldır bunun için mücadele verildi. Köklerinden koparıldı. Bütün kurumları tasfiye edilmişti. Bellek kaybı, hafıza yitimi büyük oranda gerçekleşmişti. Köklere dönüş, özüne rücu etme hareketi, özgürlük hareketidir. Diriliş bu temelde tamamlandı. Kürt toplumunun dirilişi gerçekleşmiştir. Başta Kürdistan'ın tüm parçaları olmak üzere diasporada yaşayanlar dahil, tüm Kürdistanlılarda kolektif bir bilinç, kolektif bir hafıza oluşmuştur. Kürdün zihin dünyası değişmiştir. Anlam dünyası değişmiştir. Artık kırk yıl öncesi gibi bir anlam dünyası yoktur. O dünya anlamsızdır. Anlamsız Kürt anormal Kürt'tür. Anlamlı Kürt normal Kürt'tür. Genel insanlık tarihine dahil olan, tarih yapan, toplum inşa eden Kürt'tür. Dağılan, parçalanan değil, birleşen kolektifleşen, hayattan tat alan, korkularını büyük oranda yenen ve cesareti büyüyen bir Kürt söz konusudur. Kürdün yeni hikayesi de budur.

Bazıları bu Kürde tahammül edemiyor, edemeyeceklerdir. Ama er geç onlar da Kürd'ün bu yeni halini anlamak zorunda kalacaklardır. Başka da seçenekleri yoktur. Korkular üzerine kurulan ilişki birlik ilişkisi olamaz, birlikte yaşamanın zeminini oluşturamaz. En doğru, en sağlıklı ilişki ve özgür ilişki korkusuzluk üzerine, güvenle kurulan ilişki türüdür. Korkuyu yayan bilmelidir ki korku döner dolaşır, en fazla da kendisini vurur. Korkusuzluk hali en iyi haldir. Kürdistan sorununun gerçek çözümü de korkusuzluk içinde kurgulanıp inşa edilebilen özgür halklar birliği, cinsler birliği ve inançlar birliğidir.

Kürdistan'da diriliş yani köke, öze dönüş, esas anlamda tamamlanmıştır. Kolektif bilinç oluşmuş, kendi olma hali yetersizlikleri barındırsa da tamamlanmıştır. Kürt, başkasına öykünen olma halinden çıkıyor. Sömürgeciye öykünme, onun gibi olma ve onun aklına güvenmenin kendisi için oluşturduğu büyük tehlikeleri ve riskleri tarihsel deneylerle öğrenmiş ve bilince çıkarmıştır. Kuşkusuz bu alanda hala yürünmesi gereken yol vardır. Bu tamamen bitmiş bir süreç değildir. Ancak temel esaslarda kendisi olma hali gerçekleşmiştir. Eksik zamanla tamamlanacaktır, fakat sürecin hızlanması için daha yoğun bir çaba, sabır, emek ve fedakârlık gerekmektedir. Kürt aklına artık güvenmeli, kırk yıllık yaşanan pratik, deney buna fazlaca veri sunmaktadır. Artık o, sömürgeciyi bir onay merkezi gibi görmemelidir. Her insan yaratıcıdır ve Kürt de insandır. Hatta yaratıcılığıyla denebilir ki, Ortadoğu'da süreci yönetmede en gelişkin durumdadır. Kendisinden öğrenmeyi esas almalıdır, alacaktır da. Kendi insanının sözüne güven duymalı. Bilinç, hayatı üretme ve paylaşmanın gerçekleşmesi özgür yaşamın en sağlıklı yoludur. Elbette her zaman insanlıktan öğrenecek çok şey vardır, olacaktır. Öğrenilecektir de. Fakat eleştiriye tabi tutulmadan kabul edilen görüş, zaafları da içinde

barındırır. Öğrenilecektir, öğretilecektir, doğrusu budur.

"Bir toplum kurumsal olarak dağıldıktan sonra artık onun anlamından, dar kültüründen bahsedilemez. Bu durumda kurum su dolu bir tas gibidir. Tas kırıldıktan sonra, açık ki, suyun varlığından bahsedilemez. Bahsedilse bile, o artık tasın sahibi için su değil, başka topraklar veya kapların sahiplerine akmış bir yaşam unsurudur. Toplumsal anlam, zihniyet ve estetik yitiminin sonuçları daha da vahimdir. Böylesi bir durumda adeta başı uçurulmuş canlı varlıklar gibi bir varlığın ancak çırpınmasından bahsedilebilir. Zihniyet ve estetik dünyasını yitiren bir toplum çürümeye, vahşice parçalanmaya ve yenmeye terkedilmiş bir leşe benzer. Dolayısıyla bir toplumu kültürel olarak tanımlamak için onu mutlaka kurumsal ve anlamsal bütünlük içinde değerlendirmek şarttır. Bu konuda verebileceğimiz en yalın örnek, dramını yoğun yaşadığımız Kürt toplum gerçekliğidir. Hem kurumsal, hem de anlamsal olarak derin bir parçalanmayı ve zihniyet yitimini yaşadığı için, Kürt toplumu ancak 'kültürel soykırım toplumu' olarak tanımlanabilir."(Abdullah Öcalan, Kürdistan Devrim Manifestosu, sf.29)

Dirilişin tamamlanıyor oluşu inşa görevlerini de ortaya koyması anlamına gelir. Tas- su meselesinde de olduğu gibi Kürt toplumunda anlam dünyası önemli oranda tamamlanmış. Onu-kurumsal ifadesi kısmi olarak gerçekleşmiş olsa da-esasta kurumsal inşa temel görev olarak öne çıkmaktadır.

Kolektif hafızanın oluşumu gerçekleşmiş, Kürt zihni şekillenmiştir. Ancak bu, direniş esaslı olduğu için toplumsal inşa ve kurumlaşma zihniyetine geçişi yapmak da yeni dönemin esas görevleri arasındadır. Kürt Halk Önderi Öcalan'ın ortaya koyduğu paradigma, içinde direniş olgusunu taşısa da; temel olarak inşa görevlerini tanımlamaktadır. Kürt toplumu ve bireyinin özgürlüğünü güvenceye alabilmesinin ön koşulu, öz savunma temelinde paradigmanın öngördüğü anti kapitalist-anti devletçi ama onları da içeren yerinden yönetim ve demokratik özerkliği bütün fonksiyonlarıyla inşa etmeyi zorunlu kılmaktadır. O açıdan sistem inşası, zaman kaybetmeden adım adım yerine getirilmeyi gerektirmektedir. İnşa görevleri sabır isteyen, zamana dayalı, ayrıntıdan genele doğru çok sayıda görevi içermekte ve rol üstlenmeyi gerektirmektedir. Bu her Kürdün ve demokratik çevrelerin yerine getirmesi gereken görevler oluyor. Fakat bu tür kurumsallaşmalara gidebilmek ve onların gerçek işlevine ulaşılabilmesi için toplumsal kişilikte ve birey kişiliğinde sömürgeci etkilerden ve kapitalizmin modernist yaşam ölçülerinden kurtulmak gerekmektedir. Sömürgeci etkileriyle ve kapitalist yaşam ölçüleriyle paradigmanın kurumsallaşması gerçekleştirilemez. Belki öyle isimlendirilen çeşitli kurumlaşmalara gidilebilir ancak onlar, paradigmanın kurumları olmaz. Devletçi ve kapitalist kurumlar olmaktan kendilerini kurtaramazlar. Mesele yine yaşamla ve zihinle ilgili kültürel bir meseledir. Devletçi ve kapitalist kültürden arınma halinde kurumlaşmalar gerçek fonksiyonlarına kavuşabilirler.

Rojava devrimiyle Öcalan'ın paradigması pratikte yaşam bulmaya başladı. Rojava'da yaşayan tüm halk ve inanç toplulukları ve kadının toplumsal hayata özgürce katılımı gerçekleşmiş oluyor. Özelde Kürdistan toplumu genelde Ortadoğu toplumları Rojava'dan çok şey öğreneceklerdir. Rojava'dan öğrenilecek ve aynı zamanda o devrimin boğulmasına fırsat vermemek için Rojava' ya sahip çıkılacaktır, çıkılmalıdır.

Sonuç olarak sömürgecilikten kopuş, Kürt toplumunun kendi özüne dönüş olgusu irdelenmeye çalışıldı. Kürt toplumunun sömürgecilik şartları altında yaşadığı ağır fiziksel ve kültürel imha sonucu, tarihten silinme anına ulaştığı bir zamanda, biriktirilmiş büyük bir öfkeyle bir gençlik hareketi olarak ortaya çıkıldı. Özgürleşme mücadelesi, diğer bir ifadeyle yaralı Kürt toplumunun kendi kendisini tedavi etme yürüyüşü başlatıldı ve giderek toplumda yankılandı. Toplumsal bir başkaldırıya ulaştı. Başta kendisini inkar eden Kürdü Kürt olmaya ikna etti, büyüyerek sömürgeciye de Kürdün varlığı kabul ettirilerek diriliş tamamlandı. Bunların tümü kırk yıl içerisinde ağır bedellerle gerçekleşmiş oluyor. Gelinen aşamada Kürdistan toplumu, yepyeni, taze, dinamik ve olgunlaşmış olarak insanlık tarihinin sahnesinde yerini almıştır. İnsanlığa çağrısı şudur: Gelin birlikte özgür, eşit kardeşçe birliklerimizi kuralım, hiçbir toplumsal realiteyi yok saymayan, onu kendisini tanımladığı biçimde olduğu gibi kabul eden birlikte bir yaşam kuralım. Dünyamızda kimsenin kimseyi yok saymadığı, coğrafya içinde diğer canlıların da bu dünyada haklarının olduğunu bilerek ve ayrıca onlara biz insanların yaşaması için gerekliliklerinin farkına vararak yaşayalım. Özgürlük budur, adalet budur, hak budur. Başkasının hakkını yersen; o, hakkını almak için sana karşı direnecektir ve oradan korku ürer. Bu dünyada korkusuzca yaşamak için herkesin hakkına, hukukuna uygun ve sömürüye kapalı özgür bir tarzda yaşayalım.

Kürtlerin Yerel Yönetim Deneyi

Yurdusev Özsökmenler

HEP, ÖZDEP, DEP, HADEP, DEHAP, Özgür Parti, DTP, BDP adıyla bu güne kadar 8 parti kurarak 2007 yılından beri parlamentoda kendi milletvekilleri ile temsil edilen Kürtler yerel yönetimlerde de önemli bir tecrübe biriktirdiler. 1980'lerden önce başlayan yerel yönetim deneyleri de diğer mücadele tarihleri gibi faili meçhullerden, işkencelerden ve cezaevlerinden çok uzak değil.

Kürt göçünün en yoğun olduğu Mersin'de TRT 'Mersin anakenti HADEP kazandı' haberini geçti. Açılmamış az sayıda sandığın kaldığı seçimde HADEP birinci parti, CHP ikinci, DSP üçüncü, MHP de dördüncü parti görünüyordu

Kürt hareketinin yerel yönetim deneyimi 12 Eylül 1980 öncesine dayanıyor. 1979 yılında yapılan seçimlerde Urfa'nın Hilvan ilçesinde Nadir Temel, Batman'da Edip Solmaz, seçimlere bağımsız olarak katılıp kazandılar. Aynı seçimlerde Hilvan'da Dürre Kaya, Saadet Yavuz ve Emine Hacıyusufoğlu adındaki kadınlar da belediye meclis üyesi seçildiler.

Batman'da büyük bir farkla seçilen Edip Solmaz, seçildikten 27 gün sonra faili meçhul bir cinayetle öldürüldü. Nadir Temel ise kısa bir süre sonra görevden alındı.

80'lerden sora Kürt siyaseti 1990'lara kadar legal alanda faaliyet gösteremedi. Baskı ve işkencelerle geçirilen yıllardan sonra SHP ile ittifakıyla Kürt milletvekilleri meclise girdi. Daha sonra HEP, onun kapatılmasıyla DEP kuruldu 1993'te 18 HEP'li milletvekilinin DEP'e katılmasının ardından 16 Eylül 1993'te çeşitli illerden Batman, Digor, Kozluk, Veysel Karani'nin arasında olduğu 14 Belediye Başkanı DEP'e katıldı. SHP'den 8, bağımsızlardan 2, ANAP, DYP, CHP ve DSP'den birer il belediye başkanı diğerleri ilçe belediye başkanlarıydı. Ancak devlet, belediye başkanlarının DEP'e geçmesine tahammül edemedi. DEP üyesi Belediye Başkanların çoğu görevden alındı, gözaltına alınıp işkencelere tabi tutuldu.

DEP üzerinde baskılar bununla da kalmadı. Yöneticileri tutuklandı, faili meçhul cinayetlerle öldürüldü, parti binaları bombalandı. DEP Genel Sekreteri Murat Bozlak evinde kurşunlandı, Milletvekili Mehmet Sincar Batman'da öldürüldü.

27 Mart 1994'te yapılan yerel seçimler öncesi baskılar daha da yoğunlaştı. DEP Genel Merkezi'ne atılan bomba sonucu 1 kişi yaşamını yitirdi çok sayıda yaralanan oldu. DEP'ten belediye başkan adayı olanlar da baskı ve sindirme politikasının hedefi oldular. Diyarbakır Belediyesi başkan adayı kaçırılarak 10 gün işkence gördü ve evine bomba atıldı. DEP bunun üzerine yerel seçimleri boykot kararı aldı. 2 Mart'ta ise milletvekilleri Meclis kapısında yaka paça gözaltına alınarak cezaevine atıldı.

7 Mayıs 1993'de kurulan DEP (Demokrasi Partisi) 16 Haziran 1994'te Anayasa Mahkemesi, tarafından kapatıldı. 11 Mayıs 1994'de Halkın Demokrasi Partisi kuruldu

1995 genel seçimlerinde HADEP, BSP, SİP, DDP ve çok sayıda siyasetçi, sendikacı, aydın bir araya gelerek EMEK, BARIŞ ve ÖZGÜRLÜK BLOKU adıyla katıldılar. Seçimlerde birçok yerleşim biriminde birinci parti olan, kimi yerlerde oyların yarıdan fazlasını alan HADEP barajı aşamadığı için parlamentoya giremedi.

Nisan 1999 yılındaki yerel ve genel seçimler uluslararası komplonun sürmekte olduğu bir dönemde gerçekleşti. 1998 yılında Kürt Halk Önderi Abdullah

Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi sonucu oluşan karmaşa döneminde HADEP'in seçimlerde başarı göstermesi beklenmiyordu. Ancak uygulanan bütün baskılara ve antidemokratik uygulamalara karşın HADEP genel seçimlerde toplam 34 milletvekili çıkardı; ancak yüzde ülke 10 barajı nedeniyle Meclis'e giremedi.

Aynı tarihte yapılan yerel seçimlerde ise HADEP bir büyükşehir (Diyarbakır), 6 il belediyesi (Ağrı, Batman, Bingöl, Hakkari, Siirt, Van) olmak üzere toplam 37 belediye kazandı. Diyarbakır/Lice ve Ağrı/Diyadin belediyelerini de kazanmasına rağmen, sonradan bu belediyeler başka partilere verildi. Dersim ve Mersin'de ise seçimleri HADEP adaylarının kazanmasına antidemokratik uygulamalarla engel olundu.

Kürt göçünün en yoğun olduğu Mersin'de TRT 'Mersin anakenti HADEP kazandı' haberini geçti. Açılmamış az sayıda sandığın kaldığı seçimde HADEP birinci parti, CHP ikinci, DSP üçüncü, MHP de dördüncü parti görünüyordu. Dönemin Kültür Bakanı İstemihan Talay, "HADEP sadece anakent belediyesini değil, Akdeniz beldesini de kazanmıştır ve bu kadarı artık fazladır" diyerek seçimlere müdahale edilmesi gerektiğini söyledi. Seçimi HADEP'in kazanacağı belli olunca sayım durduruldu ve bomba ihbarı yapıldığı iddia edilerek seçim kurullarının bulunduğu adliye binası boşaltıldı. İçeride sadece üç hakim ve iki katip kaldı. (Mersin'in hükümetteki tek temsilcisi İstemihan Talay'ın o gece Adliyeye geldiği ve sayım sonuçlarında etkili olduğu bazı gazetelerde yazıldı.) Sayımın yapılması birgün durduruldu. Yeniden yapılan sayımın sonucunda DSP'nin birinci parti olduğu ve seçimleri kazandığı ilan edildi. Açıklanan resmi sonuçlar şöyleydi: DSP yüzde 19, CHP 18, MHP 18, HADEP 17.

HADEP yetkilileri seçim sonuçlarına itiraz etseler de sonuç değişmedi. Ancak aradan neredeyse 10 yıl sonra 2008'de Ergenekon davasındaki bir belge seçim sonuçlarına nasıl müdahale edildiğini ortaya çıkardı. Sedat Peker, Semih Tufan Gülaltay, Sedat Şahin ve Sami Hoştan'ın telefon görüşmelerini içeren Ergenekon iddianamesinin 442. ek klasöründe Sedat Peker'e ait bir konuşma tutanağı yer aldı. Peker'in 11 Ağustos 2003'te yaptığı görüşme, Mersin belediye seçimleriyle ilgiliydi. Peker, Sefer isimli kişiye, Mersin'de belediyeyi HADEP'in kazandığını, ancak bunu engellediklerini söylüyordu.

İlk Günler İlk Tepkiler

HADEP'in bütün baskılara karşın yerel seçimlerde 37 belediye başkanlığını kazanmasını devletin çeşitli kesimleri tepkiyle karşıladı. 18 Nisan'da yapılan seçimlerden birkaç gün sonra gerçekleşen 23 Nisan törenleri sırasında belediye başkanları pek çok yerde tepkilerle karşılaştı. Tören yerine gelen bazı belediye başkanları geri çevrilirken bazılarının elleri askeri görevliler tarafından sıkılmadı.

Baskılar ve benzer uygulamalar 1999 yılı boyunca sürdü. 19 Şubat 2000'de ise HADEP Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik, Siirt Belediye Başkanı M. Selim Özalp, Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan, sokakta, jandarma tarafından gözaltına alındı. Belediye binaları jandarma ve polis tarafından arandı. Her üç ilde de gözaltıları protesto etmek amacıyla sokaklara çıkan yüzlerce insan, polis saldırısına uğradı, onlarca kişi yaralandı. Çok sayıda insan gözaltına alındı.

Gözaltına alınan 3 belediye başkanı 23 Şubat'ta tutuklanarak Diyarbakır Cezaevi'ne konuldu. Belediye başkanları üst mahkemeye yapılan itiraz sonucu tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldılar. Ancak PKK ile bağlantıları bulunduğu iddiasıyla haklarında Diyarbakır DGM'ce dava açıldı ve yargılandılar.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz, İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alındı. Van Belediye Başkanı Şahabettin Özarslaner ise 1998 yılında Erzurum'da yaptığı konuşma nedeniyle aldığı ceza sonucu Danıştay 8'inci Dairesi'nin kararıyla görevden alındı.

Baskı ve antidemokratik uygulamalar sürerken HADEP bir yandan da halka dayanan farklı bir yerel yönetimler anlayışını hayata geçirmek için çalışmalara başladı. Yılların ihmali sonucu kentlerde altyapı sorunları başta olmak üzere pek çok hizmet verilemiyordu, belediyeler borç batağındaydı, personel maaşları bile ödenemiyordu. HADEP'li belediyeler bu hizmetlerin verilmesi için yoğun bir çaba içerisine girerken bir yandan da model olabilecek hizmetleri gerçekleştirmeye başladılar. Kadın merkezleri, sağlık merkezleri, çamaşır evleri, tandır evleri peşpeşe pek çok belediye tarafından hayata geçirilmeye başlandı. Yeşil yoksunu kentlere halkın nefes alabileceği yeşil alanlar kazandırıldı, tarihin korunması için çaba gösterildi. Örneğin Diyarbakır Surlarının etrafı halkın ikna edilmesi sonucu katılımcı bir modelle temizlendi.

HEP ve HADEP Programında Yerel Yönetimler

Kürt hareketi, demokrasinin yerelden gelişerek merkezi değiştireceği gerçeğinden hareket ederek yerel yönetimlere başından beri önem verdi. 1979 yerel seçimlerine bölgede yurtsever özellikleriyle tanınan kişilerle bağımsız olarak katılması ve Batman ile Hilvan'da belediye seçimlerini kazanması bunun önemli bir göstergesidir. Seçilen belediye başkanları

uzun süre görevde kalamadılar, ya faili meçhul cinayete kurban gittiler ya da görevden alındılar. Ancak Kürt Özgürlük Hareketi, demokrasiyi yerelden başlayarak inşa etme düşüncesinin takipçisi olmaktan vazgeçmedi.

Bu durum 1990'da kurulan HEP'in programında yerini buldu. HEP programında merkezi hükümetin küçülmesi, bölgesel yönetimlerin kurulması Kürt sorununun çözülmesi için bir model olarak ele alınıyor ve bunun aynı zamanda belediye hizmetlerinin katılımcı bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacağı belirtiliyordu.

Merkezi hükümetin baskısının kaldırılarak yerel yönetimlerin gerçek demokratik bir yapılanmaya dönüşmesinden söz edilen HEP programında şöyle denmekteydi: "Demokrasinin güçlenmesi ve işlerlik kazanması, en küçük toplumsal olan köy ve mahallenin, halk katılımlarını sağlayabilecek gerçek demokratik bir yönetime sahip olmasıyla mümkündür. Bunu gerçekleştirebilmek için Köy, Belediye, İl yönetimi ile ilgili, uygulamadaki antidemokratik yasalar kaldırılacak, bunların yerine, halkın etkin katılım ve denetimini sağlayacak, yerel yönetimlere gerçek, demokratik tüzel kişilik sağlayacak yasalar getirilecektir. Vali ve Kaymakamlar, belediye başkanları gibi, belli bir eğitim düzeyi olanlar arasından seçimle görev başına getirilecektir…

Yerel yönetimler, getirilecek yeni yasalarla, toplumun ilerlemesine, ekonomik kalkınmaya ve yerel planlamaya yön verecek çalışmalar yaparak, genel kalkınma planına katılımda bulunacaklardır…

Yerel yönetimlerin yeteneklerini artırmak için, bazı vergi ve harçların gelirleri ile birlikte genel bütçeden belli bir pay ayrılacaktır."

Özerk yerel yönetimler de açılmamakla birlikte programda yer almaktaydı. Kentlerin büyümesi ve sanayinin merkezi bölgelerde yoğunlaşması eleştirilmekte ve bunun önüne geçmek için "sanayininin desantralizasyonu ile özerk yerel yönetimlerin kurulmasına" yer verilmekteydi.

Halkın yerellerde söz ve karar sahibi olmasıyla yerel yönetimlerin sorunları merkezi otoriteden daha iyi ve sağlıklı çözeceklerine vurgu yapılan programda "İşte o zaman kent sorunları çözüldüğü gibi, hem çevre korunacak ve hem de demokrasi yerleşecektir" deniliyordu.

Bu perspektif HADEP programında da yer almıştır. Devlet ve toplumun demokratikleşmesi için Kürt sorununun adil, demokratik ve barışçıl çözümünün önündeki engellerin kaldırılması yönünde gerekenlerin yapılacağı vurgulanan HADEP parti programında yerel yönetimler konusunda şunlar belirtilmektedir:

"Yerel yönetimlerin yetkileri arttırılacak; yerel yönetimler üzerinden merkezi yönetimin vesayeti kaldırılacaktır. Yerel yönetim organlarının demokratik işleyişini engelleyebilecek her türlü müdahaleye son verecek gerekli yasal düzenleme ve güvenceler getirilecektir. Halkın etkin katılım ve denetimini sağlayacak bir yerel yönetim anlayışı egemen kılınacaktır. Merkezi idare küçültülürken, yerel yönetimlerin, belediye, il ve ilçe meclisleri yerel parlamentolar statüsüne kavuşturulacaktır. Bu anlayışa uygun olarak Vali, Emniyet Müdürleri ve Kaymakamların seçimle iş başına getirilmeleri sağlanacak, eğitim, sağlık ve iç güvenlik yerel yönetimlerin yetki alanına alınacaktır."

HADEP bu perspektifi hayata geçirebilmek ve bölge özelliklerine uygun yerel yönetim modelini ortaya çıkarmak için çeşitli konferans ve toplantılar düzenlemeye başladı. Ancak pek çok yöneticisi tutuklanan HADEP üzerindeki baskılar arttı ve parti kriminalize edilmeye çalışıldı. Bu nedenle yapılan çalışmalar somut sonuçlara ulaşamadı. 13 Mart 2003 tarihinde ise parti kapatıldı.

DEHAP Dönemi

Partilerin kapanma tehdidi altında olması nedeniyle 24 Ekim 1997'de kurulan Demokratik Halk Partisi (DEHAP), önüne Anayasa Mahkemesi tarafından konulan engelleri aşarak 3 Kasım 2002'de yapılan Genel Seçimlere katıldı. 6.7 oranında oy almasına karşın barajı aşamadığı için parlamentoya giremedi. Parti çalışmaları DEHAP çatısı altında sürdürüldüğü için HADEP'li belediye başkanları da DEHAP'a katıldı.

DEHAP programında yerel yönetimlere ilişkin bakış açışı kapsamlı bir biçimde yer alıyordu. Programın "Merkezi İdare Yeniden Yapılandırılmalı ve Yerel Yönetimler Güçlendirilmelidir" bölümünde Türkiye'de de katı merkeziyetçi/bürokratik yönetim anlayışının terk edilmesinin kaçınılmaz olduğuna dikkat çekiliyor ve seçilmiş yerel yöneticilerin yetkisini arttıran bir yerel yönetim anlayışının gelişmesi gerektiği belirtilerek kısaca şu görüşlere yer veriliyordu:

"Türkiye'nin bölgelere ayrılması, bölge ve il meclisleri yoluyla yönetilmesi yerel yönetimlerin vesayetten kurtularak kendi kaynaklarına dayanan özerk kurumlar haline gelmesini sağlayacak, sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır. Belediyelere ilişkin yasalar bu perspektifle değiştirilecektir. Siyasi ve idari olarak yerel demokrasiyi geliştirmek ve güçlendirmek için; Kent meclisi modeli benimsenecektir. Önemli kent sorunlarının çözülmesinde referandum

da dahil olmak üzere halkın görüşü alınacaktır, "geri çekme" mekanizmasının devreye sokulması sağlanacaktır. Devletin yapması gereken genel güvenlik, eğitim, sağlık, ulaşım v e dış politika işleri dışındaki yerel özellikli işler, yerel yönetimlere gelir, yetki ve sorumluluk tanınarak verilecektir. Bütçe gelirlerinden yerel yönetimlere ayrılan pay arttırılacaktır."

Ekolojik toplum paradigması da DEHAP programında oldukça ayrıntılı bir biçimde yer alıyordu. Demokratik bir toplum ve katılımcı bir siyasal yaşamın tamamlayıcı unsurunun ekoloji bilinci olduğu vurgulanan programda "Ekoloji bilinci, sadece çevre kirliliği ve onunla mücadele kapsamıyla sınırlandırılamaz; aksine toplumsal, kültürel ve siyasal boyutları da bulunan kapsamlı bir kavrayışı gerektirir. Demokratik toplumlar aynı zamanda ekolojik toplumlar olacaktır" deniliyordu.

Türkiye'nin bölgelere ayrılması, bölge ve il meclisleri yoluyla yönetilmesi yerel yönetimlerin vesayetten kurtularak kendi kaynaklarına dayanan özerk kurumlar haline gelmesini sağlayacak, sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır

İnsanların yeniden özgürlükçü, paylaşımcı demokratik temelde ilişki kurabilmesinde, insanın doğayla ilişkisinin yeniden tanımlanmasının da büyük bir önem taşıdığına işaret edilen programda Türkiye'de ekolojik denge ile doğal ve tarihi zenginliklerin korunmasına gereken özenin gösterilmediği vurgulanılarak şu pratik politikaların uygulanacağı belirtiliyordu:

"Türkiye'de doğanın kar amaçlı girişimlerle kontrolsüzce yok edilmesine son verilmesi için yatırımların çevreye duyarlı olması koşulu aranacaktır.

Çevreye zarar verdikleri kanıtlanmış olan nükleer santrallerin yapımına izin verilmeyecektir.

Doğaya zarar vermeyecek ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve geliştirilmesi sağlanacaktır.

Kentleşme sorunları çevreyi ve doğal kaynakları azami korumayı sağlayacak teknolojik olanaklarla çözülmeye çalışılacaktır.

Fırtına Deresi ya da Munzur Çayı örneklerinde olduğu gibi doğal yaşamı ve dengeyi tahrip edecek baraj inşaatlarına son verilecektir.

Kimi hayvan türlerinde giderek nesil tükenmesine yol açan avcılık kontrol altına alınarak hayvan katliamına son verilecektir.

Bütün mayınlı alanların mayından temizlenmesi sağlanacaktır.

Güvenlik gerekçesiyle tahrip edilen orman alanları yeniden ağaçlandırılacaktır. Arazi elde etme amacıyla orman alanlarının kontrolsüzce tahrip edilmemesi için gerekli önlemler alınacaktır."

Yerel Yönetimler Konferansı

DEHAP programındaki görüşleri hayata geçirmek için bir yandan çeşitli eğitim toplantıları ve konferanslar yaparken bir yandan da diğer ülke deneylerini de inceleyerek çeşitli ülkelerdeki belediyelerle ve belediye birlikleriyle ortak çalışmalar gerçekleştirdi.

DEHAP Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısının da içinde yer aldığı Yerel Yönetimler Komisyonu Kuruldu. Komisyon tarafından örgütlenen 1. Merkezi Yerel Yönetimler Konferansı 12-13 Nisan 2003'te Batman'da yapıldı. Konferansa DEHAP Merkez yöneticileri, belediye başkanları, il genel ve belediye meclis üyeleri ile çeşitli kurum ve kuruluşların temsilcilerinin de arasında olduğu 221 delege katıldı.

Geçmiş 4 yıllık belediye çalışmalarının değerlendirildiği konferansta, yerinden yönetim ilkesini hayata geçirmek için önemli kararlar alındı. Konferansta yapılan tartışmalarda pratikte çıkan eksiklikler de tespit edildi. Genel olarak "4 yıllık sürede her ne kadar diğer partilerin belediyeleriyle karşılaştırılamayacak düzeyde çok önemli hizmetler verilmişse de, hedeflenen yerel yönetimler programının tam olarak uygulanmadığı özellikle demokratik, katılımcı ve şeffaf belediyecilik konusunda istenilen düzeye ulaşılamadığı" belirtildi.

Konferansta, Kürt, Türk, Arap, Süryani gibi farklı kültürlerden insanların yaşadığı kentlerin çok kültürlülüğü benimsemeye ve kültürlerarası diyaloğu geliştirmeye yönelik projeler üretilemediğine dikkat çekildi. Etkin, demokratik, katılımcı yerel yönetim tarzının sadece belediye sorunlarını çözmekle kalmayacağına, bunun aynı zamanda başta Kürt sorunu olmak üzere Türkiye'nin birikmiş birçok sorununun çözümüne de katkı sunacağına işaret edildi.

Yapılan hizmetlerin kamuoyuna yeterince yansıtılamamış olmasının eleştirildiği konferansta yerel yönetim modelinin oluşturulamamasının, giderilmesi gereken temel bir eksiklik olduğu tespit edildi.

Yerel yönetimlerin yeni dönemde yalnızca temsili değil, katılımcı demokrasinin gerçekleşeceği alanlar ve merkezler olduğunun önemle belirtildiği konferansta alınan bazı kararlar şunlardı:

"Yerel hizmet süreçlerine halkın kendi oluşturduğu kurumlarla katılmasını sağlamak için kent kon-

seyleri ve yurttaş meclislerinin oluşmasının teşvik edilmesi, Kadının, gençliğin geliştirilmesi için gerekli kurumsallaşmaların gerçekleştirilmesi; Yerel yöneticilere toplumsal cinsiyet eğitiminin verilmesi, bunun için kadın kurumlarıyla ilişki içinde olunması, Yerel yönetimlerin bütün organlarında kadının %35 kotayla temsil edilmesinin sağlanması, Parti, belediye ve diğer organlar arasında düzgün işleyen bir hukukun oluşturulması, bu ilişkilerde halkın çıkarlarının ve kazanımlarının esas alınması, Belediye meclis toplantılarının halka açılması; halkın öneri, eleştiri ve taleplerini dile getirebileceği zeminlerin yaratılması Başta belediye başkanları olmak üzere bütün yerel yöneticilerin halkla ilişkilerine özel önem vermesi, Belediyecilik okulunun kurulması, özgür belediyecilik anlayışına dayalı kadroların eğitimine önem verilmesi, Çatışmalar sonucunda oluşan sosyal, toplumsal ve ekonomik tahribatların giderilmesi için başlatılacak yeniden inşa sürecine belediyelerin aktif olarak katılması Uluslararası yerel yönetim kuruluşlarıyla ilişki kurulması ve enternasyonal deneyimlerden yararlanılması"

2004 Yerel Seçimleri

Belediyeler bu kararların pratikte hayat bulması için çalışmalarını gözden geçirirken 2004 Mart ayında yapılacak yerel seçimler için de hazırlıklar başladı. Bunun için Temmuz ayında Mersin'de parti yöneticilerinin ve yerel yöneticilerin katıldığı kapsamlı bir eğitim kampı gerçekleştirildi. Dünyadaki yerel yönetim modellerinin ayrıntılı olarak incelendiği eğitimlerde özgür belediyecilik modelinin nasıl olması gerektiği üzerinde duruldu.

DEHAP bu çalışmaları yaparken bir yandan da yerel seçimlerde bütün demokrasi güçlerini aynı çatı altında toplayacak ittifak politikasını hayata geçirmek için çeşitli sol partilerle görüşmeler yaptı. 2004 yılının Ocak ayının sonunda DEHAP, SHP, ÖDP, EMEP, SDP ve Özgür Parti genel başkanları yaptıkları basın açıklaması ile 28 Mart yerel seçimlerinde ortak hareket etmek üzere "Demokratik Güç Birliği" kurduklarını açıkladılar. Mart başında Demokratik Güç Birliğine destek verdiğini açıklayan DEHAP seçimlerden çekildi ve seçimlere SHP çatısı altında girildi.

Ancak buna rağmen 2004 seçimleri DEHAP açısından sıkıntılı bir dönemde gerçekleşti. Osman Öcalan ve Nizamettin Taş'ın başını çektiği tasfiye hareketi başlangıçta DEHAP içinde de karmaşaya yol açtı. Bazı belediye başkanları bu grubun etkisi altında kalarak partiden bağımsız hareket ettiler. Bu belediye başkanları daha sonra bu tavırlarını terk etse de halkın içinde kırılmaya neden oldular.

DEHAP 2004 seçimlerinde, belediye başkan adaylarını halkın seçmesi için geniş bir kampanya örgütledi. İlk kez bütün kentlerde adeta iki seçim yaşandı. Belediye başkan aday adayları önce kendi aralarında bir seçim yaşadılar. Adaylar kentlerde yapılan anket çalışması sonucunda halk tarafından seçildi. Sadece Diyarbakır'da adayları belirlemek için ev ve işyerleri dolaşılarak 45 bin anket yapıldı.

2004 seçimlerinde DEHAP gerek tasfiyeciliğin etkisi gerekse belediye başkanlarının olumlu sayılamayacak pratikleri sonucu Van, Bingöl ve Siirt illerini kaybetti. Buna karşın belediye sayısını artırdı. Diyarbakır, Batman, Dersim, Hakkari, Şırnak illerinin de içinde bulunduğu 57 belediye başkanlığını kazandı.

Belediye başkanları bir süre sonra toplu halde SHP'den ayrılarak DEHAP'a katıldı.

Kadınlar Yerel Yönetimlerde

Kadınların ve kadın politikalarının yerel yönetimlerde etkin hale gelmesi 2003 yılında yapılan DÖKH(Demokratik Özgür Kadın Hareketi) konferansından sonra gerçekleşti.

HADEP döneminde Kadın Kollarının oluşmasıyla siyasette ağırlığını duyurmaya başlayan Kürt kadınları seçimlere de kendi seçtikleri kadın adaylarla girmeye başladılar. 2002 yılında gerçekleşen genel seçimlerde DEHAP kadın kotası uygulama kararı aldı ve seçilebilecek yerlerdeki listelerin birinci sırasına kadın adayları yerleştirdi. Liste sıralamalarında kadınlar lehine yapılan pozitif ayrımcılık sonucu kadın adayların sayısı 100'ü aştı.

Kürt kadın hareketi 2003 yılında gerçekleştirdiği konferansla Demokratik Özgür Kadın Hareketi (DÖKH) kuruluşunu gerçekleştirdi. Bu konferansta ayrıca 2004 yılında yapılacak yerel seçimlerde izlenecek yol ve belediyelerde uygulanacak kadın politikaları da tartışıldı. Cinsiyet özgürlükçü, ekolojik, katılımcı modelin ilk adımlarının 2004 seçimlerinde atılması ve kadın kotasının uygulanması kararı alındı.

Bunun üzerine DEHAP 2004'te yerel seçimlerde ilk kez kadın kotası uygulama kararı aldı. Ancak daha sonra bu kota geri çekildi. Seçimlere hazırlıklı giren DÖKH kadın adayların seçilmesi için yoğun bir çaba gösterdi. Bu çalışmalar sonucu 1999 yılında 3 olan (Mardin'in Kızıltepe ve Derik ilçeleri ile Ağrı'nın Doğubayazıt ilçeleri) kadın belediye başkanı sayısı 2004'te 9'a çıktı. Bu arada kadın meclis üyesi sayısı da önemli ölçüde arttı. İl genel meclis üyelikleri ve belediye meclis üyeliklerinde kota tutturulamasa da yüzde 17 kadın temsili sağlandı.

Dersim il, Diyarbakır'ın Bağlar ve Bismil ilçeleri, Mardin'in Kızıltepe ve Mazıdağı ilçesi ile Sürgücü

Beldesi, Van'ın Bostaniçi beldesi, Adana'nın Küçükdikili beldesi ile Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesini kazanan kadın belediye başkanları, DÖKH konferansında tespit edilen politikaları uygulamaya başladılar. Pilot uygulamalar yapılabilmesi için sürekli eğitimler sürdürüldü ve yönetimin bütün kademelerinde kadınların yer alması sağlandı. Örneğin belediye başkanı erkekse başkan vekili kadın oldu, belediye başkan yardımcılarının da yarısı kadın olarak atandı. Belediyeler kadın için bütçe ayırdılar, kadın merkezleri açıldı, kadın festivalleri, yerel yönetim kadın konferansları gerçekleşti.

Ekoloji ve Yerel Yönetimler Konferansı

Yerel Yönetimler ve Ekoloji, DEHAP'ın en önemli çalışma alanlarından birini oluşturdu. Türkiye de yerel yönetimler denince akla sadece belediyeler geliyordu. Hatta belediyeler de sadece belediye başkanlarıyla anılıyordu. Bu anlayışın eleştiren DEHAP, yerel yönetimlerin il genel meclisleri aracılığıyla kırsal bölgeleri de kapsadığını belirterek Ekolojik Demokratik Toplumun yaratılmasında yerel yönetimlerin en önemli çalışma alanı olduğu tespitini yaptı. Bu tespitten hareketle Yerel Yönetimler Komisyonu kendini Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu'na dönüştürdü. Komisyon yerel yönetimler çalışmasını sadece belediyeler ve belediye başkanlarıyla sınırlandırmaya son vererek, belediye meclis üyeleri ve il genel meclislerini de içine alacak şekilde yürüttü. Yerel Yönetimler ve Mevzuat, Sosyal İhtiyaçların belirlenmesi ve Çözüm arayışları, Ekoloji, Toplum, Kadın, Gençlik, Kültür Sanat, İletişim, Örgütsel ilişkiler, Siyasal Misyon, farklı yerel yönetim deneyimleri ile ilgili eğitim çalışmaları gerçekleştirdi.

Yerel yönetim deneyiminin değerlendirilmesi ve özgürlükçü/katılımcı bir modelin ortaya çıkarılması ile Ekolojik toplum hedefine uygun bir perspektifin oluşturulması için konferans hazırlıklarına başlandı. Konferans üç aşamada gerçekleştirildi. 14 il merkezinde yapılan yerel konferanslarda belediye ve il genel meclislerinin bir yıllık çalışmaları değerlendirildi. Konferansın ikinci aşamasında ise 22 atölye grubu oluşturularak çalışmalar yürütüldü.

Bu komisyonların çalışmaları 7-8-9 Temmuz 2005 tarihinde Ankara'da yapılan konferansta tartışılarak çeşitli kararlar alındı. Buna göre Özgür Belediyecilik modeli, katılımcılığı, Halk Meclisleri, Mahalle Meclisleri, Kadın Meclisleri, Gençlik Meclisleri ve Kent Konseyleri aracılığıyla sağlayacaktı. Özgür Belediyecilik modelinin bazı temel ilkeleri de şunlardı:

- İhaleler halk meclislerinin huzurunda yapılır
- Proje ve yatırımlar kamuoyunun bilgisine denetimine açık ve şeffaf hale getirilir
- Kadının katılımında pozitif ayrımcılık yapar
- Kadın sığınma evleri açar
- Kent yoksulluk fonu kurar
- Sosyal yaşam ve etkinlik alanları kurar
- Dezavantajlı grupların yaşamını iyileştirici tedbirler alır ve projeler üretir
- Toplu taşıma ve ucuz ulaşım için gerekli adımları atar
- Amatör sporu destekler sağlıklı yaşam için kitle sporu geliştirir
- Üretim ve eğitim amaçlı çeşitli kurslar açar
- Hizmeti çevreden merkeze doğru bir sıra tercihi ile yapar
- Gecekondulaşmaya karşı ucuz toplu konutlar ve organize yerleşim birimlerini özendirerek geliştirir
- Zorunlu olarak kente göç edenleri modern köy projeleri ile geri dönüşü özendirir
- Sokak çocukları için Çocuk Yaşam Projesi geliştirir
- Kültür-sanat kompleksleri kurar, yöresel özellikleri dikkate alarak kültürel etkinlikler yapar
- Yerel Yönetimler Akademisini kurar
- Çatışmalar sonucunda oluşan tahribatların giderilmesi için Yeniden İnşa sürecini başlatır
- Çok dilli çok kültürlü belediyeciliği uygular

Belediyeler Üzerinde Baskı Arttı

Bu perspektifle hareket eden belediye ve il genel meclisleri bir yandan kentsel hizmetlerin geliştirilmesi için çaba gösterirken öte yandan milletvekillerinin olmaması nedeniyle siyasi faaliyetlerde de ön plana çıkmaya başladılar. 2005 yılında Danimarka Hükümeti'nin Kürtçe yayın yapan Roj tv'yi kapatma hazırlığı üzerine Başbakan Rasmussen'e bir mektup yazarak televizyonun kapatılmamasını istediler. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın zehirlenmesi kuşkularının artması üzerine belediye başkanları ortak bir açıklama yaparak iddiaların araştırılması için İmralı Adası'na bir inceleme heyeti gönderilmesini talep ettiler. Çeşitli heyetler oluşturarak gerek yurt içinde gerekse yurt dışında hem Kürtler hem de belediyeler üzerindeki baskıları anlattılar ve Kürt sorunun çözümü için aktif çalışma yürüttüler.

İsveç, İsviçre, İtalya, Almanya ve Brezilya'nın da arasında olduğu pek çok ülkedeki yerel yönetim uygulamalarını yerinde incelediler, bu ülkelerden gelen heyetlerle karşılıklı deney paylaşımında bulundular, ortak konferanslar eğitimler gerçekleştirdiler.

Hizmetlerin yapılmasının önünde büyük bir engel teşkil eden kaynak yetersizliğini aşmak için de oldukça kapsamlı faaliyetler yürütüldü. Çeşitli fon

kaynakları, yardım kampanyaları, yerel dinamiklerin aktif katılımı ile kaynak yetersizliği sorunu aşılmaya çalışıldı.

Bu arada konferans kararı hayata geçirilerek çok dilli belediyecilik uygulanmaya başlandı ve belediyeler çeşitli çalışmalarını Türkçe ve Kürtçe yapmaya başladılar. Sur Belediyesi ise bu kararı resmileştirerek belediyenin hizmetlerini Türkçe'nin yanı sıra, Kürtçe, Süryanice ve İngilizce verilebilmesi için çok dilli belediyeciğe ilişkin meclis kararı aldı.

Belediyeler bütün bu çalışmaları nedeniyle devletin yoğun baskılarıyla karşılaştı. İçişleri Bakanlığı müfettişleri belediyelerden çıkmaz oldu. Bütün ihaleler, bütün imar uygulamaları, bütün işlemler müfettişler tarafından didik didik edilerek hata ve eksiklik arandı. Hata bulunamayınca ağaç dikmek, gayrısıhhi işlerde çalışan hizmet alımı personele süt vermek gibi komik sebeplerle belediyeler hakkında soruşturmalar açıldı.

Belediye başkanları hakkında ayrıca hizmetlerde Kürtçe kullandıkları için "devrim kanunlarına muhalefet", yaptıkları açıklamalar nedeniyle "PKK'ye yardım", yine yaptıkları konuşmalar nedeniyle yüzlerce dava açıldı. Cizre ve Misis belediye başkanları görevden alınarak tutuklandı. Danıştay 8. Dairesi, Sur Belediye Başkanı Demirbaş'ın başkanlığının düşürülmesine ve belediye meclisinin feshine oybirliğiyle karar verdi. Sur Belediyesi'nin yönetimi Diyarbakır Valiliği'ne geçti.

İl Genel Meclisleri

İl genel meclislerinin de yerel yönetimlerin önemli bir çalışması olarak değerlendirilmesi ve bu konuda çalışmaların yoğunlaştırılması sonucu o güne kadar devletin bir uzantısı gibi görünen bu meclisler, özgür yerel yönetimler çalışmasının bir parçası haline geldiler. Özellikle Diyarbakır il genel meclisi, İl Özel İdaresi bütçesinin kullanılması üzerinde etkinliğini artırarak o zamana kadar hizmet görmemiş pek çok köye hizmet götürülmesini, su problemlerinin çözülmesini sağladı. Diyarbakır İl Genel Meclisi'nin çalışmaları daha sonra diğer il genel meclisleri için de örnek teşkil etti.

Demokratik Toplum Partisi

Bütün bu çalışmalar yapılırken DTP'nin kurulması ve DEHAP'ın da kendini fesh etmesi ile birlikte belediye başkanları ve yaklaşık 500 belediye meclis üyesi 16 Aralık 2005 DPT'ye katıldı.

Programında kadın ve ekoloji konusuna ayrıntılı bir biçimde yer veren DTP, yerel yönetimler konusunda demokratik özerkliği savunuyordu. Türkiye'deki yerel yönetimlerin temel sorununun merkezi yönetimin vesayetini esas alan yasal ve idari düzenlemeler olduğu belirtilen programda yerel yönetimlere ilişkin görüşler kısaca şöyle yer alıyordu:

"Yerel yönetimlerin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak merkez karşısında özerk bir konum kazanmaları sağlanacaktır. Yerel yönetimlere görev alanlarıyla ilgili konularda yasama yetkisi verilecektir.

Yerel yönetimler mali açıdan merkeze bağlı olmaktan çıkarılacak, kendi kaynaklarını kendilerinin yaratması esas alınacak, yerel ölçekte vergi toplamaları, merkezi hükümetle eşgüdüm içinde vergi oranlarını belirlemelerine olanak tanınarak gerçek yerel iktidar haline gelmeleri sağlanacaktır.

Demokratik katılım temelinde kent meclisleri modeli esas alınacak, kenti ilgilendiren temel konularda karar alınırken bütün kent yaşayanlarının görüşüne başvurulacaktır.

Genel güvenlik, ulaşım, gümrük ve dış ilişkiler dışındaki tüm hizmetler, yerel yönetimlere devredilecek, gerekli kaynak, yetki ve sorumluluk tanınacaktır.

Sağlık eğitim, sosyal güvenlik, konut ve çevre gibi alanlarda merkezi hükümet makro hedefleri ve genel standartları belirleyecek kamu hizmetlerinin sunulması ise yerel yönetimlere bırakılacaktır.

Yerel yönetimler eğitim hizmetlerinin sunulmasında temel rol üstlenecektir. Eğitim müfredatına, yerel özellikler ve ihtiyaçlara cevap verecek dersler eklenerek toplumsal ihtiyaçlara çözüm üretmesi sağlanacaktır.

Hizmetlerin etkin ve verimli olması için yerel dillerde hizmet verilecektir, çok dilli belediyecilik yapılacaktır.

Belediyeler arası eşitsizliğin giderilmesi ve adaletsiz kaynak aktarımının önlenmesi için ortak fon uygulamasına gidilerek güçsüz belediyeler desteklenecektir."

DTP de bu politikaların uygulanabilmesi için Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu kurarak çalışmalarını bu komisyon kanlıyla yürüttü. Belediyelerdeki uygulamaların ortaklaşması için bütün belediye ve il genel meclislerinin uyması gereken bir "Tutum Belgesi" yayınladı.

DTP 2. Kongresi ve Demokratik Özerklik

8 Kasım 2007'de toplanan DTP 2. Kongresi "Kürt Sorununa ilişkin demokratik Çözüm Projesi"ni kabul etti. Daha sonra kitap olarak da yayınlanan bu projede 1920'lerde Anadolu halklarının birlikte yürüttüğü mücadele sonucunda kazanılan bağımsızlığın ardından ilan edilen cumhuriyetin aradan geçen 84 yıla rağmen demokratik bir niteliğe kavuşamadığına dikkat çekile-

rek demokratik özerkliğin İstanbul'dan Antalya'ya, Adana'dan Samsun'a, Edirne'den Kars'a kadar kentlerin her türlü toplumsal sorununun modern ve demokratik bir toplum yapılanması içinde çözümünü kolaylaştıracak en akılcı model olduğu belirtiliyordu.

Önerilen model kısaca şöyleydi:

Birbiriyle yoğun bir şekilde sosyo-kültürel ve ekonomik ilişki içinde bulunan komşu illeri kapsayan ve seçimle gelen bir bölge meclisi olacaktır. Bu bölge meclisi, eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmetler, tarım, denizcilik, sanayi, imar, çevre, turizm, telekomünikasyon, sosyal güvenlik, kadın, gençlik, spor gibi hizmet alanlarından sorumlu olacaktır. Merkezi hükümet ise dışişleri, maliye ve savunma hizmetlerini yürütecektir. Emniyet ve savunma hizmetleri merkezi hükümet ve bölge meclisi tarafından yürütülecektir. Bölge meclisleri merkezi hükümetin aktardığı bütçenin yanında yerel gelirlerden de pay alacaktır.

İl valileri ve bakanlıkların taşra teşkilatları hem bölge yürütme kurulunun hem de merkezi hükümetin aldığı kararları uygulamakla yükümlü olacaktır.

Sorunların çözümü devletten beklenmeyecektir. Ekonomiden çevre sorunlarına kadar toplumsal yaşamın her alanında öz yeterliliği esas alan birimler oluşturulacaktır. Toplum kendi demokratik özerklik sistemini kendi iradesi ile inşa edecektir.

3. Yerel Yönetimler ve Ekoloji Konferansı

Belediye seçimlerine 1 yıl kala 2008 yılının Şubat ayında DTP 3. Yerel Yönetimler ve Ekoloji Konferansını toplayarak uygulanan belediyecilik anlayışını sorguladı ve demokratik özerklik perspektifinin nasıl uygulanacağını masaya yatırdı. Konferansa hazırlık olmak üzere önce DTP'li belediyelerin bulunduğu merkezler başta olmak üzere ön konferanslar yapıldı. Ağrı, Dersim, Adana, Van, Muş, Şırnak, Mardin, Amed, Urfa, Hakkari, Batman, Aydın, İzmir, Konya ve İstanbul'da yapılan konferanslarda yerel uygulamalar gözden geçirildi, eksiklik ve hatalar tespit edildi.

Bütün yerel yöneticilerin, DTP PM ve il başkanlarının, demokratik toplum kuruluşları ile emek hareketinin temsilcilerinin katıldığı konferansta, yerel yönetimlerde "Demokratik Özerklik" hedefine uygun olarak, hazırlanan demokratik ve ekolojik, cinsiyet özgürlükçü model tartışıldı. Bu kapsamda sosyal politikalar ve projelerden, siyasal perspektife değin bütün yönetim anlayışı ve pratikler yeniden değerlendirildi. Konferansta, eşbaşkanlık sisteminin yerel yönetimlerde de uygulanması ve Yerel Yönetimler Akademisi'nin kurulması kararı alındı.

Bu kararlar konferanstan sonra hayata geçirilmeye başlandı. Üyelerinin çoğunluğunu DTP'li belediyelerin oluşturduğu Güney Doğu Anadolu Belediyeleri Birliği (GABB) topladığı genel kurulda Yerel Yönetimler Akademisi kurma kararı aldı. GABB bünyesinde kurulan Yerel Yönetimler Akademisi bütün belediyelere ve il genel meclisi üyelerine yerel yönetimlerle ilgili konularda eğitim vermeye başladı. Ayrıca GABB bünyesinde oluşturulan bir fon ile imkanı olmayan belediyelere katkı yapılmaya başlandı.

Yerel Yönetimler ve Kadın Konferansları

Kadınların yerel yönetimlerde etkinliğinin artmasıyla birlikte bu konudaki çalışmalar da yoğunlaştı.

2008 Mayıs ayında düzenlenen "Uluslararası Yerel Yönetimler ve Kadın Konferansı" ile hemen ardından düzenlenen 1. Demokratik Ekolojik Cinsiyet Özgürlükçü Yerel Yönetimler Kadın Konferansı yerel yönetimlere kadın bakış açısı ile yaklaşmanın önemi üzerinde duruldu.

3-4 Mayıs tarihlerinde düzenlenen "Uluslararası Yerel Yönetimler ve Kadın" Konferansı'na ABD'den, Almanya'dan, Rusya'dan, İsviçre'den, İsveç'ten, Polonya'dan, Fransa'dan, İngiltere'den ve Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen kadınlar katıldı.

'Yerel Yönetimlerde Kadın Katılımı ve Temsil Modelleri', 'Cinsiyet Temelli Bütçe', 'Yerel Yönetimler Kadın ve Demokrasi' ve 'Ekolojik Cinsiyet Özgürlükçü Yerel Yönetim Yaklaşımları' başlıkları altında gerçekleşen oturumlarda kadınlar kendi deneyimlerini paylaştılar.

5-6 Mayıs'ta düzenlenen 1. Demokratik Ekolojik Cinsiyet Özgürlükçü Yerel Yönetimler Kadın Konferansında ise kadının siyaset ve yerel yönetimlerdeki yeri, demokratik ekolojik cinsiyet özgürlükçü paradigma eksenli yerel yönetimler ve kadın model taslağının oluşturulması, yerel yönetimler seçim stratejisi, yerel yönetimlere ilişkin kadın çalışmaları gibi bir çok konu detaylı olarak değerlendirildi.

2009 Yerel Seçimleri

DTP, 2009 yerel seçimlerine Demokratik Özerklik Projesi'ni hayata geçirmek üzere hazırlandı. Bu durum hazırlanan seçim bildirgesine de damgasını vurdu. DTP'nin çizgisinin demokratik özgürlük çizgisi olduğu vurgulanan bildirgede, demokratik katılımcılık, demokratik özerklik, Kürt sorunu, ekolojik toplum, kadının yerel yönetimlerde örgütlenmesi, sağlık, gençlik, spor, tarım, engelliler, yerel yönetimler akademisi ve özgür yurttaşlık gibi konular yer aldı.

'Özgür Yurttaşla, Özgür Kentlere' sloganıyla seçimlere hazırlanan DTP, seçim bildirgesinde ulus-devletçi yaklaşımın toplumsal ihtiyaçları

karşılamadığına dikkat çekti ve belediyeleri, demokratik özerkliği yaşatarak, demokratik cumhuriyeti kurma aracı olarak gördüğünü vurguladı.

Bildirgede, DTP'li belediyelerin Kürt sorununun barışçıl demokratik çözümü perspektifine bağlı kalarak, siyasal mücadelenin yanı sıra, yoksulluk ve işsizlikle mücadele yürüttüklerinin altı çizildi. Bu dönemde belediyelerin, bir yandan insanca yaşanabilir mekânlar yaratmaya çalışırken, diğer yandan Kürt kültürünü, sanatını ve dilini yaşatıp geliştirmeye yönelik kayda değer çalışmalar yürüttüğü ifade edilerek Kürt dili ve kültürüne katkı sundukları belirtildi. Ayrımcılığa uğramaları nedeniyle DTP'li belediyelerin hiçbir zaman yeterli kaynağa ulaşamadıkları ancak, yarattıkları kaynakları doğru kullanarak, 85 yılda yapılamayan hizmetleri yapmayı başardıkları da ifade edildi.

Konferansta, Kürt, Türk, Arap, Süryani gibi farklı kültürlerden insanların yaşadığı kentlerin çok kültürlülüğü benimsemeye ve kültürlerarası diyaloğu geliştirmeye yönelik projeler üretilemediğine dikkat çekildi

Halkların demokratik çözümünün 'toplumsal cinsiyetin özgürleşmesi, toplumsal ekoloji ve doğrudan demokrasi' gibi 3 ayak üzerine oturduğu ifade edilen bildirgede, "Yerel yönetimler doğrudan demokrasinin gelişmesine hizmet eden alanlardır. Yerelden geliştirilecek demokrasi kültürü, ülkemizin demokratikleştirilmesi sürecine ciddi katkıda bulunacaktır" tespiti yapıldı.

Yerel yönetimlerde kadının yer almasının önemine dikkat çekilen bildirgede, yüzde 40 cinsiyet kotasının uygulanacağı ve yönetimde cinsiyet eşitliği ilkesinin sağlanacağı ifade edildi.

Bildirgede çok dilli belediyecilik hizmetlerinin devam edeceği vurgulanarak "Kürtçe ikinci resmi dil olmalı, eğitimde ve kamusal alan başta olmak üzere yaşamın her alanında serbestçe kullanılmalıdır" denildi.

AKP seçimlerde valilikler eliyle buzdolabından hediye çekleri dağıtmasına kadar pek çok gayrimeşru yola başvurdu. Ancak Kürtler seçimin barış, demokrasi ve özgürlük mücadelesinde referandum olacağı bilinciyle hareket ederek sadaka politikalarını ve yapılan seçim oyunlarını boşa çıkarttı ve DTP bölgede birinci parti haline geldi.

Diyarbakır Büyükşehir, Batman, Hakkari, Iğdır, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van'ın olmak üzere 8 il, 51 ilçe ve 40 beldeyi kazanan DTP, il genel meclisi seçimlerinde ise Diyarbakır, Hakkari, Van, Mardin, Muş, Şırnak, Batman, Ağrı ve Iğdır'da birinci oldu. Böylece 2004'te 5 olan il sayısı 8'e 57 olan belediye sayısı 99'e çıktı. DTP, en büyük kazanımlarından biri Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in seçim çalışması yürüttüğü Van'ı AKP'den almak oldu. Ayrıca Siirt belediyesi de AKP'den DTP'ye geçti.

DTP yerel seçimlerde 2'si il, 15'i ilçe ve beldede olmak üzere toplam 17 kadın başkan adayı gösterdi. Bunlarda biri il olmak üzere 14'ü belediye başkanlığını kazandı.

KCK Operasyonları ve Tutuklamalar

DTP'nin yerel seçimlerden büyük bir başarı ile çıkması hükümetteki AKP'yi ve devleti sarstı. Kürtlerin bütün baskılara karşın demokratik özerkliği savunan DTP'ye oy vermesini devlet ve AKP KCK operasyonları adı altında yaygın tutuklamalarla cezalandırmaya kalktı.

14 Nisan 2009 tarihinde DTP genel merkez yöneticileri, Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu bürosu ve başta Diyarbakır olmak üzere birçok ilde ev baskınları ile insanlar gözaltına alınmaya başlandı.

Çeşitli illerde 2009 yılı boyunca sürdürülen operasyonlarda DTP il, ilçe yöneticileri, kadın ve gençlik meclisi çalışanları DÖKH yöneticilerinin yanında Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu'nun tüm üyeleri eski ve yeni 31 belediye başkanı ile belediye meclis üyeleri, belediye çalışanları, Yerel Yönetimler Akademisi çalışanları tutuklanarak cezaevine konuldu. Diğer belediye başkanlarından da gözaltına alınıp hakkında dava açılmayan kimse kalmadı.

Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu ile Yerel Yönetimler Akademisinin çalışmaları suç unsuru sayılarak iddianameye konuldu.

DTP bütün bu baskı ve tutuklama operasyonlarına karşın Yerel Yönetimler ve Ekoloji Komisyonu'nu yeniden kurarak çalışmalarına kesintisiz devam etti. Yeni seçilen belediye başkanlarına, belediye ve il genel meclisi üyelerine belediye mevzuatı ve demokratik, ekolojik cinsiyet özgürlükçü belediyecilik anlayışı temelinde eğitimler verilerek çalışmaların model ekseninde sürmesi için çaba sarfedildi.

Ancak 11 Aralık 2009'da DTP kapatıldı. Bunun üzerine 23 Aralık'ta DTP'li belediye başkanları ile belediye ve il genel meclisi üyeleri BDP'ye geçti.

Barış ve Demokrasi Partisi

Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) de kendinden önceki partiler gibi demokratik özerklik ve yerinden yönetim ilkesini savunuyordu. Demokratik özerlik BDP tüzüğünde BDP'nin amaçları arasında yer alı-

yordu:

"BDP, Türkiye'nin katı merkeziyetçi ve tekçi yapılanmasına karşı, siyasi ve idari yapısında demokratikleşmeyi sağlamak amacıyla köklü bir reformu savunur. Halkın yerelde söz ve karar sahibi olduğu, tüm farklılıkların kendini özgürce ifade edebildiği demokratik özerklik modelini benimser. Bu modeli yaşamsallaştırmaya yönelik kapsamlı çalışmalar yürütür. Bu amaç doğrultusunda bilimsel araştırma ve tartışmalar geliştirir."

BDP de, DTP'nin bıraktığı yerden çalışmalarına hız verdi. Kesintisiz süren operasyonlar sonucu darbeler alan yerel yönetimlerin problemlerini tartışmak ve modelin eksiklerini tamamlamak için konferans hazırlıklarına başladı. Konferansa hazırlık olmak üzere yerellerde toplantılar yapılırken kadın belediye başkanları ve meclis üyeleri de kadın konferansını topladılar.

21 Şubat 2010 tarihinde düzenlenen BDP'nin 1. Ekoloji ve Yerel Yönetimler Kadın Konferansı Nusaybin'de yapıldı. 200 delegenin katıldığı konferansta, yerel yönetimlerin kadın bakış açısı ile örgütlenmesine ilişkin sorunlar tartışıldı. Yapılan tartışmalarda kadın belediyeciliğinin her türlü rantçılık, yolsuzluk gibi ahlaki olmayan kazanç yol ve yöntemlere karşı mücadelede farklılığını yaratmasına karşın modelin oturtulmasında aynı başarının gösterilemediği tespiti yapıldı.

Erkek egemen zihniyetin açığa çıkan kadın gücünü kabullenmiş görünse de içten içe kadının toplumsallaşmasını ve öncülüğünü engellemeye çalıştığına ve kadını kadın çalışmalarıyla sınırlandırmak istediğine dikkat çekilerek yerel yönetimlerde özgün kadın örgütlülüğünün temel ihtiyaç olduğu belirtildi. BDP Ekoloji ve Yerel Yönetimler komisyonu ile koordineli olarak çalışacak olan 'Yerel Yönetimler Kadın Komisyonu'nun kurulmasının karar altına alındığı konferansta, ekolojik demokratik cinsiyet özgürlükçü özgür yerel yönetimler modelinin cinsiyet özgürlükçü bölümü ile kadın tutum belgesi de tartışılarak kabul edildi.

Konferansta ayrıca kadına yönelik şiddete karşı daha etkin mücadele edilmesi ve belediyelerde sığınma evlerinin açılmasına hız verilmesi, bütün belediye ve il genel meclislerinde Kadın Erkek Eşitliği Komisyonları'nın kurulması, belediyelerde kadın kurullarının oluşturulması kararları da alındı.

14 yerde belediye başkanlıkları ile 19 il genel ve 190 belediye meclis üyeliklerinin kazanılmış olmasının DÖKH'ün bu alanda yaptığı aktif çalışmalar sonucunda mümkün olduğuna dikkat çekilen konferansta, kadın belediye başkanları, belediye ve il genel meclisi üyelerinin Demokratik Özgür Kadın Hareketinin doğal üyesi olması da kararlaştırıldı.

Kadın Yerel Yönetimler Komisyonu bu kararları hayata geçirmek için 6 ilde eşitlik komisyonlarının kurulması ve işleyişi konusunda eğitimler gerçekleşti ve peşpeşe birçok belediye ve il genel meclisinde kadın kurulları, eşitlik komisyonları kuruldu. Belediye başkan yardımcılıklarından en az bir tanesine kadın meclis üyeleri getirildi. Sığınma evlerinin açılışına hız verildi. Bütün belediyelerin yaptığı toplu sözleşmelerde kadına yönelik şiddet uygulayan belediye çalışanlarına müeyyide uygulayan hükümlerin ve 8 Mart'ın kadın emekçiler için idari tatil ilan edilmesinin yer alması sağlandı. 3 ayda bir olmak üzere kadın belediyelerinin çalışmalarını anlatan bir yayın organı çıkarılmaya başlandı.

Özgür Yerel Yönetimler Hareketi Kuruldu

"Özgür Demokratik Yerel Yönetimlerle Demokratik Özerkliğe" şiarıyla 14-16 Nisan arasında Diyarbakır'da toplanan BDP 1. Ekoloji ve Yerel Yönetimler Konferansı öncesinde 16 ayrı merkezde düzenlenen konferans ve toplantılarla yerelin görüşleri alındı.

Konferansta ise Komisyon tarafından hazırlanan Özgür Demokratik yerel Yönetimler program ve tutum belgesi taslağı tartışılarak kabul edildi. Özgür Demokratik Yerel Yönetimler Hareketi'nin kuruluş kararının da alındığı konferansta idari ve mali özerkliğe kavuşturulan yerel yönetimlerle, herkesin kendi öz kimliği, kültürel varlığı, ana dili ve inançlarıyla özgürce yaşayabileceği vurgulandı

Konferansta kabul edilen ve daha sonra Özgür Demokratik Yerel Yönetimlerle Demokratik Özerkliğe adıyla BDP tarafından basılan yerel yönetimler modeli 4 esas üzerinde şekilleniyordu:

1. Örgütlü Toplum ve Demokratik Katılımcılık
2. Ekolojik yaklaşım
3. Cinsiyet özgürlükçü yaklaşım
4. Katılımcı Topluluk Ekonomisi

Seçilmişleri geri çağırma ilkesinin de yer aldığı modelde, kent meclislerinin kurulması ve mahalle evlerinin açılması,

Belediyelerin projelerini yaparken alandaki bütün demokratik kurumların, inanç örgütlenmelerinin, gençlik, kadın ve kent meclislerinin görüş ve önerilerini alması, Yoksulluğa karşı mücadele derneklerinin kurulması, ücretsiz sağlık hizmeti verilebilmesi için çalışmalar yapılması, Çok dilli belediyecilik uygulamalarına devam edilmesi, kent ve köy isimlerinin çok dilli yazılması, Hizmetlerin yürütülmesi sırasında halkın demokratik meşru hakları ile idari hukukun

çeliştiği hallerde, halkın demokratik meşru haklarının esas alınması yer alıyor.

Belediye çalışmalarının nasıl yürütüleceğine ayrıntılı olarak yer verilen modelde; örgütlü toplum ve demokratik katılımcılık, denetim ve şeffaflık, ekoloji, kadın, katılımcı topluluk ekonomisi, sosyal politikalar, kültür-sanat, spor, sağlık, personel politikası, belediye ve il genel meclisi üyelerinin çalışmasına ilişkin tutum belgeleri de yer aldı.

Konferanstan sonra belediye ve il genel meclisleri bütün çalışmalarını bu tutum belgelerini esas alarak yürütmeye başladılar.

Haziran 2012'de düzenlenen BDP'nin 2. alanda yapılan 5. Ekoloji ve Yerel Yönetimler Konferansı 190'ı seçilmişin toplam 8 bini aşkın siyasi tutsağın olduğu bir süreçte gerçekleşti. 14 Temmuz 2011'de DTK tarafından ilan edilen Demokratik Özerkliğin yaşam bulacağı kurumların başında gelen yerel yönetimler pratiğinin bütün boyutları ile ele alındığı konferansta, kentsel, sosyal, kadın, gençlik, kültür, eğitim, sağlık, ekoloji politikaları konusundaki çalışmalar tartışıldı, eksiklikler tespit edildi. Altyapı hizmetleri başta olmak üzere halk tarafından takdir gören hizmetlerin yapılmasının önünü kesmek isteyen hükümetin yerel yöneticilere karşı baskı, engelleme ve karalama kampanyalarının devam ettiğine dikkat çekildi. Kürt halkının özgürlük ve demokrasi paradigmasının, başka bir dünyanın mümkün olduğunu görünür kıldığı ve inkar imha ve siyasal soykırım politikalarına karşın adalet, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin başarıya ulaşacağı vurgulandı.

BDP'li belediyeler Özgür Demokratik Yerel Yönetimler modelinin geliştirilmesi için Kentsel Politikalar, Barışın İnşasında Yerel Yönetimler, Uluslararası Kadın Kentlerine Doğru Konferansı gibi pek çok konferans düzenlediler. Bu konferanslarda alınan kararlarla belediye hizmetlerin kalitesi artırıldı ve pek çok alanda 80 yılda verilemeyen hizmetler halka götürüldü. Yoksullukla mücadele dernekleri kurularak çatışmalı dönemin yarattığı yaraların sarılmasına çalışıldı. Van'da gerçekleşen depremde de ilk yardıma koşan belediyeler oldu. Rojava'ya yapılan yardımların önemli bir kısmı belediyeler aracılığıyla yapıldı. Kamu arazilerinin korunması, yeşil alanlara çevrilmesi, tarihi dokunun koruma altına alınması için örnek çalışmalar gerçekleşti. Kadınların politikaları konusunda ise dünyada sayılı örnekler arasında yerini aldı.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde meşruiyeti temel alan belediyeler merkezi yönetimin baskıcı politikalarının değişmesinde de önemli rol oynadılar. Açılan yüzlerce davaya karşın belediyelerin hizmet dili olarak kullanması sonucu kamuda 'yerel diller' adı altında olsa Kürtçenin kullanılmasının yasallaşmasının yolunu açtı.

Yerel yönetimler üzerindeki merkezi vesayetin sınırlandırılması ve bölgesel yönetimlerin kurulması ise son zamanların en önemli tartışmalarından birini oluşturmakta.

Toplumun Kendini Kadın Zekâsıyla Yönetmesi Olarak Eşbaşkanlık

Aysun Genç

Kürt Özgürlük mücadelesinin gündemimize yeni kavramlarla yeni anlamlarla girdiği bir yüzyılı yaşıyoruz. 'Demokratik özerklik, demokratik ulus, yeni sosyal bilim tanımı, özgürlük sosyolojisi, yeni yaşam' tanımı derken 'eşbaşkanlık' kavramı da benzer şekilde gündemimize girdi. Bir süredir kısmi bir gündem şeklinde varlığı bilinen bu kavram, son yerel seçimlerle birlikte bir bütün olarak gündemde yerini aldı. Eşbaşkanlık nedir, neden böyle bir yönteme ihtiyaç duyulmuştur, nasıl bir sistemdir, nasıl gerçekleştirilecektir, ilgi odağı olmasının sebebi nedir? Bu sorular etrafında oluşturulacak cevaplar özgür toplum olmanın da adımlarını örecektir. İçerik itibariyle, gelecek dönemlerde geçmiş dönemdekinden daha fazla gündemde olacaktır. Çünkü eşbaşkanlık, demokratik uluslaşmanın sistemidir, demokratik özerkliğin temel formudur. Demokratik öz yönetimin tek biçimidir. Eşbaşkanlık bir yandan sistemsel bir tedbirdir, bir yandan da hâkim zihniyet yapılanmasına bir müdahaledir.

Eşbaşkanlık, eş yönetim tarzının ortaya çıkarılmasıdır. Birlikte yönetebilme konusu kendini özgür yönetebilmekle, öz yönetimle mümkündür

Abdullah Öcalan, paradigmasını demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigma olarak formüle etmişti. Paradigmanın somutlaşması, zihniyetin bedenleşmesi anlamında sistem inşa çalışmalarında kadın özgürlükçülüğü boyutunun oldukça eksik kaldığı aşikârdır. Tabi sadece kadının özgürleşmesi eksik kaldı diyemeyiz. Çünkü kadın özgürlüğünün olmadığı bir toplumda demokrasinin ve bütün özgürlüklerin de eksik kaldığı bilinmektedir. Yine insanlar arasında özgür eş yaşam oluşmadığında doğa ile de özgür temelde bir yaşam gelişemeyecektir. Bundan dolayı bu konu aslında Öcalan'ın paradigmasının merkezini oluşturmaktadır. Bu sistemin gerçekleşme merkezidir de diyebiliriz.

Yerel yönetimler konusunda onca tecrübeye rağmen büyük başarıların ortaya çıkmayışının sebepleri nelerdir diye sorulduğunda verilecek birkaç cevap vardır:

- İlk olarak kendini devletçi anlayıştan koparamamak dile getirilebilir.

- Yine çalışmalarda öz yönetim anlayışını oluşturamamak da bir sebeptir. Yönetimdir işte, devlet yönetiyor, devlet karşısında da biz yönetiyoruz, deniyor ama farkını devletin dışında olma boyutunda ortaya koyma zayıftır. Tabi bu iki boyut birbirine benzese de derinlikli ele alındığında, öz yönetim anlayışını yaratamamak olarak somutlaştırılabilir. Yerel yönetim anlayışımızda meclis ve komün oluşturmak esastır. Bu çalışmalar güçlü örgütlenemediğinden ve çalışmaların örgütlenmesinde de öz yönetim anlayışıyla hareket edilmediğinden Abdullah Öcalan'ın dile getirdiği yerel yönetim anlayışı da ortaya çıkmamaktadır.

- Üçüncü ve esas sebep de yerel yönetim anlayışında erkek egemenlikli anlayışın aşılmamış olmasıdır. Aslında kadın özgürlükçülüğü konusu son madde gibi genelde sonlarda dile gelir. Gerçekte ise ilk ve son maddedir. Özgür toplumsallaşmanın tek şartıdır. Gerçekleştiğinde ise diğer şartların onunla birlikte yoluna gireceği tek şart da diyebiliriz.

Eşbaşkanlık tanımına ilişkin tartışmalarda ilk dile

gelen, kadının siyasete katılması konusu oluyor. Oysa eşbaşkanlığı bu şekilde ele almak bir yarımlıktır. Eşbaşkanlık salt kadının siyasete katılması için değildir. Erkek anlayışıyla yürütülen siyasete kadın özgürlükçülüğü yönünden bir müdahaledir eşbaşkanlık. Neden eşbaşkanlık diye sorulduğunda verilecek en sade cevap şudur: Toplumun kendini kadın zekâsıyla yönetmesi içindir eşbaşkanlık.

Belediyecilik, özerk yönetimler, öz yönetim biçimleri ya da benzer konuları değerlendirdiğimizde öz yönetim konusu karşımıza çıkıyor. Toplumun iradesini en güçlü şekilde açığa çıkarmak içindir öz yönetimler. İnsanlar ve toplumlar kendini yönetmiyorsa, başka birileri onu-onları yönetiyor demektir. Ben kendimi yönetmiyorsam evde annebabam beni yönetiyordur, okulda öğretmenim beni yönetiyordur, işyerinde patron yönetiyordur, sokakta polis zaten hiç eksik olmamaktadır, demokratik bir eyleme gidiyorum ve kendimi yönetemiyorsam orada dahi beni yöneten biri var demektir. Birileri beni belirliyor demektir. Ben kendi kendimi yönetemiyorum demektir. Burada irade yoktur. Bu erkek egemenlikli sistem demektir. Bunun aşıldığını söylemek zordur.

Bugün erkek şiddetinin, zekâsının, zihniyetinin her yeri işgal ettiği bir yaşamın içine sürüklenen toplum gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bunu aşamayan kadın da bu gerçekliğin içinde can çekişmektedir. Sadece erkek hâkimdir demiyoruz, erkek zihniyetinin hâkim olduğu bir sistem içindeyiz diyoruz. Kadının da katıldığı siyasetin temelde anlayışı değişmezse, ataerkil zihniyet ortadan kaldırılmazsa kadın rengi, zekâsı ya da gücü açığa çıkmayacaktır. Eşbaşkanlığın amacı bundan dolayı sadece erkeğin hâkim olduğu yerlerde kadını siyasete katmak değil. Kürt siyasetinde kadın katılımı yoğundur. Bugün bu gerçeğe rağmen kadın renginin çıkmaması yine yoğun ataerkil kültürün aşılmamış olmasındandır.

"Kadın kamuya açılsın, otoriteyi paylaşsın" demek kesinlikle yanlıştır. Özgür kadının otorite paylaşma sorunu yoktur. Kota konusu zaten otorite paylaşımıydı, bunu geliştirmişti. Kota konusu bunun bir tedbiriydi. Ama bugün bunu aşan bir durum vardır. Bugün ulaşılan özgürlük düzeyi karşısında otorite paylaşımı belirlemesi çok naif kalmaktadır. Sistem oluşturmada formsal tedbirler alınmakta ve belli bir disiplin oluşturulmaktadır. Bu yolla sistem yaratılmaya çalışılmaktadır. Eğer yaratılmazsa yine yeniden zihniyet boyutunda bir müdahale gelişmektedir ve bunun formsal yansıması da olmaktadır. Eşbaşkanlık işte bunun içindir. Demokratik siyasetin geliştirilememesi karşısında alınan özgürlüksel bir tedbirdir de diyebiliriz.

Bugün Türkiye ve Kürdistan'da belediyelerin büyük bir tecrübesi oluşmuştur. Ama varılan nokta demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmaya ulaşmak için yeterli değildir. Eğer hala ülkemizde dilencilik varsa, toplumsal adaletsizlik varsa, kadınlar bu derin ekonomik uçurumların kurbanı oluyorsa; fuhuşun gelişmesinin kökenine hemen hemen her zaman ekonomik zorluklar yerleşiyorsa; toplumlara uygulanan bioiktidar kadınlara uygulanıyor ve fuhuşla sonuçlanıyorsa; insanlar özgür eşit yaşayamıyorsa ve hala çocuklar sömürü düzeyinde koşullarda çalıştırılıyor ya da istismar ediliyorsa; bu adaletsizlikleri aşacak bir sistem gereklidir. Ve eşbaşkanlık işte bunun içindir. Bu noktada belirtilecek olan her şey de kadın zekasıyla oluşacak olan öz yönetim anlayışının yaşamsallaşmamasının özeleştirisi olacak ağırlıktadır.

Bunun aşılmasında kadının bedensel katılımı değildir esas olan. Kadının biyolojik olarak gidip yer alması değildir tabi. Kadının gidip salt kadını temsil etmesi de değildir. Eşbaşkanlık, eş yönetim tarzının ortaya çıkarılmasıdır. Birlikte yönetebilme konusu kendini özgür yönetebilmekle, öz yönetimle mümkündür.

Neden Abdullah Öcalan eşbaşkanlık perspektifini verdi ve eşbaşkanlık nasıl olmalıdır konuları önem kazanmaktadır. Eşbaşkanlık, toplumun yönetilme biçimine bir müdahaledir. Devletçilik ya da hiyerarşik yapılanma dediğimiz zihniyetten kopuş henüz somutlaşmamıştır. Erkek egemenlikli zihniyet baskı oluşturuyor toplum üzerinde. Siyasette de hangi adla olursa olsun ataerkil kültürün rengi ağırlıklıdır ve kadın da bu sistem altında renksizleştirilmektedir. Bununla bağlantılı olarak tüm toplum bu temelde yönetiliyor ve iradesizleştiriliyor.

Tüm toplum erkek zekâsıyla yönetiliyor. Erkek zekâsı nedir? Donmuş enerjidir erkek zekâsı. İktidara yatkın enerji biçimidir. Kalıplaşmış ve buzlanmış düşünce biçimidir. Erkek zekâsı her şeyi formlaştırıyor, donduruyor, canlılıkları öldürüyor. Ve bu durum yönetim olgusunda tam statüko oluşturuyor. Bu tarz erkek zekâsı donmaya, kalıplaşmaya, iktidar ekseninde kendini yapılandırmaya hazırdır. Bu zekâ biçimi hem kendini donduruyor hem de toplumun zekâsını donduruyor. Eşbaşkanlık donmuş erkek zekâsının, toplumu dondurmasına izin vermemek, hatta eritilerek, o zekâya da akışkanlık kazandırmak içindir.

Erkek zekâsı kapsayıcı değildir, şefkat merhamet azdır. Erkek zekâsı toplumun tümünü kapsayacak yapılanmada değildir. Erkeklerin bir ana kucaklayıcılığına ulaşması, özgür eş yaşam anlayışına ulaşmakla mümkündür. Ki bunun toplumsallaşması da eşbaş-

kanlık sistemiyle olacaktır. Toplumsal adaletsizliklerin normalleşmesi şefkat ve merhamet duygularının eksikliğindendir. Biri açken diğerinin tok yatabilmesi, erkek zekâsının ürünü olan sistemlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Adalet duygusu eksiktir. Binlerce yıllık biriken adaletsizliklerin erkek zekâsının ürünleri olduğu aşikârdır. Aynı zamanda adaletsizliklere göz yumma, sessiz kalma, kabullenme ve kanıksama durumlarının da erkek zekâsının ürünlerinden olan iktidarın yapı kazanmış halleri olduğu bilinmektedir. İktidarlaşmayla bağlantılı olarak erkek zekâsı sınıflandırır, tabakalar oluşturur, ikilemler oluşturur ve bunların hepsi devletleşmenin de şartları olmaktadır. Egemenlik ve devlet kodlarının tamamının erkek zekâsında somutlaşması durumudur bu.

Eşbaşkanlık donmuş erkek zekâsının, toplumu dondurmasına izin vermemek, hatta eritilerek, o zekâya da akışkanlık kazandırmak içindir

Kadın zekâsı nedir? Kadın doğurganlığı nedir? Kadın eğer kendi doğasına göre davranırsa, öyle hareket ederse, yönetici olmanın en iyi özelliklerini kendinde somutlaştırır. İlk olarak kapsayıcıdır. Kucaklayıcıdır. Düşünce tarzı hem akışkan hem de canlıcıdır. Aslında kadının doğal ana özellikleri onun toplumun öz yönetimini yapabilme kapasitesini de gösterir. Bu özellikleri dile getirdiğimizde kadın şekli geliyor aklımıza, o da yanlıştır. Saydığımız özellikler salt kadın bedeninin özellikleri değildir. Doğal toplumun temel toplumsal özellikleridir. Bir erkek eğer kendini toplumsal görevler kapsamında bir ana gibi görebiliyorsa, öyle düşünebiliyorsa, tüm çocukları, gençleri, yaşlıları, kısacası tüm toplumu kucaklayabiliyorsa, o zaman gerçekten bir öz yönetim olgusu yaratabilir, doğru bir eşbaşkanlık yapabilir.

Bir kadın nasıl kucaklayıcıdır, çocuğunu nasıl kucaklar, besler, büyütür, onun aç açıkta kalmasına katlanamaz. İşte bu özellikler kadının doğurganlığında maddeleşen kadın zekâsının görünme biçimleridir. Kadının zekâsı doğurarak, çeşitlenerek, büyüterek, ilerleyerek kendini görünür kılıyor. Eşbaşkanlık, toplumda bu tarz zekâyı yaratmak içindir. Kadın zekâsını toplumsallaştırmak içindir. Erkek zekâsının biraz normalleştirilmiş ve mevcut geriliklerin üzerinin örtülmüş hali olarak sunmak, eşbaşkanlık sistemini boşa çıkarmaktır. Bu kesinlikle kabul edilemez.

Eşbaşkanlık sistemi bir toplumsal analık sistemidir. Her bireyin kendi toplumunu kucaklaması için biraz ana olma duygusunu yaşamasını öngörür. Eşbaşkanlık için adaylıklarını açıklayan bireylerin her birinin sosyal bir analık anlayışı gelişmek zorundadır. Bu şart, topluma doğru ve anlamlı hizmet için şarttır. Toplum olmanın temel kuralı özgür birlikteliktir. İnsan türünün kendi türdeşleriyle birlikteliği, tarih içinde salt biyolojik olmanın ötesinde kültürel birlikteliklerle örülerek yaşamı mümkün kılmıştır. Yaşamın mümkün kılınması, tür olarak hayatta kalmanın başarılması anlamındadır. Hayatta kalmanın kültürleşmesi ve kurumsal bir çerçeveye ulaşarak insanlığın temel varoluşsal bir formu haline gelmesi, neolitik devrimin yaratıcısı Ana tanrıçanın toplumsallaşmasıyla ilintilidir.

Ana kadın, ana tanrıça özellikleri diyoruz, bunları sadece çocuk doğurmuş ve ana olmuş kadına ait özellikler değil, tüm kadınların özellikleridir. Aynı zamanda da toplumun kültürel özellikleridir. Abdullah Öcalan eşbaşkanlık konusuyla doğal toplumda kadında somutlaşan karakteri bugünün toplumunda herkesin temel karakteri olmasının özgür yaşamın bir şartı olduğu vurgusu yapıyor.

Özgür eş yaşam konusunda da dile gelmişti, erkekle yaşamak kaplan kafesine girmekle eşdeğerdir. Aynılaştırmamak gerekiyor ama ataerkil sistem içinde kadının da kendini erkekleşme gerçeğinden kurtarması, bugünün aşırı kadınsılaşan kadınlarına rağmen, kadın olabilmesi devrimsel bir gerekliliktir.

Abdullah Öcalan'ın insan yaklaşımı, kadın yaklaşımı eşbaşkanlığın neden ve nasıl olması gerektiği sorularına cevap veriyor. Erkek egemenliğinin erkekte ve toplumun tamamında yarattığı formlardan kurtulmak için eşbaşkanlık şarttır. Toplumda öz yönetim yaratmak için eşbaşkanlık şarttır. Yeni bir toplumsallık bilinci yaratmak için eşbaşkanlık şarttır.

Öz yönetim olgusu aslında bir kadın işidir. Kadınca bir iştir. Eşbaşkanlık konusu tabi ki bir anlamda tedbirdir de. Yanlış yaklaşımlara, hâkim anlayışlara, geriliklere ve devletçi iktidar anlayışlarına karşı bir tedbirdir. Kürt toplumu yanlış anlayışlar karşısında belli bir bilinçlenmeyi yaşamıştır. Bu da toplumsal bir özgürleşme eylemi olmaktadır.

Eşbaşkanların kendi toplumuyla sözleşmesi öz yönetim olmanın şartıdır. Çünkü eşbaşkanlık özgür toplumsallaşmanın sistemini oluşturmayı amaçlamaktadır. Eşbaşkanlık dünyasına atılan her adım, bu anlamda Türkiye ve Kürdistan toplumlarıyla sözleşmek anlamına gelmektedir. Ortadoğu'nun yeni toplumsal sözleşmesi eşbaşkanlık üzerinden gelişecektir. Bu anlamda eşbaşkanların bu toplumsal sözleşme zihniyetini oluşturması kadar bilinçlenen demokratik değerlere sahip çıkan halklarımızın da bu sözleşmeyi

eşbaşkanlardan istemesi şarttır.

Kendini eşbaşkanlığa aday görenlerin, kapitalist modernitenin, hiyerarşik devletçi sistemin ve her türden egemenlikçi zihniyetlerin niyet-dualarını baştan reddetmeleri gerekir. Bundan dolayı eşbaşkanlık demek, sıradan bir başkan olma durumunun çok ötesinde bir durumu ifade eder. Kendi toplumuyla özgür eş yaşam temelinde bir sözleşmeyi ifade eder. Her bir adayın, merkezileşmenin kesinlikle uzağında durarak, ortak iradeyle kolektif bir algıyı nasıl oluşturacağı, nasıl yaşayacağı, toplumun her türlü sorununa hangi ruhla yaklaşacağı sorularının cevaplarını şimdiden oluşturması gerekir. Tüm bu soruların cevaplarının ortaklaşması da özgür eş yaşamın toplumsallaşmasının nasıl olacağı yönünde cevaplar zinciri oluşturacaktır.

Eşbaşkanlık konusu bu işe soyunanların yaşamının her anını ve her hücresini örgütlemesini gerektirir. Bir eşbaşkan, toplumu aç ve yoksulken kendisi lüks içinde yaşamamalıdır. Yaşayamaz. Sınıfsal uçurumlar varsa eşbaşkanlık konusu başarıya ulaşamaz ve biçimsel kalır. Abdullah Öcalan'ın sistem inşa çalışmalarına biçimsel yaklaşmak, Kürt halkına ve demokratik ulus zihniyetiyle yaşamak isteyen topluma bir hakaret anlamına gelir. Maddi çıkar için bu işe soyunmak yanlış niyettir. Kötü niyettir. Toplumuyla sözleşmek, toplumuyla özgürlük temelinde sözleşmek önemlidir. Kesinlikle kendi toplumuna hizmet için bir adım atma olmalıdır. Hatta varsa ekonomik getirileri dahi toplumun hizmetine sunma büyüklüğü olmalıdır. Bu durum, devletçi sistemin, devlet memurluğunun niyet-duasını reddetmektir. Çünkü bu dualar varlık yokluk sorunudur. Maaş, çıkar ya da benzer maddi çıkar durumları kesinlikle eşbaşkanlık konusuna gölge düşürecek konular ve durumlar olmaktan çıkarılmalıdır.

Eşbaşkanlık konusu özgür eş yaşam konusuyla da derinden bağlantılıdır. Özgür eş yaşam konusuna yoğunlaştıkça eşbaşkanlık konusunun da temeli ortaya çıkmaktadır. Birlikte çalışabilmek, kolektif bir tarz açığa çıkarmak önemli ve esastır. Hem iktidarın bireydeki egoyu büyütmesinin önlemini almaktadır hem de doğru bir büyüme tarzı açığa çıkarmaktadır.

Birey renginin kaybolmadığı, bireylerin sürüleşmemesi içindir eşbaşkanlık sistemi. Bundan dolayı da yaratıcı olmalı, an an sistem ve yaşam üzerine yoğunlaşma olmalıdır. Bunun için de kendini sürekli eğitmek şarttır. Eşbaşkanlar bu temelde kendini sürekli ve hatta yaşam boyunca eğitmelidir. Kendini eğitmenin kendi toplumuna layık olma çabası olduğunu bilmelidir. Halkın her bir bireyine ulaşmak ve bu ulaşmaları anlamlı, bilinçli hale getirmek öz yönetim olabilmenin şartıdır.

Abdullah Öcalan'ın özgür zekâsının ürünü olduğu için ilk duyduğumuz andan itibaren bize güzel geliyor kavram. Bir özgürlük duyumsaması oluşturuyor. Ama bu algıya denk bir çalışma, bu algıya denk bir duruş ve ele alış olmalıdır. Tabi kavramı salt dile getirip tüketmemek gerekir. Eşbaşkan demekle eşbaşkan olunmuyor. Eşbaşkan ünvanını almakla hiç kimse öz yönetim gerçeğini kendinde somutlaştırmıyor. Eşbaşkan ünvanını almakla hiç kimse özgür eş yaşam anlayışını kendi hakikati haline getiremiyor.

Eşbaşkanlık, Jin, Jiyan Azadî sloganını yaşamsallaştırmak içindir. Toplum iradesizleştirilmiştir. Kadın ve yaşam bağlantısında toplum vardır. Kadının özgür olması toplumun özgürlüğünü hedeflemektedir. Bu sloganda felsefi bir anlam vardır. Yaşam ve özgürlük bağlantısında kadın ve yaşam kesişmesi vardır. Ve bunu anlayabilmek, eşbaşkanlığın da şartıdır. Kadın olmak, yaşamla mı ölümle mi bağlantılıdır? Kadın olmak, özgürlükle mi kölelikle mi bağlantılıdır? Bu konular çok önemlidir. Birey için önemli olduğu kadar yönetim konusunda bireyi aşan bir öneme konu olmaktadır. Savaşta insanların sorumluluğunu taşımak çok zordur. Ama yaşam konusu savaş kadar önemli ve hassastır. İnsanların iradesinin sorumluluğunu almak, onların beden sorumluluğunu almaktan daha ağır bir sorumluluktur.

Kürt toplumu, yeni özgür toplumsallığına yönelen bir halkın değerleri karşısında istismarcı yaklaşımları görecek, bilecek, bunun takipçisi olacak bir bilinç düzeyine gelmiştir. Aynı zamanda halkımız kendi sistem gönüllülerini hizmet edecek bir düzeyi de açığa çıkarmalıdır. Eşbaşkanlık kavramını kullanıp eşbaşkanlığın gereklerini yerine getirmemek de kavramı ve kavram etrafında örgütlenen değerler dizisini tüketmektir ve kabul edilemez. Bunun için eşbaşkanlık kapsamında yapılacak temel çalışma kendini ve toplumunu bilinçlendirmek olmalıdır.

Eşbaşkanlık sistemi, demokratik ekolojik kadın özgürlükçü toplum paradigmasının pratikleştirilmesidir. Demokratik ulus zihniyetinin bedenleşmesi olan demokratik özerkliğin gerçekleşme tarzıdır. Demokratik özerklik eşbaşkanlık sistemiyle gerçekleşecektir. Demokratik ve ekolojik olmanın ilk şartı, eşbaşkanlık sistemiyle kadın özgürlükçü bir toplum yaratma adımlarını atmak ve bu adımları başarıya ulaştırmaktır. Kadın özgürlükçü olamayan bireylerin demokratik olmaları beklenemez. İnsan türünün kadın cinsine yönelik yaklaşımlarında bir özgürlük bilinci oluşturamayanların doğadaki diğer canlı türleri karşısında özgürlükçü bir tavır sergilemeleri beklenemez. Çünkü hayat bir hakikattir ve hakikat

bütündür.

Eşbaşkanlık sistemi, Kürdistan özgürlük mücadelesinin kendi örgüt sisteminde başlattığı ve kadın kotasıyla bunu ilkeselleştirdiği özgürlükçü yaklaşımı aşarak özgürlük çıtasını daha da yükseltmesinin adıdır.

Eşbaşkanlık sistemi siyasete kadının ya da kadın renginin girmesi değildir. Çünkü kadınların biyolojik olarak siyasete girmesi toplumsal özgürlük için yeterli bir adım değildir. Aynı zamanda erkek egemenliğinin ve ataerkil kültürün bunca etkin ve baskın olduğu bir dünya sisteminde kadınların rengini renksizliğe dönüştürmek için her an ve mekânda erkek ittifakları da hazır durumdadır. Eşbaşkanlık sistemi erkeğin de kadınla birlikte siyaset yürütmeyi öğrenmesi anlamında kadınla insanlaşma hakikatine ulaşmasının bir yöntemidir.

Eşbaşkanlık sistemi, salt kadın iradesini siyaset alanında etkin kılmayı amaçlıyor demek, toplumun özgürlük problemlerinde erkeğin sorumluluğunu ve kendisinde başlatacağı görevlerini görmemektir. Bu söylem mevcut siyaset anlayışında erkek iradesi çok özgürmüş gibi bir yanılgıyla birlikte ortaya çıkıyor. Devletçi siyaset anlayışı erkeği de iradesizleştirmiştir. Bu nedenle erkeğin de irade olma ihtiyacı vardır. Kadının da vardır. Eşbaşkanlık sistemi, her iki cinsin özgür iradeleriyle siyasete katılmalarını sağlamanın bir yöntemidir.

Eşbaşkanlık sistemi, bir kadın ve bir erkeğin birlikte oluşturduğu bir yönetim tarzı değildir. Çünkü eşbaşkanlık sistemi kadın ve erkeğin birlikte, sürüleştirmeyen, iradesizleştirmeyen, kendi rengini başka hâkim renkler içinde kaybedilmediği ve geliştiren-ilerleten bir kolektivitenin oluşturulduğu sistemi, tabiî ki sistemle birlikte yeni özgür yaşamı yaratmasının adıdır. Kadının siyasal aktivitesini erkekle kolektifleştirerek toplumsal bir güç ve yaşam tanımı açığa çıkarmaktır.

Ütopyadan Gerçeğe: Rojava'da Özyönetim

Aldar Xelil,1970 yılında Hesekê'de doğdu. 1988'de Hesekê'de lise okuduğu yıllarda okulu terk edip siyasi ve devrimci çalışmalara katıldı. Lübnan, Halep, Şam ve Cezîrê'de gerilla ve siyasi faaliyetlerde bulundu. 2003 yılında kurulan Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) kurucu üyelerindendir. Şimdi ise Demokratik Toplum Hareketi (TEV-DEM) ve Kürt Yüksek Konseyi yürütme kurullarında yer almaktadır. Aynı zamanda Rojava Demokratik Özerklik Yönetimi'nin danışmanlarındır.

Ortadoğu'da adına "Arap Baharı" denilen çatışmalı bir süreç başladı. Bu kaosun en kanlı bölgelerinden biri de Suriye oldu. Ortadoğu'daki bu durum genel olarak 20.yy'daki ulus-devlet paradigmasının bir çıkmazı olarak değerlendirildi. Sizler ise bu çıkmazın karşısında III. yol olarak Demokratik Özerklik projesini ortaya koydunuz. Demokratik Özerklik projesinin gerçekleşmiş hali ya da pratize olmuş yönleri üzerine neler söyleyebilirsiniz?

Ortadoğu'nun gerçekliği ve çelişkileri üzerine çok farklı görüşler var. Fakat biz bu dönemi halkların baharı olarak tanımlıyoruz ve öyle kabul ediyoruz. Başlayan süreci de -halkların başlattığı süreci- modernizmin kölelik boyunduruğunun halkların boynundan kalkması için bir kurtuluş olarak görüyoruz.

Şüphesiz ki dünya derin bir siyasi kriz yaşıyor. Dünyanın bu derin krizden kurtulması ve kendine gelmesi biraz zor görünüyor. Ortadoğu ve insanlık, uygarlıksal gelişim gibi bazı kronik hastalıklara yakalanmış. Bu hastalık da toplumlar arasında büyük bir tıkanmaya sebebiyet veriyor, toplumlar yaratım ve gelişme güçlerini kaybediyor. Bu hastalıklardan biri olan ulus-devlet anlayışı da halkların yakasına yapışmış ve yıllarca sorunların tek çözümü olarak öne sürülmüştür. Bunun sonucunda da birçok savaş, çatışma ve sınırsız bir kan dökülmesi yaşanarak günümüze kadar da devam etti. Bu da söylemeye değer ki kapitalist modernite bu hastalığı Ortadoğu'ya aşıladı ve buna bağlı olarak varolan bozulma daha da arttı. Birçok siyasi çevre ulus-devlet formunu halkların sorunlarının çözümü olarak öne çıkardılar, bunun tam tersine sorunlar giderek derinleşip ağırlaştı. Bunun sonucunda halkçı ve devrimci bir tutum ortaya çıktı, biz de bunu "halkların baharı" olarak adlandırıyoruz. Halkların baharında da ortaya çıkan deneyimler, bazı eksiklikleri de ve mümkün olmayan şeyleri de içerisinde barındırıyordu. Bizim de bu konudaki fikirlerimiz sonradan netleşti.

Dışarıya bağlı olan bazı hareketler, rejim değişikliklerini ve mevcut iktidarları yıkmayı devrimin kazanımları olarak sundular. Bazıları bunu Suriye'de de tekrarlamak istediler. Fakat ak-kara ikilemi içerisinde boğuldular ve bizi de suyun dibine çekmeye çalıştılar. Ancak biz daha baştan III. yol olduğumuzu açıkladık. Bizim yolumuz bağımsız bir yol, bazı özel faktörlere dayanır ve onun da stratejisi de açıktır. Kısaca bunu demokratik özerklik yönetimi olarak da adlandırabiliriz. Bu projenin gerçekleşmesi de mevcut durumda çok zordu. Hareketimiz ve projemiz birçok saldırıya maruz kaldı. Bölgesel ve uluslararası güçlerden tutun da medya üzerinde yapılan saldırılara kadar birçok farklı saldırı bize karşı gerçekleştirildi. Daha başlangıçta da bizim farklı bir düşüncemiz vardı ve biz bu temelde demokratik özerklik yönetimi için toplumu örgütlemeye başladık. Büyük bir siyasi ve örgütsel bilinçle, inançla ve

kavrayışla hareket ettik. Meşru savunma projesini ve Kurdî alanların savunmasını öne çıkardık. Aynı zamanda meclisler için seçimler yaptık ve hiçbir alanımızı örgütsüz bırakmadık. Bu kavramlar üzerine III. yol siyasetimizi öne çıkardık. Görüşlerimize, inancımıza göre hareket ettik, iktidar içerisinde sandalye arayan rejim ile muhalefetin kapsama alanına girmedik. III. yol bizim için demokratik uygarlık yoludur. Bu aynı zamanda Kürtlerin özgün rengidir ve halk özgücüyle, demokratik siyasetin ölçülerini ve iradesini gerçekleştirecek. Sonuç olarak şunları söyleyebilirim: Bütün şiddetli saldırılara karşı, çetelerin saldırılarına karşı ve bazı Kürt çevrelerin çirkin tutumlarına karşı biz bütün örgütsel açılardan olumlu adımlar attık. Çalışmalarımız 3 kantonun yasama ve yürütme meclislerinin kurulmasıyla sonuçlandı. Ve milyonlarca insanın etrafında kenetlendiği bu sistemin de amacına ulaşacağına inanıyoruz. Son olarak tekrarlamak isterim ki; bizim bu yürüyüşümüz çok zorlu konaklardan geçti. Bize yöneltilen saldırılar, komplolar ve kara çalmalar halkımızın iradesi, savaşçılarımızın emeği ve şehitlerimizin kanıyla bertaraf edildi. Kürt halkına kıymetli bir yer biçen ve bütün dünyayı şaşkına çeviren bu başarı ve kazanımlar için halkımıza, militanlarımıza ve şehitlerimize borçluyuz.

Rojava'da meclisler üzerinden bir örgütlenme ve kendi kendini yönetme durumu gelişti. Bu klasik yönetimlerden farklı bir model. Köy, mahalle, nahiye ve kent meclislerinin işleyişi nasıl gerçekleşiyor?

Bizler yürüyüşümüzü gerçekleştirebilmek için örgütlenme modelinin halkımızın subjektif ve objektif koşullarına uygun olmasını istedik. Hazır ve tanınan klişelere göre hareket etmedik. Evet, sıfırdan başlamadık, yılların mirası üzerinden demokratik özerklik anlayışına göre hareket ettik. Ayrıca eski ve devletçi paradigmalarla da savaştık, onlara karşı bir savaş başlattık.

Alttan üste doğru bir halk örgütlemesi gerçekleştirdik. Bu çerçevede halk meclislerinin kominler temelinde köylerde, mahallelerde ve şehirlerde kurduk. Fakat çalışmalarımız burada son bulmadı. Bu temel üzerine Rojava Kürdistanı Halk Meclisleri'ni açık ve şeffaf seçimlerle belirledik. On binlerce yurttaş seçimlere katıldı. Rojava Kürdistanı Halk Meclisi de daha sonra Demokratik Toplum Hareketi Yürütme Meclisi'ni (TEV-DEM) seçti. Bu meclisler de meşru gücünü halktan alarak mücadelelerini yükselttiler. Seçilmiş olan meclislerimiz önceden belirlenmiş olan bir mekanizmayla çalışmalarını yürüterek, birincisi halka hizmet etmek, ikinci olarak da demokratik özerk yönetimi inşa etmek için çok anlamlı kazanımlar elde ettiler.

6 Ocak 2014 tarihinde Rojava Toplumsal Sözleşmesi ilan edildi. Akabinde de Cizîrê, Kobanê ve Efrîn Kantonlarında Demokratik Özerklik yönetimleri ilan edildi. Yasama ve yürütme meclisleri oluştu. Bu meclislerin genel işleyişlerini anlatabilir misiniz?

6 Ocak 2014 tarihinde Demokratik Özerklik Yönetimi'nin her üç belgesi -yani Toplumsal Sözleşme, Seçim Kanunu ve Demokratik Özerk Yönetim- Yasama Meclisi tarafından onaylandı. Her üç belge de aralarında siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, Kürt, Arap, Süryani, Asuri, Çeçen ve diğer oluşumların içerisinde yer aldığı Demokratik Özerklik Projesi Geçici Yönetimi tarafından

hazırlandı ve kabul edildi. Daha sonra da Suriye Kürtleri Ulusal Meclisi (ENKS) genel sekreteri Ekrem Hiso, Yürütme Meclisi'ni kurması için görevlendirildi. 21 Ocak'ta da Yürütme Meclisi oluşturularak, başkanı ve bakanları Kürtçe, Arapça ve Süryanice yemin ederek çalışmalarına başladı.

Yürütme Meclisi, halkın günlük ihtiyaçlarını gidermek, ekonomik, hizmet, toplumsal, kültürel, güvenlik ve savunma alanlarında çalışmalarına başladı. Bu çalışmalar, bir taraftan sivil toplum örgütleri, eğitim, hizmet, belediye meclisleri, Halk Savunma Güçleri (YPG), Asayiş Güçleri diğer taraftan da Yürütme Meclisi tarafından yürütülecek. Yürütme Meclisi ayanı zamanda 4 ay içerisinde seçimlerin yapılması ve Yasama Meclisi'nin oluşması için de çalışma başlatacak.

Yasama Meclisi de yasal düzenlemeler yapmaya devam edecek ve Yürütme Meclisi'nin çalışmalarının denetimini yapacak. Yasama Meclisi ayrıca kendi tüzüğünü oluşturarak dış ilişkiler komitesi, iletişim ve kültür komitesi, güvenlik komitesi, ekonomi komitesi, hukuk komitesi, insan hakları komitesi ve diğer komitelerini oluşturacak. Yüksek Adalet Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Seçim Komiserliği'nin onamasını yapacak.

Yasama ve yürütme meclislerindeki kadın, gençlik, halklar ve inançların temsiliyet oranları hangi düzeyde?

Toplumsal Sözleşme'de kadın haklarına siyasetteki ve yaşamdaki rollerine ilişkin birçok madde var. Toplumsal Sözleşme'ye göre kadınların Yasama Meclisi ve bütün meclisler ile komitelerdeki temsiliyet oranı en az yüzde 40 olacak ve meclis başkanlığında da eşbaşkanlık sistemi olacak.

Gençlerin de kurumlar ve meclislerdeki temsiliyet oranı Toplumsal Sözleşme'de yasal güvence altına alınmış. Diğer halklar ve inançlar için de Cizîrê Kantonu ortak bir kanton alarak belirlenmiş Kürtçe, Arapça ve Süryanice de resmi dil olarak belirlenmiştir. Seçim Yasası'nda da her oluşumun kotası şöyle belirlenmiş: Kürtler %10, Araplar %10, Süryaniler %10 Ermeni, Türkmen, Çeçen, Êzidî ve teknokratlar %5 olarak belirlenmiş. Diğer %65'lik kısım da oy kullanımı sonuçlarına göre belirlenecek. Ayrıca Toplumsal Sözleşme'de bütün inançların özgürlüğü güvence altına alınmış ve Êzidîlerin kurumlardaki rolü de güvenceye alınmıştır.

Rojava Toplumsal Sözleşmesi'nde kadın kotasının yanında kurumlarda ve meclislerde eşbaşkanlık sisteminin uygulanacağı belirtiliyor. Şu anda Rojava'da bunun ne kadarı başarıldı?

Toplumsal Sözleşme'de Yasama Meclisi'nin eşbaşkanlık sistemiyle yürütüleceği belirtiliyor. Fakat bu eşbaşkanlık sisteminin diğer meclislerde uygulanmayacağı anlamına gelmiyor. Gelecekte bu da uygulanabilir. Yine de Toplumsal Sözleşme'de cinsiyet eşitliğinin ve kadınların özgünlüğü birçok yönüyle güvence altına alınmış. Kadınların da bu konuda önü açıktır, Yasama ve Yürütme meclisleriyle tüm meclislerde yerlerini alabilirler. Bu zaten mevcut kantonların yönetimlerinde bütün açıklığıyla ortadadır. Burada belirtmek istediğim bir husus da ortak ve kurumsal çalışmaların bireysel başkanlık sisteminden daha demokratik olmasıdır. Biz bu tarzın daha başarılı olacağına ve demokratik özerklik sistemine daha uygun olacağı inancındayız.

Rojava'da şu anda uygulanan hukuk ile gelecekte inşa etmeyi tasarladığınız Demokratik Özerk yönetimin hukuk modelini açıklayabilir misiniz?

Halkımız egemen rejimin zulmünü çok gördü ve sistemin hukukunun acısını da çok çekti. Egemenlerin hukuk sistemi zulmün, zorbalığın ve kölelik siyasetinin bir bahanesi olmuştu. Bu yüzden de halkımız kendi haklarını güvenceye alacak bir hukuk sistemine ihtiyaç duyuyordu. Hukuk ile ahlak arasında uyum sağlayacak yeni bir hukuk sistemine ihtiyaç vardı. Halklar, inançlar, cinsler vs. arasına ayrım koymayacak demokratik toplum paradigması çerçevesinde, "herkes için adalet" anlayışını hakim kılacak ve bu esaslar üzerinde kurulacak adil ve hukuki bir sisteme ihtiyaç vardı. Pratikte de bizler seviyelere göre halk mahkemeleri, iade mehkemeleri ve Yüksek Adalet Mahkemeleri'ni kurduk. Bu mahkemeler Rojava'nın bütün ilçe ve kentlerinde yasalara uygun olarak ve ahlak ölçülerine göre çalışmalarını yürütüyor. İmkanlar çerçevesinde yargıçlar da toplumun ahlak ve hukuk ölçülerine göre belirleniyor. Burada da avukatlar, eski hukukçular, hakşinas(haktanır) kişiler ve kanaat önderleri gibi deneyim sahipleri kişiler görev alıyor. Ve bu mahkemeler bugüne kadar rejim tarafından çözüme kavuşturulmamış, kronikleştirilmiş binlerce davayı karara bağladı.

Fakat Demokratik Özerklik yönetimin adalet ve hukuk temeline oturması için bağımsız bir hukuk sisteminin kurumsallaştırılması gerekir. Bunun için de Rojava'nın birçok yerine çok sayıda hukukçu ve uzman adalet akademilerinde çalışmalarını sürdürüyor. Hukuk ve yasalar için birçok kişiyi de eğitime aldık. Rojava'da birçok insan hakları kurum ve kuruluşu çalışmalarını devam ettiriyor. Yine bölgesel ve uluslararası çok sayıda kurum da bizleri ziyaret ediyor ve bizler onlardan da görüşler alıyoruz, önerilerini değerlendiriyoruz. Burada sizin aracılığınızla da belirtmek isterim ki; tüm uluslararası kurumlara gelip de -bazı tarafların kara çalmalarını görmeleri için- Rojava'yı yakından tanımaları için kapılarımızın açık olduğunu bilmelerini isterim. Onların da deneyimlerinden yararlanmak isteriz.

Rojava'ya askeri saldırıların yanında çok yönlü saldırılar gerçekleşti. YPG/YPJ ve Asayiş Güçleri'nin direnişini ve Rojava Demokratik Özerk sistemde halkın özsavunma örgütlenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Rojava Kürdistanı'na ve Kürt halkının varlığına karşı çok şiddetli bir saldırı yürütüldü. Katletme, talan ve göçerme ile Rojava'yı boşaltmak istediler. Aynı zamanda da Kürtler ile Suriye'nin diğer halkları arasında bir iç savaş çıkarmaya çalıştılar. Bu saldırıların yanında, bir de siyasi, diplomatik ve ekonomik saldırılar gerçekleştirdiler. Bir taraftan da medya yoluyla Kürt halkının Suriye Devrimi'ne katılmadığı propagandasını yaymaya çalıştılar. Diğer bir taraftan da çeteci gruplar ve komşu ülkeler olan Türkiye ile Güney Kürdistan Rojava'ya ambargo uyguladılar. Amaçları Kürt halkının iradesini kırmaktı. Fakat bizler mücadele bilincimizle bütün bunları büyük bir titizlikle takip ettik ve bunlara karşı da hazırlıklarımızı yaptık. İzlediğimiz III. yol stratejisinden dolayı da kendimizi savunmak zorunda kalacağımızı ve meşru savunma temelinde savaşacağımızı gördük. Bundan dolayı çok erken bir dönemde gençler arasında askeri bir gücün kurulmasını esas aldık. Eğitimlerini, büyütülmesini ve ilerlemesini sağladık. Bu esaslar üzerinde de önce Halk Savunma Birlikleri'ni (YPG)

daha sonra da Kadın Savunma Birlikleri'ni (YPJ) kurduk. Bunların yanında da iç güvenlik için Asayiş Güçleri kuruldu. 19 Temmuz'da da Rojava'daki kentlerin kurtarılması ve varolan boşluğun doldurulması için harekete geçildi.

Rojava'nın ilhakına, işgaline ve yerüstü ile yeraltı zenginliklerinin talanına, sömürülmesine karşı bir mücadele başlattık. Çok şiddetli çatışmalar yaşandı. YPG ve YPJ savaşçıları ile Asayiş Güçleri halkın da yardımıyla bu saldırılara karşı kahramanca bir direniş gösterdi ve çetelere de büyük darbeler indirdi. Serêkaniyê'de başlayan çatışmalar kısa bir sürede tüm bütün Rojava'ya yayıldı. Şêmeqsûd, Eşrefiye, Til Eran, Til Hasil ve Til Koçer'e kadar 500 kilometrelik bir alana yayıldı. Herkes Kürtlerin direniş hattının gücünü gördü ve herkes Kürtlerin askeri gücünün hesaba katılması gerektiğini kabul etmek zorunda kaldı. En önemlisi de YPG'nin hiç ayrımsız bölgenin bütün halklarını, inançlarını ve farklılıklarını koruması oldu. Bundan dolayı da bölgedeki oluşumların YPG'ye olan güveni arttı ve birçok Arap ile Süryani yurttaş YPG saflarına katıldı. Birçok Arap aşireti de YPG'nin kendilerini koruması için YPG'ye çağrılarda bulundu.

Asayiş Güçleri de çeteci gruplara, bombalı saldırılara ve intihar bombacılarına karşı görevlerini yerine getirdiler. YPG, YPJ ve Asayiş Güçleri bu başarılarından sonra Rojava ve Kürt halkının meşru savunma gücü oldu. Ulusal bir askeri güç oldular ve Kürt Yüksek Konseyi çatısı altında görev almaya hazır olduklarını belirttiler. Ve artık tüm bölgenin bağımsız ve meşru savunma gücüdür. Rojava Demokratik Özerk Yönetimi'nin ilanından sonra da resmi bir şekilde yönetimlerin çatısı altında görevlerini sürdüreceklerini deklere ettiler. Gittikçe derinleşen mevcut çatışmalı süreçte de savunma ve asayiş güçlerinin güçlendirilmesine ihtiyaç var. Ama asıl olarak savunmanın ve özsavunmanın halkın içerisinde bir kültür olarak yerleşmesi gerekir. Savunma halkın bir erki olmalı.

Rojava'da şu anda yürütülen eğitim ve kültürel çalışmalarıyla birlikte eğitim dilleri, müfredat ve hayata geçirilmiş eğitim kurumları üzerine neler söyleyebilirsiniz?

Kendimizi yılların yasakçı ve eritim siyasetlerinden kurtarmamız gerekiyordu. Eskiden de yürütülen dil, eğitim, kültür ve sanat çalışmaları devrimsel süreçle birlikte hız kazandı. Özellikle de Kürtçe eğitim çalışmaları, Kürt dili öğretmenlerinin yetiştirilmesi konularında Rojava'da baştanbaşa Kürtçe eğitimi verecek bir devrimsel düzey yakaladığımızı söyleyebiliriz. Fakat hala da önümüzde çok fazla sorun, sıkıntı var. Kitap, eğitim materyalleri, uzmanlaşmış öğretmen eksikliği ve bunlardan bazılarının kişisel çıkar kaygıları sıkıntılarımızdan sadece bazılarıdır. Biz daha rejimin eğitim sisteminden tamamıyla kurtulamasak da imkanlar çerçevesinde eğitimin bazı konularında ekler ve çıkarmalar da yapıyoruz.

Rejimin eğitim sisteminde ulusları eriten birçok yön var. Bunları kaldırmaya çalışıyoruz. Bu yüzden de anadil eğitiminin önündeki tüm engelleri kaldırarak, Kürtçe, Arapça ve Süryanice olmak üzere üç dilde eğitimi esas aldık. Bölgenin çok renkliliği üzerine de çalışıyoruz ve bölgedeki oluşumların kültürlerine de yeniden can verilmesini sağlamaya çalışıyoruz. Bu yüzden de her zaman demokratik kültürün ve demokratik ulus kültürünün önem kazanması ve çağdaş bir kültür örneği için çabalıyoruz.

Baas rejimi döneminde Kürtler ve diğer halklar her alandan dışlandıkları gibi ekonomik alandan da dışlanmışlardı. Halkın ekonomik üretimi nasıl ve gelecekte nasıl bir ekonomik model öngörüyorsunuz? Bununla bağlantılı olarak Rojava'ya gerçekleşen göçü, göçün sonuçları ve Rojava'da sunulan sağlık hizmetleri üzerine neler söyleyebilirsiniz?

YPG, YPJ ve Asayiş Güçleri; fedakar halkımızın da desteğiyle Rojava'yı baskıcı, terörist ve çeteci gruplardan korudular. Fakat ekonomik olarak da iki çelişkiyle karşılaşıyoruz; birincisi Rojava büyük bir ekonomik kaynak ve birçok stratejik ürünün deposu, ikincisi de Rojava halkları bu ürünlerden, kaynaklardan mahrum bırakılmış ve Rojava'da herhangi bir fabrika dahi kurulmamış. Bizler şimdi bütün gücümüzle bu çelişkiyi gidermeye çalışıyoruz, fakat bu çalışma da acil ve kolay yapılan bir şey değil. Bu çalışma çözüm ufukları karartılmış olan Suriye Devrimi'nin durumuna göre yürütülmelidir. Burada etrafımızdaki devlet ve güçlerin niyetini de açık bir şekilde gördük. Bunların gözü Rojava'nın petrolü ve buğdayındaydı. Aynı şekilde çetecilerin de gözü bunlardaydı.

Biz şimdiye kadar bu ulusal varlıkları ve zenginlikleri koruduk. Bu yüzden de Rojava çok şiddetli bir ambargoya tabi tutuluyor. Ve ambargo öyle bir seviyeye ulaşmış ki örneğin Kobanê gibi bir yerin suları kesiliyor, yaşamsal maddelerin geçişine izin verilmiyor. Türkiye, Irak ve Federe Kürdistan gibi devletler kendi siyasi ve ekonomik çıkarları için böyle bir ambargonun destekçisi olmuşlardır.

Önümüzdeki süreçte de elimizdeki bütün imkanları kullanarak ekonomiyi canlandıracağız ki; halkın ihtiyaçlarını giderebilelim ve Rojava savunmasını yapabilelim.

Suriye'deki savaşın devamı halkı iki ateş arasına

sürüklemiş durumda. Bunlardan biri rejim güçleri; diğeri de halka olan baskılarıyla rejimden aşağı kalmayan çeteci gruplar. Bu sebeple de birçok yurttaş Suriye kentlerinden Rojava'ya göç etmektedir. Rojava'ya göç edenlerin sayısıyla ilgili elimizde resmi ve kesin bir sayı olmasa da en az Rojava halkının nüfusu kadar bir göçten bahsedebiliriz. Bu durum Rojava'nın yükünü daha da ağırlaştırmış.

Bugüne kadar da uluslararası kurumların herhangi bir insani yardımı bize ulaşmadı. Sadece Kuzey Kürdistan halkının gönderdiği yardımlar bölgeye ulaşıyor. Bazen de bazı insani yardım kurumlarının gönderdikleri bölgeye yetişiyor. Biz de alternatif yolları aramak zorundayız. Rojava'nın bazı bölgeleri oralara uygulanan özel ambargolarla daha da zor durumda. Oralara da ulaşamadığımız için yardımları da yetiştiremiyoruz

Rojava'dan göçmüş olan yurttaşların sayısıyla ilgili de elimizde kesin ve resmi bir sayı yok. Fakat belli bir göç oldu. Bizler bunun önünün alınması için de çalışma içerisinde olduk. Fakat bu göçler güvenlik sorunundan dolayı yaşanan göçler değildi. Bazı Kürt parti ve örgütlerinin olumsuz rolü burada belirleyici oldu ve halkı göçe sevk ettiler.

Göç sorununa bağlı olarak birçok doktor da bu dönemde Rojava'dan kaçtı. Bu durum sağlık alanında da bazı sorunların gün yüzüne çıkmasına sebebiyet verdi. Sizin aracılığınızla onlara da seslenmek istiyorum: Gelsinler halkına hizmet etsinler. Onların her türlü güvenliğini sağlarız. İlaç eksikliği, sağlık malzemeleri eksikliği, bazı ilaçların kara borsaya düşmesi Türkiye, Federe Kürdistan ve çeteci grupların ambargosu ve uluslararası kurumların yardım etmemesi Rojava Özerk Yönetimi'nin yükünü daha da ağırlaştırmış.

Birçok hastane çeteci gruplar tarafından yakılmış, yıkılmış, talan edilmiş ve hatta araç gereçleri satılmış. Bizler bir taraftan bunları yeniden faaliyete geçirmek için çalışırken, diğer taraftan da birçok yerde yeni hastaneler inşa ediyoruz. Hastaneler için araç-gereç ve ilaç temini için de uluslararası kurumlarla görüşmelerimiz sürüyor.

Bizler bu tarzla ve demokratik özerklik yönetimi yoluyla bu parçadaki halkımızın hizmetindeyiz. Bu yönetim de bölge ve diğer devletler tarafından tanınmalı. Halkımızın siyasi ve askeri güçlerinin birliğiyle özgür bir ülke yaratacağına olan inancımız tam.

Çeviri: Ersin Çaksu

Latin Amerika Yerli Özerkliği: "Yurttaşlık Heteretopyası"

Çetin Gürer

Postkolonyal teorinin önemli isimlerinden Partha Chatterjee, "Milliyetçi Düşünce" (1996) çalışmasında, sömürgecilik altında kalmış toplumların sömürgeciliğe karşı mücadelesinde "milliyetçilik" dışında bir alternatifin olup olamayacağı sorusunu ortaya atar. Chatterjee'ye göre milliyetçi düşünce, modernliği kabul ettiği müddetçe modern epistemolojik çerçevenin evrensellik iddiasını da kabul etmek zorunda kalır. Bu nedenle Chatterjee, her ne kadar sömürgeciliğe karşı olsa da bağımsızlık ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin son kertede bir özgürleşme olamayacağını, milliyetçilik içinden Avrupa merkezciliğe karşıt bir özgürlük söyleminin çıkamayacağını belirtir. Chatterjee, milliyetçiliğe içkin bir çelişki vardır, karşı çıktığı iktidar yapısının bilgi evreni içinde akıl yürütür der. (Chatterjee 1996: 30-78).

Boockhin'e göre demokrasinin demokratik ruhuna uygun bir toplumsal yaşamın gelişmesi, politikanın "devlet idaresinden", kentin "kentleşme olgusundan" ve yurttaşın "seçmen ve vergi mükellefi" olmaktan kurtarılmasına bağlıdır

Başta Meksika (Chiapas ve Oxaca), Brezilya, Bolivya ve Nikaragua olmak üzere Latin Amerika kıtasının pek çok ülkesinde 1980'li yıllarla birlikte yerli halkın (indigineous) talep ettiği ve uyguladığı teritoryal özerk yönetim modelleri, günümüzde özerklik ve özyönetim çalışmaları alanında ilgiye mazhar olan en önemli dünya örneklerini oluşturur. Çok sayıda ve politik bir güç olmaları sayesinde günümüzde artık bir "otonomizm" hareketinden söz edebilmek ve Latin Amerika'yı bir "özerklik cenneti" olarak görmek mümkün hale gelmiştir. Taşıdığı politik anlamlar, yol açtığı tartışmalar ve sunduğu alternatifler açısından bu özyönetim modelleri, küçük bile olsa demokrasi deneyimleri açısından oldukça değerlidir. Bu modellerin bir başka önemi ise, Chatterjee'nin sorusuna, ulusal, kültürel ve etnik sorunların milliyetçilik dışı çözümlerinin mümkün olup olmadığı sorusuna cevaplar sunmasıdır. Bu cevaplara sahip modelleri "çokkültürlü özerklik" olarak tanımlayan Leo Gabriel, her bir örneğin sui generis olmasına karşın, pek çok ortak özelliği sayesinde, bunların bugün dünyanın değişik yerlerinde devam eden ulusal, etnik ve kültürel sorunların ve çatışmaların çözümü için de uygun modeller olabileceğini belirtir (Gabriel 2005: 12).

Liberal yurttaşlığın, Murray Boockhin'in (2009) deyişiyle "seçmene ve vergi mükellefliğine" indirgenmiş yurttaşlığın, geçerli norm olduğu dünyada, yerli özerk yönetimleri, katılımcı ve yerel yurttaşlık rejimiyle günümüz dünyasının "yurttaşlık heteretopyalarına" da bir örnektir. Bu yurttaşlık rejimi, yerli özerklik modellerini bir yandan Avrupa özerklik modellerinden ayırırken diğer yandan ise sadece küreselleşmeye karşı değil, kolonyalizme, ulus devlete karşı protestonun ötesine geçip alternatiflerin inşasına dönük bir "düzen kurmayı" da olanaklı hale getirir. Yazıda bu olanak ele alınacak olup, yerli özerklik modellerinin öncelikle yurttaşlık heteretopyası olduğu tartışılacaktır.

Yurttaşlık Heteretopyası

Latin Amerika yerli özerklik modellerini "yurttaşlık heteretopyası" olarak tanımlarken burada, "yurttaşlık" kavramını Murray Bookchin'in ve "heteretopya" kavramınını ise Michel Foucault'nun kullandığı anlamlarda kullandığımızı öncelikle belirtelim.

Bookchin, "Kentsiz Kentleşme" (1999) çalışmasında, kentler ile yurttaşlık arasındaki tarihsel ilişkiyi ele alır. Bookchin'e göre demokrasinin demokratik ruhuna uygun bir toplumsal yaşamın gelişmesi, politikanın "devlet idaresinden", kentin "kentleşme olgusundan" ve yurttaşın "seçmen ve vergi mükellefi" olmaktan kurtarılmasına bağlıdır. Ona göre kent, Antik Yunan'dan beri politikanın ve yurttaşlığın mekânıdır. Antik Yunan kentleri bir "mekân sistemi" olarak bireyleri etnik ve dinsel aidiyetlerine indirgemeden evrensel yurttaşlar (civitas) kitlesine dönüştüren tek ve en önemli etmendir (1999: 18). Bu mekânlarda kent sakinleri, doğayla uyum içinde yaşar; insanın öz-bilincini geliştiren kurumlar yaratır; yeni bir rasyonalite ortaya çıkar; seküler bir kültür gelişir; bireysellik doğar; kurumsal özgürlük formları ortaya çıkar (ibid., s. 17-18). Kadınları, yabancıları ve köleleri dışlamasına karşın Antik Yunan kentleri konfederal birlikler oluşturması, yurttaşlığın gündelik hayatta yaşandığı agorası ve kararların tartışıldığı ekklesia adındaki meclisiyle kent sakinlerini kendi topluluklarını yöneten aktif katılımcılara dönüştürür (ibid., s.20). Yasa yapmak, halk meclislerinin (ekklesia) asli görevlerinin başında gelir. Yurttaş ise yaşadığı kente büyük bir sadakat ve sevgi ile bağlı olan sakinlerdir (s.34). Yurttaş aynı zamanda, katılımcı olmanın gerektirdiği yetileri sürekli öğrenmeye açık, kişisel gelişimi (paidea), otonom olmayı, akılcılığı ve de yurttaşlık sorumluluğu ve ideallerini içinde barındırır (s.91). Kamu çıkarı, yurttaşlık idealinin merkezinde olup, "zorunluluk alanından" kurtulmuş bireyleri ve kamu çıkarına uygun şekilde davranan üyelerin eğitimini gerektirir. Kentleri birer eko-topluluklar olarak gören Bookchin'e göre bu yurttaşlık ideali, kapitalizm, ulus devlet ve kentleşme olgusu karşısında büyük oranda gerilemiş olsa da bunu yeniden canlandırabilmek tamamen imkansız değildir. Kaldı ki dünyanın pek çok bölgesinde hala canlılığını koruyan "kent meclisleri", siyasetin yerelleştirme talepleri ve dünya genelinde yükselen katılımcı yurttaşlık talepleri bu idealin gerçekleşebileceğinin birer işaretidir. Bunun için Bookchin, konfederasyona dayalı bir yerel yönetim programı önerir. Buna göre, siyasete yerelden başlamalı, "yerel seçimler" yoluyla küçük adacıklar, mevziler artırılmalı. Yurttaşlığın aleyhine olan ulusal ve bölgesel seçimlere girilmemeli. Yurttaş, seçmen ve vergi mükellefi olmaktan çıkarılmalı, politika devlet idaresinden kurtarılmalı. Politik yaşamın gerçek birimini, öz-yönetime sahip yerleşimler oluşturmalı. Bu yerleşimlerde, köy, mahalle ve kent meclisleri oluşturarak politika yurttaşın doğrudan katılımına ve yönetimine açılmalı. Belirli türden bir yaşam sürdürebilmek için, karşılıklı dayanışma güçlendirilmeli, statü eşitsizlikleri kaldırılmalı, öz-yeterlilik (otarşi) geliştirilmelidir (1999: 367).

Fransız düşünür Michel Foucault ise 1967'de yayınladığı "Farklı Mekânlar: Heteretopyalar ve Ütopyalar" başlıklı kısa makalesinde bu kavrama açıklık getirir. Foucoult'ya göre ütopyalar, gerçekleşmemiş mekânlar iken heteretopyalar, ütopyaların fiilen gerçekleştiği, hayat bulduğu mekânlardır. Heteretopyalar, toplumların kuruluşunda şekillenir, kendine özgü işleyiş ve kuralları olan fiili ve gerçek mekânlardır. Kendine özgü kuralları ve işleyiş tarzıyla farklılaşan bu mekânlara, her toplumda, kültürde ve uygarlıkta rastlanır. Ancak heteretopyalar toplumdan topluma çeşitli biçimler alan mekânlar olup mutlak anlamda evrensel, tek bir heteretopya bulunmaz. Bununla birlikte Foucault, heteretopyaların iki türünü ayırır: "Kriz Heteretopyaları" ve "Sapma Heteretopyaları". İlkine örnek, ayrılmış, ayrıcalıklı ve kutsal yerleri örnek verir. İkincisine ise modern batı toplumlarından hareketle, mezarlıklar, tiyatro ve sinemalar, müzeler ve kütüphaneler, tatil köyleri, dinlenme evleri, psikiyatri klinikleri, hapishaneler örnek gösterilir. Bu mekânlar, fiili olarak bir yere yerleştirilebilir olsalar da bunlar bütün mekânların dışındaki farklı mekân çeşitleridir.

Toplumsal mücadeleler içinde özerk yönetimini fiili (defacto) ya da hukuki (dejure) elde etmiş yerli özerk bölgeleri, çoğunlukla etnik farklılıkla karakterize yerli toplulukların "tarihsel vatan" olarak gördükleri coğrafyaları kapsayan ve göreli küçük, dağınık yerleşim alanlarını oluşturur. "Başka bir dünya mümkün" mottosunun farklı boyutlarda hayata geçirildiği bu "adacıklar", bir yandan kolonyalizme, ulus devlete ve küreselleşmeye karşı alternatif düzen kurma pratikleriyle meydan okurken diğer taraftan içinde bulundukları ulusal devletlerin yurttaşlık rejimini iki anlamda krize uğratır. Birincisi, devletlerin yok saydığı yerli topluluklar aktif yurttaşlar olarak siyasal alanda görünür olurken ulusun homojen kurgusunu krize uğratır ve ikincisi doğrudan demokrasi araçlarıyla yurttaşın temsilini katılımcı yurttaş ile krize uğratır.

Yurttaşlığın Mekânı ve Öznesi

Yurttaşlık konusu tarih boyunca çok çeşitli biçimler kazanmıştır. Bu tarihsel gelişim sürecini ele almak bu yazının sınırlarını oldukça aşar. Ancak kısaca söylenirse farklı gelişim seyrinin gerisinde iki önemli soru(n) yatmaktadır: Birincisi, kimlerin yurttaş olarak sayılacağı ve yurttaşlık haklarının nasıl icra edileceği; ikincisi ise yurttaşlık haklarının icra edildiği mekânsal ölçek sorunudur. Başka deyişle, yurttaşlar nerenin yurttaşı ve yurttaşlık hak ve sorumluluklarının geçerli

olduğu ve kullanıldığı yerin neresi olduğu sorunudur. Birinci soruna ilişkin bulunan çözümler arasında çoğunlukla, erkek olmak, vergi vermek, mülk sahibi olmak, yerleşik olmak, kan bağı, etnik dinsel veya ulusal aidiyet, toprak ve doğum sayılabilir. İkinci soruna ilişkin ise kentler, devletler ve meclisler cevabı verilebilir. Bu çerçevede ilk olarak yurttaşlığın heteretopik alanları olarak tanımladığımız yerli özerk bölgelerinde yurttaşın kim olduğu ve nasıl tanımlandığı ve ikinci olarak yurttaşlığın icra edildiği yeni bir mekânsal ölçek olarak kent veya devlet olmayan, teritoryal özerk bölgelerin tarifini yapmak ve de özerkliğin nasıl tanımlandığı sorusuna eğilmek gerekir.

Özerk bölgelerin yurttaşı yerlidir. BM ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi organların ortaya koyduğu uluslararası belgelerde yerli, çoğunlukla yerleşimciler, işgalciler gelmeden önce de atadan kalma toprakları üzerinde yaşayan, o bölgenin ilk yerleşimini kuran topluluklar şeklinde tanımlanır. Bu metinlerde yerliliğin daha ziyade, kültürel, tarihsel ve toprak boyutlarına vurgu yapılıyor olsa da bu kategoriler yerlinin tanımlanmasında artık yeterli değildir. Günümüzde yerli, bu özelliklerinin yanı sıra kendine ait olan yasayı yapan ve kendine ait olan kamusal idareye katılan politik bir kategori olarak anlam kazanmıştır. Bu yönüyle yerli, yeni siyaset arayışlarındaki yeni politik özneyi ifade eder. Örneğin S.Critchley, kapitalizmin sürekli yerinden edişlerinin doğal sonucunun mağduriyetlik olmayacağını, tersine bunun yeni özneleri ortaya çıkaran pozitif bir sonuç da doğurabileceğini söyler ve yerliyi günümüz küresel kapitalizmin doğurduğu yeni siyasal özne olarak görür. Critchley'e göre "yerli insan, hegemonik bir işlem sayesinde inşa edilmiş bir siyasal addır" (Critchley 2010: 108-111). Yerlinin politik konumuna ilişkin benzer yaklaşımlar örneğin A.Negri ve M. Castels gibi isimlerde de karşımıza çıkar. Castells'e göre yerli hareketleri, farklılaşmış toplumsal çıkarlar üzerinden kimlik inşa ederler ve "çoğul kimlikler" oluştururlar. Bu çoğul kimlikler, sivil toplumun taleplerini ve isyanlarını ulus devletin önüne getirerek bu taleplere karşılık veremeyen ulus devleti "meşruiyet krizine" uğratır. Castells'e göre, devletler bu meşruiyet krizini aşmak için "iktidarlarının bir bölümünü yerel ve bölgesel siyasi kurumlara" devretmek zorunda kalır (Castells 2008: 423). A. Negri ise, Latin Amerika bölgesini klasik bir "anti-modernite" ve "alter-moderniteye" geçiş alanı olarak görür. Bu geçiş alanında yerli, yeni siyasal özne olarak tarif edilen "çokluğun" bir parçasıdır (Hardt ve Negri 2011: 115).

Politik bir kategori olarak yerli, 20.yy'ın sonlarına doğru görünürlük kazanmaya başlar ve sergiledikleri mücadeleler ve örgütler ile Lâtin Amerika'nın çoğu ülkesinde en güçlü sosyal hareketleri oluşturur (Munting 2005: 65). Munting'e göre uzunca bir dönem süregelen tarihsel bastırılmışlığa ve yok sayılmaya rağmen yerli, 20.yy'ın sonlarıyla birlikte genel bir kararlığın ifadesi olarak politik alana girer. Bu, kolonyal tahakkümü tamamen sonlandırmak, tarihsel toplumsal kaderini belirlemek, devletlerle ve toplumla olan ilişkilerini radikal bir dönüşüme uğratmak yönündedir. Bununla birlikte yerliyi toplumsal ve politik aktör kılan en önemli özellik ise, kendi kaderini belirleme mücadelesinin yanı sıra, daha fazla adalet, demokrasi mücadelesiyle ve dışlamanın yeni biçimlerine itirazla kendilerini içinde yaşadıkları ülkenin kaderini, geleceğini belirleyecek aktörü olarak görmeleridir (ibid., s.65).

Yerli halkın özerk olmaya, özerkliğe ve özerk bölgeye yüklediği anlamlar ise çeşitlenmektedir. Öncelikle özerk bölge, yerli nüfusun tarihsel toprak olarak gördüğü ve üzerinde yaşadığı mekânı, bu mekânın doğasını, suyunu, ormanını ifade eder. Bu açıdan yerli kimliği, kendini öncelikle yaşadığı tarihsel toprakla kurduğu ilişkiyle tanımlar: "toprağa ait olmak". Bu ilişki yerlilerin kendilerini çoğu zaman "toprağın çocukları", "bu yerin çocukları", "ırmağın çocukları" olarak görmesini beraberinde getirir (Munting 2005: 101). Toprakla kurulan bu aidiyetlik ilişkisi çoğunlukla kültürel, spiritüel ve dinsel anlamlar içerir. Yerlinin üzerinde yaşadığı toprak, "doğa ana" olarak yaşamın kaynağı ve tanrının bir hediyesidir. Bu açıdan kültürel olarak toprak, özel mülkiyetin konusu olmaktan çıkarak, toprağa karşı her tür müdahale, kimliğe, kültüre, geçmişe ve geleceğe bir müdahale olarak görülür (ibid.s, 101). Korunacak toprağın mekânsal boyutu bu anlamda kimi zaman özerk yönetim bölgesi olurken kimi zaman ise tüm ülkeyi kapsayacak biçimde geniştir. Bu çerçevede yerli halk için özerkliğin anlamı da genişlemektedir. Örneğin özerklik bir yandan komünal yönetimin geleneksel otoritelerce (bir yaşlılar meclisi örneğin) otonom icra edilmesi anlamına gelirken diğer yandan ise Nikaragua örneğinde olduğu gibi ülkenin yarısını kaplayan politik bir sistem anlamına da gelmektedir.

Yönetime Katılma ve Deliberatif Meclisler

Yerli özerk yönetimlerin en önemli boyutlarından biri, ulus devletin çokkültürlü dönüşümünü sağlamasının yanı sıra özyönetim talebiyle iktidarın doğrudan topluluğun eline geçmesini hedeflemesidir (Muntig 2005: 69). Bu hedef özerk yönetimleri ulus devlete alternatif kılarken aynı zamanda deliberatif meclisler, yatay örgütlenme ve rotasyon sistemiyle ulus devletlerin dayanmış olduğu kolonyal rasyonali-

teyi de parçalar (Escobar 2010: 45). Ulusal egemenlik ile siyasal ve ekonomik süreçlerden dışlanan yerliler, bu anlamda liberal sistemi, temsili demokrasiyi ve özel mülkiyeti reddeden, bunun yerine yerli halkın kendi felsefesine, ekonomik, politik pratiklerine dayanan tabandan bir dönüşümü tartışıp hayata geçirir. Yerel ve komünal bazlı olan özerklik modelleri, devletin ötesine geçer, çünkü devlet özgürlükçü sosyal ilişkiler yaratmak için uygun bir araç olarak görülmez.

Bu çerçevede özerk yönetim bölgelerinde yerli, oluşturulan doğrudan demokratik kurumlarla, yerli örgütleriyle, sivil inisiyatiflerle ve dayanışma ağlarıyla yaşadığı bölgenin yönetimine doğrudan katılabilen, karar süreçlerinde aktif yer alan, delegeler seçen ve geri çağıran, yönetimi kontrol edebilen katılımcı bir yurttaş konumundadır. Eşit, demokratik ve doğrudan katılımın bu yönetim alanlarında mümkün olabilmesinin gerisinde elbette demokratik bir toplum tasavvuru yatmakla birlikte bu bölgelerin nüfus ve coğrafi olarak büyük olmaması da yatmaktadır. Küçük bir nüfus ve coğrafi alan içerisinde insanları hızlı bir biçimde bir araya getirmek, ortak kararlar alabilmek, yönetimi şeffaf kılmak bu sayede mümkün hale gelmektedir.

Yerli halkı yönetim sürecine dâhil eden en etkili organ yerel meclislerdir. Bu meclisler, üst idari yönetim organlarının yerel halk için sunacağı hizmetleri, öncelikli ve acil hizmetleri, politik gelişmeleri, özerkliğin anlamı ve geleceğini müzakere eder ve karara bağlar. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası güçlerle yapılan pazarlıklar, antlaşmalar ve politikalar da bu meclislerin çalışma alanını oluşturur. Burada konsensüsle alınan kararlar doğrultusunda örneğin çokuluslu bir şirketin özerk bölgedeki ticari faaliyetinin geleceğine ortak karar verilebilmekte; yer altı ve yer üstü kaynakların nasıl ve hangi amaçlarla kullanılacağı kolektif belirlenmektedir. Çarpıcı olması bakımından Zapatista özerk yönetim bölgesindeki şu örneği verebiliriz. Yerli halkın aldığı karar doğrultusunda, Meksika devletinden yerli topraklarındaki faaliyetleri karşılığında "toprak kullanım" vergisi talep edilmektedir. Bu talep karşılanmadığında devletin yapmak istediği faaliyete izin verilmemektedir. Devletten gelen bu vergi ise, halkın kullanımı için açılmış olan "yerli halk bankasına" aktarılmaktadır.

Yurttaşlık tartışması bağlamında, yerlilerin mücadele verdikleri "kamusal çıkarın", "ortak iyinin" ne olduğu sorusu sorulabilir. Çünkü bu, yurttaşlık idealinin merkezinde duran bir konudur. Bu çerçevede yerli özerk yönetim bölgelerinde, topluluğun ortak çıkarının, kolonyal, ulus devlet ve neokolonyal egemenlik biçimlerine karşı mücadele olduğu ve bu egemenlik biçimlerinin yol açtığı yıkım ve tahribatların ortadan kaldırılması olduğu söylenebilir. Kolonyalizmle bağlantılı olarak yerli topluluğun kamusal çıkarı, parçalanmış olan geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman köprüsünü yeniden kurmaktır. Bu, kültürel kimliğin, dilin, doğayla kurulan ilişkinin yeniden canlandırılması, korunması ve geleceğe taşınması olarak pratikte karşılık bulur. Ulus devlet egemenliği bağlamında ise, asimilasyona, ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı mücadele; anayasal ve hukuki statü arayışı; çok kültürlü bir toplum yaratma; eğitim ve sağlık hizmetlerinden eşit yararlanabilme ve de ulus devletin geliştiği her tür modernist çerçeveye karşı yerli kozmovizyonuna uygun çoklu evrensellik idealini gerçekleştirmedir. Küreselleşme bağlamında ise kamusal çıkar, ulusal ve çokuluslu güçlere karşı ortak zenginliğe sahip çıkmaktır. Bu kimi zaman yağmur ormanları için verilen mücadeleyle, kimi zaman ise gaz, petrol ve su gibi zenginliklerin özelleştirilmesine karşı mücadeleyle kendini gösterir.

Yararlanılan Kaynaklar

1-Bookchin, Murray (1999), Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü., (Çev) Burak Özyalçın, Ayrıntı Yay., İstanbul

2-Castells, Manuel (2008) Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Kimliğin Gücü Cilt 2, (Çev) Ebru Kılıç, Bilgi Üni.Yay.,İstanbul.

3-Chatterjee, Partha (1996), Milliyetçi Düşünce ve Sömürge Dünyası., Çev. Sami Oğuz, İletişim Yay., İstanbul.

4-Chatterton, Paul (2010), Autonomy: The Struggle for Survival, Self-Management and the Common., Antipode Vol. 42 (2010), ss.897-908.

5-Critchley, Simon (2010), Sonsuz Talep. Bağlanma Etiği, Direniş Siyaseti. (Çev) Tuncay Birkan, Metis Yay., İstanbul.

6-Escobar, Arturo (2010), Latin America At A Crossroads., Alternative modernizations, post-liberalism, or post-development. Cultural Studies Vol. 24, No.1, (2010) s.1-65.

7-Foucault,Michel(1967),"Of OtherSpaces: Utopiasand Heteretopias" (online)

8-Gabriel, Leo (2005a), Vorwort., (Haz) Latautonomy ve L. Gabriel, Politik der Eigenstaendigkeit. Lateinamerikanische Vorschlaege für eine neue Demokratie, içinde Mandelbaum Yay., Viyana, s. 7-38.

9-Hartd, M & Negri, A. (2011), Ortak Zenginlik (Çev) Efla-Barış Yıldırım, Ayrıntı Yay., İstanbul.

10-Munting, Monique (2005), Multikulturelle Autonomien im Datenvergleich., (Haz) Latautonomy ve L. Gabriel, Politik der Eigenstaendigkeit. Lateinamerikanische Vorschlaege für eine neue Demokratie, içinde Mandelbaum Yay., Viyana, s.39-185.

Özerklik Felsefesi ve Demokratik Özerklik

Osman Kılavuz

Toplum, toplumsal alanın bir yaratımı mıdır? Yoksa topraktan biten bir bitkinin doğuşu gibi organik ve doğal bir özelliğe mi sahiptir? İnsan doğanın bir yaratımı, toplum ise insanın bir yaratımıdır denilebilir mi?

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, zihinsel üretim ve insansal bir inşa süreci olarak değerlendirir toplumu. Cornelius Castoriadis ve kendisinden önceki sayısız filozof da aynı şekilde toplumu, kurma, onların deyişiyle kurumlandırma veya yaratım süreci olarak tanımlar. Genel bakış önemli oranda bu temeldedir. Bakış açıları arasındaki ihtilaf, toplumun nasıl ve hangi güç tarafından kurulduğuna yönelik olmaktan daha çok, toplumun özerk mi ya da yaderk temelde mi kurulduğu yönündeki gelişen tartışmalara ilişkindir. Diğer bir deyişle toplum kendi kendisini mi yapılandırıyor, yoksa bağımlı olduğu aşkın bir iktidar tarafından mı yönetiliyor? Bu soruları konu boyunca tartışmaya başlamadan evvel, öncelikle temel bazı kavramlar üzerinde durmaya çalışacağız.

Özerklik aynı zamanda bahşedilmiş olanı değil, hakikate bağlanmış yaşamı yaşamak demektir. C. Castoriadis'in daha yalın bir ifadesiyle, "Özerk olmak özgürlüğe ve hakikat amacına bel bağlamış olduğumuz anlamına gelir."

Özerklik (Otonomi) ve Yaderklik (Heteronomi)

Özerklik, autos (kendi) ve nomos (yasa) sözcüklerinden oluşur. Toplum veya bireyin kendi yasasını kendisinin oluşturması anlamına gelir. Dıştan gelen bir otorite ve gücün oluşturduğu veya dayattığı yasaların kabul edilmemesi, toplum ve bireyin kendi yasasını koyup o yasalara göre yaşamasıdır. Başka bir deyişle, toplumun öz yaratım sürecidir. Özerklik aynı zamanda bahşedilmiş olanı değil, hakikate bağlanmış yaşamı yaşamak demektir. C. Costoriadis'in daha yalın bir ifadesiyle, "Özerk olmak özgürlüğe ve hakikat amacına bel bağlamış olduğumuz anlamına gelir."

Yaderklik (heteronomi) ise heteros-nomos sözcüklerinden oluşur. Kendisinin değil başkalarının yasalarıyla yönetilmek veya kurulmak anlamına gelir. Yaderklikte dış otoritelere boyun eğme durumu geçerlidir; dolayısıyla özgürlükten bahsedilemez; bağımlıdır. Özerklik durumunda bir tür kendilik varken, yaderklikte (heteronomide) bunun tam tersi bir durum söz konusudur.

Toplum, dışarıdan bir güç, ötekiler ya da iktidar tarafından kurulduğunda buna toplumun özerkliğini kaybetmesi, yönetimin aşkınlaşması, öz itibariyle yabancılaşması denilir. Kendi kendini yöneten özerk toplum modelinde ise yönetsel olgu içkinlik temellidir. Amaç, dışarıda değil, topluma içkindir. Kent felsefesinde, insanı yönlendiren ilkenin insanın kendisinde olması olarak değerlendirdiği şeydir de bir anlamda. Toplumun içkin veya aşkın kuruluşunun, özerkliğin veya demokratik özerkliğin hangi felsefesi ve politik öğelerine dayandığını anlamamız açısından önemli bir yeri vardır. O halde felsefede aşkınlık ve içkinlik kavramları nasıl tanımlanmaktadır?

Aşkınlık ve İçkinlik

Aşkınlık, felsefede tanrının (yaratıcının) evrenin dışında, ondan bağımsız bir olgu inancı olurken; içkinlik ise tanrının yaşadığımız dünyada olduğu inancıyla ifadeye kavuşur. Örneğin; tektanrıcılık

aşkınlığı, kamu-tanrıcılık (panteizm) denilen doğayı kapsayan bir ilahın varlığını kabul eden inanç ise içkinliği ifade eder. Yani aşkınlık başka bir tanımlamayla, deneyim alanının ötesinde bulunma halidir. Bir panteistin tanrısı algılanabilir alem içerisinde dünyaya içkinken, bir teistin tanrısı ise algılanabilir dünyanın dışındadır, aşkındır. Bunların dışında ruh, devlet, iktidar, kutsallaştırılmış birey vb. de aşkınlık kapsamı içinde yer alır. Konumuzla bağlantılı olarak bu her iki kavram, gücün varlığa içkin mi olduğu ya da varlığın dışında (tanrı, devlet gibi) aşkın karakterde mi olduğu boyutlarıyla ele alınacaktır. Örnek, toplumsallığı bir varlık olarak ele aldığımızda onun bir gücün belirleyici olduğu felsefe ve siyaset biliminin önemli tartışma götüren konularındandır. Buna göre özerklik içkin bir olma hali iken, iktidar ve türevi devlet türü şeyler aşkın bir gerçekleşme olarak tanımlanabilir.

Toplumdaki değişmeyi başlatan iç koşulları içkin nedenler olarak belirtebiliriz. Örneğin egemenlik hakkı bir devlete veya iktidara devredilmemişse, bu, toplumun içkin bir gerçekleşmeyi yaşadığı anlamına gelir. Egemenlik eğer bir yerde iktidarın tekelindeyse topluma, onun kendini yönetme hakkına dayatılmış bir aşkınlık hali söz konusudur demektir.

Toplumsal Problemin Benliği

Toplumsal problemin neliği konusu sosyal bilimin en temel tartışma alanlarındandır. Toplumsal sorunun temel kaynağının doğru ve sağlıklı tespiti yapıldığında ondan çıkışın yolu da kendisini daha net bir şekilde açığa vurmuş olacaktır. Asıl sorun, toplumsal problemin tespitinin büyük bir giz perdesi altında saklı olması nedeniyle bilinmesinin çok güç olmasıyla ilgili değildir. Problem, tespiti yapacak gözlemcinin (sosyal bilimcinin, filozofun) gözlemlediği olguyu etkilemesi, tanımlaması esnasında olgunun (gözlemlenenin) özünü, daha doğrusu ona ait olan hakiki bilgiyi değiştirebilme potansiyelidir. Gözlemci, hakikati durduğu noktayla bağlantılı olarak kendine büküp değiştirebiliyor; dünyayı, toplumu olduğu gibi kavramaktan çok onu kendi felsefesi ve yasalarına indirgeyerek, toplumsal problemin hakikatini çözeceği yerde ondan daha çok uzaklaşıyor. Bu hususta mutlak bir görecelilikten bahsedilmese de toplumsal gerçeğin değişken ve karmaşık karakteri nedeniyle onu her zaman ve mekânda geçerli olan yasalarla tanımlamanın zor olduğu da açık bir gerçektir.

A. Öcalan, toplumsal dinamiği tanımlarken, toplumun temel dinamiğinin çiğnenmesi, bozulması olarak belirtir. O halde bozulan ya da çiğnenen toplumun temel dinamiği nedir?

Sözü edilen dinamiğin kendi kendini kurabilme özelliğiyle bilinen kendilik olduğu açıktır. Toplum bir tür öz yaratımdır. Kendi kendisini kuran bir dinamiğe sahiptir. Biyolojik alanda bir yumurtanın döllenmesi, vücutta açılan bir yaranın kendi kendini iyileştirmesi, enerjinin maddeye, kaosun düzene dönüşmesi gibi. Toplumsal yapı da bu türden özüretken sistemler gibidir. Heterojen ve çoklu farklılıklarıyla karmaşık olan bu iç yapılarını özüretkenlik özellikleriyle korurlar. Denge noktasından uzaklaşsa bile kendi kendisini düzenleyebilecek bir özorganizasyon olma yeteneğini gösterirler. Sistem sürekli olarak tekrarladığı çevrime geri çekilmektedir. Küçük bir havuzun içindeki su dibe doğru süzüldükçe, suda oluşan spirallerin elimizle müdahale ettiğimizde bozulup, elimizi çektiğimizde suyun eski haline gelmesinde olduğu türden bir kendilik ve çekiş durumu vardır. Bilim, bu limit devirlere veya nokta çekenlerine 'tuhaf çekenler' adını verir. Bütün kaotik sistemlerin bu tuhaf çekenlerin etkisi altında olduğu iddia edilir. Aslında kaosun kendisi de birebir karmakarışıklık, rastgelelik, hiç tanımlanamazlık olarak görülmez. Kaos, sürekli düzen ve birlik olmaya eğilimli açıklanabilir bir düzensizliktir. Kaos, içinden çıkılmaz bir hercümerç ya da bir bitiş de değildir. Yaradılış ve döllenmenin, oluşun zorunlu bir zamansallığıdır. 21.yy'ın bilim insanları özörgütlenmeyi bütün maddesel süreçlerin doğal işleyişi olarak kabul ederler.

Demek oluyor ki kendilik ve özorganizasyon mekanizması bütün canlı organizmaların iç yapıları için de geçerli oluyor. Farklılık ve çokluğu ifade eden toplumsal bir sistemin iç yapısında da aynı şekilde bir kendilik mekanizmasının varlığından bahsetmek mümkündür. Burada sözü edilen kendilik, kendiliğindencilik demek değildir elbette. Toplumsal bünye, uygun şartlarını yaşadığında bu kendilik mekanizması işleyecektir. Bu, Kant'ın sözünü ettiği insani eylemeyi, iradi etkiyi gözardı eden metafizik kendilikle de tam olarak örtüşmez. Kant'a göre mutlak, değişmeyen bir akıl vardır; o, mutlaka her durumda geçerli yasayı seçecektir. Bu akıl varlığın kendisindedir, ona içkindir. Burada varlığa içkin olan bir akla, güce işaret edilmesi, o aklın dışarıda/aşkın bir güce dayandırılmaması önemli bir noktadır. Ama bu içkin özelliğin kaynağı a prioridir; anlaşılmaz ve metafiziktir. Kant, içkin olan özellikten aşkın bir kudret çıkarmıştır. Bunun pratik anlamı ise şudur: İnsanın yaratıcı eylemi ve seçme özgürlüğü önceden kodlanmış şekilde insanda mevcuttur. Oysa ki 'özerklik ve toplumsal kendilikte akıl kendi yolunu bulur' türünden bir akışına bırakma hali söz konusu değildir. Buradaki anlatılmak istenen doğal hal, tikel varlıklar olarak her insansal eylemin çoklukla buluştuğunda yakaladığı tümel uyumdur. Temel dinamiği bozul-

mamış olan toplumsal dinamikte kendiliğindenci bir akış öngörülmez, yasalar ve doğrular tikel bireylerce seçilir, sorgulanır ve istekle yaşamsallaştırılır. Elde edilen verim ve ortaya çıkarılan ortak iyi'nin sonuçları görüldüğü oranda kendilik döngüsü sürgit yaşatılır. İnsanların kendi yasasını yapıp o yasaya göre yaşamaya başlaması hem kendi isteklerinin bir sonucudur hem de onu yapmak durumunda oldukları içindir. Zorunluk özgürlüğü doğurmamış, özgürlüğün içinde doğmuştur.

O halde özerklik ve kendilik toplumun iç yapısında doğal bir şekilde olduğuna göre, toplumlar neden uzun bir süredir ve hala yaderk şekilde yaşamakta ve özerkliğe tümüyle dönememektedir? Bu soruya yanıt aramaya çalışırken A. Öcalan'ın toplumun temel dinamiğindeki bozulmaya ilişkin yaptığı temel tespite yeniden dönmeliyiz. Şöyle diyor Öcalan: "Toplumun toplum olmaktan çıkarılmasını temel sorun yapmak gerekir. Birinci husus, bir toplumu belirleyen, toplumsal varlığı inşa eden, kurgulayan değerler vardır. Varlığın kendisi dediğimiz husustan bahsediyorum. İkincisi, bu varlığı, kendiliği kendilik olmaktan çıkaran, varlığın temelini ortadan kaldıran gelişmelerden bahsediyorum."

Politik olma halinin son bulduğu noktada toplum ilkin özgürlüğünü kaybeder, sonra aşkın bir iktidar gücüne boyun eğmek için hazır hale gelir. Politikanın bittiği yerde- Öcalan da belirtir-, iktidar ve devlet başlar, itaat sürecine girilir

Bu kendilik halinin ortadan kaldırılması, insan eliyle oluyor. Temel bozucu araçlar iktidar ve devlet olgularıdır. Düzeltici ve doğal duruma geçişi sağlayacak şeyin ise toplumun özgür politikliği ve ahlakiliği olduğu hususunu da yine Öcalan'ın savunmalarından netçe biliyoruz. Demek oluyor ki kendilik, özgür politika ve ahlakın yoksunluğunda sekteye uğruyor. İktidar ve devlet için, topluma sızma ve sirayet etmenin başladığı yer bu zayıf nokta oluyor. Doğal toplum veya normal toplum olma halinden uzaklaşma bu temelde gelişiyor. Bu noktanın altını çizdikten sonra konunun felsefe dünyası içindeki gelişim sürecini daha yakından incelemek mümkündür.

Doğal Toplum Efsanesi

Toplumun özerklik ve özgürlüğünü kaybetmesi hikayesinin Hobbes ve Rousseau'daki dramatik anlatımı modern siyaset ve toplum anlayışının oluşumuna büyük oranda şekil vermiştir. Toplum özerkliğini kaybettiğinde kuruculuk ve egemenlik hakkını da kaybetmiş demektir. Toplum için özerkliğin savunusu, politikliğini yaşatabilmesinde saklıdır. Politiklik olma halinin son bulduğu noktada toplum ilkin özgürlüğünü kaybeder, sonra aşkın bir iktidar gücüne boyun eğmek için hazır hale gelir. Politikanın bittiği yerde- Öcalan da belirtir-, iktidar ve devlet başlar, itaat sürecine girilir. Toplum için bu ağır travmatik sürecin gelişimi Rousseau ve Hobbes'ta, kaçınılmaz ve yaşanılmak durumunda olunan bir süreç olarak anlatılır ve aynı zamanda bu durum olumlanır da.

Modern çağ öncesi eski egemenlik anlayışı tanrının kutsiyeti üzerinden kralların otoritesiyle vücut buluyordu. Daha sonraki süreçte tanrısallık üzerinden gelişen iktidar anlayışı meşruiyet krizini yaşayınca daha dünyevi bir anlatım ve meşruluğa dayanan 'toplum sözleşmesi' kuramı geliştirildi. Bu kuram aynı zamanda aşkın siyaset anlayışının da teorik ifadesi olacaktı.

Doğal toplum öz olarak şöyle hikayelendirilir: Toplum doğal haldeyken, tabii egemenlik (politiklik) hakkını bir toplum sözleşmesi çerçevesinde -sözümona gönüllüce- bu iktidara/devlete devreder, bu hakkından vazgeçer. Kendisini yönetme hakkından başkasının kendisini yönetme hakkına razı olduğu iddia edilir. Peki, insan buna niye rıza gösterir?

Hobbes bunun sebebini korku diye tanımlıyor. Ona göre insanlar doğal haldeyken eşittirler (Doğal toplum, devlet öncesi toplumdur). Her varlık bulunduğu tabii durumda doğal bir güce, hakka sahiptir. Güç arzusu rekabeti, rekabet, çatışma ve savaşı getirmektedir. O yüzden herkese hükmedecek öyle bir egemenlik oluşturulmalı ki artık 'herkesin herkesle savaşı' son bulsun. Toplumun hepsine birden korku salacak öyle bir hükümranlık olmalı ki birbiriyle olan savaş artık olmasın. Çünkü savaş hali yıkım, yoksulluk, yalnızlık, kısa bir hayat süresidir. Bu korkulardan kurtulmak daha büyük başka bir korku yaratan gücün egemenliğinin altına girmenin en makul izahatı olur. İnsanlar bu gerilim ve korkudan kurtulmak adına kendisini hiçbir şekilde dahil olmadığı, kendisinin hiçbir fikrinin sorulmadığı egemen güce teslim ederler. Kölelik bu nedenle gönüllüce kabul edilir. Modern devlet, meşruiyetini buradan alır. İnsanları toplumsal sözleşmeye zorlayan şey de budur. Doğal haktan vazgeçiş, sözleşme taraflarına sivil bir hak kazandırır. 'Vahşi'-doğal durumdan uygar (devletli) duruma geçilmiş olunur. Artık doğal haklar devam etmez. Bunun üzerinden de yapay haklar anlayışı geliştirilir. Doğal hakkı kalmayan birey, toplum sözleşmesiyle özgürlüğü sınırlanmış, devlet hukuku tarafından verilenler kadar özgürlüğü yaşamak duru-

munda bırakılmıştır. Artık yasaya uyduğunda özgürsündür. Hukuk politikanın önüne geçmiştir. Politika kaybedilince özgürlük de yitirilir.

Spinoza ise bu modern efsanenin dışında bir yer tutar. Toplumu özerk kılan politiklik Spinoza'da topluma içkindir. Doğal hakkı aşkın bir iktidara devretme anlayışı yoktur onda. Spinoza hak kavramını güç kavramıyla birlikte ele alır. Birey, gücünü gerçekleştirebildiği ölçüde hakka sahip olmalıdır. Bu hak hiçbir koşulda başka bir iktidara teslim edilemez. Modern siyasette hak kavramı, kamu otoritesi karşısındaki görev ve ödevlerdir. Spinoza'da ise bu, varlığın eyleme gücüyle ilişkilidir.

Hobbes ve Spinoza doğal hakkın tanrısallığa bağlanan boyutunu yıkıp, onu dünyevileştirdiler. İyi ve kötünün belirleyicisinin aşkın/tanrısal olan değil, politik olan olduğunu gösterdiler. İkisinin de kalkış noktası aynıydı, ama gittikleri ve vardıkları yer birbirine zıt yöndeydi. Hobbes'ta politik alan devlettir ve burası temsili alandır; yaderktir. Spinoza'da ise temsil yoktur. Egemenlik doğrudan kuruculuktur ve özerktir. Politik kuruculuk toplumun doğal hakkıdır, topluma içkindir devredilmezdir; özerktir.

Spinoza normalde 17.yy.'ın rasyonalist bir düşünürüdür. Ama birçok düşünür tarafından modernizmin 'zamansız bir eleştirmeni' olarak değerlendirilir. Bir panteist olması, yani tanrının bu dünyanın dışında değil, dünyanın içinde olduğu inancını söylemesi onun içkinci bir filozof olmasının nedenidir. Güç ve yasanın, şeylerin dışında değil içinde aranmasına odaklanan bir bakış açısına sahiptir. Toplum sözleşmesiyle, kurgusal olarak oluşturulan hukuk ve yasa gibi şeylerin olamayacağını iddia eder. Zira ona göre hak, toplumsallığın içinde doğallığında vardır. O, hukuku değil, hakkı alır öne. Hak, özyaratımın da kaynağıdır. Kendini yönetme, kendini yaratma bir haktır ve bu vazgeçilmezdir.

Öcalan'ın savunduğu ahlaki-politik toplum, Spinoza'da etik-politik toplum şeklinde ifadeye kavuşmaktadır. Ondaki toplum sözleşmesi reddi, politikayı toplum veya grubun sahip olduğu güce izafe eder. Böylece dışsal bir komuta baştan reddedilmiş olur.

Özerkliğin Kurucu Gücü Politiklik

İktidarın olduğu yerde politika olmaz. Öcalan'ın deyişiyle, iktidarın kendisi politikanın her halükarda yadsınmasıdır. Toplum politik olma özelliğini yitirdiğinde özerkliğini, dolayısıyla özgürlüğünü de yitirmeye başlar. Bir toplumun özerk olup olmadığını politik olma ölçülerine bakarak anlayabiliriz. Köle toplum, kendisinden ve özsorumluluk bilincinden vazgeçmiş apolitik toplumdur; özerk değil, yaderk bir toplumdur; dışarıdan kendisine dayatılan her şeye açıktır. Yine bu toplum, kendini yönetmez, bu hakkından vazgeçmiştir, dolayısıyla yönetilmeye mahkumdur. Rousseau'nun dediği gibi, "bir halk temsil etmeyi kabul ettiği anda artık özgür değildir".

Dolayısıyla özgürleşmenin yolu politiklik haline sahip olmaktan geçiyor. İktidarın toplumun bu hakkını gasp etmesine izin verilmez. Eğer iktidar tarafından gasp edilmişse bundan çıkışın yolu yine o hakkın toplumca ele geçirilmesidir. Devrim dediğimiz de budur. Devrim, devletin-iktidarın ele geçirmesi değil, toplumun kendiliğini bağımsızlaştırma hareketidir. Kendini yönetme ve varetme kabiliyetine yeniden kavuşması/kavuşturulmasının ifadesidir.

Öcalan'ın da belirttiği gibi, politika sadece özgürleştirici değil, aynı zamanda düzenleyici bir güçtür de. Devlet, toplumu politikasız bıraktığında, onu yürüyemez, göremez, seçemez, karar alamaz, bir araya gelemez bir noktaya getirip istediği gibi kullanır. Bütün devletleşme iktidarlaşma süreçlerinin gelişimi bu şekilde olmuştur.

Toplum tek tek bireylerden oluşmaz. Bireylerin kolektif etkinliğinden ve kolektif birimlerinden meydana gelir. Kolektif etkinliğin bağlayıcı gücü, aracı, dili politikliktir. Martin Buber, "sadece yanyanalık için değil, biraradanlık için çabaladıkları, aralarında her türden birleşimler, bağlar geliştiği ölçüde, yani sosyal-federatif alanda, toplum özellikle etkisini koyar" der. Yani toplumun politikliği demek çokluğun kendi kendisini kurması demektir.

Ayrıca politik kurucu toplumdaki siyaset anlayışı talep siyaseti üzerinden değil, kuruculuk üzerinden gelişir. Talep siyaseti yönetilmeye razı gelmiş, itaati kabul etmiş toplumlarda görülür. Özerk politik toplumlar talepte bulunmaz, ihtiyaçlarını, araçlarını kendileri gerçekleştirirler. Özerk toplum, arzularını aşkın bir iktidara yüklemediği gibi, hayallerini de ütopyaların belirsizliğine sürüklemez.

Özerk toplumda, tekil bireylerin çoklukla olan ilişkilerinde bir dolayım ya da aracı yoktur. Toplum, bütün tekillerin çoğullaşması olurken, tekil bireyler de kendilerini bu çokluk içerisinde üretirler. Tekiller tümelin içinde asimile olmaz, homojenleşmeye tabii tutulmazlar. Farklıların içinde massedildiği dışarıdan belirleyici hiyerarşi, bir merkezin inisiyatifine asla onay verilmez. Kendisine ilişkin inisiyatif ve yönetimi yatay bağlarla bağımsız kılıp, ortaya çıkan bu birleşimden de özüretkenliğin devamlılık kazanmasını sağlar. Modern siyaset anlayışındaki gibi izole bireylerden oluşmuş iradesiz kalabalıklara dönüşmemekte kararlıca hareket eder. Tacqueville, "Bireyci özgürlük bireyleri ayırarak özgürleştirir. Onları sağlıksız bir bağımsızlığın, birbirine hapseder, daha zorba cemaat biçimleri için hazırlar" der. Çünkü despot için önemli

olan bireyleri ayrı ayrı tutabilmeyi başarmaktır. Bu ayrılık fiziki anlamda değil, özgürleştirici politik bağın işlevini ortadan kaldırma anlamındadır. Homojenleştiren, farklılık ve özerklikleri masseden kitlesel bir yığına dönüştürülmesinin önünü açan içsel bir ayırma, parçalama durumudur.

Toplum demek, farklılıkların zengin örüntüsünün anlamlı bir yapı içinde bütünlüğe kavuşmasıdır. Politiklik özelliğinin topluma içkin olması tam da bu nedenledir. Toplumsal siyaset için 'düzenleyici güçtür' denilirken, farklılıklardan oluşan bir bütünün -çatışmacı filozofların iddia ettiği üzere- sürekli bir yıkım-savaş halini yaşamadan kendini kurma becerisi ya da başarısını gösterebilme kapasitesi anlatılmak istenir. Ortak karar birliğiyle varılan ortak iyi ve kolektif rıza, politik gücün büyülü uyumunun kanıtıdır.

Devlete ne zaman gerek duyulmaz? Toplum, temel ihtiyaçlarını kendi kendisine yetecek şekilde karşılayabilir bir özyeterliliği kendisinde yaratabildiği zaman

Hobbes siyasetin çatışmadan doğduğunu savunur. Aynı fikrin temsilcileri de günümüze kadar uzanır. Rousseau ise "uzlaşmanın bittiği yerde siyaset başlar" der. Öcalan ise farklılıkların uyumunun güvencesi için ahlaki-politik kalmadaki ısrara dikkat çeker. Ahlaki-politiklikteki bu kendilik anarşistçe bir kendilik değildir elbette. Toplumsal politikliğin kesintisiz, iradeli ve bilinçli devirselliğidir. Her topluluk veya kültür böylesi bir sistem içerisinde kendisini özerkçe oluşturup yapılandırır. Her toplumsal küme özgür tartışma, seçme ve genişletilmiş ölçekli karar mekanizmalarıyla hakkını kullanarak varlığını sürdürür.

Söz konusu özerk kominitelerden oluşan birlik kendi içinde yabancılar birliği olarak hep aynı kalmazlar; zamanla değişirler ve birbirlerini değiştirirler. Bu niteliğe ulaşmış cemaatler Rousseau'nun deyişiyle, "insanda olağanüstü bir değişikliğe yol açar"; yani özgüveni, özsorumluluğu, özyönetim bilincini geliştirir. Ortaklık, birlik hislerini yüceltir, yetenekleri açığa çıkarır. Klasik, geleneksel cemaat veya birlikler insanı geliştirmez; aksine nasıl bulmuşsa o haliyle bırakır. Kimisinde ise ortaklık bilincini, ortak gücü yaratır belki, ama Benjamin Burbar'ın da eleştirdiği üzere, bunu yaparken özerkliği ve bireyselliği tamamen yıkarak yapar. Birinde birey yalnızlaşırken, ikincisinde silikleşir, yok olur. Ama özerk politik cemaatler oldukça etkili ve işlevseldir. Dönüştürücülük esastır, özerkliğe halel gelmez bu tür cemaat yapılarında. Bireylerin özgürlüklerinin herkesi kapsayacak şekilde genişletilmesine fırsat verilir. Empati duygusu ve yeteneğini geliştirme noktasında eşsizdir. Yani "ortak istem halkası, imgelemi" genişletildikçe, işlevsel ahlaki-politik çokluk da aktifleşir, ruh kazanır. Bu çokluktan çıkan 'ortak istem halkası', itaate değil, konsensüse dayanır. Konsensüsün dinamiği ise ortak tartışma ve karar alma özgürlüğüdür. Kendisi adına konuşacak bir egemene ihtiyaç duyulmaz. Bu yapılırsa uyruklaşılacağı bilinir. Onları biraraya getiren ve birarada tutan kendiliğin gücüdür; meşruiyetleri ise özgürleştirme çeperinin daha fazla genişletilmesidir.

Bu otonom duruş, bunun süreklilik kazanması toplumda özyönetim birikimini ve özgüveni geliştirir. Bu şekilde devletin kaçınılmaz olduğu fikrini anlamsız hale getirir. Devlete ne zaman gerek duyulmaz? Toplum, temel ihtiyaçlarını kendi kendisine yetecek şekilde karşılayabilir bir özyeterliliği kendisinde yaratabildiği zaman. Dolayısıyla toplum kendi yasasını kendi koymak ve kendi koyduğu yasaya göre yaşamak istiyorsa temsili hükümet ve egemenlerden özenle kaçmak, doğrudan katılımcı yollarla özyönetimini geliştirmek durumundadır.

Temsili sistemlerde kitleler ne olduklarını bilmedikleri yasaklara zorunlu olarak katılmak, uymak durumunda kalırlar. Temsil, hak ile kendi arasına mesafe koymayı bile bile kabul etmektir. Doğrudan yapabileceğini bir aracıya-temsilciye havale etmek özgürlükle bağdaşmaz. Siyasal irade ve politik hak, kişi ve toplumlar açısından bir varoluş eyleyişidir. Onu yitirdiğinde özyönetim hakkını ve/veya özerkliğini yitirmiş olursun. Temsile bir kere onay verildikten sonra eşitlik de ortadan kalkar. 19.yy. Fransız Katolik yazar Lois Vevillot, "oy verdiğim zaman eşitliğim oyumla birlikte sandığa düşer, birlikte kaybolur" der. Vevillot'un dikkati çektiği bu durum, modern siyasal anlayışın temsili demokrasi olarak belirleme ilkesidir. Bu yolla insanları demokrasinin işletildiğine inandırır. Bilakis, temsili sistem imtiyazlı sınıfları kendi eliyle ve oyuyla seçmek, dıştan yönetilmeyi, heteronomiyi bilinçlice ve gönüllüce tercih etmekten başka bir anlama gelmez. Eski zamanlarda iktidara zorla konan zorba krallar vardı. Modern dünyanın tiranları ve onların tahakkümcü sistemleri ise egemenliklerini kitlelerin olurunu alarak yaşıyorlar. Zorbalığın olumlanması, köleliğin onaylanması hatta arzulanması, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar bugün yaşanıyor. Temsili sistemler konusunda güçlü eleştirileriyle bilinen Benjamin Buber şöyle diyor: "Adil değildir temsil. Kişisel özerkliğe ve

kendi kendine yeterliliğe tecavüz eder. Çünkü cemaatte bir düzenleyici adalet aracı olarak işlev görme yetisini zayıflatır. Çünkü adalet fikrinin kök salabileceği katılımcı bir kamunun evrimine engel olur." O nedenle temsili sistemlerin demokratik özerk toplum anlayışında kabul edilmesi düşünülemez. Temsili sistem karşısına, doğrudan/katılımcı demokrasi öne çıkarılmalıdır. Günümüz karmaşık toplumsal gerçekliğinde buna en iyi cevabı -daha sonra üzerinde durulacağı üzere- demokratik özerklik modeli verecek niteliktedir.

Devlete Karşı Özerk Karakterdeki Devrim

Devletli uygarlık tarihi boyunca özerk toplumsallık, değişik formlar şeklinde varlığını hep yaşatmıştır. Devletin hakimiyetinin olduğu yerde zorunlu bir koşul olarak özerklik son bulmuş değildir. Modern dönemler öncesi iktidar-devlet yapıları, uygulamalarındaki despotluklarına rağmen özerk işleyişi toplumların bünyesinden silememiş, zaten hükümranlık anlayışları da bunu yapmaya olanak tanıyan bir işlevde olmamıştır. Az veya çok her toplum ve kültürde özerk toplumsal yapılar varlığını sürdürmüştür. Ancak modern çağlarla birlikte ortaya çıkan devlet iktidar yapılanmalarının egemenlik anlayışı sadece toplumun yönetim inisiyatifini ele geçirmekle kalmayıp yaşamın kılcal damarlarına kadar müdahale etmiştir. Topluma ait bütün özerk ve özgür alanların soğurulup, örneğin ulus-devlet zihniyetiyle yeniden biçimlendirilmesi hedeflenir. Müthiş yabancılaştırıcı bir etki gücüne sahiptir. Toplum mutlaka edilgin yığınlara dönüştürülmeli, onun kendiliği bozulmalıdır. Yığınları kendine bağlamak için ideolojiyi etkili bir şekilde kullanır. Sistemin kurucu sihirbazları, ulus-devlet ideolojisini bir afyon gibi kullanarak kitleleri en başta zihniyet alanında teslim alırlar. Kitleler köleliği, yönetilmeyi, uyruk olmayı arzulayacak hale getirilip kullanılmaya hazır nesneler yığınına dönüştürülür. Toplum kendini yönetme gücünden düşürülür, yönetim alanından uzak bırakılır. Kendine olan güvenini kaybeder. Kendisini yönetemeyeceğine olan inancı (inançsızlığı), devletin yeni meşrulaştırıcı söyleminde Habbesvari bir rızayı, korkuyu üretir. Kalabalıklar ve tehlikeler içerisinde gözleri görmeyen bir insanın korunma ve yol gösterilme ihtiyacıyla tutunacak birisini bulduğunda tutkuyla ona bağlanması gibi, özyönetim gücünden düşürülen kitleler de devlete bu şekilde bağlanmaktan kurtaramazlar kendilerini. 'Toplum sözleşmesinin' saldığı anarşik toplum, korku sendromunun modern hali, 'ya devlet başa ya kuzgun leşe' düsturuna dönüşür.

Devlet tanımı doğru yapılmadan, nasıl bir devrim sorusuna da sağlıklı bir cevap bulunamaz. Komünalist bir devrim, toplumu özgürleştirme, özerkleştirme mücadelesinde devleti nasıl kaldırabilir ortadan? Veya devlet ortadan kaldırılabilir mi?

Devletin siyasi bir devrimle yıkılamayacak bir şey olduğu yaşanan örneklerden artık netçe biliniyor. Hızlı geçişler, değişimler karşıtına dönüşe, öteki uca savrulma riskini taşır. Devletin yürüttüğü iş ve işlemleri konusunda, donanımlı, politik, özyönetim bilinci ve bilgisine ulaşabilmiş bir toplum ancak devletsiz bir toplum modelinin sorumluklarını tümüyle üzerine alabilir. Bu yeterliliğe ulaşmamış toplum, bilinen anlamda devleti yıksa bile, işbilen, uzman, elit yöneticilere bu hakkını devretme durumunda kalır. Devrimi yapamaz. Sadece iktidarlar yer değiştirmiş olur. Bilinen tüm devrimlerin oluşum ve gelişim özeti bundan farklı olmamıştır.

Devlet bir hükümetten daha çok insanlar arasındaki bir ilişki tarzıdır. Devlet gitse de onun erki kalır geriye. Çünkü yaşama, algılara, geleneklere, zihniyet dünyasına sızmış, yerleşmiş, meşrulaştırmıştır kendisini ve vazgeçilmez kılmıştır. Devrim ise, yaratacağı yeni ve alternatif ilişki, zihniyet biçimleri ve yaşam tarzı üzerinden kendini örgütleyip ürettiği zaman toplumu devletsizleştirebilir. Özcesi, devrim, toplumsal devrim olarak anlaşılmalı, siyasal (hükümet vb.) devrim olarak değil. Toplumsal devrim, topluma içkin bir kuruculuk haliyken, siyasal devrim aşkın bir yaderk eylemidir.

Devleti ele geçirdiğinde aslında o seni ele geçirir, tahakkümcü paradigmasıyla seni esir alır. Devletin ele geçirilmesi toplumu ne özerk dolayısıyla ne de özgür kılıyor. Sadece eski yöneticilerin yerine yenileri gelmiş oluyor.

Demokratik özerklik ise bu geleneğin tam karşısında bir yer tutar. Devrimi alttan, yerelden başlatır. Alternatif yaşam ve ilişki tarzını devlet odaklı gelişenin önüne çıkarır. Her alanda kendi kendine yetme mekanizmalarını oluşturur ve işletir. Toplumda yeni bir politik kültürün gelişmesini sağlar. Bu kültür, yeni bir ilişkilenme, duyumsama, düşünme biçimini, dolayısıyla yeni bir yaşam tarzını çıkarır ortaya. Bu sistemin oturduğu görüldükçe, kitleler kendi kendine yetmenin mümkün olabildiğini deneyimledikçe, tüm ağırlığıyla toplumun üzerine çöken devlet önem ve itibarını, tabii ki işlevini kaybedecek, şehri basan sel sularının çekilmeye başlaması gibi devlet de toplumsal yaşam alanlarından çekilmeye başlayacaktır. Devrim aslolarak bu noktadan başlar. Kitleleri devlet yıkmaya ikna etmenin göreli olarak daha kolay olduğu kabul edilebilir, fakat bir toplumu devletsizliğin varlığına inandırmak çok daha zordur. Zira, devrimin önündeki en büyük engel devletin kendisinden

daha çok, devletin kitlelerin zihniyetinde oluşturduğu keskin önkabuldür. Devlet olgusu sadece iktidarı oluşturanlarla sınırlı bir şey olsaydı, klasik yıkıcı ihtilalci teorilerin doğruluğu bir yerde kabul görebilirdi. Devlet, bilhassa da modern devletin egemenlik kaynağı sadece korkuya dayanmıyor artık. Asıl problem Colin Word'ın dile getirdiği gibi yönetilenlerin kendilerini yönetenlerce anı değerleri taşıyor olmasıdır. Toplum iktidarla taşıdığı bu ortak değerlerce aynı değerler dünyasından kurtulmadıkça herhangi bir devrimsel gelişmeden bahsedilemez. Devletin toplumsal bünyenin her yerine kadar sızmasını sağlayan kurum vs. her türlü aracın demokratik özerk yapılarla tedrici, yavaş yavaş yer değiştirmesi sağlandıkça bu konuda bir ilerleme olur. Örneğin toplumun öz savunması gelişmedikçe, devletin militarist-polis gücü karşısında kendi kendini düzenleme özelliğinden bahsedilemez. Ekonomik özyeterlilik alternatifinin, kurumları oluşturup iş görmesi sağlanmadıkça kapitalizmin toplum yaşamından def'i de mümkün olmaz.

Demokratik Özerklik

Demokratik Özerklik geleceğe dönük bir proje, ütopya olmayıp şimdiden başlayan ve sürekli olarak kendisini kurumlaştıran işlevsel reel bir modeldir. Egemen kurumlarla birarada, onlara rağmen işleyen, yürüyen bir sistemdir ve bu kurum, egemen kurum ve akımın merkeziyetçiliğini, kendisini işletebildikçe zayıflatır, aşındırır. Bu anlamda Demokratik Özerklik modeli bir desantrolizasyon hareketidir. Özerk kurumsal alanların, toplumun her alanına -devletli ilişkileri geçersizleştirinceye dek- yayılmasıdır.

Mücadele tarzının bu şekildeki bir tercihi, sadece devletin ceberut devasa yapısının hızlı bir tasfiyesinin mümkün olup olmamasıyla ilgili değildir. Devlet aygıtı, toplum içerisinde yürüttüğü ve üstlendiği toplum yaşamı için henüz önemli görevleri ifa etmekte, hayati işleri yerine getirmektedir (sağlık, eğitim, güvenlik vs.) Alternatif-özgürlükçü politik ve sosyal yapılarla ikame edilecek düzeye ulaşılmadığı sürece, devletçi yapıların bir çırpıda atılması beklenmemelidir. Devletin geri çekilişi, tahakkümden arındırılmış, toplumsal yapıların ortaya çıkmasına paralel gelişecektir. Bu noktada atın önüne arabayı koşmamak önemlidir. Marx bile erken dönem kitaplarından olan 'Alman İdeolojisi'nde, "Komünizm bizim için oluşturulacak bir durum değil, gerçekliğin kendini uydurmak zorunda olduğu bir idealdir. Komünizme, 'şimdiki durumu ortadan kaldırma hareketi' diyoruz." demiştir.

Devlet, zaten ilk oluşum sürecinde toplumun içinde doğallığında, baştan beri varolan öz-örgütlenmeleri ortadan kaldırdıktan sonra, kendisine bağlı yapıları oluşturmuştur. Toplum özerk alanlarını devletleştirdi, günümüzün devletli diliyle söylersek, millileştirdi. Dolayısıyla Demokratik Özerklik güçleri devleti geri çektirirken ondan bir şey almış olmuyor; toplumun kendilik, öz-yeterlilik vb. düzenleyici değerlerini topluma yeniden mal ediyor ya da cılız durumdaysa onlara yeniden işlerlik kazandırıyor özünde.

Demokratik Özerklik özgürleşme yolunda aynı zamanda bir mücadele tarzı ve metodudur. Sadece nasıl yaşanılacağına değil, nasıl devletten özgürleşileceğine verilmiş güçlü bir yanıttır. Elbette ki devletsiz toplum doğallığında özgür toplum anlamına gelmiyor. Toplumun devletsizleşmesi toplumu serbest bırakabilir, ama özgürleştirmez. Serbestlik, özgürlüğün eşanlamlısı değildir. Zincirlerinden kurtulan bir köle sadece serbest kalmış oluyor, özgürleşmiş olmuyor. Özgürlük bir bilinç işi olduğu kadar, o bilince uygun düşecek yaşamı yaşama ve örebilme kabiliyetinde olabilmektir de aynı zamanda.

Demokratik Özerklikte toplumun serbestliği ve özgürleşmesi içiçe gelişir. Çünkü ortada henüz bir devletin varlığı söz konusudur. Devletin zincirlerinden kurtulmak ve serbest kalabilmek için özgürlük bilinci temelinde özgür sosyal politik yapıların geliştirilmiş olması gerekiyor. Alternatif yaşam alanları yayıldıkça devletin etki alanı azalır, etki alanı azaldıkça da serbestlik gelişir, serbestleşme alanları ise özgürlüğün daha hızlı gerçekleşmesine imkan tanımış oluyor. Tersi şekilde; diyelim ki doğallığında bir otoritenin olmadığı serbest yaşam alanı doğdu ve hatta devlet kurmak için ortada herhangi bir engel de söz konusu değil. O durumda bile demokratik özerk pradigma, görece bağımsızlık hakkını devlet kurmakta değil, kendi kendini yöneten, kurumlaşması devletli olmayan yeni bir sistemin inşa edilmesinden yana kullanır. Bağımsızlık zorunlu bir süreç olarak devleti doğurmaz. Bağımsızlık, serbestlik devletsiz, otoritesiz bir durumun varolduğuna işarettir sadece. Bağımsızlık halinin devlete mi özerk bir yapıya mı evirileceği, kurucu güçlerin niyet ve yönelimlerine bağlı olacaktır daha çok.

İspanya Korsika Özerk Modelleri Protodevlettir ve Demokratik Özerklikle Kıyaslanması Yanlıştır

Demokratik Özerklik, devletli düzenin varolan genel hakimiyeti nedeniyle kendi kuruluş ve yapılanmasını devletle olan ilişki ve teması üzerinden oluşturur. İlişkili olduğu egemen devletin, bugün sıkça anılan İspanya ve Korsika örneklerindeki gibi, imti-

yazı ve bahşetmesi üzerinden şekillenen özerklikle, form ve felsefi anlamda bir ilgisi yoktur. Belki bu örneklerin devletle kurduğu hukuki ilişki boyutunun egemen devletlere karşı demokratik özerklik mücadelesini veren güçler için emsal ve esin kaynağı olması açısından faydası olacaktır elbette; ancak bu örneklerde devletten özerkleşen bir toplumsal grubun bizatihi kendisini yönetmesinden ziyade, kendi içerisinden çıkardığı bir iktidar elitiyle sınırları devletçe belirlenmiş hükümet etme hakkının kullanımı vardır. Devlet karşısındaki konumu özerk, ama kendi içerisindeki kuruluşu yaderktir. İktidarın yok edilmesi anlamında özel bir kaygısı yoktur. Bilakis iktidarın sağlamlaştırma, mümkünse saha genişletmeyi, temsilini yaptığı toplumsal grubun çıkarı gereği sayar. Devletle olan ilişkilerinde toplumsal örgütlenme alanlarını genişletme üzerinden bir çatışmaya, antagonizmaya sahip değildir. Çatışması, 'siyasi özerkliği

Demokratik Özerklik etnisite temelli değildir. Etnisiteyi de kapsar, ama kuruluş felsefesi toplumsal tüm farklılıkların kendi içerisinde özerkliklerini koruyabildikleri politik birçokluğu içerimler

nasıl yapsam da devlete dönüştürürüm' fikri üzerinden gelişir. Bu devletten mülhem özerkliğin devleti sönümlendirme gibi bir amacı, hatta ütopyası da bulunmaz. Devlet karşısında eksiklik duygusu içerisindedir. Devletleşmeyi başaramamış özgürlük kapsamı özerklikle sınırlandırılmış eksik bir modeli yaşadığına inanır. Buna göre tam özgürlük (bağımsızlık) ancak devletleşmeyle olacaktır. Bu özerklik tarzlarının toplumsal örgütlenmesi, içkin kurucu politiklik temelinde olmadığı gibi, devletimsidir. Bir tür protodevlettir. Her ne kadar toplumun asıl yönelimi Tuykidedes'in, 'kendine hükümet etme' dediği, Spinoza'nın 'etik-politika', Öcalan'ın ise 'ahlaki-politik kendilik' diye belirttiği bir özü taşıyor olsa da, hakim iktidarcı, devletçi zihniyet bu devrimci özerklik yönelimin içini boşaltıp, tahakküm alanına kanalize etmiştir. Bütün bunlardan farklı olarak en önemli husus ise komünalist, toplumcu, eşitlikçi bir ideolojiyi, kimliği ve programı taşımıyor olmasıdır. Platon da kendi kendine yeten ideal bir kent düşüncesini savunuyordu. Ama bu kentin amacı filozofları ve (erkek) savaşçıları korumaktı. Özerklik daha önce de belirtildiği gibi eşitlik, özgürlüğü savunur ve bunu yaşamsallaştırır. Doğal işleyişi komünalisttir. Terminolojide devletten icazetli özerkliklerin varlığından bahsedilse de bunların savunulan Demokratik Özerklikle bir benzerliği yoktur.

Ayrıca siyasal temelli özerklikler sadece belli bir etnisiteye dayanır. Oysa ki Demokratik Özerklik etnisite temelli değildir. Etnisiteyi de kapsar, ama kuruluş felsefesi toplumsal tüm farklılıkların kendi içerisinde özerkliklerini koruyabildikleri politik birçokluğu içerimler. Özerk yasanın total ve homojenleştirici, farklılıkları asimile edici bir işlev taşıması düşünülemez. Tümel özerklik, toplumun bütün farklı yapılarının oluşturduğu tikel özerkliklerin bileşiminden meydana gelir. Her toplumsal küme bu sistem içerisinde özerktir. Bir nevi özerklik içerisinde özerlik hali yaşanır. Bu nokta önemlidir. Çünkü toplum denilen olgu tek renkten meydana gelmiş bir insan topluluğunu ifade etmez. Toplumun tümünün birden birleşebileceği temel bir özgürlük talebi olabilir; ama söz konusu total özgürlük talebi toplumun bütün kesimlerinin ihtiyaçlarına yanıt olmada yetersiz kalır. Özerklik içinde özerklik (demokratik konfederalizm) dediğimiz nokta bu nedenle büyük önem arz eder. Eğer 'demokratik özerkliğin iktidarlaşmasının güvencesi nedir' diye sorulursa, bunun cevabının özerklik içinde özerklik örüntüsünün toplumsal alanın tümüne yayılması olduğu söylenebilir. Örneğin Demokratik Özerklik modelinde kadınlar erkeklerin, eril bakış ve geleneğin fiiliyatta belirleyici olma riski karşısında ortaya çıkacak olan mağduriyetlerin, haksızlık ve eşitsizliklerin önünü almak için tümel özerk sistem içinde spesifik özerklik ve örgütlülüğünü korur ve kültürler monolitik dayatmalar karşısında özkimliğini korumak amacıyla özerk kurumlaşmasını sağlar. Bütün toplumsal kategoriler için aynı şey geçerli. Bireyin özerkliği ve özgürlüğü de aynı espri üzerinden güvenceye bağlanmıştır. Özerklik özerkçiliği, yerellik yerelciliği doğurmaz, bunun doğmasına olanak tanınmaz. Bütün özerkliklerin, federelerin kalıcılığı ve güvenliği tümel özerkliğin kalıcılığıyla birebir bağlantılıdır.

Demokratik Özerklik toplumsal kendiliklerin, federelerin özgür eylemlerinin politik konfederal bütünlüğüdür. Devlet gibi merkezi bir organ değildir. Yüzyüze cemaatlerin, karşılıklı ilişkilerin öz-denetime açık, değiştirilebilir özyönetimidir. Bu dinamik sistem iktidarın demokratik özerk işleyişe sızmasını engeller. Çünkü bilinir ki iktidar olgusu dışarıdan dayatılan bir şey olmasına rağmen, çıkışı yine toplumsal alan üzeridir. O sebeple sözü edilen çoğul özerkliklerin varlığı, kendilik olmadaki ısrarı iktidarın ortaya çıkma ve varolma zeminini doğallığında zayıflatmış ve yok etmiş oluyor.

Toplum katılımsızlık gösterdikçe yaşamsal alan merkezileşmeye olanak verir. Katılım ne kadar zayıfsa, yetki o kadar merkezileşir, o kadar demokrasiden, özerklikten uzaklaşılır. Burada da görüleceği gibi

tepkilerin ve hedefin merkeze yöneltilmesinin ve mücadeleye, merkezi odağına alarak başlamanın pratikte devrime kazandıran bir yönü yoktur. Asıl yönelimin yetkilerin neden bir iktidara devredildiği, kendini yönetme hakkından neden vazgeçildiğine yönelik olması gerekir. Demokratik Özerklik felsefesi ve modeli bizi bu nokta üzerinde yoğunlaştırır. Tıpkı kimi anarşistlerin ifade ettiği gibi, topluma 'kendin yap' düsturuyla seslenir. Örneğin Amerika'da 1960'lara kadar bile 6000 kırsal komünü vardı; komünler, otonom işletmeler ve kooperatifler yaptıkları işlerle 'egemen sistemi lüzumsuz hale' getiriyorlardı. Yaşanan tüm örneklerde, birbirinden bağlantısız olarak ortaya çıkmış hemen hemen tüm özerk-komün örneklerinden öğrenilen bir şey vardı ki; o da komünlerin doğrudan demokrasiye olanak verecek şekilde küçükten başlaması gerektiği gerçeğidir. Burada anlatılmak istenen ise küçüğe razı kalma değil; bütünün içindeki tüm kolektif tikel alanlardır. Total ve mutlak tek doğru değişim/devrim çabaları olarak yürütülecek özgürlük mücadelesi, iktidarı dışarıda tutacak en verimli tarz ve modeldir. Lenin'in devrimin ilk yıllarında "küçük olsun iyi olsun" dediği söylenir. Yine Amerika tarihinde T. Jefferson, küçük cumhuriyetlerin kurulmasından bahsetmiştir. Bununla yerel, federal örgütlenme biçimlerinin önem ve verimliliğine dikkat çekmiştir. Hatta bu anlayışa vurgu yapmak amacıyla "ülkeyi bölgelere bölün" sloganı da ona aittir. Ortaçağ'da, hatta ondan öncesinde, kentlerin feodal parçalanmışlığı hem daha güçlü ve bütüncül devletlerin oluşumunu engelliyordu, hem de kentlerin çoğunda doğrudan demokrasinin, özyönetimin gelişmesine uygun zemin sunuyordu. Toplum egemen siyasi erki görece özerkliklerine dokunulmayacağı koşuluyla kabul ediyordu. Özerklikten ciddi bir taviz verilmezdi. Aksi durum savaş nedeniydi. 19.yy. Kürt isyanları, yine Anadolu'da ortaya çıkmış Türkmen ayaklanmaları özünde bu sebeple ortaya çıkmış ayaklanmalardır. Doğrudan özgür uzlaşımlar, karşılıklı ilişkiler ancak tabandan örgütlenme modellerinin olanak tanıyabileceği koşullarda olur. Öcalan'da Demokratik Özerklik modelinin tüm Türkiye için, 28 bölge şeklinde oluşturulmasını önermişti. Ulus-devletin tekçi sistemi bu tarz bir örgütlenmeyle parçalanabilecektir. Yetkiler tabana dağıtıldıkça siyasi merkezi erk, ulus-devlet aygıtı vs. 'emile emile' sönümlenecektir. Formül basitti aslında:

1) Toplum işlere katıldıkça iktidar zayıflar ve yok olur.

2) İktidarı, devleti yok etmek istiyorsan işe direkt devletin yıkımı üzerinden başlamak yerine edilgenleştirilen yığınları aktif ve radikal demokrasi bilinciyle bilgilendirmelisin.

Yaşanmış örneklerin gösterdiği en akılcı yol da bu temeldedir. Marksist-Leninist gelenek, sınıfların ortadan kalkmasıyla devletin de ortadan kalkacağını öngörür. Oysa özel mülkiyet kamulaştırılmasına rağmen egemen sınıfların çözülmediği görüldü. Çünkü devletin varlığı sınıf üretiyordu. Yine Engels, bireysel varoluş için üretim araçlarının asgari düzeyde kaldığı sürece sosyal ayrışmayı önleyecek bir devlete daima ihtiyaç duyulacağının altını çizer. Oysa ki sosyal ayrışmayı, parçalanmayı bizatihi yapan devletin varlığıdır. Toplumcu bir ideolojinin yürütücüsü olunmasına rağmen gelişmeyi toplumda değil, iktidarlaşmakta arama durumu yaşanıyor… Hıristiyanlıkta da kendine yetme günah, kibir sayılıyor; Müslümanlıkta ise bu, Allah'a şirk olarak görülür.

Engels'in bir başka yerdeki "buyurucu otoritenin zorunluluğu, açık denizdeki bir gemiyi göz önüne getirdiğimizde anlaşılır" sözündeki çağrışımı da yine kitlelere yönelik bir güvensizliği yansıttmaktadır. Oysa ki kitleler tahakkümcü engellerden arındırıldığında bir gemi metaforuna indirgenemeyecek kadar öz-düzenleyici bir dinamiğe sahiptir. Kitlelere, insanlara kendileri için bir şey yapmalarına olanak vermek yerine, onların yerine sürekli karar verme kitleleri Engels'in metaforundaki cansız ve ruhu olmayan bir nesne olan geminin işlevine dönüştürür sadece… Bireysel ve sosyal psikolojide kendin hakkında karar almanın moral, kendine güven, yaratıcılık, yeteneklerin gelişimi noktasındaki muazzam etkisi bilinen bir husustur.

Lenin burjuva eğitiminin çok güçlü olduğunu düşünerek kitlelerin buna karşı kendilerini alternatif yapamayacakları için elitist bir partinin gerekliliğinin altını çizmiştir. Öncülüğe duyulan ihtiyacın altının çizilmesi bir yerde anlaşılsa da buna paralel, kitlelerin asıl dönüştürücü güç olma niteliği gözardı edilmiş gibi görünmektedir. Bu noktada Benjamin Burber'ın "profesyonel yönetici değil, profesyonel vatandaş" sözü anlatılmak isteneni güzel özetler.

Rusya'da alta meclis, komünler vb. vardı, ama üstte tüm ağırlığı ve azametiyle devlet yine vardı. Devlet güçlendikçe toplum politik alandan çektirilmiştir, depolitize olmuştur. Troçki'ye göre bürokrasinin doğuşunun sebebi kitlelerin özyönetime olan yabancılığıydı. O yüzden ele geçirilen devletin yönetilmesi için uzmanlara ihtiyaç vardı. Bu ihtiyacı gidermenin yolu ayrıcalıklı kadroların görevlerin başına getirilmesi oldu. Sonuç tabii ki bürokrasinin güçlenmesiydi. Ne kadar bürokrasi o kadar küçülen toplum demekti. Rusya'da kitleler, işçi sınıfı depolitize edildikçe öz-örgütlenme olanaklarını yitirdi ve devlet aygıtının altında ezilmekten kendini kurtaramadı. Her ne kadar daha sonradan Troçki iyi niyetlice, 'iktidarı

kitleye vermek için ikinci bir devrimin lazım olduğunu, bunun da eğitim yoluyla olacağını' belirtmişse de bunun için gecikmişti ve devlet üstünlüğünü çoktan pekiştirmişti artık. Problem şuradaydı: "Maddi yaşam koşulları değişirse sosyalizm bilinci gelişecektir." Bu iddianın doğru çıkmadığı çok geçmeden görüldü. Buradaki tartışmaya konu olan nokta hangisinin hangisinden önce ve sonra olacağı noktası değildir. Eşit paylaşım konusu üzerinde durulduğu kadar, eşit yönetim üzerinde durulması gerektiği de çok açıktı. Ancak bu yapılmadı. Kitleleri devreden çıkarıp, onlara, inşasında hiç dahil olmadıkları materyalist-eşitlikçi bir cennet dünya vaat etme çabaları, benzer bütün deneyimlerde devrimin saptırılması, ütopyaların kirletilmesiyle son bulmuştur. İnsanı cennete götüreceği iddiasında olan aşkın güç, bir başka zamanda çok rahat cehenneme de götürebilir. Nitekim, tarih de gösterdi ki cennet yoluna koyulan herkes yolculuğun serencamında cennete değil cehenneme varmıştı. Sebebi ise açıktı: Politiklik hakkını devrederek özerkliklerini yitiren toplumlar, kendi hakkından söz söyleme hakkını da kaybettiği için, aşkın bir iktidar güç tarafından içi boşaltılmış, oradan oraya taşınan bir yığına dönüştürülmüştür. Her zaman kendi içlerinden çıkardıkları bir 'çoban' tarafından yönetilme kaderinden ise kaçamamışlardır. Yönetme arzusu ve gücünde olanların hükmü karşısında bu güçten yoksun olanlar için hayat, cehennemi bir yönetilme halidir.

Sonuç Olarak;

Özerklik felsefesi, konu boyunca anlatılmaya çalışılırken, bunun yeni bir yaratım olmadığı, toplumda içkin bir varoluş hali olduğu, toplumlar tarihi boyunca görünür veya görünmez halleriyle toplumda hep var kaldığı değişik veçhelerle ortaya konuldu. Bu anlamda ele alındığında, özerkliğin varlığını ayrıca ispatlama diye bir probleminin olmadığı açıktır. Sorun, devletli paradigmanın, zihinlerde devletli olmayan toplum modellerine geçit vermez düzeyde yarattığı saplantıdır. Bu saplantı modernizmle birlikte teorileştirilmiş, hatta ideolojikleştirilmiş durumdadır. Modernizmin krizi tam da buradadır. Demokratik Özerklik hem felsefi hem ideolojik donanım ve derinliğiyle, hem de şu anda Kürdistan'ın parçalarında -ister devlete rağmen, ister devletsiz ortamda-, pratikleşme düzeyiyle modernizmin bu krizine çare olmaya büyük adaydır. Çünkü anti-ulus-devletçi, anti-iktidarcı ve anti-kapitalisttir. Modernizmin krizi de en temel olarak buradan başlamaktadır.

Demokratik Özerkliğin hayat bulabilmesi için tek başına devletsiz toplumu savunmak yetmiyor. Demokratik özerk bilinç için toplumun yeni değerler etrafında eğitilmesi, zihniyet kazanması bir zorunluluktur. Yeni bir zihniyet, yeni bir yaşam anlayışı geliştirilmediği sürece modelin hayat bulma şansı zayıf kalır. Devletin en önemli özelliği yönetimi altındaki insanları çoğu zaman istemediği halde her konuda ikna edip, istediğini onlara yaptırabilmesidir. Demokratik Özerklik sisteminin inşacıları da, iktidar yöntemine başvurmadan yapılması gerekenlerin kendiliğinden-doğallığından yapılmasını sağlayacak bir eğitim ve bilinç düzeyini geliştirme göreviyle karşı karşıyadırlar. Bunlar geleceğe ertelenmiş bir devrim için değil, anbean devrim sürecinin yaşamsallaşması için an'ın içerisinde yerine getirilmesi gereken zorunlu görevlerdir.

Komünal Topluluklar Ekonomisiyle Demokratik Uluslaşmaya

Elif Kaya

İnsan yaşam aktivitelerinin merkezinde yer alan ekonomi; günümüz kapitalist sistemde insanın insana, insanın doğaya, erkeğin kadına tahakküm kurduğu, derin sömürünün yaşandığı bir yapıya evrilmiştir. Kuşkusuz özgürlükler sorununa çözüm ararken üzerinde öncelikle durulması, kafa yorulması gereken konuların başında ekonomi gelmektedir. Çünkü insanın kendi özüne ve emeğine yabancılaştığı bu alan özgürlüğün yitirilmesinde temel alanlardan biridir. Bu nedenle nasıl ki sömürü sisteminin gelişimi ve özgürlüğün yitimi bu alandaki uygulamalarla geliştirildiyse aynı derecede özgür-demokratik toplum inşasında bu alanın demokratikleştirilip özgürleştirilmesiyle sağlanabilir. Sömürüyü, cinsiyetçiliği, hiyerarşiyi, zoru, milliyetçiliği barındıran ekonomik sistemlerin olduğu yerde demokratik bir toplumdan bahsedilemez. Çünkü bu uygulamalar özünde insanın inkarıdır. Aynı oranda tersi durum da aynı şeyi ifade eder. Özgür-demokratik bir toplum felsefesiyle yaklaşılmadıkça sömürüsüz, demokratik, toplumcu bir ekonomik sistemin yaşamsallaşma şansı yoktur. Çünkü ekonomi toplumdan bağımsız, toplum üstü bir faaliyet alanı olmayıp aksine "toplumun en demokratik faaliyet alanıdır" ve toplumsallığın merkezinde yer alır. Belki de günümüze kadar katlanarak gelen sorunların merkezinde ekonominin toplumun ortak eylemliliği olmaktan çıkarılması yatar. Bu alanın dışına öncelikle kadınlar, ardından köleler, serfler, mülksüzler ve en son sermayeyi elinde bulunduran bir avuç azınlığın dışında tüm toplumun ekonominin karar-planlama-uygulama sürecinin dışına atılmasıyla; ekonomi toplum üstü bir konuma getirilerek yabancılaşma, sömürü ve anti-demokratik sistem uygulamaları doruklaştırıldı.

Ekonomi toplumdan bağımsız, toplum üstü bir faaliyet alanı olmayıp aksine "toplumun en demokratik faaliyet alanıdır" ve toplumsallığın merkezinde yer alır

Bu nedenle başta belirtmek gerekir ki ekonomiyi; toplumun yaşamsal faaliyetlerinin sürdürülmesinde kolektif çabaların bütünü olarak tanımlamak önemlidir. Ekonomi toplum üstü değil, toplumsal yaşamın içinde yer alan önemli bir parçasını oluşturur. Ekonomi sorununun temelinde toplumun emeğine yabancılaşması; söz söyleme, karar geliştirme yetisini kaybetmesi vardır. Bu nedenle kadın-erkek, yaşlı-genç herkesin komünal yaşam içerisinde tüm süreçlere ortak katılım sağladığı, yerel örgütlemeleri ve yereller arası örgütlenme ağının gelişkin olduğu bir toplumsal sistem içinde ekonominin demokratikleşmesi ve gerçek işlevine kavuşması mümkün olabilir. Böyle bir sistemle sömürü, yabancılaşma aşılabilir.

Ekonominin Doğuşu ve Gelişim Süreci

Ekonominin başlangıcı toplumsallaşmanın gelişimiyle iç içedir. Yapılan arkeolojik ve antropolojik araştırmalardan biliyoruz ki insanın doğadan hazır beslendiği uzun bir zaman diliminden sonra avcılık ve toplayıcılıktan edindiği deneyim ve bilgi sonucu gelişen ekim ve depolama (saklama) tekniğiyle artı ürün elde etmesi toplumsal ilişkilerin gelişimi ve yeni bir nitelik kazanmasında belirleyici rol oynamıştır. Doğadan günlük beslenme yerine artı ürünün depolanması, çeşitli ritüellerle ortak tüketilmesi, hediye edilmesi gibi yeni toplumsal faaliyet ve ilişki biçimi

ekonominin ilk nüvelerini oluşumunu beraberinde getirir. Giderek doğaya bağımlı olmaktan kurtulan insan, kadın etrafında şekillenen bu toplumsallaşma sürecinde doğa ile uyum içerisinde olup şükranlarını kutsallık atfederek sunmaktadır. Bu aynı zamanda toplumsallığın gelişiminde ahlaki ilkeyi belirleyici kılmak anlamına gelir. Doğal toplumun bu aşamasında toplumsal ilişkiler en doğal ve yalın haliyle yaşanır. Ne sömürü ne iktidar ne hiyerarşi ve ne de tahakküm ilişkilerine rastlanır.

Toplumsal ihtiyaçlar artıkça ve ilişkiler karmaşıklaştıkça ekonomik yapılanma, üretim-tüketim-armağan üçlemesinden üretim-değişim-tüketim üçlü ilişkisine evrilir. Bu durum toplumsal ihtiyaç ve gerekliliklerden kaynağını alan bir değişimdir. Böylece daha önce kullanım değerini tek değer ölçüsü olduğu "armağan ekonomisi"nden pazarların gelişmesiyle "değişim değerlerinin" değer ölçüsü olarak yükselmeye başladığı "değişim ekonomisine" evrilir. Kullanım değerinde bir malın değerini belirleyen ona duyulan ihtiyaçken değişim değerinde bir malın başka bir mal ile değiştirilebilme oranı değerin ölçüsünü oluşturur. Ama belirtmek gerekir ki uzun bir dönem pazar, ekonomik süreçlerde bütünün sadece bir parçası olma özelliğine hizmet etmiştir. Pazarlar kâr elde etme amaçlı olmaktan çok değişimin sağlandığı yerler olma özelliğini uzun dönem korumuştur.

Ancak ekonominin bu tarihsel gelişiminde en önemli kırılmalardan biri Pazar alanına avcı-erkeğin konumlanması ve kadının bu alanın dışında tutulmasıyla gerçekleşir. Kadın ekonominin üretim ve tüketim aşamalarında mevcut pozisyonunu büyük oranda korurken avcı-erkeğin pazardaki hakimiyeti ve dolayısıyla bu alanda geliştirdiği ekonomi anlayışının tüm ekonomik yapıya hükmetmesiyle birlikte toplumsal özgürlükler sorununda baş aşağıya gidiş süreci başlar. Pazar iktidarın, sömürünün, tahakkümün alanına dönüştükçe toplumsallık yara alır. Cinsiyetçi, ırkçı, milliyetçi yaklaşımlar gelişerek toplum cinsiyet, ırk, sınıf, din vb. farklılıklarla birbirinden ayrıştırılır. "zor" artı-ürüne el koymanın temel aracı haline getirilir.

Tüm bunlara rağmen yine de belirtmek gerekir ki kapitalist modernite sürecine kadar ekonomi toplumsal yapıya hükmetme kudreti ve özelliğinde değildir. " Tarih boyunca var olmuş bütün toplumlarda ekonomi sosyal ilişkiler bütünü içinde, onlardan ayrılmayacak bir biçimde yer almıştır." (1) Ekonominin toplumsal ilişkilerden ayrıştığı, piyasaların tanrı katına çıkarıldığı süreç kapitalizmle birlikte başlar. Bu aşamadan itibaren "azami kâr" kanunu işler ve meta ekonomik faaliyetin merkezine konulur. Bunun için toplumsal yapılar, ilişkiler parçalanır; metalaştırılır ve mutlak tahakkümün kurulduğu nesnelere dönüştürülür. Metalaştırılamayanlar ise "değersiz" addedilerek bir tarafa atılır.

Ekonominin İnkârı: Kapitalizm

Kapitalizm o güne kadar metalaştırılmayan alanlara el atar; toprak, emek, parayı metalaştırmadan kendini gerçekleştiremeyeceğini bilir. Bu yapıları metalaştırarak kendini toplumsallaştırmayı ve sürdürmeyi ön görür. Denilebilir ki kapitalizmin en vahşi yüzü bu alanların metalaştırılması ve onun etrafında şekillenen yapılara dönük geliştirilen politika ve ilişki ağıyla kendini açığa vurur.

Bu üçlü sırasıyla;

1) Toprak o güne kadar özel ve genel mülkiyet olgusuyla ele alınmış olsa da; üzerinde yaşamın gereklerinin sağlanıp sürdürüldüğü bir yer olma özelliğiyle meta olarak ele alınmaz. Günümüz kırsal toplumların pek çoğunda hala toprağını satmak onursuzluk olarak ele alınır. "Atadan" kalan toprak kolay kolay satılmaz. Ancak dönemin derebeyi, miri, aşiret reisi ve benzerinin maiyeti ile birlikte yaşadığı ve ürün elde edip yaşamsal ihtiyaçlarını giderdiği toprak sanayini ham madde ihtiyaçlarına göre düzenlenmek amacıyla metalaştırılır. Dönem İngiltere'sinin dokuma sanayi yün ihtiyacını karşılama için ekilebilir tüm toprakları meraya çevirme deneyimi tüm trajik boyutlarıyla bilinmektedir. (2) Toprağın metalaşması toprağın sadece alınıp satılmasıyla ilgili değildir. Üstünde yaşayan insanların kültürel dokusunu ve toplumsal ilişkilerini parçalama ve istenilen forma evriltmenin, toplumsal gücü dayatmanın, insan-insan ve insan-doğa ilişkilerini yaralamanın bir yol ve yöntemi de olur aynı zamanda.

2) İnsan varoluşundan beri yaşamını idame ettirmek için emek harcamıştır. Ve insan emeğiyle insanlaşmıştır. Yani emek insan yaşamının temel bir aktivitesi olarak hep süre gelmiştir. Belki de ilk insanın düşünebileceği son şey emeğini satmaktı. İnsanlar köleleştirip çalıştırılsa da emeğin metalaştırılma durumu yoktu. Oysa kapitalist üretim tarzı emek gücüne ve dolayısıyla emeğin alınıp-satıldığı piyasalara ihtiyaç duymaktaydı. Meta'yı üretecek iş gücü maliyet kalemine dahil edilerek alınıp satılabilir bir metaya dönüştürüldü. Özellikle toprak üretimi ile bağı koparılan köylüler kent merkezlerine çekilerek bu amaca uygun tarzda konumlandırıldı. Emeğin meta-

1-Büyük dönüşüm (Karl polanyi sf:18) (Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri)
2-Caliban ve Cadı (Silvia Federici) (Kadınlar, Beden ve İlkesel Birikim)

laşmasıyla insanlar ve toplumsal ilişkiler nesne düzeyine indirgendi. Sonuç itibariyle insan toplumsallığın dışında salt birey olarak ele alınıp meta üretiminde basit bir araç konumuna indirgendi.

3) Para uzun bir dönem insanların ihtiyaçlarını gidermede bir değişim aracı olarak kolaylaştırıcı rol oynamıştır. Özellikle ihtiyaçların çeşitlenip farklılaşması, toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşması, uzun mesafelere ticaretin gelişmesi paranın aracı olma rolünü önemli kılıyordu. Ancak yine de kendi başına bir değer değil, bir değişim aracıydı. Kapitalist sistem ise parayı aracı para olmaktan çıkarıp meta paraya dönüştürdü. Ve paradan paranın kazanıldığı, üretimden bağımsız sanal bir ekonomik yapıyı bunun üzerine inşa etti. Böylece piyasa tüm ekonominin belirleyeni, ekonomi ise toplumsal ilişkileri dışına alınıp topluma hükmeden bir özelliğe dönüştürüldü. Böylelikle "komutan para" metalar dünyasının biricik despotu yapıldı.

Kuşkusuz kapitalizmin böyle bir sistem geliştirmesi kendiliğinden ve kolay olmamıştır. Bireyin emeğini satmak zorunda olabilmesi "bireyin aç kalmasına rıza göstermeyen organik toplumun ortadan kaldırılmasını gerektiriyordu."[3] Geleneksel toplum yapısındaki dayanışma, paylaşım, ahlaki ölçü ve kendine saygı kültürü kapitalizmin emek piyasasını oluşturması ve insanları en az ücrete, en tortu işlere razı etmesi önünde engel oluşturuyordu. Bu nedenle kapitalizm öncelikle geleneksel toplum yapısını parçalamayı, kurumsallaştırmalarını bir daha dirilmemecesine yok etmeyi düstur edindi.

Sistem tarafından geliştirilen işsizlik, açlık, yoksulluk bilinçli politikalar olup insanları en kötü koşullarda en aza razı etmeyi amaçlar. Bu salt daha fazla kâr elde etme amaçlı değildir. Aynı zamanda boyun eğdirmenin daha kötüsüne razı etmenin yol ve yöntemi olarak dönemin "bilim adamlarınca" geliştirilir.

Hobbes, insanları hayvanlara benzetir ve bu nedenle despota ihtiyaç olduğunu belirtir. Townsend insanın gerçekten hayvan olduğunu ve bunun için yetkileri sınırlı bir hükümetin yeterli olduğunu ileri sürer. İnsanları çalışmaya zorlamanın en etkili aracının açlık olduğunu belirtir. Bir disiplin sağlayıcı olarak açlığın yargıçlardan daha etkili olduğu tespitinde bulunur. Kapitalist ekonomi anlayışı kısmen hümanizmi barındıran A.Smith' in görüşleri yerine Townsend'i esas alır.[4]

Dönemin düşünürlerinden Bentham'a göre "yoksulluk toplumda yaşayan doğaydı; fiziksel yaptırımı da açlık."[5] yani yoksulluk, açlık insana boyun eğdirmenin en acımasız vahşi silahı olarak dönemin "bilim adamlarımca" teorileştirilip sunuldu. Bu teorilerin toplum tarafından kabul görmesi kolay değildi. Uygulanan politikalar geleneksel yapının ahlaki ve kültürel duvarlarına çarpıp geri dönüyordu. Bu nedenle kapitalizm geleneksel toplum kültürünü parçalamadan, kapitalist kültürü inşa etmeden nihai amacına ulaşamazdı. Abdullah Öcalan kapitalizmin bu yapısal özelliğine dikkat çekerek " sermayenin toplumun ana gövdesini giderek işsiz ve yoksul bırakması günlük geçici politikalar nedeniyle değil, yapısal karakteri nedeniyledir."[6] demektedir.

K. Polany, "alçalmanın nedeni çoğu kez varsayıldığı gibi bir ekonomik sömürü değil, mağdur tarafın kültürel çevresindeki çözülmedir."[7] derken kapitalizmin geleneksel toplumu hedefleyen karakterine dikkat çekmektedir. Çünkü geleneksel toplum yapısında bir grup tümden ya aç yaşar ya da hiç kimse açlıktan ölmez. Paylaşım ve dayanışma kültürüyle en yoksul insan bile yaşamını sürdürme olanağına sahiptir. Dolayısıyla insanın kendisine ve topluma saygısı, bağlılığı güçlüdür. En yoksul koşullarda bile insan onuru yüksek tutulur. Bu durum kapitalizmin toplumsal ilişkilere nüfus etmesi önünde engeldir. Toprağın metalaştırılmasıyla geçimlik ekonomiden koparılan köylülerin kentte kötü koşullarda yaşamaya zorlanması toplumsal kültürün yara almasında önemli bir başlangıç olmuştur. Ardı sıra geliştirilen koruma yöntemlerinin onurlu duruşla bağdaşmayan bir dilenci ve avare kültürü yaratması kapitalizmin bu alanlarda her türlü gayri-insani politikalar uygulama zemini sunmuştur.

Burada kastımız feodal sistem özelliklerinin en iyi seçenek olarak sunmak değildir. Biliyoruz ki ekonominin özünden uzaklaşmaya başlaması değişim değerini giderek ekonomik faaliyette belirleyici olması ve kadının ekonomik sürecin dışında kalmasıyla başlar; zamanla gelişip derinleşir. Burada dikkat çekmeye çalıştığımız toplumsallığa dair süreç boyunca süzülüp gelen tüm değerlerin kapitalizm tarafından hedeflenip ortadan kaldırılmasıdır. Adeta kendinden önceki süreçleri yok sayan, tarihi kendisiyle başlatan bu kibrin ciddi bir köksüzleşme ve değersizleşme getirdiğidir. Kuşkusuz gelişen sanayi teknolojisi feodal

3-Büyük dönüşüm (K.polanyi sy.34)
4-Büyük dönüşüm (K.polanyi sy.34)
5-Büyük dönüşüm (K.polanyi sy.175)
6-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Abdullah Öcalan)
7-Büyük dönüşüm (K.polanyi sy.224)

sistem ilişkilerini çözerken; daha özgürlükçü, ferah düzeyi yüksek, ahlaki ve politik toplumsal bir sisteme evrilmesi de pekala mümkündü. Ancak kapitalizmin toplumsallığın özünü yıkmayı hedefleyen politikalarında başarıya ulaşması ve özgür yaşam arayışlarının güçlü örgütlenememesi kapitalizmin kendisini vazgeçilmez tek seçenek olarak sunmasını getirmiştir. Yani kapitalizm bir kaçınılmaz son değil, insanlık tarihinin en büyük hatası olarak tarih sahnesinde yer almıştır.

Belirtmek gerekir ki kapitalizmin gelişim sürecinde insan onurunu üstün tutan alternatif model arayışları yok değil. Bunlardan biri kendisi de işçi olarak çalışan R. Owen'in geliştirdiği harekettir. Owen, "sanayi sorununu sosyal olarak yani ekonominin ötesinde ele alan bir yaklaşım"[8] geliştirmiştir. Toplumun bütünsellik içinde ele alınması gerektiğini, ekonominin ayrı bir alan olarak ele alınamayacağı düşüncesindedir. Makineleşmenin insan onurunu yitirmesine neden olamayacağını, makinalı üretimle birlikte insanın kendisine saygısını yitirmeden refah içinde, dayanışarak topluluk olma bilinciyle yaşayabileceğinin uygulama şansına kavuşmuş en somut örneklerden biridir. Owen'in düşünceleri New Lanark fabrikasında çalışanların tüm faaliyetlere kolektif katılım sağladığı, kooperatifçilik tarzında örgütlendiği, sadece iş ile ilgili değil yaşamın tüm alanlarının aynı tarzla örgütlendirilmeye gidildiği, ortak kararlaşma ve planlamaların yapıldığı toplumsal bir yaşam modelidir. Kapitalizmin bireyciliği öne çıkaran yaklaşımının aksine burada toplumsallık vurgusu ön plandadır. Owencilik süreklileşen-yaygınlaşan bir harekete dönüşmese de sendikal hareketin gelişiminde ciddi katkıları olur.

Genel değerlendirmeye tabi tutulduğunda görülecektir ki kapitalizmin aslında ekonominin özüyle çok az ilgisi vardır. Hatta A. Öcalan kapitalizmi "ekonomi karşıtlığı"[9] olarak tanımlar. Çünkü kapitalizm en yaygınlaşmış iktidar olma özelliğiyle talana ve gaspa dayanan bir "zor" sistemidir. Kapitalizm K. Polany'in deyişiyle "insan doğasıyla bağdaşması imkansız bir sistemdir." Çünkü; ekonomik faaliyet bir bütün olarak toplum kontrolünden çıkarılıp "kendi kurallarına göre işleyen piyasalarca yönlendirilmektedir."[10] Bir yandan toplum bireyselleştirilerek parçalanırken diğer taraftan piyasaların merkezileştiği ekonomi; toplum üstü bir konuma yerleştirilir. Topluluğun söz söyleme, karar geliştirme gücü azaldıkça piyasalar tanrı katına çıkarılır. Giderek cüceleşen insan karşışında piyasalar devasa görünümlere ve kul-insanın akıl sır erdiremeyeceği karmaşık işlemlere, grafiklere dönüştürülür. Bu değişim çocuğun anaya ikinci ihanetidir. Birincisi; kadının ekonomik süreçlerden dışlanmasıyla yaşandı. İkincisi ise avcı-erkek kültürünün öncülüğünde şekillenen ekonomik anlayışın kapitalist sistemi geliştirerek toplumu ekonomik süreçlerin dışına atmasıyla yaşandı. Ekonominin kadın kültüründen arındırılması; toplumun yitirilmesiyle sonuçlanır.

Kapitalizm "azami kâr" kanunuyla toplumu sermayeleştirip nesne konumuna indirgediği gibi doğayı da aynı kapsam içinde ele alır. Esas olan "kâr"dır. Kâr için her türlü ahlaki ilke hiçe sayılır. Oysa insan tarihsel süreç boyunca "kâr" olgusuna hep kuşkuyla yaklaşmıştır. Aristo kâr için üretimi "insan doğasına uygun olmadığı için" reddeder. Sınırları belli olmayan kârın ve siyasi ilişkilerden bağımsız ekonomik amaçların olmayacağını belirtir.[11] A. Öcalan da "insan yaşamını kâra göre düzenlemek en vahşi iktidar anlamına gelir."[12] Belirlemesiyle kârın gayri insani yönüne vurgu yapar. İnsanların emeği oranında kazanması kuşkusuz tarihsel süreç boyunca hep olagelmiştir. Ancak kârı merkezine alan bir ekonomik yapılanma yıkıcıdır. Kapitalist sistemin son 200 yıllık tarihi yıkıcılıkta sınır tanımadığını çok iyi ortaya koymuştur.

Kapitalizmin doğduğu coğrafyada topluma yansıması genel hatlarıyla böyleyken; ekonominin doğduğu, kurumsallaştığı değerler sistemine kavuştuğu ve 19. yüzyıla kadar dünyaya öncülük ettiği Ortadoğu'ya dönüşü çok daha yıkıcı ve tahripkar olmuştur. Toplumsal yapıları parçalayan, insanı var oluşsal zemininden kaçırtan sömürgeciliği en vahşi biçimiyle girmiştir. A. Öcalan bu durumu "modernite ekonominin gerçek yaratıcılarından intikam alıyor"[13] tarzında tanımlar.

Bu bağlamda son 150 yıldır Ortadoğu coğrafyası en kanlı sömürgeleştirme savaşlarına sahne olmuştur. Son yetmiş-seksen yıllık ulus devlet uygulamaları ise kapitalizmin "tekçi" anlayışını kültür ve halklar kırımına yol açtığı, yer altı-yer üstü zenginliklerini sermayeye peşkeş çekildiği, halkın açlık ve sefalete

8-Büyük dönüşüm (K.polanyi sy.240)
9-Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü (Abdullah Öcalan)
10-Büyük dönüşüm (K.polanyi)
11-Büyük dönüşüm (K.polanyi)
12-Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü (Abdullah Öcalan)
13-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Abdullah Öcalan)

mahkum edildiği; yabancılaşmanın "aydınlanma" diye sunularak kabenin Londra, New York'a çevrildiği, tekellerin gölgesinde küçük ve orta ölçekli üretimlerin iflasa sürüklendiği insanların topraklarından sürüldüğü, tarımın-hayvancılığın can çekiştiği özcesi toplumun toplum olmaktan çıkarıldığı bir sürece yol açmıştır. Ne ulus-devlet şekillenmesiyle başa getirilen despotik yöntemleri ne de küreselleşme çağında ulusal ve uluslararası sermayece yönlendirilen milliyetçi, dinci grupların halka karşı yürüttükleri savaş bitti. Halkların demokratik örgütlenme yapısıyla kendini yönettiği, demokratik komünal ekonomik yapılanmayla halklar lehine sistem kurma olanağı üçüncü bir seçenek olarak her zamankinden daha güçlü duruyor. Bugün Rojava'da yaşanan devrim bir fikrin yaşam bulmuş en somut halidir.

Halkların Özgür Yaşam Seçeneği; Komünal Topluluklar Ekonomisi

"Demokratik ulusun ekonomik sistemi; bu barbar uygulamaları durdurmakla kalmaz, toplumun ekonomi üzerinde yeniden denetim kurmasını esas alır."(14) emeği ve yaşamı üzerinde karar geliştirme yetisi olmayan bir toplumsal yapıda ekonominin gerçek halinden bahsedilemez. Tekellerin, uluslararası sermaye güçlerinin insafına bırakılan ekonomi; sömürüden, gasp ve talandan öteye gitmez. Bu nedenle ekonomiyi toplumsal yaşamın temel çalışması olarak topluluğun denetimine alacak örgütlenme modeli ve değer tanımlamasını yapmak son derece önemlidir. Kadın, erkek, yaşlı, genç, çocuk; toplumu oluşturan her kesimin kendi özgünlüğü ve farklılıklarıyla katılım sağladığı ve eşit haklardan yararlandığı komünal yapı içinde ekonomi, "toplumun demokratik faaliyet alanı" olma özelliğine kavuşabilir. Yerele dayanan, katılımcılığı esas alan demokratik özerk yapılanmalarla komünal topluluklar ekonomisi örgütlendirilebilir. Ekonomik yapı öz değerleriyle buluşturulup demokratikleştirilmedikçe demokratik bir ulus yapısından bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle demokratik ulus inşasında ekonomiyi politikayla; politikayı ahlak ve toplumsallıkla buluşturan bir perspektifle sistem tarifine gitmek önemlidir.

Komünal topluluklar ekonomisinde öncelikle kavramları özüne uygun olarak yeniden tanımlamak bir ihtiyaçtır. Emek, değer, ücret, para, pazar vb. pek çok kavram tanımlandıkları şekliyle ekonomik yapının karakterini belirler. Komünal topluluklar ekonomisinde merkezinde yaşamın yer aldığı bir faaliyetten bahsettiğimize göre tüm bu kavramların yaşamda yer etme biçimi ve etkileri düzeyinde ele almak gerekir.

Emeği, meta üretiminde harcanan eforlarla tanımlamak sömürüyü gizleme çabasını ifade eder. Bu yaklaşım başta yaşamsal emeğin sahibi olan kadın emeğinin inkâr ve sömürüsüne onay vermek anlamına gelir. Emek bir bütündür; meta üretimi ile sınırlandırılamaz. Yaşamsal aktivitelere dönük maddi-manevi her girişim emeği ifade eder ve değerlidir.

Emeğin bu tanımından da anlaşılacağı üzere değer için esas alınması gereken ölçü kullanım değeridir. Kuşkusuz mevcut karmaşık toplumsal ilişkiler ve artan ürün çeşitliliği içinde kullanım değeriyle tek başına ihtiyaçları gidermek zor ve mümkün olmayabilir. Ancak kullanım değerini baz alan bir değişim değerini esas almakla yaşanan değerler arası uçurumlaşmayı aşmak mümkündür ve uygulama kolaylığı sağlar.

Ücret; emeği bireyle ve "an" la sınırlandırma özelliğiyle sakıncalıdır. Kümülatif ve kolektif emeğin inkârını içinde barındırır. Emeğin gerçek karşılığını belirlemekten uzak bir kavram olup yeni bir tanımlamaya ve araca ihtiyaç vardır.

Para; kendi başına bir değer olmayıp sadece bir değişim aracıdır. Paraya meta değerini atfetmek kapitalist aklın ürünüdür. Üretimden kopuk, paradan paranın kazanıldığı bir sistem, özünde ekonominin inkârı anlamına gelmektedir. "para basit bir değişim aracı olmaktan çıktığında en az kılıç kadar güç rolü oynayabilir."(15)

Üretim ve tüketim süreçlerinin ara halkasında yer alan Pazar ekonominin temel bileşenlerinden biridir. Malların değişim yeri olma özelliğiyle ekonomik faaliyetin en canlı ve hareketli yerleridir. Ancak kapitalizmin pazarı ekonominin üstünde konumlandırıp her şeyi belirleyen pozisyona getirmesi pazarın inkârı anlamını taşımaktadır. Pazarı olmayan bir ekonomi eksiktir, yaşamsallaşma şansı zayıftır; pazarın her şeyi belirlediği ekonomik yapılanmaysa en despotik yönetim tarzıyla aynı şeyi ifade eder. Komünal topluluklar ekonomisi kullanım amaçlı " sosyal pazar ekonomisi"ni benimser.

Komünal topluluklar ekonomisi temelde maddi ihtiyaçları gidermek amaçlı olmakla birlikte, ekonomik faaliyetin etrafında şekillendiği toplumsal değerlerle beslenmeyi de bir o kadar benimser. Paylaşım, dayanışma, birlikte eyleme, emeğe ve doğaya saygı, inanç salt maddi üretim ve tüketime endekslenen kapitalist sistemin; birey ve toplumun direnç kaynağı olan manevi değerlerini parçalayarak yol aldığını bili-

14-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Abdullah Öcalan)
15-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Abdullah Öcalan)

yoruz bir yandan devasa moda ve reklam endüstrisiyle sınırsız ihtiyaçlar yanılsaması yaratarak toplum sürekli tüketime şartlandırılmakta, diğer taraftan açlık, yoksulluk en vahşi "ehlileştirme" boyun eğdirme silahı olarak kullanılmaktadır. "Tükettiğin kadar değerlisin" sloganıyla insan maneviyattan uzaklaştırılarak tüketim çarkının basit bir dişlisine dönüştürülmektedir. Bakalım insanın emeği üzerindeki denetimini; ihtiyaç ve istemlerini belirleme gücü ve takati dahi bırakılmamaktadır.

Açlık-yoksulluğun doğal afetler dışında kesinlikle bilinçli yaratılan süreçler olduğunu yukarda ortaya koymuştuk. Fazladan biriktiği yerin karşı tarafında açlık ve yoksulluk boy verir. Kuşkusuz sadece daha fazla sömürmek amaçlı değildir. Aynı zamanda her türlü direnç gücünden yoksun kılmayı hedefler. Türkiye ve Kürdistan da yoksullara yapılan yardımların görüntüleri bu konuda ne ifade etmek istediğimizin en iyi resmidir. Arabaların arkasına doldurulan makarna, kömür torbalarının "yardım" adı altında çamurlu sokaklarda birbiriyle kapışan insanların üstüne atılması yardım değil insanı onursuzlaştırma amaçlıdır. Oysa yardım diye sunulan o insanlardan çalmanın sadece cüzi bir kısmıdır. Toplumdan çalınanların kalıntıları yardım diye sunulurken "merhamet" maskesinin arkasına saklanan cellat kimliğini belirsiz kılmaya çalışır.

Unutmamak gerekir ki ekonomik özerklik toplumun öz savunmasıyla eş değerdir. Ekonomik yapı üzerinde denetimini yitiren bir toplumun özgür varlığından bahsedilemez

Komünal topluluklar ekonomisinde herkesin çalışma hayatına gücü ve yetenekleri oranında katılım sağladığı, kararlaşma süreçlerinde yer aldığı, üretip ortak tükettiği, ihtiyaç temelli bir ekonomik yapılanmayı esas alır. İnsan yaşam kalitesini yüksek kılmanın ötesindeki her türlü birikimi ve karı reddeder. Bireysel refah toplumsal refahla mümkündür. Bu sistem içinde manevi değerlere, ahlaki ilkeye büyük önem verilir. Bu konuda şunu belirtmek gerekir ki geleneksel toplum değerlerinde İMECE kültürü artıürünü paylaşma geleneği, zekat, fitre gibi dini inançlarla yoksula yardım etme kuralı kırsal bölgelerde güçlü yaşayan değerlerdir. Komün yapılanması köyde, mahallede, kasabada, kentte, yaşayan bu değerleri de içine alarak katılımcı, özgürlükçü, özerk bir model oluşturma konusunda en büyük desteği halkın kendisinden alır. Demokratik toplumun özünü oluşturan komün her türlü hiyerarşik, iktidarcı, cinsiyetçi, sömürücü ilişkiyi reddeder. İnsanlar kendi eylemi ve yaşamının karar gücüdür. Komün bir ruhtur, özgür yaşam felsefesidir. Yerele dayanır. Azami katılımı esas alır. "farklılıklarla birlik olma" ilkesini esas alır. İhtiyaçların en doğru tespit edildiği ve adil karşılandığı bir sistemdir.

Kuşkusuz bir komün diğer komünlerle ilişkilenip ulusal ve uluslararası bağlamda ortak bir örgütlenmeye gidildiği oranda başarılı olabilir. Tek başına bir komün kurdun ağzındaki bir kuş gibidir. Bu nedenle yerelde oluşan komün yapılarını kapsayan, ortak perspektifte buluşturan ulusal kurumlara ve politikalara ihtiyaç vardır. Kuşkusuz bunlar hiyerarşik, merkezi bir yapılanma özelliğinde değil demokratik işleyişle çalışan, yerellerin katılımından oluşan, koordinasyon rolü gören kurumlar tazında olmalıdır. Örneğin Amed'te büyük bir umut ve heyecanla açılan kadın pazarı aradan iki ay geçmeden ilgi azlığıyla haberlere konu oldu. Oysa bu çalışma tam da demokratik ulus perspektifiyle şekillenen ekonomik birliklere bir örnekti. Kadının ekonomide aktif yer alması bakımından değerliydi. Ancak bir yandan kadın pazarı kurulurken diğer yandan hemen yanı başında devasa AVM'ler yükselirken, ticaret odalarınca "bakir bölgeye" sermaye için davetiyeler çıkarılırken, komünal yapıları tekelci güçler karşısında koruyacak politikalar kulak ardı edilirken uygulanan her komün girişimi başarısız olur. Kuşkusuz bu başarısızlık komün yapısından kaynaklı değil; ulusal ve uluslararası ölçekte politika geliştirememesinden kaynağını alır.

Bu nedenle toplumsal örgütlenmelerin yerelden çatı örgütüne kadar aynı perspektifle uyum için hareket etmesi ve politikalar geliştirmesi elzemdir. Sözün başka, pratiğin başka olduğu uygulamalarda başarı şansı yakalanamaz. Unutmamak gerekir ki ekonomik özerklik toplumun öz savunmasıyla eş değerdir. Ekonomik yapı üzerinde denetimini yitiren bir toplumun özgür varlığından bahsedilemez.

Komünal topluluklar ekonomisi doğaya dost bir üretim tarzını esas alır. Doğaya yönelen her tehdit özünde insana yöneltilmiştir. Bu nedenle insan yaşamını kolaylaştıran doğa dostu teknoloji kullanımı esas alınır. Doğayı tahrip eden birikim amaçlı sınırsız tüketimi reddeder. İnsan kadar doğanın da hakları vardır. Buna saygı göstermek ve gözetmek üzün de insanın kendi varlığına yaklaşımıdır. Çünkü yaşam bir bütünü ifade eder. Bir yanı yara alırken diğer yanı sağlıklı kalamaz. Bu anlamda HES'lerle boğulmaya çalışan coğrafyada tarihin yok edilmesi, doğanın tahrip edilmesine karşı olmak yaşamı savunmakla bağ-

lantılıdır. Yakılan binlerce köyü yeniden yaşam alanına dönüştürmek temel üretim kaynaklarıyla bağ kurmak kadar ibadet ölçüsünde değerlidir.

Komünal yapı ekonomik sisteme kadın kültürü yedirilmeden sonuç alıcı olacağı düşünülemez. Kadın katılımının artırılması önemli olmakla birlikte binlerce yıllık tek yönlü gelişen ekonomik anlayışı aşmak için tek başına yeterli değildir. Kadın sistemini geliştirecek, deneyimlerini genel yapılara aktaracak özgün alanlara ve pozitif düzenlemelere belli bir dönem ihtiyaç duyulacaktır. Kadınların planlama ve kararlaşma süreçlerine aktif katılımı son derece önemlidir. Toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyete dayalı iş bölümünü ortadan kaldırmayı, kadının aleyhine düzenlenmiş her tür yapıyı aşmayı hedefleyen bir sistemle ancak komünal topluluklar ekonomisi inşa edilebilir özelde kadınla özdeşleşen ev içi çalışma alanlarının cinler arası eşit paylaşıldığı bir düzenlemeye kavuşturmak konuya giriş bağlamında önemlidir.

Kürt Özgürlük Hareketinin gelişim düzeyi ve mücadele deneyimi; komünal topluluklar ekonomisinin gerçekleşmesine güçlü zemin sunuyor. Rojava'da gerçekleşen deneyim her bakımdan örnek oluşturuyor. Özerk-demokratik-komünal bir ekonomik yapılanmayla demokratik ulus yapılanmasının mümkün olduğunu ortaya koyuyor.

Ekokentler ve Özyönetim

Yurdagül Emek

Zaman ve mekânı bilmek; yaşamı bilmek, tarihselleştirmek ve toplumsal kılmaktır. Tarihsel süreçten kopuk her kavram, kuram ve kurum eğreti kalmaya mahkûmdur, yapaydır. O yüzden tarihi iyi bilmek ve geleceği tarihsel köklere dayalı yaratmak toplumsal sistemler açısından hayatidir. Devletli toplumla düşünmeye, yaşamaya alışmış, zihniyet kalıplarını oluşturmuş insan ve toplum olmaktan çıkmak, her zaman ve mekânda büyük bedelleri gerektirdi, gerektirmeye de devam ediyor. Oysa binlerce yıllık toplumsallık ve özgürlük tarihini bilmek ve yaşamı buna göre örgütlemek, demokratik uygarlık tarihinin izinde, yaşayanı ve yaşatanı olmak anlamına gelir.

Binlerce yıllık yabancılaştırma ile; insanın insana, insanın doğaya, kadının erkeğe, bireyin topluma biçiminde sıralayacağımız zincirin kopan halkaları tek tek oluşturulmayınca ne özgür insan, ne özgür toplum ve ne de ekolojik sürdürülebilirlik mümkündür

Zamanı ve mekânı özgürleştirmek, özgür insan ve toplumla mümkündür. Bunun dışındaki bütün arayışlar devletli sistem verileri ve yaratımlarını aşmayacak, iyileştiren bir rol oynayacaktır. Binlerce yıllık yabancılaştırma ile; insanın insana, insanın doğaya, kadının erkeğe, bireyin topluma biçiminde sıralayacağımız zincirin kopan halkaları tek tek oluşturulmayınca ne özgür insan, ne özgür toplum ve ne de ekolojik sürdürülebilirlik mümkündür. Doğal toplum ve yaşam, insanın-doğanın en güzel bütünleyeni olmakla sürdürüldü. Bu bütünlük parçalandığında, bugün bütün sonuçlarıyla uğraştığımız kent-sınıf-devlet üçlüsü ortaya çıktı. Bu üçlünün insan ve doğal yaşamda yarattığı yıkım tam anlaşılmadan ve yerine konulacak alternatifler özgürlük tutkunu zihinlerce üretilmeden, yerleşik yaşam alanları özgür olmayacak, doğal ve toplumsal dengeyi yaratamayacaktır. Yıkım ve yok etme süreklileşen bir tarihsel zorunlulukmuş gibi insanlığa dayatılmaya devam edecektir.

Özgürleştiren doğadan öğrenen insan zekâsı, hiçbir gücün yıkamayacağı bir üretkenlikle varlığını sürdürmeye devam ediyor. Binlerce yılın sömürü ve zulmü duygusal zekâyı öldüremedi, kadındaki toplumsal direngenliği bitiremedi. Yine kentli yaşamın üzerinde yükseldiği analitik zekânın toplumsal özgürlükten kaynağını alan özü yok edilemedi. Özgür ve doğal yaşamın üzerinde sürdürüldüğü topraklar, ulus devletle milyonların yığıldığı "vatan"da kanserleşen bir kentleşmeye dönüşerek insanı, toplumu ve doğayı bitirme noktasına getirse de, doğal toplum ve özgür yaşam arayışı yok edilemedi. Çalışmanın özgürleştiriciliğinden uzaklaştırarak üretime yabancılaştıran bu mekânlar, milyonlarca işsiz ve yoksulun nefesini tüketirken, toplumsal değer yaratımını kente sıkıştırdı. Doğa-kır-kent bağını kopararak, toplumsuzlaştıran, doğasızlaştıran uygarlık sistemi dün olduğu gibi bugün de sorgulanıyor ve yeni yaşam mekânlarını yaratma mücadelesi dünyanın dört bir yanında verilmeye devam ediyor.

Bu mücadelenin özü, kendi zamanını ve mekânını yaratma mücadelesidir. Bu yüzden tarihsel kimlik, kültür ve özgür zihniyet, bu mücadelenin temelini oluşturmak zorundadır. Köleliği ve egemenliği üreten zamana ve mekâna "dur" demek, öz bilince, toplumsallığa, tarıma ve toprağa dayalı yaşama zemin yaratmak tüm arayışların özünü oluşturuyor. Ekolojik toplum, özgürleştiren doğa ve toplumsal ilişkiler bütünüdür. Özgürlüğe ket vuran, ideolojik ve sistemsel yapılanmaları reddeden, toplumsal özgürlüğe hizmet

edecek devrimsel yaratımları süreklileştiren toplumdur. Toplumsal bir zamana ve mekâna kavuşan; bunun ekolojik zihniyet ve dünyasının zenginliği ve renkliliğinin büyülü çekiciliğinde ruhsal ve düşünsel güzelliğe, iyiye, doğruya dair ne varsa yaşamsallaştırmanın hummalı mücadelesinde kendini yeniden yaratan toplumdur. Bu toplumda; kadının üreten, toplumsallaştıran çekiciliği, gençliğin ruh ve dinamizm katan, yaratıcı gelişimi, yaşlıların bilgeliğiyle anlam kazanan özüyle, hiyerarşik tüm zihniyet kalıplarına karşı mücadelede kendini yeniden üretme esastır.

Farklılıkların zenginliğine dayanan bir çoğullaşma mekânında yaşamak, bir gurur ve onur kaynağı, bir varlıklaşma ve özgürleşme biçimi, özgür bir tercih anlamına gelir. Halkların ve kadının zamanını- mekânını yaratmak, toplumsallaşma ve demokratikleşmede alınan yola bağlıdır. Böyle bir toplumsallaşma içinde keşfedilemeyecek bir yetenek, özgürleştiremeyecek bir arayış yoktur. Bu doğal toplum özleminin güncelleşmesi ve daha ileri bir düzeyde gerçekleşmesinden başka bir şey değildir. Ekolojik toplum, ekolojik yaşam, ekolojik köy-kent dediğimiz olgunun kendisi de budur. İnsanlığın binlerce yıllık özlemlerinin gerçekleşme biçimidir.

Aranan ve gerçekleştirilmek istenen; kendi olmanın, kendi kalmanın ve farklılığın özgürleştirici seçeneklerini çoğaltan tarım-köy devrimi, toplumsallığın mekânlarını yeniden yaratmanın adıdır. İnsanı bütün farklılıklarıyla, doğayı bütün çeşitliliğiyle özne kılan, doğayı ve toprağı bir ana kucaklayıcılığı ve öğreticiliğinde sahiplenen çocuksu özlemlerle yeniden büyümenin bütün kirlerinden arınarak kendini yaratan insanın varlıklaşma biçimidir. Komün, aryenik dillerde kom'dan türeyen bir ortak tanım etrafında şekillenen, özü topluluk ekonomisine dayanan, toplumsal olarak beslenme, kendini koruma ve soyunu sürdürmeyi de içeren bir öz örgütlenme biçimidir. Bu toplumsallık etrafında basit veya giderek karmaşıklaşan insan ve toplum ilişkilerini örgütleyebilen, kendine yetebilen ve varlığını sürdüren bir özyönetim biçimidir. Doğal toplum olarak milyonlarca yıl toplumsal tarihe damgasını vurmasına rağmen erkek egemen tarih yazımıyla birlikte tarihi devletli sistemle başlatan bir tarihsel çarpıtma zihinlerde büyük hasara yol açtı. Topluma ait olan kom, komün, beled gibi yönetim ve özgürlük mekânları ele geçirilerek, toplum karşıtı devletli örgütlenmenin yerlerine çevrildi.

Uygarlık tarihi toplumsal yetenek ve gücü ele geçirme tarihi olarak yazılır. Bu tarihsel süreç, giderek merkezileşen ve bu merkezler etrafında sınıf ve kentleşmeyi büyütürken, kom ve komünal yaşamı sürdüren doğal toplumlar bu merkezlerden kaçarak kendini korur. Bu merkezlerden yükselen yabancılaşma, toplumsal yıkım ve doğayı vahşice katletmeyi içine sindiremez, göçebe bir kimlik edinerek ondan uzak durur. Öykünen, benzeşen yanları bir lanetleme tarihi olarak toplumsal bellekte yerini korur. Bugün devletli sistem, ağırlaşan ulus devlet sorunlarını ya da aşırı tekçi ve merkeziyetçi sistemin ekonomik ve toplumsal krizini aşmak, ömrünü uzatmak için bazı iyileştirmelere giderek yerel yönetimlere kimi haklar, özerklik tanıyan uygulamaları geliştirerek merkezin yükünü hafifletmeyi amaçlamaktadır. Yine devletli sistem içinde STÖ ler ya da kooperatif, sendika, hatta adına sosyalist denilen güya toplumcu-muhalif yapılar oluşturularak, halkları sisteme bağlamanın biçimleri geliştiriliyor. Bu şekilde radikal demokrasi mücadelesiyle toplumun devlet dışı örgütlenme eğiliminin önü alınmaya çalışılıyor. Önemli toplumsal çalışmalar bu biçimiyle geliştirilse de eklektik ve yapay kalabiliyor, toplumu güçlendirmek yerine devleti güçlendiren bir rol oynuyor. Kendini yöneten toplum yerine devletin idare ettiği ve yön verdiği bir toplum olmaktan kurtulma gerçekleşmiyor. Doğal toplum, özü güçlü olan ve yüzlerce yıllık kapitalist modernitenin teslim alamadığı özgürlük ruhu bu mekanizmalar içinde tutulmaya ve oyalanmaya çalışılıyor, hapsedilmek isteniyor.

Toplumsal özgürlük mücadelelerinin uzak ve yakın tarihi özgür yaşam mekânlarının oluşturulması konusunda önemli deneyimlere sahiptir. Toplumsal yaşamın bütün olduğu, parçalara ayrılarak yönetilemeyeceği, yönetsel bir bütünlüğün olduğunu ve toplumun bütün işleriyle ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyalizm mücadelelerinde ilham kaynağı olarak yakın tarihte örnek gösterilen Paris Komünü böyle bir örnektir. Öz savunmasından ekonomisine, diplomasisinden toplumsal yaşamı yerinden örgütleme planlama ve uygulamalarına baktığımızda bu bütünlüğü görürüz. Belki ömrü çok uzun olmadı, ama ulus devletin kendini örgütleyerek alternatif olarak sunmak istediği bir zamanda, Paris mekânında, halkların özyönetimlerini kolay kolay devletçi sisteme teslim etmediklerini ve hiçbir zaman da etmeyeceklerini gösteren önemli bir deneyimdir. Marx'ın tahlil ettiği gibi devletleşme perspektifinin zayıf olmasından değil de koşulları daha iyi hazırlanarak geliştirilmiş bir toplumsal örgütlenme düzeyinin zayıf olmasından dolayı yenilgiye uğradığını belirtmek daha doğru olacaktır. İktidarı ele geçirme perspektifi yerine, toplumsal örgütlülüğü geliştirme ve özyönetimi derinleştirme amacı daha kutsal, kalıcı ve tarihsel önemdedir.

Özgürlük mücadelelerinde önemli sonuçlar elde edilerek adına belediye veya yerel yönetim denilen yapılanmaları kazanma durumları olmuştur. Toplumsal yaşamın her alanıyla ilgili bu zeminleri devletin yerel-

deki uzantısı olmaktan çıkararak halk yönetimini geliştirme mücadelesi verilmiştir. Toplumsal inşa çalışmalarında belediye ve yerel yönetimlerin yeri ne olacak veya demokratik özerkliğin inşa alanlarında nereye konulacak? Yerel yönetimler devleti demokrasiye duyarlı kılma mücadelesinin önemli mekânlarıdır. Bu duyarlılık da ekonomiden, sağlığa, eğitimden spora, kültüre, kadın ve gençlik çalışmalarına kadar her alanda öz örgütlülüğünü geliştirme, bütün bu çalışmaları toplumun kendi işi haline getirme ile gerçekleşir. Burada devleti küçültme, toplumsal alanları örgütleyerek demokrasiyi geliştirme, bunun mekanizmalarını oluşturma öncelikli çalışmalardır. Bu çalışmalar da köy komünlerinden başlayıp sokak, mahalle, kent ve il meclislerinin örgütlenmesi ile kendi toplumsal çalışmalarını yürüten bir öz bilinç ve öz örgütlülük düzeyini geliştirme ile gerçekleştirilebilir.

Ekolojik köy-kent yönetimi ve özgür yaşamın özü ekolojik toplum, ekolojik toplumun özü de kadın özgürlüğüdür. Toplumsallığın yaratıcısı kadının özgür ruh ve düşünce ile katıldığı her çalışma özgürleştirir

Devleti küçültme mücadelesinde yerel yönetimler, meclis ve komünlere bağlı bir kurumsal kimlik ve demokratikleşme çalışmasıyken, devlet dışı demokratik özerklik inşasında, köy ve kent yönetimi; halk meclisi ve komünün kendisidir. Meclis halkın iradesi ve tüm çalışmalarını örgütlediği yerken, tıpkı devletli sistem gibi bölüp parçalamaya gerek kalmadan, belediyelerin halk komünü ve meclisine dönüşmesi, toplumun tüm çalışmalarının örgütlenme yeri haline gelmesi gerekir. Doğal toplum, demokratik toplum yönetimi, ekolojik köy-kent yönetimi de bu anlama gelmektedir. Temsiliyete dayalı örgütlenmeleri en aza indirgeyerek, doğrudan demokrasiyi geliştirecek çaba ve örgütlenmelerin önü açılır. Böylece devletin elinden alınan belediyeler, köy- kent yönetimi, özünde ait olduğu toplumun yönetimine dönüşmüş olacaktır. Devamında süreklileşen toplumsal mücadelesi ile “Toplumsal çalışmalar bütündür, parçalamak toplumu parçalamaktır, bu da iktidarcı zihniyetin ürünüdür” anlayışından hareketle, yönetim alanları ve kurumları demokratikleştirilir, toplumsallaştırılır ve öz yönetim alanlarına dönüştürülür.

Devlet dışı örgütlenmenin devrimsel bütün olanaklarının yakalandığı demokratik özerk sistemlerde köy-kent örgütlenmesi ve yönetimi, demokratik toplum yönetimidir. Bu şu anlama gelmektedir; devletli sistemin bugüne kadar yönetim gücü olmaktan çıkararak toplumda yarattığı tahribatların tespiti, devletçi zihniyetin teşhiri ve bu tahribatların giderilmesi çalışmalarına hız vermek demektir. Burada devletin toplumdan çalarak iktidarını kurumlaştırdığı bütün zeminleri kurutan bir halk yönetimi devreye girer. Toplumun özyönetim gücü, özgürlük bilinci ve iradesi temelinde örgütlenir. Toplumsal yabancılaşmanın özü kadının ekonomiden uzaklaştırılması ve toplumun üretimden koparılmasıdır. Bu nedenle en önemli demokratik eylem olan ekonominin, başta kadın olmak üzere tüm toplumun işi haline getirilmesi ve örgütlenmesi önemlidir. Ekonomisini örgütleyen bir kent ve köy, toplum kırım politikalarını durduran ve toplumsal gelişimin her düzeyde olanaklarını yaratmanın kendisidir. Burada kölelik, serfleşme ve işçileşme biçiminde bir sınıflaşma ve kölelik ilişkisi yoktur. Toplumun kendi işleri vardır. Kâr amacı gütmeyen, gönüllüğü esas alan, özgürleştirici bir çalışma ile tüm kentsel ve toplumsal ihtiyaçları belirleyen, sorunları çözen bir irade, kentsel ve kırsal yaşama katılım vardır. Kendine yeterli hale gelme ve dayanışma kültürü, her şeyi metalaştıran, parasal olanı öne çıkaran kapitalizme “dur” diyen bir ilişki ve yaşam biçimi, bunun örgütlenmesi vardır. Tekelleşmeye karşı durarak, kooperatif örgütlenmeleriyle kolektif üretimi kırda ve şehirde geliştiren bir anlayış esastır.

Ekolojik tahribata yol açan, tarıma, toprağa ve doğaya düşman politikaları durdurmak, kent yaşamını ranta dayalı bir ticari tahakküm alanı olmaktan çıkararak özgür toplum alanına dönüştürmek, özgür kent örgütlenmesinin özüdür. Doğadan çalınanı doğaya devrederek, yeşile, toprağa, taşa ve ekolojik yaşama zarar veren bütün kentsel uygulamaları durdurmak gerekir. “Doğaya yabancılaştırmayan, toplumsallığı öldürmeyen, bireyi tüketmeyen ekolojik bir kent yaşamı nasıl örgütlendirilir” sorularına cevap üretmek esas konulardandır. Kırı bitirmeyen, köye dayalı yaşamı özendiren, kentin krizli toplumsal kimliğini çözen ve toplumsal gelişime hizmet edecek biçimde analitik zekâsını duygusal zekâ ile buluşturan bir bilinç ve uygulamaya ihtiyaç vardır.

Bütün bu çalışmalar köklü bir zihniyet dönüşümünü, ahlaki-politik toplumsal temsili ekmek sudan daha önemli bir ihtiyaç haline getirmektedir. Yoksa devletin el değiştirmesi gibi, kurumlarının, yerel yönetimlerinin ele geçirilmesi üzerinden yeniden iktidar ve devletçi zihniyet kendini örgütleyebilir. Reddedilenin yerine neyin konulacağı, bunun hangi amaca ve zihniyete hizmet edeceği öncelikli konudur. Burada ekolojik zihniyet devreye giriyor. Toplumsal ve doğal kırım ve tahribatları aşan bir

demokratik kent yönetimi nasıl geliştirilir? Binlerce yılın tahakküm ve hiyerarşik ilişki ve öğrenme biçimlerini yerle bir edecek, bunun yıkıcı sonuçlarını tersine çevirecek bir zaman ve mekânı yaratmak ancak aşkla yürütülecek bir çalışmayla başarılabilir. Devletli sistemin bir çarpıtması olarak, yönetim işini toplumu idare etmeye dönüştürüp, bunu da paralı ve temsili karaktere büründüren uygarlık hastalığını aşmak, gönüllülüğü toplumsal hizmet anlayışının temeli yapmak, doğrudan demokrasiyi toplumsal zamanı ve mekânı yaratmanın özü kılmak esastır. Örneğin İsveç'in Stockholm kentinin 26 belediyesinden biri olan Jerfella Belediyesi 60 bini aşan nüfuslu bir ekokenttir. Burada tüm çalışmalar gönüllülüğe dayalı bir toplumsal duyarlılıkla yürütülür. 3 binin üzerinde çalışanı olan belediyede belediye başkanı da dâhil sadece 3 kişi maaş almaktadır. 200 kişi para almadan komisyonlarda çalışmaktadır. İl Genel Meclisinde 101 üyenin 53'ü kadındır. Atıklarla kentin ısıtma sorunu çözülmekte ve kirliliğe dönüşmemektedir. 5 velinin başvurusu ile istenilen dilde eğitim olanağı sağlanmakta, ilk ve orta öğretim okulları bulunmaktadır. Şehrin yüzde 47'si yapılar, yüzde 15'i su, yüzde 38'i yeşillikten oluşmaktadır.

Toplumsal işleri parçalayarak her parçası için ayrı bir uzmanlık alanı yaratmak, kapitalist modernite ve zirvesi olan ulus devletçi zihniyet ve bunun uzantısı bilimciliğin ürünüdür. Uzmanlığa dayalı bir toplum mühendisliği yapılarak, toplum kendi işlerinden alabildiğini uzaklaştırılmış, kendi olmaktan çıkarılmak istenmiştir. Toplumsallığı bölen, parçalayan ve yöneten bu zihniyete karşı durmak, toplumsal bütün çalışmalara birlikte kafa yoran, çözen, geliştiren ve demokratikleştirmede rol alan özgür yurttaşlık bilinciyle bireyi güçlendiren, özgürleştiren bir katılımcılık kültürü özgür kent-köy ve yaşamın geliştiricisi olabilir. Toplumun işlerini başkasına bırakan, kararları başkasına aldıran, nesneleşen toplum yerine, işlerine sahip çıkan bir özneleşme, temsiliyeti aşarak doğrudan katılımın önünü açar.

Doğada sürdürülebilirlik ve yenilenebilirlik önemli özelliklerdir. Bazı doğal tahribatlar, yıkımlar olabilir, ancak doğa mutlaka bunu kendi içinde telafi edebilecek, zamanla yenileyebilecek bir işleyişe ve doğurganlığa sahiptir. Toplum da kendini bu biçimde iyileştirebilir, yıkımdan kurtararak, yeniden doğurabilir, özgürleştirebilir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan "Özgür toplum ancak ekolojik olmakla mümkündür.… Ekolojik toplum, özünde sosyalist bir toplumdur" diyor. Ekolojik ve sosyalist toplum, örgütlü toplumdur. Köy ve kent, komünal örgütlenmeyle toplumsal kırım politikalarından kurtulabilir. Komün ve meclis örgütlenmeleri bu toplumsal örgütlenmenin temelidir. Farklı kültür ve kimlikleri kapsayacak, ekolojik yaşama uyumlu, kadın özgürlüğü ekseninde bir zihniyetle örgütlemenin dışında bir yaşam alanı yoktur. Toplumsal yenilenme ve sürdürülebilirlik bu demokratik örgütlenme ve yönetimle gerçekleşir.

"Farklılaşarak özgürleşme" doğal ilkesinden öğrenerek tüm uygarlık tarihinin tekleştiren, merkezileştiren, aynılaştıran zihniyetine karşı, yerinden, yatay ve özgünlükleri özerklik ilkesiyle örgütleyen bir köyselkentsel yaşam çekici, özgürleştirici, özü açığa çıkaran bir yaşamdır. Doğada uyum vardır, toplumsal uyumu ekolojik zincirin bir halkasına dönüştüren özgür toplum bilinciyle Murray Boockhin'in tanımladığı "üçüncü doğa-özgür doğa" gerçekleşebilir. Bu doğada "artık, atık, fazlalık" yoktur. İnsanın sanayileşme ile birlikte tüm yaşamı ve doğayı kirleten süreçlerini tersine çeviren, ekolojik ekonomi, endüstri ve teknoloji bu uyumun en önemli ayağıdır. Dünyanın sonunu getirebilecek enerji kaynakları yerine, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarını esas alan, küresel ısınma ve kanserli yaşama yol açan, tarihsel ve kültürel mirası yok eden, ekoloji düşmanı enerji politikalarına karşı duran bir toplumsal, ekolojik bilinç dünyamızı, geleceğimizi kurtarır.

Ekolojik köy-kent yönetimi ve özgür yaşamın özü ekolojik toplum, ekolojik toplumun özü de kadın özgürlüğüdür. Toplumsallığın yaratıcısı kadının özgür ruh ve düşünce ile katıldığı her çalışma özgürleştirir. Ekonomiden, sosyal, politik ve zihniyet çalışmalarına kadar her alanda özgürlük ve eşitlik temelinde katılım, toplumun yitik parçasının tamamlanması, ekolojik toplumun yaratılmasıdır. Toplumsal ve ekolojik tahribatların ilk zemini ve üzerinde her türlü iktidar biçiminin yürütüldüğü kadın, tüm özgürlük çalışmalarının da zemini ve yürütücüsü oldukça toplum kendi özüne kavuşur. Ekolojik köy ve kentsel yönetimin ve demokratik dönüşümün garantisi kadının özgürlük çalışmalarına öncülükte ısrar etmesidir. "Kadın dostu kentler, cinsiyet temelli bütçeleme, eşitlik eylem planı" gibi eril kentleşmede iyileştirme ve tedbirler bu kadar dezavantajlı konuma getirilen kadını toplumsal alana çekmede etkili olabilir. Ancak özgürlük temelli toplumsal çalışmalarda öncülük düzeyinde yer alarak bu tedbirleri de aşan bir kadın katılımı, özgür köy ve kentin kimliğine dönüşmek zorundadır. Yoksa tahakküm ve iktidar zeminini kurutmak mümkün değildir. Devletin toplumsal alandan çekilmesi için yürütülen mücadele egemen erkeğin de toplumsal alandan geri çektirilmesi mücadelesidir. Özgürlük bir toplum, köy ve kent için böyle bir mücadele ile kimlik haline gelebilir, ekolojik yaşam inşa edilebilir.

Devlet-altı Birimlerin İnşa Süreci: Bölgeselleşme ve Federalleşme

Necat Ayaz

Bölgeselleşme nedir?

Bölgeselleşme, en geniş anlamıyla modern bir devletin topraklarının tamamında belirli yetkilere sahip olan bölgelerin oluşması sürecidir. Merkezi devlet, elinde bulundurduğu yetkilerin bir kısmını yeni ortaya çıkan bu yeni birimlere aktararak onları işler hale getirir. Merkezin sadece desantralizasyon kapsamında bölgeleri oluşturduğu örneklerde devletin teritoryal yapısında köklü bir dönüşüme gerek duyulmazken, politik bölgelerin oluşması devletin üniter yapısının baştan sona reorganize olmasıyla gerçekleşir. Devletin üniter yapısının radikal bir dönüşümü anlamına

Self-government ilkesini kendisine rehber alan gelenek, devlet altı birimlerin oluşmasını engellemez ve onlara devolution adını verdiği yetki devri süreci yoluyla güçlendirmeyi tercih eder

gelen reorganizasyon ve yetki devri süreçlerini yaşayan ülkede yeni bir politik iklim ortaya çıkar. Daha önce bastırılan, politik ifade biçimleri reddedilen etnik, dilsel, dinsel ve kültürel çeşitlilik bölge sınırları içinde ifade ve kendilerini yönetme araçlarına kavuşarak çatışma zemini olmaktan çıkarılır. O güne kadar devletin merkezi yapılanması yoluyla bastırdığı ülkenin gerçek potansiyeli ortaya çıkar ülkenin ilerlemesi yolunda kullanılır.

Özerk bölgelerden oluşan bölgesel sistemin temel birimini yasama ve yürütme yetkilerine sahip politik bölge oluşturur. Bölgelere veya yerele bazı yetkileri devretmeyi içeren idari desantralizasyon politik bölgenin oluşmasını gerektirmediği için sözünü ettiğimiz bölgeselleşmenin kapsamına girmez. Bu tür bölgeselleşmede idari bir reform kapsamında bölgeler kurulsa bile sadece idari yetkilere sahip oldukları için ve merkezi çevredeki kolları olarak görev yaptıkları için özerk değildirler. Buna en uygun örnek Fransa'nın 1982'de oluşturduğu yeni teritoryal sistemdir. İdari desantralizasyon kapsamında Fransa'da oluşturulan bölgeler sadece kendi sınırları içinde yer alan ve "departament" adı verilen illerin arasında ekonomik, kültürel vs. konularda koordinasyon sağlama yetkilerine sahip olup özerkliğin gerektirdiği temsili ve siyasal araçlardan yoksundurlar.

Öte yandan, özerk bölgelere yetki devrini kapsadığı için her bölgeselleşme kapsamlı desantralizasyon sürecini içermek zorundadır. 1960'larda İskandinav ülkelerinde ve Hollanda'da başlayan, 1970 ve 80'lerde Avrupa'nın batı ve güneyinde yer alan diğer ülkelere yayılan ülkelerde desantralizasyon ve bölgeselleşme birbirine paralel ve iç içe geçmiş bir süreç olarak yaşanmıştır. 60'larda yaşanan desantralizasyon yerele yetki devrini içerirken, bunu izleyen on yıllar boyunca özellikle Avrupa'nın Latin kuşağındaki ülkelerde yaşanan dönüşüm yerele yetki devrini aşarak bölgesel sistemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Aynı süreçte Britanya'da İskoçya ve Gal bölgelere daha fazla yetki devri gerçekleşirken en köklü üniter devlet olan Fransa'da idari yetkilere sahip bölgeler ortaya çıkmıştır. İtalya'da, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan ve idari yetkilere sahip olan bölgeler 1971'de daha fazla yetki devrini içeren reformlarla aktive edilmiş ve bu süreç 2001'deki reformla tüm bölgelerin özerk duruma geldiği bölgesel bir sistem ortaya çıkmıştır. Aynı bölgeselleşme eğilimi 1978'de yaşanan İspanyol örneğiyle zirveye ulaşmıştır. Neredeyse federal bir sistemle kıyaslanacak seviyede olan İspanya'daki bölgesel sistemin bu kadar derinliğine

yaşanmasının sebebi farklı etnik kimliklerin ısrarlı mücadeleleri olmuştur.

Bölgeselleşme, özellikle kimlik eksenli (Katalonya gibi bölgelerde ekonomik varlığını koruma en az kimlik talebi kadar etkilidir) etnik direnişin yoğun olarak yaşandığı ülkelerde gelişebileceği azami sınırlara kadar gelişirken, bunun küçük bir bölgeye (veya Tirol örneğinde) hapsolduğu ve bunun sonucunda da zayıf yaşandığı İtalya'da uzun bir süre sadece idari bölgelerin varlığının sürdürülmesine sebep olmuş bölgelere önemli yetkiler aktarılmıştır. Söz konusu taleplerin daha küçük ölçekte destek bulabildiği Fransa'da ise özerklik istekleri anakaradan yalıtılıp bir adayla sınırlanmış (Korsika)[1] ve bunun sonucunda ülkede idari bölgelerin oluşmasının dışına geçilememiştir. Anglosakson devlet geleneğine sahip olan Britanya'daki bölgeselleşme hikayesi ise adı geçen bu örneklerden büyük ölçüde ayrı durmaktadır. Fransa, İspanya ve İtalya gibi ülkeler Cumhuriyetçi üniter devlet geleneğine sahipken, Britanya liberal Anglosakson geleneğe sahip olmuştur. Self-government ilkesini kendisine rehber alan gelenek, devlet altı birimlerin oluşmasını engellemez ve onlara devolution adını verdiği yetki devri süreci yoluyla güçlendirmeyi tercih eder. Birleşik Krallık devletini oluşturan Kuzey İrlanda'ya "Hayırlı Cuma Anlaşması"[2] ile verilen ileri düzeyde özerklik, İngiltere ile birleşmesinden beri devletin iki kurucu unsurundan biri olarak görülen İskoçya'nın 1998'deki reformlarla sahip olduğu ileri düzeyde özyönetim ve aynı reform süreciyle güçlendirilen Galler'in bölge kimliği sözü edilen özyönetim ilkesinin uygulandığı örnekleri göstermektedir. Ancak aynı sürecin devletin nüfus ve toprak olarak en büyük parçasını oluşturan merkezi devletin konumlandığı İngiltere'de yürütülme denemesi başarısızlığa uğramıştır. İngiltere'yi oluşturan birimlerin İskoçya ve Galler benzeri bir bölgesel yapıya kavuşması için 2004'te kuzeydoğudaki "Northumbria'da"[3] yapılan referandum başarısızlıkla sonuçlanınca İngiltere'deki bölgeselleşme sürecinden vazgeçilmiştir. Bu bölgenin özerkliği kabul etmesi durumunda diğer bölgelerde de tekrarlanacak referandumlardan olumlu sonuç çıkması kuvvetle muhtemeldi. Böyle bir durumda, farklı bir etnik ve politik düzlemde yer alan Kuzey İrlanda dışarıda bırakılırsa, İtalya ve İspanya'yla birlikte Britanya Avrupa'nın özerk bölgelerden oluşan bölgesel sisteme sahip üçüncü ülkesi olacaktı.

Bölgeselleşme ve aktörler

Farklı düzeylerde bölgeselleşmenin yaşandığı bu örneklerden çıkan temel sonuç bölgeselleşme sürecine yol açan kimlik, ekonomik, tarihsel ve kültürel taleplerin her bölgede farklı bir düzeyde eşitsiz bir şekilde geliştiği gerçeğidir. Genellikle bu taleplerden birkaç tanesini veya tümünü içlerinde barındıran etnik hareketin bulunduğu politik bölge, bölgesel modele geçilmesinin temel aktörü ve motor gücü haline gelir. Bu durum, İspanya'daki diğer bölgeci hareketlerin oluşmasını doğrudan etkileyen Katalonya ve buradaki etnik hareket için oldukça geçerlidir. Katalonya'daki etnik hareket sadece objektif anlamda İspanya'nın diğer bölgelerinde bölgesel hareketlerin ve taleplerin ortaya çıkmasını tetiklememiş, Katalancı hareketler bu tür hareketleri örgütlemek içinde planlı bir çaba içinde olmuştur. Bu strateji doğrultusunda Katalancı hareket 1917-19 yılları arasındaki Katalan Özerklik Kampanyası kapsamında diğer bölgelerdeki bölgeci talepleri güçlendirmek için yoğun bir çaba içinde olmuş ve bölgesel özerklik konusunda bölgeci hareketlere yeni argümanlar sağlamıştır.[4] Elbette diğer bölgelere bu müdahale, bölgeler arası dayanışmadan ziyade, Katalan taleplerini reddeden merkezi diğer bölgelerden yükselen bölgeci veya milliyetçi taleplerle kuşatmaya alıp uzlaşmaya zorlamak amacı taşımaktaydı. 19. yüzyıl sonu ile 20. başlarında İspanya'da ortaya çıkan bölgeci ve milliyetçi hareketler çoğunlukla kendilerine Katalancı hareketi model olarak almışlardır. Direniş düzeyi ve harekete geçirdiği şiddet potansiyeli sonradan hep gündemde kalacak olan Bask hareketi bile Katalanizmin etkisi altında milliyetçiliğe dönüşmüştür.[5] Ancak Bask

1- 1991'de verilen Özel Statü kapsamında Korsika Collectivite Territorial yani Fransa'nın Denizaşırı Departmanları (DOM) ve Denizaşırı Toprakları'nın her ikisinden bazı unsurların bir araya getirilmesininden oluşan özel idari bir birim olarak nitelendirildi. Farimah Daftary, Insular Autonomy: A Framework for Conflict Settlement? A Comparative Study of Corsica and The Aland Island, ECMI Working Paper -9, October 2000, p.11

2- 1998'de taraflar arasında imzalanan bu anlaşma gereğince Kuzey İrlanda'ya geniş çaplı yasama ve yürütme yetkileri verilmesinin yanı sıra bölgenin kendi kaderini tayin hakkını özgürce kullanması kapsamında referandumdan geçmesi halinde İrlanda Cumhuriyet ile birleşmesi kabul ediliyordu. Bunun yanında anlaşmada bölgenin kendisini serbestçe tanımlaması hakkı çerçevesinde isterse İrlandalı, Britanyalı veya her iki kimlikle kendisini tanımlayabileceği belirtiliyor ve kuzey ve güney İrlanda arasında çok çeşitli konularda işbirliği ve koordinasyonu sağlaması için güney ve kuzey İrlanda arasında sürekli bir bakanlar konseyinin kurulması öngörülüyordu. Ayrıntılar için bknz. The Northern Ireland Peace Agreement, http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IE%20GB_980410_Northern%20Ireland%20Agreement.pdf

3- Referandum, Elected Regional Assemly adı verilen seçimle işbaşına gelecek bölgesel bir meclis oluşturmak amacına yönelik olarak yapılmıştır. Referandumun başarısız olması bu bölgedeki kent merkezleri arasındaki güçlü rekabetten kaynaklanmıştır. Meclisin kurulacağı Newcastle-upon-Tyne referandumda olumlu oy kullanırken, diğer kentler olumsuz oy kullanmıştır. Ferran Requejo; Klaus-Jürgen Nael (editörler) Devolució Políca a Bèlgica i al Regne Unit: Simetria o Asimetria? Mihaela Vancea Decentralització, asimetries i processos de resimetrització a Europa: Bèlcika, Regne Unit, Itàlia i Espanya. IEA, 2009, p.149

4- Xósé-Manuel Nuñez, The Region as Essence of Fatherland: Regionalist Variants of Spanish Nationalism (1840-1936), European History Quarterly, Vol.31 No.4, London, 2001.

5- Raymond Carr, España 1808-1975, Barcelona, 2001, p. 536s

milliyetçi hareketi ise kan bağına dayanan, modernizm ve sanayileşme karşıtı reaksiyoner karakteriyle bölge sınırları içine hapsolmuştur. Böylece Bask hareketinin, İspanya'da bölgesel sisteme geçilmesinin temel aktörlerinden biri olmasına rağmen, sahip olduğu bu özelliğiyle diğer bölgeleri etkileme kapasitesinin sınırlı olduğu söylenebilir.

İspanya'da bölgesel sisteme geçilmesinden bir yıl öncesinde bile Katalonya, Bask, Valensiya ve Kanarya dışındaki tüm bölgelerde merkeziyetçilerin oranı özerklik isteyenlerin oranından daha büyük olmuştur.(6) Ancak aynı durum 1978'de değişmiş bu yıl özerklik isteyenlerin oranında ciddi bir artış olmuştur. Bu değişimde bölgelerin özerklik haklarını garantileyen yeni İspanyol Anayasası'nın kabul edilmesi önemli bir rol oynamakla birlikte, Katalonya ve Bask'ın özerklik hakkını kullanmak için harekete geçmesinin de etkisi küçümsenmemelidir. Ülkelerdeki diğer bölge hareketleriyle en az 70 yıl öncesine dayanan bir ilişkiye sahip Katalan baş aktörünün ve onun hemen yanında yer alan Basklı aktörün özerklik için harekete geçmediğini varsaydığımız durumda İspanya'da yaygınlık (tüm bölgeleri kapsaması) ve derinlik (yetki devri) açısından bu ölçüde bir bölgesel sistemin oluşması hayal bile edilemezdi.

Bölgesel sistemin asıl savunucuları olan etnik ve bölgesel hareketlerin yanında en az onlar kadar önemli olan bir diğer aktör ise devlettir. Nasıl bir bölgesel sisteme geçileceğini (idari bölge, politik bölge vb.), bölgesel sınırların belirlenmesinin hangi kriterler çerçevesinde olacağını, bölge statüsünün ne şekilde hazırlanacağını, bölgelere yetki devrinin nasıl olacağını ve bunun ne kadar sürede gerçekleşeceğine son tahlilde devletin karar vermesi gerekmektedir. Aynı şekilde, tüm bu süreç boyunca gereken yasal ve anayasal değişiklikleri yapması gereken aktör devlet olduğu açıktır. Bölgesel dinamikleri oyun kurucular ve bunu sahada uygulayanlar olarak ele alırsak, devleti de bu oyunun kurallarını belirleyen yapı olarak kabul etmemiz gerekir. Bu tespitten, bölgesel dinamiklere karşı devletin rolünü büyütmek anlamı çıkarılması doğru değildir. Bundan ziyade, tüm yetkileri elinde tutan merkez olarak devletin bu süreçteki temel düzenleyici role sahip olduğu anlaşılmalıdır. Bölgesel dinamiklerin talepleri doğrultusunda ortaya koyacakları hareketlilik düzeyi nasıl bir bölgesel sisteme geçileceği, bölge sınırlarının belirlenmesi, bölge kimliğinin bölgesel dinamikler tarafından tarifi sürecin hızı konularında belirleyici olacaktır.

Politik bölge talebinin dayanakları

Dünya üzerindeki bölgeler, birbirinden oldukça farklı parametreler kullanılarak sınıflandırılır. Bölgelerden her biri tarihsel, dilsel, dinsel, coğrafik ve ekonomi özelliklerden biri veya birkaçı esas alınarak sınıflandırılır. Bu özellikler açısından birbirinden bu kadar farklı olan bölgeler, 20. yüzyılın farklı zaman dilimlerinde farklı şiddetlerde politik bölge talebi için mücadele etmişlerdir. Bu mücadeleler boyunca taleplerin çoğu politik bölgeye geçiş noktasında yoğunlaşırken, bu talebin dayandırıldığı dayanaklar her bölge için farklı olmuş veya aynı olsalar bile önem sırası değişmiştir. Katalancı hareket için 20. yüzyılın başında Katalan ekonomisinin korunması en başta gelen talepken, Bask hareketi için yok olmaya yüz tutan Baskçanın diriltilmesi tartışılmaz önemde olan bir talepti. İspanya'nın özellikle güney ve batı bölgelerinde ise talepler ekonomik gelişme zeminine oturmuştur. Özellikle ekonomik talepler İtalya'nın merkezden uzak Sicilya ve Sardinya adalarında ön plandayken, ülkenin geri kalanından daha iyi bir refah seviyesine sahip olan ve farklı bir tarihsel ve dilsel mirasa sahip olan Güney Tirol ve bir ölçüde de Aosta Vadisi için bu mirası koruma talebi ekonomik kaynakları kontrol etme talebi kadar önemli olmuştur. Yine, hem anakaradan kopuk olan ve hem de farklı dilsel-kültürel mirasa sahip olan Korsika ise politik bölge talebi adanın ekonomik kaynaklarını kontrol etme ve dil-kültürü korumayı içine almıştır.

Britanya'da ise ekonomik merkezlere yakın olan ve erken dönemde sanayileşen Galler'de bölgeci hareketin özerklik talebinin dayanakları daha çok Gal dilini korumaya dayanmıştır. Ülkenin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında daha az bir ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip olan İskoçya'da bu talepler coğrafik ve ekonomik zemine dayanmış ve ardından Britanya'nın iki kurucu unsuru olma gerçeğinin güçlendirdiği İskoçya milliyetçi hareketi özerklik talebini aşarak bağımsızlık talep etmiştir.

O halde politik bölge taleplerinin ilk dayanağı bölge dil, kültür veya ortak tarihsel geçmişinin şekillendirdiği kimliği korumak olurken, ikincisi bölgeler arasındaki teritoryal hiyerarşiyi derinleştiren ve bunun sürdürülmesine yol açan ekonomik politikalara son vermek veya kendi ekonomik kaynaklarını kontrol etmektir. Acaba politik bölge statüsünü elde eden bölgeler kimlik taleplerini gerçekleştirebilmişler midir? Son kırk yılın özerk bölgeler tarihine baktığımız zaman buna olumlu cevap vermemiz gerekecektir. Ulus-devletlerin tek dile dayanan politikaları sonucu dilsel gerileme veya dilsel yok oluşla yüz yüze kalmış pek çok halk, özerklik statülerinin kendilerine verdiği yetkiyle dillerinin kullanımını normalleştirme konusunda önemli ilerleme göstermişlerdir.

6- Las tendencias autonómicas (1977), http://clio.rediris.es/n32/atlas_espana.htm

Bu konuda başarılı olan bölgelerin başında Katalonya gelmektedir. Statü edildikten sonra Katalanca benimsenen dil politikası gereği eğitim, yönetim, kültürel üretim ve ekonomi alanında en önemli dili haline gelmiş ve bu sayede kaybettiği toplumsal zemini önemli ölçüde geri kazanmıştır.(7) Özerklik öncesi neredeyse yok olmakla yüz yüze kalan Baskça için aynı şeyleri söyleyemesek bile, dilsel erimeyi durdurma anlamında başarılı olduğu ve İspanyolca'nın ardından Baskçayı Bask bölgesinin ikinci dili haline getirdiğini söyleyebiliriz.(8) Politik bir statüye sahip olmamasına rağmen dil ve eğitim konularında söz sahibi olan Galler'de Galcenin bölgenin dili olması anlamında kayda değer ilerleme sağlanmıştır.(9) Güney Tirol'de ise İtalyancanın yayılması karşısında gerileyen bölgenin dili (Almanca), özerklikten sonra bölgenin normal dili konumuna gelmiş, İtalyan'ın bir başka özerk bölgesi olan Aosta Vadisi'nde de aynı konuda benzer bir gelişme meydana gelmiştir.(10)

Politik bölge talebinin bir diğer dayanağı olan teritoryal hiyerarşinin ortadan kaldırılması noktasında özerk bölgelerin başarılı olup olmadıkları sorusu cevaplamalıdır. Bölgeler arasında derin ekonomik eşitsizliklerin olduğu böylesi durumlarda başarı sağlamak bazı ancak uzun vadede söz konusu olabilir. Teritoryal hiyerarşi eşitsiz kapitalist gelişmeyle ortaya çıkmış ve bunun ardından devletlerin farklı ekonomi politikaları kapsamında kimi durumda bu realiteyi değiştirmek için mesafe alınırken, diğer durumlarda da bunu değiştirmek için fazla çaba harcanmamıştır. Özyönetim talepleri zemininde ulus-devletlerle çatışma içinde olan etnik hareketlerin bulunduğu bölgeler de ise bölgesel ekonomik hiyerarşilerin sürdürülmesi bir

devlet politikası olarak benimsenmiştir. Ulus-devletler çatışma sürecine geçmeden önce sanayileşen ve dolayısıyla bu hiyerarşinin yukarılarında yer alan bölgelerde bu politikanın ekonomik zarar vermek dışında fazla bir başarı şansı yokken, diğer örneklerde ekonomik geri kalmışlık sabitleştirilir ve bunun sonucu bu bölgelerdeki ekonominin yıkımı yaşanmıştır. İlk duruma örnek olarak verilebilecek olan İspanya'nın ilk sanayileşen bölgeleri olan Katalonya ve Bask onlarca yıl süren Franko diktatörlüğüne rağmen söz konusu hiyerarşinin başındaki yerlerini kaybetmemişlerdir. Ancak bu gerçeklik, ekonomik alanda kendi kararlarını vermediklerinden dolayı her iki bölgenin de büyük ekonomik kayıplarının ortaya çıkmasına engel olmamıştır. Özerklikten sonra ekonomilerinin kumandasını ellerine alan bu bölgeler, kendi ihtiyaçları doğrultunda ekonomilerini yönetmiş ve önemli ilerlemeler sağlamışlardır. İspanya'da, ekonomik olarak gelişmemiş oldukları için teritoryal hiyerarşinin aşağısında yer alan bölgeler de politik statü kazandıktan sonra kendi öz çıkarları doğrultusunda bir ekonomik örgütlenmeye gitmiştir. Söz konusu bölgelerin ekonomik gelişmemişliklerini telafi etmek için kurulan Bölgeler Arası Tazmin Fonu ile mali yardım yapılmaya devam edilmektedir.(11) Kimliği korumak ve teritoryal hiyerarşiyi ortadan

7- 1979'da kabul edilen Katalan Özerklik Statüsü gereği Katalanca İspanyolcanın yanında resmi dil olarak kabul edilmesinin yanı sıra bölgenin özgün dili olarak tanıyarak ona özel bir statü vermiştir. Bunun ardından kabul edilen dil siyaseti yasaları ve dilin kullanımını normalleştirme kurumları sayesinde Katalanca başta eğitimin her basamağı olmak üzere diğer alanlarda büyük ilerleme sağlamıştır. Katalancanın eğitim alanında kullanımı konusunda daha geniş bilgi için bknz: M., Areny, A., Schaaf, Catalan: The Catalan language in education in Catalonia, Spain.: Mercator Education (Regional Dossiers), Ljouwert/Leewarden, 2000. http://www.mercator-research.eu/fileadmin/mercator/dossiers_pdf/catalan_in_spain.pdf

8- Bask dilini konuşma oranı özerk bölgenin kurulduğu ve Baskçayı İspanyolcanın yanında resmi dil olarak kabul ettiği 1980'den günümüze adım adım artmıştır. Bugün bölge nüfusunun ¼'i Baskçayı konuşabildiğini belirtmektedir. Özerk bölgenin kabul ettiği ve çiftdilliğe dayanan Bask dili siyasetinin en çok başarılı olduğu alan eğitim olmuştur. Bask yönetiminin uygulamaya koyduğu ve dört seçenekten oluşan eğitim modelinden en çok Baskça'nın ana eğitim dili olduğu D ve çiftdilli seçenek B tercih edilmiştir. N. Gardner, Basque: The Basque language in education in Spain. Ljouwert/Leewarden: Mercator Education2005.http://www.mercator-research.eu/fileadmin/mercator/dossiers_pdf/basque_in_spain2nd.pdf

9- 1993'te Gal hükümetinin kabul ettiği Gal Dil Yasası'nda Galce bölgede İngilizcenin yanında eşit statüye kavuşmuştur. Yasa, tüm kamu kurumlarının Galcenin kullanımını garanti altına almak için alacakları tedbirleri içeren bir plan hazırlamalarını ve bunu hükümete bağlı olan Gal Dil Kurumu'na sunmalarını şart koşmuştur. 2010 Gal Parlamentosu aldığı kararla daha ileri giderek Galceyi bölgede resmi olarak ilan etmiştir. Galce eğitimin yapılmaya başlanmasıyla bu dili konuşan özellikle ilkokul çağındaki çocukların oranı artmıştır. Galcenin bölgede yüzyıldan daha fazla süredir devam eden gerilemesi 1980'li yıllardan itibaren durmuş gibi görünmektedir. Dil yasası hakkında daha fazla bilgi için bknz. The Welsh Language Act, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/data.pdf, The Welsh Language Measure, http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/enacted/data.pdf

10- Güney Tirol'e özerklik verilmesinden bu yana özerk yönetimin belirlediği dil politikası alanındaki ısrarlı çalışması sonucu yönetim, yargı, polis ve eğitimde Almanca ve İtalyancanın (Ladinlerin yaşadığı yerlerde her iki dilin yanında Ladince) her ikisi birden kullanılmaya başlanmıştır. Her etnik grup kendi okulunu açma hakkına kavuşmuş ve bu okullarda özerk ilde konuşulan diğer dilinde öğretilmesi zorunlu hale getirilmiştir. İlin eğitim alanındaki kazanımları konusunda bknz: Pircher, K., Huber, U., Taschler, H. The German Language in education in South Tyrol, Ljouwert/Leeuwarden: Mercator Education (Regional dossiers series). 19. Yüzyıldan İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda kadar devam eden İtalyanlaştırma sürecinden büyük zarar gören Aosta Vadisi'de kendisine tanınan özel statü gereği kendi topraklarında yok olmakla yüz yüze kalan Franko-Provençal dilini kurtarmak için büyük bir çaba içine girmiştir. Burada da benimsenen iki dilli politika özellikle yönetim, eğitim ve yer isimleri gibi alanlarda Franko-Provençal tekrar kullanılmaya başlanmış ve İtalyanca kadar yaygın kullanılmasa da söz konusu dil bölgenin ikinci dili statüsüne yükselmiştir. Bölge nüfusunun % 50 kadarının dili konuşabilmekte ve günlük ilişkilerinde onu kullanmaktadır. Bknz. Région autonome de la Vallée-d'Aoste, http://www.axl.cefan.ulaval.ca/europe/italieaoste.htm

11- İspanya'da bölgesel sisteme geçilmesinden sonra bölgeler arası işbirliği ilkesi gereğince bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla geniş çaplı tedbirler alınmıştır. Bu çerçevede alınan en önemli tedbir, devletin bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltmaya çalıştığı Bölgeler Arası Tazmin Fonu'nu olmuştur. 1982'den günümüze kadar varlığını sürdüren bu fonların büyük kısmı yoksul bölgelere aktarılmış ve daha çok bu bölgelerdeki altyapı yatırımlarını finanse etmede kullanılmıştır. İspanya'da bölgesel sisteme geçilmesinden sonra yaratılan iş olanaklarından dolayı güneydeki yoksul bölgelerden kuzeydeki sanayi merkezlerine yönelik uzun tarihi geçmişi olan göç durma noktasına gelmiş, merkezileşme döneminde ortaya çıkan bölgelerin merkeze yoğun ekonomik bağımlılığı azalmış ve bölgeler arasında çok büyük eşitsizlikler kalmamıştır. Yoksul bölgelerin ekonomik gelişmesinin en çarpıcı örneklerinden biri Castilla-La Mancha'dır. 1960'larda Avrupa'nın en yoksul 25 bölgesi arasında sayılan Castilla-La Mancha'da bu durum radikal bir şekilde değişmiştir. Bknz. Manuel Torres Aguilar (Ed.), El Futuro del Estado de Las Autonomías: Un Encuentro para la Reflexión, Diputación de Córdoba, 2003, s. 98, 114, 133

kaldırmak için kendi ekonomisini yönetmek özyönetimin gerçekleştiği anlamına gelir.

Politik bölge talebinin bir başka önemli dayanağı ise merkeze karşı devlet-altı yetki katmanlarının oluşmasının demokratikleşmedeki yeridir. Bu yetki katmanlarının oluşturulması bir yandan bölgeler için özyönetimin gerçekleşmesi anlamına gelirken, diğer yandan yetki paylaşma kültürünü geliştirerek ülkenin demokratikleşmesine katkıda bulunur. Tüm yetkileri elinde bulunduran ve her bölge için neyin gerekli olduğuna kendisi karar veren çok güçlü bir merkezin çevresine yeni merkezler inşa ederek yetkilerin çoğunu bunlara devretmek önemli bir demokratik adım sayılmalıdır. Baskıcı ve hantal olan merkeziyetçi devlet yapısını çok merkezli biçimde yeniden dizayn edilmesi demokratikleşme yönünde geri dönülmez bir değişimin yaşanmasına sebep olur.

Federalleşme nedir?

Federalizm genel olarak yargı, yürütme ve yasama yetkilerinin büyük oranda devlet-altı birimlerin elinde olduğu ve eyaletlerin devletin yapısını belirlediği bir yönetim sistemidir. Ancak dünya üzerindeki federal devletlerin çoğu farklı toplumsal ve siyasal kültüre sahip olup tam olarak bu tanımın gereklerini yerine getirmezler. İki yüzyıldan fazla bir tarihsel geçmişi olan federalizm, dünyanın tüm kıtalarında çok farklı etnik, dilsel, siyasal ve ekonomik sorunlara çözüm bulma kapasitesi ile üniter devlet karşısında başarılı bir alternatif sistemi temsil etmektedir.

Federal sistem kuruluş amacına göre ilk olarak eşit kurucu birimlerin bir araya gelerek ortak bir devlet çatısı altında birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu tarz federal inşa süreci ağırlıklı olarak ABD, Kanada ve Avustralya gibi eski kolonilerde ve bağımsız devletlerin bir araya gelmesiyle İsviçre'de yaşanmıştır. İkinci federal inşa modelinde ise üniter devlet çatısı altındaki bileşenlerin bir arada tutulması için Belçika örneğinde olduğu gibi üniter sistemden federal sisteme geçilir. Hindistan ve bir ölçüde de Rusya'da federalizme geçiş bu modele uymaktadır. Üçüncü tip federal inşa modelinde ise savaş sonrasında barışı gerçekleştirmek için devleti yeniden yapılandırılır veya kurulur. Nepal, Etiyopya, Bosna ve Irak'ta federal inşa modelleri bu amaçla gündeme gelmişlerdir. 18. ve 19. yüzyıl boyunca yaşanan ilk federal inşa modeli artık mevcut dünya gerçekliğinde tekrarlanma şansına sahip olmayıp, yerini ikinci ve üçüncü tip federal inşa süreçlerine bırakmıştır.

Bir yandan çok etnikli ve çok dinli olan ve lehçeleri ile birlikte yüzlerce dili bünyesinde barındıran, diğer yandan da büyük bir nüfusa ve geniş topraklara sahip olan Hindistan'ın federalleşme süreci oldukça dikkat çekmektedir. Tarih boyunca bir kez Moğol hükümdarlığı döneminde, ikinci kez de Britanya yönetiminde dışardan zor kullanılarak birleştirilen Hindistan, kendi dinamiklerine dayalı gelişen bir siyasal birlikten yoksun olmuştur. Bu özelliğinden dolayı, bağımsızlık sonrasında yeni bir arada yaşama modelinin geliştirilmesi bu devasa devletin varlığını sürdürmesi için can alıcı önemdeydi. Bu kapsamda, Britanya sömürge imparatorluğundan bağımsızlığını elde ettiği birkaç yıl içinde hem farklı etnik ve dilsel grupların özyönetim taleplerine cevap vermek hem de geniş topraklara yayılan ülkede daha etkili bir yönetim oluşturmak için çeşitli idari modeller tartışılmış ve en sonunda dil sınırlarına dayalı olarak çizilen sınırlara sahip olan federal sisteme geçilmiştir. Nehru döneminde, oluşturulacak federal sistemin güçsüz bir merkezle, yetkilerin çoğunu elinde bulunduran eyaletlerden oluşması düşüncesi, müslümanların farklı bir örgütlenmeye gitmesi ve bunun sonucunda Pakistan'ın birlikten ayrılması üzerine rafa kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra, güçlü bir merkezin olmasının ülkenin birliği için gerekli olduğu fikri benimsenerek bu doğrultuda adımlar atılmıştır.[12] Dilsel sınırlara dayalı olarak oluşturulan ilk eyaletin 1953'te kurulmasından bu yana gelen süreçte toplan 28 eyalet ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı Hindistan'da devlet altı birimlerin kurulması süreci ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevap olmak için sürekli olarak ilerleyen evrim halinde olan dinamik bir süreçtir.

Federalizm tartışmaları günümüzde Hindistan'ın komşusu olan Nepal'de politik hayatın başlıca gündemini oluşturmaktadır. Ülkede krallık rejimine karşı yürütülen halk savaşının temel taleplerinden biri de, farklı etnik grupların özyönetimi çerçevesinde federal bir sistemin kurulması olmuştur. Nepal'in çok etnikli yapısını göz ardı eden kralcı üniter sisteme karşı desantralizasyon temeline dayanan talepler zamanla politik kredibilitesini yitirmiş ve bunun yerine halk savaşını yürüten Maocu hareket etnik grupların kendi kaderini tayin hakkı ve özerkliği savunmaya başlamıştır. 1990'ların ortalarından hareketin programında federal Nepal olarak yer alan bu talep, üç büyük siyasi parti arasında imzalanan dokuz maddelik anlaşmada da yer alarak ülkede kendine geniş bir taban buldu. Politik partilerin üzerinde uzlaştıkları maddelerden 5'i kimlik talepleriyle ilgiliydi ve bu durum Nepal federalizminin güçlü bir etnik temele dayanacağını göstermekteydi. Nepal'de iç savaş sonrası devletin baştan sona restorasyonu zemininde

12- Miguel Caminal; Ferran Requejo (eds), Federalisme i plurinacionalitat. Teoria i analisi de casos. George Mathew, L'índia: unitat en la diversitat a través d'un federalisme en evolució, s. 331

tartışılan federalizm meselesi bu yönüyle 20. yüzyıl boyunca yaşanan diğer örneklerden ayrılmaktadır. Aslında devletin yeniden kurulması anlamında ilk tür federalizm modeline yaklaşırken, üniter devlet yapısının reorganizasyonu yoluyla farklı etnik grupların taleplerine cevap verme anlamında da ikinci federal inşa modeline yaklaşmaktadır. Nepal'de federalizm konusunda 2000 yılından bu yana yapılan tüm tartışmalara ve iç savaşın ardından tarafların üzerinde uzlaştığı Geçici Anayasa'da devletin adının resmen "Nepal Federal Cumhuriyeti" olarak değiştirilmesine rağmen bu konuda daha üzerinde uzlaşılmayan bazı temel meseleler var olmaya devam etmektedir.

Uzun süren bir iç savaş sonucunda federal sistem temelinde yeniden örgütlenen bir başka ülke ise Etiyopya'dır. Afrika'nın en eski devleti olarak sayılan Etiyopya'da federalizm ülkedeki farklı halklar tarafından kurulan tüm ulusal kurtuluş cephelerini bünyesinde barındıran Etiyopya Halkları Devrimci Demokratik Cephesi'nin 1991'de diktatörlüğü yıkmasıyla gündeme gelmiştir. Daha 19. yüzyılın sonunda kendini yönetme tecrübesi olan Eritre'nin ayrılma yönünde tercihini yapmasından sonra geriye kalan etnik grupların uzlaşması sonucu 1995'te yeni anayasa ilan edilerek federal cumhuriyet kurulur. Federe eyaletleri inşa sürecinin etnik temele dayalı olarak yürütüldüğü ülkenin toprakları dokuz eyalete ve iki özel statüye sahip kent arasında bölünmüştür. Eyaletlerin tamamen etnik temelde oluşturulmasının yanında dikkati çeken diğer önemli bir noktada dünyada mevcut eyalet sistemleri içinde istisna olan eyaletlere anayasal olarak ayrılma hakkının bu ülkedeki eyaletlere verilmesidir.(13) Etiyopya federalizminin bir başka önemli özelliği de ülkedeki her etnik grubun diğer etnik gruplarla uzlaşma şartıyla istedikleri zaman kendi eyaletine sahip olma hakkının olmasıdır.

Asya ve Afrika'da federal sistem inşa örnekleri yakın zamana kadar bu şekilde yaşanırken, buna benzer bir sürecin Avrupa'da yaşandığı tek örnek Bosna Hersek olmaktadır. Yugoslavya'nın dağılmasının ardından eski cumhuriyetlerin birlikten teker teker ayrılmaya başladığı süreçte Bosna'daki Boşnak ve Hırvat güçlerinde bu amaçla düzenledikleri bir referandumla Bosna Hersek devletini ilan etmeleri bu bölgedeki Sırplar tarafından kabul edilmemiştir. Kendi çözümlerini uygulamak için harekete geçen Sırp, Hırvat ve Boşnak milliyetçilikleri ülkeyi tahrip ederek ağır kayıplarla sonuçlanan savaştan sonra federal bir modelle aynı devlet çatısı altında kalmayı kabul etmişlerdir. Birbirine düşman bu milliyetçiliklerin elinde kalan üç toprak parçası üzerindeki etnik grupları bir arada tutabilmek için neredeyse dünyanın en ileri politik desantralizasyon süreci yaşanmıştır. 1995 tarihli Dayton Barış Anlaşması'nın öngördüğü bir şekilde ülke Bosna Hersek Federasyonu ile Sırp Cumhuriyeti arasında bölünmüş ve merkezi hükümetin yetkilerinin çoğu bu iki birime verilmiştir. Bu her iki birim politik, idari ve mali olarak özerk olup anayasada açıkça devlete bırakılan yetkiler dışında kendi topraklarında tüm kamu işlerini yerine getirmektedirler. Devletin iki alt biriminden biri olan ve Boşnak ve Hırvat nüfusundan oluşan Bosna-Hersek Federasyonu'da özerk yetkilere sahip 10 kantona bölünmüştür.(14)

Federalleşme ve aktörler

Hindistan'da federalleşmenin ana aktörü süreci baştan sona kadar dizayn eden merkezi hükümetler olmuştur. Hindistan gibi çatışma potansiyeli yüksek olan dinsel ve etnik hareketlerin bulunduğu devasa bir ülkede merkezin federal modeli belirlemesi işini üstlenmesi anlaşılır gibi görünmektedir. Özellikle eyalet sınırları içinde etnik azınlıkların eyaletteki çoğunluk yönetiminin baskıcı politikalarından korunması noktasında merkezi müdahalelerin rolü önemli görünmektedir. Ancak federal hükümetin bu gücünü eyaletlerdeki azınlıkları korumak yerine kendi eyaletlerine sahip olan daha büyük azınlıkları kontrol altına almak için kullandığı yönünde eleştirilerde vardır.(15) Hindistan'da merkezi hükümet dışındaki ikinci aktör eyalet ve eyalet altı bölgelerdeki dinamikleri temsil eden hareketlerdir. Andra Pradeş eyaletinin kurulması talebini 1950'lerde yükselterek ülkenin federalleşmesinin yolunu açan ülkenin doğusundaki hareketi bu süreçte önemli bir yere sahiptir. 1953'te Andra Pradeş eyaletinin kurulmasına yol açan Telugu halkının zaferi diğer bölgelerde de eyalet taleplerinin yaygınlaşmasına yol açmıştır.(16) 1989'daki parlamento seçimleriyle başlayarak eyaletlerdeki par-

13- Ayrılma hakkının kullanılabilmesi için ayrılmak isteyen eyaletteki konseyin bunu üçte iki gibi bir çoğunlukla onaylaması ve federal hükümetin söz konusu eyalette düzenleyeceği referandumda geçmesi şartı getirilmiştir. Etiyopya Anayasası'nın 1994'te kabul edilmesine rağmen, 1993'te ayrılma hakkını kullanan Eritre için de hemen hemen aynı prosedür kullanılmıştır. Bknz. Tom Pätz, Ethiopia's return to federalism, Forum of Federations, http://www.forumfed.org/libdocs/Federations/V5N1SEen-et-Patz.pdf

14- Bosna-Hersek Cumhuriyeti'ni oluşturan birimlerin yetkileri için daha fazla bilgi için bkzn. Constitution of Bosnia and Herzegovina, http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_engl.pdf

15- Miguel Caminal; Ferran Requejo (eds), a.g.e., s.39. Kuzeydoğudaki Assam Eyaleti'nde bazı etnik gruplar için küçük eyaletler kurulması ve yine çoğu bu eyalette olmak üzere daha küçük etnik gruplar için Özerk Tepe Konseyleri adıyla idari yapılar kurularak söz konusu gruplarla barış anlaşmaları imzalanması merkezi hükümetin müdahalesiyle gerçekleşmiştir. Assam yönetimi şimdiye kadar merkezi hükümetin bu etnik gruplar lehine geliştirdiği müdahaleyi geliştirme isteği ve kapasitesinden yoksun olmuştur.

16- Daha fazla bilgi için bknz. Umsan Ghani, Reorganization of Indian States, 2010. http://www.issi.org.pk/publication-files/1299053773_17699520.pdf

tilerin seçimlerde istikrarlı bir şekilde oylarını arttırmaları ise ülkede bu partilerin katıldığı koalisyon dönemlerini başlatmıştır. Çok partili sistemin güçlendirildiği bu süreçte federal sistem geri dönülmez bir şekilde derinleştirilmiştir.(17) Bölgesel partilerin yükselişi eyaletlerin yetkilerinin arttırılması taleplerine yeni bir boyut katarak meşruiyetini arttırmıştır.

Nepal'de federalizm talebinin en önemli aktörü 20. yüzyılın ortalarından itibaren federalizmi savunan Madhesi etnik grubu olmuştur. Ülkenin güneyindeki ovalık alanlarda yerleşik olan Madhesilerin kurduğu tüm siyasi partiler, kendi etnik gruplarının yönetimin her düzeyinde adil bir şekilde temsil edildiği federal temelde bir yapılanma talebini ortak bir şekilde dillendirmişlerdir. Bunun ardından Maocu hareket 1996'da yayınladığı kendi gündemindeki öncelikler arasına federalizm talebini de eklemiştir. (18) Böylece, hem Madhesilerin hem de etnik temelde motor gücünü oluşturdukları ve süreç içinde diğer bölgelere de yayılan federalizm talepleri ülkenin iki büyük politik gücünden biri olan Maocu hareket tarafından savunulmaya başlanması ülkede federalleşmenin önünü açan en önemli adım olmuştur. Aynı etnik grubun 2007'de nüfusun önemli bir kısmını oluşturdukları Terai bölgesinde özyönetim amacıyla başlattıkları güçlü direniş ülkenin federal sistem doğrultusundaki inşa sürecinin ilerlemesi yönünde önemli bir basınç yapmıştır. Geçici anayasanın bu direnişten bir yıl sonrasında kabul edilmesi ve ülkenin federal bir cumhuriyet olarak ilan edilmesinde bu direnişin rolünün belirleyici olduğu söylenebilir. 2000 yılından sonra federalizm üzerine Nepalli ve yabancı araştırmacıların çalışmalarının ardı ardına yayınlanması ise bu süreci akademik olarak besleyerek aktörlerin tezlerini güçlendiren bir rol oynamıştır.

Etiyopya'da federal sistemin inşa edilmesi sürecini yöneten temel güçler ülkede etnik haklar temelinde örgütlenen Eritre, Tigre, Afar, Oromo ve diğer halkların kurduğu ulusal kurtuluş cepheleri ve onları bir araya getiren demokratik cephe yapılanması olmuştur. Geçmişte siyasal bir kimliğe sahip olan ve bir müddet Britanya'nın mandasında kalan ve 1950 yılında BM'nin aldığı kararla Etiyopya ile federe bir ilişki statüsüne sahip olarak bu devlete bağlanan Eritre, Tigre ile birlikte merkeziyetçiliğe karşı etnik direnişin temel aktörü olmuştur. Eritre'nin bağımsızlığını ilan ederek tamamen Etiyopya siyasal hayatından çıkması diğer siyasi yapılanmalardan daha örgütlü olan Tigre politik güçlerinin devletin federal yapılanması üzerinde daha fazla etkili olması sonucunu doğurmuştur. (19)

Uluslararası güçler eliyle federalizmin inşa edildiği Bosna'da ise yerel aktörlerin yanında hatta onlardan önce yabancı aktörlerin etkisini görmek gerekmektedir. Özellikle Hırvat ve Boşnakların Bosna-Hersek devletinin en büyük alt birimini oluşturacak Bosna-Hersek Federasyonu altında bir araya gelmelerinde uluslararası baskının rolü büyüktür. Bunun sonucunda her iki etnik kesimin temsilcileri 1994'te Washington'da bir araya gelerek kendi aralarındaki çatışmayı sona erdirecek anlaşmayı imzalamışlardır. Bosna'daki bu güçler çatışma koşullarında içerden bir model geliştirmek konusunda başarısız olmuş ve kendileri için dizayn edilen modeli benimsemişlerdir. Bu anlaşma, yine uluslar arası aktörlerin direkt yönetiminde gerçekleşen ve ülkedeki savaşı bitiren 1995 tarihli Dayton Barış Anlaşması'nı imkan dahiline sokmuştur.

Kanada federalizminin aktörleri eski kolonyal topraklarda ortaya çıkan bağımsız birimler olurken, bunların arasında yer alan Quebec sergilediği dinamizmle bu ülkedeki federal modeli önemli oranda etkilemiştir. Örnek olarak, 1960'larda Quebec'te Fransızca konuşanların yaygınlaşan hak talepleri Kanada'daki federal sistemin daha fazla desantralize olmasına yol açmıştır. Quebec'teki bu gelişmeler Kanada sınırlarını da aşarak diğer çok uluslu liberal demokrasileri de etkilemiştir. (20)

Federalleşme talebinin dayanakları

Politik bölge talebinin üç dayanağından kimliği korumak ve gücü inşa edilen farklı merkezler arasında paylaştırarak otoriterizmi önlemek federal sistem talepleri içinde geçerlidir. ABD ve Kanada'da olduğu gibi, ilk inşa sürecinde eyaletler özgün kimliklerini yitirmeden bir devlet çatısı altında bir araya gelmişlerdir. Yine Almanya ve ABD'de olduğu gibi gücün tek merkezde toplanıp başka amaçlar için kullanılmasını engellemek federal sisteme götüren gerekçelerden biridir. Yüzölçümü olarak büyük olan ülkelerde bölgesel düzeyde hizmet sağlamak meselesi

17- Miguel Caminal; Ferran Requejo (eds), Federalisme i plurinacionalitat. Teoria i analisi de casos. p.356

18- Adam Bergman, Ethnic Federalism in Nepal: A Remedy for a Stagnating Peace Process or an Obstacle to Peace and Stability?, (Minor Field Study Report) Uppsala Universtiy, 2011, http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/118/118045_ethnic-federalism-in-nepal---a-remedy-for-a-stagnating-peace-process-or-an-obstacle-to-peace-and-stability-final-version.pdf

19 Savaşın sonunda ülkede yaşanacak federalizme geçiş sürecinin aktörleri olan siyasal partiler, adı geçen silahlı hareketler olmuştur. Bundan dolayı demokratik çalışma ve hareket tarzının taraflarca benimsenmesi zaman almış görünmektedir. Özellikle Tigre'nin sahip olduğu gücü eyaletlerin üzerinde güçlü bir merkez yaratmak için kullanmayı seçmesi, diğer eyaletlerdeki politik güçlerin sert muhalefetiyle karşılaşmıştır. Bölgesel güçler 1995'te yapılan ulusal ve bölgesel parlamento seçimlerini boykot etmiş ve bunu sonucunda Tigre Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF) büyük bir seçim zaferi kazanmıştır. Etiyopya'da federalizmin kısa bir tarihi için bkzn. Tom Pätz, Federal Democratic Republic of Ehtiopia, Handbook of Federal Countries, 2005.

20 - Miguel Caminal; Ferran Requejo (eds), a.g.e. p.24. Fransızca'nın konuşulması yüzünden ülkede fiili bir asimetri oluşturan Quebec'in mücadelesi bundan kaynaklı hukuksal bir asimetrinin de federal yönetim tarafından kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur.

de federalizmin bir başka gerekçesidir. Brezilya, ABD ve Avustralya gibi büyük ülkelerde federalizmin kurulmasında yüzölçümünün büyük olması da etkili olmuştur. [21]

Günümüzde gerçekleşen federal inşa süreçlerinin yaşandığı örneklerin çoğunda savaş sonrası barışı tesis etmek amacı güdülmektedir. Bu örneklerde daha çok etnik olarak bölünmüş toplumları bir arada tutmak için devlet federal model temelinde baştan sonra yeniden dizayn edilir. Etnik kimliğin oldukça güçlü olması ve çoğu durumda devletin baskılarına karşı şiddetli bir direniş göstermeleri federal temelde bir reorganizasyonu zorunlu kılmaktadır. Yaşanan reorganizasyonda sürekli tahakküm ve baskı üreten merkez-çevre ilişkisinin yerine bölgelerin çoğunun kurucu unsur oldukları ve yeni merkezin (ya da devletin) niteliklerine ortak karar verdikleri bir sistem getirilir. Bölgeler arasındaki eşitliğin anayasal olarak da güvenceye alındığı bu sistem federalizmden başkası değildir. Etiyopya'da gerçekleşen, Nepal'de devam eden ve Irak'ta ise mevcut istikrarsızlıktan dolayı daha epeyce sorunları olan federal inşa süreçleri bu kapsamda görülebilirken, Bosna'da federalizm esas olarak etnik grupların devlet inşa sürecinde kendi aralarında derin bir bölünmeyi yaşamalarına cevap olarak gündeme getirilmiştir.

Farklı etnik, dilsel veya dinsel temelli kimliklerden oluşan ülkelerde yaşanan federalleşmede etnik barışı tesis etmenin en önemli yönlerinden biri olan etnik temele dayanan özyönetim taleplerine olumlu cevap verilmektedir. Çoğu durumda teritoryal bir zemine dayanan bu talepler bölgenin baskın kimliğini korumayı amaçlamaktadır. Etiyopya'da ve Nepal'de baskıcı merkeziyetçi yönetime karşı ortak bir mücadele veren etnik gruplar rejim değişikliğinden ziyade kendi etnik kimliklerinin korunması birinci öncelik olmuştur. Hindistan'da ise kimliği koruma meselesi devletin ilk geniş çaplı reorganizasyonunda bazı eyaletlerde dilsel bir renge bürünürken, Pencap ve Keşmir'de ise daha çok dinsel kimlik şeklinde ortaya çıkmıştır.

Federalizm sürecinin bir başka önemli dayanağı ise sosyal ve ekonomik ayrımcılığa son vermek kendi ekonomik gelişmesinin sorumluluğunu üstlenmektir. Günümüzde federalleşen bazı ülkelerde daha önceki dönemlerde üniter devletlerin ekonomik ve sosyal politikaları sonucu yatırımların çoğu merkezi bölgelere yapılmış olup diğer bölgeler tamamen ihmal edilmişlerdir. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri Nepal'dir. Bu ülkede eski rejimin tercihi sonucu yatırımların çok büyük çoğunluğu başkentinde yer aldığı merkezi bölgeye yapılmış olup ülkenin uzan batı ve orta batı bölgelerine neredeyse hiç dokunulmamıştır. [22]

Almanya'da federalizmin gündeme gelmesinin bir başka nedeni savaş sonrası ülkenin yeniden imarı gibi ağır bir sürecin altından merkezi hükümetin kalkmasının zor olduğu gerçeğidir. Bundan hareketle, Almanya'nın, dünyanın en büyük ekonomilerinden biri haline gelmesinde ülkeyi yeniden imar sürecinde başarılı olan federal yapının rolü olduğunu söyleyebiliriz. Küçük bir Avrupa ülkesi olan İsviçre'nin güçlü ekonomiye sahip olması ve ekonomik refahında 150 yıllık federal sisteminin kilit bir role sahip olduğu iddia edilebilir. Aynı şekilde başta ABD olmak üzere Kanada ve Avustralya'nın sahip oldukları zenginliğin ve ekonomik performansta sahip oldukları federal sistemin önemli bir rolü olduğu kabul edilebilir. Tüm bu örneklerden, federal sistemin bir ülkenin ekonomik gelişmesinin yolunu açtığı sonucu çıkarılabilir.

Dünya'da Teritoryal Reorganizasyon Örnekleri

İspanya;

İspanya'da bölgesel sisteme geçiş kapsamında teritoryal reorganizasyon meselesi 1977'yi izleyen yıllarda demokratikleşme sürecinin vazgeçilmez bir maddesi haline gelmiştir. Ancak bundan epeyce önce, 1936-38'de kısa süren halk cumhuriyetinin eliyle gerçekleştirilen Katalan ve Bask bölgelerinin kuruluşunu içeren reorganizasyon örneği ortaya çıkmıştır.[23] Fakat demokratikleşme sürecinde reorganizasyonu gerçekleştirme görevini üstlenen hükümetler, bu radikal mirası devralıp geliştirmek

21- Miguel Caminal; Ferran Requejo (eds), a.g.e. s. 60

22- 2004 mali yılında 70 milyar dolar civarında olan ülkenin gelirinin % 77'si merkez bölgeden, % 11'i doğudan, % 8.83'ü batıdan, % 1.85'i orta batıdan ve % 1.03'ü uzak batıdan toplanmıştır. Aynı yıl toplam kalkınma harcamalarının % 85'i merkez bölgesine giderken, uzak batınınpayına ancak % 2 düşmüştür. Batı bölgeleriyle merkez bölge arasında sosyal gelişmişlik farkının da çok büyük olduğu okuma-yazma oranlarından açıkça görülebilmektedir. Başkent Katmandu'da okuma-yazma oranı % 73 iken, uzak batıda yer alan Humla'da bu oran %19'du. Nepal'de üniter sistem zamanında gerçekleşen eşitsizlik ve ayrımcılık konusunda daha fazla bilgi için bknz. State Restructuring and Issues of Local Self Governance in Nepal, Association of District Development Committees of Nepal (ADDCN), August 2007, s.10
http://www.addcn.org.np/quick_file/State%20Restructuring%20and%20Issues%20of%20Local%20Self%20Governance%20in%20Nepal1.pdf

23- 1931 İspanya Cumhuriyeti Anayasası ortak tarihsel, kültürel, ekonomik veya toplumsal özelliklere sahip sınır bölgelerinde yer alan illerin bir araya gelerek özerk olabileceğini kabul ediyordu. Bunu gerçekleşmesi için söz konusu toprak parçasındaki kayıtlı seçmenlerin üçte ikisini temsil eden belediyelerin bölge için bir statü hazırlayıp önermeleri, statü tasarısının bölgede yapılan referandumda üçte iki çoğunlukla kabul edilmesi ve ardından ulusal parlamentonun bunu onaylaması gerekiyordu. Bu süreçte en örgütlü iki bölgesel güç olan Bask ve Katalan milliyetçi güçleri harekete geçerek anayasanın tanıdığı bu hakkı kullanmak istemişlerdir. Statüsü parlamento tarafından onaylanan Katalonya 1932'de özerk olurken, Bask hareketinin maksimalist talepleri ve Bask-Navarra çekişmesi yüzünden Bask bölgesinin ancak 1936'da özerkliği kabul edilmiştir. Aynı dönemde harekete geçen diğer bölgesel güçler ise bu süreci başarıyla götürememişlerdir. Anayasanın öngördüğü bu teritoryal modelin uygulanması meselesi 1936'da iç savaşın başlamasıyla gündemden düşmüştür. 1931 İspanyol Anayasası için bknz. Constitución de la República Española,
http://es.wikisource.org/wiki/Constituci%C3%B3n_de_la_Rep%C3%BAblica_Espa%C3%B1ola_de_1931

yerine 1948'de bölgesel sisteme geçen İtalya'nın sınırlı idari yetkiler veren modelini kendisine örnek olarak almak istemiştir. Katalan ve Bask hareketlerinin daha fazla özerklik için gösterdikleri kararlılık ve bu taleplerin diğer bölgelere de yayılmaya başlaması merkezi iktidarı ülke gerçekleriyle yüzleşmek zorunda bırakmıştır.

İspanya'da politik bölgelerin kurulması 1975'ten itibaren başlayan demokratikleşme sürecinin tüm aşamalarında yer almış ve sürecin sonunda tüm ülke topraklarını kapsayan bölgesel sistem ortaya çıkmıştır.[24] İlk olarak 1975'te hükümet çıkardığı yasayla Bask etnik direnişinin merkezi olan Bizkaia ve Gipuzkoa illeri için teritoryal bir modeli araştırmakla yükümlü Özel İdari Yönetim Araştırma Komisyonu'nun kurmak için bir yasa çıkarır. Komisyon, çalışmalarının sonunda hükümete söz konusu illerde idari özerklik kapsamında bölgesel bir kurumun oluşturulmasını önerir. Aynı çalışmayı Katalonya ayağı da 1976'da bölgeyi oluşturarak her dört ilin meclis başkanları ve önde gelen şahsiyetlerinin katılımıyla aynı isme sahip olan bir komisyon kurulur. Bu komisyon da hükümete sunduğu öneride bölgede Katalonya Genel Konseyi'nin kurulmasını önerir.

Adı geçen ki komisyonu kurarak ülkenin kuzeyinde şiddetlenen etnik talepleri değerlendireceğini yolunda mesaj veren hükümet çıkardığı yasalarla 1977'de ilk olarak Katalan Geçici Özerk Yönetimi'ni ardından aynı yıl Bask Ülkesi Genel Konseyi'ni oluşturur. Kurulan geçici özerk yönetimleri oluşturan üyeler her bölgedeki illeri meclis ve yeni kurulan senatoda temsil eden milletvekilleri ve senatörlerden oluşmaktaydı. Yasama ve düzenleme dışında idareyle ilgili bir dizi yetkinin devredildiği bu rejimlerin amacı kurumsal olarak bu bölgeleri özerkliğe hazırlamaktı.[24]1978'de meclisin çıkardığı yasalar sonucunda bu adım genelleştirilir ve aynı yılın sonuna gelindiğinde ülke çapında 13 geçici özerk yönetim kurulur.

1978'de yürürlüğe giren yeni anayasa İspanya'nın yeni teritoryal örgütlenmesi açık bir şekilde yer alarak özerklik hakkı, özerklik inisiyatifi, özerklik statüsünün nasıl hazırlanacağı, özerk bölge ve devletin elinde kalacak yetkiler ve özerklik sürecinin nasıl gelişeceği konularına açıklık getirdi. Anayasanın özerklik inisiyatifini kapsayan 143. maddesi ortak tarihi, kültürel ve ekonomik özelliklere sahip çevre iller, adalar ve bölgesel tarihi kimliğe sahip illerin bir araya gelerek özerk bölge oluşturabileceklerini belirtmekteydi. İnisiyatif başlatmak için söz konusu bölgede seçmenlerin çoğunu temsil eden belediyelerin en az 2/3'sinin bir araya gelmesi gerekmekteydi. Etnik hareketliliğin olmadığı veya zayıf olduğu bölgeler için geliştirilen bu formül normal yolla özerkliğe ulaşım olarak adlandırılmıştı. Bu yolu kullanan özerklik inisiyatiflerinin hazırladığı statü tasarılarının referanduma götürülmesine ihtiyaç yoktu.

Katalonya, Bask ve Galiçya için 151. madde kapsamında öngörülen özerklik inisiyatif formülü çabuk yolla özerkliğe ulaşım olarak adlandırılıyor ve bu bölgelerde daha geniş bir mutabakat ve referandum zorunluluğu getiriyordu. Bu formüle göre, bu bölgeler sözü edilen şartları yerine getirmek koşuluyla üst düzeyde yetkilere sahip olabilecekti. Buna göre, söz konusu bölgeleri oluşturduğu varsayılan illeri temsil eden milletvekilleri ve senatörlerin oluşturduğu asamble statü tasarısını kabul edecek, ardından tasarı meclisteki anayasa komisyonuna gönderilecek ve eğer burada bölgeyi temsil eden heyetle tasarı konusunda uzlaşmaya varılırsa bölgede referandum düzenlenecekti. Referandumdan sonra tasarı tekrar parlamentoya sunulacak ve bir yasa olarak resmileşecekti. Anayasa komisyonundan uzlaşma çıkmadığı durumlarda ise statü parlamentoda bir yasa tasarısı olarak ele alınacak ve bölgede referanduma sunulacaktı.

Böylece özerkliğe her iki yoldan ulaşımda da özerklik inisiyatifinin başlatılması anayasal bir hak olarak kabul edilmekteydi. İnisiyatif için gerekli çoğunluğa ulaştıktan sonra en önemli iş talep edilen özerk bölge için statü hazırlamaktı. Bu açık hükme rağmen, statü tasarılarının anayasada öngörüldüğü gibi aşağıdan yukarıya yoluyla hazırlanması sadece Katalan, Bask ve Galiçya özerklik statüleri için geçerli olmuştur. Geriye kalan diğer bölgelerin statü tasarıları yukardan aşağıya yoluyla hazırlanmıştır. 1981'de 2 büyük siyasi parti ve diğer siyasi ve sosyal aktörler ülkenin teritoryal yapısının aşağıdan yukarıya doğru sorgulamaya başlamış[26] ve bunun sonucunda sürece tabanın katılımı sınırlanmıştır. Aslında daha 1980'den beri merkezi iktidar "tarihsel" olarak ifade edilen bölgelerin dışında kalan diğer bölgelerin maksimum yetkilere sahip olmalarından yana olmayıp onlara sınırlı yetkiler verme eğilimindeydi. Ancak

24- Bazı bölgeler için 1983'te bazıları için ise 1987'de biten ve üç aşamadan oluşan özerklik sürecinde teritoryal reorganizasyon alanında şunlar gerçekleşmiştir: Birinci aşamada pre-özerk kurumlar kurulmuş, ikinci aşamada özerk bölge statüleri hazırlanmış ve üçüncü aşamada da özerk bölgeler kurularak başlıca yetkiler transfer edilmiştir. Carlos Viver Pi-Sunyer, The Transition to a Decentralized Political System in Spain, Forum of Federations, p.5-14

25- Luis López Guerra, El Modelo Autonomico, Autonomies, n. 20, Aralık 1995, s.175

26- Carlos Viver Pi-Sunyer, The Transition to a Decentralized Political System in Spain, Forum of Federations, http://www.forumfed.org/pubs/occasional_papers/OCP4.pdf p. 8. Bu uzlaşmadan sonra Andalusiya dışında statülerin kabul edilmesiyle ilgili oluşturulan prosedürlere göre özerk bölge inisiyatiflerini temsil eden hukuk delegasyonlarının statü tasarılarını parlamentonun anayasa komisyonu önünde savunmalarına izin verilmemiştir. A.g.e., s. 8

1979'da Andalusiya maksimum yetkilere sahip olmak için harekete geçince bunu Kanarya Adaları ve Valensiya'da izler ve Navarra'yla[27] birlikte bu düzeyde özerkliğe sahip olan bölgelerin sayısı yediye çıkar. Normal yolla özerkliğe ulaşan bölgeler ise 1981-1982 yılları boyunca statü tasarılarının Parlamentoda onaylanmasından sonra peş peşe özerkliğe kavuşur.

Bölge sınırlarının belirlenmesi meselesi bölge dinamiklerine bırakıldığı için süreç genel olarak iyi işlerken, birkaç bölgede çeşitli sorunlar baş göstermiştir. Eski Bask toprağı olan Navarra'nın Bask bölgesinden ayrı bir inisiyatif geliştirmesi Bask milliyetçilerini öfkelendirirken, Andalusiya'daki referandumda da Almeria kenti bölgeye dahil olmamak için olumsuz oy vermiş, İspanya'nın en eski krallığının kurulduğu Leon ve kayda değer bir bölge bilincinin olduğu Segovia ili özerklik inisiyatifleri başarısızlığa uğramıştır. Hükümet bu problemlerden sadece Almeria'ya müdahale etmiş ve bu ili yeni kurulan bölgeye eklemek için referandum yasasında değişiklik yapmıştır. Yasaya eklenen bir ibareyle, referandumun her ilde çoğunluk oyuyla kabul edilmediği durumlarda bölge bazındaki çoğunluk oyu özerk bölgenin kurulması için yeterli olacaktı. Ortaya çıkan bu sonuçla Andalusiyacı hareket sevinirken Almeria'nın tercihi açıkça yok sayılmıştır.[28] Bu süreçte bir başka anlaşmazlık ise iktidar partisinin sınırlı bir özerklik vermek istediği Galiçya'da yaşanır. Bu bölgenin statü tasarısı 1980'de referandumdan geçer ve parlamentoya gönderilir. Tarafların uzlaşması sonucu tasarı gecikmeli olarak ancak 1981'de parlamento tarafından kabul edilir ve bölgeye üst düzeyde yetkiler verilir.

Sıradan yolla özerkliğe ulaşan bölgelerden üst düzeyde yetki elde etmek isteyen bölgeler, özerklik statüleri kabul edildikten beş yıl sonra buna ulaşabileceklerdi. 1987 yılına gelindiğinde, bu yolla özerkliğe ulaşan bölgelerin çoğu için bu süre bitmiş ve bu tarz bölgelere önemli miktarda yetki transfer edilmiştir. Bölgeler arasında sahip oldukları yetkiler açısından ilk başlarda çok belirgin biçimde ortaya çıkan asimetri 1992'ye gelindiğinde hükümetin çok sayıda bölgeye elinde tuttuğu yetkileri devretmesiyle daha simetrik hale gelmeye başlamıştır. 1997'den 2000 yılına kadar süreçte özerk bölgeler statülerinde reformlar gerçekleştirmek yoluyla özerkliğin yasal çerçevesini derinleştirmiştir. Merkezi hükümet bu yıllarda normal yolla özerkliğe ulaşan bölgelere özellikle eğitim ve sağlık alanlarında önemli yetkiler devretmiştir. 2005'e gelindiğinde ise bazı bölgeler tekrar statülerinde reform yapmış ve bu kez devlet hazinesinin kullanımı, mali sistem ve vergi servis, yüksek mahkeme ve sosyal güvenlik alanlarında çeşitli yetkiler devredilmiştir. Diğer yandan, özerk sürecinin iki motor gücünden biri olan Bask'ta milliyetçi güçlerin kendi kaderini tayin hakkı konusunda girdikleri arayış 2003'te özgür ilişki planıyla[29] ile sonuçlanırken, diğer bölge Katalonya'nın daha ileri bir özyönetim yolundaki arayışları sonucunda 2006 tarihli Katalan Özerklik Statüsü[30] ortaya çıkmıştır.

İtalya;

İtalya'yı yöneten faşist rejim savaşta İkinci Dünya Savaşı'nda yenilerek 1943 yılında çöker. Siyasal ve kurumsal bir krizin patlak verdiği savaş sonrası bu yıllarda İtalya'da yeni bir rejimin kurulması zorunluluğu gündeme gelir. Ancak savaş sonrasında sadece faşist rejimin çökmesinin yanında İtalya'nın teritoryal birliği de yıkılmış ve İtalyan ulusuna ait olma duygusu da yara almıştır. Rejim ve kimlik krizinin bir arada yaşandığı bu dönemde bölgelerden yükselen özerklik taleplerine cevap vermek için yeni hükümet özerk bölgelerden oluşan bir teritoryal modeli benimser.

1946'da monarşi rejiminin kaldırarak demokratik cumhuriyeti kabul eden kurucu meclis devletin teritoryal modelini geliştirdiği bölgesel sistem modeli üzerine inşa eder. 1948 tarihli yeni anayasa ile de İtalya'nın üniter devletten bölgesel devlete geçmesi resmi olarak tescil edilir. Yeni demokratik anayasa yasama ve yürütme yetkilerine sahip olan 20 kurucu bölgeyi en önemli teritoryal birimler olarak tanır. Kurucu

27- 19. yüzyıldan beri çıkarılan yasalarla İspanya'da ayrıcalıklı bir yere sahip olan Navarra'nın statüsü 1982'de parlamentodan çıkarılan özel bir yasayla kabul edilir ve Navarra Bask bölgesinin yanında ayrı bir bölge olarak kurulur. Yeni özerk bölgenin statüsünü diğer statülerden ayıran en önemli özellik Navarra yönetimi ile merkezi hükümet arasında yapılacak görüşmelerden sonra bir pakt imzalanmasıdır. Statü, bölgeye Convenió Economíco olarak adlandırılan vergi toplama, finansal sistem ve bölge polisini kurma hakları başta olmak üzere geniş haklar vermektedir. Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra, http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/7B36DBA7-5A9D-4AF6-97DA-AA17A2413592/34269/LORAFNA.pdf

28- Andrés de Blas Guerrero, Instituciones, Procesos de Decision y Politicas en el Estado Autonomico: Hacia el Nuevo Modelo de Estado de las Autonomias, Revista Del Centro de Estudios Constitucionales, num. 4, septiembre-diciembre 1989, s. 258.

29- Estatuto político de la Comunidad Libre Asociada de Euskadi, yılında Bask Parlamentosu tarafından kabul edilir. Planın en dikkat çeken tarafları Bask bölgesinin İspanyol devletiyle kendi rızasına dayanan özgür ilişki hakkının olacağı, bu demokratik karar verme hakkının Bask'ta düzenlenecek referandumla kullanılacağı, Bask kurumlarının dış dünya ile anlaşmalar imzalayabileceği, bölgenin dışarıda temsil yetkisi olan delegasyonlar ve temsilcilikler oluşturabileceğinden oluşmaktaydı. Ancak hükümetin başvurusu üzerine hemen toplanan Anayasa Mahkemesi bu statüyü iptal eder.

30- Organic Law 6/2006 of the 19th July, on the Reform of the Statute of Autonomy of Catalonia, http://www.parlament.cat/porteso/estatut/estatut_angles_100506.pdf Yeni Katalan Özerklik Statüsü'nü ılımlı olduğu gerekçesiyle boykot eden radikal Katalan milliyetçi kesimlerine rağmen statü Katalan Parlamentosu tarafından kabul edildikten sonra bölgede yapılan referandumda da olumlu oy alır. Yeni statü Ibarrexte Planı gibi devletle olan ilişki konusunda radikal öğelere içinde barındırmayıp daha çok ekonomik ve kültürel talepler konusuna yoğunlaşmıştır. Statüde Katalonya bir ulus olarak tanımlanmakta, Katalan yönetimine bırakılan vergilerin toplanmasından yeni kurulacak Katalan Vergi Ajansı'nın sorumlu olacağı belirtilmekte ve bölgenin yeni yetki alanları sıralanmaktaydı. Statünün İspanyol Parlamentosu tarafından kabul edilmesini izleyen süreçte Katalonya'ya çok sayıda yeni yetki devredilmiştir.

parlamento bölgesel sistemi aldığı kararlar doğrultusunda yukardan aşağıya yoluyla kurmasına rağmen yeni bölgelerin inşa edilmesi sürecini ise bölgesel dinamiklere bırakır. Bu noktaya ilişkin olan anayasanın 132. maddesine göre en az 1000.000 nüfusa sahip olan alanlarda nüfusun en az 1/3'ini temsil eden belediye meclisleri, bölgesel konseylere danıştıktan ve bu istek referandumda söz konusu nüfusun çoğunluğu tarafından onaylandıktan sonra, anayasal bir düzenleme ile mevcut bölgeler arasında bir birleşme olabilir veya yeni bölgeler kurulabilirdi. Aynı madde, illerin ve belediyelerin arzu etmeleri halinde bölgesel konseye danıştıktan ve bir yasa ile bu istek kabul edildikten sonra bir bölgeden kopup diğerine bağlanmasını da izin vermekteydi. Elbette bu isteğin gerçekleşmesi için de söz konusu il ve belediyelerdeki nüfusun çoğunluğunun bu talebi desteklemesi gerekiyordu.[31]

Ancak anayasal olarak yapılan bu dizayna rağmen söz konusu 20 bölge içinde özel statü elde eden 4 bölge dışında kalan diğer bölgeler için yeni bölgesel sistem uzun süre uygulanmayacaktır. 1940'ların sonlarından itibaren, ülkenin savaş sonrasında ortaya çıkan yeniden inşa ve gelişmesinin ağır sorunları yüzünden bölgesel sistem tartışmaları ülkenin politik gündeminden çıkar. Bunun bir sebebi de İtalyanların bölgelerinden ziyade kentlerine daha sadık olmaları ve bu yüzden ülkenin demokrasiye geçmesinde bölgesel güçlerin önemli bir rol oynamamasından kaynaklanmaktaydı.[32] 1970'li yıllarda Avrupa'daki genel eğilime uygun bir biçimde İtalya'da da bölgesel hareketler kültürel ve politik dinamizm kazanır ve bu noktadan sonra bölgeler meselesi gündemin kalıcı maddeleri arasına girer. 1970'te merkezi iktidar özel statüye sahip olan bölgeler dışında kalan 15 bölgeyi "normal statü"ye sahip birimler olarak oluşturur ve her bölgede bölgesel konseyler kurulur. 1972'de de İtalyan Parlamentosu oluşturulan bu bölgelerin statülerini kabul eder ve aynı yıl bölgelere yerel polis, ulaşım, turizm, kentleşme, tarım, balıkçılık vb. çeşitli alanlarda idari yetkiler verilir. Bu sonuçla bölgesel sistem İtalyan kurumsal yaşamının bir parçası durumuna gelerek bölgeler fonksiyonel hale gelmeye başlar.

Özel statüye sahip bölgelerin sayısı ise 1963'te Friuli-Venezia Giulia'nın katılımıyla beşe yükselir. Bu tarz statüye sahip bölgelerin çoğu tarihsel, etnik ve dilsel açıdan ülkenin geri kalanından farklılaşmış ve coğrafik olarak da sınır bölgelerinde yer almakta ya da coğrafik olarak anakara ile bağlantısı olmayan adaları meydana getirmekteydi. Bunlardan kuzeyde yer alan üç bölge Almanca konuşan bir nüfusa sahip olan Güney Tirol, Fransızca'nın bir diyalektini konuşan Aosta Vadisi, Retoromen ve Sloven azınlığa sahip olan ve aynı zamanda önemli bir kesimin Furlan dilini konuştuğu Friuli-Venezia Giulia'dan oluşmaktaydı. Ülkenin güneyinde yer alan Sicilya ve özgün bir dile sahip olan Sardinya ise özel statüye sahip olan iki büyük adadan oluşmaktaydı. Özel statüye sahip bölgeleri diğerlerinden ayıran en önemli özellikler normal statüye sahip olan bölgelerin statüleri bölgesel bir yasayla oluşturulup bölgesel konseyler tarafından kabul edilmesine rağmen, bu tarz bölgelerin statülerinin anayasal bir yasa değişikliği ile kabul edilebilmesi ve değiştirilmesiydi. Yine, bu tür bölgeler sağlık ve eğitim alanlarında pek çok yetkiye sahip olup mali açıdan geniş bir özyönetime sahiptiler.

1990'lı yıllarda tekrar yükselmeye başlayan bölgesel hareketliliğin ortaya koyduğu taleplere cevap vermek için hükümet bir reform paketini hazırlar. Ancak bu sefer harekete geçen bölgeler farklı bir etnik ve dilsel gerçekliğe sahip olan çevre bölgeler olmayıp, İtalya'nın ileri düzeyde sanayileşmiş kuzey bölgeleriydi.[33]Bu bölgelerin ortak talebi kendilerinden alınan vergilerin İtalya'nın ekonomik olarak geri kalmış güney bölgelerine transfer edilmesinin sona erdirilmesi, üzerlerindeki vergi yükünün azaltılması ve daha fazla ekonomik özyönetimdi. Bu yeni süreç karşısında harekete geçen merkezi hükümet 2001'de parlamentodan yeni bir reform paketini geçirir. Bu pakette devlet ve bölgeler arasında daha yasama görevlerinin yeniden paylaşılması yoluyla merkezi hükümetin bölgesel yasamanın kararlarını iptal edebilme yetkisinden vazgeçmesini ve bunun yerine hükümet ve bölgelerin anayasa mahkemesine başvuru yapma hakkına sahip olmaları, mali açıdan zayıf olan bölgelere yardım etmek için karşılıksız eşitleme fonuyla kaynakların bölgeler arasında yeniden dağıtılması ve daha fazla özerklik isteyen bölgelerin merkezi hükümetle görüşmeler yoluyla bunu elde etmelerinin yolunun açılması gibi maddeler bulunmaktaydı. Paket sahip olduğu içerikle normal statüye sahip bölgelere özerkliği derinleştirme fırsatı

31- The Constitution of Italian Republic 1948, http://www.constitutionnet.org/files/Italy.Constitution.pdf

32- Ugo Amoretti, Italia: Augmentant la Descentralizacio Disminuint la Asimetria. Decentralització, asimetries i processos de resimetrització a Europa: Bèlcika, Regne Unit, Itàlia i Espanya. Ferran Requejo; Klaus-Jürgen Nael (eds), IEA, 2009, p.167-168.

33- İtalya'nın kuzeyindeki 11 bölgenin Padania adıyla bağımsız olmasını savunan Lega Nord ülke Lombardiya ve Veneto bölgelerindeki yerel iki oluşumun bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış olup 90'lı yıllarda yapılan seçimlerde kayda değer oy oranlarına ulaşmış ve koalisyon hükümetlerinin ortağı olmayı başarmıştır. Daha sonraki seçimlerde oy oranları giderek düşen parti, bağımsızlıktan vazgeçmiş olup federal bir İtalya talebini savunmaya başlamıştır.

vererek özel statüye sahip bölgelerle aralarındaki farklılıkları büyük ölçüde azaltmaktaydı.[34] Özellikle devlet tarafından çıkarılan yasalarda açıkça yer almayan tüm alanlar üzerinde bölgelerin yasama yetkisi olduğunun pakette yer alması iki tip özerk bölgeyi birbirine oldukça yaklaştırmaktaydı.

Kuzeydeki Lega Nord'un federal İtalya taleplerine cevap vermek için hazırlanan 2006 tarihli anayasa reform paketi ise referandumda reddedilmiştir. Anayasa değişiklik paketi toplanan vergilerin nasıl kullanılması konusunda son sözü bölgelere bırakmakta, eğitim, sağlık, adalet konusunda bölgelerin yetkilerini arttırmakta ve bölgelerin yüksek mahkemede temsil edilmesini öngörmekteydi. Referanduma olumlu oy verecek olan bölgeler kuzeyde yer alan Lombardiya ve Veneto bölgeleri olacak, Friuli-Venezia Giulia bölgesinde ise evet diyenlerin oranı % 49'a kadar çıkacaktı. Toplamda kuzey bölgelerinin % 47'si referanduma olumlu oy verirken yoksul güney bölgesinde bu oran % 25'e düşecekti. [35]

Hindistan;

Hindistan'ın Britanya İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını elde ettiği 1947'den sonra ülkenin teritoryal temelde reorganizasyonu uzun süre boyunca politik gündemin en önemli maddelerinden biri olmuştur. Britanyalıların bu devasa ülkeyi yönetmek için ortaya oluşturduğu teritoryal organizasyon mirası üzerinde yeni bir devleti oluşturmak zorunda kalmak iktidarları en çok zorlayan konulardan başında gelmiştir. Yeni bağımsız devlete devredilen topraklardan bir kısmı Britanya Hint Toprakları olarak adlandırılmış ve sıkı bir merkezi yapı tarafından yönetilmekteyken, Hint Toprakları adı verilen geriye kalan topraklarda ise 552 tane yerel prenslik kurulmuştu.

Hindistan'ı dilsel veya etnik kriterlere göre birimlere bölmek aslında 19. yüzyıl ortalarından beri zaman zaman gündeme gelmekteydi. Hindistan Ulusal Kongresi 1920'li yıllardan beri ülkenin dilsel sınırlara göre kendi içinde bölünmesini savunmaktaydı. Bağımsızlıktan sonra farklı bölgelerin devletin dilsel sınırlara dayalı olarak reorganize olması talebi üzerinde Kurucu Meclis 1947'de Dhar Komisyonu'nu görevlendirir. Komisyon açıkladığı raporunda dilin yanında, coğrafik, mali yeterlilik, idari yaşayabilirlik ve kalkınma potansiyeli kriterlerinin de göz önüne alınmasını önerir. Ancak bağımsızlıktan sonra Tüm Hindistan Kongre Komitesi'nin devlet altı birimlerin nasıl oluşturulacağı konusunu araştırmak üzere kurduğu JVP Komitesi 1949'da açıkladığı raporunda eyaletlerin dil kriterine göre oluşturulmasını reddeder ve daha önemli sorunlara yoğunlaşmak için yeni eyaletlerin oluşturulmasının birkaç yıl ertelenmesini önerir.[36] Böylece, Mahatma Gandi'nin eyaletlerin dilsel sınırlara göre oluşturulması gerektiği fikrine ve Hindistan'da iktidarı ele geçiren partinin daha önceki sözlerine rağmen dilse ve etnik temele dayalı bir federalizm bağımsızlığın ilk yıllarında öngörülmez. Özellikle Pakistan'ın birlikten ayrılmasından sonra Hindistan'ın karizmatik lideri ülkenin birliğini tehlikeye atacağı gerekçesiyle bu tarz bir federalizme açıkça tavır alacaktır.[37]

Ancak ülkeyi oluşturan topraklarda örgütlenen bölgesel hareketler merkezi hükümetin bu tavır değişikliğini kabul etmeye hazır değildir. Ülkenin doğusundaki Madras'a bağlı topraklarda Telugu dilini konuşanlar için bir eyalet kurulması talebiyle yapılan kitlesel gösteriler hükümeti oldukça zorlamaya başlar. Ayrı bir eyalet kurulması yanlısı hareketin üyesi olan Potti Sriramulu'nun bu taleple başlattığı açlık grevinde hayatını kaybetmesi kitlesel ajitasyonun düzeyini oldukça yükseltecek ve 1952'de geri adım atan Nehru protestocuların talep ettiği Andra eyaletinin kurulacağını açıklayacaktır. 1953'te Andra'nın kurulmasıyla birlikte merkezi hükümet reorganizasyonun nasıl yapılacağı konusunu netleştirmesi için Devlet Reorganizasyon Komitesi'ni (SRC) kurar. Komite, devletin reorganizasyonunun ilkelerini tespit edecek ve hangi toprak parçalarının eyalet statüsüne sahip olacağını belirleyecek raporunu[38]1955'te açıklayarak bu konudaki belirsizlikleri giderir. Raporda dilsel homojenlik temel bir kriter olarak kabul edilmesine rağmen idari, mali ve politik faktörlerinde eyalet sınırlarının belirlenmesinde göz önüne alınması gerektiği önerisinde bulunulur. Kurulacak birimlerin coğrafik devamlılığın, idari uygunluk açısından önemli olduğunu, birimlerin yeteri kadar büyük olmasının ise etkili bir idareyi ve ekonomik kalkınmayla ilgili etkinliklerin koordinasyonunu sağlayacağı raporda yer almaktaydı. Komite raporda

34- Ugo Amoretti, a.g.e, s. 165, 166, 176. Reform paketinde devletin bölge statülerini onaylaması zorunluluğu yerini bölgelerde yapılacak referandumlar sonunda statülerin onaylanmasına bırakmıştı. Reform aynı zamanda hükümetin bölgelerin idari kararlarını kontrol etmek için yaptığı düzenlemeleri de açık bir şekilde ortadan kaldırmaktaydı. Antonio D'Atena, La Reforma Constitucional del Regionalismo Italiano, REAF 2007, s. 18

35- La Ordenación Territorial Italiana, http://www.fundacionfaes.org/record_file/filename/463/00068-07__la_ordenacion_territorial_italiana.pdf

36- The States Reorganization Act, http://www.ukessays.com/essays/history/the-states-reorganization-act-history-essay.php#ixzz2QBGRIEcp. 1948'de Jaipur'da oluşturulan komite, kendisini oluşturan Jawaharlal Nehru, Vallabhabhai Patel ve Pattabhi Sitaramaiah'ın isimlerinin baş harfleriyle adlandırılan komitenin tam adı Kongre Çalışma Komitesi'dir.

37- Umsan Ghani, Reorganization of Indian States, 2010. http://www.issi.org.pk/publication-files/1299053773_17699520.pdf

38- Reorganization of States: The Approaches and Arrangements, The Economic Weekly, October 1955. http://www.epw.in/system/files/pdf/1955_7/42/reorganisation_of_statesthe_approach_and_arrangements.pdf

halkın isteklerinin de önemli olduğunu kabul eder ancak bunun diğer faktörlerle birlikte ele alınması gerektiğini belirterek ona merkezi bir önem atfetmez. 16 eyaletin kurulmasının önerildiği raporda söz konusu eyaletlerin isimleri ve hangi bölgelerden oluşacakları da ayrıntılı bir şekilde yer almaktaydı.

Merkezi hükümet, SRC'nin raporunun ardından, eyaletleri esas olarak konuşulan dillere göre belirleyen Devletin Reorganizasyonu Yasası'nı 1956'da kabul eder. Yasayı hızla uygulamaya geçiren hükümet ilk kapsamlı reorganizasyon sürecini başlatır ve aynı yıl beş eyaleti kurar. Pencap'taki Sih hareketinin dini temele dayalı olarak Pencap'ta bir eyalet kurma talebi ise Hindistan'ın bir kez daha dinsel temelde bölünmesini istemeyen merkezi liderlik tarafından kabul edilmez. Nehru bu bölgeyi Hindu ve Sihler arasında bölmek yerine daha fazla toprak ekleyerek Pencap'ı daha da büyütür. Sih liderliği dini retoriği terk etmesi ve eyalet taleplerini dilsel ve etnik bir temele oturtmasıyla 1966'da Pencap eyaleti oluşturulur.(39) Hindistan'da ikinci reorganizasyon süreci ise 1971-87 yılları arasında gerçekleşmiş olup Assam Eyaleti(40) üzerinde yoğunlaşmıştır. Çok farklı aşiret, karışık dilsel ve etnik gruplardan oluşan bu eyaletteki nüfusun sisteme daha iyi entegre edilmesi amacıyla bu toprak parçasından altı yeni eyalet oluşturulmuştur. Aynı süreçte Pencap'tan kuzeyinde kalan topraklardan Himachal Pradeş eyaleti oluşturulmuş ve son olarak da batıda Hint Okyanusu kıyısındaki Goa kenti ve çevresinden Goa Eyaleti oluşturulmuştur. (41)

Hindistan'da bugüne kadar yaşanan reorganizasyonlardan üçüncüsü ve en sonuncusu 2000 yılında gerçekleşmiştir. 1990'lar boyunca özellikle Hinduların çoğunlukta olduğu bölgelerde bölge siyasetin güçlenmesiyle Hindu milliyetçi güçleri de yükselişe geçmeye başlayarak merkezi hükümetlerde koalisyon ortağı olmuştur. Bu partilerin merkezde sahip oldukları gücü harekete geçirmeleriyle Hindu bölgelerinde üç yeni eyalet kurulmuştur. Hindu dilini konuşan her üç bölgenin bağlı oldukları eyaletlerin diğer bölgelerinden ekonomik açıdan daha geri olmaları kurulma gerekçelerinin ekonomik gelişme olduğunu göstermektedir.

Devletin üç kez geçirdiği reorganizasyon süreçlerinde toplam 28 eyalet kurulmasına rağmen yeni eyalet talepleri ülkenin çeşitli noktalarından yükselmeye devam etmektedir. Yirmiye yakın bölgede ortaya çıkan bu taleplerden en güncel olanı kitlesel bir zemine oturan Telangana eyaletinin kurulması ile ilgili olanıdır. Andra Pradeş'te yer alan Telangana bölgesinde Andra'yla aynı dil konuşulmasına rağmen ekonomik olarak bu bölgeden geri olması yeni eyalet talebinin zeminini oluşturmuştur. Elli yıldan beridir dile getirilen ayrı bir Telangana Eyaleti talebinin son yıllarda kitlesel bir destek bulması 2009'da devleti ayrı bir Telangana eyaleti oluşturma sürecini başlatmak isteğini açıklamak zorunda bırakmıştır. Yeni eyaletin oluşturulması meselesini araştırmak üzere hükümet 2010'da bir komisyonu görevlendirdiğini açıklamıştır. Sözü edilen eyaletin günümüze kadar kurulmamasının en önemli nedeni hükümetin eyaletin kurulmasını açıklamasından sonra yeni eyalet kurma talebini yükselten grupların harekete geçmesinin Pandora'nın Kutusu'nu açmasından korkulmasıdır.

Nepal;

Nepal'i 239 yıl boyunca yöneten krallık rejimi Maocu hareketin yönetimindeki halk savaşı sonucunda geri adım atarak ülkedeki demokratik güçlerle uzlaşmaya varır. Ülkenin demokratikleşmesi görevini üstlenen kurucu meclisin 2007'de hazırladığı geçici anayasa, krallık rejimine ve üniter devlete son vererek onların yerine demokratik federal sistemi getirir. Anayasa daha önce merkezi iktidarın baskısı altındaki etnik gruplara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırır, kast sistemini yasaklar ve başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı durumda olan sosyal gruplara fırsat eşitliği tanır.(42)

Ancak 2007'de anayasa ile ilan edilmesine rağmen ortaya çıkan sorunlara çözüm getiremeyen Nepal'in federalleşme sürecinde şimdiye kadar önemli bir mesafe kat edilememiştir. Bu süreçte tüm tarafların en çok ilgisini çeken ve birbirinden çok farklı çözüm önerilerinin ortaya atıldığı mesele hangi eyaletlerin kurulacağı ve bu eyalet sınırlarının hangi kriterlere göre çizileceği meselesidir. 100 civarında etnik gru-

39- Maya Chadda, Integration through Internal Reorganization Containing Ethnic Conflict in India, The Global Review of Ethnopolitics, Vol.2 no.1, September 2002, s. 48, 49. http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_II/issue_1/chadda.pdf Ancak bu kez Pencap Hindu dilini konuşanlar bu eyaletten koparak Haryana eyaleti içinde toplanacaktır.

40- Assam'ın eyaletlere bölünmesinin eyaletler kurulması talebini merkezine alan ciddi kitlesel hareketliliğe dayanmadığı gerekçesiyle bazı araştırmacılar tarafından yukardan aşağı yoluyla gerçekleştirildiği eleştirisine maruz kalmaktadır. Bundan farklı düşünenler ise Manipur ve Tripura'daki isyancı hareketin bu eyaletlerin oluşmasına sebepolduğunu açıklamasını yapmaktadır. Diğer yandan, talep olmamasına rağmen Assam'da Arunachal Pradeş ve Meghalaya eyaletleri oluşturulmuştur. Adı geçen eyaletlerden ilkinin oluşturulmasının amacı Çin'in buranın üzerindeki toprak talebini engellemekti. Maya Chadda, a.g.e., s. 51

41- States and Territories of India, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/States_and_territories_of_India

42- Kast sistemi 1960'ta yasaklanmasına rağmen fiili olarak varlığını sürdürmekteydi. Ülkenin başta kast grupları olan Brahmin, Chhettri ve Newarlar ülkede mevkilerin ezici bir bölümünün ellerinde bulundurmaktaydılar. Towards Conflict Transormation in Nepali: A Case for UN Mediation, http://www.monitor.upeace.org/pdf/Peacemag-Nepal.pdf

bun ve 70 civarında dilsel grubun bulunduğu ülkede en çok rağbet bulan etnik temelde federe eyaletlerin sınırlarının çizilmesi konusunun nasıl çözüleceği meselesi şimdiye kadar çözülememiştir.[43]

Sürecin ilerlemesini zorlaştıran bir başka nokta federalizmin başta gelen aktörlerden olan Madhesileri için kurulacak eyaletin hangi toprakları kapsayacağı ile ilgilidir. Madhesiler ülkenin güneyinde boyunca uzanan tüm toprakların kendileri için kurulacak eyalete bağlanmasını isterken, bu eyaletin Hindistan sınırı boyunca uzanmasından kaynaklanan stratejik öneminden dolayı bu talep bazı etnik gruplar tarafından kabul edilmemektedir.

Federal yapı üzerinde uzlaşmayı zorlaştıran bir başka konu doğuda yaşayan Limbular tarafından kendileri için ayrıcalıklar talep etmeleridir. Daha önce baskı altın alınmış etnik grupların uğradıkları mağduriyeti telafi etmek için yönetime katılmakla ilgili diğer etnik gruplardan daha üstün haklar talep etmektedirler. Söz konusu etnik gruplar federal bir sistemde bile bu tür kurumsal ve yasal mekanizmalar olmadan marjinalleşeceklerinden korkmaktadırlar. Diğer yandan, Limbus etnik grubunun ülkenin doğusunda kurmak istediği eyalet ise bu kez aynı topraklarda hak iddiasında bulunan Madhesiler tarafından kabul edilmemektedir. Nepal'de federalizmin inşa sürecini geciktiren bir başka önemli mesele ise ülkede uzun bir tarihi geçmişi olan kastlar meselesidir. Etnik hiyerarşinin tepesinde yer alan iki egemen kast olan Brahmin ve Chhetriler etnik temelde kurulacak federalizmin yönetimdeki hakimiyetlerini ortadan kaldıracağına inandıkları için sürece muhalefet etmektedirler. Buna benzer bir şekilde diğer etnik gruplarda geçmişte kast hiyerarşisinde kendilerine tanınan ayrıcalıkları korumak istemektedirler. [44]

Ülkenin coğrafik yapısı da etnik federalizm temelinde bir inşa sürecini zorlaştıran bir başka faktör olmaktadır. Himalayaların güneyinde yer alan ülkede sırasıyla doğu-batı doğrultusunda önce dağlar, ardından tepelik alanlar uzanmakta ve bunu da en güneydeki ovalar izlemektedir. Bu yapıya ek olarak da ülkedeki başlıca akarsu havzaları kuzeyden güneye doğru dağlık, tepelik ve ovalık alanlar boyunca akmaktadır. Ülkenin bu coğrafik yapısından hareket edenler dağlar, tepeler ve ovaların kendi aralarında bir bütünlüğü meydana getirdiklerini ve bu üç farklı yer şekillerinden sadece birini kapsayan bir bölgenin kalkınmasının engelleneceğini ileri sürmektedirler. Bu yaklaşımı benimseyenler kurulacak bölgesel birimlerin "birbirleriyle mukayese edilebilir ekonomik şartlara" sahip olmaları için kuzeyden güneye uzanmaları gerektiğine inanmaktadır.[45]

Nepal Geçici Anayasası, yeni anayasanın yürürlüğe girmesinden önce ülkenin yeniden yapılanmasını şart koşmuştur. Bu görevin yerine getirilmesi için hareket geçen hükümet 2008'de Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Devlet Yetkilerinin Dağıtılması Komitesi adı altında 43 kişiden oluşan yapıyı kurmuştur. Nepal için benimsenecek federal modeli belirlemeye yönelik çalışmalar yapmakla yükümlü olan bu oluşuma siyasi partiler devletin yeniden yapılandırılması ilgili hazırladıkları tasarıları sunmuşlardır. Komitenin devletin yeniden yapılandırılması ile ilgili hazırladığı raporda etnik temelde 14 eyaletin kurulması önerilmiştir.[46]Ancak beklentileri karşılanmayan çeşitli etnik grupların bazı siyasi partilerin muhalefeti raporun reddedilmesine sebep olmuştur. Bu tartışmalı raporun ardından hükümet 2011'de aldığı kararla gereğince uygun bir federal modeli önermekle görevlendirdiği Devleti Yeniden Yapılandırma Komisyonunu kurmuştur. Fakat dokuz üyeden oluşan komisyondaki üyeler arasında uzlaşma sağlanamamış, üyelerin çoğunluğu tarafından yayınlanan rapora karşı azınlıktaki üyelerde yeni bir rapor yayınlamıştır.[47] Çoğunluk raporunda etnik temele dayalı olarak 11 eyalet kurulması önerilirken azınlık raporunda ise ekonomik yaşayabilirlik kriteri gereği 6 eyaletin kurulması önerilmiştir. Her iki raporun yayınlanmasının ardından beklentilerinin karşılanmadığını düşünen kesimler tarafından ülkede geniş çaplı protestolar yapılmıştır.

Nepal'in federal inşa süreci kapsamında teritoryal reorganizasyonu konusu siyasi oluşumların yanı sıra akademik çevrelerinde yoğun ilgisini çekmiş ve bu kesimler tarafından çok sayıda öneri yapılmıştır. Bunlardan ilki 2003 yılında Bohara tarafından önerilmiş olup, nehir havzaları boyunca kurulacak 5 eyaleti kapsamaktadır. 2006 yılındaki çalışmalarında Devkota ve Gautam'da nehir havzalarını kapsayan 3 eyaletin yanında Katmandu Vadisi'nde için bir eyalet

43- Örneğin etnik grup olarak bir bölgede en yüksek yoğunlaşmaya sahip olan Newariler Katmandu Vadisi' nüfusunun ancak % 36'ısını oluşturmaktadır. Yine, ülkedeki en büyük etnik grup olan Chhetriler için kurulması önerilen bölgede söz konusu grup nüfusun % 16'ısını oluşturmaktadır. Adam Bergman, Ethnic Federalism in Nepal: A Remedy for Stagnating Peace Process or an Obstacle to Peace and Stability?

44- Etnik ayrıcalıklar ve kastlardan kaynaklı sorunlar hakkında daha geniş bilgi için bknz. Adam Bergman, a.g.e., s. 13-14

45- Nicole Töpperwien, Drawing the Federal Map of Nepal, Forum of Federations, n. 11, s.12 2009, http://www.forumfed.org/en/products/magazine/Nepal2009/Nepal-federal-map.php

46- Restructuring of the State and Distribution of State Power Committee,

47- Report on Concept Paper and Preliminary Draft http://www.ncf.org.np/upload/CA/Concept_Paper_Restructuring_State_GTZ_ENG.pdf
Restructuring the Nepali state, http://himalmag.com/blogs/blog/2012/02/16/restructuring-the-nepali-state/

kurulması önerisini getirmiştir. Pitamber Sharma'da (2007) biri dışında hepsinin kuzeyden güneye uzandığı altı bölgenin kurulmasını önermiştir. Sözü edilen bu her üç önerinin ortak yönü etnik temele dayalı federalizme karşı tavır almalarıdır. Bu görüşü benimsemeyen diğer araştırmacılar ise daha çok etnik temele dayalı federalizm önerilerinde bulunmuşlardır. Bu görüşte olanlardan biri olan Limbu (2003) teritoryal federasyonların içinde kültürel federasyonların kurulacağı 7 özerk bölgeyi ve bunun içinde de dilsel sınırlara dayalı alt-birimleri önermiştir. Shastra (2005) hacim olarak oldukça homojen olan 14 eyaletin kurulmasını önerisinde bulunurken Gurung (2005) eyalet sayısının 11 olması gerektiğini savunmuştur. Sharma ise (2007) 15 küçük eyaletten oluşan ve eyalet meclislerinde orantılı temsile dayalı bir sistemin olduğu kültürel bir federasyonun kurulması önerisini getirmiştir.(48)

Devletin yeniden yapılanması kapsamında teritoryal reorganizasyon için gerek siyasi partiler ve devlet tarafından kurulan yapılar gerekse de akademik çevreler tarafından sunulan önerilerin hiçbiri tüm kesimlerin beklentilerini karşılayamamıştır. Durum böyle olunca yeni anayasayı hazırlama takvimi sürekli olarak uzatılmakta ve bu da "Yeni Nepal" olarak tabir edilen dönemi bekleyen çok farklı kesimleri daha fazla öfke ve endişeye sevk etmektedir.

48- Adı geçen araştırmacıların daha ayrıntılı görüşleri için bknz: Shiv Raj Bhatt ve Syed Mansoob Murshed, Nepal: Federalism for Lasting Peace, Journal of Law and Conflict Resolution Vol. 1 (6), November 2009, http://www.academicjournals.org/jlcr/pdf/pdf2009/nov/bhat%20and%20murshed.pdf

Özgür Yaşam, Kendilik Bilinciyle İnşa Edilen Demokratik Komünal Yaşamdır!

Nasrullah Kuran

Yaşam iddiası olan her varlık, yaşam bulduğu zeminle bağ içerisinde kendini var eder. İnsanın yaşam bulduğu ve kendini var ettiği zemin, içine doğduğu toplumdur. Örgütlü bir yapı olurak toplum, insanın varlık bulduğu en gelişmiş, organize olmuş doğadır.

Bu manada toplumsallık, evrende dile gelen en gelişmiş düşünce ve zekadır; zeka, düşünce ve eylem gücü olarak insanın örgütlülüğüdür demek yanlış olmayacaktır. Aksine, toplumsallık, örgütlülüğün ta kendisidir. Örgütlülük toplumu toplum yapan, onu bir arada tutan temel güçtür. Bu güç olmaksızın toplumsallıktan, toplumun varlığından söz etmek mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki tüm toplumsal inşalar örgütsel emek ve çalışmalar sonucunda ancak varlık bulabilmişlerdir. Toplumsal inşanın sağlam temeller üzerine kurulması ve süreklilik kazanması da, yine örgütlülük düzeyinin sağlamlığı ve niteliğiyle bağlantılı gelişmiştir. Bu nedenle toplumun var olma ve varlık bulma çabası, kendi öz örgütlülüğünü yaşatma çabasından bağımsız düşünülemez. Tüm yaşanmış tarihsel örneklerden de bilinmektedir ki, örgütselliğin elden bırakıldığı, öz örgütleme ve öz yönetim çalışmalarının kesintiye uğratıldığı anlar, toplumsalın düşünce bağımsızlıklarını ve özgür iradelerini yitirerek tarihsel ve fiziksel esaret altına alındığı, her türlü sömürüye ve soykırıma açıldığı anlardır.

İnsan gerçeği toplumsal bölünme ve parçalanmaya uğratılarak örgütlülükten düşürülürken, aslında bağlı bulunduğu gelenekten, kültürden, öz bilinçten, ahlaki ve politik varlık olma özelliklerinden düşürülür

Baskıcı ve sömürücü sistemler, bu nedenle önce toplumsallığa, toplumu toplum yapan değerlere, onun örgütlülüğüne saldırırlar. Çünkü bilirler ki insanın direnme gücü toplumsallığıyla bağlantılıdır. Toplumsallığın dağıtılması, bozuma uğratılması, insanın direnme gücünü zayıflatılmasıdır. Bu bilme hali onları, toplumun bölüp parçalama, çelişkiler üreterek birbirine düşürme ve düşmanlaştırma, böylelikle kendine muhtaç hale getirerek bağlamı taktiklerinde derinleştirmeye yöneltir. Tarihin kayıt altına aldığı tüm iktidar ve devlet oyunlarında bu oyunların sınıf, ırk, cinsiyet, resmi din ve uygarlık biçiminde ifadesini bulan argümanlarında benzer yaklaşımlarla karşılaşırız. Günümüzün kapitalist sistem anlayışı, tarihsel birikim ve pratikleşme açısından baskı ve sömürü uygulamalarının en düşük, en rafine ve saldırgan döneminde bulunmaktadır. Bio-iktidar denemeleriyle toplumsallığından uzaklaştırılmış, kendi içine hapsedilerek egoizm ve korkunun sıkıntısı altında tüketiciliğe yönlendirilmiş, duyarsız, pasif ve edilgen insan taslakları, kapitalist Modernite tarafından adeta piyasaya sürülen birer ticari mala, metaya dönüştürülmüştür.

İnsan gerçeği toplumsal bölünme ve parçalanmaya uğratılarak örgütlülükten düşürülürken, aslında bağlı bulunduğu gelenekten, kültürden, öz bilinçten, ahlaki ve politik varlık olma özelliklerinden düşürülür. Asimilasyon, kültürel soykırım uygulamaları ve dizginlerinden boşaltılmış bireycilikle, toplum ve insan varoluşunun anlamına uygun olarak gelişimini sürdürmekten alıkonmaz. Sadece, aynı ölçekte tarihi olan bağı koparılarak tarihsizleştirilir. Tarihsizleştirmeyle birey ve toplum bir yandan kendi öz gerçeğinden yabancılaştırılırken, diğer taraftan karşı ideolojik aşılama ve imalata dayalı sahte tarih ikamesiyle sö-

mürgeci sistemin parçası haline getirilmek istenir. Aslında tek tek her birey şahsında yürütülen, öz benliği silikleştirilerek ruh, duygu ve düşünce dünyasının ele geçirilmesi, fethedilmesidir. Toplumsallığın geçişken kültürlerinden geriye kalan resim, evrenselliği çoklu ve çoğulcu rengi yerine, bir ırka, tekçi bir zihniyete dayalı ulus-devlet faşizminin gri ve soluk resmi ve onun kul ideolojisidir.

Kapitalist sistem, toplumun örgütlü varlığına yönelirken, iki temel özelliğini, toplumun ahlaki ve politik yapısını öncellikle hedefler. Ahlakın kolektif bilinç olarak toplumsal işlevi en iyi şekilde yapma, toplumunu savunma ve bu temelde oluşmuş ilke ve ölçülerin yaşamı şekillendirme niteliği, yine politikanın toplumu kendi öz varlığı için gerekli olan ihtiyaçların karşılanmasında tartışma, karar oluşturma ve eyleme geçme özelliği, kapitalizm karşısında insanın direnerek toplumsallığını sürdürmesinin kaynağını oluşturur. Dolayısıyla ahlaki ve politik yapının hedeflenmesi, toplumun varoluş esaslarının hedeflenmesidir. Çünkü toplum ahlaki ve politik bir olgudur. Ahlakın toplumu ortak değerler etrafında birleştiren, ölçü oluşturan, düşünmek ve yapmak eylemini estetize ederek "iyi, doğru ve güzel" kavramlarını yarattığı anlam ilişkisinde değerleştiren kültür oluşturucu yapısı, toplumu sürekli var kılar. Geliştirdiği toplumsal dayanışma bilinci ve kültürüyle komünal yaşam ahlakını oluşturur. Ortaklaşmanın, farklılıkların birlikteliğinin, eşitliği, demokratik ve politik olmanın örgütlenme birimi olarak komün, toplumun öz yaşamın organizasyonudur. Klan topluluklarında günümüzün ahlaki ve politik toplumunu inşa çalışmalarına kadar uzanan tarihi bir arka plana sahip oluşu, kapitalist modernitenin halkları tarihsizleştirme amacına karşı güçlü bir direnç noktası olarak kendini üretmeye devam etmektedir.

Toplumsal olgu olarak politikanın ise, anlam ve irade geliştiren, bilinç ve kimlik oluşturucu, toplum lehine eylem geliştirmenin yanı sıra yaratıcılığı da tetikleyen, dolayısıyla özgünlükle özdeşleşen bir yapısı vardır. Toplum, kendi öz varlığı, temel maddi ve manevi ihtiyaçları için bir araya gelmekte, tartışarak ve kararlaşarak, yaşamın her alanına ilişkin kendisi için sonuçlar oluşturmakta, kendi öz yönetimini açığa çıkarmaktadır. Oysa kapitalist modernitenin iktidar ve devlet yapılanmaları insanlara bunun tam tersini belletmiş, politika ve belirli seçkinler topluluğunu, bürokrasinin uğraşı olarak gösterilmiştir. Toplum en asli işinden, kendi hakkındaki konularda tartışma ve karar alma yetisinden uzaklaştırılarak politik varlık olma ve özelliğine yabancılaştırılmıştır. Burada belirtmek gerekir ki insandaki yabancılaşma, iddia edildiği gibi insan varlığını emek sürecinde kendi emeğini satmasıyla başlayan bir durum değildir. Daha öncesine, insanın politik alanda sürülmesiyle politik varlık olma ve öz yönetimini oluşturma gücünden düşerek pasif ve edilgen, kölece bir çizgiye çekilme sürecine kadar uzanmaktadır. Toplumun politiksizleştirilmesi, ya da insanın politik alanın dışına çıkılması demek, insanın kendine, toplumuna ve tarihine yabancılaşması demektir. Kendini bilem çabasından uzaklaşmak ve kendisi olmaktan, kendi doğasından çıkmaktır. Gramsci'nin de belirtiği gibi, " kendini bilmek, kendisi olmak, kendini yönetebilmek, kendini ayırabilmek, kaos durumundan kendini kurtarmak ve düzenin, ama insanın kendi düzenin bir idealin peşinden götüren kendi öz disiplinin bir parçası olmaktır." Eğer insan kendi toplumsallığı içerisinde varlık nedenini sürekli arama ve anlamlandırma, kendi iradesiyle tercihlerini ve çözümlerini belirleme özgürlüğüne sahip değilse, o ne kadar insandır?

Kapitalist uygarlık toplumun ahlaki ve politik varlığına yönelirken, ahlaki ve politik toplumun komünal yaşam ve öz yönetim oluşturacak, bireyi özgürleştirici gücünün farkında olarak ve bu gücün güçlü ise zayıflatılması, düşünülmesi, zayıf ise gelişmesinin engellemesi amacını içerir. Bütün baskı ve sömürü yönelimleri dıştan bir dayatma olarak bunun arayışında olmuşlardır. İktidar ve devlet yapılanmalarının tarihi, bununla yani ahlaki ve politik toplumlarının kendi öz yönetimlerini ve komünal yaşamlarını oluşturarak var olma direnciyle mücadelenin tarihidir. Ancak bu olgunun sadece bir yönünü ifade eder. Olgunun diğer yönü, karşı tarihi ise şudur; bir de toplumsal mücadeleler tarihi, yabancı iktidarlara karşı toplumların kendi yönetimlerini özgürce tayin etme çabalarından oluşmuş bir tarih vardır. Kabile ve aşiretlerin yabancı iktidarlara boyun eğmekten ve öz yönetimlerinden vazgeçmektense kırımdan geçmeyi göze almaları bunun en somut ifadesidir. Klandan aşirete, konfederal denemelerden Paris Komününe, dini cemaatlerden felsefi ekollere, 20.yy pratikleşmesinden günümüzün demokratik komünal mücadele ve inşa çalışmalarına kadar süregelen "varlığını koruma ve özgürlüğünü savunma" mücadeleleri, halen sürmekte olan bu tarihin kendisidir. Bu tarihin varlığı, toplumların kendi öz dinamikleri doğrultusunda öz yönetimlerini oluşturma ve yaşamlarını kendi anlam ve kültür örgüleri doğrultusunda düzenleme arayışından vazgeçmediklerinin göstergesidir. Bunun ki Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan "bir toplum için en hayati, ahlaki, bilimsel ve estetik görev, öz yönetim gücüne erişmektir." Vurgusunu yapar ve yönetim olgusunu "evrendeki düzenlemeyi, kaostan çıkış halını ifade eder." Tarzında çarpıcı bir ifadeye kavuşturur.

Bütün bu gerçekleşmelerin ışığında, öz yönetim ve demokratik komün kavramlarını yabancı yönetim olgusundan ve dar komün anlayışlarından ayrıştırarak kendi bütünselliği ve diğer kavramlarla ilişkeselliği içerisinde, özünde her neyi ifade ettiğini tanımlamak gerekirse şunlar belirtilebilir. Öz yönetim, özünde her canlı varlığın, madenin doğasında vardır. Canlı ve dinamik olanın enerji ve madde halinde de olsa kendi kendini düzenlemesi anlamına gelir. Toplumsal yapıya vardığımızda bunun anlamı, benzer zihniyetler de ortaklaşan birey ve toplulukların kendi kendini yönetmesi, gündem oluşturma, tartışma, karar alma yani siyaset yapma süreçlerine doğrudan ve sürekli katılarak açığa çıkan toplumsal erkin düzenleme ve denetlemeleridir. Öz yönetim, kendilik ve demokratik özerklik olarak öz iradenin açığa çıkarılması, toplumsal birimler halinde örgütlendirilmesi kurumlaştırılması amacı üzerinden gerçekleşir. Yönetim biçimi olarak iktidarlaşmayı reddeden, iktidarın anti-toplumsal özelliğine karşı her açıdan toplumsallığı önceleyen iktidar ve devletten kaynaklayan baskı ve sömürü sorunlarına çözüm oluşturmayı amaçlayan bir yapı sergiler. Bunu kendiliğinden gelişen ve süreklilik kazanan bir durum olmadığını bildiğinden toplumunu oluşturduğu siyaset, sosyoloji, sanat, ekonomi, ekoloji, özgürlük akademilerinde bizzat yaşamın içinde eğiterek politik bilincini ve ahlakını ve duyarlılığını sürekli canlı tutmaya özen gösterilir. Çünkü öz yönetim gerçeğinin inşası ve başarısında temel rol insana aittir, temel unsur insanın kendisidir. İnsanın ideolojik bakımdan sahiplik edeceği nitelik, kaçınılmaz bir şekilde öz yönetimin de niteliğini belirleyecektir.

Öz yönetim, kendilik ve demokratik özerklik olarak öz iradenin açığa çıkarılması, toplumsal birimler halinde örgütlendirilmesi, kurumlaştırılması amacı üzerinden gerçekleşir

Sömürgeci yabancı yönetim erkine karşı toplumun öz yönetimini oluşturması hayati öneme sahiptir. Birey açısından beynin işlevi neyse neyi ifade ediyorsa, toplum açısından da öz yönetimin işlevi benzerdir, aynı şeyi ifade eder. Toplumsal işlevin netleştirilmesinden hangi araçlarla ve nasıl yürütüleceğine, ihtiyaçların karşılanmasından toplumun savunulmasına kadar tüm sorunlar öz yönetimlerin faaliyet alanına girer. Bununla birlikte öz yönetim tüm bunlara nasıl, hangi yöntemle gerçekleştirdiği, öz yönetimin esas konusunu oluşturur. Bilgi paylaşımı gerçekleşiyor, topluluk üyesi birey-birimler tartışma ve karar süreçlerine katılarak kolektif sonuçlar üretebiliyorlarsa orada öz yönetim varlığından söz edilebilir. Bu durum bize aynı düzeyde öz yönetimin özgürlük ve doğrudan demokrasi ile ilişkisini gösterir. Bu bağlamda öz yönetim, demokratik yönetimdir; doğrudan ve yerinden katılımcı demokrasidir. Hakeza özgürlükte, kendilik bilinci ve bu temelde anlam ve eylem gücüne erişmek ise eğer, öz yönetim bunun en iyi düzelttiği alandır. Bilincin kimlik ve kişilik oluşturucu eylemi en çok öz yönetim gücüne ulaşmış toplumlarda özgürce dile gelmektedir. Nasıl ki her varlık kendi özünü ortaya koyup geliştirerek var olabiliyorsa, öz yönetimde demokrasi kültürünü ve bilincini de geliştirerek kendini sürdürebilir.

Günümüzde sorun, esasta ve ağırlıklı olarak öz kimlik ve öz yaşam sorunları da diyorsak, bunu da toplumun öz yönetim gücünü yitirmiş olma durumundan bağımsız değerlendiremeyiz. Kimliği belirleyen ona kişilik ve karakter kazandıran yaşam bilinci ve kültürüdür. Yaşama yön veren ve onu düzenleyen ise insanın sahip olduğu öz kimliğidir. Yaşam kimliği, kimlik te yaşamı gerçekleştirir. Öz kimlik öz yaşam sorunu, toplum ve bireyin içinde hareket ettiği yaşam alanı, anlam dünyası ve yapısallıkları dışardan bir müdahaleye uğradığı, var oluşunun anlamına uygun olarak gelişimini sürdürmesini engellendiği koşullarda ortaya çıkar. Bu ortamda, öz yönetimini geliştirmiş toplumlar doğalarına yönelik gelişen bir müdahale karşısında tutumsuz kalmazlar. Kendi varlıklarının anlamını korumak üzere söz konusu müdahaleye karşı direnişe geçende her alanda kendini savunurlar. Öz savunma pratikleri onları her türden yabancı yönetim ve dış müdahaleye karşı koruma altına alır uyanık tutar. Dolayısıyla öz yönetimine kavuşmamış bir toplumun öz kimlik ve öz yaşam sorunlarını çözmesini, bu doğrultuda öz savunma yapmasını beklemek gerçeğin ruhuna aykırıdır.

Komünal Yaşam, Ahlaki ve Politik Bireyle Yaşam Bulur!

İnsanın en derin, en gizli mülkü yaşayanların büyük topluluğudur; onun kanı ve kan bağına bağlı komündür. Kan sudan daha koyudur, bireyin kendisini içinde bulduğu topluluk, devletin ve toplumun zayıf etkilerinden çok daha güçlü ve soylu ve ondan çok çok daha eskidir. (Landauer)

Öz yönetim ne kadar toplumsal yapı için beyinsel bir işleve sahipse, toplumun kendini sürdürme ve var oluş biçimi olarak komünal demokratik yaşam da o denli gerekli ve vaz geçilmezdir. Komünal demokratik yaşam, toplumsal ilişkilerin öz niteliği, toplumsal ha-

yatın anlam ve canlılık kazandığı özgür yaşam formudur. Doğal toplumun ilk yaşam modeli olan komün, zihniyet birlikteliği yapmış topluluk üyelerinin eşitlikçi ortak yaşam birlikteliğidir. Yaşamı meydana getiren toplumsal işler de, karşılaşılan sorunlarda ve çözümlerde ortak davranma, kolektif eylemde bulunmadır. Her bir komün üyesi, komün bileşiminin geneline karşı kendini sorunlu gören bir ahlak yapısına sahiptir. Aynı şekilde komün de her bir üyesine karşı aynı ahlaki sorumluğa sahiptir. İnsanın yaratıcı ve eleştirici aklıyla inşa ettiği komün, insanın toplumsal tarihinde yaklaşık 300 bin yıllı aşkın bir süreyi kapsamaktadır. Kapitalist barbarlığın yoğun yönelimleri sonucu büyük ölçüde çözülen ve ancak belirli, sınırlı alanlarda, sistem dışında kalmayı başarabilmiş halk topluluklarında sürdürülebilen komün örgütlenmesi, günümüz toplumunun yaşadığı bunalımdan çıkış için hala örnek bir toplumsal yaşam modeli olma özelliğini korumaktadır.

Demokratik ulus bilincinin temellik ettiği toplum-birey ilişkisinde, birey, özgürlüğünü toplumun komünalitesinde, yani canlı, kolektif ve üretken yaşamında bulur. Bireyin kendi farklılığı, yeteneği ve emeği temelinde komün ünitesinde yer alarak işlevsel bir pozisyon benimsemesi, komünün demokratik özü çerçevesinde şekli politik etkinlik içerisinde bulunması, bireyin bilinçlenerek özgürleşmesi açısından önemli bir zemin yaratır. Bu zemin aslında bireyin kendi özgürlüğünün ve yeteneklerinin farkına vararak kendisiyle tanıştığı, bireyselleştiğini gerçekleştirdiği özgür bir alandır. Demokratik ulus bilincinin özgün bireylerle ve demokratik komünal yaşamla ancak geliştirebileceği ilkesi, böyle bir alanı yaşatırken birey açısından özgür olduğu kadar komünal, komünal olduğu ölçüde de özgün olma sorumluluğu yükler. Burada önemli olan, bireyin tüm bu gerçekleşmeleri ancak mensubu bulunduğu komünle birlikte demokratik politika temelinde yaşayabileceğinin idrakinde bulunmasıdır. Bu da ancak ahlaki ve politik olmakla mümkündür. Bir birey ne kadar ahlaki ve politik, komünal yaşama saygı ve bağlılık temelinde bilinç ve sorumlulukla yaklaşırsa, o denli kendini ve toplumunu gerçekleştirme, özgürleştirme potansiyeline sahip olur.

Kapitalizmin ulus-devlet ve milliyetçilik zihniyle zehirleyerek, bölünmüş, hırslı ve duygusuz hale getirdiği, toplumsallığa ait sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel herşeye yabancılaştırdığı birey ve gerçeği, köklerinden koparılmış, benliği olmayan bir gerçektir. Kapitalizmin ilişkileri rekabet ve tahakküm olguları üzerinden geliştiğinden, sonuçları birey açısından bitiricidir. Demokratik komünal örgütlenmede ise, birey, örgütlenmenin etkin öğesi haline getirilerek kendini yeniden yapmaya yöneltilir. Kendini yapma girişimi, tabi ki bireyin kendi başına gerçekleştirebileceği bir durum değildir. Sevgi ilişkisi içerisinde karşılık beklemeden yardımlaşmayı ilke edinmiş komün üyesi diğer bireylerle girilen ontolojik ilişki içerisinde bunu ancak başarabilir. Bu bağlamda demokratik komünal yaşamın sadece "yönetim" ve "etkinlik" olgularının demokratikleşmesini olarak anlamamak gerekir. Bununla birlikte, "eşsiz, yaratıcı ve yetkin bir varlık olarak her bireyin" benliğinin, yeni bir benlik ve kişilik duygusunun da geliştirildiği bir öz etkinlik alanıdır.

Komünleri birey ve toplumun özgür yaşam formu olarak değerlendirmemizin en önemli nedenlerinden biri ve belki de önde geleni, komünlerin ortak eylem ve hedefleri aşan demokratik ve özgürleştirici bir muhtevaya sahip olmasıdır. Komün herşeyden önce özgürlükçü toplumsal ilişkiler geliştirmekle topluma yeni bir ruh kazandırmıştır. Sorunlarını paylaşma, birbirini tanıma ve eğitme, doğru, iyi, güzel ve özgür olana yönelmektir. Hiyerarşiye ve cins ayrımına yer tanımayan, insanın insanla, insanın doğayla ve insanın bizzat kendisiyle anlam ilişkisi içerisinde yeni ve güçlü bağlar kurduğu, yaşama ait olan herşeyi asıl anlamlarıyla tanımlamayı varlık sebebi saydığı toplumsal hakikat renkleridir. Bu ocaklarda, kapitalizmin metalaştırdığı toplum-birey ilişkilerinin yerine anlam, değerleşme, öz bilinçlilik ilişkisi inşa edildiğinden sınıf üretme ilişkilerine de son verilmekte, tercih ve etkinlikte bulunma imkanı insanı özgür bir varlık olma yolunda daha güçlü bir arayışçı kılmaktadır. Bireyin istek ve yeteneğine göre birden çok komünde yer alabilme, etkinlikte bulunabilme olanağı, bireyin kendini özgünce gerçekleştirmesinden başka bir şey değildir.

Demokratik komünal yaşamın en büyük avantajı, demokratik kültür kapsamında kendisini farklılıklara ve yeniliklere sürekli açık ve politik bir konumda tutmasıdır. Demokratik politik konum, insan edilgen duyguları pençesinde kurtulmak ortak bilinçle ve emeği toplumsal üretimi ile kendini adeta yeniden yaşatmasına, toplumsal ilişkiler içerisinde her gün yeni ve farklı şeyler keşfederek toplumuyla bağlar kurmasına, politik bir özne olmasına olanak sunar bu konumdaki birey, demokratik komünal yaşam içerisine insanın politik bir varlık olduğunu ve toplumsal politik eylemlilikle ancak özgürleşebileceğini anlamakla sınırlı kalmaz. Tüm bu olguların doğallığında, kendiliğinden gelişen olgular olmadığını, demokrasi, özgürlük vb. türden tüm olguların bizzat insanın tasarlayıp arzuladığı ve kurduğu toplumsal inşalar olduğunu da kavrar. Kavrayış, aynı zamanda tasarlanıp arzulananın kurulmasına, inşasına yönelmek ve bu

temelde pratikleşmek olduğuna göre, çaba ve mücadele kavrayışın kurucu özelliği olarak öne çıkmakta ve bireye toplumsal kuruculuk rolünü tanımaktadır. Dolayısıyla birey, politik özne olma vasfını kendi toplumunu, komününü inşa etme eylemine dönüştürerek kendini de dönüştürmekte, toplumuyla birlikte yeniden inşa etmektedir.

Sonuç itibariyle toplumsallığımızın mümkün kıldığı hakikat olarak demokratik ulus, özgür komünal yaşam arayışımızın dile gelen çabası ve inşa çalışması olarak önemli bir yetkinleşme ortamı yaratmış bulunuyor. Tüm engelleme, darbeleme ve görmezden gelme tutumlarına rağmen hakikat için yaşama gücü gösteren ve böylece varlığını koruyarak özgürlüğünü sağlamaya yönelen bir halk, kardeş halklarla birlikte kendi öz yönetimini ve komünalliğini oluşturuyor. Bu özerk oluşumlarda filizlenen "her var olan, bir başına, ayrı ve benzersizdir." Gerçeği, "ya ben, ya sen" mantığı yerine ben-sen, biz- hepimiz ve doğadaki herşey bilincine yol açmış, daha bütüncül bir zihniyet yapısına kavuşulmuştur. Demokratik ulus pratikleşmesinde hareket, böylesine kurucu ve devindirici bir özellik üzerinden kendi farklılığını anlama-yapma ilişkisi içerisinde hakikatli kadrosunu örgütleyerek üretmektedir. Bir anlamda sosyal bilimin sökükleri ve parçalanmışlığıyla dikiş tutamaz hale geldiği bir zeminde, özgürlük sosyolojisiyle yeni bir sosyal ve siyasal devrin alternatifi pratikleştirmektedir.

Bu pratikleşmenin tikel ve evrensel olanı birleştiren, geçmiş, şimdi ve gelecek ilişkiselliği içerisinde tarih oluşturucu özelliği esas çıkış ve başlangıç noktası olarak not edilmelidir. Demokratik ulusun kendi öz yönetimini ve komünlerini inşa çabası, verili sosyal bilimin açmazlarından kendini kurtaran toplumun, tarihi, kültür ve hakikati yeniden tanımlayarak kendi bilme tarzını oluşturması ve özgürlüğünü yönelmesidir. Tarihsel gerçekliğin bilince çıkarılması, evrensel yaşam ve gerçeğinin bütün farklılığı ve canlılığı içerisinde kavranması ve toplumsal hayatın bu kavrayışa göre yeniden örülmesidir. Abdullah Öcalan'ın "negatif görevler" olarak ifadelendirdiği, var olma ve varlığını koruma mücadelesini başarıyla sürdürülmesi, "pozitif görevler" olarak belirlenen demokratik ulusu inşa ve özgür yaşam ahlakını oluşturma evresine geçiş aşamasıdır.

Unutmayalım ki, özgürlük, eşitlik, adalet ve demokrasi gibi kavramlar diğer birçok kavram ve olgu gibi insan yaratımıdırlar. Teorik tutarlılıkları ve pratik etkinlikleri, insanın siyasal etkinliği ve öz yönetimi sürecinde deneyimlenerek oluşmuş ve yine ona bağlı olarak diğer kazanmışlardır. O halde kendi toplumsallığımızın ulaştığı anlam gücü doğrultusunda bu olguları yeniden anlamlandırıp tanımlamamız yanlış olmayacaktır. Yanlış olan, bu iddiayı ve çabayı göstermek, kendimizi kapitalist sistemin hakikat rejimine ve onun kavramları eril olan saldırılarına açık hale getirmemizdir. Kürt özgürlük hareketi bu esaret zincirlerini sadece kavramsal düzeyde değil, örgütlülük yaratma anlamında da her gün yeniden parçalamaktadır. Çağrı, bu zincirlerden kurtulmak isteyen herkesedir. Kurtuluş, bulunduğumuz her alanı demokratik komünlere dönüştürmekte ve yabancı yönetimlere karşı kendi öz yönetimlerimizi oluşturmaktadır.

Düş İle Gerçek Arasında

Şenel Karataş

Düş

İki kitap iki düş… İki düş arasında sıkışan bir gerçeklik… Yıllar geçti bazen, bazen yüzyıllar… Ama ütopya, ütopya olmaktan kurtulamadı, dünya umudunu yitirdikçe tekrar açıldı kitap sayfaları. Ve her bir cümle tekneden atılan bir can simidi oldu. Romanlara benzemeyen hayatın içinden romanın cümleleriyle yol almak gerekti. Thomas Moore, Ursula Le Guin geçmiş zaman büyücüleri ve umut tacirleri…

"Buradayım çünkü bende vaadi –yerine getirilen vaadi görüyorsunuz. Vaadi yerine getirdik biz, Anarrest'te. Özgürlüğümüz dışında hiçbir şeyimiz yok. Size kendi özgürlüğünüzden başka verecek bir şeyimiz yok. Bireyler arasında karşılıklı yardımlaşma dışında hiçbir yasamız yok. Hükümetimiz yok, yalnızca özgür birlik ilkemiz var. Devletlerimiz, uluslarımız, başkanlarımız, başbakanlarımız, şeflerimiz, generallerimiz, patronlarımız, bankerlerimiz, mülk sahiplerimiz, ücretlerimiz, sadakalarımız, polislerimiz, askerlerimiz, savaşlarımız yok. Başka da pek fazla şeyimiz var sayılmaz. Biz paylaşırız, sahip olmayız. Varlıklı değiliz. Hiçbirimiz zengin değiliz. Hiçbirimiz iktidar sahibi değiliz. Eğer istediğiniz Anarres'se aradığınız gelecek oysa o zaman ona eli boş gelmeniz gerektiğini söylüyorum. Ona yalnız ve çıplak gelmeniz gerekiyor, tıpkı bir çocuğun dünyaya, hiçbir geçmişi olmadan, hiçbir malı mülkü olmadan, yaşamak için tümüyle başka insanlara dayanarak gelmesi gibi."

Onun ülkesinde hiç kimse özel mülk kavramını bilmez. Herkesin evi aynı biçimdedir. Evlerde bir sokak bir de bahçe kapısı var ve kilit yoktur. Evler herkese açıktır. Sahiplik duygusu olmasın diye 10 yılda bir ev değiştirilir

1974 yılında yazılmış Mülksüzler kitabından alınan bu bölüm, ideolojiden arınmış ama ideolojinin ta kendisi… Tıpkı,

" *Vermediğiniz şeyi alamazsınız,*
Kendinizi vermeniz gerekir.
Devrim'i satın alamazsınız.
Devrim'i yapamazsınız.
Devrim olabilirsiniz ancak.
Devrim ya ruhunuzdadır, ya da hiçbir yerde değildir."

Sözleri gibi edebi bir itiraftır, slogana benzeyen ama slogandan öte olandır aynı zamanda.

Romanlardaki kurgu üzerinden dünya düzeni ile ilgili tasarımlara bakıldığında aslında yüzlerce yıldır hiç bitmeyen hatta eksilmeyen bir düşün olduğu görülür. 16. yy' da kaleme alınmış olan "Yok yer" manasına gelen ütopya da benzer bir tasarım örneği olarak değerlendirme içinde yer alabilir.

Thomas More'nin Ütopyası hakkında bilgi vermek gerekirse onun ülkesinde hiç kimse özel mülk kavramını bilmez. Herkesin evi aynı biçimdedir. Evlerde bir sokak bir de bahçe kapısı var ve kilit yoktur. Evler herkese açıktır. Sahiplik duygusu olmasın diye 10 yılda bir ev değiştirilir. Evlerin böylesine düzenli olduğu bir adada kıyafetlerde oldukça düzenlidir. Birkaç nüans dışında herkes aynı şekilde giyinir.

Köylerde 40 kişinin çalıştığı çiftlikler bulunur ve bunlar yaşlı ve bilge olan biri kadın ve biri erkek iki kişi tarafından yönetilir ve iki tane köle bulunur(kötü işlerin yaptırıldığı) . Çalışma süreleri de sadece 6 saattir. Bu durumu More, günümüzde çalışan kesimin sadece kendisine değil zengin kesime de bakması gerektiğini, dolayısıyla bu durumun emekçilerin işlerini oldukça zorlaştırdığını söyleyerek açıklıyor ve Ütopya gibi eşitlikçi bir ülkede insanların 6 saat çalış-

masının onlara yettiğini söylüyor.

Ütopya'da ki başka bir durum ise hayvanların Ütopya halkı tarafından öldürülmemesi… Ütopyada bu işi Ütopya halkı yerine köleler yapar. Bu durum Ütopyalıların böyle vahşi davranışlardan uzak kalmasını sağlamaktadır.

Ütopya'da savaş zaferleriyle de övünülmez. Sadece zorunlu hallerde savaşa girerler. Altın ve gümüş ise sadece savaş için tutulur. Tanrıya inanmayanlar yurttaş sayılmazlar ve siyasal yaşama katılmazlar ama hiçbir bakımdan rahatsız edilmezler. Mutluluğu zevkte bulan bir ahlak ve çilecilikten uzak bir dinsel tutum söz konusudur.

Bir bakıma düşünce ve vicdan özgürlüğü uğruna ölen More, ideal bir dünya düzenini ortaya koymuştur. Onu gerçekleştirmek mümkün olmasa bile, ona bir şekilde yaklaşmak olanaklıdır. Bu görüşün aksine hiçbir zaman gerçekleşmesi mümkün değildir şeklinde yaklaşımda varlığını hep korumuştur. Asıl üzerinde düşünülmesi gereken konu ise ütopya; ideal olduğu iddiasındaki birçok sistem gibi bireyi yok sayan, tek tipleştirici bir özellik barındırır kuytuluklarında.

Her ütopya yazıldığı döneme dair hem bir eleştiri hem de bir toplumsal bir başkaldırı niteliğindedir. Ancak ütopik eserler incelendiğinde; iktidarın tek elde toplanması, sınıfsal ayrıcalıkların eleştirilmesine karşı yapılan sadece yeni bir iktidar odağının yaratılmasıdır. Buna karşın yaşanmakta olan tüm sistemlerin üzerinde imrenilecek, kayıtsız kalınamayacak kadar düzenli bir yaşam söz konusudur.

Burada mülksüzlerden bir sayfa çevrildiğinde,

Bizi bir araya getiren şey, acı çekmemiz. Sevgi değil. Sevgi akla boyun eğmez, zorlandığında da nefrete dönüşür. Bizi birleştiren bağ seçilebilir bir şey değil. Biz kardeşiz. Paylaştığımız şeylerde kardeşiz. Hepimizin tek başına çekmek zorunda olduğu acıda, açlıkta, yoksullukta, umutta biliyoruz kardeşliğimizi. Biliyoruz, çünkü onu öğrenmek zorunda kaldık. Bize birbirimizden başka kimsenin yardım etmeyeceğini, eğer elimizi uzatmazsak hiçbir elin bizi kurtaramayacağını biliyoruz. Uzattığınız el de boş, tıpkı benimki gibi. Hiçbir şeyiniz yok. Hiçbir şeye sahip değilsiniz. Hiçbir şey sizin malınız değil. Özgürsünüz. Sahip olduğunuz tek şey ne olduğunuz ve ne verdiğinizdir." Der Shevek…

Kulağa hoş gelen, iç ısıtan bu sözcükler Le Guin'in deyimiyle "ikircikli bir ütopyanın" manifestosunu oluşturur.

"Nerede mülkiyet varsa, orada hırsızlık vardır. Bir hırsız yaratmak için, bir sahip yaratın; suç yaratmak istiyorsanız yasalar koyun"

Ve savaşılan sistemlerin karşında muhalefet, kendini bu cümleler üzerinden örgütlerken, adı konmasa da sorunun kaynağı ve ideal dünya kavramı da ortaya konmuş oluyor.

Demokratik bir düzen, tüm zamanlarda insanı yaşadığı cehennemden kurtaran bir cennet düşü olmuştur.

Beş yüzyıl öncesinden seslenen More, bir ada üzerinden düşlediği dünyayı kurdu, Amerikan'ın keşfinin üzerinden 24 yıl sonra... Avrupa bu keşifle birlikte dünyayı öğrendiğini düşünüyordu, ama hiçbir şey beklediği gibi olmadı. Ortaçağ'dan kurtulmaya başlayan Avrupa için oldukça yenilikçi ve oldukça da uzak bir hayaldi bu. Paylaşılmış doğal zenginlikler içinde kendine pay bulamayan ve yoksullaşan topluluklar için bir özlemdi "Ütopya"…

Le Guin ise zıtlıkların yararlanarak ikiz dünyalar olan "Anarres" ve "Urras"ı yarattı. Ve odocuları… Bu iki dünya bir "ikili sistem" oluşturdu, birbirlerinin etrafında dönen. Her biri ötekinin "ay"ı. Hangisinin ay, hangisinin dünya olduğu, ne taraftan bakıldığına bağlı. Dünyalardan biri verimli, diğeri çorak; biri özgür, diğeri sınıflı ve sömürülü; biri "anarşist", diğeri "arsist" (devletçi, yönetimci, hiyerarşik). Ve bunun üzerinden tanımlanan yeni bir dünya…

Ve dedi ki Odocular, "Odoculuğun derdi ne biliyor musun dostum, biraz kadınsı olması. Yaşamın erkekçe yönlerini almıyor. Kan ve çelik, savaşın parıltısı..." derken, şu anın en doğal gereksinimi olan savaşsız bir dünyanın şifrelerini, bir kadın avuçlarınıza bırakır…

Umut sahiplerinin ve tüm düşlerin bize söylediği hakikat ise,

"Bütün duvarlar gibi iki anlamlı, ikiyüzlüydü. Neyin içerde, neyin dışarıda olduğu, duvarın hangi yanından baktığınıza bağlıydı." Aya bakmak gibi… Ay olmak gibi…

Sonuç itibarıyla yaşam düşle başlıyor. Ve düşle kendi yolunu buluyor. Ve dünyanın geldiği nokta; bir mülksüz bir ütopya daha yazmadan romanı hayata taşımak… Adı ne mi olur? Belki yerinden yönetim belki demokratik özerklik… Ama bir "mülksüz" umudunda…

Gerçek

Politik anlamda; bağımsızlık, öz yönetim, bir ahlak felsefesi terimi olarak, bireylerin ilkeler dışında herhangi bir şeyden etkilenmeden, yargılara ulaşabilme kapasitesi anlamına gelir özerklik.

Özerkliğe geçmeden özyönetim kavramını ele almak gerekmektedir. Özyönetim, her türden zorlukla karşı karşıya olmasına rağmen uygulamada şu anda bile aşağıdan yukarıya hareket ederek doğrudan demokraside kitleleri bir üst evreye geçirme erdemine sahiptir; ulus-devlet anlayışında olduğu gibi, sürekli hâle gelen köklü edilgenlik ve itaat etme alışkanlıkları,

geçmiş baskıların miras bıraktığı aşağılık kompleksi yerine onların özgür inisiyatifini geliştiren, cesaretlendiren ve canlandıran, onlara sorumluluk duygusu aşılayan bir erdem olarak nitelendirilebilinir.

Özyönetimi esas alan uygulamalarıyla Zapatistler, denetimleri altında bulundurdukları Chiapas eyaletinin üçte birini kapsayan sık ormanlarla kaplı dağlık bölgede, otonom belediyeler, "iyi yönetim" konseyleri ve köy meclislerinden oluşan bir özyönetim modeli inşa ettiler. Bu model, yeni bir tür yöneticiler/politikacılar sınıfının ortaya çıkmasını olabildiğince engellemek amacıyla geliştirilen, delegelerin geri-çağrılabilirliği ve görevlendirmelerin kısa-süreliliği gibi önlemlerle desteklenmektedir. Kuşkusuz, buna benzer demokratik yöntemler sadece Zapatistler'in değil, çeşitli sivil toplum örgütleri, sendikalar, taban inisiyatifleri vb. tarafından uzun zamandır kullanılagelen yöntemlerdir. Bunların yanı sıra, köy meclisleri gibi çeşitli demokratik mekanizmaların yerli kültüründen beslendiği iddiasında olan Zapatistler, bu kültürü barındıran kimi geleneklere de sahip çıkmaktadırlar.

Zapatistler'i diğerlerinden ayıran yöntemlerin başında,"istişare" (consulta) olarak adlandırdıkları, önemli kararların alınmasında "yerli tabanı"na danışma pratiği gelir. EZLN'ye bağlı bütün yerli topluluklarının katıldığı "istişare" süreci, on iki yaşın üzerindeki herkesin tartışma ve oy verme hakkına sahip olduğu demokratik meclisler aracılığıyla gerçekleştirilir. Tüm katılımcılar, oylamaya öncesinde, konunun enine boyuna tartışıldığına ikna olmalıdırlar. İlgili mecliste yapılan oylamanın sonuçları, tartışmalara ve oylamaya katılanların sayılarıyla birlikte, üzerinde tartışılan temel noktalar ve görüşleri içeren bir raporda bir araya getirilir. Yerli topluluklarından gelen raporların toplamı da, Zapatist "istişare"nin sonucunu ortaya koyar. Politik gerilimler ve hükümet güçlerinin saldırıları gibi gerekçelerle zaman zaman geçici sürelerle askıya alınsa da, EZLN, "taban"a danışma yönteminden olağanüstü durumlarda bile vazgeçmemiştir. Markos "Eğer "demokrasi" terimi bütün vatandaşların gün be gün siyaset yapımına katılımını sağlayan siyasi sistemlerle sınırlandırılıyorsa, o zaman dünyadaki ülkeler içinde demokrasi yoktur." Derken bir biçimde özyönetimle gelen demokrasinin kriterlerini ortaya koymuştur.

Aynı eksende düşünen bir başka isim de Bookchin… Ölümünden önceki son on yılda kesin şeklini verdiği özgürlükçü belediyecilik projesini de bu kapsamda geliştirmiştir. Devletçi belediye yapılarını ortadan kaldırarak, özgürlükçü bir yönetim biçimi oluşturmayı, konfederalizmi hedefleyen Bookchin, demokratik katılımı yerel seçimlere girmek dâhil bir dizi öneri çerçevesinde geliştiren bir sistem önerir.

Tüm bunların arkasından, Kürt siyasal hareketi bu ülkede ilk defa demokratik özerklik ve konfederalizm kavramlarını kullanıma sokmuştur. Ve bir sisteme dönüştürülen demokratik özerklik kavramı demokrasiyi bir türlü içselleştiremeyen ülkelere bir çözüm umudu sunmaktadır.

Buna göre, Demokratik özerklik ile ilgili realitede söylenebilecek en doğru ifade, demokratik ulusun cisimleşmiş halidir. Demokratik ulusun başat kavramı ise özerklik… Özerklik, özgürlüklerin ve özgünlüklerin yaşatılabilmesinin garantisidir. Örneğin kültürel alanın (inançlar, diller, etnik aidiyetler) siyasal alandan özerk olması gerekmektedir ki siyasetin kültüre müdahale etmesi ve onu siyasallaştırması önlenebilsin. Toplum, birden çok kümeyi, dolayısıyla kolektif veya kültürel kimliği barındırır. Tam da burada demokratik özerkliğin önemi hissedilir derece de ortaya çıkmaktadır. Demokratik Özerklik, özgün kimliğin özgürlüğünü ve demokratik yaşamını ifade etmektedir. Demokratların ve demokratikleşen her ülkenin yadsıyamayacağı bir yaşam ve ilişki biçimidir. Bir toplumun kendi demokratik haklarını tüm boyutlarıyla kullanması olarak da tanımlanabilir. Tüm bunları belirtirken söz konusu etnik ve ulusal kimliğin haklarını bu temelde kullanabilmesini; iktidar olma, devlet olma, iktidar alanını paylaşma biçiminde görmemek gerekiyor. Bu, yerelden yönetim veya yerinde yönetimdir. Her halkın kendi kendini yönetmesidir. Demokrasi kavramının dile getirdiği halkın kendini yönetmesi mottosundan farklı olarak, her halkın kendini yönetmesini ifade eder. Farklılıkların birliğini esas almaktır. Bir merkezin kendisi hakkında karar almasından ziyade kendi kararlarını merkeze bildirmesidir. Özcesi kendi kararlarını kendisinin alması ve kendisinin uygulamasıdır. Toplumun farklılıklılarının demokratik temelde örgütlenmesini, kurumlaşmasını ve yaşamasını ifade etmektedir.

Özerkliğin yerleşik bir dile dönüşmesini, tarihine duyulan genetik bir özlem olarak nitelendiremeyiz. İçten gelen bir dalga "özerklik" olarak formüle edilmiştir.

Duygusal bir temel üzerinden yola çıkan ve zamanla vicdan hareketi haline gelen bir mücadelenin doğal bir sonucu olan demokratik özerklik, "Özgürlüğün yolu tüm dünyaya karşı tek başına kalmak bile olsa kendi inancına bağlı kalmaktan geçer." diyen S. Zweig'in sesine kulak vermektir…

Ve…

Charlie Chaplin'in "Ey halk, özgür, güzel ve mutlu bir yaşam kurmak senin elinde" sözünü unutmamaktır.

Kurucu Kimlik ve Toplumsal Doğa

Ruşen Öner

Pozitivist sosyal bilimler toplumu tanımlayamamaktadır. Ya aşırı kaba-materyalist ya da aşırı metafizik yorumlardan kendilerini kurtaramamaktadırlar. Her iki yorum da bütün çehreleri ile birbirini besliyor ve aynı kapıya çıkıyor. Her ikisinde de toplum, dıştan belirlenen ve iradesizce teslim olunacak veya tersine göbek bağının mutlaka kesileceği bir olgu olarak ele alınıyor. Bunun devletçi-iktidarcı bakış ve özellikle kapitalist sistemin bilimci yapısı ile bağları vardır. Burada toplum ve toplumsal varoluş bir zorunluluktan ibaret, dolayısıyla özgürlük-dışı bir alan olarak oldukça olgucu bir bakışla çözümlemekten tutalım, "akılsız" düzene sokulması gereken maddi bir yığın olarak değerlendirmeye kadar özünde hep dış yönlendirmeye ve düzenlemeye tabi tutulması gereken bir mühendislik nesnesi gibi ele alınmaktadır. Bütün yeniliği içerisinde sosyal-bilimler, diğer bütün bilimlerin günahını ve değirmen taşını boynuna dolanmış haldedir. Şekilsizleştirici, tanımsızlaştırıcı ve anlamsızlaştırıcı teorik karmaşasıyla günümüz ideolojik hegemonyaya en fazla hizmet eder konumdadır. Devrimler çağının en kaotik-çalkantılı dönemecinde ve egemenlikli sistemin toplumsal başkaldırılar karşısında en güçsüz ve alternatifsiz olduğu süreçte -19.yy, da- hegemonik çıkışa temel oluşturmuştur. Comtecu "Pozitif sosyoloji", toplumsal tarih içerisinde hep marjinal kalmış, ayıplanmış kapitale dayalı gasp ve tekel olgularını ideolojikleştirilmesinde ve hegemon hale gelmesinde temel taşları döşemiştir. Toplum, üzerinde maddi-manevi tekellerin kurulduğu bir iktidar kaynağı haline getirilmiştir. Kapitalizmin kendisini adeta en gelişkin, son ve ebedi "toplumsal sistem" gibi sunması onun bu ideolojik hegemonyasından kaynaklanmaktadır.

Yabancılaşma, insanın kendi emeğinin, ediminin ve tarihsel-toplumsal gelişim köklerinin dışında, tüm bunlardan soyutlanmış olarak kendisini tanımlaması; aslında tanımlayamaması durumudur

Çağımızın insan zihnine musallat olmuş temel kanserleşmesi liberalizmin ideolojik egemenliğidir. Toplumsal doğayı; toplumsal değişim ve gelişimi büyük bir öz yıkıma uğratan ve kendisi olmaktan çıkaran bu kanserleşme, anlamsızca ve oldukça yıkıcı büyümelerin önünü açmaktadır. Liberalizmin gücü onun bütün karşıtlıkları kendi içerisinde üretebilme-çatıştırabilme esnekliğindedir. En katı-dogmatik firavuni toplum yorumlarından tutalım, en liberal bireycilik temelindeki "modern" toplum yorumlarına kadar hepsi liberalizmin varlık kaynağı ve sebebidir. Liberalizm, kendi içinde kendi kıyımını getiren zihniyet, birey ve toplum gerçekliğidir. Her başkaldırı, kendi sonunun ve sorununun başlangıcıdır, yaratıcısıdır. Her özgürlük arayışı liberalizmin tuzaklarında iktidar üretimine dönüştürülüyor. Toplum ve toplumsal akıl, usanç ve bezginlik içerisinde kendisine yedirilmiş bitmez-tükenmez çatışmalardan bitap düşmekte ve tanınmaz hale getirilmektedir.

İnsan zihniyetini ikilemler üzerinden kendi doğasına ait olmayan çelişkilerle parçalamak, boğuşturmak ve kullanmak insanın metafizik gelişimini önemli oranda çarpıtmıştır. Kendisi ile savaştırılan ve kendisine karşı kurulmuş zihniyet çarkları arasında insan, büyük bir yalnızlık, iletişimsizlik ve en önemlisi de köklü bir yabancılaşma çağını yaşamaktadır. Yabancılaşma, insanın kendi emeğinin, ediminin ve tarihsel-toplumsal gelişim köklerinin dışında, tüm

bunlardan soyutlanmış olarak kendisini tanımlaması; aslında tanımlayamaması durumudur. Kendi varoluşu anlamsızlaştırılan insan, usanç ve tatminsizlik içerisinde bir tüketim makinesine dönüştürülmektedir. Temel sorun, insanın kendi toplumsal köklerinden koparılması ve bu köklerin ana damarlardan beslenememesidir. İnsan kendi varoluşunun temel niteliklerinden ve amaçlarından kendi iradesi ve bilinci dışında koparılmaktadır. Bireycilik bu anlamda insanın kendi özüne ve gelişim doğasına karşı en büyük düşmanlık ve darbedir. Aynı zamanda kapitalist hegemon sistemin de temel ideolojik dayanaklarındandır. Kapitalist hegemon sistemin üçlü sacayağı olarak tanımladığımız ulus-devlet, endüstriyalizm ve kapitalist sermayecilik yapısallığı yanında temel ideolojik dayanaklarını aşmak önemli olmaktadır.

İnsan gelişiminin temel zihniyet yapıları toplumsal gelişiminin bir ürünü olduğu gibi, tersinden de toplumsal gelişim insanın temel zihniyet yapılarının bir ürünüdür. Karşılıklı birbirini besleyen ve birbirini koşullayan, birbirinden koparılamayacak gerçekler olarak bir bütünselliği ifade etmektedir. Toplumsallık esasta bir zihniyet inşasıdır. Ortak anlam dünyası, değer yargıları, evrenle doyurucu ve kurucu ilişkiler, algılar, davranışlar ve tepkiler tümüyle toplumsallığın inşasıdır. Buluşan, birbiriyle etkileşen, ortaklaşan anlamlar –yanlış, anlaşılmaz veya saçma gibi olsalar bile- ve birbirini besleyen, büyüten veya küçülten ama birbirini tamamlayan davranışlar toplumsallığı beslemektedir. Göbekli Tepe, M.Ö. 12.000 yıl öncesi toplumsallığın ekonomik ve zorunluluk koşullarının ötesinde ritüellerle ve simgelerle ortak zihniyet inanç-anlam dünyası etrafında geliştiğini ortaya koymaktadır. Bütün boyutlarıyla insanlıktan gizlenmezse, Göbekli Tepe, insan zekâsının ve toplumsallığın rüşeym halinde nasıl birbirine sarmaşık bir örgü oluşturduğunu daha net ve açık bir şekilde gösterecektir. Günümüze kadar da insanlığın bütün temel zihniyetini oluşturan inanç sembolleri-imgeleri orada yalın bir şekilde görülmektedir. Bunlar binlerce yıl sonra bile insan hafızasını ve duygu-ruh dünyasını derinden şekillendiren imgelerdir. Aslında toplumsal tarih içerisinde daha dünümüz sayılır. 14000 yıl üzerine eklenen ancak bu temelin farkındalığını yaratma çabası olmuştur. Bu kuşkusuz azımsanmayacak bir çabadır. Fakat milyonlarca yıllık bir zekâ gelişimi, yaşam birikimidir, toplumsal hafızadır karşımızda duran. Aslında kendi dinamiği, diyalektiği ve gelişim-değişim çizgisi olan bir varoluştan bahsediyoruz. Yani bütün canlılığı ve özgürlük potansiyeli ile evrenin en gelişkin doğasından bahsediyoruz. Bunu salt bazı mekanik ve maddi zorunluluklara indirgemek; insan bilincinin ve varlığının oluştuğu ve yapılandığı canlı ilişkiler bütünlüğünden koparmak anlamına gelmektedir. Evrenin bilinçte yeniden kurulması, anlam oluşturma ve farkındalık, temel potansiyellerin açığa çıkarılması, aidiyet ve zihinsel bütünlük toplumsal koşullarda gerçekleşir. Özgürlük, toplumsallığın kendisini bütün potansiyeli ile evrenle birlikte var etmeye devam ederken gelişim ve değişim potansiyelini zaman-mekân içerisinde gerçekleştirmesidir. Dolayısıyla toplumu salt dogmalardan, sınırlardan ve kaskatı kurallardan ibaret görmek yanlıştır ve oldukça bilinçli bir çarpıtmadır. Evrensel bir gerçekleşme, kendini aşma gücünde olan, oldukça esnek, canlı bir organizmadır. Bu doğadan daha yaratıcı, daha büyük bir özgürlük kaynağı ve inşa gücü olamaz. Toplum her insanla ve her insanda kendisini yeniden inşa eder. Bu akışa, bu "büyüye", hatta bu aşka en büyük hakikat olarak ermek, kuruculuğun ve inşa gücünün esasını oluşturmaktadır.

Felsefenin küçültülerek, aslında biraz da belirsizleştirilerek-silikleştirilerek sıkıştırıldığı, salt akademik analizlere boğulmuş ve soyut yaşam ve kazanç reçetelerine indirgenmiş hali, yaşam değeri ve anlamı üretemiyor. Hakikate ulaştırmıyor. Toplumsallığın ruhu metafizik bütün yönleri –inanç, ahlak, vicdan, özgürlük gibi temel bilinç, davranış ve eylem kılavuzları- çarpıklaştırılmış bir felsefe alanına, soyut-öznelci bir bilgi sevgisine sıkıştırılmıştır. Bilimcilik azman olup toplumsallığın ana gövdesini -kültür-ekonomi-siyaset- ele geçirmiş, yutmuştur. Bu nedenle bilimci yaklaşım, olgucu-belirlenimci nesnelci yapısıyla toplumun bedeni üzerinde operasyonlar gerçekleştirirken soğuk iktidar ve azami kâr dışında bir gaye gütmemektedir. İnsanın temel zihniyet formlarının bu kadar bütünlüğünden koparılması, birinin diğerinin inkârı ve küçültülmesi üzerinden bina edilmesi ve asıl işlevlerinden saptırılması, hakikat algısında hem büyük çarpıtmaları yaratmış ve hem de hakikat yoluna kocaman engeller dikmiştir. O nedenle de toplumsallığı, bilinçte birbirine yapışık olan ruha ve maddeye ayrıştırmak insanı felç etmektir. Çağımızın bütün yıkıcılığının temelini oluşturan aşırı rasyonellik, apolitik, fanatik ve aynı ölçüde pragmatik insan zihniyet yapıları ile insanlık adeta askıya alınmış gibidir. İnsan bu yapısıyla kendi zincirlendiği kayayı da beraberinde sırtında taşır hale gelmiştir. Aşırı öznelcilikle aşırı nesnellik arasında bir sarkaç gibi oradan-oraya savrulmaktan yorgun düşmüş, mutsuz, öfkeli ve kendisini hiçbir şekilde kuramamaktadır.

Bunları aşmak, hatta farkına varmak bile çok zor. Bilimselliğin-inancın-felsefenin birbirine yapışık ol-

duğu canlıcı düşünüş ve yaşam hakikate daha yakın durmaktadır. Hannah Arendt toplumsallığın kurucu temel işleve sahip zihniyet formlarının nasıl birbirine karşıt ve yanlış kurulduğunu, özellikle özgürlüğün algısında oldukça çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Ona göre özgürlük esasta siyasetle sıkı bağlar içinde olmasına karşın, liberalizm onu felsefi bir sorun haline getirmiştir. Hatta liberalizmin özgürlüğü siyaset-dışı alanlarda, oldukça göreceli ve soyut bir alanda insanın kendi içsel-öznel dünyasında başlattığını belirtir. Özgürlüğün siyasetin bittiği yerde başlatılmasının, yani toplumsallığın dışında tanımlanmasının bireyciliği ne kadar beslediğini Arendt ortaya koymaktadır. Arendt, özgürlüğü ve buna bağlı olarak mutluluğu özel alanla değil, siyasal erkin sağlıklı bir şekilde paylaşımıyla özdeşleştirmekte ve böylece bir kamu mutluluğu kavramının sınırlarını çizmektedir. Kendi dışındaki iradelere rağmen veya onların dışında bir özgürlük arayışı, önünde-sonunda yıkıcı ve iktidarı üreten bir bilinç çarpıtmasıdır. Neredeyse her olguya ve görünüme özgürlük payesinin

Toplumsal yapının esnekliği, demokratik ahlaki-politik doğası engellenmez, zayıflatılmaz, kaskatı zihniyet kalıpları içerisinde hapsedilmezse, nesnelleştirilmezse kendisini kesintisiz kurma yeteneğindedir

biçilirken esasta insanın gerçek gücünü ve gerçekliğini bulacağı ilişkiler bütünlüğünden koparılması tam bir çıkmazı yaratmaktadır. Günümüz dünyasında apolitik, siyasetten kaçtıkça özgürleşeceğini sanan ve siyaseti devlet idaresine indirgeyen zihniyet hâkimdir. Kurucu kimlik esasta politiktir. Çünkü toplum politiktir. Politikayı Önderliğimiz şöyle tanımlamaktadır; "Toplumun özgürce yönetilerek gelişmesi ve bireyselleşmenin gelişim sağlamasıdır… Hatta politikayı özgürlükle özdeşleştirmek mümkündür. Burada toplumun hem düşünce hem de eylemle kendiliğini, kendi kimliğini bilince çıkarması, geliştirmesi ve savunması söz konusudur." Hatta Önderlik politika ile ahlakı özdeşleştirmekte; "Politika daha çok günlük olarak yaratıcı, koruyucu ve besleyici rol oynarken,… ahlakı toplumun politik hafızası olarak değerlendirmek mümkündür." Kurucu kimliğin en önemli özelliklerinden birisi kavramların oluşum, gelişim ve değişim gücünü, canlılığını ve ruhunu kavrayabilmektir.

Kadının neden bu kadar namahrem, toplumun dışında kapalı, etrafı örülü, sınırlandırılmış özel alana kapatıldığını ve etrafında gelenek, ahlaki değer yargılarından ve sayısız imgelerden, kadın tanımlarından oluşan taştan perdenin oluşturulduğunu ve en önemlisi de bu perdenin arkasındaki terbiye edilme ve evcilleştirilme durumunun sonuçlarını derinden anlamak mümkündür. Toplumsallığın kaynağı ve esas kurucu öznesi olarak kadın ile toplum arasında bu kadar korku, kuşku, güvensizlik, hatta düşmanlığın ekilmesi, en temel ideolojik çarpıtmadır. Salt kadın açısından değil, özelde toplum için sonuçları daha ağır olmuştur. Kendisini gerçekleştiremeyen, gelişim ve değişimini sağlayamayan toplum, en derinden bir güdümlenmeye ve yönlendirilmeye açık bir nesne konumuna getirilmiştir. Çünkü kendi politik-ahlaki doğasını yaşayamamaktadır. Kendisini kuramamaktadır.

Tüm bu gerçekler ışığında kurucu kimliği nasıl tanımlayacağız? Her şey aslında negatif temelde kurulmuştur. Eleştirmek, direnmek, karşıtlık veya protesto yine aynı minval üzerinde negatif pozisyonu güçlendiriyor; karşıtına dönüştürüyor, kendisine entegre ediyor. Egemen paradigma böyle kurulmuştur. Bu paradigmayı aşmak derin bir toplumsal bilinci ve eylemi koşulluyor. Kurucu kimlik, özde toplumsallıktan kaynağını alan ve beslenen bir aidiyet, sorumluluk ve gerçekleşme durumudur. Toplum birden ne kurulur, ne de yıkılır. Toplumlar devrimlerle yaratılmaz, kurulmaz. Toplumların kendi doğasını özgürce yaşamasının önünü açabilir. Zihniyet devrimlerini, yeni davranış, bakış ve değer yargılarının oluşumunda önemli bir rol oynarlar. Ancak toplum zaten öyle bir doğadır ki; yaşam ve gerçekleşme, değişim ve dönüşüm onun kendi karakteridir. Gelenek haline gelmiş değerleri, dogmaları, denenmiş-sınanmış doğruları ölümüne muhafaza etmeye dönük bir eğilimle birlikte, hep sorgulayan, en iyisini arayan, yenilenmeye dönük yaratıcı, özgürlükçü bir eğilim toplumun kendi varlık diyalektiğinde vardır. Bunun çelişki ve çatışması toplumsal ekolojinin ve diğer bütün varlıkların temel karakteridir. Hiçbir şey yerinde ve aynı kalmamaktadır. Dünkü toplum, asla bugünkünün aynısı değildir. Bir bireyin bile zihniyet değişimi, farkındalığı toplumsal yapının muhtevasını değiştirme gücündedir. Ulaşılan bütün fizik kuramları, bilimsel bilgi ve yaşanmışlıkla ulaşılan anlam-yorum gücü bile bütün eko-sistemlerin kapalı hale gelmedikçe kendisini hep kurduğunu, kapalı hale geldiğinde ise hep kaosa–ki kaosu da aslında oluşumun bir parçası olarak değerlendiriyoruz- eğilimli olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bunun bir genel mücadele- karşılıklı etki ve sosyal-bilim gelişiminde doğru ve yeterli formüle edilmesi önemli olmaktadır. Sayın Öcalan'ın Özgürlük Sosyolojisi bu anlamda yeni paradigmanın temel

bakış ve zihniyetini çok duru bir şekilde ortaya koymaktadır. Toplumsal yapının esnekliği, demokratik ahlaki-politik doğası engellenmez, zayıflatılmaz, kaskatı zihniyet kalıpları içerisinde hapsedilmezse, nesnelleştirilmezse kendisini kesintisiz kurma yeteneğindedir. Tarih ve toplum kurucu kimliğin kök kaynağı olmaktadır. Çünkü insan tarihsel toplumun bir nevi somutluk kazanması, gerçekleşmesidir. Birey sıfırdan asla başlamamaktadır. Arkasında bir geleneğin, kültürün, dilin ve politik-ahlaki yapının şekillendirdiği bir dünya bulunmaktadır. Bireyin buradaki kuruculuğu, üzerine ekleyeceği oranındadır. Toplumsal değişim ve gelişimin yaratıcı bir öznesi haline gelmesidir.

Dikkat edilirse günümüze kadar birey hep bir şeylere karşıtlık veya bir şeyler karşısında kurulmuştur, tanımlanmıştır. Kadın erkek karşısında veya erkeğe göre tanımlanmıştır. Sınıf kimlikleşmesi, karşı sınıfa göre veya onun karşısında tanımlanır. Diller-kültürler hep "gelişkin dil" veya "modernite" karşısına oturtulmuştur. Hep bir şeyler karşısında kategorize edilerek ya daha üstün veya daha altta bir varlık olarak nitelikler atfedilmektedir. Ya da bir bütünün basit, vasat bir çarkı gibi kitle haline getirilmiştir. Bu durumda ya direnecek ya da teslim olacak gibi bir ikilem içerisine sürüklenmiştir. Bir şeyleri yıkmak, inkâr etmek, küçültmek, yerine yenisini kurmak veya tabi olmak birey haline gelmenin yolları olarak sunulmuştur. Yanlış kurulmuş bir var olma durumudur bu. Farklılıkları yadsımayan, farklılıkları ötekileştirmeden bir arada yaşama gücünü göstermek; demokratik bir öz irade gelişimi ve katılımı esas alan bir ilişki bütünlüğünü yaratmak kurucu kimliğin temel bilinç ve yaşam esasları olmaktadır. Salt çözümleyen, eleştiren, mahkûm eden, fakat alternatifini yaşamsallaştıramayan yaklaşımın negatif yönleri öndedir. Ortaklaştırmak, değiştirmek, anlamlandırmak, aşmak, ön açmak pozitif kurucu niteliklerdir. Kuruculuğu bu anlamda esasta bireyin sağlıklı toplumsallaşması, yeniden koptuğu toplumsal değişim, dönüşüm ve doğasına katılım olarak değerlendirmek mümkündür. Kuruculukta analitik zekâ ile duygusal zekâ dengelenmiştir. Çözümlemek, fakat aynı zamanda anlamak, hissetmek ve çıkışın gücünü-iradesini ortaya çıkarmak; bunun güven, bilinç ve iradesinin oluşumuna ön ayak olmak, farkındalığı yaratmak esastır. Toplumsal sorumluluk-görev bilinci ve tutkusu, toplumsallığın kendi kendini inşa eden doğasını kavramak ve ona kendi yaratıcı potansiyeli ile katılmak kurucu kimliğin kendisi olmaktadır.

Özellikle içerisinde bulunduğumuz süreç; Ortadoğu'da yaşanan büyük kaos ve uluslar arası hegemonik güçlerin bu kaosu yönetmek ve idare edilebilir düzeyde tutarak Ortadoğu'yu yeniden dizayn etme politikaları karşısında toplumların, kültürlerin ve bütün toplumsal kesimlerin kendi kendini yönetme, bütün farklılıkların kendisini öz iradesiyle temsil ederek katılması temelinde ortak özgür yaşam ve özgür toplum mücadelesine bütün bilinci ve eylemi ile katılım göstermek, yükselen değerlerin kuruculuğunun esası olmaktadır.

Toplumsal Varoluşu Koruyup Geliştirme Mücadelesi

Asuman Ozan

Öz savunma, özgüce dayalı savunma durumudur. Bu kavram Kürt Halk önderi Abdullah Öcalan'ın demokratik modernite manifestosunda bir toplumsal savunma formülü olarak kullanıldı. Savunmayı kavram olarak yalın haliyle değil de öz savunma olarak kullanması çokça çarpıtılması, özünden uzaklaştırılmasından kaynaklıdır. Burada kendini toplum yerine koyarak gerçeği çarpıtan devlet-iktidar odaklarına karşı toplumsallığı açığa çıkarma amacı vardır. Toplum savunulan değil kendini savunan olmak durumundadır. Çünkü kendini savunamayan, savunmasını başka güçlere bırakan bir toplumun varlığı tehlike altında olur. Nitekim ordusu, polisi, yargısı, ideolojik etkinlik organları ve istihbarat güçleriyle toplumu savunduğunu iddia eden devletin güçlenmesi ile toplumun atomize edilmesi doğru orantılı gelişir. Fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal olarak baskı altına alınmış, ahlaki, kültürel değerleri dejenere edilmiş, güçten düşürülmüş toplum, kendini savunamaz hale getirilmiştir. Bu nedenle devletin toplumu koruması değil, toplumun devletin her boyutlu baskı, şiddet ve saldırılarından kendini korumasına ihtiyaç vardır. Toplumsal gerçeklik de savunma olgusu salt maddi varlığını korumaya dayanmaz. Toplumu toplum eden maddi manevi her şeyi korumak öz savunmanın kapsamı dâhilindedir. Maddi varlığını ve manevi değerlerini savunabilen toplum varlığını sürdürebilen toplumdur. Öz savunma bir varoluş biçimidir.

Savunma refleksi

Savunma kavramı kendi başına bir anlam ifade etmez. Savunmanın olması için tehdidin ya da saldırının olması gerekir. Varoluşa yönelik her türlü dış etkene karşı içsel bir varoluş ilkesidir, hayati bir reflekstir savunma. Bütün canlılarda bu refleksin çok güçlü olması varlıkla ilgili olduğunu gösterir. Doğada savunmasız varlık yoktur. Başka bir gücün savunması altında olan canlılar yok olma tehlikesini en fazla yaşayan canlılardır. Zorunlu olmadığı sürece böyle bir durum yoktur zaten. Zorunlu olan yeni doğan yavruların daha kendini savunma gücüne ulaşamamış olduğu evredir ki(bazı canlılarda bu süreç çok kısadır, hatta doğar doğmaz savunma refleksi gösteren türler de az değildir), ebeveynlerinin en temel hedefi yavruyu hızla kendini savunacak düzeye getirmek için eğitmektir. Avcıların hedefi de zaten kendini savunabilecek güçlü hayvanlara yönelmektense savunma gücü gelişmemiş olanlara yönelmek olur. Uçmak, koşmak, sürünmek, yüzmek, toprağın derinlerine ulaşmak, çoğalmak, üremek bir varoluş biçimi olduğu kadar birer savunma gücüdür de. Kendi yaşam koşullarında uçamayan, koşamayan, yüzemeyen, sürünemeyen, toprakla bağlarını güçlü kurmayan canlının hayatta kalması çok zordur. Eğer bu boşluğu başka bir savunma yeteneğiyle dolduramamışsa. Genellikle de böyle olur. Mesela yavru keklikler uçmayı öğrenmeden önce çok hızlı hareket etme ve kamufle olma refleksine sahiptirler. Tehlikeli yerlerden çok hızlı kaçar gizlenir, kaçma ve gizlenme imkanları kalmayınca da vücutlarını kamuflaj olarak değerlendirirler. Birkaç yavru keklik bir araya gelerek toprak renginde olan vücutlarını yerde birleştirir ve çırpı gibi olan ayaklarını yukarı dikerler. Bu pozisyonda tehlike geçinceye kadar hareketsiz dururlar. Orada birkaç tane yavru keklik olduğunu fark etmek neredeyse mümkün değildir. Çalı çırpı yumağı gibi görünür. Uçmayı öğrenememişlerdir ama çok hızlı koşup çok etkin bir kamuflajla hayatta kalmayı başarırlar. Doğadaki kendini savuma konusundaki yaratıcılık hayranlık vericidir. En pasif ama en yaygın ve etkili savunma biçimi gizlenmektir. Kamuflaj yön-

temleri doğada inanılmaz derecede zengindir. Birçok canlı öncelikle bedenini araziye uydururken çevrenin de avantajlarından faydalanır. Vücudundaki renkleri araziye uygun değiştirerek ya da arazi rengi ve biçimine uygun bir bedene sahip olarak, hareketsiz kalarak, arazi içerisinde saklanarak, hem beden hem de çevreyi kullanır ve görünmez olurlar. Savunma refleksleri bitkilerde biraz daha farklı gelişir. Gizlenmekten çok çoğalarak korunmak için belirgin ve göz alıcı olma, kabuk bağlama, büyüme, dikenli savunma, zehirli savunma, küstüm çiçeği gibi refleksli savunma gibi türlü korunma çeşitleri vardır.

Kuşkusuz savunma refleksi salt pasif yöntemlerle uygulanmaz. Farklılık, zenginlik, üremek ya da bitki tohum ve polenlerinin çok uzaklara ulaştırılması daha aktif bir savunmadır. Çoğalmak, üremek, çeşitlenmek doğanın öz savunması olsa gerek. Hayatın ölüm-yaşam döngüsü çeşitlenerek çoğalmanın devamlılığı sağlama aracı gibidir. Hayatın sürekliliğini sağlayan ölüm bir savunma biçimidir. Bu durumda sabitlik, statiklik, çeşitlenmeme, savunma refleksini yok eden ve doğayı yok oluşa götüren gerçek tehlikedir. Bütün varlıklar da olduğu gibi toplumsallıkta da iktidar, devlet ordu gibi sabit ve sabitleyici, tekleştirici güçlere karşı kendini korumak varlığını özüne uygun sürdürmenin en temel yoludur.

Savunmanın bir biçimi de saldırıdır. Beslenme amaçlı ve saldırıya karşı korunma amaçlı saldırılar vardır. Dış tehdide karşı saldırı durumu genellikle son seçenek olarak devreye girer. Diğer seçenekler tüketildiğinde gelişir, bu artık varoluş-yok oluş anıdır. Bütün canlıların hem saldırı hem de savunma reflekslerinin olması evrensel bir gerçekliktir. Doğal yaşam da savunma kadar varlığını sürdürme güdüsü temelindeki saldırı da vardır. Beslenme döngüsünün bir parçası olarak saldırı yıkımı değil kendini sürdürme hedefine dayandığı için savunmayı barındırır. Savunma eksenli saldırı olarak da tanımlanabilir. Savunma duygusundan kopuk bir saldırı davranışı; yok etme, soyunu tüketme amacına dayanır ki bunlar doğadan kopmuş insan(!) davranışlarıdır. Doğada canlılar arasında gelişen savunma eksenli saldırıları güçlülerin zayıfları yenmesi olarak değerlendirmek de yanlıştır. Bu çok göreceli bir değerlendirmedir, yanlı ve yüzeysel bir bakıştır. Çünkü tüm canlıların zayıf ve güçlü yanları vardır, duruma göre, zamana ve mekâna göre güç durumu değişir. Yılanın yazın fareyi yemesi farenin kışın yılanı yemesi, en zayıf görünen hayvan ve bitkilerin zehirleriyle kendini koruyabilmesi, sayıca çok fazla olan küçücük canlıların bedenen çok güçlü ve büyük hayvan ve bitkileri öldürebilmesi, kamuflaj yanı güçlü canlıların daha iyi korunabilmesi gibi bir çok örnek verilebilir. Hayata ne aslanlar hakimdir ne zehirliler ne de memeliler. Dengeli bir döngüdür söz konusu olan.

Savunma refleksinin sadece güdüsel ve bireysel olduğu da söylenemez. Bu başlangıç gerçeğini ifade eder. Ancak savunma refleksi güdüsel olduğu kadar düşünce ve sosyal davranış alışkanlıklarının da dahil olduğu çok kapsamlı bir gerçekliktir. Bedensel bir refleks olduğu kadar aklı da barındıran örgütlü bir davranış olarak gelişir. Yani savunma hareketi hem bireysel hem de kolektif yapılabilir, yapılıyor. Her bir varlığın kendini savunma güdüsü ile birlikte bir çok canlının ait olduğu grubu koruma güdüsü ve aklı gelişmiştir. Grup davranışı ne kadar gelişmişse her bir varlığın kolektif güvenlik hareketine katılma düzeyi de o kadar gelişkin olur. Yabani domuzlarda, dağ keçilerinde o kadar gelişmiştir ki, suya gidip gelirken deyim yerindeyse keşif grupları, nöbetçileri, öncüleri ile birlikte hareket ederler. Her hangi bir durumda tüm grup tehlikeye girmez. Grubun önemli bir kısmı kurtarılmış olur. Kurtlar, aslanlar avlarını ekipleşen, görev dağılımı olan grup saldırısıyla avlarlar. Atlar, filler yavruları sürünün ortasına alarak çember oluşturur, atlar bu pozisyonda saldırıları sürünün ergenlerinin aynı andaki tekmeleriyle savuştururlar. Bu örnekler neredeyse toplum bilincine yakın davranışlardır ve topluluk savunma bilincinin de köklerine işaret eder. Aklın da en fazla yoğunlaştığı alanlardan biri olduğunu gösterir. Toplumsallaşmak da en zayıf bedensel yapıya sahip olan insanlar için en büyük savunma refleksidir. Topluluk bilinci, topluluk davranışı insanın hem maddi hem de manevi değerlerinin temelidir. Topluluğu korumak her bir insanın kendisini koruması kadar anlamlıdır, hayatidir. Bu çok yüksek savunma bilinci aynı zamanda doğal yaşama en uygun savunma bilincidir.

Toplum gerçeğinde savunma

Yukarıda ki örneklerden de anlaşılacağı gibi savunma refleksi doğal yaşam içerisindeki gerçekliğe göre şekillenir. Yaşama ve varlığını sürdürme ilkesine dayanarak çok çeşitli biçimlerde uygulanır. Dünyadaki tüm varlıkların evrim zincirinin son aşamasını yaşayan bu anlamda tüm varlıkların bileşkesi olma niteliği olan insan gerçeği, bütün savunma reflekslerini uygulama nüvelerini de barındırmış ve kendinden de ekleyerek aşmıştır. En zayıf varlıklardan biri olup dünyanın en etkin canlıları olarak varlıklarını sürdürmeleri bu sayededir. Topluluk olarak hareket etmek bir savunma durumu olarak evrimsel bir mirastır. Ama giderek büyüyen akıl ve sezgi gücüyle çok daha kapsamlı, örgütlü ve etkilidir. İnsanlık günümüze kadar varlığını koruyabilmiş ve geliştirebilmişse bunun en temel nedeni toplumsallığıdır.

Bunun tersi olarak insan varlığı karşısında en büyük tehdit toplumsallığının ortadan kalkmasıdır. Teknolojinin gelişmesi, toplumsuz insan gerçeğini var edebilir mi? Belki başkalaşarak marjinal düzeyde olabilir. İnsanın manevi ve maddi değerlerinden beslenmeyen teknolojik gelişmelerin insan gerçeğini de kemireceği açıktır. Bu, hatta çok büyük felaketlere yol açabilir. Toplum sadece kaba anlamda sayıca çoğalıp fiziki güç biriktirme ve bunun üzerinden varlığını koruma gerçeği değildir. Toplum, manevi, düşünsel, maddi bir yapı olarak kişiliklidir. Var olma refleksleri de tek bir bedenin hareketleri gibidir. Her bir üyesinin özne olduğu kadar toplumsal gerçeğin içerisinde bir rol sahibi olduğu yekvücuttur. Dolayısıyla dış tehditler karşısında yekvücut refleksler üretilir. Tek tek bireylerin kaygıları değil, bütün bedenin ortak kaygılarına göre hareket edilir. Bireylerin bu durumda öne çıkması mümkündür. Ama bunun da toplumsal karşılığı vardır. Olumlu veya olumsuz nitelikleriyle öne çıkan bireyler, topluluk tarafından ödüllendirilir ya da cezalandırılır. İnsanlık tarihine kahramanlık ve ihanet kavramları toplumsal savunma anlayışı üzerinden yerleşmiştir. Topluluğun çıkarlarına kendini en üst düzeyde adayan, topluluğun devamlığına çok ciddi katkılarda bulunan bireylere zaman zaman kutsallık düzeyinde değer biçilmiştir, biçilmeye devam edilmektedir. Tersi olarak topluluğun güvenliğine, yaşam ilkelerine ve gelişmesine karşı ciddi zarar veren kişiler de lanetlenme düzeyinde yargılanır. Ahlaki ve politik bir yargılamadır bu. Bu hayati olgular toplumsal belleğe o kadar güçlü yerleşir ki, binlerce yıl bile geçse unutulmaz, geleceğe taşırılır, örnek olması ya da ibret olması amacıyla dillerden düşürülmez. Yani insan gerçeği kendi varlık biçimini toplumsallığı üzerinden sağlar ve toplumsallığın korunmasını hayati olarak algılar, uygular. Toplumsallaşmak en temel savunma refleksidir.

Toplumsal gerçeklik de savunma refleksinin zihniyetle bağlantısı savunma niteliğini belirler. Çünkü toplumsallık da savunma olgusu salt güdüsel bir refleks değildir artık. Düşünce, duygu ve davranışlarda bilince dönüşmüştür. Bedensel varoluşla sınırlı değil, maddi ve manevi değerleriyle bir bütün haline gelmiştir. Topluluğun inanç sistemi, yaşam bulduğu mekânlar, beslenme kaynakları, dili ve yaşam tarzı gibi kültürel yapılanması da varoluş kimliği olarak, kendini var etme tarzı olarak varlığını sürdürme ihtiyacına dayanır ve yaşam-ölüm gerekçelerindendir. Dilini, kültürünü, inançlarını, ahlaki değerlerini kaybeden bir topluluğun kendini savunması mümkün değildir. Geçmişiyle, kendini var eden gerçekliğiyle bağları kopmuş olan bir topluluğun direniş dayanakları da ortadan kalkarak, savunma refleksleri körelir. Savunmasız toplum her türlü fiziksel, ruhsal, kültürel kırıma açık hale gelir. İnsanların manevi dünyası fiziksel varlığının zemini olarak korunamadıkça hem kendi kendine hem de çevreye karşı tehdit oluşturmaktan kaçması mümkün olamayacaktır.

Kuşkusuz bireyin topluluk içerisindeki güvenliği de önemlidir ve toplumsallığın korunmasıyla paralel bir gerçeklik olarak varlık gerekçesidir. Topluluk üyelerinin kendi aralarındaki ilişkiler, bireyin herhangi bir saldırı karşısındaki güvenlik sorunu, topluluğun ahlaki değerleri içerisinde anlam bulur. Bireyin toplumsallığı koruyarak kendini koruması anlayışı ile birlikte topluluğun da bireyi koruyarak varlığını sürdürmesi optimal bir dengedir. Birey topluluk içerisinde ahlakın gücüne dayanarak kendini korur, varlığını sürdürür. Ait olma duygusu ve toplumsallığın gücünün yarattığı güven bireyin de öz güveninin kaynağıdır. Güçlenen birey topluluğunu güçlendirir güçlü toplum bütün üyelerine daha sağlıklı, geliştirici, güvenli yaşam zemini oluşturur.

İnsanlığın en temel savunma biçimi olarak gelişen toplumsallık, dıştan gelen saldırılara karşı da tarih boyunca daha doğrusu ağırlıklı olarak uygarlık tarihi boyunca direniş halinde olmuştur. Uygarlık tarihi boyunca zihinsel ve teknik olarak doğal yaşam refleksleri geriletilmeye çalışılmış, bu nedenle toplumun maddi ve manevi varoluş sorunları günümüze kadar kesintisiz ve birikerek gelmiştir. Buna karşılık toplumsal gerçekliğin çekirdeğini ifade eden kabileler, halklar, inanç grupları, kültürel gruplar uygarlık güçlerinin saldırılarına karşı tarih boyunca direniş halinde olmuşlardır. Günümüzde belki de insanlığın en fazla yanıltıldığı şey bu toplumsal direnişlerin barbar, katliamcı, insanlık dışı saldırılar olarak lanse edilmesidir. Hâlbuki bunun tam tersi doğrudur. İnsanlık dışı yöntemler uygulayarak toplumları katliamlardan geçiren ve tüm imkânlarını sömürenler devlet-iktidar güçleri olmuştur. Ancak bu vahşet olayları bile ters yüz edilip binlerce yıl insanlığın hafızasına kahramanlık destanları olarak yerleştirilebilmiştir. Bu duruma en iyi örnek, en eski destandan verilebilir. "Büyük kahraman, ölümsüz kral" olarak günümüze kadar taşınan Gılgamış destanı, kültürel kırım, fiziksel kırım, ekolojik kırım, ihanet ve despotlukla yüklüdür. Gılgamış için asla söylenemeyecek olan tek şey toplumunu savunan bir kahraman olmasıdır. Destanda bir kahramandan söz edilecekse bu, doğal yaşam alanlarını ve kabilesini korumaya çalışan Humbaba'dır. O da destanda mutlaka öldürülmesi gereken bir canavar olarak gösterilmiştir. Destan Gılgamış'tan söz ederken "Bir gelip bir gidi(yordu) / bir boğa gibi ba(şı) dik / Uruk'un (surları arasında) / gücünü belli ederek; / ve sallayarak havada benzersiz si-

lahlarını / muhafızları (her zaman) / tetikte bekliyordu emirlerini / (ama) kendi (aralarında) korkudan / tir tir titriyordu Uruk'un yiğitleri / (diyorlardı) Gılgamış (bırakmıyor) / bir oğlu (babasına) / Gece gündüz kibrinden o ……. Bırakmıyor / bir yeni yetme kızı anasına / kız bir yiğide sözlü olsa bile" diyor. Gılgamış uygarlığın bilinen ilk hükümdarlarından biri olarak hüküm sürdüğü kent devletinin sınırları içerisinde toplumsal-ahlaki değerleri zorbaca parçalar. Toplum ondan korkar, bütün kızlar onun mülkü olarak evliliğin ilk gecesini onunla geçirmek zorundadır. Doğal toplum üyesi olan çok güçlü Enkidu'yu devşirerek alması anlaşılan topluma karşı kendini daha fazla güçlü hissetme ihtiyacıdır. Nitekim Sümerler de kent halkının zaman zaman devlete karşı isyan ettiği, ana topluma dönme istemlerini haykırdıklarını biliyoruz. (Amargi sloganını atarak). Gılgamış'ın doğal yaşam içerisindeki hayvanları avlamayı, kereste olarak kullanmak üzere ağaçları kesmeyi ve buna karşı direnen kendi halkı ile kabile direnişçilerini bastırması ve katliam uygulaması, işbirliğine çektiği Enkidu sayesinde gerçekleşmiştir. Bir kadın aracılığıyla kendi doğal topluluğundan koparılmış ve şehir devletine getirilmiş olan Enkidu ilk etapta Gılgamış'ın zorbalıklarına karşı direnişle karşılık verir. " … Sanki bir tanrıymışçasına / bir kemer takmışlardı Gılgamış'ın beline / ama Enkidu ayaklarıyla tutuyordu / düğün evinin kapısını, / Gılgamış, / içeri girmesin diye./ Kapıştılar (bu yüzden) / kapının önünde." Gılgamış'ın zorbalıklarına karşı çıkması ahlaki toplum refleksi olarak gelişse de bu direniş uzun sürmez. Enkidu ikna edilir ve hayatının sonuna kadar son dönemleri pişmanlıkla geçse de işbirliği yapılır. Bu işbirliği ormanların ve dağların koruyucusu Humbaba'nın (ilk kabile öncülerinden biri olabilir) öldürülmesine ve doğal toplumlarının ve yaşam alanlarının çok ciddi saldırılara uğramasına kadar gider. Direnişçi kabilelerden esir alınanlar köle ve fahişe olarak şehirlere taşınırken, en büyük orman-ağaç, hayvan kırımları da başlatılmıştır. Bu durumu, "Zifiri karanlıklara gömüldü dağ" diye anlatır destan.

Gılgamış'ın ardılları toplum kırımı arttırarak sürdürdüler. Asur imparatorluğunun Mezopotamya da uyguladığı şiddet, insanlığın belleğine silinmeyen izler bırakmış, Asur İmparatorluğunun direnişle yıkılması bütün halklar tarafından bayram olarak kutlanmıştır. Mısır Firavun devletinin köleci sistemi, Roma, Sasani, Osmanlı egemenliği, Avustralya, Amerika kıtalarına kanlı işgal seferleri, Avrupa karanlık çağına yol açan dere beyler ve Vatikan eksenli devletler, küresel sermaye sisteminin hegemonyası gibi topluma beş bin yıl boyunca düşünsel, fiziksel, ekonomik, ahlaki, kültürel saldırılar geliştirmiş, toplum kırım uygarlığı günümüze kadar yükselerek gelmiştir.

Buna karşılık toplumlar da direniş halinde olmuştur. Kabileler direnişe bütün varlıklarıyla katılmıştır. Birçok kabile de savaşçılar sadece erkekler değil, kadınlardır da. Özellikle Mezopotamya ve Anadolu topraklarında buna ilişkin efsaneler kalmıştır geriye. Troya savaşında denizin karşı tarafından yapılan çok kapsamlı saldırılara karşı tüm Anadolu halklarının direnişe geçtiği belirtilir. Homeros direniş güçlerinin Anadolu ve Mezopotamya'nın her yerinden geldiğini belirtir. Kabileler ve direniş liderleri adlarıyla telaffuz edilirken, bütün bu kabilelerin Troya direnişini kendilerinin de korunmasının garantisi olarak gördüklerini anlatır. Söz konusu olan dış saldırıya karşı konfederal bir dayanışma örneğidir. Bu direniş güçlerinin içerisinde Anadolu'nun doğusundan gelen kadınlar da vardır. Amazon kadınları diye adlandırılan bu kadınların kahramanlıkları, korkusuzlukları, önderlerinin karakteri övülür. Tarih boyunca bu topraklarda direnen ve büyük kahramanlıklar sergileyen kadınların öyküleri, toplumsal direnişte kadınların eskiden ne kadar belirleyici bir role sahip olduklarının en iyi ifadelerindendir. Buradan da anlaşılacağı gibi toplumsal direniş doğal toplumlarda toplumun bütün üyelerinin kolektif katılımıyla gerçekleştirilir. "Birileri korur, birileri korunur" anlayışı büyük ihtimalle ataerkil yaşam duruşunun gelişmesiyle başlamış ve devletin varlığıyla birlikte kurumsallaşmıştır. Tabi yine aynı tarihsel gerçeklikler şunu da açık göstermiştir ki, korunmalık durumda olmak irade teslimidir. Devlet ordularının temel hedefinin öz savunma sistemi elinden alınmış olan kadınları ve halkları korumak değil devletin korunması olduğu her bir örnek de kanıtlanabilecek durumdadır. Bu anlamda Koruma altında olmak doğal yaşama aykırı bir durumdur. Herkesin grup halinde ya da tek başına kendini koruması en doğal reflekstir.

Kabilenin korunması anlayışı da dar sınırlarda seyretmemiştir. Kabileler arasında dıştan gelen saldırılara karşı ittifaklar yapılmış, güç birliğine gidilmiştir. Troya bunun belgeli örneklerinden olduğu gibi konfederasyon tipi örgütlenmeler de az değildir. Adeta doğal toplumun demokratik ilişkileri ile uygarlığın egemenlik kurumları bir arada tutulmuştur. Örneğin Med konfedrasyonu bir direniş ittifakı üzerinden gelişmiştir. Asur uygarlık imparatorluğunun aşırı şiddeti ve katliamlarına karşı birleşen Aryen ve Semitik kabileler Asur imparatorluğunun sonunu getirmiştir. Kabile bilinci çok yüksek olan bu topluluklarda devletleşme gelişmekle birlikte, devlet, demokratik değerlere nazaran oldukça küçük kalmıştır. Med konfederasyonunun başkanı seçimle başa gele-

biliyor, bu başkanın yetkileri de konfederasyon meclisiyle sınırlanıyordu. Kabile temsilcilerinden oluşan meclis temel kararların alındığı organdı. Dışarıdan gelen saldırılara karşı kabile sistemini bozmadan direnmek varlık biçimiydi. Yani konfederasyonun ayrı bir ordusu yoktu. Savunma sistemi konfederal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak her kabilenin göreviydi. Tehdit durumunda tüm kabileler harekete geçiyordu. Bu anlayış yakın tarihe kadar ve hatta günümüzde bile kısmen kabile ittifakları biçiminde sürdürülmüştür. Kuşkusuz devlet oluşumuyla birlikte başta savunma direnişi olarak gelişen ittifak daha sonraları devletin doğası gereği topraklarını genişletme eğilimine yani savunma eksenli olmayan egemenlik amaçlı saldırı eğilimine girmiştir. Özellikle iktidarın Perslere geçmesinden sonra bu eğilim güçlenmiştir. Savunma anlayışı ve sisteminde demokratik değerleri en fazla barındıran toplumlar daha kalıcı olmuş ve günümüze derin izler bırakmışlardır. Atina Demokrasisi kuşkusuz ki bunun için iyi örneklerinden biridir. Yurttaşlık hukuku üzerinden yönetilen ve yurttaş olanların doğrudan yönetime katıldığı Atina demokrasisin de ordu ve komutanlar yurttaşların ortak aldığı karara göre belirlenir. Savaş ve direniş kararları burada alınırdı. Karar alındığında bütün erkekler savaşa bir asker olarak ve belirlenmiş komutanlar olarak katılırdı. Yani Atina ordusu gerekli gördüğünde harekete geçen ama sabit olmayan bir halk ordusuydu.

Sayın Öcalan, kabile direnişleri için iki temel karakter olduğunu belirtir. Birincisi doğal toplumun ahlaki- politik değerlerinin korunması temelindeki direniştir. İkincisi ise direniş temelinde uygarlık güçlerine saldıran kabileler, sistemi yıkıp ele geçirdikten sonra uygarlık araçlarını kullanmayı esas alması halinde uygarlığa taze kan takviye etmiş oluyorlar. Öyle ki, uygarlığa karşı direnen bazı kabile hareketleri uygarlık güçleri haline geldikten sonra toplumsal güvenliği en fazla zorlayan bir başka güç olabilmişlerdir. Ur-Uruk egemenliğine karşı Akad kabile direnişlerinin Asur gibi soykırımcı bir egemenlik sistemine zemin olması, Orta Asya Türkî kabile direnişlerinin daha sonra Selçuklu, Osmanlı, Babür gibi egemen feodal imparatorlukları yaratması, Roma'yı yıkan Germenlerin yeni ve etkili uygarlık güçleri olarak varlığını sürdürmesi gibi. Bu durumdan şu sonucu çıkarmak yanlış olmayacaktır. Savunma anlayışının uzun vadeli olması için kültürel demokratik değerlerin canlı tutulması ve ideolojik öncülüğün güçlü sağlanması gerekir. Demokratik kültür derinliği kadar öncülüğün de rolü önemlidir. Demokratik kültür derinliği ataerkil nüveleri aşarak, anacıl-ekolojik değerlere dayandığı oranda uzun vadeli ve kalıcı toplumsal özgürlük alanlarını oluşturacaktır.

Toplumsal Bir Savunma Biçimi Olan Gerilla Direnişleri

Halkların inanç, etnik ve kültürel yapılarını korumak için çeşitli savunma mekânizmalarını oluşturduklarına örnekler çok fazla. Mezhep direnişlerinin birçoğunda gerilla direnişi vardır. İslamiyet'in çıkış süreçlerinde Uhud, Hendek ve Bedir savaşları taktik yönü zengin direniş mücadeleleri niteliğindedir. Halkların dünyanın birçok yerinde egemen güçlere karşı geliştirdiği gerilla mücadeleleri en etkili direnişlerden olmuştur. Aktif bir savunma olan gerilla savaşı o kadar etkilidir ki, hiçbir devletin düzenli ordusu gerilla savaşını bitirememiştir.

Gerilla mücadelesi farklı stratejiler biçiminde teorize edilse de İspanya, Afrika, Orta Asya, Vietnam, Ortadoğu ve diğer bölgelerde aynı temel taktiklerle geliştirilmiştir. Halkın gönüllü katılımı kesintisiz bir devamlılık yaratırken, devlet ordularını uzun süreli yaygın saldırılarla yıpratma sağlanır. Vur-kaç, kamuflaj, arazi avantajlarını kullanma, küçük ve hızlı gruplara dayalı hareket tarzı, büyük güçler karşısında sayı azlığını avantaja çevirecek taktikler uygulama, pusulama, sabotaj, suikast gibi temel taktiklere dayanan gerillacılık her alanda koşullara göre daha da zenginleştirilmiştir. Halkın daimi lojistik ve insan kaynağı olması kesintisiz bir mücadele imkânı sağlamış ve gerillacılığı yenilmez kılmıştır. En genel anlamda gerillacılık psikolojik ve fiziksel yıpratma üzerinden devlete ve hâkim egemen güçlere geri adım attırma stratejisidir. Uzun süreli yıpranmaya dayanamayan devlet organları eninde sonunda siyasal çözüm yollarına kendini açık tutmak zorunda kalmıştır. Dünyanın birçok yerindeki gerilla direnişleri devlet güçlerini bu noktaya getirebilmiştir.

Gerillacılığın teorize edilerek temel bir strateji haline gelmesi Çin devriminde gerçekleştirilmiş ve sosyalist ulusal kurtuluş mücadelelerinin ana dayanağı olmuştur. Uzun süreli halk savaşı doktrini bir bütün olarak halkların egemen sınıf, egemen ulus ve işgalci egemen güçlere karşı uzun süreli savunma savaşıdır. Stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı olmak üzere üç temel aşama üzerinden geliştirilir. Stratejik savunma döneminde gerilla gücünün nicel ve nitel birikimi oluşturulurken egemen ordu güçlerine karşı küçük hareketli birimlerle hızlı ve etkili saldırı eylemleri gerçekleştirilir. Bu süreç aynı zamanda halkta duyarlılık yaratma, ordu güçlerini psikolojik olarak savunma psikolojisine koyma sürecidir. Stratejik savunma sürecinde gerilla güçlerinin büyütülerek bir sonraki aşamaya geçmenin hazırlıkları da yapılır. Stratejik denge sürecinde gerilla güçleri orduyla nicel

ve nitel olarak dengeli hale gelmiştir. Artık sadece yıpratma savaşı değildir. Bu dönemde gerilla taktikleri uygulanmakla birlikte ordu güçlerine denk bir nicel büyüme ve denk bir vuruş etkinliğine ulaşmak için daha büyük güçlerle hareket edilir, kapsamlı harekâtlar yapılır. Alan tutma, hareketli büyük birliklerin eylemlikleri sayesinde ordunun hareket alanını daraltma, büyük yerleşim yerlerini ele geçirme gibi kapsamlı eylemsellikler uygulanır. Bu aşamada ne gerilla güçleri devlet ordusunu yenebilecek kadar güçlenmiş, ne de devlet gerillaları yenebilecek durumda olmuştur. Zafere ulaşma operasyonları stratejik saldırı döneminde gerçekleştirilir. Bu son aşamada devlet güçlerinin tüm etkinlik alanlarından çıkarılarak yenilgiye uğratılması ve ülke yönetimine el konulması amacı vardır. Kurtuluş egemen devletin yıkılarak, yerine 'halk devleti' konulmasında görülür. Gerilla direnişi bir halk savunma biçimi olarak tarih boyunca hep çok etkili olmuştur. Ancak 'uzun süreli halk savaşı' doktrinini tümüyle gerillacılık olarak tanımlamak doğru olmaz. Stratejik denge ve stratejik saldırı aşamalarında gerillacılığı aşan bir ordulaşma amacı şekillenmeye başladığı gibi nihai hedefi iktidara el koymaktır. Bu anlamda aslında uygarlığın egemenlik sistemine karşı toplumun maddi ve manevi değerlerini koruma ve geliştirme amacıyla çelişmektedir. Nitekim gerilla mücadelesiyle başlayan birçok kurtuluş mücadelesi daha sonra egemenlik mücadelesine hatta egemenlik alanını genişletme eğilimine dönüşmüştür. Sovyet proleter devleti ile Çin köylü-işçi sosyalist devleti bu gerçekliğin en bariz örneklerindendir. İktidar- devlet kulvarına bir kere girildikten sonra egemenlik sistemine dâhil olunur ki, bunun sonu yeni bir toplum karşıtı gerçeklik açığa çıkarmak olur. Ya Sovyetlerde olduğu gibi iktidar ile toplumsal özgürlük arasındaki çelişkinin derinleşerek kısa denilebilecek bir süreçte çöküşe yol açması, ya da Çin' de olduğu gibi toplumun mekanikleştirilmesi üzerinden devletin büyütülmesi ve adı sosyalist, ekonomisi kapitalist bir imparatorluğa dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır. Gerilla mücadelesinin halk savunma direnişi doğrultusundan sapmaması için, toplumun özgürlük değerlerinden şaşmamak; diğer bir ifadeyle, iktidar ve devlet zihniyetini aşarak demokratik zihniyet ve uygulama modellerinde derinleşmek esastır.

Gerillacılığın en güçlü geliştirildiği yerlerden biri de Kürdistan'dır. Kürdistan dağlarında birçok örgüt halk adına mücadele etse de bunlardan hiçbirinin PKK kadar gerillacılığı kapsamlı, kesintisiz, uzun süreli ve taktik uygulama zenginliğine kavuşturamadığı açıktır. PKK' nin geliştirdiği gerillacılık, temelde ideolojik partinin gücüne dayanmıştır. Gerillacılık ideolojik kadrolarla beslenmiş, kadro, gerillanın hedef ve amaçlarından sapmamasının garantisi olmakla birlikte, ideal yaşam anlayışının da öncüsü rolünü oynamıştır. Bu durum silahlı mücadele hedefleriyle sınırlı olmanın ötesine geçerek gerillanın ideolojik-siyasal düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. PKK'nin öz savunma anlayışı giderek tüm toplumsal kesimleri kapsayacak bir seviyeye ulaşmayı hedeflemiş, özellikle kadın özgürlüğü toplumsal özgürlüğün temeli kabul edilmiş, böylece toplumun güvenlik sorunu en kökünden ele alınmıştır. Öz savunma anlayışındaki sağlamlık bütün toplumsal kesimlerin öz gücünün açığa çıkarılması üzerinden geliştirilmeye çalışılmıştır. Nasıl ki toplum kendi kendini koruyorsa, kadınlar da kendi kendini koruyacaktır. Bu temelde oluşturulan kadın gerilla ordusu, ideolojik-pratik bütünlüğünün en somut ifadelerindendir. Bu gerçeklik PKK içerisinde biçimin değil özün her zaman ön planda olmasını sağlamış; statik, kalıp direniş formülleri amaca göre değiştirilebilmiştir. PKK gerillacılığının değişime açık olması temelde gerilla gücünün ideolojik-siyasal düzeyinin kazandırdığı anlam ve amaç konusundaki derinleşme seviyesindedir. Aksi takdirde bir gerilla gücünün paradigma değişimini dağılmadan sağlayabilmesi çok zordur. PKK'nin Marksist- Leninist parti ve uzun süreli halk savaşı stratejisinden, demokratik uygarlık paradigması ile meşru savunma savaşı gerillacılığına geçebilmesi ve bunu yapısını koruyarak sağlayabilmesi toplumsal özgürlük amaçlarında sürekli eğitimlerle derinleşen kadro gerçeği üzerinden gerçekleşebilmiştir.

Gerillacılığın yukarıda ifade edilen bütün taktiklerini ve daha fazlasını çok yoğun uygulayan ve uzun süreli halk savaşı stratejisini stratejik denge aşamasını aşmaya kadar taşıyan PKK gerillacılığı, bundan sonra değişim sürecine girmiştir. PKK direnişini Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan şöyle değerlendirir; "Kürtleri ve Kürdistan'ı tasfiye etmeyi temel politika bellediler. Yetersiz kalan öz savunma direnişleri kırılınca geriye toplumun çökmesi ve çözülmesine, asimile edilerek tasfiye edilmesine sıra geldi. Bütün yoğunluğuyla sürdürülen bu sürece tepki olarak doğan PKK hareketi, başlangıç itibarıyla esas olarak bir Kürt halkı öz savunma hareketidir. Önceleri ideolojik ve politik olarak yürütülen öz savunma hareketi, kısa sürede karşılıklı şiddete dayanan bir öz savunma aşamasına geçti. Başlangıçta sadece kadro ve sempatizan varlığını savunmaya dayalı silahlı öz savunma, 15 Ağustos 1984 hamlesiyle halkı da savunma kapsamına alarak genişledi. Halkın öz savunma savaşına dönüşen hareket, tüm ilgili hegemonik güçlerin özellikle NATO Gladio güçleri-

nin planlı saldırılarına uğradı. Kürdistan'da kendi kaderinde söz sahibi olacak Kürtlerin bölgedeki dengeyi alt üst etmesinden çekinen tüm güçler, bu saldırıların arkasında yer aldı. Buna rağmen bu direnme savaşlarında dayatılan inkâr, imha ve asimilasyon politikalarına büyük darbe vurdu. Halkın kimliğine sahip çıkma ve özgür yaşama arzusunda ısrar etme tavrını kesinleştirdi. Ulus-devletlerin Kürt halkı üzerindeki eski tasfiyeci emelleri tümüyle sona ermemişse de eskisi kadar ideaları kalmamıştır. Kimlik kabulü ve özerk yaşama saygı aşamasına gelinmiştir. Bu durum öz savunma savaşı açısından yeni bir durumdur."

Bir öz savunma biçimi olan gerilla direnişi Kürt halkının maddi ve kültürel varlığını korumasını önemli bir aşamaya taşımış; bundan sonrası için savunma anlayışı genişletilmiştir. Gerilla direnişinin yeni bir aşamaya geçişinin temel bazı özellikleri vardır.

1-Devlet yıkıp yerine yeni bir devlet kurmanın toplum savunuculuğu olamayacağı, devlet kurma gerçeğinin toplum karşıtı olduğu perspektifine ulaşarak toplumu savunma olgusu üzerinde derinleşme,

2-Uzun süreli halk savaşı stratejisinin denge aşamasından sonra gelişen silah teknolojisiyle birlikte savaşın tekrara yol açması ve denge durumunun uzun yıllar alarak yoğun kan kaybına yol açması,

3-Savunma anlayışının silahlı direnişle sınırlı tutulmaması sorunlarının çözümünün siyasal diyalog yollarının da açılmasına ihtiyaç duyulması

4- Toplumsal özgürlük savunmacılığının dönemsel direnişlerle belli bir aşamaya taşırılması ve devrimsel yaratılması gerçeği olmakla birlikte egemen uygarlık sistemi var olduğu sürece toplumun da güvenlik sorunun devam edeceği dolayısıyla, daimi savunma temelinde güvenlik sorununun yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç duyulması

5- Toplumsal, demokratik, özgürlükçü yaşam zihniyeti temelinde her yerde örgütlü olmanın ve diğer bir değişle demokratik modernite sistemini inşa etmenin temel varoluş biçimi olması kadar savunma biçimi de olmuştur.

Demokratik Ulus Modelinde Öz Savunma

"Ulus-devletlerin tek silahlı güç tekeli ve fırsat buldukça ortaya çıkmaktan kaçınamayacağı yeni inkâr, imha ve asimilasyon politikaları, öz savunma sistemini kalıcı kılmaya zorlamıştır. Ulus-devletlerle ortak yaşamanın asgari koşulu, Kürt öz kimliğinin ve özgür yaşamının anayasal güvenceye kavuşmasıdır. Anayasa yetmez. Ayrıca yasalarla belirlenecek statülerle bu güvencenin somut koşulları aranacaktır. Dışa karşı ortak ulusal savunma dışında güvenlik işlerinin bizzat Kürt toplumunun kendisi tarafından karşılanması gerekir. Çünkü bir toplum, iç güvenliğini en iyi ve ihtiyaçlarına en uygun biçimde ancak kendisi sağlayabilir." diyen Kürt halk Önderi Abdullah Öcalan, toplumun kendi kendisini sürekli savunma sistemi olan öz savunmayı somut duruma uyarlamayı sağladı. Toplumun savunma durumunu Abdullah Öcalan'ın öz savunma olarak tanımlaması önemlidir. Savunmanın özsel bir durum olduğu ve öz güce dayanması gerektiğinin ifadesidir. Varlığı varlık yapan tüm yapı taşları özü oluşturduğuna göre varlığı sürdürme bu yapı taşlarının bütünlüğü ve devamlılığında sağlanabilir. Savunma refleksi de özün bir parçasıdır. Yani toplumu ancak bütünlüklü yapısıyla toplum koruyabilir.

Devlet gerçeği ve özellikle de ulus-devlet gerçeği kendini toplumun yerine koyarken, halkı başka bir yolun mümkün olmadığına ikna etmeye çalışır. Halbuki devletin güvenlik güçleri toplumu değil devleti elinde tutan egemen güçleri korumak amacıyla örgütlendirilmiştir. Topluma karşı duruş; toplum ile devletin karşı karşıya kaldığı durumlarda çok net olarak açığa çıkar. Ordu halktan alınan vergilerle silahlanırken, savaş masrafları arttıkça ekonomik ve sosyal sorunlar da yükselir. Bunun en bariz örneklerinden biri Kürdistan'da 30 yıl boyunca yürüyen savaşta yaşanmıştır. Devletin, sorunu daha fazla silahlanma anlayışıyla çözmeye çalışması sürekli ekonomik kriz, halklar arası düşmanlık duygularının derinleşmesi ve kültürel yozlaşmaya neden olarak toplumu her boyutlu baskılamış, büyük acılara neden olmuştur. Devletin ordu güçleri halk çocuklarından oluşsa da, başta halka karşı olmak üzere çıkarları çatışan güçlere karşı devleti savunma aracıdır da. Devletin ordu dışında diğer güvenlik güçleri, hukuk, ekonomi, siyaset ve kültür alanındaki egemenlik araçları, toplumu devlete karşı sindirme araçlarıdır. Dünyanın her yerinde ve tarih boyunca işin doğası gereği devlet ve toplum hep karşı karşıya olmuştur. Günümüzde devlet bütçelerinin büyük bir bölümünün iç asayişi sağlama masraflarına ayrılması iyi bir örnektir. Protesto ve polis şiddeti görüntüleri Gılgamış'tan günümüze kadar hayatın temel çelişkilerinden biri olarak var olmuştur. Bu durum iktidar saldırısı ve toplumsal öz savunma tablosudur. Toplumsal algıda polis ve ordu güçlerine karşı soğukluk, tarihsel hafızada taşınan ve günlük olarak tazelenen toplum-devlet çelişkisinin ifadesidir. Bu anlamda devletin hele de tekçi ulus-devletin asla toplumun savunma gücü olamayacağı açıktır.

Toplumun her boyutlu olarak ve her koşulda devlete ve iktidar odaklarına karşı kendi savunması, varoluşu gereğidir. Ancak devlet sınırları içerisinde olup

öz savunma stratejisi uygulamak mümkün müdür? Bu nasıl gerçekleştirilir? Sürekli çatışma ve savaş haline mi dönüşür? Bunlar kuşkusuz günümüz dünyasında anlamsız sorular değildir. Cevaplanması da gerekir. Her toplumun içinde bulunduğu siyasal, tarihsel, coğrafik, sosyal, kültürel, ekonomik gerçeklik çerçevesinde bu sorulara yanıt oluşturulması mümkündür.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın bölge halkları ve Kürdistan için geliştirdiği demokratik ulus formülü, toplumsal parçalanmaları giderecek yapıcı bir proje olarak tüm dünya halklarına model oluşturuyor. Ulusal sorunlar, kültürel, inançsal çelişkiler, kadın sorunu, sosyal sorunlar, siyasal sorunlar, ahlaki sorunlar, ekonomik, ekolojik sorunlar ve tabi hegemonya dayatmalarına karşı halkların birlikte, demokratik, barışçıl anlayışla kendi savunmasını sağlamasını ifade eder. Demokratik ulusun bir devlet biçimi olmaması, devletin varlığına rağmen toplumsal yaşamın her alanında kendini örgütleyerek kendi kendini yönetmesini esas alır. Devlet toplumun tüm örgütlü yapılarıyla çatışmayı göze alamazsa uzlaşma yollarına açık olmak zorunda kalacaktır. Toplum kendini ne kadar yaygın ve her boyutta örgütleyebilirse, devlet yapılanmasını demokratik sistem karşısında geri çekilmeye ve alan açmaya mecbur kılacaktır. Bu anlamda öz savunma stratejisinin temel özellikleri şöyle ifade edilebilir;

1- Halkların, kadınların, etnik, kültürel ve inanç gruplarının özgür, demokratik birlikteliğini sağlayacak toplumsal barış ilkesinin demokratik ulus modelinde pratikleştirilmesi

2- Tüm toplumsal kesimlerin farklılıklarını koruma ve eşit koşullarda birlikte yaşama ilkesi temelinde devletten beklemeden yaşamın her alanında kendini örgütlemesi. Devletin sızmasına açık kapı bırakmayacak düzeyde yaygın, sıkı ve bilinçli örgütlendirilmesi öz savunmanın en büyük garantisidir.

3- Devletten ve dış güçlerden gelecek saldırılara karşı tüm toplumsal kesimlerin kendini koruma bilincine ve tekniğine sahip olma temelinde hazırlıklı olması.

4- Devletin toplumu parçalayarak yalnızlaştırma politikalarına karşı öz savunma ittifakının geliştirilmesi; hatta uygun yerlerde ortak öz savunma güçlerinin oluşturulması

5- Barış- savaş kararına tüm toplumsal kesimlerin birlikte karar vermesi.

Öz savunmanın en acil hali kuşkusuz katliam ve soykırım tehlikesine, aktif direniş durumuna geçmektir. Bugün Rojava' da yaşanan direniş, Suriye rejiminin ordusuna karşı gerekse de hegemonya amaçlı dış güçler ve işbirlikçilerine karşı en etkili öz savunma biçimlerindendir. Rojava erkenden geliştirilen öz savunma sayesinde Suriye'nin Rojava dışındaki alanlarında yaşanan korkunç savaş sahneleri, katliam görüntüleri ve insanlık dışı durumlar Rojava'da sivil yaşam alanlarında bazı sabotaj saldırıları dışında neredeyse hiç görülmedi. Savunma sisteminin oluşturulduğu hat, saldırıları sivil yaşam alanlarının dışında tuttu. Hegemon güçler ile Suriye rejimi arasında taraflaşmayan, her iki tarafa ve bu egemenlik savaşına mesafeli olan öz savunma güçleri, üçüncü bir yol olarak sadece savunma pozisyonunda kaldı. Suriye savaşı tablosunda bu durum mucize gibi görülse de, halkın kendi kendini savunma hazırlıklarını yapmasının ve buna göre örgütlenmesinin başarılı bir kanıtıdır. Bu düzeyde bir öz savunma gücünü açığa çıkarmanın altında yıllarca yürütülen Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin kazandırdığı gerilla deneyimi, direniş refleksinin güçlenmesi ve örgütlenme bilincinin yükselmesi mirası vardır. Tehlike önceden görülmüş, halkın bulunduğu alanlarda önce eğitim çalışmalarıyla hazırlıklar yapılmış, sonra yerleşim yerlerinden devlet güçleri çıkarılmış, dışarıdan gelen saldırılara karşı da direniş mevzileri oluşturulmuştur. Rojava'da denetim tamamen halka geçtikten sonra savunma sistemini güçlendirme çalışmalarıyla demokratik yaşam modelini inşa etme çalışmaları paralel olarak sürdürülmüştür. Askeri savunmanın kısa vadede demokratik sistemin teminatı, demokratik ulusun ise uzun vadede halkın güvenliğinin garantisi olduğu bilinci yerleşmiştir. Savunma birlikleri olan YPG ve YPJ ordusu, profesyonel güçler ile milis diyebileceğimiz halktan gönüllü katılımcılardan oluşturulmuştur. Profesyonel güçler kendini tamamen halkın savunmasına adayan, bu kararlılıkla katılan ve dolayısıyla temel amaçlarda derinleşen kesim olurken; aynı biçimde kadın ve erkeklerden oluşan halk üyeleri, temel meslekleri savunma olmaksızın, saldırı durumlarına karşı direnişe katılmaya hazır kesimlerdir. Rojava'da kadın-erkek hemen bütün halk, öz savunma anlayışı ve teknikleri üzerinden eğitildi, savaşa katılsın katılmasın kendini savunmayı öğrendi. Bu yedek güç hazırlıkları saldırıların kapsamı arttıkça mevzileri güçlendirilmek de değerlendiriliyor. Rojava'da demokratik ulus inşası ve öz savunma direnişine sadece Kürtler katılmıyor. Gerek inşa çalışmalarına gerekse de savunma güçlerine alanda bulunan Asuri, Arap halkları ve Müslüman, Alevi, Zerdeşti ve Hristiyan inanç grupları el birliğiyle katılıyorlar. Tamamen savunma temelinde gelişen direniş, devleti hedeflemediği gibi halkın etnik yapısı, inancı, sosyal kesimlerinin özgür ve demokratik değerlerini yaşatmayı esas alıyor. Suriye'de oluşacak devlete kendini kabul ettirme temelinde

özerk bir alan olarak sistemleşiyor. Bu saatten sonra devletin elde edilen kazanımlardan geri adım attırması mümkün değil gibi görünüyor. Devlet ya çok kanlı yeni bir savaş süreci başlatacak, ya da eninde sonunda uzlaşmak zorunda kalacağı demokratik özerklik sistemiyle kan dökmeden, daha başında uzlaşmayı kabul edecektir.

Savaş tehdidinin olduğu koşullarda silahlı direniş Rojava'da olduğu gibi kaçınılmazdır. Aksi takdirde Suriye'de gerek devlet gerekse de muhaliflerin saldırılarına maruz kalan binlerce insan gibi katliama uğrama söz konusu olur. Böyle bir durumda silahlı savunma öz savunmanın bir parçasıdır. Ancak bu savunma sistemi ağırlıklı halkın öz gücüne dayanmak durumundadır. Toplumsal yaşamın dışına çıkan güçlerle savunma geliştirme durumu PKK gerçeğinde olduğu gibi bir gereklilik olsa da geçici, hızlı devrimsel sonuçlar için gerekli bir çözümdür. Temel olan halkın kendi sürekli savunma güçleridir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan bunu şöyle ifade ediyor. "Öz savunma; … silahlı yapı değil, halkın kendi güvenliğini sağlamasıdır. Demokratik toplumun her alanda örgütlenmesini, kurumsallaşmasını, kendi güvenlik sistemine kavuşmasını ifade ediyorum." Rojava'da ciddi bir katliam tehdidinin olması çok büyük bir savunma savaşını gerekli kılmıştır. Ancak esas olan halkın bütün birimleriyle örgütlü olması, devlet egemenliğine karşı duyarlı olması, devletten her hangi bir şey beklemeden tüm yaşam alanlarında kendi kendini yönetebilme gücünü açığa çıkarmasıdır.

Bunun dışında demokratik ulusun özerk olarak örgütlenmesi bütünlüklü bir savunma sistemidir aynı zamanda. Her demokratik ulus, her şeyden önce halkın kendi kendisini yönetme gücünü tarihsel kültürel birikiminden beslenerek güncel durumlar karşısında yaratıcı çözümler oluşturma kapasitesine ulaşmalıdır. Ancak bu şekilde bilinçlenen toplumun öz gücü açığa çıkacaktır. Toplumu savunmak toplumun işidir denilerek buna göre hareket sağlanabilmelidir. Tarihsel bilinci yükselen, kültürel gerçeğini yaşatan, siyasallaşan, ahlaki ölçüleri netleşen ve onun üzerinden demokratik özgür geleceğini inşa eden toplumun dışarıdan beklentili olması mümkün değildir.

Siyasal sorunların çözümü için partileşme, sivil toplum hareketleri kadar halkın tartışma ve çözüm üretme mekânları olan komün ve meclis oluşumlarına giderek, buralardan ortak kararlara ulaşma sağlanabilir. Toplum savaş-barış kararını, ulusal-kültürel-inançsal, cins boyutlu ya da herhangi bir soruna yönelik kararlarını bu toplantı merkezlerinden çıkarabilir. Siyasal sorunlar, toplumun varoluşunu ilgilendiren tüm sorunları kapsar. Örneğin kadın cinayetleri ve kadına karşı şiddet sorunu toplumsal bir sorun olarak önce kadın tartışma zeminlerinde ele alınmalı sonra da tüm toplumsal kesimlerin katıldığı genel toplanma zeminlerinde değerlendirilerek çözüme yönelik kararlara gidilmelidir. Hiçbir devlet kadına karşı şiddeti engelleyemeyeceği gibi teşvik edici de olur. Kadınların günümüzde yaşadığı güvenlik sorunu, çok acil bir sorun olarak toplumsal konsensüsle aşılabilir. Toplumun meclislerde aldığı özgürlükçü, koruyucu geliştirici kararlar ahlaki değer haline gelerek kalıcı sonuçlar verir. Toplumsal alanda yaşanan diğer güvenlik sorunlarının da çözüm yolu buradan geçer. Sorunlarını çözen toplumun psikoloji de daha sağlıklı olacaktır.

Ekonomik sorunlara da kolektif kararlarla çözüm bulunabilir. Ülkenin yer altı yer üstü zenginlik kaynaklarının sömürülmesine karşı demokratik eylem programlarının çıkarılması, toprağın parçalanmadan en verimli halde işletilme yöntemlerinin bulunması, hayvancılık için elverişli alanların kullanımı için engellerin kaldırılması, kooperatiflerin geliştirilmesi, ev içi yaşamın idamesinin temel ekonomik alanlardan biri olarak değerlendirilmesi, yaratıcı, ekolojik üretim alanlarının oluşturulup yaygınlaştırılması gibi kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Bunların bir kısmı demokratik ekonomik alanı geliştirme diğeri de iktidarcı ekonomi anlayışına ve sömürüsü sistemine karşı direniş eksenlidir. Tekelci-sömürgen ekonomi sistemine karşı direniş ile ekolojik-ekonominin inşa mücadelesidir bu. Kendini ekonomik alanda var edebilme mücadelesidir.

Kapitalizmin kültür dejenerasyonu, asimilasyon, entegrasyon durumlarına karşı da küçük yerleşim yerlerinde korunan değerlerin garanti altına alınması ve bunların yaygınlaştırılıp geliştirilmesi için çok çeşitli örgütlenme, etkinlik ve kurumsallaşmalar sağlanabilir. Ana dil, ilişki-davranış-üslup ahlakı, estetik, müzik, eğlence anlayışı gibi kültürel değerlerin aşınmasına karşı toplumsal değerlerini canlı tutma çalışmaları yapılabilir.

Demokratik ulusun zemininde toplum tarafından yeniden canlandırılacak olan ahlak, toplumsal ilişkileri de yeniden düzenleme eğilimi gösterecektir. Kendini inşa eden toplum kendini savunmayı da bilecek bunun yol ve yöntemlerini kendisi bulacak ve uygulayacaktır. Toplumsallığının farkındalığı geliştikçe öz savunma da gelişecektir.

Yararlanılan Kaynaklar

Abdullah Öcalan Demokratik Uygarlık Manifestosu 4.-5. Kitap

Homeros, İlyada

Mehrdad, Izady Kürtler

Jean Bottero, Gılgamış Destanı

Ekolojik Yaşam, Doğa-İnsan İlişki ve Etkileşimleri

Tanay Sıdkı Uyar

Biran için tüm insanları ve onların oluşturduğu şehirleri fabrikaları, yolları, termik santralleri, ortadan kaldırsak geriye bitkiler, hayvanlar, esen rüzgar, buharlaşan su, yağan yağmuru ile birlikte yaşamın tüm enerjisini sağlayan güneş kalmaktadır.

Güneş tüm insanlara ve doğaya eşit olarak ulaşmakta, her birey bulunduğu yerde özgürce güneşin ısı ve ışığından yararlanabilmektedir. Güneşten yararlanmak için insanlar birilerini öldürmek zorunda değildir. Bütün bu nedenlerle güneş, rüzgar, biyoenerji ve jeotermal enerji kullanımı eşitlik, özgürlük, barış, bağımsızlık ve demokrasi anlamına gelmektedir.

İnsanoğlu diğer canlılardan farklı özelliklerini kullanarak giderek doğal yaşam ve diğer canlılar üzerine tahakküm kurmuş ve doğayı kendi arzu ve taleplerine göre yönlendirmeye çalışmıştır

Doğal çevrede yaşam koşulları insanlardan bağımsız olarak geçmişte vardı, bugün var ve yarın da var olacaktır.

İnsanlar, bitkiler ve hayvanlar gibi diğer canlılarla beraber, doğanın bir parçası ve doğaya uyum sağladığı veya doğanın dinamikleri insanın yaşam koşullarını ortadan kaldırmadığı sürece varlığını sürdürecektir.

Doğum, yaşam, gelecek nesillerin devamı için çiftleşme ve ölüm yaşamın temel aşamaları. Safhalar benzer olmakla beraber her canlı için ömür süresi farklılaşabiliyor.

İnsan dışındaki canlılar doğada orman kanunu diye tanımlayacağımız bir çerçevede birbirlerine yem olurken bitkiler genelde güneşin enerjisini fotosentez ile kimyasal olarak depolamakta insanlar ve de hayvanlar için gıda temin etmektedir. Gerektiğinde bitkilerin kimyasal enerjisi veya birbirlerini yiyerek beslenen canlılar da dinamik bir denge içinde yaşamaktadır.

İnsanoğlu diğer canlılardan farklı özelliklerini kullanarak giderek doğal yaşam ve diğer canlılar üzerine tahakküm kurmuş ve doğayı kendi arzu ve taleplerine göre yönlendirmeye çalışmıştır.

Toplumun demokratik dönüşümünden yana olanlar kendi yaşamlarını ve doğa ile zorunlu olan ilişki ve etkileşimlerini demokratikleştirmelidir. Doğa tüm dinamizmi ve tutarlılığı ile direnmekte adeta insanları akıllı olmaya davet etmektedir. Doğa insan ilişkisinde insan ne derse desin egemen olan doğadır.

Her ne nedenle olursa olsun doğanın sunduğu ve güneşin sağladığı enerji ile mümkün olan yaşam hacmine yapılan her tahribat insan topluluklarını doğrudan etkilemektedir.

Ekolojik bir toplum olmak doğa ile olan ilişkilerde tek çözümdür. Ekolojik toplum öncelikle tüm faaliyetlerini doğa ile uyumlu bir biçimde yürütmelidir. Bu sırada da daha az enerji ve daha az malzeme kullanarak, karbon ayak izi bırakmadan dahası karbonsuzlaştırılmış bir toplum yaşamı ve ekonomi hedeflemelidir.

Kâr Amacıyla Yapılan Ekonomik Faaliyetlerin Tahribatı

Bir yandan sanayi kuruluşları ve konutlar doğayı işgal edip diğer canlıları kovalayıp bitkileri duvarlara ve saksılara hapsederken; doğal gaz, kömür ve petrol yakan taşıtlar, termik santraller ve kazanlar kentlerde kanser hastalarının sayısını ve ölümleri artırmakta; yönetenler dünyanın en büyük hastanelerine sahip

olmakla ve Türkiye'de çok başarılı kanser tedavisi yapıldığıyla övünmekte ve sonuç olarak Sağlık Bakanlığının açıklamasından geçen sene kanserden 100 000 kişinin öldüğünü ve 2014 de kanser hastaları sayısının 175 000 kişi artacağını öğreniyoruz…

Genelde karar vericiler nükleer silah malzemesi üretim tesislerinin atık ısısından elektrik üretmeyi hedeflemiş, doğal gaz anlaşmaları yapmış ve ülkemiz toplam 500 milyar dolarlık ya satın al ya öde esaslı doğal gaz anlaşmaları imzalamıştır. Deprem kuşağında yer alan ülkemizde 5 milyon konut jeotermal kaynaklarla ısıtılabilecekken Güney illerimiz dahil doğal gaz kullanmaya zorlanılmıştır.

Güneşin buharlaştırdığı ve bulutlarla yükseklere taşınan ve yağmur olarak tekrar yeryüzüne akan su molekülleri yeryüzünde tüm canlıların zorunlu bir ihtiyacı olup içme suyu ve tarımsal sulama için gerekli iken, çoğu yerde su ile toprağın birbirinden ayrıldığını, tarımla geçimini temin eden çiftçilerin yaşadığı topraklardan uzaklaştırılmasına neden olacak hidrolik santrallerin yapıldığını görüyoruz.

Oysa yapılması gereken ulaşım, barınma, sanayi ve tarım faaliyetlerinin bugüne kadar neden olduğu doğa tahribatını durdurmaktır. Yaşam çevresi mücadelesi mevcut doğa insan ilişkilerini ve etkileşimlerini tespit etmek ve doğa insan ilişkilerini karşılıklı birbirini tahrip etmeyen doğal haline dönüştürmeyi hedeflemelidir. Mevcut yaşam tahribatından ve doğal ekolojik yapının ortadan kaldırılmasından bugüne kadar görev yapmış tüm karar vericiler sorumludur.

Mevcut Karar Verme Mekanizmalarının İşleyişi

Var olan seçim sistemimize göre yerel veya genel seçimlerde aday olanlar toplumu etkileme imkanı olan kişi ve kuruluşlara seçimden önce söz vermekte ve seçilince de verdikleri sözleri yerine getirmek için çaba harcamaktadırlar. Bu verilen sözler henüz yerel ve ulusal Parlamentolarda konuşulup karara bağlanmadığından, doğal olarak yerelin ve o yerelde yaşayanların bilgi, beklenti ve taleplerini yansıtmamaktadır. Seçimler bittikten sonra 5 yıl boyunca Belediye Meclisleri veya TBMM devre dışı bırakılmaktadır. Eğer seçilenler yurttaşın dışındakilere 5 yıl ne derseniz yapacağım sözü vermişse, o zaman karar verici organlar sadece noterlik yani işi demokrasi kılıfına uydurmak durumunda kalmaktadır.

Bu sorunun çözümü siyasi parti kanununun iptali ve seçim sisteminin demokratikleştirilmesi ve seçim barajının kaldırılması ile mümkündür. Böylece her siyasi parti hakkına razı olacak ve aldığı oy kadar milletvekili veya Belediye Meclisi Üyesi ile temsil edilecektir. Doğrudur bu da koalisyon oluşmasını zorunlu hale getirmektedir. Koalisyon üyeleri birbiriyle konuşmak ve toplum için en doğru olan kararları almak durumundadır. Bu ise çevre, enerji ve iklim konuları dahil toplumun tüm sorunlarının TBMM de veya yerel yönetim Meclislerinde tartışılabilmesi demektir. İşte ancak o zaman siyasi partiler demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurları olma işlevine dönebileceklerdir.

Toplumsal maliyetleri 1990'lı yıllarda hesaplayan erken sanayileşmiş ülkeler doğal çevreye uyumlu davranmak zorunluluğunu kavradıkça daha az enerji ve malzeme tüketen teknolojileri geliştirmek zorunda kaldılar. Merkez kapitalist ülkeler kentleri yaşanabilir ve sürdürülebilir kılmaya çalışarak bir dönüşümü gerçekleştirmekte ve bunu yaparken de artık terk ettiği düşük verimli, kirli teknolojileri ihracat kredileri ile diğer ülkelere aktarmaktadır.

Aarhus konvansiyonu benzeri anlaşmalarla Avrupa Birliği düzeyinde halkın doğru bilgilere erişimi, yatırım kararlarına halkın katılımı ve adalete erişimi kural haline getirilmeye çalışılmaktadır. Bunu zorlayan en temel etken mevcut işleyişin yani sorundan yana davranmanın toplumsal maliyetlerinin artık devlet kasasından karşılanamaz boyutlara gelmesidir. Toplumsal maliyetler kirli teknolojilere dayalı yatırım kararlarının neden olduğu orman tahribatının, yok edilen tarımsal alanların, tarlada yitirilen ürünlerin, giderek artan sağlık harcamalarının maliyetler olarak yatırımın maliyetine katılmasıdır.

Demokratik Özerklik ve Yerinden Yönetim

Tüm toplumsal ve ekonomik sorunların çözümü için Kapitalist Dönüşüm yerine Demokratik Dönüşüm hedeflenmelidir. Bu hedefe doğru adım atılabilmesinin ön şartı ise toplumların özgür olması ve kendi kararlarını kendisinin verebilmesi ve toplumun dışarıdan yönetilmemesidir. Demokratik Özerklik sağlanmadan yerinden yönetimin koşulları oluşamamaktadır. Başka bir deyişle demokratik özerkliğin yaşam bulup kalıcı hale gelmesi Yerinden Yönetimin hayata geçirilmesini gerekmektedir. Demokratik Özerklik olmadan Yerinden Yönetim kanatsız kuşa benzer. Demokratik dönüşümden yana olanların yapması gereken demokratik özerklik mücadelesi sonuçlanıp toplumlar özgürleştiğinde doyasıya hayata geçirilecek yerinden yönetim altyapısının bugünden oluşturulmasıdır.

Demokratik dönüşüm ana gövdesi olan yurttaşlara dayanmalı, onlarla ve onlar için ekolojik bir toplumu temiz enerji, temiz kaynak, temiz malzeme ve temiz üretim ile gerçekleştirmeyi hedeflemelidir. Bunun için sadece inançlı olmak yetmemektedir. Ek olarak ilgili

ve gerekli olan tüm bilgiler derlenip toparlanmalı, sorun sistemli değerlendirilmeli ve demokratik dönüşümün olmazsa olmazı toplum bireylerinin bilgi, beklenti ve taleplerini katabilecekleri ve bunu sürekli yapabilecekleri bir katılım ve değerlendirme süreci oluşturulmalıdır. Sistemli değerlendirme söz konusu ülke, toplum veya yaşam hacmine bütünsel olarak bakabilmek ve sistem dışı etki ve kısıtları da dikkate alabilmek için bir enerji ekoloji ekonomi karar destek sisteminin kurulmasını gerektirecektir. Günümüz merkez kapitalist ülkelerinin gerçekleştirmek zorunda kaldığı kentleri yaşanabilir ve sürdürülebilir kılma çabası yerini ekolojik bir topluma bırakmak durumundadır.

Sorunla çözümü ayırt etmek ve çözümü savunmak ama önce çözümü üretmek gerekir Türkiye'nin sorunlarını tanımlayıp demokratik dönüşümü örerken, içinde tüm dünya nüfusu ile birlikte yaşadığımız, yeryüzünün doğal kısıtlarının belirleyici olduğunu ve sınırlarının zorlanamayacağını; bu nedenle de doğal kısıtların kavranması, izlenmesi ve değerlendirmeye katılmasının bir lütuf değil zorunluluk olduğunu unutmamalıyız.

Başka bir deyişle demokratik özerkliğin yaşam bulup kalıcı hale gelmesi Yerinden Yönetimin hayata geçirilmesini gerekmektedir. Demokratik Özerklik olmadan Yerinden Yönetim kanatsız kuşa benzer

Demokratik dönüşüm yerel olanla küresel olanın kapsam ve etkilerine göre birlikte ele alınması ile yerli yerine oturur. Küresel olarak hep beraber içinde yaşadığımız yeryüzünün bütününe bakmadan onu temel veri almadan yereldeki sorunlarımızı veya ekolojik toplum oluşturma amacıyla atacağımız adımları doğru olarak tanımlayıp uygulanabilir çözümler üretmemiz mümkün olamamaktadır.

Yerinden Yönetimler ve Özgür Yaşam Mekânları

İnsan-doğa ilişki ve etkileşimlerinde doğanın egemen olduğunu ve insanların eninde sonunda 'boyun eğen' ve her türlü faaliyetini (ulaşım, tarım, barınma vb.) doğanın kısıtlarına uyum içinde sürdürmek zorunda olduğunu kavramak bir toplumu oluşturmanın olmazsa olmaz ilk adımıdır.

Ayrıca kâr amacıyla yürüyen kapitalist yapıdan özgürleşebilmenin en etkin yolu veya aranan diğer bir özellik paylaşmak, el ele vermek ve insanca, özgürce ve barış içinde yaşanabilecek yerel toplumları kurmaktır.

İnsanlar doğal olarak kendilerinin tercihleri olmayan doğdukları toprağın, ailenin, topluluğun özellikleri ile büyümekte ve kendi kültürleri, doğru ve yanlışları ile karakterleri biçimlenmekte ve bütün bu özellikler sözünü ettiğimiz doğanın uyumlu davranmak zorunda olduğumuz kısıtlarının ürünü olarak belirleyici olmaktadır.

İnsan yaşamında doğduğu andan itibaren karşılaştığı irili ufaklı sorunları tanımlayarak ve bulduğu çözümleri biriktirerek mutluluğunu oluşturmaktadır. Ancak dış etkiler bir yandan da ürettiklerinizi öğütüp yok etmektedir. Ölüme kadar süren bu üretme-öğütme sürecinde her çözüm bulunan sorun yerini pek çok yeni soruna bırakmaktadır. Dolayısıyla sorun tanımlama ve çözme yaşam boyu süren ancak ölünce kurtulduğumuz bir insan faaliyetidir.

Yerinden Yönetim kentlilerin kendi yaşamlarını kendi bildikleri ve hatta sahip oldukları özelliklerini dikkate alarak tasarlayıp, geliştirip uygulayacakları bir yönetim biçimidir. Bunun alternatifi Uzaktan Yönetim ise yereldekilerin terbiye edilmesi ve kendi çıkarları için davranmalarının engellenmesi amacına hizmet etmektedir.

Kent dışından gelecek talep ve talimatlar doğrultusunda Uzaktan Yönetilen kentlerde insanlar ve onların faaliyetleri özgür olmadığı için Özgür Yaşam Mekânlarının oluşturulması da mümkün değildir.

Kentlerin kendi kaynakları ile kendi kendilerini yönetmesi kentleri özgürleştirecek, sorunların doğru tanımlanması ve uygulanabilir çözümler bulunması için tüm yerelin emeğinin değerlendirilmesi teşvik edilecektir.

Özgür Kent Yönetimleri ve Eko Kentler

Yurttaşlar ve toplumlar arası ilişki ve etkileşimlerin ortak ürün üzerine inşa edilmesi gerekir. Bu mekanizmanın kullanılmaması arzu edilen özgür kent yönetimlerinde özgür yurttaşın yaşayacağı yapının kurulmasını engeller. Demokratik dönüşümden yana olanlar, insanlar ve toplumlar arası ilişki ve etkileşimleri özgürleştirmek için uğraşmalıdır ve bunun yaşam boyu enerji ve çaba gerektirdiği unutulmamalıdır.

Demokratik dönüşüm için her sorun gibi çevre sorunlarının da tanımlanıp çözümlerinin bulunması, bulunan çözümlerinin bir yandan geliştirilirken bir yandan da toplumsallaştırılması gerekir.

Kapitalist düzen içinde sorundan yana olan karar vericilere çözüm önerileri sıkıntı verirken, Demokratik Dönüşümü hedefleyen ve çözümden yana olan yöneticiler için toplumsal sorunların tanımlanıp çö-

zümler bulunması paha biçilmez, talep edilen ve istenilen ürünlerdir.

Özgür Kent Yönetimlerinin oluşturulabilmesi ve Eko Kentlerin yaratılabilmesi için seçilecek belediye eş başkanlarının seçimler sırasında yurttaşla yapacağı müzakerelerde hem kendisini ve hem de yurttaşı Özgür Kent Yönetimlerine hazırlaması gerekmektedir. Yaklaşan yerel seçimler sırasında en azından Ekolojik Toplumun ne olduğu tartışılıp özümsenmeli ve yurttaşlar için bir beklenti haline dönüştürülebilmelidir.

Çözümden yana olan yerel yöneticilerden beklediğimiz kent sorunlarının kentte yaşayanlarla birlikte doğru olarak tanımlanması ve uygulanabilir çözümler üretilmesidir Yerel veya ulusal seçimlerden önce adaylardan hangisinin sorundan hangisinin çözümden yana olduğunun ortaya çıkması gerekmektedir.

Eğer bugünden başlayarak Eko-kent kavramını toplumun gündemine katıp konuşulur hale getirebilirsek; ekolojik toplumun mümkün olduğunu ancak uğrunda çaba harcayıp ete kemiğe büründürmek gerektiğini toplumsallaştırabilirsek; demokratik dönüşümden yana olduğu için birlikte olduğumuz yoldaşlarımızı da bu ürünü bekler ve siyasallaştırmaya hazır hale getirebilirsek; o zaman yerel yönetim seçimlerini iyi değerlendirmiş ve toplumda demokratik dönüşümün yeşerip gelişmesi için gerekli altyapıyı ve kapasiteyi oluşturmuş oluruz.

Ekoloji ve Eğitim

Ekolojik ekonomik topluma gidişte en önemli görev bugünün öğrencisi geleceğin yurttaşlarına yaşam ile ilgili (enerji, hava, su ve toprak kirliliği) bilgileri aktarmakla görevli eğitim emekçisi yoldaşlarımıza düşmektedir. Ekolojik bir toplumun kurulması ve sürdürülmesinde belirleyici katkı ve dolayısıyla bu gerçekleşemezse sorumluluk eğitim emekçilerinin olacaktır.

Öğretmenler kendi yaşam çevresini ve içine doğduğu aileyi korumak ve sağlıklı bir yaşam sürdürmesini sağlamak, toplumun demokratik dönüşümüne katılmak, ekolojik toplumun kuruluşunun önündeki engellerin tanımlanıp aşılmasına katkıda bulunmak için görevli ve yetkilidirler.

Kamu çalışanları olarak öğretmenlerin maaşı toplanan vergilerden ödenmektedir. Bu bize işimizi iyi yapma sorumluluğunu yüklemektedir. Öğretmenler bugünün öğrencileri ve geleceğin yurttaşları olan gençleri doğru bilgilerle donatmak ve bugünden geleceklerine sahip çıkmalarını sağlamak durumundadır…

Öğretmenler güncel kalmak ve ekonomik ekolojik toplumun kurulmasının önünde engel olan ve kâr amacıyla yürütülen insan faaliyetlerini belirlemek ve bunların önlenmesi için dünyada bugüne kadar geliştirilmiş olan çözümleri bilmek ve gecikmeden uygulanmasını talep etmek durumundadır. Doğaldır ki her yörenin doğal dengelere uyum gereği sorun tanımı ve çözümleri farklılaşacak ama esas olarak küresel doğa düzeni kapsamında bir bütünün parçalarını oluşturacaktır.

Toplumsal Olan Gençlik Demokrasiyi Savunur

Zerdeşt Baran

İnsanın bir yere ait olma istemi her zaman var olmuştur. Bu aidiyet ihtiyacı bazen bir inanca, bazen bir toprağa, bir gruba yahut bir topluma bağlılık gibi farklı şekillenmelerde de kendini gösterir.

Mekân ile birey arasında da belirli bir etkileşim söz konusudur. Adeta gizli bir güç bireyi yaşadığı mekanın derinliğine çeker, onu sarmalar, koru. Mekân o an var olandan daha ötesi; bir sezgi, anlam gücü, sonsuzulaşılamaz kutsal bir varlık olur.

Çeşitli mekânlar, insanlık yaşamında hep belirgin bir yer tutmuştur. Rif vadisi, Mezopotamya'nın uçsuz bucaksız ovaları, Yunan kıyıları, Mısır, Çin… İnsanlık için köşe taşlarından bazılarıdır. İnsanlık bazen Rif'te olduğu gibi yeni bir tür olarak tarih sahnesine çıkarken; bazen de Mezopotamya'daki gibi kadın öncülüğünde toplumsallaşmayı yaratabilme kabiliyetini gösterebilmiştir. Kadınla birlikte yerleşik hayata geçilmiş, tarım ve köy devrimi gerçekleşmiş, bitkiler ve hayvanlar evcilleştirilmiştir. Bu bağlamda ilk sözcüklerin dişil ağırlıkta oluşu tesadüf değildir. A ile başlayan dişil takı ar, av, ard, erd… şeklinde yaşamımızda en çok kullandığımız kelimelere dönüşmüştür.

İnsan ki yaratan ve özgür kılandır, gelinen aşamada en korkunç bir köle statüsünü yaşamaktadır. Zavallı, çaresiz, tepeden tırnağa bağımlı...

Yaşam göçebelikten hızla yerleşikliğe geçerken diğer kültürler de nasibini alıyordu. Bolluk ve bereket dönemleridir! Ağırlıkta yaşamın su kenarlarında birikmesi, hızlı nüfus artışı ve şehir denilen yapılanmaların açığa çıkışı, toprağın zenginliği ile yakından bağlantılıdır biraz da. Toprak daha zengin ve iştah açıcıdır. Yeni bir inşa olan kentlerin doğuş öyküsü gerçekleşiyordu. Mezopotamya'da: Ur, Uruk, Eridu, Lagaş, daha doğudaki Susa, kuzeydeki Nemrut, Ninova ve Dur Şarrukin… Gize, Abuşşir, Sakara, Teb, Muksor gibi eski Mısır kentleri Nil ırmağı boyunca kurulmuştu bile. İndus ırmağı vadisindeki Mohenco-Daro ve Ganj ırmağı vadisindeki Pataliputra en önemli Hint kentleri arasındaydı. Çin ve diğer ilk kentler için de benzer özellikler geçerlidir. Kentlerin oluşumu sadece zenginlikle açıklanabilecek bir olgu değildir elbette. Kaldı ki ilk dönemler keskin bir sınıflaşma da yoktur; ezen-ezilen, sömüren-sömürülen ilişkisi kalın çizgilerle bu denli birbirlerinden halen ayrılmamıştır.

Kadın-erkek arasındaki çelişkiler, ilk yoğun yaşanandır. Çelişkiler önce tanrılar ve tanrıçaların savaşımında kendini gösterir. Uruk'un Eridu'ya karşı mücadelesi destansıdır. İnanna ve Enki şahsında kadın-erkek mücadelesinin güçlü somut örneği vardır. Aralarında kıyasıya bir mücadele yaşanır. Dönemler farklı olsa da öz aynıdır. Babil döneminde, Marduk ve Tiamat arasında savaş giderek derinleşir ve oğul Marduk, Tiamatı öldürür. Bu dönemde savaşlar daha çok ideolojiktir. İkna-hile-aldatma savaşın temel argümanlarını oluşturur. Rahibin analitik zekâsı ve kent inşacılığı, tanrılar adına insanların çalıştırılması, zigguratlarda eğitilmesi, teknikte ilerleme ve yönetim. Kentin sadece zorla kurulmadığı açık. Bir medresede çalışma, tanrı adına yapılıyordu ve kutsal görülüyordu. Korku ve zordan ziyade daha çok ikna ve inandırıcılığa dayandığı varsayılmaktadır.

Kentlerin zaman içerisinde sömürünün merkezi durumuna dönüşmesi, aslında uygarlıkla birlikte yapılmak istenenin bir sonucudur. Tanrılar savaşırken

belki de yeryüzünde daha korkunç savaşlar planlanıyordu. Giderek insanlığa beşiklik eden yerler bir bir talan ediliyordu. İnsanlar katlediliyor; hayvanları, doğası, kültürü, maddi ve manevi dünyası ile doğa, bir bütün yok oluyordu. İdeolojik savaşlardan gerçek savaşlara geçiş dehşet oldu. "tanrılar adına savaş, tanrılar arası savaştan daha korkunç olmaya başlamıştı bile."

Fernand Braudel'in bellek ve Akdeniz adlı eserinde Mezopatomya üzerine yapmış olduğu değerlendirme çarpıcıdır: "Mezopotamya doğarken periler onu komşularından korumayı unuttuklarından, bu diyar hiçbir gün soluklanıp rahata erememiştir. Nehirler arasındaki bu ülkenin tarihi çoğunlukla dramatik niteliklere bürünen kesintilere uğrayıp durmuştur. Tevrat, yeryüzü cennetinin mekanı olarak Mezopotamya'yı gösterir. İnsan doğasına aykırı köydeki göçebeler veya yüksek yörelerden gelip göçen boş mideli insanlar, Mezopotamya'nın tarlalarına ve bahçelerine akın edip dururlar. Kendi yağında kavrulabilen bu talihli bölge, herkesin ele geçirmeye ve payına düşeni almayı düşlediği bir meyvedir..." Elbette savaşlar, sadece bu bölgede yaşanmadı. Mısır'ın çöllerinden, Ganj nehri kıyılarına, Çin içlerine dek uzanan bir savaş söz konusudur. Asur insan kellerinden kaleleriyle övünür. Kentler, direkt iktidarların merkezi haline gelir. Mimarisinden, çevre düzenlenmesine, tüm alt ve üst yapı kurumlarına dek kendini açığa vuran tek bir şey vardır: İktidar...

Uruk'tan başlayan kent oluşum ve çoğalımları bir zincir gibi birbirine bağlılık arz eder. Hemen her uygarlığın bir 'Uruk'u vardır. Bu tesadüfi bir husus değildir. Kent diyalektiğidir.'der, son savunmalarında sayın Öcalan ve ekler;

"Mezopotamya'da Uruk sitesiyle başlayan kentleşme, sınıflaşma ve devletleşmeyle nasıl ilk adımını, Fenike ve İyonya'daki ticaret ve kentleşmeyle ikinci dev adımını atmışsa, bu sefer üçüncü büyük adımını tüm adı geçen koşullarla ideal hale gelen İtalya, Hollanda ve İngiltere coğrafi mekânında büyük ticaret, kentleşme, dünya çapında genişleyen pazar üstü ve karşıtı olarak kapitalist ekonomiye kalıcı zafer temelinde atmıştır. Halen ABD önderliğinde yaşanan da bu gerçekliktir."

Kent, sadece kötülük mü üretir? Var olan kentlerde yaşamak mümkün değil mi?

Biliyoruz ki artık "kentleşme sadece bir bölgenin bütünlüğünü değil, insan ruhunu da zehirleyebilir"(1) Oysa ilk kent inşalarında, içindekilerin doğayla uyum içinde yaşadığı, insanın öz bilincini keskinleştiren kurumlar yarattığı, akılcılığı koruduğu, duygusal zeka ile de belenen bir kültür oluşturduğu, bireyselliği geliştirdiği ve kurumsal özgürlük şekilleri yarattığı, benzeri görülmemiş derecede insani, etik, ve ekolojik bir yerleşimlik esas olmuştur.

Kent-devlet-uygarlık tanımlamaları Kapitalist Moderniteyle asıl anlamlarından uzaklaştırılarak muğlaklaşmıştır. Uygarlığa atfedilen (Hâkim sistem haline gelmiş olduğundan ötürü, uygarlık, propagandası çok yapılmış bir sözcüktür. Sözcük 'şehirleşme', 'sivilleşme' anlamındadır.) Medeni, modern, centilmen, rasyonel, düzenli, kibar, güzel, hesaplı, planlı, güvenli, barışçıl vb. gibi sıfatlar gerçeği yansıtmamaktadır.

"Uygarlığın manevi dünyasında doğa, çevre, toprak hep hakir görülür." Aslında bu yaklaşım ideolojiktir. Zıddına geliştiği tarım-köy toplumunu aşağılamak ve kolayca yönetmek içindir" der, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan.

Kentlerin özü giderek kapitalizmle değişti. Kanser gibi büyüyen kentler tamamen kırlardan koptu. Kırlar artık milyonluk kentleri besleyemez duruma geldi. Nüfus o kadar arttı ki devasa boyutlara ulaştı. Kısa bir istatistik bilgi, gerçeği gözler önüne sermektedir. 17.yüzyılın ortasında nüfusu 450 bin kişiye ulaşan Londra,18.yüzyılın ortasında 750 bin, 19 yüzyılın ortasında da 2 milyon 800 bin kişiye varan bir büyüme yaşadı. Londra'nın nüfusu 20 yüzyılın ortasında 8 milyon 200 bin kişiye ulaştı. Benzer biçimde New York'un nüfusu 1800 yılında 80 bin kişi iken, 1850'de 670 bine, 1900'de de 3 milyon 400 bine çıktı. Bu kentin 1950'deki nüfusu ise 7 milyon 900 bin kişi olarak belirlenmişti. Öteki Avrupa ülkelerinde de benzer bir gelişme söz konusuydu. 1871 yılında 830 bin kişilik bir nüfusu olan Berlin, 1933'te 4 milyon 200 bine çıkmış, aynı yıllarda Hamburg'un nüfusu 230 binden 3 milyon 800 bine yükselmişti. Bu durum diğer tüm dünya kentleri için de geçerlidir. Nüfustaki artış, küreselleşme ile birlikte at başı ilerlemiştir. İstanbul ve diğer Kürt kentleri içinde, özellikle Amed, Wan, Batman'da… biraz farklılıklar içerse de genel olarak aynıdır. Zorla yakılan köyler ve bilinçli geliştirilen politikalar sonucu halk göçe zorlanmıştır. Sömürülen bir ülke gerçekliği var. Fakat hepsinden daha insanlık dışı olan zihinler ele geçirilmek istenmesidir. Bir halk belleksiz-kültürsüz-zihinsiz kaldı mı orada soykırım var demektir. Hem de soykırımların en korkuncu olan: Kültürel soykırım!

Dünya genelinde kentleşme artınca çeşitli krizler de açığa çıkmıştır. Krizler, sadece çevresel anlamda yaşanmıyor. Emek-değer yitiminden, tüketimin korkunç boyutlara vararak insanı robotlaştırdığı, topraktan ve yaşamdan manevi olarak kopardığı bir gerçeklikten bahsediyoruz. Evrensellik adı altında, yerellikten kopan, özünü unutan bir gerçeklik… İnsan ki yaratan ve özgür kılandır, gelinen aşama da en korkunç bir köle statüsünü yaşamaktadır. Zavallı, çaresiz, tepeden tırnağa bağımlı…

Sofrada yediğimiz ekmek dahi bu toprakların ürünüdür. Binlerce yılın biriktirdiği, bilinç, emek ve tecrübe vardır içinde. İlk dil-tarım devrimlerin gerçekleştiği ve toplumun inşa edildiği mekânın adıdır bu topraklar. Şimdi bu mekânlar, adeta bir vebadan kaçılırcasına terk ediliyor. Neden bu büyük çarpıtma, alt-üst oluş!

Mekân, insanı manevi olarak kendine bağlar. Mekânın kelime kökeni Arapçadan gelmektedir. Beled'in Arapçada mekân, belediyenin de mekânla ilgili olan anlamında olması tesadüf değildir. Kentlerin bu kadar sorun olması daha fazla belediye ve yönetim konularını ön plana çıkarmaktadır. Fakat asli ve taliyi birbirine karıştırmamak gerekir. M. Bookchin bir söyleşisinde:

"Belediyeler yüzeyi gerçek politik hayatın arenasını meydana getirirler; ama hiç bir belediye "özerk" [ing. autonomous, müstakil] olamaz. Özerklik bir efsanedir --bunu başaramazsınız, çünkü her bir insan tüm diğerlerine bağımlıdır ve her bir belediye tüm diğerlerine bağımlıdır" derken haklı bir gerçekliği dile getirir. Bağımsızlık diye bir şey olamaz. Esas gerçeklik daha az devlet daha çok toplum esprisinde, toplumun politik alanını geliştirmek olmalıdır. En nihai amaç, eninde sonunda toplum olmalıdır. Toplum bireyin var oluş koşuludur. Toplumu güçlendirtmek için de; Kent meclislerinin inşasına, kooperatif ve birliklerin çoğaltılmasına, köy-sokak-mahalle şehir komünleri vs. kurulması ve çalıştırılmasına ihtiyaç vardır. Toplumun parçalanması ile yüz yüzeyiz ve böyle giderse insanlık adına bir şey kalmayacak!

Küreselleşmenin, insan topluluklarını marjinal duruma düşmesine yol açan kuşatması, bizleri yeni arayışlara itmiştir. Yerellik, şimdi çağcıl yaşamın yeniden düzenlenişinde demokratikleşme mücadelesinin önemli bir zemini ve alanı olmaktadır. Yerel kimliklerin, eski-geleneksel ve modernist zihniyet tarafından gerilikle neredeyse özdeş tutulması konumu, çağcıl gelişmeler eliyle demokratik görevler ve anlamlarla yüklenmiş bulunmaktadır. Belediyelerin önemini vurgulamıştık. Tekrardan M. Bookchin'le devam edecek olursak: "En önemli sorun, insanların güç kazanacağı [erke sahip olacağı] bir şekilde toplumun yapısını değiştirmek. Bunu yapmanın en iyi yeri ise, yüz yüze demokrasi yaratma fırsatına sahip olduğumuz belediyelerdir --şehir, kasaba ve köy. Yerel hükümetleri, insanların yaşadıkları ekonomi ve toplum hakkında tartışabilecekleri ve kararlar alabilecekleri halk meclislerine dönüştürebiliriz. Bir komşu şehir ya da kasabada iktidara gelirsek [erki elde edebilirsek]; bütün meclisleri konfedere hale getirilebilir ve sonra da bu kasaba ve şehirleri halk hükümetine konfedere hale getirebiliriz --(sınıf yönetimi ve sömürünün bir aracı olan) devlet değil, halkın erke sahip olduğu bir hükümet. İşte bu pratik anlamda benim komünalizm diye adlandırdığım [şeydir]."

Tabandan demokrasinin gerçekleşmesi, her bireyin kendini özne görmesi, iradeleşmesi ve katılım göstermesi demokrasinin de temel ilkesidir. Belki pratikleşmesi zaman alacaktır. Karşısında binlerce yıllık devletçi zor aygıtın tepeden tırnağa baskıcı ve hiyerarşik örgütlenmesi ile halkları esir alma gerçekliği var. Bazen baskı ve zor aracını kullanırken bazen de hipnoz yöntemlerle bireyi sisteme bağlar. Bireyler içinde, en fazla kendine bağlamak istediği kesimin başında gençliğin gelmesi tesadüf değildir. Gençlik her zaman sistemin yedek gücü yapılmak istenmiştir.

"Özgürlüğe yürüyen bir gençliği tutmak zordur elbette. Gençlik sistemlerin başına en başta bela olan kesimdir. Tarih boyunca bu çok iyi bilindiği için, eğitim adı altında gençlik kurban edilmekten tutalım, akla hayale gelmez uygulamalara tabi tutulmuştur. Hiyerarşik toplumun yükselişinde kadından sonra gençliğin bu duruma düşürülmesi belirleyici rol oynar. Gençliği kontrole alan düzenin kendini en güçlü hisseden düzen sayması boşuna değildir. Daha sonraki devletçi toplum sistemlerinin tümü gençliğe benzer bir uygulamayı dayatacaklardır. Zihni böyle yıkanan gençlik her işe koşturulabilir. Savaş dâhil en zor işi meslek edinebilir. En önde tüm zor işlere sürülür."(2) Köylerin talanı, vahşet uygulamalar; giderek kır-kent çelişkilerini derinleştirmiş ve doğa kendini sürdüremez olmuştur. Milyonluk kentleri değil 10 yıl, birkaç yıl dahi beslemek mucizedir. Nüfus artışı korkunç olmuştur. Peki, neden? Bu aşamaya sadece zor olgusuyla mı gelindi?

Zor olgusunun bazı şeyleri açıklamakta yetersiz kalacağı açıktır. Öncelikle sistem kendini çekici kılmakla işe başlar. Ruhları ve beyinleri satın alır. Eğlence merkezleri, üniversite kampüsleri, stadyumlar, parklar, hastaneler, yüksek binalar, müzeler, tiyatro, sinema salonları… Bir kentin olmazsa olmazlarıdır. Özü eğitim, spor, aydınlanma yerleri olması gerekirken, cehaletin, köleleşmenin, tüketimin, metanın merkezlerine dönüşmüştür. Şehirleri küçük bir devlet olarak ele aldığımızda, devletin sürdürdüğü asimilasyon, soykırım politikalarının ilk elden uygulayıcıları olduğunu görürüz. Nasıl ki ilk dönem rahipleri hile ve aldatmalarıyla kenti asıl işlevinden uzaklaştırmışsa, aynı yalan biraz biçim değiştirerek devam etmektedir. Hem de hızından hiçbir şey kaybetmeden! Eskinin rahipleri, bugünün üniversite hocaları olmaktadır. Biçim farklı öz aynı. Devlet, tüm vahşetiyle devrede… Kürdistan şehirleri için bu durumu daha net söyleyebiliriz. Mantar gibi türeyen internet cafeler, Üniversite kampüsleri, eğlence merkezleri, kentlerin bir gerçeği

olmuştur. Hedef kitlesinin gençlik oluşu sadece tüketim olgusuyla açıklanamaz. Bir boyut belki bu olabilir; fakat bütün gerçeği vermez.

Sanayileşme ile birlikte kentlerde iş gücüne büyük gereksinim duyuldu. Gençlik kitlesinde "şanslı" olanlar işçileşirken, diğerleri yedekte, işsiz orduları içinde, hazırdır zaten. Ve böylece "şanslılar" işini kaybetmemek için daha fazla çalışır... Gençliğin görevlerinden bir diğeri Milliyetçiliğin vazgeçilmezi, sömürünün meta gaspçılığıdır. Ulus-devlet ve hakim ideoloji olan milliyetçilik, şehirlerde çağın dini olurken, gençlik savaşlarda hep aranan iyi bir asker oldu. Dinde sorgusuz mürit, maçlarda holigan, inşa edilen gerçeklerde sistemin metası, alım-satım eşyası, reklam aracı…

Kısaca gençlik kendi kimliği dışında her şey olur. Tarihsel bütünlük içinde açıklandığında gençliğin fiziki bir olay değil toplumsal bir olay olduğu görülecektir.

Kapitalizm, toplumu yaratmış olduğu iki büyük diniyle teslim almak istedi:1-Milliyetçilik 2-Liberalizm. Tabii dönemlere göre etkinliği farklıdır. Toplum içinde en fazla zararı gören ise gençlik olmuştur. Bu nedenle gençlik savaşlarda kırılan, ölendir hep; sahte hayallerle tüketilen bir enerjidir: boş ve amaçsız. Tarihsiz ve geleceksizdir! "Özgürlük" An'a sığdırılmaya çalışılır. Oysa asıl gerçeklik gençliğin, en fazla toplumsal olduğudur. Geçmişten kopmamıştır daha ve geleceğe güvenle bakar. Geçmiş ve gelecek arasında bir köprüdür yani. Direnir toplumun parçalanmasına. Belki de bundandır en fazla grupçuluk oluşturan kesimin başından gençliğin gelişi. Her zaman bir arkadaş ortamı vardır. 12 Eylül'le bu toplumsallık parçalanmak istendi. 3'S'lerle, sanalla, uyuşturucu ve daha birçok yöntemle bireycilik geliştirilmek istendi fakat başarılı olunmadı.

Sistem, en çok gençlikten korkar. Gençlik bir nevi duygu bombasıdır! Eskiyle yetinmeyen yeniyi bulmaya çalışan bir arayışçı, değiştiren ve dönüştüren devrimcidir. Kolay kolay köleliği kabul etmez. Ruhu akışkan ve özgürdür. Toplumsal olabilmeyi başardığında önünde hiçbir güç duramaz. Bundan korkulduğu içindir ki cezaevlerine konulur, asimilasyon merkezlerinden geçirilir. Her türlü fiziki ve kültürel soykırımlara tabi tutulur…

Toplumsal inşalarda gençliğin rolü belirgindir. Yerel demokrasilerin inşasında gençliğe dayanmayan hiçbir sistemin başarı şansı olamaz! Gençlik bir toplumun geleceğidir, kimliğidir.

Demokratik yerel örgütlenmelerde ahlaki-politik-entelektüel görevlerini yerine getirirken gençlik;

Sistem içileşmeye düşmemelidir. Sistemin zihniyetinden kopuş, temel slogan olmalıdır.

Bireyselliğe karşı toplumsallığı esas alan, parçadan ziyade parça-bütün ilişkisine dayanan ve insanı tarih-şimdi ve geleceğin yarattıkları olarak gören, ekolojik-canlı bir doğa ve kültür görüşünden hareketle, emeği ve yaşamı bütün canlılar için kutsal sayan bir hakikatin temsilcisi olabilmelidir.

Kentin tüm tek tipleştirici, soyut, parçalayıcı, gri tondaki olumsuzluklarına karşı; farklılıkları gözeterek, bütünleyici, çoğul ve canlı bir bileşenin öncülüğünde yer alabilmelidir. Çalışırken yaratan, yarattıkça kendi bilincine varan ve özgürleşen birey; maneviyatın gücünü anlar. Kentler daha çok maddidir ve olmayan manevidir. Maneviyatın temelinde ise aşk vardır. Yani başkaları için, başka şeyler için ölebilmek. Toplumsallığı inşa ederken ya da savunurken emeğin kutsallığından şüphe edilebilinir mi?

Bir kent meclisi içinde yer alırken, bir kooperatif çalışması yaparken ya da bir mahalle-sokak komününü örgütlerken de büyük bir heyecan ve aşkla işe koyulabilmelidir. Toplumsallık için ortaya koyulan emek hiçbir zaman boşa gitmez. Her canlı kendi toplumunda anlam ve his kazanır. Kapitalizm, ekonomi karşıtıyken ve gerçek üreticiler olan kadını, işçileri, köylüleri, gençleri dışlarken; Demokratik toplum bütünlükçü ve kapsayıcıdır. Toplumsallığı esas alan his, her zaman en büyük anlam gücüne erişir. Demokratik-yerinden yönetimlerde, demokratik modernitenin kurumları, zihinleri ile birlikte bir an önce oluşturabilinmelidir. Çevre-ekoloji kurumlarından, kültür-sanat merkezlerine; dil-edebiyat okullarından, sağlık, spor tesislerine dek geniş bir yelpazede kurumsallaşmaya ihtiyaç vardır. Yerinden demokrasinin gelişmesi için kurumlaşma önemlidir. Tabi öncelikle maddi ve manevi birliktelik sağlanmalıdır. Zihin; manevi, anlam, enerji, özgürlük bilinci olurken; kurumlar daha çok maddi yapısı olmaktadır. Yapısallık-işlevsellik birbirini ancak o zaman tamamlar.

Gençlik duygu bombasıdır denilirken duygusallığından bahsedilmiyor. Duygusallık zayıflıktır! Duygu ise yüce şeyler için yaşamak ve mücadele vermektir. Bin yılların uygarlığı, kent-sınıf-devlet örüntüsüyle günümüze dek varlığını sürdürdü. Gelinen aşama yolun sonudur. Tüm kötülükleri ile birlikte uygarlığı, tarihin çöp sepetin atma vakti gelmiştir. Yerinden yöneten ve herkesin karar aldığı, katıldığı, farklılıkların özgürlük olduğu ve farklılıkların bütünlük içinde temsilini bulduğu sistemi inşa ederken, gençlik bir kez daha tarihi görevlerle yüz yüzedir.

Yararlanılan Kaynaklar

1) Murray Bookchin, Kentsiz Kentleşme, çev.: Burak Özyalçın, Ayrıntı Yay. 1999, s.15.
2) Abdullah Öcalan, Bir Halkı Savunmak

Devlete Muhtaç Olmaktan Çıkmak

Aslı Doğan

Devletin topluma olan yeterliliğini ve yetersizliğini anlayabilmek için düşüncelerimizi biraz da 'muhtaç ve muhtaçlık' kavramlarına yöneltebiliriz. Muhtaç olmayı doğuran nedir diye sorduğumuzda, ihtiyaçların karşılanmaması ve başkasının karşılamak zorunda kalmasıdır. Buradaki 'başkası' ve 'zorunda' kavramları devletin toplum üzerindeki tahakküm şifreleridir. Devletin uzun geçmişi bizlere, bu şifrelerin çok karmaşık ağlarla örüldüğünü gösteriyor. Devletin, kutsallıklarla sarılıp sarmalandığı, toplumun rızasına dayanmadığı, ben merkezci ve iktidar güdüsü ile fiziki ve kültürel soykırımlar yaptığı, ekonomik araçlarla emeği değersizleştirdiği bilinen en çarpıcı yönleridir. Bilinen bu çarpıcı yönler ulus-devlet zihniyetiyle daha da katmerleştirildi. Devletin hakimiyetindeki ortak uluslar mozaiği yerine, tek bir ulus modeli oluşturuldu. Bu modelin ideolojisi; milliyetçilik, cinsiyetçilik, dincilik ve bilimciliktir.

Devleti bu kadar kamu yararının dışına çıkaran nedir? Eğer amaç, "hizmet" ve "koruma" ise, bu kadar kriz ve kaos neyin nesidir. Kriz ve kaosların nedenleri, ulus devletin ideolojisi ve kendini pratikleştirdiği kavramlardır

Devlet karşısında "devletsizlik" söylemleri, hep aynı kaygıların polemik sınırlarında kalmaktadır. Ulus devlet tarafından yaratılan "devlet baba" kutsallığı, güvenlik fobisi ve devlet kapısında iş tutma gibi kaygılar, toplumu ve bireyleri devlete sarılmaya sürüklemektedir. Bu inandırılmışlık ve biat kültürü adeta sahipsiz kalma korkusuna götürüyor. Yine devletsizlik bağlamında devleti yıkmak ama yerine bir şey koyamamak da toplumların yararına olmadığı, "zamanla çürümeye yol açtığı" söylenen gerçeklerden biridir. Neticede bu devletli ve devletsiz hallerin, toplumun ihtiyaçlarına cevap olmadıkları yüksek sesle dile gelmektedir. Tam da bu noktada çarpıcı olan, toplumun sorunlaşan ve hastalıklı yönlerini tedavi etmekten ziyade "devlet tedavisinin" ağırlaşan hastalıkları daha da kötüleştirdiğidir. Yenilik ve restorasyon adına girişilen hamlelerde ise, zamanı ve durumu kurtarmaya dönük olduğu, toplumların ihtiyaçları, refahlarına ilişkin özde bir değişim yenilik yapılmadığı çokça ifade edilmektedir.

Devletin bireyle ilişkisi bağlamında, Proudhon'un Devletin "İş rahatsızlıkları" tanımı, devletin sistematik sömürü ağını açıkça gözler önüne seriyor: "Kamu menfaati bahanesiyle ve umumi çıkarlar adına kullanılmak, tekelleştirilmek, gasp edilmek, sıkıştırılmak, aldatılmak, soyulmak demektir; ve daha sonra da en ufak bir direniş gösterildiğinde veya en ufak bir şikayette bulunulduğunda baskı altına alınmak, cezalandırılmak, boğulmak, hapse atılmak, yargılanmak, vurulmak, karalanmak, tacize uğramak, takibe alınmak, dövülmek, sınır dışı edilmek, satılmak, ihanete uğramak demektir; ve hepsinden daha kötüsü alay edilmek, dalga geçilmek, eğlenilmek, rencide edilmek, onuru kırılmak demektir. Bu yönetimdir. Bu onun adaletidir. Bu onun doğruluğudur." Proudhon'un bu kavrayışı insanı devlet gerçekliği karşısında nefessiz bırakıyor. Peki, tüm bunlar karşısında nelere muhtaç kılındığımızın farkında mıyız?

Devleti bu kadar kamu yararının dışına çıkaran nedir? Eğer amaç, "Hizmet" ve "Koruma" ise, bu kadar kriz ve kaos neyin nesidir. Kriz ve kaosların nedenleri, ulus devletin ideolojisi ve kendini pratikleştirdiği kavramlardır. Ulus devleti sorgulayıcı ve alternatifli bir karşılaştırma ile ele almak gerekmekte-

dir. Alternatifli bir karşılaştırma yapacaksak öncelikle çıkış noktamız demokrasi olmalıdır. Neden demokrasi? Demokratik uygarlık tarihi boyunca, halkların direniş damarı demokrasi kültürüdür. Demokrasi kültürü; sorunları karşıtlaştırmadan çözen yeteneği, farklılıkların birlikteliği, gönüllü katılım ve ortak vicdan gibi insanlık değerleri ile toplumları birleştiren zihniyettir. Uygarlık ve ulus devlet zihniyeti demokrasi karşıtlığıyla; ulus, toplum, birey, kadın, erkek, doğa, ekonomi, modernite, sosyalizm ve özerklik gibi kavramları anlamsızlığa uğrattı. Ulus devletin anlamsızlaştıran öteleyen, ayrıştıran, tekleştiren ve tekelleştiren tahakküm ve dayatmalarına karşı, demokrasi ve demokratik karakterlerin güçlü oluşması, oluşturulacak alternatifin cevheridir.

Ulus devletin, demokrasi karşısına diktiği kavram ise iktidardır "Devletin ruhu iktidardır" dersek yerinde bir tanım olacaktır. Devlet gerek iç mekanizmalarında, gerekse topluma bakış açısında, üstünlük, tahakküm ve baskı ruhu ile kendini var etmektedir. Hedefine ne koymuşsa orantılı-orantısız, iktidarın malzeme çantasında olan yönetim, politika, hukuk, parti, ekonomi ile elde eder.

Ruhsal tatminsizlik gasp, sömürü ve savaşları doğurdu. Erkek aklı ilk hırsını ve rekabetini ana-kadın toplumu üzerinde denedi

Devlet ile demokrasi kavramlarının içiçeliği ile çok karşılaşırız. Asıl farkındalığın tam da bu noktada oluşması gerekiyor. Devletin kendini en çok gizlediği ve çelişkilerini yumuşattığı yer demokrasi kavramının kendisi olmaktadır. Hiç uzağa gitmeden şu 12 yıl içinde Kürt halkının siyasal partilerinin kapatılması ve parlamentoya girmemesi için devlet tarafından sergilenen yargı, yürütme ve yasama engellemeleri, yine toplumun toplantı, gösteri ve yürüyüşlerle ortaya koydukları itirazlara; öldürme, yaralama, gazla boğma ve tutuklanmalarla cevap verilmesi, devlet-demokrasi hakikatini açıkça ortaya koymaktadır.

Ulus devletin ideolojisi milliyetçilik olarak tanımlanmaktadır. Milliyetçiliğin "milli" si bir ulusa özgün olan demektir. Tarih bize ulusların milliyetçiliğe düşmeden çoklu ulus halinde yaşama deneyimlerinden epey veri sunmaktadır. Çoklu ulus yaşamlarını yerle bir eden ulus devlet, kendi ilanının ilk adımında, "milli"leri fiziki ve kültürel kırımdan geçirmekten çekinmemektedir. Böylece toplumsal yarılma tek "milli"nin ırkçılığı ve saf kanlılığı üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu ideoloji her şeyi "benim"leştiren bir zihniyettir, ya bencilce ötekileştirmek de ya da herkesin ve her şeyin sahibi olma tatminsizliğindendir. Ulus devletin bu merkezi ve tekçi yöntemlerinin ilk ayağı; fiziki katliamlarla yaratılan korku ve sindirme iken, ikincisi; yabancı dil ve eğitime mahkum etmek yoluyla kültürel asimilasyondur. Özellikle milli marş, milli eğitim, milli bayramlar, milli askerlik, milli televizyonlar ve bayrak tapınçlığı ile sürekli ya da sistematik olarak senin , "sen" olmadığına dair dayatılan kimliksizleştirme dersleri ne kadar küçümsenebilir ki!

Ulus devletin milliyetçilik ideolojisine alternatif olarak Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın "Rönesans" niteliğinde olduğunu belirttiği Demokratik Ulus zihniyetini yazımızın odağına koyuyoruz: " Demokratik Ulus; toplumsal ilişkileri yeniden demokratikleştiren, uzlaştırıcı, barışçı ve hoşgörülü kılar. Öncelikle şiddet yüklü toplumsal algıları, doğru bir toplumsal bilinçle yumuşatıp insancıl (akıllı ve duygulu empatisi olan) kılar. Şüphesiz bunda şiddet içerilmiş sömürü ilişkilerinin tümü ortadan kaldırılmasa bile, epey azaltılarak daha eşit, özgür bir toplum olanağını gerçekleştirir" Burada ön plana çıkarılan toplumun kendisidir. Toplumun, demokrasinin temel karakteri çerçevesinde kendi yaşamını, özgürlüğünü, iradesini, rahatsızlıklarını, ihtiyaçların, önerilerini tartışma kültürü ile politikaya dönüştürmesidir. Demokratik ulus, ahlaki-politik toplumun, özyönetimin temel taşıdır. Devlet yönetimleri; işleri ve sorunları erteler, kendinde merkezileştirir ve çözümsüz bırakır. Devletin yaptığı politika değil idare etmedir. Ulus devletin, politize, apolitik, popülist ve politik düşünce-davranış kalıpları, demokratik ulusun ahlaki ve politik özüne terstir. Demokratik ulus "yönetimi kutsallaştırılmaz. Basit bir yönetim olgusu olarak günlük yaşamın hizmetindedir" Uzun sözün kısası; özyönetim değerlerini, toplumun hizmetine dürüst ve adaletli uyguladıklarında toplumsal ahlakın teminatıdırlar.

Tıpkı devletin kutsallığı ve vazgeçilmezliği gibi kutsal ve vazgeçilmez olarak ele alınan bir diğer olgu da hukuktur. Yazılı hukuk devletin en güçlü kaynağıdır. Acaba Hammurabi neden yazılı yasalara ihtiyaç duydu? Hukuk yasalarını temelinde yatan korku, irade kırma ve denetim altına alma; kulak-dil-el kesme, toplum dışına atma, öldürme gibi cezalandırmalarla doğdu ve amacı iktidarı sağlama almak, korumaktır. Bu yasaların sertliği bir nevi devlet iktidarının ve dokunulmazlığının savunma kalkanı rolündedir. Ulus devlet kendini yaşatabilmek için yaşamın bütün alanlarını kurallar yığınına bağlar. Mevcut yazılı yasaları daha da kapsamlaştırarak ve anlaşılmaz kılarak, asla değiştirilmeyecek ebedi yaşayacak kurallar olarak

toplum ve bireyin karşısına diker. Ulus-devletin; tıp, ekonomi ve benzeri alanlarda olduğu gibi, hukuk alanındaki dili de toplumsal bir dil değildir. Devlet hukuk dilini bilinçli bir şekilde anlaşılmaz kılarak halkı savunma gücünden yoksun bıraktığı gibi halkı kendisine muhtaç hale getirmektedir. Öyle ki halkı yabancı bir dil ile yargılanmakta, cezalandırılmakta ama kendini savunamamaktadır. Üstüne üstlük çoğu yerde anadili de yasaklayarak tümden dilsiz ve savunmasız bırakmaktadır. Böylece ulus-devlet hukuk karşısında herkesin eşit olduğunu iddia etse de bu eşitlik hiçlikteki eşitliktir. Bu hiçliği kabul eden ve etmeyenler arasında bir zihniyet ve tutum ayrımı başlar. Kabul edip tabii olanlar her söylemin, davranışını, tavrını resmi ideolojiye göre ayarlarken, hiçliği reddedip tabii olmayanlar eşkıya, asi, kanunsuz, terörist… görülüp hedefe konulurlar.

Devlete muhtaç olmaktan çıkmanın en somut pratiğini gösteren Rojava devrimi, çok iyi izlenerek anlaşılmalıdır. Bu devrim adeta kapitalist modernitenin alternatifi olan demokratik modernitenin ilk uygulama alanıdır

Devletin hiçselleştiren hukuku karşısında, bir toplumun varlığını, özgürlüğünü ve öz savunmasını güvenceye alacak yasalara ihtiyaç vardır. Bu yasalar, demokratik ulus bireylerinin kendi amaçlarına, ölçülerine, ilkelerine ve planlarına dair oluşturdukları sözleşme ve kararlaşmalardır. Bu sözleşme gönüllülük temelinde karşılıklı yükümlülük altına girmedir. Bu sözleşmenin ihlali durumunda, toplum kendi yasalarının iç mekanizmalarını işletir.

Ulus devlet için hukuk nasıl vazgeçilmez ise siyasi partiler içinde aynı durum geçerlidir. Çünkü ulus devletin daimi varlığı siyasi partilerin sırtında yol almaktadır. Halkın çıkarını ve ihtiyacını devlet karşısında savunmak için, organize olması gereken siyasi partiler, yasalarla devletin çıkarlarını ve bekasını korumakla yükümlendirilirler. Siyasi alanda hiçbir temsil ve katılım imkanı bırakılmayan toplumun, bu partilere muhtaç edilirken, siyasi partiler de toplumu değil, parti çıkarlarını, dolayısıyla devleti savunurlar.

İktidarı elde eden devletçi siyasi partilerin ilk pratikleri yargı mekanizmasını ele geçirmektir. Ne kadar yargı mercilerini denetime alırsa, siyasi parti iktidar ömürleri de o kadar uzamış olur. Arkasından da ordu ve ekonomi kurumlarını denetime alır. Devlet içinde ve toplumda ortaya çıkacak krizlerde bu kurumları devreye koyarak kendini meşrulaştırır. Yargı, hukuk ve adalet gibi kavramlar toplum nezdinde meşrulukları olduğundan, iktidarın en kamuflajlı alanıdır da. Kürt halkının siyasi partilerinin kapatılmasında görüldüğü gibi, bir siyasi partinin halkının çıkarlarını savunduğunda ne kadar kolaylıkla devre dışı bırakıldığını defalarca gördük. Bu yüzden Türkiye'nin "partiler mezarlığına dönüşmesi" bundandır. Devletçi siyasi partilerin ve meclislerin demokratik olmayan iç işleyişleri de, toplum karşıtı yasaları çıkarmaya zemin sunar. Toplumun öneri, görüş, karar ve tepkilerini önemsemeden, topluma rağmen kendi bildiklerini uygulayabilmektedirler ve toplum yaşamını en mahrem alanlarına müdahale etmektedirler. Yakın süreçte tanık olduğumuz soy sürdürmeye dönük hükümet eliyle toplu nikah kıymalar, kaç çocuk doğurulacağı, nasıl doğurulacağı, nasıl bir eğitim sistemiyle eğitileceği, ne içilip ne giyileceği dahi devlet eliyle belirlenmektedir.

O halde bu ben merkezli ve iktidarcı ve halkın her şeyine karışan devletçi siyasi partilere karşı alternatifimiz ne olmalıdır? Gezi parkında ortaya çıkan demokrasi refleksleri ve 2010 yılında yapılan anayasa referandumunda boykot etme tutumu, halkın alternatif bulma yolunda mesafe kat ettiğini gösterir. Bu partileri reddetmek, gerektiğinde alternatifini yaratmak, hiç olmadığında, kendi siyasi platformlarını, formlarını örgütleyerek doğrudan karar sahibi olmak belki de atılmış ilk adımlar sayılabilir. Demokrasi değerlerine ters düşen tüm devletçi uygulamalara karşı; nerede ne söyleneceği, nasıl tavır alınacağı ve kararlı bir duruş en önemli iradi bilinçtir. Örgütlenme ve eylem gücünün yaratacağı duyarlı yaklaşımlar toplumun asıl öz yönetimini ve politikasını ortaya çıkartacaktır.

Devlete muhtaç olmaktan kurtulmanın belki de en can alıcı olgusu kadın ve devlet ilişkisini anlamaktan geçer. Bu ilişkinin tarihsel seyri, insanlığın şahsında hiç hak etmediği bir eşitsizliğin içerisine sürükledi. Eşitsizliği doğuran erkek aklı oldu. Rekabet, fazlayı biriktirme hırsı ve daha fazlası için kendi türünün kanını akıttı. Bu ruhsal tatminsizlik gasp, sömürü ve savaşları doğurdu. Erkek aklı ilk hırsını ve rekabetini ana-kadın toplumu üzerinde denedi. Abdullah Öcalan "güçlü otoritenin kadın üzerinde kurulmasının rastlantı olmadığını" ifade ediyor ve şöyle devam ediyor; "kadın organik toplumun gücü ve sözcüsüydü. O aşılmadan ataerkillilik zafer kazanamaz. Daha ötesine devlet kurumlarına geçilemez. Ana kadın gücünün aşılması stratejik bir anlama sahiptir" demektedir. Tanrıların yaratımları, peygamber ve felsefecilerin çıkışları, imparatorluk ve ulus devletlerin kuruluşları; kadının yaşam değerlerini ve yaratımlarını birebir güçsüzleştirenin bu stratejik hamleler ol-

duğudur. Kadının iradesi, cinselliği ve emeği üzerinde mutlak denetim kurumlarıdır. Ursula Le Huin, "uygar adamın" iç sesini şöyle dışarıya yansıtır; "ben benim, ben efendiyim, geri kalan herşey öteki-dışarıda, altta, altımda, itaatkâr. Ben sahip olurum, ben kullanırım, ben araştırırım, ben sömürürüm, ben denetlerim. Önemli olan benim yaptığımdır. İsteklerim maddenin var olma sebebidir. Ben, benim. Geri kalanı ise uygun gördüğüm şekilde kullanılacak kadınlar ve vahşi doğadır." Kadınlar bin yıllardır bu kadar dışlanmışlığa rağmen, toplumla bağlarını koparmaktan vazgeçmediler. Ancak kadının bu ısrarı, erkek alanına sızma ve çizdiği sınırları aşma olarak anlaşılıp kadın katliamlarına gerekçe yapılmıştır.

1800 yıllarının başında, Londra'da Flora Tristan, kadınlara kesinliklere yasak olan parlamentoda neler yapıldığını, neler olup bittiğini çok merak eder. Ancak onun, erkek alanına gizlice sızması hem toplum hem de erkekler tarafından rezil, utanmaz ve hatta tanrıya karşı gelen küstah olarak damgalayabilirdi. Merak bir kez insanın yüreğine düştü mü arkasından gitmek kalır. Flora Tristan'da işbirliğine gelmeyen birkaç erkekten sonra, Türkiyeli bir erkeğin yardımı ve bir takım elbisesini ödünç vermesiyle, parlamentonun kapısından içeri girer. İlk bakışlarda hemen kadın olduğu anlaşılır. Beyefendiler bunun "utanmazlık olduğu ve derhal dışarı atılmasını" buyururlar. Flora Tristan, ciddi işler yapan, her şeyi çok iyi bilen bu asılı suratlı erkeklerin kutsal mekanlarındaki rahatlıklarını; "yorgun argın gerinen, uyuyan ve sabahlıklarıyla gelen bu adamların davranışları, kıyafetlerinin onları şaşırtmasından çok daha fazla beni dehşete düşürdü." Şeklinde dile getirir. Kamu alanının sadece erkeklerce belirlenmesi, cinsler arası eşitsizliğin ne kadar derin olduğunun ifadesidir. Kadın bu zihniyete boyun eğdikçe bu eşitsizliği güçlendirdi. Eğmediğinde de yaşama dair tüm hakları elinden alındı ya da öldürüldü.

Uygarlık tarihi boyunca kadın ulusu büyük fiziksel ve kültürel soykırımlara uğratıldı ve uğratılıyor. Ancak kadının kültürel taşıyıcı özelliği nedeniyle, hiçbir zaman uygarlığın tam darbesini de alamadı. Abdullah Öcalan insanlık değerleri ekseninde " eş yaşam" modeline dikkat çekiyor, şöyle tanımlıyor; "kadınla özgür eş yaşam milliyetçiliği reddeden istismar edilmiş toplumsal cinsiyetçiliği aşan, her düzeyde toplumsal eşitliği öngören (farklılıklar temelinde eşitlik) koşullarda ancak mümkündür" erkek egemen aklın tahakkümcü karakterini aşması, farklılıkların birlikteliği ve hoşgörü felsefesinin kavranması, pratikleşmesi ile anlamlı bir yaşamın da zeminini yaratacaktır. BDP ve HDP'nin özyönetimlerinde uyguladıkları eşbaşkanlık modeli, topluma kadın varlığını hissettirmesi, söz karar sahibi olması ve Komünal, kolektif iş yapma kültürünü yaratma da, büyük zihinsel dönüşümleri yaratacaktır.

Devlete muhtaç olmaktan çıkmak için; öncelikle devlet ve ulus devlet geleneklerinin düşünce ve davranış kalıplarını sorgulamak, sonuçlar çıkarmak ve ne yapılabilinir sorusuna karşılık, bilinçli ve katılımcı bir duruşun ortaya çıkmasıdır. Yazımız boyunca, devletçi geleneğin ve kullandığı bazı araç ve olguları ortaya koymaya çalıştık ve bunlar karşısında demokratik ulus zihniyetinin önemini ve pratikleştirme çerçevesini koyduk. Nasıl ki, ulus devletin " ortak zihniyeti" milliyetçilik ise, demokratik ulusun zihniyeti de "özgürlük ve dayanışmadır." Bugün Rojava Devrimi, demokratik ulus zihniyeti olan "özgürlük ve dayanışma" ile binlerce yıllık devlet sistemine ve emperyalist güçlerin müdahalesine rağmen, halkların özgücüyle ortak yaşamın inşasını koruma bilinci ve çabasıdır. Devlete muhtaç olmaktan çıkmanın en somut pratiğini gösteren Rojava devrimi, çok iyi izlenerek anlaşılmalıdır. Bu devrim adeta kapitalist modernitenin alternatifi olan demokratik modernitenin ilk uygulama alanıdır. Bütün tarihi birikim ve temeline rağmen henüz çok yeni ve naziktir. Büyük hassasiyet ve sorumlulukla güçlendirilmesi ve korunması gerekir ki halkların ortak zihniyetinin eylemini ve yaşamını inşa edebilelim.

Yararlanılan Kaynaklar

1-Teori ve Politika(56-57 sayıları) (Kış 2009-Bahar 2010)
2-Dünyayı Değiştiren Kadınlar (Norgard Kohlhagen)
3-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Abdullah Öcalan)

Abonelik Formu

Ad:	
Soyad:	
Adres:	
İş Adresi:	

Derginin İstendiği Adres:

Ev Tel:

İş Tel:

Cep Tel:

E-Posta:

Abonelik Başlangıç Tarihi:

Yurtiçi Yıllık Abonelik Şartları

4 Sayı için: Taahhütlü/40 TL APS/60 TL

Yurtdışı Abonelik

4 Sayı Kargo: 60 Euro